

F. W. M. L.

2442

2442
XXXI-4

832

SVPER PSAL- MVM QVINQVA-

GESIMVM, HOMILIÆ VI-

ginti sex, multiplici vtriusque testamenti, & maxi-
mè Daudis, & Sacratissimi Pauli, & anti-
quissimorum patrum doctri-
na exornatæ.

*IN QVIBVS, GRAVES, QVÆ OCCVRRERE-
runt materiæ, secundum prophetæ literalem sensum, & quatuor Ecclesiæ
Doctorum expositiones, pertractantur, & absoluntur, præcipuè de pœ-
nitentia, de satisfactione, de oratione, de elemosyna, de contemplatione,
pœnitentibus valde necessaria, de perseverantia, de sacerdotio Christi, de
iustitia mortis eius, de videndo Deum in hac vita, de resurrectione.*

*Deniq; de omnibus, quæ pœnitentibus, ad eorum vsq; consumma-
tionem spectant, & perfectionem, sicut demonstratur in
argumentis, quæ simul in vnum collectis, sequenti-
bus folijs proponuntur, cum locupletissimo
indice in fine operis.*

PER REVERENDVM PATREM

Fratrem Ioannem de la Fuente Guardianum conuen-
tus sancti Francisci de Escalona eiusdem fami-
liæ, & sacre Theologiæ alumnum.

SALMANTICÆ,
Apud hæredes Ioannis à Canoua.

M. D. LXXVI.

ON Phelippe por la gracia de Dios, Rcy de Castilla, de Leon de Aragon, de las dos Sicilias de Hierusalem, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iacn, de los Algarues de Algezira, de Gibraltar, Conde de Flandes, y de Tirol, &c. Por quanto por parte de vos fray Iuan dela Fuente Guardian del conuento de Sant Francisco de Escalona: nos fue fecha relacion diziendo que vos auia des escripto vn libro en Latin que contenia veynte y seys Homelias, sobre el psalmo Miserere mei Deus, las quales eran de muy sana doctrina para la republica Christiana, y nos pedistes y supplicastes vos mandassemos dar licencia para lo poder hazer imprimir y vender, o como la nuestra merced fuesse, lo qual visto por los del nuestro consejo, por quanto en el dicho libro se hizo la diligencia que la pragmatica por nos agora nueuamente fecha dispone: fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien, por la qual vos damos licēcia y facultad para que por esta vez podays hazer imprimir el dicho libro de que de suso se haze mencion sin por ello caer ni incurrir en pena alguna, y mandamos que la dicha impresion se haga por el dicho libro original que fue visto en el nuestro consejo que van rubricadas todas las hojas, y firmado al fin del de Iuan Fernandez de Herrera nuestro Escriuano de Camara delos que residen en el nuestro consejo, y que despues de impresso no se pueda véder ni vendarse sin que primero se trayga al nuestro cōsejo juntamente

recó el dicho original, para que se vea si la dicha impres-
sion esta conformea el, y se os de licencia para lo poder
vender, y se tasse el precio a que se viere de vender cada
volumen, so pena de caer y incurrir en las penas conteni-
das en la dicha pragmática, y leyes de nuestros Reynos y
mas de la nuestra merced, y de diez mill maravedis para
la nuestra camara. Dada en Madrid a diez dias del mes de
Hebrero de mill y quinientos y setenta y seys años.

*D. Episcopus
Sergobienjis.*

*El Licenciado
Fuen Mayor.*

*El Doctor Francisco
de Villafane.*

*El Doctor Francisco
de Auedillo.*

*El Licenciado Fer-
nando de Chanes.*

*El Licenciado Hernando de
Analos de Soto Mayor.*

*Yo Juan Fernandez de Herrera Escriuano de camara de su Magestad lo
fize escriptar por su mandado con acuerdo de los del su Consejo.*

IE G I, & vidi ex commissione Regij senarus, vi-
ginti sex Homilias super Psalmum quinquage-
simū reuerendi patris fratris Ioannis dela Fuente
Theologi Guardiani conuentus sancti FRANCISCI
oppidi de Escalona. Quæ cum sana, & consona orthodo-
xæ fidei doctrina, pia valde searent eruditione. Quare
prælo dari ad vtilitatem legentium tuto poterunt. Matri-
ti tertia die Februarij Anno Domini. 1576.

Frater Franciscus Guzman.

R A T E R Christophorus à Capite Fontium totius ordinis minorum regularis obseruantię Generalis minister & seruus, Dilecto nobis in Christo ac reuerendo patri, fratri Ioanni dela Fuente, eiusdem instituti prædicatori & confessario, necnon conuentus Escalonensis Guardiano dignissimo, patriq; de ordine bene merito: salutem in Domino sempiternam. Cum propheta teste, illi qui ad iustitiam erudiunt multos, debeant fulgere sicut stellę in perpetuas æternitates, domino pro suis laboribus tam amplum præmium illis decernente, æquum est profecto ac rationi consonum vt mortales omnes diuino exemplo huiusce modi viros iustis prosequi honoribus & amplecti. Tum vel maxime eos, qui vitam cum doctrina pariter copulantes suis scriptis, viuamq; voce, ac vitę exemplo reipublicę Christianę prodesse student. Tu itaq; cum vnus ex eodem cathalogo cum sis qui non modo concionibus prælectionibus verum etiã commentarijs scriptis & lucubrationibus plurimis Dei Ecclesiam illustrent & ornant: non possumus non te amplecti paterna nostra ^{sepyñ} ac beneuolentia propensioriq; animi nostri voluntate erga te affici idq; merito quippe qui ex tuis laboribus magnam ordini nostro glorię segetem accumulasti. Quam ob rem vt id ipsum exequi promptiori animo pergas harum tenore tibi præcipimus ac ad salutaris obedientię meritum mandamus quatenus capta temporis operis & loci commoditate prælo mandare cures librum & libros illos omnes quos præ manibus te habere nobis relatum est. Idq; ne talentum tibi concreditum abscondisse arguaris ab austero domino qui meritis vbi non seminat & congregat vbi non spargit. Concedimus igitur tibi licentiã ad ea loca assumpto tecum socio grato te conferendi vbi dicti libri fuerint secundum Sacros. Con. Trid. sanctionem ac Regię Catholicę maiestatis decretum, examinandi & approbandi atq; prælo committendi, nemine nobis inferiore contra dicente aut impedimento ponente. Perge igitur fili charissime bonis auib; cęptos cum paterna nostra benedictione prosequi labores, omnem nostrum fauorem, studiũ, patrociniũ & operam suo tempore experturus. Vale in Domino eundem pro nobis oraturus datis Romę in Ara cœli sexto decimo Calendas Martias, 1575.

*Frater Christophorus.
Qui supra propria manu.*

REVERENDISSIMO AC SAPIENTISSIMO PATRI FRATRI CHRISTOPHORO DE CAPI-

te Fontium religionis Seraphici patris nostri Francisci de ob-
servantia Generali ministro, ac duci strenuo, eius filius
humilissq; subditus frater Ioannes de Fonte, sa-
lutem, & æternam in Domino
felicitatem.

DIGNVM IVDICAVI (AMPLIS-
sime pater) cum re & nomine sis caput meū, & Vi-
deam hanc nostram familiam, imo & vniuersam
Christi Iesu Domini nostri rempublicam, à vobis
verbo & exemplo, velut regia purpura decorari
sub vestro nomine ac patrocinio in publicum edere
homilias, quas super Psalmū quinquagesimum, nu-
per scripsi. In hoc enim sufficienter quidem operi nostro consulo. Quippe
cum patrono, ac defensore indigeat, tu vnus inter millia occurris, qui offi-
cium hoc implere debeas & possis. Similes enim sunt scriptores superba-
rum domorum constructores, qui ad earum stabilitatem, & immunita-
tem, numini easdem consecrabant: vt vel ex hoc vno, & pretio haberen-
tur, & honore. Deo optimo & maximo autore, quæcūq; bona sunt habe-
mus, ipsiq; omnium donorum debitores sumus, & ipsius gloriæ omnia ope-
ra nostra seruire debent. Illis tamen hominibus, qui locum eius tenent, &
vicem in terris agunt, quos ipse omnibus numeris absolutos ornatosq; ma-
gnis virtutibus, mundo concessit, offerre talia obsequia, non iniustum, non
indecorum, non inusitatum est. Honoratur etiam in hoc dator optimus
Deus. Ego quidem pater Reuerendissime proxime elapso anno, duabus qua-
dragesimis, tertijs & sextis ferijs, non sine magna totius populi, & con-
gratulatione, & deuotione, vsq; ad vigesimam sextam concionem, cala-
mum excendi, & os meum in summo desiderio aperui. De quibus cum vo-
bis relatum fuit, ad obedientiæ salutaris meritum iussisti, vt quam primū
possem, in lucem ederem. Ecce quo duce (obedientia inquam) audeo prelo
¶ 4 mandare

mandare nostrum opusculum. In quo certe verè patronum (prout mea fert
sententia) egistis. Quis enim audeat accusare opus à tanta virute profe-
ctum, quale obedientia est? Quis non excusabit quæcunq; minus sapienter,
minus vè prudenter scripta in nostro opere inuenerit, cum plus in obedi-
do, quam in scribendo, diligentes fuerimus? Vere (iterum inquit) in hoc pa-
tronum egistis. Sed illud ad iurisdictionem spectat. Hac tamen diuina
prorsus, cœlestis procul dubio iudicari debet. Cum loco illo vbi sedes sacra-
tissima beati Petri Domini Iesu vicarij, ad vsq; hanc diem perseverat, non
humana voluntate solitante, sed diuino spiritu docete, tantorum patrum
consensu, & vnanimi voluntate electus sis in ministrum generalem to-
tius ordinis Seraphici patris nostri Francisci, & a summo hierarcha confir-
mat us. Quis illorum ante hanc horam de vestra electione disputauit? Quis
procurator exiit? Vbi honorum promissa est, magistratum? Vel ipsa fa-
cie erasignotus, sed non Deo. Quod rei exitus manifeste comprobauit, in
absolutissima totius religionis reformatione, stabilitate & honore, & stre-
nua cum Dei gratia gubernatione. Qui super candelabrum facem arden-
tem, pre nimio diuini honoris zelo, & summa doctrinæ claritate lucen-
tem, iam diu parauerat reponere, & ecce ad adiutorium vniuersæ Eccle-
siæ & pretiosum nostræ religionis ornamentum, procul astantibus, & vi-
deris & honoraris. Sed de his satis, imponit enim calamo terminum inopia
sermonum. Accipe ergo amplissime pater paruum hoc obsequium, & sub-
curatua illud habe, & correctione, sed præcipue sub sacrosanctæ ma-
tris Ecclesiæ magisterio, & disciplina, sit sicut & ego, & mea
omnia, vt sic grata, iucundaque appareant in oculis om-
nium. Vale in conuentu Sancti Francisci, de
Escalona, vigesima die mensis Iunij
Anno nostræ salutis.

ARGVMENTVM

Homilie I.

VCTOREM PSALMORVM fuisse Dauid primo ostenditur, Vbi contrarias beatorum Hieronymi, & Augustini sententias in vnum componit auctor, ostendens cum beatissimo Athanasio multiformem sacrarum odarum vilitatem, & precipue huius quinquagesimæ. In exponendoq; titulum, primam regulam in nostra pœnitentia tradit seruandam, Vbi cum sanctis Cypriano, Athanasio, Ambrosio, & Anselmo, de Valore sanguinis Christi nostro hoc tempore differit, exponens locum Psalmi. Iurauit Dominus & non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec. Docetque faciendam cum discretionẽ, audiendamque cum humilitate correctionem Nathan, & Dauidis exemplo, Vnde discretio in arguente & erubescencia in pœnitente comprobatur. Iamque ad longum exponit verbum Nathan, Dominus transtulit peccatum tuum. De flagellis quibus castigatus est Dauid deinde agit, Vt persuaadat salutarem satisfactionem post remissionem peccatorum. Vltimo tandem loco ad timorem inuitat ex consideratione secretissimorum Dei iudiciorum, sicut omnis scriptura proclamat.

ARGVMENTVM

Homilie. II.

A humilitate initium pœnitentiæ, orationisq; pro culparum remissione docet sanctus Dauid, Vbi aperte exemplis & scripturis demonstratur vilissimam esse cor nostrum post peccatum, nihilque spectabile, aut decorum in eo manere, Vnde Veniam mereatur, concessa vero, summa Dei nostri liberalitas ostenditur, qui culpis indulgens, antiquæ iustitiæ nostræ mortificatæ quidem, iam per gratiam, sicut arbor ad humorem aquarum, reuiuiscunt. Docet post cordis humilitatem habitum, & figuram exterioris hominis, quam in exoranda Venia debemus habere coram Domino, conducit etiam ad inuentendam gratiam eius, & multum valde ad cordis viuam compunctionem, beneficiorum

feciorum commemoratio, ac recordatio. Quomodo autem Deus misericors sit ostenditur, quantaque eius sit misericordia, & in quo maxime apparuit nobis, secundum quam ex humilissimo corde sui misereri exorat Dauid similis in orando cum confessione beati Pauli Apostoli, qui omnem Dei patientiam proclamat sibi fuisse necessariam. Præpositio vero illa secundum, ad longum exponitur.

ARGUMENTVM

Homilie III.

QUAM utilis pœnitentibus antiquarum miserationum Domini recordatio, ut in spem veniæ erigantur, qualiter etiam misericordia, & miseratio differant, primo loco proponitur. Et postquam ad longum verbum, dele, secundum scripturas exponit auctor, iam cum magno fructu, de reatu ac macula nostrorum peccatorum, quodque aliqua pœna iuste sit eterna demonstrat cum beato Augustino, ad cuius redemptionem, & remissionem in præsentī seculo, non solum sanguinem Christi nobis proponit scriptura, verum & voluntariam nostram pœnitentiam.

ARGUMENTVM

Homilie IIII.

IN MILITAS Dauid, & perscrutatio magnitudinis sui sceleris, quam ardentem in confessione & oratione fecerint illum, qualiter ergo paruipendant nostri temporis peccatores, etiam grauiora peccata sua demonstratur. Quibus exemplarum ad eorum correctionem proponuntur, unde & scelera sua deprehendant, & affectus in orationibus cum Dauid multiplicent, cognoscentes ac contemplantēs faciem peccati. Iam deinde optimum remedium pro tentationis tempore, ad eam superandam proponitur. In interpretanda autem oratione Dauid, cum beato Ambrosio de misericordia ac elemosyna agitur ad animi munditiam valde conducentibus & cordis nostri lotionem opus esse Spiritus sancti: & nostrum cum scripturis declaratur, quantamque iram thesaurizent, qui oblatam à domino aquam salutis, contemnunt.

remnunt. Vltimo tandem loco de virtute sacratissimi nominis Iesu, de quæ
inuocatione eius ad nostram munditiam disputat auctor, cum exhortatio-
ne ad operandum instanter nostram salutem.

ARGUMENTVM

Homiliæ V.

POST sacrorum patrum expositiones super hunc locum quan-
tum sit peccatum nostrum, quamque necessaria eius cognitio,
ad plenam detestationem, proponitur, & quod maxime ex ver-
bo beatissimi Pauli ad Romanos, quem pater posuit propiciato-
rem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ. Vbi de iustitia Christi,
qua satisfecit patri pro Adæ delicto, & omnium hominum, agit auctor,
declarans quam necessaria sit sacramentorum receptio, & vsus, & pœ-
nitentia, & legis observatio. Licet talis act tanta fuerit Domini Iesu sa-
tisfactio. Deinde aliquorum peccatorum grauitatem cum beato Ambro-
sio, & Anselmo declarat, proponitq; secundum principium, ad cognoscen-
dam grauitatem peccati mortalis. Expofiturusq; secundam partem præ-
sentis, versus, elucidat quomodo peccatum Dauid fuerit pro illo breui tem-
pore, contra illum vero semper, vnde acriter reprehenduntur miseri, ac
inuerecundi peccatores, quibus per totam vitam blanditur delictum suum,
& gloriantur in illo, in quos in hora mortis, tanquam armatus fortis, in-
surget. Ad quorum correctionem sancti Dauid magna pœnitentia, perfe-
ctissimaq; ad Deum cōuersio adducitur, vbi Baruch propheta, & beatissi-
mus Paulus Apostolus de re hac exponuntur.

ARGUMENTVM

Homiliæ VI.

POST sacrorum patrum præsentis loci expositiones, ex qui-
bus non solum literalem sensum adipiscimur verum & aliud
magnum principium ad indagandam peccati mortalis gra-
uitatem: iam ad reges, & huius seculi potentes, auctor ora-
tionem conuertit, vt domino Deo & legibus eius & ecclesiasticis subijci-
tur, sicut vere subditi sunt etiam suis legibus: adducto in exemplum ma-
gno Theodosio imperatore, per omnia beato Ambrosio Episcopo, subdito.
Secundo loco euidenter probatur ex scripturis Deum habere in notitia cer-

nereq; omnia nostra, omniaque fieri in conspectu eius, & qualiter Deus sit in omnibus rebus per essentiam, presentiam, & potentiam. Cuius fidei & consideratio omnis boni origo, firmamentum, & robur est, & inter primas beatitudines viri iusti describitur. Cuius ignoratio, & obliuio, omnis peccati fons, & principium habetur. Tandem post multas expositiones verbi (& malum coram te feci) valde spiritualiter depingitur, cum illis, quæ deinde in propheta habentur.

ARGUMENTVM

Homiliæ VII.

PRIORI loco beatorum Basilij, & Theodoreti expositiones proponuntur ex quibus multa in sequentibus satis vtilia, & ad nostram edificationem spectantia colliguntur. Quibus Doctoribus ceteri patres in confessione ac fide peccati originalis subscribunt. Cuius fides sub predicatione beatissimi Ioannis Baptistæ claruit, & de scripturis noui ac veteris testamenti comprobatur. Inter hæc de triumpho Christi in descensu eius ad inferos cum Eusebio Cæsar. vel verbum vnum proponit auctor. Descripturusque peccatum originale, & penas illud comitantes, de multiplici bono naturæ nostræ antequam exterminaretur, disputat, ostendens quod licet peccatum hoc in sacro baptismo deleatur, ac remittatur, manet tamen ardor nostræ concupiscentiæ, unde lucta & plusquam civile bellum aduersus rationem quotidie oritur, ad cuius victoriam principes terræ Petrus & Paulus nos instruunt, quorum doctrina cum Origene proponitur. Tandem post coniugatorum exhortationem ad sobrietatem, & pudicitiam, in disputando de vocali confessione peccatorum ætæternæ clauditur sermo.

ARGUMENTVM

Homiliæ VIII.

ACRORV doctorem vtilissimæ expositiones proponuntur. Quod autem Deus sit verax, & longe a natura eius mendacium, rationibus & scripturis demonstratur, quamq; amator, & seruator illius sit. Iam de mendacio, quod multumplex

plex reperitur, agit auctor, docens cum Aristotele, quantum malum sit mendacius officiosis, & iecosis indulgere, & cum apostolo quam necessaria in republica veritas, ad eius statum & incolumitatem. Secundo loco, amplectens patrum expositiones, de satisfactione, quæ tertia pars pœnitentiæ extat, multa valde vtilia & necessaria disputat, ostendens quam ignominiose curantur vulnera peccatorum nostrorum hoc tempore, traditque ex sententia Apostoli tres regulas, secundum quas metiri debet nostra pœnitentia, demonstrans euidenter indulgentias non curare nostri cordis imbecillitatem, nec præseruare pœnitentem à sequentibus peccatis, quod officium satisfactionis est, propter quod maxime commendatur. De qua satisfactione cum beato Augustino, & Anselmo differit, ostendens cum Tertuliano & Irenæo Adam patrem nostrum primo dedicasse illam in semetipso. In tertia parte de excellentia prophetiæ David, & de certa & exacta cognitione prophetarum, eorum, scilicet, quæ ipsis reuelabat Spiritus sanctus agit, & quam necessaria, ac suauiter disposita sit prophetia, ex quibus omnibus constat quam firmum & stabile sit nostræ fidei fundamentum, & eius vltima resolutio.

ARGVMENTVM

Homiliæ X.

POSTQVAM demonstratur ex scripturis, & auctoritatibus sanctorum Iustini Martyris, & Basilij magni, & Theodoret, & Ambrosij præsentem locum debere interpretari de aspersione sanguinis Christi, per quam David sperabat mundationem à magnis sordibus peccatorum, statim comprobatur ipsum David præuidisse hoc loco redemptorem sanguinolentum. Hoc enim arcana erat sapientiæ Dei, quod manifestum fuit illi. Iam magnum studium diuinæ providentiæ, in multifor mi sanguinis effusione declaratur ad prædemonstrationem redemptionis nostræ, quæ maximè in Isaac & ariete resplenduit, & vt antiquus Dei populus futuri beneficii imagines haberet, in signum & recordationem, ad comparandas magnas diuitias spiritus, & gratiæ, quo dono sublimius magnificata est sancta Dei Ec-
99 3 clesia,

clesia, per institutionem venerabilis sacramenti altaris, in quo immolatur agnus mitissimus Dominus Iesus, aspergiturque sanguis eius super populum, sicut olim in lege, ubi multa ad informationem eorum, qui astant in Ecclesia sub sacrificij salutaris consecratione. Iam quantæ sint sordes peccatorum declaratur, quamque infirma & miserabilis maneat anima, & omnes vires eius post peccatum, & quod solo sanguine, & sacerdotio Christi lauari possint, quod sacerdotium in Aaron præmonstratum fuit secundum Athanasium. Ultimo tandem loco, postquam declaratur expectatio antiquorum patrum effusionis sanguinis Christi, pulchritudo admirabilis animarum, quæ per eum mundantur, depingitur.

ARGUMENTVM

Homilie XI.

In sacris magistris nostris, literalis præsentis versus proponitur expositio, postquam multiplex significatio nominis, humilitas, traditur. Iam multa ad longum adducuntur. Ex quibus poenitentium & gementium letitia, gaudiumque oritur, & coalescit non solum pro liberatione in futuro Dei iudicio, verum & quam maxime in præsentis vitæ cursu, nimirum veniæ spes, liberatio à perditione eterna, firmumque ius ad cœlestem patriam & hereditatem, ibi etiam de vana multorum spe, cum beatis Isidoro & Bernardo, & Richardo de sancto Victore differitur. In his omnibus multæ vtriusque testamenti exponuntur scripturæ, simul & duæ Origenis distinctiones.

ARGUMENTVM

Homilie XII.

SECVNDA expositio huius versus proponitur, quæ est beati Gregorij, gaudium hoc poenitentium, ac lugentium, ad futurum iudicij diem referentis, cuius assidua consideratio, perfectam vitæ moderationem, & reformationem adducit, & de scripturis demonstratur esse valde proximum finem vni-

uerse carnis, nostramque resurrectionem, quodque primo in morte iusti Abel fuerit prænuntiata secundum beatum Athanasium, & Theodoretum, & cum eodem Theodoret, valde eleganter ius resurrectionis humane, per Christi mortem inuentum, declaratur, quamque studiosus fuerit Satanas & diabolus in ipsa impedienda. Iam de omnium resurrectione agitur, de qua vel paruum vestigium, apud Platonem, aliosque philosophos extitit. Ex vno autem, aut altero verbo Theodoreti, valde vtilis consideratio texitur de spe resurrectionis, vbi acriter presentium deliciarum amatores reprehenduntur. Vltimo tandem loco ratio tantæ latitiæ & gaudij poenitentium in futura resurrectione redditur.

ARGVMENTVM

Homiliæ XIII.

OCCASIONE multoties repetita orationis Davidis, etiam dimissis sibi peccatis, de solitudine ac metu nostrorum primus agitur, ad quorum remissionem quantum conducatur oratio ostenditur eiusque affectus, tum exemplo Annæ matris Samuelis, tum maxime ex Davidis rugitu, in suis obsecrationibus, qui rugitus eleganter exponitur. Lacrymarum potentia in oratione, ex beatis Hieronymo & Bernardo ex eodem Davide, perseverantia ex origine, potentia ex sacro Evangelio, necessitas ex alijs scripturis, spes exauditionis, docetur. In secunda parte, ex patrum sententijs oratio David exponitur & quam multum ex eodem David. Vbi cum illis, quæ scripta sunt Apocaly. 1. quam faciem à peccatis suis aueri desideret, declaratur, & quam nobile magnumque promissum sit, quod. 2. Paral. capitul. 7. & Leuitici, 26. promittitur, quamque dura comminatio, quæ Deuteron. 31. scribitur, qua impleta, quomodo peccator in profundum malorum veniat, quantumque malum hoc sit. Vltimo tandem loco, ex documento David & Pauli Apostoli docemur habere peccata nostra ante oculos ad iram & vindictam, per quod fructus orationis Davidis apprehenditur, quamque sollicite in eorum inquisitione, cum memoria exciderint, esse debemus.

ARGVMENTVM

Homilie XIII.

QUAM sublimis sit prima oratio huius versus in qua summū bonum huius vite & future a Domino exorat propheta, quod que munditia cordis per inhabitantem Spiritum sanctum, comparetur, ipsumque esse Deum & creatorem nostrum. Deinde vero quod pretiosior & longē magnificētiō sit cordis mundi creatio, quam vniuersi, & quod inter omnia opera nostra, quæ ad hanc munditiam conducunt, diuina dilectio primatum tenet. Proponuntur beatorum Ambrosij & Gregorij sententiæ, ex quibus cum multa doctrina, vrgētiq; fructu textitur oratio. Secundo loco altera oratio eiusdem versus, vbi magnum bonum recti cordis declaratur cum suo contrario, & quid sit, aut in quo, hæc rectitudo consistat, occasione autem primæ expositionis de primario ac super excelso Dei nomine difficultas eiusque absolutio cum beato Dionysio & Damasceno, & Cypriano.

ARGVMENTVM

Homilie XV.

QUOD alienum ab Euangelico oratore sit philosophicam disputationem populo proponere, sed neque in altum disputationum Theologalium sermonem protrahere, neque philosophorum placita disputare, spretis sacris prophetis & beatissimis Apostolis domini Iesu, & Ecclesiæ doctoribus. Quodq; propter hanc rem auctor germanum locum sequentium questionum relinquens, specialem homiliam scripsit, in qua ex grauissimis scripturis, & antiquorum doctorum sententijs demonstrat nullum ex tantis aut patriarchis, aut prophetis, sine sacris Apostolis, sed neque beatissimam dominam nostram in mysterio incarnationis Deum per essentiam vidisse in hoc mundo. Secunda parte quod consummatus Dei amor illustrior beatitudinis pars sit in patria cœlesti.

ARGV-

ARGUMENTVM

Homilie XVI.

QUOD valde humilis nimisque timoratus & totus à Dei gratia pendens surrexit Dauid, & quod ei multum profuerunt eius peccata, nec per hoc in exemplum adduci debeat, cum rarissimum sit diabolus suis vulneribus electis deservire, quodque Cain, & non Saul, respexit in sua oratione, cum libenter regno renunciavit. Vbi principibus & potentibus, utilis exhortatio proponitur, ne à facie Domini abijciantur, quantum malum hoc sit sub Absalonis historia, à facie patris exulantis, describitur. Cum expositione beati Gregorij de malo desperationis, deque flagello durissimæ vindictæ eius, & cum beato Ambrosio de Dauide & castigationibus multiplicibus, quas elegit potius, quam à facie Domini ejici disputatur. In secunda oratione multa de prophetiæ dono, quam honorificum habenti sit quam Dei gloriæ deserviens & hominum saluti, propter quæ, duo vltima instanter orabat Dauid, ne auferret ab eo Deus sanctum spiritum suum.

ARGUMENTVM

Homilie XVII.

QUOD peccatori post pœnitentiam & gratiam iustificantiem maximè conueniat mentis eleuatio in Deum ad gustandam diuinam dulcedinem, vt ablaçetur euellaturque ab vberibus & delectabilibus sensuum carnalium, quibus ante indulgentiam inherebat. Inter hæc Verbum Pauli ad Hebræos capitul. 6. Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, exponitur cum beato Dionysio, Athanasio, & Hieronymo, In expositione autem presentis loci cum patrum sententijs demonstratur, quod licet Dauid semper præuiderit nasciturum Christum, de ventre eius qui salutare Dei ab vniuersa scriptura appellatur non tamen eam animæ dulcedinem & letitiam post lapsum & reparationem inde hauriebat, sicut cum sollicitus cum Deo suo ambulabat, propter quod rogat, vt sibi reddatur. Inter hæc de perpetua virginitate sacratissimæ dominæ nostræ cum beato Irenæo super Verbum illud de

fructu ventris tui ponam super sedem tuam, & quanto à sanctus patribus pretio hæc lætitia salutaris Dei in mundo venturi sit comparata & præcipue ab Abrahamo, de quo multa quantumq; bonum sit, & quantæ salutis efficax in omnibus & præcipue in peccatoribus poenitentibus, cui timor comes esse debet, non securitas.

ARGUMENTVM

Homiliæ XVIII.

DIFFINITIO perseverantiæ ex beato Augustino, cum valde vtili expositione eius proponitur, & quod gratia iustificans ad perseverandum, sine speciali Dei auxilio, non sufficiat. Quæ licet a solo Deo sine nobis possit concedi, non tamen datur sine cooperatione nostra. Quam docuerunt sacratissimi Apostoli Petrus & Paulus, tradentes quibus medijs ad tantam felicitatem possemus ascendere. In quorum sententijs multa de fide, de spe, de oratione, de elemosyna, de lorica iustitiæ, de gladio spiritus, de scuto fidei, de galea salutis, inter hæc autem rabies inimici, & fortitudo armorum eius, & Zelus militis Christi, ad debellandum inimicum, Davidis exemplo describuntur & tandem quod mereri de congruo possit magnum donum perseverantiæ.

ARGUMENTVM

Homiliæ XIX.

QUOD magnum ac valde gratum Domino Deo sanctus propheta post remissionem delictorum, spondit obsequium, in iniquorum doctrina: quod vere adimplevit in primis in Bethsabæe, ad nostrum exemplum, ubi acriter nostri temporis peccatores reprehenduntur, & quod inter cunctos sacræ scripture auctores, in doctrina morali sublimis existat liber Psalmorum cum beato Athanasio ad longum demonstratur, & quod munus veri & Euangelici prædicatoris est, doctrinam Christi & Apostolorum populis proponere, non philosophorum placita & opiniones, a quibus, quæcunq; secundum doctrinam veram scripserunt, tanquam ab iniustis possessoribus, accipienda

accipienda sint secundum Augustinum conuolandumque ad lectionem scripturæ & doctorum Ecclesiæ, in quibus maiores diuitiæ reperiuntur, & quod secundum vniuscuiusque statum, instituendi sunt auditores, vbi demonstratur, quod doctrina ad diuites de eleemosyna, principem locum teneat cum beato Cypriano.

ARGVMENTVM

Homiliæ XX.

QUOD vsque ad eradicationem carnalis concupiscentiæ, vel saltem perfectam fomitis mortificationem, orandus sit Deus à viro iusto, Donidis & beatissimi Pauli exemplo, vbi de operibus carnis cum eodem Apostolo disputatur, eiusque sententia. Caro & sanguis regnum Dei non consequentur exponitur, & quod sola oratio non sufficiat, sed necessaria subinde assidua carnis castigatio, quia illa cæca pœnam, aut dolorem futurum nesciens, & blandiens alliciensq; inimicus, vbi sub Iaelis & Sisaræ historia, insidiæ eius describuntur & quis idoneus huius doctrinæ discipulus, & qualis debeat orationis affectus esse pro tanto bono inueniendo, vbi cum beato Hieronymo & Gregorio prima pars versus exponitur, quod etiam gratia & charitas ad carnis mortificationem maxime conducant. In secunda parte post patrum expositionem, quod de iustitiæ passionis & mortis Christi sermonem agat propheta, ostenditur & quanta sit, & quomodo applicetur nobis, vbi laudum & hymnorum in Christi gloriam ius declaratur & quod soli Deo non sibi totum hoc bonum debeat homo ascribere, ad humilitatis conseruationem.

ARGVMENTVM

Homiliæ XXI.

POST sanctorum patrum expositiones in diuinis laudibus altior ratio & prior, traditur propter quam Domino Deo debetur. Illa scilicet, quia bonus est & infinita bonitas. Vbi optimum ac salutare consilium ad excitandū cor in diuinas laudes

laudes proponitur cum Ecclesiastico, & timor & reuerentia, & quod nihil Deo ex nostris laudibus accrescit euidenter demonstratur, & quod multe & præclare sint rationes, propter quas Deo debentur hymni, & psalmi, cantici spiritualis, & quod Deus sit creator mundi aduersus Vanas philosophorum fabulas docetur. Quodque sapientia Dei multum in contrariorum elementorum fraternitate reluceat, & de terræ fundamento disputatur, & quod certè aquæ elementares sint supra firmamentum cum beato Ambrosio, Basilio, Augustino, Theodoro & Chrysostomo, & quod non solum breuissimum temporis spatium, in quo condita sunt omnia, omnipotentiam prædicat creatoris, sed quam maximè, quia de nihilo facta sunt: & quod valde insufficientes simus ad persoluendas diuinas laudes, vbi multa satis vtilia ex nostro Dauide disputantur.

ARGVMENTVM

Homiliæ XXII.

QUOD laudum cantica, à Christo domino, ab Angelis & sacris Apostolis edocta sint, & quā deceant sub tempore, & hora sacrosancti mysterij diuini muneris, vbi expresse probatur dominum Iesum hymnum dixisse ante passionem & mortem suam, & quam multe vilitatis ingentisque fructus sint hymni & psalmi in Ecclesia, cum Athanasio & Augustino, & Origene, & ex præceptis ecclesiasticis necessitas persoluedi diuinum officium demonstratur, vbi de noua breuiarij forma, vel verbum vnum proponitur. Vnde etiam honor domino Deo nostro debitus sit, & quantis rationibus & quam magnis, nimirum iure diuinitatis & redemptionis, & quod ad has diuinas laudes religiosi viri ac femina excitari debent, & quod à Christi morte habet Ecclesia excellentissimū sacrificium laudis, quod supra cuncta mundi sacrificia, honorificum diuino nomini sit, & quod eo tempore debite sint diuine laudes, quod maximè fuit curæ Ecclesiæ Dei, in deligendo sanctiores, diuinioreque hymnos & laudes & orationes.

ARGV-

ARGVMENTVM

Homilia XXIII.

CONSTRVCTIO presentis versus proponitur, secundum beatum Ambrosium Augustinum, & Hieronymum, ex qua magnum documentum pro nostris poenitentibus consurgit, ad eorum informationem. De causis ceremoniarum, & sacrificijs Moysi disputatur, & quod non delectabatur Deus in illis, neque in sit ea, cum eduxit filios Israel de Aegypto & quod in illis significabat Spiritus sancti magnificum sacrificium Christi. Declaratur quomodo illa precepta sacrificiorum dicta sunt à propheta Ezechiele, non bona, & quod Euangelium & sacerdotium Christi, promissum, fuit in prophetis, Vbi insignis prophetia Moysi: Prophetam suscitabit vobis dominus exponitur, & cum beato Irenæo verbum illud, Ego autem dico vobis. Iam sacrificium duorum hircorum, quod Levitici cap. 12. iubeatur, eleganter cum beato Cyrillo declaratur, & historia aenei serpentis cum multis scripturis & argumentis pro domino Iesu, & eius aduentu, & diuinitate, cum beato Athanasio. Vltimo tandem loco exhortatio ad populum & ad ministros altaris Domini, pro tempore sacrificij corporis & sanguinis eius proponitur.

ARGVMENTVM

Homilia XXIII.

VOD sacrificium cordis contriti, & humiliati Deo sit gratissimū, & honorificum & suauissimū odoris in naribus eius, in quo integra ordinatio mentis in ipsum reperiatur, & quod maxime à Christo, tanquam à vite vera & capite nostro, succum contritionis trahere debemus, in quo supra cunctos mortales contritio reperta fuit. Et quod grato animo præcepto contritionis auscultare debemus, quæ multum ab attritione distat. De qua aliquot conclusiones pro materia necessarie traduntur, & quod latum discrimen inter prædestinatos & reprobos inueniatur secundum beatum Gregorium. Vbi antiqua poenitentia Ecclesiæ in nostram confusionem cum Tertuliano disputatur, & quod ex multis humiliari debeat cor nostrum, vt gratiosum sit in oculis

oculis domini. Iam secundo & iterum de excellentia sacrificij cordis contriti & humiliati agitur & de martyrio sermo necessarius interponitur, cum vili & eleganti exhortatione & doctrina ad poenitentes sub historia Helie & sacrificij eius & interfectione sacerdotum Baal, & minarum Iezabel impijssimæ, & fugæ eius in desertum & orationis, & tandem angelicæ refectionis.

ARGVMENTVM

Homilie XXV.

QUOD secundum sacrorum patrum expositiones de Hierusalem & Sion, quæ adhuc in terris agit debeat interpretari præsens versiculus, & quod inter sanctorum suspiria, sacrasque orationes principem locum teneat præsens oratio sancti Dauid, ex multis alijs locis comprobatur, & quantus fructus & abundantie donorum rogantibus pro Hierusalem, pro eius pace, pro murorum constructione, proveniat, de qua pace vniuersa scriptura docet, quod ex benignitate, & misericordia Dei fiat, vnde ad humilitatem inuitamur. Inter hæc, multe scripturæ ad longum interpretantur, iam de pace cum Deo disputatur ex scripturis Apostoli Pauli, & de insania nostri peccatoris, qui cum omnipotente pacem, etiam rogati, non componimus. Vbi de legatione domini Iesu pro hac pace agitur & de magno eius bono, & fructu, & quod Salomon vtrumque decantauit, & benignitatem Dei, & murorum & turrium altitudinem, docens etiam veram humilitatē. Deinde de pace cum hominibus & de præconijs eius, & qualiter in omnibus reperiatur, describitur cum beato Augustino. Vltimo tandem loco de necessitate contemplationis, ad despiciendas delicias nostrorum sensuum, & ad edificationem murorum Hierusalem, vbi historia, quæ secundo libro Esdræ habetur spiritualiter iuxta præsentem materiam describitur.

ARGV-

ARGVMENTVM

Homilie XXVI.

QUOD secundum beatum Ambrosium & Hieronymum aduerbium illud temporis priori loco positum ad presentem statum sanctæ matris Ecclesiæ referendum sit, secundum autem Augustinum, & Gregorium ad eandem matrem Ecclesiæ, cum tradiderit eam dominus Iesus Deo & patri in nouissimo die. Et quod verè inter Christum & patrem in opere redemptionis ratio integra iustitiæ reperiatur, licet ad nostram iustificationem acceptum sit ex sola misericordia, & liberaliter applicetur virtus eius, & quod ad multa & præclara valde, acceptum fuit sacrificium iustitiæ Christi, ad educationem, scilicet, animarum sanctarum de Limbo, & earum beatitudinem, quæ diu eum expectauerant, & ad aperitionem Ianuæ cœlestis regni, ad donationem Spiritus sancti, & gentium vocationem ad sinum sanctæ matris Ecclesiæ per fidem, ad multorum millium martyrum holocaustum, & ad satisfactionem debitarum pœnarum pœnitentium, denique ad resurrectionem omnium & maxime iustorum, & consummationem eorum gloriam.

VOD secundum beatum Ambrosium de Hieronymum
aduersum illud tempus: prius loco possum ad speciem
suum sancte matris Ecclesie referendum sit, secundum

SVPER PSALMVM

QVINQVAGESIMVM,

HOMILIA PRIMA.

Psalms in finem David, quando venit ad eum
Nathan, quando intrauit ad Bethsabée.

ARGVMENTVM.

A

VCTOREM PSALM
rum fuisse David primo ostenditur, vbi
contrarias beatorum Hieronymi, & Au-
gustini sententias in vnum componit au-
ctor, ostēdens cum beatissimo Athanasio
multiformem sacrarum, odatum vtilita-

tem, & præcipue huius quinquagesimæ. In exponendoq;
titulum, primam regulam in nostra pœnitentia tradit ser-
uandam, vbi cum sanctis Cypriano, Athanasio, Ambrosio,
& Anselmo, de valore sanguinis Christi nostro hoc tem-
pore differit, exponens locum Psalmi Iuravit Dominus & *Psal. 109.*
non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum secundum
ordinem Melchisedec. Docetq; faciendam cum discretio-
ne, audiendâq; cū humilitate correctionē Nathan, & Da-
uidis exēplo, vnde discretio in arguente & erubescētia in
pœnitente comprobatur. Iamq; ad longum exponit ver-
bum, Nathan, Dominus transiit peccatum tuum. De fla- *2. Reg. 12.*
gellis quibus castigatus est David deinde agit, vti persua-
deat salutarem satisfactionem post remissionem peccato-
rum. Ultimo tandem loco ad timorem inuitat ex conside-
ratione secretissimorum Dei iudiciorum, sicut omnis scri-
ptura proclamât.

B

A Scriptu-

Super Psalm. 50. Homilia prima.

Scripturus super Psalmum quinquagesimum, auctore C
eius oportet quasi digito demonstrare. Præter enim alia
multa, ingentiaq; commoda, hoc vnum non deerit, vt scili
cet amorem, & affectionem inde venemur, quæ plurimū

Sententie excitat legentis, & audientium animos, afficitq;. Extant de
varie cir- re hac variæ sanctorum patrum, aliorumq; magistrorum
ca autores sententiæ, cum de auctore libri psalmorum indagatione
Psal. non parua pertractant. Beatus Hieronymus, postquā cum
Hieron. ad communi dicto Apostolorum (sicut scriptum est in libro
Sophroniū psalmorum) diffiniuit vnum esse librum, & non tres, sicut
3. tom. fol. ante ipsum quidem senserunt, statim de auctore affirmat
78. Acto- fuisse plures, in hæc verba. Psalmos omnes eorū testamur,
rū. ca. 1. d. qui ponuntur in titulis. David scilicet, Asaph, & Idithum, A
Plures au- filiorum Core, Eman, Ezrahita, Moyfi, & Salomonis, &
Etore psal. reliquorum, quos Eſdras primo volumine comprehendit.
secundum Beatissimus Augustinus de hac eadem re desiderans ali
Hieron. quid certum statuere, sic inquit. Omnis fere prophetia Da
Augu. lib. uidis in Psalmis est, quos centum quinquaginta liber conti
17. de ciui. net, quem psalmorum vocamus. In quibus nonnulli volūt D
Dei. c. 14. eos solos factos esse à David, qui eius nomine scripti sunt.
Sunt etiam qui putant non ab eo factos, nisi qui prænotan
tur, ipsius David: qui verò habetur in titulis ipsi David, ab
alijs factos, personæ ipsius fuisse coaptatos. Quæ opinio
voce euāgelica saluatoris ipsius refutatur, vbi ait, quod ipse
Matth. 12. David in spiritu dixit Christum esse suum dominum, quo
niam psalmus centesimus nonus sic incipit, Dixit Domi
nus Domino meo, sede à dextris meis. Donec ponam ini
micos tuos scabellum pedum tuorum. Et certè idem psal
mus non habet in titulo, ipsius David, sed ipsi David, sicut
21. psal. plurimi. Mihi autem credibilius videtur existimare, qui
Vnus au- omnes illos centum quinquaginta psalmos, eius operi tri
Etore Psal. buunt, eumq; aliquos prænotasse etiam nominibus aliorū
secundum aliquid quod ad rem pertineat figurantibus, cæteros autē
Augustin. nullius hominis nomē in titulis habere voluisse: sicut ei ve
ritatis

A r ratis huius dispositionem, quanuis latebrosam, non tamē inanem Dominus inspirauit. Nec mouere debet ad hoc non credendum, quod nonnullorum nomina Prophetarū qui longē post Dauid registempora fuerunt, quibusdam Psalmis in eodem libro leguntur scripta, & quæ ibi dicuntur velut ab eis dici viderentur. Neq; enim nō potuit propheticus spiritus, prophetanti regi Dauid, hæc etiam futurorum prophetarū nomina reuelare, vt aliquid quod eorū personæ cōueniret propheticē cantaretur: sicut rex Iosias exoriturus & regnaturus post annos plusquā trecētos, cuiusdam prophetæ, qui etiam facta eius futura prædixit, cū suo nomine reuelatus est. Huic sententiæ suffragatur Origenes, beatus Ambrosius, & sanctus Hilarius.

B Dignus laude profectō in hac parte, sicut in multis alijs Nicolaus de Lyra, qui elegit potius cōponere diuersas partum sententias, quā vnius decretū aduersus alterū nouis munire rationibus, sicut ante ipsum, & non multis ab hinc annis, plurimi fecerunt. In hoc stat, post multa sapienter, ac subtiliter dicta, sententia huius auctoris, quod Dauid ministrator fuerit materiæ omniū psalmorū, & sic principalis auctor habetur, iudicariq; debet, isti verō qui connumerantur in titulis, tanquā ministratores ac dispositores materiæ extiterunt, sicut architectus, & manu factor, Architectus quidē principalior habet operario. Apud illū em̄ est rei faciendæ ratio & idea, apud hūc verō executio mādati. Hæc distinctio habet apud Aristotelē, qua diuersæ patrū, & ducū nostrorū sententiæ cōponuntur. Auctor quidē quinquaginta domorū Petrus architectus est, licet plures habet operū executores, qui & cōpositores dicūtur. Sic in psalmorū plurimis cōtingit, in quibus ministrāte Dauid sapiētiā, ppheti co spū, illi in odarū sacrarū formā, & numerū distribuerūt.

Quæ sententia si tibi non probatur, & beatissimi Hieronymi cupis sequi vestigia, illud nullo modo dubitabis psalmum quinquagesimum à Dauide fuisse conscriptum.

Super Psalm. 50. Homilia prima.

Primatū enim inter omnia confessionis, ac pœnitentiæ
sue præconia tenet, titulusq; supra scriptus auctorem suū,

Tituli ab
Esdra & digito demonstrat. Quia licet ab aliquibus dubitatum sit
autēfici a- de titulis, omnes tamē Latini tenent & communis opinio
pud He- eorum est, quod appositū sunt ab Esdra, psalmos in hoc vo-
braeos, lumine colligente, qui etiam apud Hebræos sunt autēfici.

Auctor ergo principalis huius psalmi est Spiritus sanctus
Prophetam suum David cœlesti lumine edocens, inter ge-
mentis cordis suspiria assiduasq; lacrymas sacrati pectoris.

Gratū ergo, valdeq; amabile esse debet nobis huic psalmo B

intendere, qui etiam peccata multa commisimus, siquidē

ipso, non aliqualem sed grandem gratiam David inuenit

in oculis Domini. Quis enim dubitare poterit, non multo

tiēs in mediæ noctis silentio, hunc psalmum decantasse Da-

uid, per maxillas lacrymis defluentibus irrigantibusq; stra-

tum regium? Certus sum millies demandasse cantoribus,

varijs musicæ instrumentis vtentibus, in multa vocis tristi-

tia Psalmum, Miserere mei, decantate mihi, vt sic totā ani-

Cātus psal. mam suam coram Domino in oratione, funderet. De hoc

quā utilis. satis, Magnum hunc fructum, ingentemq; vtilitatem can-

tus & orationum psalmorum elegantibus verbis proponit A

Athana- Beatus Athanasius. Id pro re mira in psalmis æstimari de-

sus ad bet, quod in alijs voluminibus quæcunque loquuntur san-

Marcelli- cti, aut quibuscunq; de rebus loquuntur, ibi & is, qui ea re-

num, de in citat nuntij enarratorisq; naturam habere videtur, & is

terpreta- qui audit recitorem, de aliena nō de sua re mentionem

tione Psal- sibi fieri opinatur, recitationeq; eatenus in admirationē,

morum. zelumque adducitur, vt eas imitari velit. Sed qui psalmo-

rum codicem in manus sumit, vbi de vaticinijs Christi agi C

tur ea solito more, vt in alijs scripturis fieri solet admi-

rabundus, venerabundusque perlegit. Reliquos verō

Psalmos vbi id non agitur, ita accipit, quasi de rebus ipsius,

non de alienis sermo fieret. Et is qui audit itidem, vt ille

qui legit, compungitur & ita afficitur odorem illarum

verbis,

A verbis, ac si sua ipsius propria essent. Enimvero euidentia causa non grauari debemus idem denuo repetere. Idque exemplo Beati Pauli Apostoli. Plurima verba patriarcharum sunt, & propria, & ab ipsis dicta, cum & Moyses loquitur, & Dominus respondet. Elias item & Heliseus in monte Carmelo sedentes, & perpetuo dicant, Viuit Dominus in cuius conspectu assisto hodie, aliorumque sanctorum verba in primis agant de Christo, & secundo loco de gentibus & Israelitico populo. Fieri tamen nequit ut Patriarcharum verba tua dicas, aut quæ Moyses sunt, pro tuis usurpes, aut quæ Abraham loquitur de verna, & Ismaele & magno illo Isaac, tibi tuisque sermonibus vendices, etiam si eadem necessitate premaris. Nunquam enim si summo desiderio tenere in ea verba proruperis, quibus Moyses vtitur: Ostende mihi temetipsum, aut rursus in ista, Si remissurus es illis noxam, remitte. Siminus, deleme de libro tuo, quem scripsisti. In Psalmis illud miri est, quod qui eos legit, exceptis de Christo gentibusque vaticinijs, sua se verba in re sua legere opinatur, & quilibet ita psallit, quasi de se ea ipsa, quæ psallit, conscripta essent, non tanquam alius ea diceret, aut de alio dicerentur, ita accipit & perlegit, sed tanquam de seipso sermo fieret, ita mentem suam ad Deum dirigit: neque ista ut patriarcharum aut Moyses, aliorumque Prophetarum usurpare reformidat.

Pondera ergo quantum utilitatis, quantum dulcedinis & amoris sequatur ex assidua lectione, & cantu psal-
 morum, de quo infra dicemus, cum aperte demonstra-
 uerimus propria esse omnia, quæ ibidem, & cantamus propria
 & oramus. De proprijs visceribus certe emanat oratio mi-
 sericordiam supplicantis, cum spe in Deum concepta cla-
 mat: Miserere mei Deus secundum magnam misericor-
 diam tuam. Ex toto corde & plenis affectibus auditur vox
 laudantis, cum dicimus. Excelsus super omnes gentes.

Super Psalm. 50. Homilia prima.

Psal. 144. Dominus, & super coelos gloria eius. Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat? Regnum tuum, regnum omnium seculorum, & huiusmodi. Quæ ita à Davide decantata, ac conscripta sunt, vt iure hæreditario mea sunt, & omnium, qui religiosa mente curât sibi facere propria. Nec mēs cogitare potest, nec lingua explicare verbis, qualis sit animi tranquillitas, & saturitas, quam in laudando Deum, aut exorando ipsum concipit, cum illis ipsis orationibus orat, & illis ipsis laudibus exaltat dominum Deum, quibus edocti fuerunt à sacro Spiritu sancti Dei homines. Vide ergo, & considera qualia sint quæ hic in vnum coniunguntur, quamq; melliflua. Ex proprijs oramus ex proprijs laudamus Dominum Deum nostrum. Quæ sic nimirum sunt propria, quod eorū magister est summus ille, & cœlestis spiritus, qui familiari alloquutione edocuit sanctos patres nostros, vt nos eorū filij, hæredes simus, & spei & scientiæ, & orationum, & laudum eorum, cum fidei certitudine, huiusmodi laudes esse Deo honorificas & gratas, huiusmodi orationes esse veniæ & placationis & exauditionis plenas, de quibus plura in sequētibus dicemus, à quibus nunc quidem supersedemus, ad alia enim nostra currit oratio.

Maximè spero ad cordis excitationem spectare, si diligentes fuerimus in expositione tituli psalmi huius, vbi nō solum in admirationem rapiemur contemplantes spiritus prophetæ eminentiam, verum imitatores illius effecti, maximas diuitias comparabimus. O qualia, o quanta erāt quæ facer David gemens, & lacrymans conspiciebat, cum orabar: Miserere mei Deus secundum magnam misericordiā tuam. Huc desiderio magno inuito vos, o fratres charissimi nostrā pœ mi. Venite filij audite me: omnia ad vestram salutem donitentiā cebo vos, imò docebit nos noster, propheta. Inter omnes regulas, quæ ad poenitentiam nostrorum peccatorum proponuntur, hæc vna, quæ ex titulo psalmi huius desumitur,

princi-

A principem loci tener profecto, imò omnia simul, quæ ad eius consummationem, & perfectionem spectant, hic reperies. Fides, spes, ardens charitas, peccatorum detestatio diligentissima, nonne hæc omnia consummant poenitentia? Ecce illa sub titulo psalmi huius. Qualis est ille? Dica ego, vos attentè me accipite. Psalmus in finè David, quando venit ad eum Nathan, quando intrauit ad Bethsabec. Sic beatus Hieronymus, Hebraicè, Lamnasseach.

Titulus.

Titulus hic, in finè psalmus David, multis psalmis proponitur, cui voci, in finem, responderi in Hebræo. Lamnasseach, quæ variè quidem à vetustissimis patribus exponitur. Et sic certè variæ sunt expositiones, quod omnes illas tamquàm germanas, & cōgruentissimas, vox, Lamnasseach complectitur. Beatus Hieronymus dicit, Id quod à septua-

Hieron. in

prologo pri

mi lib. com

mētariorū

in Daniel.

Fœlix.

B existimans datiuos illos sic esse positos, ut significet in laudem vincentis, siue superantis, ac effundētis sanguinē, siue cruentantis, siue sanguinolenti, aut dantis æternitatem. Sic in Dauide legimus. Dico ego opera mea regi, id est ad gloriam, & honorem æterni regis Christi, consacro opera mea. Hæc omnia, sacro pectore mæstissimus ille poenitēs reuoluebat, vnde in spem erigebatur, & sibi remissionem promittebat. Ardebat, sicut Elephas sanguine inspecto, ardebat quidem amoris igni, contemplans eum qui æternitatem dabat, tanquam verus Deus (gratiam enim & gloriā dat Dominus) sanguinem pro sua redemptione toto effundere corpore, & quidem maximis doloribus. Hinc acutissimus & fortis sequebatur stimulus ad odium, & detestationem offensæ. Lamnasseach, id est, in laudem & honorem effundentis sanguinem, siue sanguinolento.

Psalm. 44.

Psalm. 83.

Hæc imaginē inspicere, o homo cū ad poenitentiā & dolorē

Super Psalm. 50. Homilia prima.

Qualis imago inspicieda in pœnitētia. paras cor tuum. Hunc magnum redemptorem sanguinolentum, & effundentem piissimum cruorem, inspicere, ut accerrimus ultor & carnifex tui ipsius perseueres, qui talē ac tantum offendisti saluatorem, qui non dubitauit animam dilectissimā dare pro salute tua, nec dubitasti tu eum pedibus conculcare. Siste gradum in hac consideratione, magni quidem ponderis est. Vnde venit, si quando forsā considerasti, quōd eo tempore, cum decernis pœnitētiā agere, non cōsumeris dolore & gemitibus? Vnde est quod non plenissimo corde detestaris, & arguis cor tuum, & cōfodis animam lancea doloris? Nihil consideras, aut quasi nihil, tempore pœnitentiæ tuæ. Non consideras dantem æternitatem Deum summum & maximum, non consideras victorem mortis & inferni sanguinem sacratissimum amore nimio fundentem. Si hæc attenderes o homo, forsā rumperentur viscera tua dolore, forsā aperirentur cataractæ cerebri tui, & fluere aquæ, quibus lauares, & irrigares strātū tuum per singulas noctes, sicut hic noster Dauid. In laudem ergo & gloriam, Lamnasseach, decernebat pœnitentiam stabilem, & assiduam assumere noster Dauid. De quo credo, meo quidem iudicio, quod mentalibus oculis, imo fidelioribus, quia reuelatis, quibus sacer Ioannes vel aliquis alius discipulus, vel Magdalena viderunt Dominum in cruce pendentem, & sanguinem effundentem, hic noster propheta, ante tot annos, contemplatus est saluatorem sanguinolentum. Nec mirū tibi videatur, hoc a nobis dici, cum reuelatis oculis mentis inspexerit, nullū quidem patiens scandalum, sicut discipuli, perforari super benedictas manus & pedes Domini Iesu. Et quid dicam? Vidit a longē, vidit valde proximus spiritu, lancea aperiri

Psalm. 21. sacrum illud latus. Hæc omnia, de illo scripsit, Foderūt manus meas, & pedes meos, & dinumerauerunt omnia ossa mea, & lanceis suis vulnerauerūt me. Stabat quidem iuxta crucem Domini Iesu, aspiciebat mites manus illas, grandibus

- A** dibus & acutis clauibus perforari, vulnerariq; sacrum corpus iam mortuum lancea militis, vnde vltimo sanguinolentus apparuit, continuo enim exiuit sanguis, & aqua. Hæc vidit à longè, si tempora consideres sacer David, si autem fidem & reuelationem & deuotionem valde propè. Sicut & nos cum sacram Domini Natiuitatem, quæ iam præterijt, contemplamur, valde propè ad sacrum præsepe accedimus, imo & brachijs apprehendimus puerulum, mente & spiritu. Hunc sanguinolentum, & sanguinem effundentem inspiciebat David ad pœnitendum, & orandum pro indulgentia. Quæ omnia vt breuiori sermone amplectamur ante imaginem, imò ante crucifixum dominum Iesum orabat. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Hæc sit prima regula, principaleq; documentum ad nostram pœnitentiam, vt cum primo decernimus salutarem tristitiam assumere, effundentem sanguinem inspiciamus, & in gloriam, & laudem eius dolorem assumamus. Hic nimirum accenditur ignis magnæ dilectionis, cum tantum actalem amatorem nostrum mente contemplamur. Quis enim religiosus ac attētis oculis intuetur crucifixum Iesum propter nostram salutem & redemptionem, & non accenditur cor eius igni amoris, & ardentis charitatis? Hoc est magnum illud altare, in quo nunquam ignis exstinguitur, semperq; ardet charitas. Accedite ad eum, & in ignis ardorem conuertetur cor vestrū. Iam statim sequitur ardens indignatio aduersus semetipsum, odiumq; ex intimis præcordijs, detestans, quæ prius contra Dominum, & legem eius dileximus. Iam mens in veniæ spem erigitur quantumvis criminibus grauata, cum tale redemptionis suæ intuetur pretium de quo scriptum est. Empti estis pretio magno, glorificate & portate Deū in corpore vestro. Et alia scriptura dicit. Non corruptibilibus auro, & argento redempti estis, de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine quasi
- Prima regula ad pœnitentiam.*
Crux Christi
Acce sti altare
in quo semper ardet
charitatis
ignis.
1. Cor. 6.
1. Petri. c. 1.

Super Psalm. 50. Homilia prima.

agni immaculati Christi. Vbi obsecro locus desperationi, C
quantūvis magnis peccatoribus, si agnus in cruce immola-
tus, sanguinolentus, mēte religiosa ac fidelibus oculis inspi-
ciatur. Vbi metus? vbi diffidentia erit? Iam proponit mens
nostra firmiter abstinere ab omni malo, & specie eius. Iam
mortem & carceres eligit, potius quā Domini legem vio-
lare. Iam fructus dignos pœnitētia, facit, sicut sacratissimus

Matth. 3. Ioannes docuit. Nonne hæc ad pœnitentiæ cōsummati-
onem spectant? Nonne hæc ipsam consummāt ac perficiūt?
Cartē sic. Vbi ergo tantas sibi cōparauit diuitias pœnitens
peccator? Quia dantem æternitatem, sanguinolentum in-
spiciebat dominum Iesum, sicut noster David, qui psalmū
suæ pœnitentiæ, & obsecrationis, Lamnasseach, consecra-

*Pretium san-
guinis Christi.*

*Cyprianus.
inde Bapt.
Christi.*

bat, id est sanguinem effudenti. Congruēter quidem hoc
loco, sequētes doctrinā beatissimorū Cypriani, & Athana-
sij, & Ambrosij, & Anselmi de valore sanguinis Christi, ali-
qua dicemus, multa alia insequētes homilias relinquētes.
Spes enim veniē, maximē necessaria est pœnitētibus, ad sa-
lutarem dolorem & veniā. Hæc autē à cruce & sanguine D
Christi dimanat. Inquit beatus Cyprianus. Per omnia sibi
pater in filio cōplacuit, nec vlla sunt in eo serpentis reper-
ta vestigia, nec sacerdotij eius pœnituit Deum, quoniā sa-
crificiū quod in cruce obtulit, sic in beneplacito Dei con-
stat acceptum & perpetua virtute consistit, vt non minus
hodie in cōspectu patris oblatio illa sit efficax, id est, sufficiēs
quā ea die, qua de saucio latere sanguis, & aqua exiuit &
semper reservatæ in corpore plagæ, salutis humanæ exigāt
premium, & obediētiæ, donatiuum requirāt. Iam intellige,

Psal. 109. quid significet apud nostrū prophetam. Iurauit dominus.
& non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum, id est, tū
efficax est hodie in conspectu patris oblatio illa, quam ea
die: qua de saucio latere sanguis & aqua exiuit. Quod em-
Gen. 6. eum olim pœnituit, destruxit: & quasi annihilatū est. Pœni-
tet me fecisse hominē. id est delebo eū à facie terræ quod

- A** verò non pœnitet fecisse, & iure iurando confirmavit, per Athana-
manet acceptum in conspectu eius. Sic & beatus Athana- *sus sermo*
sius. Quæ enim secū dum legem offerebantur, nihil fidum *ne, 3. cōtra*
in se possidebant, quippe caducæ prætereuntesque quoti- *Arrianos.*
die, & quibus noua purgatione opus erat. Contra saluato-
ris hostia semel oblata absoluit omnia fidaq; in omne tem-
pus perdurat. Pondera ergo verbum beati Cypriani. Sem-
per reseruata in corpore plagæ, salutis humanæ exigant
pretium. Hoc cum ingenti fructu declarat beatus Ambro-
sius de veritate carnis dominicæ post resurrectionē, agēs.
Quomodo non corpus, in quo manebant insignia vulne- *Ambro-*
rum, vestigia cicatricum, quæ Dominus palpanda obrulit? *sus lib. 10.*
In quo non solum fidem firmat, sed etiā deuotionem acuit, *in Luc. cap.*
(nota verbum) quod vulnera suscepta pro nobis, cælo in- *24.*
ferre maluit, abolere noluit, vt Deo patri, nostræ pretia li-
bertatis ostenderet. Tale sibi pater ad dexteram locat, tro- *Cicatrices*
phæū nostræ salutis amplectens. Quod verò hic dixit bea- *vulnorum*
B tus Ambrosius, nostræ pretia libertatis ostenderet, beatus *Dñi Iesu,*
Anselmus maximus sectator doctrinæ eius dixit. Apparet *propter*
vultui Dei pro nobis ostēdendo cicatrices vulnorum, quæ *quæ & quā*
pro nostra redemptione pertulit, & quantum pro nostra *magnæ re-*
salute laborauit perpetualiter representando. Miro enim *seruata in*
& ineffabili nobis ordine, eum qui nihil vnquam potest *corpore*
obliuisci: qui semper misereri paratus est, absq; intermis- *suo post re-*
sione Dñs Iesus admonet, quā congruē hominibus misere *surrectio-*
ri debeat, quorū particeps verè doloris, & passiōis idē ipse *nem.*
Dei filius effectus sit, & p quibus ipse cōfigēs, mortis impe- *Anselmus*
riū moriēdo prostrauit. Admonet inquit Anselmus. Tā ef- *super. c. 9.*
ficax est illa oblatio hodie, sicut in illa hora, qua inclinatio *ad Hebr.*
capite emisit spūm Dñs, fuit grata, & accepta in cōspectu pa-
tris cælestis. Acuit deuotionem inquit Ambrosius. Pretiū
exigit, inquit Cyprianus, de quo in sequētib; dicem⁹. Pro
hoc loco sit satis. Maximē em pœnitētiū spes erigitur ex
cōsideratiōe ac fide nræ redēptiōis, & sāguinis Chrī cruci

Super Psalm. 50. Homilia prima.

fixi. Ante quem orabat sanctus David, veniam deprecans C
delictorum.

*Discretio
in repre-
hensione.*

Quando venit ad eum Nathan. Discretionem, quam
in arguendo Regem magnum seruauit Nathan, obse-
cro consideres, vt & humilitatis Sancti David imitator
fias deinde. Non enim primo cum in ianuis est, cum ap-
paret coram tanto rege, crimen adulterij, & homici-
dij obijcit contra eum, sed modestiam, & discretionem
seruans, sicut edocebat sanctus spiritus, per quamdam
parabolam ac similitudinem pauperis, & diuitis ei loqui-
tur abscondens ferrum, quo vulnus statim deberet ape-
riri. Hanc historiam considerans Beatus Gregorius in-
quit. Aliquando autem cum huius seculi potentes arguun-
tur, prius per quasdam similitudines, velut de alieno ne-
gotio requirendi sunt. Et cum rectam sententiam quasi
in alterum protulerint, tunc modis congruentibus fe-
riendi sunt de proprio reatu, vt mens temporali po-
tentia tumida, contra corripientem nequaquam se eri-
gat, quæ suo sibi iudicio superbiæ ceruicem calcatur, &
in nulla sui defensione se exerceat, quem sententia pro-
prijoris ligat. Hinc est enim quod Nathan Propheta ar-
guere regem venerat, & quasi de causa pauperis, con-
tra diuitem iudicium quærebat, vt prius rex sententiam
diceret, & reatum suum postmodum audiret, quate-
nus nequaquam iustitiæ contradiceret, quam ipse in se
protulisset. Vir itaque sanctus & peccatorem conside-
rans, & regem, miro ordine audacem reum prius per con-
fessionem ligare studuit, & postmodum per inuestio-
nem secare. Celauit paulum quod quæsiuit, sed percussit
repente quem tenuit. Pigrius enim fortasse incideret, si
ab ipso sermonis exordio aperte culpam ferire voluisset, sed
præmissa similitudine, eam, quæ occultabat, exacuit incre-
patione. Ad ægrum medicus venerat, secūdū vulnus vide-
bat, sed de patientia ægri dubitabat. Abscondit igitur ferrū
medici.

○ medicinale sub veste, quod eductum subito fixit in vulnere, vt secantem gladium sentiret ægen, antequam cerneret, ne si ante cerneret, sentire recusaret. *Lege eundem Libr. 23. c. Gregorium in moralibus. Magno quidem moderamine sermonis, in arguendo, & increpando, siue generaliter, 8. 10. libr. 24. cap. 9. siue priuatim, siue publice, siue secreta, opus est. & præci-*

A Sæpe enim contingit vt talis sit, qui nulla increpationis verba sustineat. Quid itaque in huiusmodi culpa prædicatori agendum est, nisi vt in sermone admonitionis, quem pro communi salute omnium auditorum facit, tales culpas ad medium deducat, quales eum perpetrasse considerat? Qui & prætor est, & de se solo adhuc argui non potest ne deterior fiat, & cum generaliter contra culpam inueto intenditur correctionis verbo libenter ad mentem reducitur, quia potens prauus, ignorat quod sibi hoc specialiter dicatur. Vnde fit plerunque, vt eo vehementius perpetrata culpam illogeat, quo reatum suum, & cum percussum sentit, nesciri putat. Hæc ergo sit in prædicatore salis discretio, ne ad contumaciam, & duritiam cordis exciter, quem mollire desiderat. Sit & in peccatore vera humilitas, sicut ex erubescencia, & confessio-

Humilitas in audienda increpatione.

B no. Ecce fratres charissimi regulam veræ humilitatis, quã tribuit nobis sanctus Dauid, ab omnibus verè pœnitentibus seruandam. O tempora, o mores. Quis etiã si sit sacerdos, aut pontifex, homunculum de media plebe audeat increpare, etiã de publicis peccatis? Statim ad conuitia conuolant, aut excusationes quarunt in peccatis, vnde irremissibilia fiant, dum sic perseverant in sententia. De quibus iam dictum est. Qui illudor est, non audit cum arguitur. Sed ab

2. Reg. 12.

Regula humilitatis in pœnitentia.

Prou. c. 13.

dient

Super Psalm. 50. Homilia prima.

Hiere. 2. dicent arguentem eos malitiam suam, & conuincentem, si- **C**
Psalm. 49. cut dictum est per prophetam: Arguet te malitia, & auer-
 sio tua increpabit te. Arguet illos Dominus sicut scriptum
 est: Hæc fecisti & tacui, existimasti inique, quod ero tui si-
 milis, arguam te, & statuam contra faciem tuam. Nec ita
 durè cum illis ageretur, si omnia bellica machinamēta ad-
 uersus capita eorum statuerentur, non sic periculum, & ca-
 lamitas, mors, & perditio imminerent. O Domine Deus
Peccatum quantum est statuere contra facies nostras peccata nostra?
statuere Perpendens hoc ac considerans reuelatis oculis sacer leui-
aduersus ta Stephanus, rogabat pro se lapidantibus. Domine ne sta-
peccatore, tuas illis hoc peccatum. Ne statuas contra faciem eorū hoc
quid. peccatum. Mihi lapides torrentis dulces sunt, defluentibus
Acto. c. 7. sanguinibus per totum corpus, illis verò os Baratri & in-
 fernorum erit peccatum hoc ante eorum faciem. Audite
 ergo fratres arguentem, & increpantem dominum, & mi-
 nistros eius, quibus munus hoc intra sacramentalem con-
 fessionem maximè demandatum est, in patrem quidem se
 vobis offert cum arguit multam malitiam vestrā. Optima **D**
 ac salutis plena sunt vulnera tanti amici ac patris, & melio-
Prou. 27. ra sunt, quam blanda oscula inimici. Sed heu quā à pri-
Excusatio ma nostra infantia cum materno lacte virus hoc pestife-
in peccatis rum, ab vberibus matris nostræ pleno ore ebibimus, iure-
à parenti- que hæreditario magnum hoc malum ad nos vsq; deuolu-
bus orta. tum est. Extendit manum suam omnium viuentium ma-
Gen. 3. ter Eua contra dominicum præceptum in arborem scien-
 tiæ, quæ erat in medio paradisi, gustauitq; & dedit viro
 suo, qui ne contristaretur delicias suas, etiam comedit. Ve-
 nit ad illos Dominus Deus, vt arguat, & blandè corrigan-
 ad emendationē. Quod aperte indicauit veniēs nō in tur-
 bine, & potestate magna, sed in multa miseratione ad au-
 ram post meridiem, dixitq; ad Adam. Vbi es? Qui ait. Vo-
 cem tuam domine audiui in paradiso, & timui, eo quod nu-
 dus essem, & abscondi me. Cui dixit Dominus. Quis enim
 indicauit

- A** indicauit tibi quod nudus esses, nisi quod ex ligno, de quo praeceperam tibi ne comederes comedisti? Vide mansuetudinem arguentis primum & maximum mundi crimen. Quid ad hæc Adam? Confessus est peccatum suum, etiam conuictus de illo? Minimè gentium, sed ait. Mulier quam dedisti mihi sociam dedit mihi, & comedi. Ac si posset in Deum peccatum suum referre, ac si diceret. Si non utique dedisses mihi in sociam mulierem, ego nunquā transgressus essem præceptum tuum. Sed & mulier non audiuit vocem Domini increpantis, quæ utranq; aurem serpenti, & diabolo præbuit. Quid dicam de filio eorum Cain? Manifestissime ad illum loquutus est Dominus, cum ex inuidia iratus esset aduersus Abel fratrem suū, quia respexit ad illum dominus, & ad munera eius, nec voluit audire vocē Domini. Propter quod in grande parricidij scelus præcipitatus est. Vides quā antiqua est excusatio in peccatis, & quidē à primis nostris parentibus hanc accepimus malitiā. Benè proinde orabat sanctus propheta Dauid. Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. Non declines cor meū in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Ad expellendū grāde hoc malum à nobis docet ecclesiasticus, Sepi aures tuas spinis, & linguam nequam noli audire, & ori tuo facito ostia, & feras auribus tuis. Docetque noster propheta Dauid humilem cōfessionem cū à Dño corripimur, ut non cū hoc mūdo dānemur. Vnū de præcipuis quod iustissime obijciat iudex viuorum, & mortuorum Christus Iesus in finali iudicio reprobis, illud nimirum est, quod non audierunt & neglexerunt increpationes eius. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoq; in interitu vestro ridebo, & subsannabo vos. Ac si diceret. Irrisistis, & subsannastis consilia & increpationes meas, ego quoq; irridebo, & subsannabo vos. Hoc em̄ significat cū dicit. Ego quoq; in interitu vestro ridebo. Quis ostendet vobis fugere à ventura

Verba sunt beati Augustini in de Genesi ad litteram cōtra Manich. lib. 2. cap. 17.

Genes. 4.

Psal. 140.

Cap. 28.

Prou. 1.

8. 1. 179

ventura ira? Quomodo tantam ac tam gravem calamitatem declinabimus? Intuemini sanctum & humile David, qui argutus non negavit peccatum suum, nec excusavit illud, non despexit Domini increpationem; ideo audiuit: Do-

2. Reg. 12. minus quoque; transtulit peccatum tuum. Volo immorari in hoc verbo Nathan, ad David, quo remissionem eius culpam ostendit, usque; est nouo dicendi modo. Transtulit inquit peccatum tuum. Cum Dominus Deus per prophetas suos ad peccatores loquitur de remissione criminum eorum, aliter loqui consuevit, aliter etiam hic noster poenitens orat.

Psalm. 50. Dele (inquit) laua, munda, & tamen verbum transfert inter preces, & gemitus eius non auditur. Per Euangelicum propheta

Cap. 43. tam Esaiam, Dominus loquitur, Ego sum; ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non

Cap. 44. recordabor. Et infra. Deleui ut nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam iniquitatem tuam Delentur nubes, & facilius multo nebula flante magno vento, unde nec vestigium

Similitudo earum apparet in celo. Hic autem Nathan, transtulit inquit. Quod transfertur de loco ad locum mutatur, vel de humero isto ad illum, sicut pondus metalli, aut amphora aquae.

Quid ergo significat, quod Nathan dicit Davidi, dominus transtulit peccatum tuum? Transtulit quidem ab humero tuo, & a capite tuo, tanquam onus graue, peccatum tuum. Ta-

Zach. c. 5. lentum enim plumbi est iniquitas, & imposuit supra dorsum suum, & super humerum suum ut portans illud super lignum crucis, deleatur sicut nebula flante magno vento copiosissimae redemptionis, cuius non est reperire vestigium, & appareat splendidissima facies solis iustitiae, qui prius fuerat in inobliuione tenebrosissimae nebulae, & nubium

Peccatorum peccatorum. Eia fratres charissimi attendite & videte, quare remissio. aliter fiat peccatorum vestrorum remissio. Transferuntur

Psalm. 18. b. certe & quidem super humerum gigantis magnifici Christi, qui exultauit ab utero virginis ad curredam viam, usque; ad Caluarie montem, ubi crucifixus est; intuemini inquit

A sum velocissimum nostrum, gigantem portantem omnia peccata nostra supra dorsum suum, ut super lignum crucis deleatur pijsimo cruore suo. Sic considerat sacratissimus Petrus Apostolus redemptionem nostram. Quia peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum: de quo infra dicemus. Et ante ipsum hic noster Dauid de Christo loquens ait. Super dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam.

1. Episto. c.

2. Reg. 12.

Psalm. 129.

Venite filij audite me timorem Domini docebo vos. Is ipse qui audiuit ab ore prophetae, Dominus transtulit peccatum tuum, & quidem super humerum suum, ut pijsimo sanguine suo deleat illud, & satisfaceret, Is ipse Dauid qui gemitabat, & lamentabatur prostratus super terram, & rugiebat a gemitu cordis propter peccata sua, istalis ac tantus poenitens durissimè a Domino flagellatur, & quidem quasi per omnem

Flagellum

Dei post remissionem

peccatorum.

B vitam. Inter alia Dei flagella durissimum, ac grauissimum fuit, quod ei dixit verbum propheta Nathan. Tu fecisti in abscondito, ego autem faciam verbum istud in conspectu

2. Reg. 12.

omnis Israel, & in conspectu solis huius. Credo certissimè non fuisse ita acerrimum, ac laboriosum omne flagellum, quo percussus fuit Dauid, ac huiusmodi manifestatio criminis eius. Sciebat enim vniuersus Israel, scire habebat, & vniuersus mundus quanta quàmque sublimia erant, quæ Deus optimus maximus donauerat ipsi Dauid, pro quibus vide quam vicem ei rependit. Adulterium commisit cum Bethsabee, & occidit virum eius, gladijs filiorum Amon. O qualis & quam amara erat hæc consideratio Dauidi. Quod valde potèrat ipse Nathan. Hæc dicit Dominus Deus Israel. Ego iunxite in regem super Israel, & ego erui te de manu Saul, & dedi tibi domum Domini tui, & uxores domini tui in finem tuum, dedi que tibi domum Israel, & Iuda, & si parua sunt ista adjiciam tibi multo maiora. Quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo? Vide quam forti argumento usus est propheta: agens sermo-

Flagellum

durissimum

in Dauid.

magnitudo

B nem

Super Psalm. 50. Homilia prima?

De magni-
tudine sce-
leris adul-
teri lege. 1.
epist. beati
Clementis
ad Iacobū
fratrē dñi.
Ibidem.

1. Re. c. 13
1. Regū.
cap. 18.
Gregorius
lib. 19. ca.
27.

Cap. 30.
August. su-
per nunc
psalm.

nem cum David aduersus magnā eius ingratitudinem Be-
neficiam parua sibi a Domino concessa priori loco cō-
memorat, & munificentiorē eius voluntatē ad multa
maiora, ut sic grande scelus eius appareat. Verbum magnū
que peccatum David in abscondito perpetratum, fecit Do-
minas in conspectu omnis Israel primo, qui propriis ocu-
lis viderat Dei beneficia in Davidem, deinde in cōspectu
solis, id est, vniuersorum hominum, ad finem vsq; mundi,
ut sic flagellū diuinę vltionis, vsq; ad animę interiora pe-
netraret. Fuerunt & alię multa vltiones, & vindictę qui-
bus castigatus est David. Occidit Dominus puerū ex adul-
terio susceptum, etiam si pro illo rogauit septem diebus iā
cens in terra, & ieiunans. Interfectus est Amōn ab Absalō
fratrē eius. Ipseq; Absalon persecutus fuit patrem, tyrannē
occupans regnum in Hierusalem, qui & misere pendens in
querculancis occisus est. Vides quā dure, quā iuste cū
Dauid agitur post dimissam culpā? Quid dicemus ad hęc
charissimi fratres? Quomodo prædicamus transulisse Do-
minū peccatum David ab eo super humerum suū, ut in cru-
ce solueret magnum debitum eius? Hanc cōsiderationem
elegāter, & vtiliter prosequitur beatissimus Gregorius su-
per illud Iob, Verebar omnia opera mea sciens quod non
parcis delinquenti. De quo Naum propheta Dominus pa-
riens, & magnus fortitudine, & mundans nō facit innocen-
tem, quia dum per gratiam mundat eum, qui fuerat nocēs,
nō relinquit sine debita pœna, nec facit correctiōis exper-
tem. Hinc per Hieremiam dicit, Castigabor in iudicio, ut
non videar tibi innoxius. Sic exponit beatus Augustinus,
Ecce veritatem dilexisti, &c. Id est, impunita peccata eorū
quibus ignoscis non reliquisti.
Quid ad hęc dicemus fratres? Iterū interrogabo vos. Si
quid mētis, & halitus remansit in sinu vřo, respōdere. Hęc
lex diuinę iustitię, & vltionis firmiter demonstratur in sa-
cra eius scriptura, quod parcēs Dñs, nō facit innocentē sed
vlticem

A vlticem vindictam, flagellūq; percutiēs super peccatores mittit. Quid faciemus vt vindictā, & manum vlticē Dñi fugiamus? Quod apud beatum Hieremiam legimus, quod & sacer Dauid docet in psalmo. Quid inquit Hieremias? Castigasti me dñe, & eruditus sum, quasi iuenculus in domitus, cōuerte me, & cōuertar, quia tu dñs Deus meus. Postquam conuertisti me, egi pœnitentiā, & postquā ostendisti mihi percussū scemur meū. Vide quam aperte conuersionē nostram ad Deū, liberalissimæ misericordiæ eius ascribit, postquam conuertisti me (inquit) egi pœnitentiā. **Quis** enim nisi subleuāte manu tua de stercore peccatorū erigeretur? Et statim inquit. Et postquā ostēdisti mihi percussū scemur meum. Quid ostendit illi, vt vulneribus afficeret carnem suā? Ostendit certē illi, quod mundans nō facit innocentem, quia dum per gratiā mundat eum qui fuerat nocens, non reliquit sine debita pœna: nec facit correctionis expertem. Hoc ostendit Hieremiæ, sicut & Naum, ideo **B** percutit scemur suum. Castigat corpus ieiunijs & flagellis, præoccupans manū Dñi, vnde, & placabilis fit. Hoc nobis **C** faciendū fratres quod Hieremias, & Dauid sicut statim dicemus. Heu quantus timor apprehendit cor meum, cū videam tot tantaq; flagitia, nec ferulam dñi sentimus, Timeo quod non filij sed adulteri simus. Hoc est argumētum diuī Pauli cum ad patiētiam, tolerātiāq; laborū exhortaretur Hebræos. Obliti estis consolationis, quæ vobis, tāquam filiis, loquitur dicens. Fili mi, noli negligere disciplinam Domini: neque fatigeris dum ab eo argueris: quem enim diligit dñs castigat: flagellat autē omnem filium quem recipit, in disciplina perseuerantē. Tanquam filijs offert vobis se Deus. **Quis** enim filius quē nō corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes: ergo adulteri, & non filij estis. Qui extra disciplinam relinquantur, cum hoc mundo deputatur ad damnationem. De quo lege. 6. cap. 2. lib. Machabeorum. c. Apprehendite

Cap. 31.

Conuersio
peccatoris
a Deo.Cap. 1.
Castigatio
post cōfessionē
quā
vtilis.

Ad Hebr.

12.

Prouerb. 3.

Apo. 3.

Ansel. su- ergo vos disciplinam, vos metipsums dijudicantes, ne quan- **C**
per. i. i. c. i. do irascatur Dominus, pereatis de via iusta. De hac re scri-
ad Corint. bens beatus Anselmus, sic inquit. Ascendat homo. aduersus
 se tribunal mentis suæ, constituat se ante faciem suam. Atq;
Iudiciū ho- ita cōstituto in corde iudicio, adsit accusatrix cogitatio, te
minis ad- stis cōsciētia, carnifex timor. Inde quidā sanguis animi cō-
uersus se- fitētis profluat per lacrymas. Versetur ante oculos eius ima-
metipsum, go futuri iudicii, & quidquid in se viderit, quod à iudice vè-
quomodo turo reprehendi possit & puniri, ipse nūc in se ipso repre-
debeat fic- hendat, & puniat. Peccata enim siue parua, siue magna im-
ri. punita esse nō possunt, quia aut homine puniente, aut Deo
Lege bea- iudicante plebuntur. Cessat vindicta diuina, si conuersio
tissimum præcurrat humana. Multa alia scribit beatus Gregorius, quæ
Gregoriū. vires non paruas huic considerationi tribuunt. Congruen-
lib. mor. 25 ter quidem vtar verbo magni præcursoris Ioannis, qui do-
cap. 6. cens populum dicebat. Progenies viperarum, quis demon-
Matt. c. 3. strauit vobis fugere à ventura ira? Facite ergo fructus di-
 gnos penitentia. De quibus multa in sequētibz dicemus. **I**
cap. 300 Iam vltimam manū huius rei imponāmus.
cap. 300
Timor fu- Quando intrauit ad Bethsabæe. Postremum verbum ti- **D**
turi casus. tuli præsentis psalmi hoc est. O quam vere scriptum est. Iu-
Psalm. 35. diciū tuū abyssus multa. O quam vtiliter scriptum est.
1. Cor. 10. Qui stat videat ne cadat. Noli aliū sapere, sed time. Dene-
Rom. 11. quod habes docet alia scriptura, ne alius accipiat coronam
Apoc. c. 5. tuam. Et quid dicam? Hic vir qui secūdm Deī voluntatē,
 & cor inter omnes homines inuentus est, qui obedientissi-
 mus legi, liberauit multoties inimicum Saulem de manu
 & ense, & lācea seruorum suorum, hic talis ad tantus qui ad
 vsque cæli cacumen virtutibus conscenderat, in Barathrū
 peccatorū præceps ruī. Adulteriū homicidio sollicitat ob-
 mē adulte- scurare, & illum occidit, qui pro Dei honore, & regis glo-
 rij, sed & ria, relicta domo & pulcherrima vxore, debellabat inimi-
 præconiū cos sub Ioab, Vriam inquam Etheū. Et per annū vel quasi
 eius. per seuerat in peccatis suis, multiplicans delicta, adeo quod
 ipse

A ipse confessus fuit. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput *Psalm. 27.*
meum, & sicut onus graue, grauata sunt super me. Patru-
runt, & corruptæ sunt cicatrices meæ. Timeat omnis huma *Lege bea-*
na altitudo, quātū uis ad culmē perfectionis ascēderit, quā *tū Ambr.*
diu enim in carne uiuimus, militia est vita nostra super ter-
ram. Fili accedēs ad seruitutē Dei, sta in iustitia & timore *Iob cap. 7.*
& para animā tuā ad tentationē. Deprime cor tuū & susti- *Eccl. 2.*
ne & inclina aurem tuā & suscipe verba intellectus. **Quis**
Petro in diligendo Christū ardentior? Quis in promissis
videbatur fortior? Tecū paratus sum & in carcerem & in *Lucæ. c. 22*
mortē ire, & si oportuerit me mori tecū, non te negabo,
magno cordis ardore & dilectionis dicebat. Hic talis actiō *Ibidem.*
tus vna mulieris voce, dum mori timuit, vitam negauit, &
quidē cum iureiurando. Heu qualis est, quanta & quā pro-
cliuis infirmitas carnis nostræ. In medijs promissis deficit,
B discedit, timet, & negat nosse quē amat. Vnde beatus Gre-
gorius, in mora. lib. 25. c. 11. de illo inquit: Deū quem cor
de tenuit, voce denegauit. Et beatus Cyrillus lib. 11. in Ioā.
ca. 41. Ex amore igitur decidit & pietatis causa negasse vi-
detur, nō rectæ quidē, neq; exquisita ratione probatæ: sed
quæ tamen adesse cū Christo & videre illū faciebat: q; ma-
ximē Petrus optabat. Lege beatū Hieronymū super. c. 25.
Matthæi. Plena est omnis scriptura his & similibus exem-
plis. Poteritq; vnusquisq; nostrū semetipsum introspicere,
vt se hanc experimētaliter cognoscat. Timeat ergo iustus
vigilet, oret, & ne nos inducas in tērationē, sed libera nos a
malo. Cōfidatq; omnis peccator, quātum uis grauitē offen-
derit, potēs em est Deus, sibi eū cōciliare, cōfidatq; quantū
uis in profundū ceciderit, potēs em est Deus statuere illū,
& in viā vitæ reducere. Ecce in exēplū & ad instructionē
adduco vos David, & vtinā semper esset ante oculos men-
tis vestre, ab illo quidē in salutarē penitentiā adduceremus,
vnde gratiā cōciliabimus, quæ pignus est certissimum glo-
riæ, & beatitudinis: Per Dñm nostrum Iesum Christū, &c.

Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.

A R G V M E N T V M.

AB humilitate initiū pœnitentiæ, orationisq; pro culpa rû remissione docet sanctus David, vbi apertè exemplis & scripturis demonstratur viliſsimū esse cor nostrū post peccatū, nihilq; expectabile, aut decorū in eo manere, vnde veniā mereatur, concessa vero, summa Dei nostri liberalitas ostēditur, qui culpis indulgēs, antiquæ iustitiæ nostre mortificatæ quidē, iam per gratiā, sicut arbor ad humorem aquarū, reniſcunt. Docet post cordis humilitatem habitum, & figurā exterioris hominis, quā in exorāda venia debemus habere corā Dño, conducit etiā ad inueniendā gratiā eius, & multū valde ad cordis viuā cōpunctionē, beneficiorū cōmemoratio, ac recordatio. Quomodo autē Deus misericors sit ostenditur, quantaq; eius sit misericordia, & in quo maxime apparuit nobis, secundum quā ex humiliſſimo corde sui misereri exorat David similis in oratio cum confessione beati Pauli Apostoli, qui omnem Dei patientiam proclamat sibi fuisse necessariam. Præpositio vero illā secundum, ad longum exponitur.

Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.

Ab humilitate pœnitentia. Eccl. 10. **E**Cce quā profunda humilitas in peccatore isto apparet. Ab illa quidē incipiēdū est, cū recōciliationē, & veniā peccatorū à dño Deo quærimus, quia & à superbia omne peccatū initiū habet, & alio loco dicit scriptura. Contritio nē præcedit superbia, & ante ruinā, exaltatur spiritus. Qui vero se humiliat, exaltabitur, dixit optimus cælestisq; magister noster Christus. Miseriā propriā recognoscit, propriā paupertatē cōfitemur, qui gemēs ac lacrymans, dimissis in terra oculis misericordiā exorat. A miseria enim miseri

cordiæ

- A** cordiæ nomē descendit. Vnde Seneca Neronē discipulum *Seneca lib. De clemē. cap. 6.* suū, ad clemētiā, & misericordiā exhortās, inquit. Vultum quidē nō deiiciet (sapiens scilicet de quo sermonē agebat) nec animū ad æruscatis ciuis, aut pānosī aridā faciē, & obnoxia baculo senectutē. Cæterū omnibus dignis proderit, & deorū more calamitosos propitius respiciet. Misericordia vicina est miserix, habet enim aliquid trahitque ex ea. Et qui secūdū magnā misericordiā sui ipsius orat misereri, magnā cōfitemetur suā miseriam. Sicut qui à medico omnem vigiliam, & artis suæ peritiā, ac consultationē exquirat, gravē ac periculo plenā iudicat suam infirmitatē. Attendite obsecro qualis fuerit sancti David cōsideratio cum primò orat pro culparū remissione. Non antiquorū patrum, qui Deo valde placuerūt, merita in cōspectu Dñi repræsentat, sicut mos erat priscis illis hominibus, nō multa à se acta ante bona opera recogitat, sed solā Dei clementiā, & liberalē misericordiā considerat. *Orādi forma anti-* Quis obsecro post mortē illorū sanctorū patriarcharū, qui charissimi Deo fuerunt, nō oravit *quorum patrum.* Dñm. Recordare, Abrahā, Isaac & Iacob. Sic orabat Moyses post magnum illud scelus populi sui, qui relictō Deo, ac *Exod. 32.* Dño suo, adoravit vitulū. Cur Dñe irascitur furor tuus contra populū tuū, quē eduxisti de terra Aegypti in fortitudine magna, & in manu robusta? Ne quæso dicant Aegyptij: Callide eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret de terra: quiescat ira tua, & esto placabilis, super nequitia populi tui. Recordare Abrahā, Isaac, & Israel fervorum tuorū, &c. Placatusq; est dñs ne faceret malum, quod loquutus fuerat, aduersus populū suū. Sic orabat & sacra illa mulier *Cap. 13.* Esther. Dñe rex, Deus Abrahā, miserere populi tui, quia volūt nos inimici nostri perdere, & hereditatē tuā delere. Ne despicias partē tuā, quā redemisti tibi in Aegypto. In eūdē modū orabat propheta Daniel pro populi liberatione. Ne *Cap. 3.* quæsumus tradas nos in perpetuū propter nomen tuū, & ne dissipes testamētū tuum, neq; auferas misericordiā tuā.

Super Psalm. 50. Homilia secunda.

à nobis propter Abraham dilectum tuum, & Isaac seruum
 tuum, & Israel sanctum tuum. Omnes has orandi formas
 dimittit sanctus propheta, soliusq; diuinæ misericordiæ,
Nota val- exorat suffragium. Miserere mei Deus secundū magnam
de. misericordiam tuam, inquit, Qui olim æterni regis locū
 natiuitatis scire desiderabat, hoc à Domino quærebat alle-
 gans multam mansuetudinem suam, assiduasq; vigilias in
Psal. 131. orationibus. Memento Dñe David, & omnis mansuetudi-
 nis eius, sicut iurauit domino, votum vouit Deo Iacob. Si
 introiero in tabernaculum domus meæ, si ascendero in le-
 ctum strati mei. Si dederō somnum oculis meis, & palpe-
 bris meis dormitationē. Vsq; quo o sacer propheta? Do-
 nec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob.
 Multam mansuetudinem, quam in Saul exercuerat, ma-
 gnāq; carnis macerationem, domino repræsentat, vt pro-
 pter hæc, locum natiuitatis suæ, sibi reuelet, quod & fecit.
Legē Eu- Ecce, inquit, audiui mē in Ephrata (hæc est Bethlehē)
seb. Cef. de inuenimus eum in campis siluæ. Hic autē, cum veniam pro
demonstr. prius peccati desiderat solam Dei recognoscit clementiam, D
Euāg. libr. benignitatem, & misericordiam. Ad illā confugit, non ad
7. ca. 2. Abraham, Isaac, & Iacob, (quātum uis eorum merita, & ora-
Iusti. Mar tiones valde conduxerint ad inueniendam gratiam) non
tyr. de fide mansuetudinem suā, & multa alia bona, quæ fecerat in con-
 spectu Dñi vociferatur, sed in multo silentio, secundū ma-
 gnā Dei misericordiam orat indulgentiam. Reuoluebat
 enim sacro pectore dominicā mortem, quam magnā
Peccatum Dei misericordiā vocat sicut infra demonstrabimus, qua fa-
mortale ctum est vt de condigno gratiam, & remissionem omni-
quātas per bus mereretur, secundum sufficientiam, quod de Abraham,
dat diui- aut Petro, & Paulo dici non potest.
tias spiri- Attēde, o homo, cū primo mortale crimē cōmittis, om-
tuales, & nes iustitiæ tuæ obliuioni tradūtur, nihilq; est in te in con-
infra. spectu dñi acceptabile, aut gratū etiā si per totā vitā ei ser-
Li. D. uieris, vnde veniā, & indulgentiā merearis. Si auerterit se
 iustus

- A** iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem omnes iustitiae eius quas fecerat nō recordabuntur, in prauaricatione, qua prauaricatus est, & in peccato suo quod peccauit, in ipsis morietur, & hoc est mirabile profecto, quā sufficiēter aequitate iustitiae suae, & iudicii huius voluerit dñs Deus ostēdere, propter multā malitiā nostrā. Inquit sanctus propheta. Et dixistis: Nō est aequa via Domini. Audite ergo domus Israel. Nunquid via mea non est aequa, & nō magis viae vestrae prauae sunt? Cum em̄ auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatē morietur in eis, in iniustitia quam operatus est morietur. Ecce aequitatē diuini iudicii. Et cum auerterit se impius ab impietate sua, quā operatus est, & fecerit iudicium, & iustitiā, ipse animā suā uiuificabit. Considerās em̄, & auertēs se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita uiuet & nō morietur. Secundum aequitatē nobiscum agit Dñs Deus profecto. Exclamat & iure quidē beatus Ioānes Chrysostomus super hunc locum in haec verba. *Chrysos. de O magnā in iusto cautionē. O magnā in peccatore liberali penitētia* ratē. Sic variē fratres, & differēter excogitat Deus, nō ipse *Homil. 5.*
- B** quidē mutatus, sed vtiliter diuidēs bonitatis suae dispensatio *tom. 5. fol.* nē. Et quomodo? Audi. Cadentē, & peccatis obnoxium, si *73 1.* terruerit, ignorātia obcācari, spe quoq; periclitari eum cōpelleret, iustū verō si laudat, suae vim virtutis debilitat, atq; velut iam beatum de industria studioq; pigritare praeprabit. Propterea fratres, peccatoris quidē miseretur, & ei blāditur, iustum vero terret. Terribilis est super omnes qui in *Psal. 88.* circuitu eius sunt. Et qui nā fuerint hi? Sancti. Deus em̄ inquit David glorificatur in concilio sanctorum, magnus, & *Psal. 88.* terribilis est super omnes, qui in circuitu eius sunt. Si cadentem intuetur clemētiā manum protēdit. Sic stātē, timore iustitiae iustiq; iudicii cōcutit, atq; hunc timore, quidē confirmat, illum vero per clemētiā excitat. Considera, & perpende cū aequitate iustitiae Dei, multiformē bonitatē eius in nos. Nihil ergo manēt in peccatore post eius delictum,

Super Psalm. 50. Homilia secunda.

- unde sibi veniā, & indulgētiā promittat, solā ergo respi
Similitudo ciat Dei misericordiā. Quid obsecro dignū, aut expectabi
 le, quid pulchritudinis in extincto corpore, & præcipue
 vnus anni potest cōsiderari, vt propter ipsum, sibi vitæ re
 stituatur? Nihil nisi vermis putredo, & fœtor horribilis in
 illo inuenitur. Sic certē in peccatoribus, qui mortui sunt
 in delictis suis, solā miseriā potest misericordia inspicere,
 vt ex sola misericordia iustificatio, & spiritualis vita eis
 cōdonetur. Ingenuē quidē cōfitemur hāc veritatem noster
Psalm. 37. propheta Dauid. Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices
 meæ a facie insipientiæ meæ. Miser factus sum, vt sola mi
 sericordiā locum habeat curandi, proculque absit a me, &
 a sensu, & cogitatu meo, iustitia mea.
 Heu florēs vitis abūdanq;, qualis manet post grādinē,
 & turbinē peccatorū. Nūquid tollerur de ea lignum vt fiat
 opus, aut fabricetur de ea paxillus, vt depēdeat ex eo quod
Cap. 15. cūq; vas? Ecce igni datum est in escā, inquit Ezechiel. Ad
 nullū humanæ vitæ vsum, & vtilitatē valet, quā ad ignem.
 Si profecto peccator, qui viti suæ Christo adhærebat fide,
 florebat ac fructificabat charitatis humore, cum arefcit ex
 peccatis suis, soli igni flāmāq; deuorāti cōmodus, & aptus
 est. Qui nutriebatur in croceis amplexati sunt stercora, la
Thren. 4. mētabatur Hieremias. Quod considerās noster Dauid, su
 per exaltans Dñi benignitatē, qui peccatoris miseretur, de
 cātabat. Quis sicut Deus noster, qui in altis habitat, & hu
Psalm. 112. milia respicit in cœlo, & in terra. Suscitās a terra inopē, &
Humilitas de stercore erigēs pauperē? Humiliemur ergo sub potenti
in pœnitē manu Dei, in principio gemitus, & pœnitētiæ nostræ, attē
re. dentes nihil boni, aut meriti in nobis esse, vnde nobis con
 donētur noxiæ nostræ, sed totū diuinæ clemētiæ & miseri
Esa. c. 30. cordiæ ascribamus, qui exaltatur parcēs nobis. Solā miseriā
 nostrā intueamur, obliuioni traditæ sunt omnes iustitiæ no
 stræ, si quæ fuerūt, solā miseriā nostrā cōrēplemur, vt mise
 ricordiā exoremus cū Dauidē. Sed notate quā benigna est
 hæc

- A** hæc Dei nostri misericordia, quāq; liberalis erga nos. Cū primo respicit opprobriū nostrū, cū oculis clemētię suę super benedictę Deus intuetur miseriā nostrā, sanatq; eam, *Iustitia* ecce oēs iustitię omnia merita reuiuiscūt ad maiorem gratiā, & gloriā sublimiorē, cōsurgēs peccator per pœnitētiā, *merita per peccatum* & integrū imō firmitus ius ad regnū cœleste & coronā, per mortificatiōem peccatū amissam, reddit, restituitq; nobis. Quis nō exclamet adorās, & magnificās dñm Deū? Quis sicut Dñs Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in cœlo & in terra? Suscitās à terra inopē, & de stercore erigēs pauperē. *ta, per pœnitentiā reuiuiscunt.* *Psalm. 112.* Ut collocet eum cū principibus, cū principibus populi sui. O summa erga nos, & genus nostrū Dei nostri liberalitas. O immēsa, & infinita bonitas. Filię Siō exultate, & lætami ni in dño Deo vestro, qui dedit vobis doctorē iustitię, & descēdere faciet dñs ad vos imbrē matutinū, & serotinum sicut in principio, & implebūtur arę frumēto, & redundabūt torcularia vino & oleo, & reddā vobis annos quos comedit locusta, bruchus, & rubigo & eruca. Fortitudo mea magna, quā misi in vos, dicit Dñs. Hæc propheta Ioel. *Cap. 2.* Et quāuis symbolica, & metaphorica Theologia, nō habeat tantam vim arguendi nihilominus est optima similitudo. Vndelicet de restitutione bonorum tēporalium agat propheta, glossatamen ad restitutionē bonorum spiritualium trāsfert. Est & alia glossa super. 7. c. Leuitici, ad hāc rē, quæ ait per pœnitentiā restitui hominē in statum pristinum. *Theologia symbolica* Hoc videt insinuare beatissimus Apostolus, qui postquā *metaphorica nō infirmam vim habet arguendi.* increpauit Hebræos de ingratitudine in Deū, subdit, Cōfidimus autem de vobis fratres meliora: non enim iniustus est Deus ut obliuiscatur operis vestri, & laboris, & dilectionis vestrę, quam ostendistis in sanctos, &c. Quem locum beatus Anselmus & Theophilatus, & Beatissimus Gregorius, de operibus mortificatis per peccatum, quæ per pœnitentiā reuiuiscunt, exponūt. Ait enim Gregorius: Quod sicut priora bona opera per peccatum sūt ir-

Super Psalm. 50. Homilia secunda.

Angu. ad ta, ita per pœnitentiã reuiuiscunt. Et beatus Augustinus ait, **C**
Macedo - quod Deus nō minus tribuit pœnitētibus quā antea tribue-
nem. rat munera vitæ, & salutis, Confirmat hanc sententiã canō.
cap. 14. Pium, ex libro de Vera, & Falsa pœnitentia, vbi ait. Pium
 est credere & hoc nostra fides expostulat, vt cum gratia
 Christi destruxerit mala priora in homine, etiam remune-
Lege com ret bona. Ecce vnde accēdatur mēs nostra in diuinā dile-
munier ctionē, & charitatē, ex cōsideratiōe, scilicet, liberalissimæ
Doctor. benignitatis eius, ecce etiā vnde humiliemur post pecca-
Scho. in. 4. tū, vnde initijū pœnitētiæ saluberrimū assumet, firmamen-
distin. 2. tūq; firmū iaciet. Ab humilitate & cognitione miseriæ suæ
 magnæ, incipiat pœnitētiæ, & oratio nostra. Secundū mise-
Psal. 112. ricordia tuā magnā miserere mei inquit Dauid. Sciēs cer-
 tissime quod in cælo, & in terra respiciat Deus humilia.
 Sciēs certissimē quod oratio humiliatise, nubespernat,
Eccle. 35. etiā si Deus opposuerit nubē ne trāseat oratio, sciens cer-
Thre. ca. 3. tissimē quod oculi Dñi humilē, & tremētē sermones eius
Esai. 66. intueor, cuius respicere indulgentia, plenū est. Hanc ma- **D**
 gnā doctrinā tradebat Dñs Deus per prophetā & Aposto-
Apoca. 3. lum suū Ioannē Episcopo, & populo Laodiceæ Ecclesiæ.
 Dicis: Diues sum & locupleratus, & nullius egeo, & nescis
 quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus & nu-
 dus. Suadeo tibi emere à me aurū ignitū probatū, vt locu-
 ples fias, & vestimentis albis induaris, vt nō appareat cōfu-
 sio nuditatis tuæ, & collyrio inunge oculos tuos vt videas.
Peccatum Nota quomodo cœlestis spiritus tria præcipue mala pecca-
quot ma- torū cōmemorat, scilicet, paupertatē, & cæcitātē, & nudita-
la, tot bo- tem, vnde miseri, & miserabiles sumus. Ad eorum repara-
namo ma tionem promittit aurum contra paupertatem, collyrium
iora, gra- contra cæcitatem, vestem albam contra nuditatem, vt vel
tia affert. sic miseriam nostram profiteamur, ad quærendam mise-
 ricordiam. Nonne miserum iudicabis hominem paupe-
 rem, cæcum, & nudum? Et quis miserior illo? Iudi-
 ca ergo & te ipsum, cognosceque multam miseriam
 tuam,

- A** tuam, qui pauper factus es, aprum rapiens alienum, & cæcus pulchritudinem fallacē intuens, & nudus, consummans peccatum. Cognosce te ipsum homo, sicut & cognoscit se sanctus propheta, qui quanuis rex magnus diuitijs & vestibus plenus, quanuis prospiciens futura mūdi mysteria, prædicēsq; illa, pauper ē tamen se iudicat, & cæcum, & nudū, dom cōtra Dominū se egisse recognoscit, & sic inquit. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiā tuam.
- V**idimus interiorē mentis habitū sancti confessoris Dauid, quā verē iacebat humilis, & scrutator magnæ miseriæ suæ, quam cum ad plenū deprehendisset, prorupit amarissimi ma voce in orationē hanc: Miserere mei Deus secūdū magnam misericordiā tuā. Iam nunc exteriorē corporis figuram contemplemur, quam gerebat corā domino, cū pœnitēs misericordiæ suffragiū quærebat. Vtrūq; enim valde cōducit, ad inclinandā Dei iustitiam, & mētis deiectio, & oculorū humiliatio. Iacebat quidem super faciem suam in terra, nec audebat ad cœlum oculos leuare, percutiebat pectus in multa amaritudine animæ suæ, quod tantam nutrit putredinem. Orabat Moyses nō semel dñm, & cecidit pronus in faciē suā & ipse, & Aaron frater eius fugiētes ad tabernaculū fœderis, cū aduersus eos oriretur seditio, & iacebant in terra. Orat & precatus est David noster pro parvulo ex adulterio suscepto, & ieiunavit ieiunio, & ingressus seorsum iacebat super terrā. O quanto profundius iacebat super nudā humū, terrā lingens cū veniā, & misericordiā deprecabatur. Hanc magnā doctrinā cōfirmavit Deus noster Iesus Christus, qui oraturus ad patrē procidit super faciē suā, & quidē seorsum sicut David. Reuerētia quidem, & cōfessio diuinæ ac infinitæ tremēdæq; maiestatis Dei & insigne hoc est profectō. Vnde inclinātes caput nostræ superbiæ corā eo, misericordiā inuenimus ante tribunal gratiæ eius. Propter hoc docebat hic noster propheta. Venite adoremus, & procidamus ante eum, ploremus corā Dño.
- Procida-

Habitus exterior pœnitētis.

Nume. 16

2. Reg. 12.

Matt. 26

Psal. 94.

Super Psalm. 50. Homilia secunda.

C
 Procidamus & ploremus, inquit. Esto imitator propheta-
 tarū & Dñi Iesu, o homo eo maxime tēpore cū misericor-
 diam Dei quæris. Sed intra in cellā domus tuæ & clauso
Nota Val-
de. ostio tuo seorsum, procide super faciē tuā super terrā. Sic
 em̄ dicit scriptura de Dauid. Ingressus seorsum procidit su-
 per faciē suā. Et de Dño Iesu: Auulsus est à tribus discipulis
 Petro & Iacobo, & Ioāne quos inter vndecim elegerat, vt
 ei astatēt nimis dolēti, & sic factus solitarius procidit in fa-
 ciē suā. Ecce regulā in nostrā pœnitētia seruandā. Humilis
Secūda re-
gula in pœ-
nitētia ser-
uanda Val-
de. Vtilis. habitus sit mētis, sic & corporis, vt sic demus gloriā Deo, si-
 cut propheta Baruc cōfiteatur in sua oratione. Aperi oculos
 tuos, & vide, quia nō mortui qui sunt in inferno, quorū spi-
Cap. 2. ritus susceptus est à visceribus eorū, dabūt honorē & iusti-
 tiā Dño: sed anima quæ tristis est super magnitudinē mali,
 & incidit curua & infirma, & oculi deficiētes, & anima e-
 furiēs dat tibi gloriā & iustitiā Dñe. Nec tū ex hac sentētia
 occasionē hypocrisis accipias, sed audi dñm Iesum docen-
Matth. 6. tē. Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes, exter-
Hypocri-
sis fugien-
da. minant, em̄ facies suas vt appareant hominibus ieiunātes. D
 Tu autē cū ieiunas vnge caput & faciē tuā laua, ne videaris
 hominibus ieiunare. Vide quod nō tristitiā (quæ naturalis
 & comes ieiunij est) interdixit Dñs, sed ostensionē volūta-
 riā eius, ad venandā hominū laudē. Valde multū hæc duo
 cordis humiliatio, & corporis castigatio, cū ceremonijs ve-
Beneficio-
rum cōme-
moratio tē-
pore pœni-
tētiæ, quā
Vtilis. ræ cōfessionis ad inueniēdam Dei gratiā cōducūt, & maxi-
 mē quidē ad excitandū dolorē, augēdāq; indignationē ad
 uersus nosmetipsos, beneficiorū cōmemoratio, & conside-
 ratio attēta. Hoc argumēto vsus est Nathā cū Dauidē, quo
 conuictus illuminatusq; magnæ confessionis vocē emisit
 dicēs. Peccaui Dño. Considerate obsecro, quāto pudore &
 rubore, regia facies perfundebatur, cum audiebat exprobra-
 tionē Nathan aduersus semetipsum. Qualiter iam intra fi-
 num suū ardebat ira in semetipsum, audiēs beneficiorū cō-
 memoratiōē, & suā ingratitudinē. Rubore perfundebatur
facies

- A** facies præ verecundia, unde multorum dierum rupit vincula in filiis in eum spiritus Dñi, sicut in Sanfon, & tandē cōfessus est. Peccaui domino. Diuina profecto regula ad pcc 3. *Regula*
nitentiū instructionē, eo maxime tēpore, quo volūtarium *pro pccati-*
dolorem pro peccatis decernunt assumere. Vt propona- *tentibus.*
mus, & consideremus diuina erga nos beneficia, & præci-
puē illa, quæ in nostra redemptione exhibuit Dñs Iesus, vt
sic excitetur mens nostra, aduersus semetipsam, doleatq;,
nec taceat à lacrymis pupilla oculorū eius. Hāc regulā do-
cuit nos etiā sanctus propheta Moyses, cū ageret aduersus *Deut. 32.*
magnam ingratitudinem populi sui contra Deum Primo
malitia, & magna beneficia ab eo accepta commemorat, vt
sic grauiori ictu gladij volheret. Nunquid non ipse est pa-
ter tuus, qui possedit te, & fecit te, & creauit te?
Audire quā verē dicā tibi quod altissimus sit pater tuus, vt
debitorem ei te iudices honoris, & amoris. Interroga pa-
trē tuū, & annūciabit tibi, maiores tuos, & dicēt tibi, quibus
C profecto debes fidē tāquā veracibus. Quādo diuidebat al-
tissimus gētes, quādo separabat filios Adā. Cōstituit termi-
nos populorū, iuxta numerum filiorū Israel. Pars autē Dñi
B populus eius, Iacob funiculushæreditatis eius. Inuenit eum
in terra deserta, in loco horronis, & vastæ solitudinis. Cir-
cūduxit eum, & docuit, & custodiuit quasi pupillam oculi
sui. Sicut aquila prouocās ad volādum pullos suos, & super
eos volitās, expandit alas suas, & assumpsit eū, atq; portauit
in humeris suis, dñs solus dux eius fuit, &c. Dereliquit Deū
factore suū, & recessit a Deo salutari suo. Generatio praua
atq; peruersa hæc cūne reddis dño popule stulte, & insipies?
Deū qm te genuit dereliquisti, & oblitus es Dñi creatoris
tui. Quibus verbis ageret sanctus Moyses aduersus nostri
temporis peccatores, quorum causam & peccata super hu-
merum suum portauit Dominus Iesus in Cruce, vt pijsi-
mo cruce suo ea deleteret: qui & dereliquerunt Domi-
num creatorem, & redemptorem suum, in multa legis
eius

eiustransgressionibus. Vtilis ergo forma in prædicando, & CA
 docendo seruabimus, simul & in considerando tempore.
 prænitentia nostra, si attenta mente reuoluerimus & præ-
 dicator populo proposuerit, magna nostræ redemptionis
 beneficia ante oculos audiētium. Sermo hic penetrabilior
 certe erit omni gladio ancipiti, pertingetque ad medullas
 cordis, & vsq; ad diuisionē animæ & spiritus. Hoc gladio
 2. Reg. 12. percussus Dauid, dixit, Peccaui domino, rugiebatq; a gemitu
 cordis, præ magno dolore vulneris, & inspector factus
 magnæ suæ miseriæ, & ingrati tudinis, orat. Miserere mei
 Deus secundum magnam misericordiam tuam.
 Opus ma- Cum psalmum hunc consecrauerit sanctus Dauid, lam
 xime misse ach, id est, sanguinem fundenti, sicut in superioribus
 ricordiæ probauimus, videtur mihi dominicam passionem, & mor-
 Redemptio. tem, magnam Dei misericordiam in hoc loco intelligere,
 quod sequenti versu cōprobabo. Hoc enim opus maximū
 est diuinæ misericordiæ, sicut testatur beatissimus Paulus
 Rom. ca. 5. ad Romanos scribens. Commendata autem Deū charitatē D
 suam in nobis, quoniam cum adhuc inimici essemus Chri-
 stus pro nobis secundum tēpus mortuus est. Ecce quale est
 altissimum præconium charitatis, & misericordiæ Dei erga
 nos, quod super omnia opera eius exaltatur, nimirum
 quod cum adhuc inimici essemus, Christus secundum tem-
 pus pro nobis mortuus est, secundum tēpus dixit, quia ter-
 tia die resurrexit. Quod si mors eius vsq; ad finem mundi
 expediret nobis, certē maneret corpus illud sacratissimū
 in sepulchro, ab omni tamen corruptione alienissimū. Sed
 qui propter delicta nostra mortuus est secundum tempus,
 propter iustificationem nostram resurrexit, vt multo ma-
 gis in vita ipsius viuamus. Omnia propter nos, o Domine
 Iesu, & mors & resurrectio, & confessus ad dexterā patris,
 vt ibidem te habeamus aduocatum apud patrē. Sed de his
 satis, ad rem redeamus. Secundū Dei magnam misericor-
 diam, indulgentiam deprecatur Dauid, cum quo beatissi-
 mus

Amus Paulus, super humilitate certare videtur, palmam humilitatis vterque desiderans. Quid inquit ille? secundum *Certamen David & Pauli.* magnam misericordiam suam oportet, vt misereatur mei Deus ad indulgendum, vt grandem sic misericordiam suam confiteatur. Hic autem quid inquit? Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quod Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum, sed misericordiam consequutus sum, vt in me primo, idest, maxime ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorum, qui credituri sunt illi in vitam æternam. Attendite. Alter misericordiam magnam interpellat, alter secundum omnem Dei patientiam quæ infinita est, se confitetur expectatum ad poenitentiam. O quam profundè meditati sunt magnitudinem suorum scelerum, multitudinem delictorum, qui omnem patientiam, & omnem misericordiam tanti medici ad sui curationem profitentur necessariam. Ecce magistri tui, o Israel, ecce *1. Timo. 1.* doctores tui, ad instructionem quippe dati sunt eorum qui credunt Christo Domino in vitam æternam. Placet *Ibi.* quidem, imo iudico necessarium considerare, qualiter dominus Deus secundum suam naturam, quæ alienissima extat ab omni passione, sit misericors, eiusque misericordia magna vocetur. Misericordia enim miserum cor facit, & à miseria dicitur, trahiturque aliquid ex ea, sicut ex sententia Senecæ, in superioribus dicebamus. Et beatus Augustinus diffiniens illam, inquit, Misericordia est animi condolentis affectus, cum additamento beneficii, vt comparimur proximo, & largimur de proprio. Vel aliter. Est alienæ miseriæ in nostro corde compassio, qua utique si possumus, subuenire compellimur. Ad eundem modum scribebat beatissimus Gregorius. Misericordia à misero corde vocata est, eo quod vnusquisque intuetur, quempiam miserum, & ei compatiens de dolore animi tangitur, ipse cor miserum facit: vt eum à miseria liberet, cui *De clem. August. de ciui. c. 9.*

C inten-

Super Psalm. 50. Homilia secunda.

Damasce- intēdit. Attente me accipite. Ratio misericordiæ est defe-
nus. lib. 2. ctus, & motiuū ad illā est hoc, quāto autē est maius, illa est C
 sublimior. Malum autē culpæ, maius omnibus est, & vt ta-
 le, non habet rationem misericordiæ, sed iustitiæ vindicā-
 tis, peccatum enim voluntarium est, sed quia culpa potest
 esse aliquo modo pœna, in quātum, scilicet, habet aliquid
 annexum, quod est contra voluntatem peccātis, secūdm
 hoc potest habere rationē miserabilis. Et secūdm hoc mise-
 remur, & cōpatimur peccantibus, sicut dicit beatus Grego-
 rius, quod vera iustitia non habet dedignationem, scilicet
 ad peccatores, sed cōpassionem. Duo ergo cū sint in mise-
 ricordia, compassio defectus, & mali alterius, & affectus cū
 additamento beneficij: Deus non miseretur nisi propter
 amorem, in quantum amat nos, tanquam aliquid sui. Fun-
Misericor- datur ergo hic affectus, & propensio diuinæ voluntatis ad
dia in Deo nostras miseras, in amore eius. Quæ quidem extendit ip-
quomodo: sam charitatem ad beneficiēdum de proprio omnibus in-
 digentibus, exireq; facit in exercitium beneficij, subleuan-
 do omnium defectus. Huius rei gratia dixit David, q. mise-
 ricordia est in Deo, super omnia opera eius, quia fundatur D
 in amore, estq; in illo, qui est maximus, habetq; de suo vn-
 de omnibus indigentibus benefaciat sine aliqua sui ipsius
 noua perfectione, in quo ratio liberalitatis cōsistit. Cū
Liberali- ergo diuina erga nos dilectio talis ac tanta sit, qualis ipse
tatis ratio. *Joan. ca. 3.* filius Dei docet; Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum
 vnigenitum daret, vt omnis qui credit in ipsum nō pereat,
 sed habeat vitam æternam, iam intellige quāta sit hæc mi-
 sericordia, quanta & miseria nostra tali indigens medici-
 na, tantoque medico. Propter hoc scriptum est: Misera-
Psal. 144. tiones eius super omnia opera eius, de quibus statim secun-
 do versu dicemus. Cū ergo valde sit nobis necessaria
 hæc diuina misericordia, quæ diuites facit pauperculos ho-
 mines, vt cum regni sui principibus sedcant, age ergo,
 & demonstra nobis viam secundum scripturas inuenien-
 di illam.

Adi illam. Non enim sufficit sitienti, fontis dulcorem, & *Via inue-*
 pulchritudinem magnificare, nisi viam inueniendi illam *niendi mi*
 aperiamus, & quasi digito demonstramus. Omnis scri- *sericordiā,*
 ptura, testatur, illos Dei misericordiam inuenire apud
 quos est Dei timor, misericordia Domini ab aeterno, &
 vsque in aeternum super timentes eum, decantabat Da- *Psal. 110.*
 uid. Filiaque eius sacratissima nostra Domina: & miseri- *Lucæ. 1.*
 cordia eius à progenie in progenies, timentibus eum. Sed *Psal. 102.*
 & alio loco ipse Dauid inquit: Corroborauit misericordiā
 suam super timentes se. Vbi aperte vides quod non solum
 respicit dominus Deus oculis misericordiæ suæ, verum, &
 corroborat misericordiam suam super timentes eum.
 Filij hæc est via, timor Dei, ambulate per eam, & inue-
 nietis Dei misericordiam, fontem aquarum viuentium,
 fontem omnis gratiæ, & indulgentiæ.

B Iam tandem consideremus, quid præpositio illa, se- *Præpositio*
 cundum, significet, in hac Dauidis oratione, sicut in argu *secundum*
 mento huius homiliæ promissimus: Secundum omni- *exponitur*
 modam similitudinem in sacra pagina, ac in gentium li-
 teris significat. Loquutus est Dominus ad Moysen, di- *Exod. 25.*
 cens. Fac secundum exemplar quod tibi monstratum est,
 id est, ad æqualitatem similitudinemque eorum, quæ in
 monte vidisti, & tibi sunt demonstrata, sic omnia æ-
 edificabis, tabernaculum, sanctum Sanctorum, candelabrum,
 mensam, arcam, & propitiatorium, vestes sa-
 cerdotes, & leuitarum, &c. Hoc loco, secundum simi-
 litudinem perfectam explicat. Secundū, significat etiam,
 non solum similitudinem vnius rei ad alteram verum
 & naturæ identitatem, sicut legimus in Genesi. Protu- *Cap. 1.*
 lit terra lignum faciens fructum, & habens vnumquod-
 que semen, secundum speciem suam, id est insequens
 eandem suæ speciei naturam. Significat & æqualita- *Psal. 93.*
 tem, sicut & in psalmo legimus. Secundum multitu-
 dinem dolorum meorum consolationes tuæ lætificau-

runt animā meam, id est, ad mēsuram dolorū meorū, & ad C
 æqualitatē, fuerunt consolationes tuæ in corde meo. Iam
 ergo videamus, quid præcipue in hoc loco ex his omni-
 bus velit significare oratio nostri prophete cum dicit: Mi-
 serere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.
 Quod si placet aliquid ex omnibus his acceptionibus, &
 significatis accipere ad præpositionis, secundum, interpre-
 tationem, illam nimirum, quam priori loco posuimus, vt
 germaniorē amplector. Dicamusq;: Miserere mei Deus
 secundum magnā misericordiā tuā, id est, procura, o domi-
 ne Deus, & subleua miseriam hanc magnam meam, quam
 ex maximis peccatis meis habeo secundū naturam tuā ma-
 gnæ misericordiæ, secundū quā propēssimus ad miserē
 dum es, secundum quā, si decreueris saluare, perfecta &
 integra erit curatio vulnerum meorū, adeò quod nec ve-
 stigium eorum apparebit. Sit fructus huius ligni vitæ, de
 visceribus amoris tui nascētis, sit semē, & benedictio hæc
 quam de tuā misericordia confido, secundum magnam mi-
 sericordiam tuam, quam mundo ostendisti in cruce mo-
 riens à patre derelictus, sit misericordia hæc, & venia, quā
 exoro, secundum exēplar, q̄ in mōte demonstratū est no-
 bis. Fac mecū hāc misericordiam secundū exemplar, quod D
 in monte Caluario, mundo ostēdisti: vbi delesti chirogra-
 phum decreti, quod erat cōtrarium nobis, in quo erat scri-
 ptum Adæ peccatum, & totius mundi: secundum hoc exē-
 plar fac hāc misericordiā cum seruo tuo. O quis posset alti-
 tudinem, cōsiliij tui penetrare dñe Iesu. O quis posset, ardē-
 tissimam, summam, immēsam misericordiam tuam quā in
 hora mortis tuæ, mundo ostendisti, mentis oculis compre-
 hendere secundum hanc misericordiam, ad similitudinem
 eius, exhibe animæ meæ miseræ & miserabili misericor-
 diæ indulgentiam & culparū mearū remissionem? Vides
 quot & quā magnæ diuitiæ latebant sub verbo illo secun-
 dum? Benè proinde scriptū est. Scrutamini scripturas, in
 quibus

*Nota Val-
de.*

A quibus est spūs et vita. Estote charissimi scrutatores scripturarū, introspicite profundum sensum earū cum ad orationem verba hæc assumitis, intuemini imagines eorum quæ dicitis, vt sic ardentior reddatur mens vestra, & confidentior excitetur affectus, acuatq; deuotio, talibus enim promeretur exauditio, diuinūq; suffragium. Possemus quā maximē declarare, quomodo in corde dñi Iesu plenissimam rationem misericordiæ, considerat scriptura, secundum omnes suas partes. Quæ quidem consideratio licet esset vtilis, ac delectabilis rudi populo, qui ea maiora ac pleniora dijudicat, quæ passione aut dolore plena sunt, sicut in creaturis reperitur misericordia, qua tangitur, et miserū redditur cor nostrum, sed sublimius ratio misericordiæ in Christo, in quantū Deus est, reperitur, quippe quæ de fonte amoris æterni nascitur, vnde scriptum est. Misericordia domini ab æterno, & vsq; in æternum. Sed de omnibus his satis sit ne in immensum protrahamus sermonem.

Ioan. 5. c.

Nota valde.

Psalm. 102.

B Vnum solum superest, vt quæ promissimus, ad plenum impleamus, nimirum ostendere quomodo Dei misericordia magna, aut parua sit, siquidem sacer propheta, secundū magnam misericordiā Dei quærit indulgentiā. Cū enim scriptum sit in ecclesiastico, secundū magnitudinē ipsius, sic & misericordia ipsius cū ipso est, quare aliam misericordiam magnam, aliam paruam consideramus? Sic enim scribit super hūc locum beatus Augustinus. Qui magnam misericordiam deprecatur, magnam miseriam confitetur. Quærant paruam misericordiam tuam, qui nesciendo peccauerunt. Quæ verba beatus Gregorius in sua expositione interponit. Eandem sententiam tenet, & beatus Hieronymus præter hoc quod magnā aut paruam misericordiam Dei refert ad creationem & glorificationem. Sed sciendū quod, cum perfectissima simplicitate Dei, propter quam quicquid in ipso est, ipse Deus est, & sua essentia, nec aliquid maius, aut minus in illo reperitur, cum hac plena simplicitate

Cap. 2.

Augustin.

Gregorius Hierony.

Super Psalm. 50. Homilia secunda.

plicitate Dei, propter quam tanta est eius iustitia, sicut & C
 misericordia, & sapientia, multiplex variusque effectus boni-
 tatis, & misericordiae eius ad nos descendit, sine sui ali-
 qua mutatione. Cum enim ignoscit magnis peccatoribus,
 magna vocatur eius misericordia, cum vero cibum, & po-
 tū tribuit creaturis suis, parua. Cum irascitur aduersus mū-
 dum vniuersum, ira magna dicitur irasci, id est, quia flagel-
 lum magnum ab eius iustitia egreditur. Bene ergo ab vna,
 & simplicissima, & infinita misericordia eius, multiplex
 effectus maior, aut minor descendit super nos. Sic loqueba-
 tur sacratissimus Apostolus Petrus. Benedictus Deus & pa-
 ter domini nostri Iesu Christi, qui secundum suam miseri-
 cordiam magnam regenerauit nos in spem viuam, per re-
 surrectionem Iesu Christi ex mortuis. Quod si placet ad
 magnum cordis tui solatium, alteram sententiam beatissi-
 mi Pauli considerare, quae omnia, quae diximus, cōfirmat,
 esto gratus Deo, & doctrinae fidei nostrae, habes enim vn-
 de, & immortales gratias agas patri misericordiarū & lu-
 minū, qui cum sit diues in maiestate sua & gloria, opulen-
 tiusque, potentia, eorum se diuitem praedicat, quae nobis ne-
 cessariora, ac maioris beneficii plena sunt. Diuitem se prae-
 dicat patientiae, & misericordiae. Deus qui diues est in mise-
 ricordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos,
 & cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos Chri-
 sto. Ad Romanos autem scribens Paulus sic inquit. An diui-
 tias bonitatis, & patientiae, & longanimitatis contemnis,
 ignorans quod benignitas Dei ad poenitentiam te addu-
 cit? Diues in misericordia appellatur Dominus Deus, &
 vere sic est. Diues in patientia, & diuitias longanimitatis;
 & patientiae se habere testatur, ut spem nostram confirmet,
 nullusque diffidentiae locus pateat. Quid enim tam neces-
 sarium nobis, quid tam desiderabile, sicut Dei nostri mise-
 ricordia, & patientia? In patre sese nobis offert Deus, imò
 & misericordiarum pater vocatur, in patrem piissimum sese
 nobis

Zach. 1.

1. Cap. 1.

Deus diues
 misericor-
 diae & pa-
 tientiae.

Ephes. 2.

Cap. 2.

2. Cor. c. 1.

rum suorum, tanto, & sublimius ascendebat, in diuinæ mi- **C**
 sericordiæ, multarumque miserationum consideratio-
 nem, quas secundum varias hominum necessitates, ac mi-
 serias, piissimus pater Deus, vniuerso orbi condonauit, vt
 ex his duobus in spem erigeret mentem suam. Priori loco
 fontem veniæ, in multa ariditate animæ suæ perscrutatus
 est eamque inuenit, non sigillo signatam, & clausam, sed
 abundantissime totam terram rigantem, sicut fluuium, qui
 egrediebatur de loco voluptatis, & irrigabat vniuersam
 terram. Inuenit Dei misericordiam magnam, & super om-
 nia opera Dei altissimi eminentem. Sed & miserationes
 eius multas contemplatus est, reducebatq; in memoriam
 non solum suam, sed & Dei ac Domini nostri. Deficienti
 nanq; animo, ac præ multitudi- ne peccatorum cadenti salu-
 tare consiliu magnæq; vtilitatis hoc est. *Quis enim co-*
gnouit nomen Domini, & non sperauit in illo? Sperent in
te qui nouerunt nomen tuum, quoniã multum est ad igno-
scendum. Nec continuit in ira sua hanc magnam virtutem
sux misericordiæ, sed qui diues est in misericordia, diuites
fecit nos multis miserationibus suis. Quarum memoriam D
rogat Dominum vt habeat. Reminiscere miserationũ tua-
rum, & misericordiarum tuarum, quæ à seculo sunt. Deli-
cta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris. Se-
condum misericordiam tuam memento mei tu, propter
bonitatem tuam Domine. Sed notate quam diligens fuit
beatissimus spiritus in docendo etiam nominis domini sa-
lutiferum timorem, ac reuerentiam. Vterq; liquor, ab illo
emanat, & necessarius valde ad salutem nostram, spēs ve-
niæ inquam, quia multum est nomen Domini ad ignoscē-
dum, & reuerentia ac timor, quia excelsum est. Memen-
tote, inquit, quoniam multum est ad ignoscendum, me-
mentote quoniam excelsum est nomen eius, sed & me-
mentote quoniam multum ad reuerendum, quoniam ex-
celsum est. In hunc modum docebat beatus Esaias. Qui-
scite

Gen. 2.

Psal. 144.

*Consiliu sa-
lutare.*

Psal. 9.

Psal. 24.

Ephes. 2.

Psal. 24.

Nota.

Eesai. 12.

Cap. 2.

A scite ab homine, cuius spiritus in naribus eius, quoniam excelsus reputatus est ipse. Magna doctrina hæc profectò, maximeq; necessaria nostri temporis pœnitentibus. Quibus non tam spei, & miserationum Domini doctrina est impartienda, quàm timoris, & reuerentiæ erga maiestatem omnipotentis Dei nominis, vt vel sic in camo, & fræno maxillas eorum constringamus, qui non approximant amore, & charitate ad Dominum. Magna quidem prophetæ sapientia, ascendens vsque ad viscera misericordiæ Dei, inuenit magnam eius clementiam, ac pietatem, descendensque vsq; ad nostram miseriam, multas miserationes Dei contemplatus est in filios hominum, secundum quas indulgentiam, & veniam à domino rogat. Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatē meā.

B Non idem misratio, & misericordia. Differunt velut iustitia & opus eius, velut fortitudo, & opus forte. Aliud enim misericordia Dei, aliud miserationes eius, quia illa vna, & infinita bonitas, hæc verò multiplex, cum multa sint opera misericordiæ. Quod alio psalmo ipse David ostendit, cum domino cantat: Miserationes eius super omnia opera eius. Misericordia Dei non est opus, sed ipse Deus. Miserationes verò eius inter opera connumerantur. Vnde beatus Gregorius inquit: Per misericordiam miserationis affectum intelligimus, per miserationem verò, ipsam misericordiæ exhibitionem signamus, iuxta quod scriptum est: Misericors & miserator Dominus. Superfluum enim esset vtrunque ponere, nisi esset varietas in significatione. Vnde notandum, ne aduersari videamur præcedenti expositioni, quod cum secundo loco orat, dele iniquitatem meam secundum multitudinem miserationū tuarum, non in eadem significatione accipit præpositionem illam, secundum, sed multitudinem peccatorum, & plagarū proficitur, vt & plures Dei miserationes sibi necessarias indicet, quemadmodum pluribus eget curationibus, & vnguē-

Aliud misericordia.

Aliud misratio.

Psal. 144.

Gregorius super hunc psalmum.

Psal. 110.

Nota.

Similitudo

ris, qui plura habet vulnera. Constat autem, non vñ fuisse C
David peccatum, sed plurima. Adulterio sapius repetito,
adiunxit homicidium, & quidem innocētis Viriæ, de quo
iam supra diximus. Vel intelligito sic hanc secundam ora-
tionem David, cum dicit, & secundum multitudinem mi-
serationum tuarum dele iniquitatem meam, idest, secun-
dum quod magnificasti misericordiam tuam in multis mi-
serationibus, quas per vniuersas progenies patrū nostrorū
distribuisti, fac mecum hanc miserationem, vt deleas ini-
quitate meam. Quod si feceris, cū illis, non inferiori lo-
co annumerabitur, ego enim maximus peccatorum sum.

Exod. 2. Magnificasti misericordiam tuā cum populo tuo adducēs
illum ex durissima seruitute Aegypti, magnificasti miseri-
cordiam tuam parcens illis, sustinensq; in multa patientia
grandem illorum duritiem, vsq; dum introduxisti eos in
terram lacte, & melle manantem. Et quid dicam de sin-
gulis miserationibus, ad quas enarrandas deficeret mihi
tempus, & calamus ad scribendum? Secundum ergo mul-
titudinem harum miserationum tuarum, Dele iniquita-
tem meam.

Delere, quid. Dele iniquitatem meam. Dele, inquit. Quare non di-
xit transfer peccatum meum? Præcipue cum ab ore Na-
than huiusmodi verbum audierit. Sed quid ait? Dele ini-
quitate meam. Attende, & considera, quid verbum de-
lere, primo loco, vbi scriptum est, significet, & per omne
scripturam vsque in finem, vt vel sic orationem David, &
vim eius valeas penetrare, multa enim ac maxima sub illa
latent. Adaperiat scripturam suam ille, qui habet clauem
David, ille Dominus Iesus, qui aperuit sensum discipulis
suis, vt intelligerent scripturas. Videns Dominus Deus,
Genes. 6. inquit Moyses, quod multa malitia hominū esset in ter-
ra, & cuncta cogitatio hominis intenta esset ad malum om-
ni tempore, pœnituit eum, quod hominem fecisset. Quid
autem significare voluerit, cum de illo, qui immutabilis

naturæ

A natura est, dixerit, perhilit eum, statim exposuit dicens. Delebo, inquit, hominem, quem creavi, à facie terræ, ab homine usque ad animantia, &c. Delebo, id est, omnino destruam opus, quod feceram, vnde nec vestigium eius appareat, quod & factum est aquis diluvij. Solus enim Noe, & qui cum eo ingressi sunt arcam, permanserunt. Deletur ergo homo, & animal & reptile, quia pereunt. Deletur, & scriptura. Vnde Moyses orans pro populo suo, dicebat: Obsecro Domine, peccavit populus iste peccatum maximum, feceruntque sibi deos aureos, aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo. Et hoc eodem capitulo loquens Dominus ad Moysen, adversus populum suum dicebat: Cerno quod populus hic duræ cervicis sit, dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam. Iam quid beatissimus Apostolus de verbo, delere, sentiat, audiamus. Ad Colossenses scribens dicit: Et vos cum mortui essetis in delictis, & præputio carnis vestræ, convificavit cum illo, donans vobis omnia delicta, delens, quod adversus nos erat, chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci. Volo præsentem scripturam interpretari, ut clarius quod dicturi sumus, percipias. Chirographum vocatur manualis scriptura, ad alicuius rei memoriam commendandam facta. Quod chirographum dividunt homines, inter quos res, vnde fit chirographum, constituitur: & inde partem suam unusquisque reservat. Erat ergo chirographum decreti, perpetratio prævaricationis Adæ. Quod erat adversus nos, id est, adversabatur salutis nostræ, & intercludebat nobis ingressum cælestis patriæ. Decretum verò quod erat contrarium nobis, ipsa fuit sententia damnationis nostræ, quæ erat cunctis hominibus adversa. Sed deleuit Deus hoc chirographum, quando peccatum primi parentis per sanguinem Christi deter sit, & quasi obli-

Exod. 32.

q. 1. mol

Cap. 22.

Chirographum quid.

q. 1. mol

Supra 2. 1.

q. 1. mol

si obliuioni tradidit, affigens illud cruci, vt sicut à ligno C
caperat, ita & in ligno finiretur. Crucifixo enim inno-
cente Christo, interemptum est peccatum Adæ. Vides
ergo quid delere peccatum significet? Nec vestigium
eius manet, nec memoria. Iam ergo sensum profundum
huius orationis perpende, magnum est profecto, quod ro-
gat. Lamnasseach psalmus, Dauid. Effundenti sanguinem,
dantiq; æternitatem, consecrat orationem, & psalmum,
& sanguinolento, qui percussus lancea post mortem, effu-
dit sanguinem, & aquam, quo delentur mundi crimina,

Ioan. 19. ipsum quoque Adæ chirographum. Ad latus ergo Chri-
sti dormientis in Cruce componit proprium chirográ-
phum, in quo scriptum erat homicidium, & adulterium,
vt cum primo sanguis exierit, deleat scripturam, & obli-
gationem tanti criminis, tantæq; culpæ. Rogat ergo, de-
le iniquitatem meam, id est, sicut immensis aquis diluuij

Gen. 6. delesti omnem carnem ab homine usque ad pecus, & om-
nia reptilia terræ, sic descendant aquæ super abundantis D
gratiæ tuæ in cor meum, vt deleant malitiam iniquita-
tum mearum multarum. Dele chirographum decreti,
quod mihi est valde contrarium, & contra me clamat
semper, dele cruore sanguinis tui preciosissimi, sicut de-
lesti, id est, delere statuisti Adæ chirographum, affigens
Psalm. 2. illud Crucis. Illis eisdem aquis, quæ intrauerunt usque ad
animam tuam, dele, o Domine Iesu, iniquitatem meam.
Ex istis patet quod misericordiam magnam vocat Chri-
sti passionem, sanguine enim crucis eius deletum est chi-
rographum Adæ, quod erat valde contrarium nobis, sicut
Rom. 4. testatur sacratissimus Paulus. Omnes peccauerunt, & egër
gloria Dei, iustificati gratis per gratiam ipsius, per redem-
ptionem, quæ est in Christo Iesu, quem pater posuit propi-
ciatorem, per fidem, in sanguine ipsius.

Fides quæ Videte primo omnium (de rebus enim magnis loquimur
et potentia. ri sumus) quantæ potentia, & virtutis sit fides nostra
sacra-

A sacratissima, quæ ante tot annorum curricula, vtrunque manum extendit ad crucifixum Iesum sanguinem fundentem, vt sanguine suo deleat iniquitates antiquorum peccatorum, quod & fecit, & perfecit profecto. Sic & Abraham pater fidei nostræ vidit diem Christi in Isaac, & ariete, vi- *Ioan. c. 8.*
dit, & valde gaudius est.

Attende & considera fidei nostræ oculos, quales sint: à longè quidem vident, nec annorum millia, aut montium cacumina horum oculorum aciem, & virtutem impediūt, quin directissimo ictu in Dominum, & Christum Iesum, intueantur. Esto & tu, ò homo hæres fidei & deuotionis patriarcharum & prophetarum, illis enim & nobis quod scriptum est conuenit: Beati qui non viderunt, & crediderunt. Non viderunt carnalibus oculis, sed fide, & plenissi- *Ioann. 20.*

ma mente, adeò quod de illis dictum est: viderunt, & gausi sunt. Estote fortes in fide, dicebat Dominus discipulis suis, ipsique ad magistrum: Domine adauge nobis fidem. Optima plenaque salutis huiusmodi oratio est. Orate & *Luc. 17.*

B vos Dominum nostrum Iesum Christum, vt adaugeat vobis fidem, quæ per dilectionem operatur, vt plena deuotione effundentem sanguinem apprehendatis, sicut, & antiqui patres, inter quos Dauid primatum tenuisse videtur. Hinc orationis feruor & affectus, hinc celsitudo spei, hinc charitatis ardor, & odium ac detestatio peccati. Maximè credo, & iudico spectare hanc fidem ad nostram pœnitentiam, & quia in multis est infirma, languetq; in multis, nebula peccatorum super infusa obtenebratur, propter hoc omnia eorum opera, & maximè pœnitentia, adeò infirma, ac debilis est, vt vix ad limen veniæ, & remissionis ingrediantur. Quid dicebat sanctus Ezechiel de viro pœ- *Cap. 18.*
nitentiam veram agente? Considerans, & auertens se ab *Considera*
omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita viuet, & *tio necessa*
non morietur. Considerans, & auertens se, inquit, *ria ad pœ-*
deratione opus est ad auersionem ab iniquitatibus, & con- *nitentiam.*
uersio-

Super Psalm. 50. Homilia tertia. 2

uersionem ad legē, & mandata. Consideratio aut ē fidei opus est profecto. Quid enim docet redēptorē esse Iesum sanguinolentum, & peccatum esse ianuam ad mortem & dolores, pœnitentiamq; ingressum, ad vitā & regnum, nisi fides nostra sacratissima? Ab Abraham vsq; ad Christum ducem, mille octingenti quinquaginta & tres anni interfuerunt, qui habuit fidei oculos ad vidēdum diem Christi. A Dauide vsque ad Christum octingēti nonaginta & duo anni deuoluti sunt. Et tamen vidit diem Christi, vidit sanguinolentum summum sacerdotem Iesum Dei filium, apprehenditq;, nec dimisit, donec remissionem & veniā ad inuenit. Ecce magistri tui, patres ac duces nostræ spiritualis militiæ, sequere eos, vestigiaq; sancta, adducēt quidem te vsque ad fontem veniæ & remissionis, vsque ad veram pœnitentiam. Iam super hoc fidei nostræ firmum fundamentum ædificemus, quæ ad nostram doctrinam, & correctionem scripta sunt.

Anni ab
Abraham
vsque ad
Christū se
cundum
Euseb. Cæ-
sa. Chroni-
co.

Iob. c. 15.

Genes. 29.

Cap. 17.

Cap. 59.

Peccata
nostra scri-
pta in cor-
dibus no-
stris.

Attende in primis ò homo, qui bibis sicut aquam peccatum, nec curas quid feceris, postquam adulterium commisisti, postquam venerandū Dei nomen in vanum ore tuo immundo assumpxisti. Abis quidem, sicut Esau, parui pendens, nec recogitas si scriptum sit & annotatū scelus tuum atque peccatum. Intra intra latitudinem cordis tui & inuenies scriptum in vngue adamantino delictum, quod impudenter cōmisisti. Peccatum Iuda scriptū est stylo ferreo in vngue adamantino, exaratum est super latitudinem cordis eorum. Hoc quidem sacer Hieremias. Quid verò euāgelicus ille propheta Esaias? Scelera nostra nobiscum. Nō transierunt ò homo, sicut tu ignoranter excogitas, peccata tua, trāsierunt quasi velocissimo aquilæ volatu delectatione tua, & scripta sunt in vngue adamantino stylo ferreo, & exarata sunt super latitudinem cordis tui. Intra intra tēdipsum, & lege scripturam hanc, lege omnia scelera tua, si fortē contremiscant viscera tua, dissoluanturq; com

A pages corporis tui, sicut Bathasar contigit cū manū intueretur scribentem in pariete, de quo ait scriptura. Bibebant vinū rex, scilicet Balthasar & optimates eius, & vxores, eorū & concubinæ. Tunc allata sunt vasa aurea, quæ asportauerat de templo, quod fuerat in Hierusalem, & biberūt in eis rex & optimates eius, vxores, & cōcubinæ illius. Bibebant vinum, & laudabant Deos suos aureos & argenteos, æreos, ferreos, ligneosq; & lapideos. In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis, scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulae regiae, & rex aspicebat articulos manus scribentis. Tunc facies regis commutata est, & cogitationes eius cōturbabant eum, & compages renū eius soluebantur, & gēna eius ad se inuicem collidebantur. Nota quo tempore scribebat manus, eo, scilicet, quo bibebat vinum in vasis templi, quod fuerat in Hierusalem, cum vxoribus & concubinis. Vide iam quantus fuerit horror, & timor, quo percussus fuit rex. Tunc facies regis immutata est, & cogitationes eius conturbabant eum, & compages renū eius soluebantur. &c. O vtinam tantum bonum contingeret nobis peccantibus contra Dominum, & legem eius. Statim ò peccator cum committis crimen aliquod aut peccatum, ecce manus Domini scribens in durissimo corde tuo, & adamantino, & exarat stylo ferreo, & scribit chirographum, quod aduersus te erit, cum interim rideas, abeasq; paruipendens. Vide, vide manum Domini scribentem, & collidantur ad sese gēna tua, dissoluāturq; compages renū tuorū, ne sit fortis contra Dñm. Hanc scripturam legebat beatus David, qua scriptum erat adulteriū eius, & homicidium, vnde facies eius immutabatur, tremētiaq; mēbra, & ossa collidebātur ad se inuicem. Non est sanitas in carne mea, à facie iræ tuæ, & non est pax ossibus meis à facie peccatorū meorum. Pro deletione huius scripturæ orat: & secūdum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

Psal. 37.

Videamus

Super Psalm. 50. Homilia tertia.

Sic Tobias Videamus apertius, quæ est scriptura, de qua sancti Hic **C**
ca. 5. chiro remias, & Esaias & beatissimus Paulus tanta commemo-
graphum rant, quam deleri desiderat noster David. Cum chirogra-
eius apud phum decreti, quædam sit obligatio ad debiti solutionem,
me habeo. non improprie dicemus, scripturam hanc esse reatum, &
Macula maculam, quæ manet in anima, post actum peccati. Vnde
& reatus. sciendum, quod verè in scriptura effectus peccati, qui re-
Cap. 47. linquitur post ipsum actum peccaminosum, macula dici-
Cap. 5. tur. Sic legimus de Salomone in Ecclesiastico: Dedisti ma-
 culam in gloria tua. Et ad Ephesios scribit beatissimus Pau-
 lus. Christus dilexit ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea,
 ut eam sanctificaret, mundans eam laacro aquæ in verbo
 vitæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non ha-
 bentem maculam, aut rugam, &c. Vtrobique loquitur de ma-
Macula cula peccati. Ad quod sciendum, quod macula proprie di-
corporalis. citur in corporalibus, quando aliquod corpus nitidum per-
 dit suum nitorem, ex contactu alterius corporis, sicut ve-
 stis atramento, aut oleo super infuso. In rebus autem spiri-
 tualibus, ad similitudinem horum oportet maculam dici. **D**
Nitor ani- Habet autem anima duplicem nitorem, vnum quidem ex
mæ du- refulgentia luminis naturalis, per quam dirigitur in suis
plex. actibus, alium verò ex refulgentia diuini luminis, scilicet
 sapientiæ, & gratiæ, per quam homo dirigitur ad bene, &
 decenter agendum. Est autem quasi quidam animi actus,
 quando inhæret rebus per amorem contra lumen ratio-
 nis, & diuinæ legis, vnde ipsum detrimentum nitoris ani-
 mæ macula vocatur. Quia amor conglutinat rei amatæ, &
 ex hoc anima maculatur, quando inordinate adhæret. Si-
Cap. 9. cut Oseas propheta inquit: Facti sunt abominabiles, sicut
 ea, quæ dilexerunt. Ne hæc macula est aliquid positium,
 in anima derelictum, sed aliquid priuatum, quia priua-
 tur peccator lumine rationis, & diuinæ gratiæ. Iam sequitur
 reatus ad pœnam, & obligatio ad dolorem æternum, si pec-
 catum est mortale. Hoc est chirographum aduersus pecca-
 torem

- A**ctorem scriptum super latitudinem cordis sui, stylo ferreo in ungue adamantino. Quod autem hic reatus & scriptura inducant obligationem æternarum pœnarum manifestum est in scripturis, rationibusq; demonstrabimus. Inquit, dominus Iesus apud Matthæum: Ibunt tamen in supplicium æternum. Et Marcus Evangelista scribit. Qui autem blasphemauerit in spiritum sanctum, nō habebit remissionem in æternum, sed erit reus æterni delicti. Quādiu autē perseuerat obliquitas voluntatis, deordinatioq; eius, quæ conuersa est ad bonū cōmutabile, relinquens æternū, & diuinū, tādiu hic reatus ad pœnam manet in peccatore. Quicū possit reparari per pœnitentiā, & gratiam, deleri potest etiam hæc scriptura, quod rogat David: Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meā. Irreparabilis vero fit, cum primo discedit anima a corpore, extra quod nulla est salutaris pœnitentia, sicut & nullū nouum peccatum. Iam qui reus erat æternarum pœnarum sustinet inuitus ignem, & gemitus, qui voluntarie legem domini transgressus est. Vetus & antiqua querela fuit (& *Pœna æterna* forsā vsque in præsentem diem non cessat clamor eius) *na.*
- B**ur propterea, quæ breuissimo tempore commisimus, æternis pœnis in inferno punimur? Huic quæstioni respondit beatissimus pater Augustinus. Quæstio erat: An hoc ratio iustitiæ habeat, ut nō sint extensiora pœnarum tempora, quam fuerūt peccatorum? Ad quam claris & magnis rationibus respondit beatissimus pater: Sic quidam eorū, cōtra quos defendimus ciuitatem Dei, iniustū putant, ut pro peccatis quālibet magnis, paruo, scilicet, tempore perpetratis, pœna quisq; dānetur æterna, quasi illud in quā iustitia legis attendat, ut tanta mora temporis quisque puniatur, quanta mora temporis, unde peccatum admisit. Octo genera pœnarum in legibus esse scribit Tullius, damnū, *Tullius.* vincula, verbera, talionē, ignominiam, exilium, mortē & seruitutem. Quid horum est quod in breue tēpus, cuiusq;

Super Psalm. 50. Homilia tertia.

pro peccati celeritate coarctetur, vt tanta vindicetur morula, quanta deprehenditur perpetratum, nisi forte talio? Id enim agit vt hoc patiatur quisq; quod fecit, illud est legis. Oculum pro oculo, & dentē pro dente. Fieri enim potest, vt tam breui tempore quisque amittat oculum seueritate vindictæ, quā tulit ipse alteri improbitate peccati? Quid in vinculis? Nunquid ibi tandiu quisq; iudicandus est, esse se debere, quandiu fecit, vnde meruit alligari, cum iustissi me annos pœnas seruus in compedibus pēdat qui verbo, aut ictu celerrimē transeunte, vel laceſsiuit dominum vel plagauit? Iam verò damnum, ignominia exilium, seruitus, cum plerunque sic infliguntur, vt nulla venia relaxetur, nonne pro huius vitæ modo similia videntur pœnis æternis? Ideo quippe æterna esse nō possunt, quia nec ipsa vita, quæ his plectitur, porrigitur in æternum, & tamen peccata, quæ vindicantur longissimi temporis pœnis breuissimo tempore perpetrantur, nec quisquam exitit, qui censuerit tam cito nocentium finienda esse tormēta, quam cito factum est & homicidium, vel adulterium, vel sacrilegium, vel quodlibet aliud scelus, non temporis longitudine, sed iniquitatis, & impietatis magnitudine metiendum. Qui verò pro aliquo grandi crimine morte multatur, nunquid mora, qua occiditur, quæ brevis est, eius supplicium leges æstimant, & non quodcum in sempiternum auferūt de societate viuentium? Quod est autem de ista ciuitate mortali homines supplicio primæ mortis, hoc est de ciuitate illa immortalī homines supplicio secundæ mortis auferre. Sicut enim non efficiunt leges huius ciuitatis, vt in eam quisque reuocetur occisus, sic nec in illius, vt in vitam reuocetur æternam, secunda morte damnatus. Manifestum profecto relinquitur his rationibus æquum esse ac secundum iustitiam, legem agere cum reo, quem diuturniori poena castigat, quam fuit suæ delectationis, aut criminis morula. Quod enim ali-

quod

- A** quod delictum reatum inducat pœnæ æternæ, & quod sit æquum & iustum, sic amplius demonstrabimus. Quantitati culpæ responderet quantitas pœnæ secundum illud: *Reatus pœnæ æternæ Deut. 25.* Pro mensura peccati, erit & plagarum modus, ipsumque lumen naturale docet. Peccatum vero quod cōtra Deum committitur est infinitum, tanto enim gravius est peccatum, quanto excellentior, ac sublimior est persona contra quam peccamus, sicut gravius crimen est principis læsio: quam hominis privati percussio, Dei autem magnitudo maiestas, & bonitas, est infinita, ergo pœna infinita debetur peccato, quod contra Deum committitur. Hæc autem pœna non est infinita quantitate, sed duratione. Quia cum in peccato sint duo, alterum auersio *In peccato auersio & conuersio.* ab incommutabili bono: quod est infinitum, vnde ex hac parte peccatum est infinitum, aliud verò quod est in peccato, est conuersio ad commutabile bonum, & ex hac parte peccatum est finitum, ideò ex parte auersionis responderet peccato, pœna damni, quæ est carentia visionis Dei, quæ est infinita, est enim amissio infiniti boni, scilicet Dei, ex parte autem inordinatæ conuersionis, respondet ei pœna sensus, quæ est finita. Vnde notate, quantum malum sit peccatum mortale, quod quidem, quantum est de se, aufert à Deo suam diuinitatem cui debetur, quod fit finis vltimus omnium rerum, peccator verò constituit creaturam, finem suum vltimum. Nunquid non maius malum hoc est, quàm pœna, & flagellū percutiēs ipsum peccatorem? Multa de his inferius, cū de gauitate criminū nostrorū egerimus. Hæc in præsentiarum sufficiat. Illud solū non tacebo, peccatum mortale quantum de se est inducere reatum annihilationis, quia reus constituitur homo læsæ maiestatis diuinæ. Neq; enim minus meretur, quis beneficio essendi à Deo priuari, quàm ab homine, sed constat ab homine iuste priuari aliquē ipso esse, & quantum ab homine fieri potest, annihilari, dum occiditur, incineratur, dispergitur
- Peccatum mortale quantum malum.*
Infra Homil. 5.
Peccator annihilationis reus.

cinis, &c. Per accidens nanque est ad iustitiam humanam, CA
quod remaneat materia, & anima separata, ergo multo iu-
stius potest priuari peccator ipso esse totaliter, quod a
Deo suscepit. Stat autem peccator sub statuto ordine a di-
uina iustitia, quæ perpetuam statuit pœnam, & sic non in-
currit creatum annihilationis, quia pœna annihilationis re-
pugnat pœnæ perpetuæ. Hoc est chirographum decreti
contrarium nobis, quod in vngue adamantino, stylo fer-
reo super latitudinem cordis nostri scribitur eo tempo-
re, quo bibimus vinum humanæ delectationis, contra Dei
legem, & decretum suæ iustissimæ voluntatis. Hæc est illa
scriptura, quam cum legebat beatus David, non erat sani-
tas carni eius, sed collidebantur ad se inuicem sicut de Bal-
thasar legimus. Pro deletione huius scripturæ orat. Et se-
cundum multitudinem miserationum tuarum dele iniqui-
tatem meam, dele maculam, reatum, & chirographū quod
est mihi valde contrarium.

*Periculū magnū pec-
catorum.* Ecce magnum periculum vestrum, fratres charissimi,
quod peccata quidem vestra sunt scripta super latitudi- D
nem cordis vestri, sicut dicit Hieremias propheta, &
Esaias, aperienturq; in die mortis vestræ, & magni iudicii
Dei. Propter quod, dies illa, dicta est manifestationis, &
Rom. 2. ca. reuelationis dies, in qua abscondita tenebrarum, & consi-
lia cordium manifestabuntur in omnium conspectu. Pro-
Hiere. 2. pter hanc scripturam dictum est: Arguet te malitia tua, &
Psal. 49. increpabit te auersio tua. Propter hanc scripturam, & chi-
rographum scriptum est: statuam contra faciem tuam, &
arguam te. Propter hoc chirographum decreti scriptum
Daniel. 7. est: Aspiciebam donec throni positi sunt, & antiquus die-
rum sedit, vestimentum eius candidum, quasi nix, & ca-
pilli capitis eius, quasi lana munda, thronus eius flammæ
ignis, rotæ eius ignis accensus. Fluvius igneus rapidusque
egrediebatur à facie eius, millia millium ministrabāt ei, &
decies millies centena millia assistebant ei, iudicium sedit,
& libri

A & libri aperti sunt. Vides vulnus tuū magnū, & periculosissimū? Vides qualiter patuerūt, & corruptæ factæ sunt cicatrices tuæ? Recipe & audi medicū celestē beatissimum Petrum, qui curaturus corda eorum, qui crucifixerunt dominum nostrū Iesum Christum, hanc super posuit medicinam. Pœnitementini & conuertimini, vt deleantur peccata vestra: vt cum venerint tempora refrigerij à conspectu dñi & miserit eū, qui prædicatus est vobis, dñm Iesum Christū, quem oportet quidem cœlū recipere vsq; in tēpora restitutionis omniū, quæ loquutus est Deus per os sanctorum suorū à seculo prophetarum. Ecce medicinā ad omnem infirmitatē pœnitentiā & conuersionem ad dñm. Quale obsecro poterit esse crimen, dum in hac mortali vita viuimus, quod pœnitentia deleri non possit, si quidem magnum illud piaculum, quod in Christi morte commissum est, expiari potuit per pœnitentiam, sicut testatur princeps apostolorū beatissimus Petrus? Magna voce clamabat ille angelicus prædicator Esaias ad impios & sceleratissimos homines, quibus per pœnitentiā veniā, promittebat: Lavamini, mūdi estote, auferite malū cogitationū vestrarum ab oculis meis, quiescite agere peruersè, discite bene facere, quærite iudiciū, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam & venite, arguite me, dicit dñs. Si fuerint (eīa attende) peccata vestra vt coctinum, quasi nix dealbabūtur, & si fuerint rubra, quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Audite eundē Esaiam lucidissimē hanc veritatem docentem, nullum, scilicet, esse peccatum, quod per pœnitentiā nō dimittatur. Dixit Sion, dereliquit me dñs & dominus oblitus est mei. Esaias verò respōdet in nomine domini. Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit ego tamen non obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te. Exeat nunc in mediū hæreticus & præfigat certum limitem misericordiae diuinæ. Certē in Sion, eccle-

Actorū. 3.

Remissio-
omnium
peccatorū
per pœnitē-
tiam.

Cap. 1.

Cap. 49.

Super Psalm. 50. Homilia tertia.

sia intelligitur, sicut in fine huius operis demonstrabimus, G
& quæ ad Sion dicuntur, ad quamvis fidelem animam refe-
runt doctores. Hieremias verò quid inquit de remissione
Hier. c. 3. peccatorū per pœnitentiā? vulgo dicitur si dimiserit vir
uxorem suam, & recedens ab eo duxerit virum alterū, nun-
quid reuertetur ad eam vltra? Nunquid non polluta est &
contaminata mulier illa? Tu autem fornicata es cum ama-
toribus multis, tamē reuerrere ad me, dicit dominus, & sta-
tim. Cōuertimini filij reuertentes & sanabo auersiones ve-
stras. Et pulcherrimē hanc tantam Dei patientiam & beni-
gnitatem commēdat beatissimus Gregorius in hæc verba.
Greg. ho- mil. 33. in Ecce paradigma turpis mulieris dedit. Ostēdit quod post
Euang. turpitudinem recipi nō possit. Sed hoc ipsum paradigma
quod protulit, per misericordiam vincit, cum dicit. Fornicantem mulierem recipi nequaquam posse, & tamen ipse
fornicantem animam, vt recipiat, expectat. Pensate fratres
pondus tantæ pietatis. Dicit quod fieri non potest, & tamē
demonstrat, quia hoc ipse facere, etiam contra morem po-
test. Alias etiam per eundem prophetā clarē testatur, nun-
quam se tam iratum fore, aduersus aliquam gentem, quin D
placari ei possit, & reconciliari per pœnitentiam. Repēte
loquar aduersus gentem & aduersus regnum, vt eradicem
& destruam, & disperdam illud. Si pœnitentiam egeris
gens illa à malo suo, quod loquutus sum aduersus illam,
agam & ipse pœnitentiam à malo, quod cogitavi, vt fa-
cerem ei. Iure quidem beatus Ambrosius, inter alia pœ-
Ambro. 2. nitentiæ elogia & præconia, hoc quoque dixit: Tanta est
de pœni- ten. cap. 6. nitentiæ medicina, vt mutare videatur Deus suam sen-
Firmiter, tentiam. Hoc etiam antiquitus ab Ecclesia diffinitum est.
de sum. tri- nit. & fide Petrus vertex & caput Apostolorum clarissimē hanc tra-
catho. didit veritatem. Non tardat (ait) dominus promissionem
2. Epi. c. 3. suam, sicut quidam existimant, sed patienter agit, no-
Concilium lens aliquos sperire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti:
Lateranē. omnes inquit. In Concilio Lateranensi sub Innocen-
tio ter-

A tio tertio ita legimus: Et si post susceptionem baptismi, quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram potest semper pœnitentiam reparari. Vides quomodo ianua veniæ aperitur semper & omni peccatori per pœnitentiam? *Conci. Flo.*
 In concilio etiam Florentino sub Eugenio quarto in bulla vnionis Græcorum & Latinorum, quæ incipit, Latetur cæli & exultet terra, diffinitum est, eos qui post baptismum peccauerunt, posse omnes peccatorum maculas per pœnitentiam, & dignos pœnitentiæ fructus vsque adeo diluere, vt mox, vt hinc decesserint, ipsum Deum trinum & vnum, sicuti est, clare intueantur. Et nouissime, Concilium Tridentinum hanc rem diffiniuit. *Cōci. Trid. de lapsis et eorum reparatione. Cap. 14.* Qui verò ab accepta iustificationis gratia, per peccatum exciderunt, rursus iustificari poterunt, cum excitante Deo, per pœnitentiæ sacramentum merito Christi amissam gratiam recuperare procurauerint. Quod statim patrum auctoritate & sacrarū literarum testimonijs comprobatur.
B Licet ergo alicuius peccatum tanquā indelebile in vngue adamantino, & non tātum in plumbi lamina, aut in silice, sit scriptum, pijsimo Christi sanguine per pœnitentiam deleri potest. Cum nec tempus nec locus congruus videatur ad loquendum de peccato in Spiritum sanctum ab omni eius cōsideratiōe supersedimus. Nullū ergo est peccatum q̄ per pœnitentiā remitti non possit: quia certenō omnibus sua impœnitentia esset vitio dāda, quod manifestē aduersatur sententiæ beatissimi Pauli apostoli, qui ad cūctos impœnitētes peccatores sic loquitur: Secundū autem duritiam tuā, & impœnitens cor, thesaurizas tibi irā in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei. Quod & aliter manifestatur euidenti argumēto. Ante constitutionem sacramentorū in lege naturæ & Moyse nullus erat peccator, qui sanari non poterat per pœnitentiam, cū scriptum sit. Sana biles fecit Deus nationes orbis terrarum. Igitur & nunc cū instituta sunt ampliora ac ditiora remedia sacramenta, sci-

*Rom. 2. c.**Sap. 1. cap.*

licet nouæ legis, quæ continent & conferunt gratiam. Sed **C**
 de hoc satis, ne forsitan usque ad satietatem dixisse videamur.
 Cum ergo aperta scriptura probauerimus scriptum esse de-
 lictum & peccatum nostrum super latitudinem cordis no-
 stri, aperta que scriptura demonstrauerimus omnia posse
 deleri per poenitentiam. Poenitemini (inquit beatissimus
 Petrus) & conuertimini, ut deleantur peccata vestra, unum
 quod superest annotandum in hac sententia non tacebo. De
 lectionem nostrorum peccatorum non solum sanguini &
 satisfactioni Christi ascribere scripturam, verum & nostram
 poenitentiam, quæ conuersio ad Deum dicitur. Propitiato-
 rem posuit Deus pater filium suum dominum nostrum Iesum
 Christum, per fidem in sanguine ipsius, qui multo excellē-
 tius sublimiusque mundauit conscientiam ab operibus mor-
 tis ad seruendum Deo viuenti, quam sanguis hircorum, aut
 taurorum, sicut olim in lege, sed cum sanguine hoc, qui per
 spiritum sanctum effusus est, id est, cum plenitudine spiri-
 tus sancti in illis, qui suæ potestatis facti sunt, & prolapsi in
 crimen mortale, necessaria est propria poenitentia ad ve-
 niam. Tulit dominus Iesus chirographum de medio, quod
 erat contrarium nobis, illudque affixit cruci, deletumque est
 sanguine suo, sicut testatur Paulus. Petrus vero, poenitemi-
 ni, ut deleantur peccata vestra, inquit. Vides ergo quomo-
 do sanguis quidem Christi, & poenitentia nostra sunt ad sa-
 lutem necessaria? Hæc est fides catholica, quam ab Apосто-
 lis domini accepimus. Hanc sequamur, hæc amplectamur:
 firmamentum firmum hoc stat, aliud demonstrari non po-
 test, secundum nostram sacratissimam fidei regulas. Fundamen-
 tum firmum hoc stat, nouit dominus qui sunt eius, & disce-
 dat ab iniquitate omnis qui inuocat nomen domini. Discedat
 ab iniquitate, conuertens se ad dominum Deum per poeni-
 tentiam, sicut docet beatissimus Petrus. Poenitemini & con-
 uertimini, ut deleantur peccata vestra. De qua quidem poe-
 nitentia multa in sequentibus dicemus.

Nota Val-
de.

Christi sa-
tisfactio
& nostra
poenitentia.

Rom. c. 3.

Heb. c. 9.

Col. 2.

2. Timo. 2.

Actu.

sup. 3.

Super

SVPER PSALMVM QVIN-
quagesimum. Homilia quarta.

Amplius laua me ab iniquitate mea, & à
peccato meo munda me.

ARGVMENTVM.

A **H**VMILITAS Dauid, & perscrutatio magni-
tudinis sui sceleris, quam ardentem in cōfessione &
oratione fecerint illum, qualiter ergo parvipendant
nostri temporis peccatores, etiam graua peccata sua
demonstratur. Quibus exempla patrum ad eorum correctionem
proponuntur, vnde & scelera sua deprehendant, & affectus in
orationibus cum Dauid multiplicent, cognoscentes ac contem-
plantes faciem peccati. Jam deinde optimum remedium pro ten-
tationis tempore, ad eam superandam proponitur. In interpretā-
da autem oratione Dauid, cum beato Ambrosio de misericordia
ac elemosyna agitur ad animi munditiā valde conducentibus
& cordis nostri lotionem opus esse Spitussancti: & nostrum cū
scripturis declaratur, quātāq; iram thesaurizent, qui oblatam a
domino aquam salutis, contemnunt. Vltimo tandem loco de vir-
tute sacratissimi nominis Iesu, deq; inuocatione eius ad nostram
munditiam disputat autor, cum exhortatione ad operandum in-
B stanter nostram salutem.

Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato
meo munda me.

VRget quidem calamum meum prophetae profundissi-
ma humilitas, ignitumq; reditur eloquium meū ardo magna Da-
re confessionis suae, adeo quod sine hac consideratione in-
uiles ad cetera videamur transire. O quibus vocibus, qua-
libusq; appellationibus & nominibus cōfiteatur, a se cōmis-
sum flagitium. Iniquitatem, peccatum, & quod amplius in

Super Psalm. 50. Homilia quarta.

Cap. 3.

4. Regula
optima ad
exercitan-
dam poeni-
tiam.

Gregorius
super hunc
locum.

Apologia
David. 1.
cap. 9.

immensum iudico, malum absolute dicit fuisse delictum suum, non inueniebat verbum quod sufficienter magnitudinem sceleris explicaret, & sic dicebat post confessionem iniquitatum & peccatorum. Et malum coram te feci. Hoc modo loquendi post usus est Amos propheta, ponderans quod omne ciuitatis flagellum de manu domini veniebat, dicens. Si est malum in ciuitate quod non fecerit dominus? Quasi aperte diceret. Omne malum doloris & vindictæ & castigationis de manu domini, deque eius prouidentia descendit. Sic hoc loco sanctus confessor, post vocem iniquitatis & peccati tandem malum se fecisse proclamat, omne, & maximum flagitium. Multa erant, quæ tristis nimis sacer David in mediæ noctis silentio pectore reuolvebat, ad indagandam criminum suorum malitiam. Audite obsecro. Regulam optimam proponimus vobis hodie, secundum quam metiri debetis vestræ poenitentiae actus. Alienum torum violauit David contrectauitque uxorem Uriæ, ipsumque occidit. Qualiter verò scrutatur magnitudinem scelerum, & callificat à se commissum facinus? Hoc feci ego propheta, de gregibus ouium sublati, de post fetantes ad regni gubernacula assumptus, corporis fortitudine præditus, spiritalis gratiæ donis illuminatus. Quam tanto grauius cecidi, quanto cellius & regni gloria & excellentia virtutum ceteris præminebam. Gloriæ nanque præcedentis præconium, sequentis culpæ adiunxit reatus, inquit beatissimus Gregorius. Quasi summam & recapitulationem omnium donorum celestium & diuinarum misericordiarum quas liberali, & opulenta manu ei dominus concesserat, faciens statim fidei pondus immensum suæ malitiæ, cognoscebat. Beatissimus Ambrosius inquit. Plerique in suis lapsibus gloriantur, & putant ea laudi esse, quæ crimini sunt. Alienum torum, & pudicæ foeminae expugnare affectum, viduæ propositum fraude mutare, necem hominis, latrocinij insidias, & rapto viuere, de his putant esse gloriantum

Ariandum. Heu quam in immensum eorum protenditur iniquitas, se in suis flagitijs iactant, & putant insigne esse vir-
 turis, vbi lapsus est criminis. Quibus dicitur à domino: Fi-
 li peccasti? non adicias iterum, sed & de pristinis depre-
 care, vt tibi dimittantur. Ecce qualis David in confes-
 sione, & consideratione multæ iniquitatis suæ, quales etiam
 multi sunt, qui gloriantur in rebus pessimis. Sed aliud est
 etiam hominum genus, non quidem sic inuerecundi, &
 effrænes, vt glorientur in rebus pessimis, sed qui excu-
 sare curant pectoris, & operis sui malitiam. Quos con-
 siderans sanctus Hieremias propheta lamentabatur, Nec
 lacrymæ eius adhuc de maxillis eius deficiunt, auditur-
 que vox gemitus eius. Attendi, & auscultauì, nemo
 quod bonum est loquitur, nullus est qui agat pœniten-
 tiam super peccato, dicens, Quid feci? Nullus est qui
 recogiter magnitudinem scelerum suorum, & iniquita-
 tum, sed quasi nihilo reputantes, quod Dominum offen-
 derint, & iram eius concitauerint, dicunt: Quid feci-
 mus? Contempsistis sanctum Israel, blasphemastis Do-
 minum viuentem. Quid fecimus? (inquiunt) Quid feci-
 mus tota die ocium sequentes? Quid multum feci-
 mus aduersus proximum murmurantes? non ieiunantes
 non sabbathizantes, aut in vanum nomen Dei assumen-
 tes? Quod horum magnum, aut non obseruatissimum
 apud omnes est? Quid fecimus domum mulieris circum-
 cursantes, ingentesque millies fenestræ habitationis
 eius oculos? Heu quam parua in conspectu vestro sunt
 hæc, cum clamor eorum, ante tribunal, tremendū iudicis
 terribilis audiatur, ascēdatq; Nunquid parū vobis videtur
 ianuam aperire diabolo immundisq; eius cogitationibus,
 inquietare cor virginis, aures eius & mentem sollicitare,
 vsq; dum in vestram consentiat libidinem, & tota domus
 eius & ciuitas scādado seminetur, cui⁹ fœtor immanis alios
 corrumpat, trahatq; in præcipitium, & laqueum diaboli?

*Gloriatio
in peccatis*

*Excusatio
in peccatis
cap. 8.*

Quid

Super Psalm. 50. Homilia quarta.

oia in uol Quid excusationem in tanto malo quærétes dicitis? Quid **C**
Ieiunium fecimus? Quid fecimus non ieiunantes? Multa mala pro-
violare, fectò animaduersioneque dignissima. Sacram Ecclesiæ
quātū ma legem ac mandatum irreuerenter inhonorastis, in die,
lum. qua ad fletum & cilicium, & planctum vocabat vos Do-
 minus, ad domandam superbiam multam carnis vestrae,
 & ecce gaudium & lætitiā, occidere vitulos, & bibere
Magnates vinum. Nunquid hoc parum vobis videtur? Et heu hoc
& princi- maxime: pud magnates, & duces populi Domini inueni-
pes. tur, qui legem eius multa obseruantia dignissimam, debe-
oia in uol rent honorare, quia & Dominus illos super exaltauit capi-
uol in uol taq; populi sui fecit. Quid fecimus (inquiunt) ocij sectato-
8. q. 10 res? Scrutamini scripturas, & consulite antiquam vitam
 vestram, & oculis deprehendetis, quantum malum doceat
Eccle. 33. ociositas. Seruo maleuolo tortora, & compedes: mitte il-
 lum in operationem, ne vacet, multam enim malitiam do-
 cet ociositas, in opera constitue eum, sic enim condecet
 illum. Vsq; quo, si nostis, malum ociositatis ascendit?
Ociū quan Quantum malum, si nostis, docuit ocium? Taceam ego,
tum malū & loquatur Dominus, & propheta eius Ezechiel. Ecce **D**
docuit. hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ. Superbia, saturitas
Cap. 16. panis, & abundantia, & ocium ipsius, & filiarum eius, &
 manum egeno & pauperi non porrigebant. Ecce, Sodo-
 mæ peccatum docet ocium. Et quos præcipue? Super-
 bos abundantesque diuitijs, & delicijs cibi, & potus. Quæ
 apud magnates & principes reperiuntur. Eia, dicetis ne
 amplius quid fecimus? Dicite & millies verbum hoc su-
 per peccata vestra. Quid feci? Scrutantes, & attentissi-
 mis oculis aspicientes, quam malum, & amarum fuit,
 quam durum recessisse à Domino & timorem eius non
 esse apud vos, sicut docet nos sancti Davidis exemplum
 qui in multa amaritudine animæ suæ, quātum fuerit malū
 suorum peccatorū perferutabatur. Cuius exēplo annūme-
 rapatriarchæ Iob sacrā exercitium, estoq; illorū diligens
 disci-

A discipulus, assiduusque imitator, ut simul haeres sis spiritus & gratiae. Quid dicebat & faciebat sanctus Iob? Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, & manus plaga mea aggrauata est super gemitum meum. Quis mihi tribuat, ut cognoscam, & inueniam illum, & veniam usque ad solium eius? Ponam coram eo iudicium, & os meum implebo increpationibus. Coram solio superne maiestatis cum venerit homo, cum apparuerit gloria vultus eius tremenda, tunc quidem repletur os (quod gloriabatur, in rebus pessimis, vel excusabat delicta sua dicens, quid feci? tunc quidem repletur os increpationibus, aduersus semetipsum. Tunc armatur mens nostra contra semetipsam, & compungiturque cor nostrum magno dolore. Hoc vidimus, & in Esaiâ, qui cum videret dñm sedente super solium excelsi, & eleuatum, & gloriâ, qua plena erat domus eius & beata seraphim elamantia. Sanctus, sanctus, sanctus, dominus Deus exercituum, statim dixit: Vae mihi quia vir pollutus labijs ego sum. Coram dño, & solio eius repletur os nostrum increpationibus; Quod antea dicebat. Quid feci? Coram domino & trisagio gloriæ eius ferit Esaiâs cor suum, voxque dolentis auditur. Vae quia pollutus labijs ego sum. Hic quantum malum sit, culpa & peccatum nostrum cognoscitur, coram domino & solio maiestatis eius. Videte iam quanta consideratione & meditatione vobis sit opus, ad plenam detestationem criminum & culparum vestrarum. Euntes ergo in solitudines, sedete solitarij, ut ad cor vestrum loquatur dominus, qui docebit quantum malum feceritis. Sed obsecro attendite Iuda, qualiter patri seni Iacob pro adducendo Beniamin in Aegyptum, reducendoque, coram oculis eius fidem spopondit. Post multa, quibus fratres eius, & ipse curabat inducere sacrum senem, ut eis concederet Beniamin, hoc ultimo loco adiecit: fortissima enim argumenta primo & nouissimo loco collocanda sunt. Mitte puerum meum, ut proficiscamur, & possimus viuere, ne moriamur nos, & paruli nostri.

Exempla pa-
rum ad no-
stra penit-
entiam infor-
mationem.
Incipatio
sui ipsius,
ubi inue-
niatur.
Cap. 6.
quidam
amantissim
indignu
geloque ni
bius
quorund
proced
Considera-
tio qua ne-
cessaria ad
detestatio-
nem crimi-
num.
Nota Val-
de.
Genes. 43.

Super Psalm. 50. Homilia quarta.

li nostri. Ego suscipio puerum de manu mea, require illū, C
 nisi reduxero, & reddidero eū tibi, ero peccatū reus in te, &
 Peccatum omni tempore. Non dixit Iudas generosus, Ero reus capi-
 tantū ma tis, & vitæ, coram te. Hæc enim parua si conferas cum illis
 lum. quæ audisti, ero reus peccati, sub poena & reatu peccati:
 cōmitte illū fidei meæ. Maius malum, quod homini cōtin-
 gere potest, peccatū est profecto, non infirmitas corporis,
 non mors, non iniuria, huic valent cōparari. In conspectu
 eius omnia hæc, arena sunt exigua. Sic cōsideranda sunt no-
 stra crimina, vt magnitudine eorum, doloris vim sentiat
 cor nostrum & viscera, & in confessione humilitate aperiat
 os nostrum, & in deprecatione pro indulgētia, sicut docet
 sanctus Dauid. Amplius lava me (inquit) ab iniquitate
 mea, & a peccato meo munda me. Qui tali ac tanta medi-
 tatione magnitudinem iniquitatum suarū meditatur, hic
 profecto cū Dauid, magno affectu orat. Amplius lava me.
 Vbi notate quod aduerbiū illud, amplius, quantitatis est
 aduerbiū, & significat, in multū, sicut vbiq; interpretatur D
 beatus Ambrosius, & B. Hieronymus similiter, vtut ex
 Hebræo, amplius, id est multū, & beatus Augustinus etiam
 Hierony. atq; etiā lava. Immūdus pānus & antiquatus, vt ad cādorē
 August. pristinū restituat, amplius, id est multū lauatur, & quidē ar-
 Similitudo detibus, aquis, & fortibus, additurq; & acrimonia saponis.
 Sic Dauid recognoscēs in teteratā multā malitiā suā (qua
 si per annū integrū permāsit in peccatis) rogat. Amplius la-
 ua, id est multū lava me, etiā atq; etiā. O quis ardorē lacry-
 marū suarū, vel digito tangeret, certe calefieret mēs eius.
 Psal. 6. Per singulas noctes lacrymis meis stratum meū rigabo, &
 poculum meū cū fletu miscebā. Vidisti abundātes, torrē-
 tes aquarū, cōsiderate acrimoniā saponis. Peccatū meū cō-
 tra me est semper. Non est sanitas in carne mea, a facie irę
 tue, & non est pax osibus meis a facie peccatorum meorū
 Stratum quietis et requietionis locum, post grandem diei
 laborem, rigat lacrymis poenitens ille, & poculum cum fle-
 tu

A tu miscet, ut iam apertissime demonstrer vsq; ad vitæ finem, elegisse durissimum poenitentiae flagellum, & fructus dignos poenitentiae sicut docebat sacratissimus Iohannes. *Matth. 3. Psal. 37.* Non est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ, & à facie peccatorum meorum non est pax ossibus meis. Cū vidit mulierem lauantem se in solario, contēplatusq; est pulchritudinē corporis eius, nebulam densissimam super aciem mentis sparsit concupiscentia inflāmata à gehēna, vnde faciem peccatorum non vidit. Iam autē cōuersus ad dñm, illuminatusq; claritate vultus eius, videt terribilem faciem peccati, & quam antea adamauit, iā timore eius corripitur, horrorq; maximus apprehendit eum. Habet peccatum faciē suam, qua dignoscitur, *Facies peccati* sicut & vnusquisq; nostrū. Habet scapulas, quasi onustas delictis, delectatiōibusq; plenas. Has nimirū ostēdit misero ac sitienti homini, ut amore voluptatum capiatur fugitq; *quo tempore cognita à Dauid.* velocissimo volatu, ne vnquā apprehēdatur & denudetur vultus eius, & appareat in oculis nostris. De his omnibus *3. Reg. 7.* **B** era scriptura vigilantissime nos docet, & instruit scapulas iniquitatis depingit sapiēs Salomō in hūc modū. De fenestra domus meæ per cancellos prospexi iuuenem, & video *Prouer. 7.* **C** paruulos, confidero vācordem iuuenem, qui trāsit per plateas iuxta angulum, et propē viam illius, scilicet, mulieris, graditur in obscuro aduersperascētē diē, in noctis tenebris et caligine. Merito tēpus designatur. Ecce currit illa mulier ornata meretrice, pręparata ad capiendas animas, garula & vaga, quieris impatiēs, nec valēs in domo cōsistere pedibus suis, nunc foris, nūc in plateis, nūc iuxta angulos infidias. Apprehēsumq; deosculatur iuuenē, & procaci vultu blāditur dicens, Victimās pro salute deuoui, hodie reddidi vota mea, idcirco egressa sum in occursum tuū, desiderans te videre & reperi. Intexui funibus lectulū meū, strauitapetibus pictis ex Aegypto, aspersi cubiculū meum myrrha & aloe et cinnamomo, veni inebriemur vberibus, & fruamur cupitis amplexib⁹, donec illucescat dies. Non enim est

Super Psalm. 50. Homilia quarta.

vir in domo sua. Ecce quam pulchra quam delectabilis, ac
suavis sese, caris peccatoribus in obscuro aduersperascen-
te die, in noctis tenebris, & caligine, iniquitas demonstrat.
Sicque capitur miser homo amore cæco, imò rabie luxu-
riz sicut optimè placuit Platoni. Iam faciem iniquitatis, &
peccati intuemini, nam hoc loco describitur, & paulò an-
te à suis depinxit coloribus sapiens. Statim autem sequitur.
Quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus laeuens,
& ignorans, & nescit, quod ad vincula stultus trahatur, do-
nec transigat sagitta iecur eius, velut si avis festinet ad la-
queum, & nescit quod de periculo animæ illius agitur.
Hic idem sapiens utronque eleganter nimis coniungit. Fi-
line interderis fallaciæ mulieris; fauus enim distillans la-
bia meretricis, & nitidus oleo guttur eius, nouissima autè
illius amara quasi absinthium; & lingua eius acuta quasi
gladius biceps. Pedes eius descendunt in mortem, & ad in-
feros gressus eius penetrant. Vide iam & considera quam
vere scriptum sit per prophetam Hieremiam. Scito, & vi-
de quam malū, et amarum est reliquisse dominum Deum
tuū, & non esse timorem mei apud te, dicit dominus exer-
cituum. Vide iam & considera quam sapienter scriptū sit. D
Quis reuelabit faciem indumenti eius? Et medium oris
eius quis intrabit? portas vultus eius quis aperiet? Per gy-
rum dentium eius formido. Cum audis, quis reuelabit in-
tellige & cognosce quam pauci sint, qui iniquitatis faciem
reuelent, intueaturque horribilem aspectum eius, sicut cū
dicit propheta. Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo, aut
quis requiescet in monte sancto tuo? Non vult significare
quod nullus habitabit in dñi tabernaculo, sed quā pauci sint,
declarat. Iā ergo sic expone sanctū Iob cū inquit. Quis re-
uelabit faciē eius? Quasi dicat. Quā pauci sunt qui pecca-
ti faciem reuelent. Quod cum alicui contigerit ex dono,
& gratia Dei, experietur quod & Dauid expertus fuit cū
ingenti fructu. Non est pax osibus meis à facie peccatorū
meorum.

Plato in
dialogo de
pulchr.

Præf. 6. 3.

Cap. 2.

Iob. c. 41.

Faciē pec-
cati quam
pauci co-
gnoscunt.
Psalm. 14.

- A** meorum. Cui pax, suauitas ac delectatio ab scapulis peccati contigit plurima; iam à facie eius tremunt ossa, & carnes lasciuientes. Hoc summæ curæ est inimico nostro, ut abscondat faciem suam, quæ est Dei offensæ, & iniuriæ, reatus, & obligatio ad poenam æternam, cum denudatis scapulis, delicias in omnibus promittat. Fugitq; ne denudemus faciem indumenti eius, sicut per Hieremiam increpat Dominus Deus. Audite verbum Domini, domus Iacob, & omnes cognationes domus Israel, hæc dicit Dominus: Quid inuenerunt patres vestri in me iniquitatis, qui a elongauerunt à me, & ambulauerunt post vanitatem? Ipsa quidem fugiebat ne facies eius videretur: peccatores verò post vanitatem ambulat, ad scapulas eius. Hoc ergo sit vobis familiare exercitium tempore tentationis vestræ, ut cum primo tentator accesserit, proposueritq; & excitauerit, carnis tentatione aut cuiuscumq; alterius generis fuerit, apprehēde obsecro vtraq; manu vanitatē, & denuda faciem eius, cōsidera horribilem aspectum eius, plusquam inferni & ignis deuorantis, ut sic effugias, refugium quærens, & auxilium à Domino. Respice & considera, non delicias scapularum eius, sed faciem, quæ Dei offensæ, & iniuriæ est, vnde eius odium & inimicitia conciliatur, vnde reatus ad æternam poenam generatur, & quidem pro breuissima voluptate. Optimum ac salutis plenissimum consilium nec dimittendum putes, si non vis miserrimè capi, sub hamo latēis culpræ, sicut piscis, qui propter modicum cibum ab aquis extrahitur, capitur, occiditur sitq; in escam hominis. Sic nimirum contingit nobis peccantibus, quibus habemus fortissimam culpam, & transgressionis legis, non aspicientibus occurrere nobis delectabilis, quos latet reatus, & chirographum, quod eadem manu scribitur, quo & cibus assumitur, sic fit in prædam diaboli miser homo, in cibum eius, & inferni. Propter unam escam parvam lentis veldit primogenita sua Esau. Hanc magnam doctrinam accepimus à magistro nostro

Psalm. 37.

Facies peccati.

Cap. 2.

Exercitium pro tempore tentationis.

2. q. 3.

2. q. 3.

Comparatio. obuium.

Genes. 25.

Super Psalm. 50. Homilia quarta.

- David, cui placuit mulier nuda, & iam nuda culpa, visaq; facie eius, adeo displicet, vt dicat: Nō est pax ossibus meis
- Psal. 37.* a facie peccatorum meorum. Hæc erat acrimonia, & rigor saponis, qui cum lacrymis coniunctus, lauabant iniquitatem David, pro qua orat, Amplius laua me ab iniquitate mea, & a peccato meo mundame. Sciebat quam grandem maculam contraxerat ex delictis suis, & præcipue ex
- 1. Corin. 6.* luxuria, de qua sacratissimus Paulus. Omne peccatū quodcunque fecerit homo extra corpus est, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Et Esaias propheta de homicidijs prædicans dicebat: Cum extenderitis manus vestras non exaudiam, manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. Hæc ergo cogitans noster propheta orat. Amplius laua me id est, multum laua me, etiam atq; etiam laua me.
- Ambrosius in Apolo. Dau. cap. 5.* Summam facit beatissimus Ambrosius aliquorum, quæ animam lauant, de quibus breuiter, vt ad eius considerationem vltimam veniamus. Mundat sermo diuinus, mundat nostra confessio. Ille dum auditur, ista dum promitur. De
- Cap. 13.* sermone dicebat Dominus apud Ioannem. Iam vos mundi estis propter sermonem, quem loquutus sum vobis. De
- Psal. 31.* confessione ipse David, Dixi confitebor aduersum me impietatem meam Domino, & tu remisisti iniquitatem peccati mei. Remissio quidem iniquitatis, lauatio est animæ. Mundat bona cogitatio, mundat honesta operatio, bonus quoq; vsus conuersationis. His mundatis, vnusquisque facilius haurit, & tanquam in se rapit, splendorem gratiæ spiritualis. Denique non vna infusione velleris, statim preciosus succus irradiat, sed primo succo ignobili vellus inficitur, deinde alijs atque alijs succis, naturalis eius species frequenter eluitur, & diuerso sæpius colore mutatur, ac sic postea velut plenioris lauacri adhibetur infectio, vt purpuræ verior atque perfectior fulgur irrutillet. Sicut igitur muricam in purpuræ infectione, ita in lauacro regenerationis miserationum est multitudo cœlestium, vt iniqui-

Aras deleatur. Itaque qui in multum lauitur, ab iniustitia munda-
 datur, & à delicto, & peccandi quandam inolitam studijs
 ac moribus deponit habitudinem, & obliuiscitur qualita-
 tem. Et bene lauitur ab iniustitia, & ab iniquitate, quæ ma-
 ior est, mundatur à delicto, quod minus est. *p. idv. mulam*
 Inter omnia documenta, quæ ex hac oratione Dauid,
 & interpretatione beati Ambrosij, ad nostram salutem con-
 ducibilia, non ignobili loco iacet, imò supra regum capi-
 ta, ac diademata collocari debet hoc, quod ultimo loco
 propositum est nobis. Cui, cum non attendimus, ecce in fo-
 ris nouum peccatum, & relapsi facti sumus, multoque peri-
 culosior redditur morbus. Alta mente recondite quæ ab
 Ambrosio scripta sunt, quem intendo interpretari simul
 cum Dauid. Dixit beatus Doctor declarans orationem Da-
 uid. Amplius laua me. Itaque qui in multum lauitur ab in-
 iustitia mundatur & à delicto, & peccandi quandam inoli-
 tam studijs ac moribus deponit habitudinem, & obliuisci-
 tur qualitatem. *Habitudo inolita*
B Multiplex assiduaq; lauatio necessaria est,
 in multum, amplius, etiam atque etiam oportet lauari, quæ
 multiplex peccandi studium immaculauit vsque ad inoli-
 tam habitudinem, & qualitatem. Generatur ergo, ac simul
 crescit quædam morbida qualitas, & habitudo quæ habi-
 tus à nostris doctoribus vocatur, ex consuetudine peccan-
 di, qui quidem ad similes actus inclinatur, sicut in avaro po-
 test considerari, qui longa auaritiæ suæ frequentatione
 habitum acquisiuit, quo facile ad sectandam auaritiam
 inclinatur duciturque. Sed & norate quod sæpe humero
 contingit vnico actu cordis nostri hanc habitudinem ac
 qualitatem comparari nobis, nec pluribus indigere. Vnde
 & his necessaria Dauid oratio est. Amplius laua me, id est,
 in multum laua me, etiam atq; etiam laua me. Cōtingit plenū hau-
 stū demētiæ, & stoliditatis diaboli animæ nostræ porri-
 gere, sub ipso mulieris aspectu. Heu totā mentem, & cor in
 eius amore prostituit vnde habitum, & qualitatem pessi-
 mam

nam nimisq; inhaerentem acquisiuit, ad cuius victoriam
& curationem, amplius, id est multum, etiam atque etiam
adhibenda est salutaris gratiae medicina & exercitium vir-
tutum. Hoc est periculosissimum nostrorum temporum
malum, vbi quasi in omnibus peccatoribus poenitentibus
impletur, quod scriptum est, canis ad suum vomitum red-
ditus, & sus lota in volutabro luti. Quia valde securi reddi-

*De quo in-
fra homi-
lia. 8.* ti ex leuissimo dolore, non curant, nunquid inolitam habi-
tudinem & qualitatem habeant, quae multum lauari indi-
geat vnde, nec cum propheta orant praesollicitudine ac ri-
more casus: Amplius laua me ab iniquitate mea, & a pecca-
to meo munda me, vnde orantes inficiatur succo coelestis
gratiae multoties, & millies, vsq; dum in purpuram dignam
regio vestitu reddantur. Nunquid non legistis quae Eliseus
dixit Naaman lepra percusso, cum ab eo sanitatem, & mun-
diciam quaereret? Vade (inquit) & lauare septies in Iorda-
ne, & recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis! Abijt
monitu seruorum suorum, & lauit se septies, iuxta sermo-

4. Re. c. 5. nem viri Dei, & restituta est caro eius, sicut caro pueri par-
Nota. uuli, & mundatus est. Iussus est Naaman lauari septies in
Iordane, ad suae carnis mundationem, & sanitatem. Tibi, o
homo praecipitur multiplex timor, & assidua salutis tuae
cura, quippe qui habitudinem pessimam inhaerentem vis-
ceribus tuis, ex multiplicatis iniquitatibus, aut ex plenissi-

Remediū. mo opere contraxisti. Si que lubricus, & pronus manes est
ad peccandum, etiam post acceptam gratiam, & remissio-
nem. Huic considerationi spectat, quod in Exodo legi-
mus. Haec sunt quae accipere debetis, scilicet, in primitias,

Cap. 25. aurum, & argentum, & aes, hyacinthum, & purpuram coccumq;
Coccus bi- bistinctum. Mirabile profecto quod inter haec omnia, de
stinctus. cocco solo dicitur quod sit bistinctus, ad plenibrem eius
perfectionem, ne forte si bis non fuerit inctus, antiquus, &
naturalis color eius facile appareat. Septies iubetur Na-
aman lauari, coccusque bis tingi in radoblationem Domi-
ni, &

Ani, & Dauid orat : Amplius laua me ab iniquitate mea, idest, in multum laua me, etiam atque etiam laua me, vt contractam habitudinem & qualitatem perfectè deponā. ne facîle ad assueta reuertar delicta.

Inter illa omnia, quæ hanc animorum munditiam com- *Eleemosy-*
parant, non extremum quidem locum habet eleemosyna, *na.*

dicente Domino : Date eleemosynam & ecce omnia *Luc. c. 11.*

munda vobis. O magna eleemosynæ potentia, multiplex-
que virtus eius. Ante hanc sententiam, multa quidem ac
grauia nimis, pharisæorum flagitia deplorans arguebat
optimus magister Christus, ad quorum remedium & re-
demptionem eleemosynam præcipit, multaque homi-
nem cõinquant docuit, ad quorum mundationem, mi-
sericordiam, quæ in eleemosyna relucet, proposuit. Bea-
tus Esaias valde prædicauit ac commendauit potentiam *Cap. 28.*

Bmino voce magna clamare ac reprehendere populi sui *Cyprianus*
grauia peccata. Quo facto, statim inquit: Frange esurienti *in de opere*
panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam, *& eleemo-*
cum videris nudum operi eum, & carnem tuam ne despe- *syna.*
xeris. Vide iam bona eleemosynæ. Tunc erumpet quasi
mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur & anteibit
faciem tuam iustitia tua, & gloria Domini colliget te.
Tunc inuocabis & Dominus exaudiet, clamabis, & dicet:
Ecce adsum. Cum effuderis esurienti animam tuam, &
animam afflictam repleueris, orietur in tenebris lux tua,
& tenebræ tuæ erunt sicut meridies. Et requiem dabit ti-
bi Dominus Deus tuus semper, & implebit splendori-
bus animam tuam, & ossa tua liberabit, & eris quasi hor-
tus irriguus, & sicut fons aquarum, cuius non deficient
aquæ. Quæ omnia vnico verbo complectens beatissi-
mus Paulus, dixit. Pietas, idest, misericordia ad omnia est *Ad Thim.*
utilis, promissionem habens huius vitæ, quæ nunc est & *1. cap. 4.*

Super Psalm. 50. Homilia quarta.

futura. Et hic noster Dauid. Beatus vir qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. Quorum memor beatus Daniel, cum Rex Nabuchodonosor aduerso somno territus æstuarer, pro auertendis malis, ad diuinam opem impetrandam, remedium dedit dicens: Propterea rex consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniustitias tuas, miserationibus pauperum, & erit Deus parcēs peccatis tuis. Cui rex non obtemperans, aduersa, quæ viderat, & infesta, perpeffus est, quæ euadere, & vitare potuisset, si peccata sua eleemosynis redemisset. Raphael Angelus paria testatur, & vt eleemosynæ libenter ac largiter fiant hortatur dicens: Bona est oratio cum ieiunio, & eleemosyna, quia eleemosyna à morte liberat, & ipsa purgat peccata. Quam sententiam eleganter beatus Cyprianus exemplo, quod in actibus Apostolorum scribitur, confirmat. In actibus Apostolorum facti fides posita est, & quod eleemosynis non tantum à secunda sed à prima morte animæ liberentur, gestæ & completæ rei probatione compertum est. Tabitha operationibus iustis, & eleemosynis præstandis plurimum dedita, cum infirmata esset & mortua, ad cadauer exanime Petrus accitus est, qui cum impigre pro Apostolica humilitate venisset, circumsteterunt eum viduæ flentes, & rogâtes, pallia & tunicas & omnia illa, quæ prius sumpserant, indumenta monstantes, ne pro defuncta suis vocibus, sed ipsius operibus deprecantes. Sensit Petrus impetrari posse quod sic petebatur, nec defuturum Christi auxiliū viduis deprecantibus, quando esset in viduis ipse vestitus. Cum itaq; genuis flexis orasset, & viduarum ac pauperum, idoneus aduocatus, legatās sibi preces ad Dominū pertulisset, conuersus ad corpus, quod in tabula iam lotum iacebat, Tabitha (inquit) exurge in nomine Iesu Christi, nec desuit Petro, quò minus statim ferret auxilium, qui in Euangelio dixerat dari, quicquid fuisset in eius nomine postulatum.

Cum

A Cū ergo tanta videas misericordiæ, & eleemosynis comi-
 tantia suffragia, diuinaſq; donationes, eouſque, vt & mor-
 tuis vitam reſtituat, munder à peccatis, quod ſummis votis
 erat Dauid cū orabat, amplius laua me ab iniquitate mea,
 ſit tibi indiuiduus comes familiarisq; amica eleemoſy-
 na, & clemētia pietasq; in pauperes, nudos ac peregrinos,
 ceterosq; calamitoſos. Tūc orabis. Amplius laua me, & ci-
 tius orietur lux tua, & tenebræ tuæ erunt ſicut meridies. *Nota Val-*
de.
 Sed notate diligenter, ſicut paulò anteà dicebamus de
 pœnitentia, quod non ſolum rogandus eſt dominus, vt la-
 uet immunditiam cordis noſtri, ſed & oportet nos præcin-
 gere, & lauare corda noſtra. Dominus enim Deus, qui mul-
 ta clementia ſua ſine nobis magna operatur in nobis, ſicut
 cum gratia ſua præuenit excitat, & cooperationem noſtri
 liberi arbitrij expoſtulat ad noſtræ iuſtificationis, & laua-
 tionis conſummationē, vnde iam dona ſua coronet in no-
 bis, tanquā ſi à nobis proceſſiſſent. Sic enim docemur per
 prophetam. Lauamini mundi eſtote. Sic & Hieremias.
 Laua à malitia cor tuum Hieruſalem vt ſalua ſias. Vſque
 quo morabuntur in te cogitationes noxiæ? Et qui promi-
 ſitaquam mundam per Ezechielem prophetam, vt mun-
 daremur ab omnibus inquinamentis noſtris, hic per hoſa
 croſ prophetas Eſaiam, & Hieremiam dicit, lauamini, &
 lauà à malitia cor tuum Hieruſalem, vt ſalua ſias. Sed
 Eſaias non ſolum docuit hanc magnam doctrinam, ve-
 rum illam, quæ quam multum ad noſtram ſalutem ſpe-
 ctat? ſcilicet, perfeuerantiam in noſtra mundatione. La-
 uamini (inquit) & mundi eſtote. Nam qui baptizatur à
 mortuo, id eſt, qui terigit mortuum, & iterum tangit eum,
 quid proficit lauatio illius? Sic homo, qui ieiunat in pecca-
 tis ſois, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando
 ſe? Orationem illius quis exaudiet? De hac perfeuerantia,
 multa in ſequentibus dicemus; cum expoſuerimus locum
 illum. Et ſpiritu principali confirma me.

Super Psalm. 50. Homilia quarta.

Contēptus Aliud hominum genus est pessimum quidem, qui suæ **C**
diuinegra salutis immemores donorum cœlestium irrisores, misera
rie. tionibus diuinis valde ingrati, & tandem Deo odibiles,
 qui oblatam ab spiritu salutis aquam, ad eorū munditiam
 respuunt, despiciunt atq; abijciunt. Hi sunt, de quibus pro-
Cap. 24. pheta Ezechiel dicebat: Multo labore sudatum est, & non
 exijt de ea nimia rubigo eius neque per ignem. Immundi-
 tia tua execrabilis, quia mundare te volui, & non es mun-
 data, sed neq; mundaberis, priusquam quiescere faciam in
 dignationem meam à te. Ego Dominus loquutus sum. Ve-
 ni & faciam, non transeam nec parcam, nec placabor. Iux-
 ta vias tuas, & iuxta adinventiones tuas iudicabo te, dicit
 Dominus. O magnum, periculosissimumque malum eo-
 rum, qui oblatam à Domino aquam mundam, ad lauatio-
 nem, respuunt, & contemnunt. Malitia fit execrabilis, &
 magna Dei conciliatur ira. Ad cuius placationem multa
Cap. 45. humiliatione opus est illis. Iam, vñ, illud æterni doloris
 per Esaiam prophetam comminatum est. Vñ qui contra-
 dicit factori suo testa de Samijs terræ. Qui factor est tan- **D**
 tus, vt statim de seipso dicat. Ego feci terram, & hominem
 super eam creauit ego, manus meæ tetenderunt cœlos, &
 omni militiæ eorum mandauit. Ego sum Deus qui non in
 vacuum creauit terram, vt esset deserta & squalida, sed vt
 homines habitarent in ea. Ego extendi siue firmaui cœ-
 los, vt Angelorum essent habitaculum. Stellarumque eos
 varietate distinxit, & imperaui singulis, quo currerent ordi-
 ne, & dierum ac mensium annorumq; diuersa spacia com-
 plerent. Huic tanto, ac omnipotenti gubernatori, & creato-
 ri contradicit testa de insula Samis, lutum & cinis homo.
 Contradicit quidem volenti, ac desideranti lauare mul-
 tam immunditiam peccatorum. Cuius desiderium inde ma-
 gnum comprobatur cum dicit. Multo labore sudatum est
Luc. cap. & non exijt de ea nimia rubigo eius. Factus est sudor eius,
 sicut guttæ sanguinis in terram cadentis, cum desideraret
 curare

A curare hic bonus medicus noster Iesus vulnera nostra, cū desideraret lauare immunditiam culparum nostrarum. De quo sudore pertractans sanctus Irenæus cum probasset *Irenæus* assumplisse Dominum Iesum veram carnem ex sacratissi- *lib. 3. c. 3.* ma nostra domina, inter alia argumenta, adiecit. Non la- *aduersus* crymasset super Lazarum, nec sudasset globos sanguinis, *hereses.* nec dixisset quod tristis est anima mea, nec percusso latere *Globos san-* exisset sanguis, & aqua. Vide ergo, & considera, o homo, *guinis in* qui contradicis factori tuo, quanti peccati sis reus, cum glo- *sudore Do-* bos sanguinis, qui in sudore Christi apparuerant, despicias. *mini Iesu.* Iustè dictum est per prophetam à Domino: Immunditia tua execrabilis, quia mundare te volui, & non es munda- ta, sed neque mundaberis, donec quiescere faciam indi- gnationem meam à te, idest, quam habeo contra te. Iustissi me Domine irasceris contra nos, qui curam nostri gerens, sanare desideras vulnera nostra, & lauare sordes iniquita- tum nostrarum, & mundare super niueum candorem gra- *Similitudo* tia tua, adhuc tamen amamus volutari intra cœnum no- strorum scelerum putridissimum. Vnde verè de nobis di- *Thre. c. 4.* citur. Denigrata est super carbones facies eorum. Aspicia- *Cap. 1.* mus ergo quam immunda facta sint corda nostra, squalo- rem tetrum longa peccandi traxerunt consuetudine, fa- ctaque est execrabilis immunditia nostra, quia lauantes Dominum abiecimus. Rogemus cum Dauid. Amplius, in multum, etiam atq; etiam laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Lauamini & vos sicut docet *Cap. 1.* Esaias. Gloriamini iam de candida veste iustitiæ, quæ ani- mam induit: sicut lux solis caliginosum aërem, omnem ab *Similitudo* eotenebram exulans, vt impleatur quod dictum est à bea- tissimo Paulo. Eratis aliquando tenebræ nunc autem lux in Domino.

Vltimo loco quandam sententiam beati Ananix inter- pretandā iudico, vt vniuersa quæ diximus suis numeris ab- soluantur. Ingresso Saulo Damascum, postquam ad Domi-

Actorum num conuersus est plenissimo animo totaq; mente dicens: **Cap. 9.** Domine quid me vis facere? Loquutus est dñs ad Ananiã:

Surge & vade in vico qui vocatur rectus: & quære in domo Iudæ Saulum, nomine Tarsensem: ecce enim orat. Et abiit Ananias, & introiuit in domum, & imponens ei manus dixit. Saule frater dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, vt videas, & implearis spiritu sancto. Et nunc quid moraris? Exurge & baptizare, &

Cap. 22. ablue peccata tua inuocato nomine ipsius. Mirabile dictu profecto. Licet baptismus sit regenerationis & renouationis sacramentum, in quo cum Christo sepelimur & resurgimus in vitæ nouitatem, & renouationem addidit tamen Ananias ad hanc lauationem, & dixit. Festina, baptizare, & ablue peccata tua, inuocato nomine Iesu. Et cum constet, magnificum hoc fidei nostræ sacramentum, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti cõsummari, quid est, quod huic cõfessionis, nominis Christi inuocatio additur? Certe apertissima scriptura constat nobis, non esse aliud nomen sub

Actorn. 4. *Actorn. 7.* cælo datũ hominibus in quo oporteat nos saluos fieri, nisi nomen dñi Iesu, neq; est in aliquo alio salus, nihil diuersum aut alienum a fide & inuocatione sanctissimæ Trinitatis

Nota. *Virtus nominis Iesu sacratissimi.* tis profitemur, cum nomẽ Iesum inuocamus. Virtus huius sacratissimi nominis etiam in omnibus sacramētis latet & vngit corda nostra, & lauat animas. Cõsecrat in baptismo, confirmat & roborat in confirmatione, absoluit in pœnitentia. Et quid dicam? Nullum medium, nullum sacramentum, aut sacramentale est, in quo nomen Iesus non sanet, curet

& lauet, & sanctificet & saluet, & si quid amplius, aut magnificentius his, potest excogitari. Exules a paradiso reducit in cæleste regnũ, inimicos, & diaboli filios regenerat, & consecrat, & transire facit in diuinæ naturæ cõsortium, vnde vere nominemur, & simus filij Dei. Neque hæc quæ dicimus existimes, credere nos, esse necessariã ad baptismum nominis dñi Iesu inuocationẽ, sed vt inuocẽ eius

ostend-

A ostendamus locum Ananiæ exposuimus. Et vide si dici potest, quod baptizandus post expressam cōfessionē sanctissimæ Trinitatis, inuocabat sacratissimū nomen Iesus. *Minister* verò sacri baptismi, in nomine Patris, & filij & Spiritus sancti sacramentū ministrabat. Et maximè cum Paulo, hoc actū est, qui spirās minarū & cædis in discipulos Dñi, & confessoris sui nominis, veniebat in Damascum, vt in Acto. cap. 9. obuium erat. Et perduceret in Hierusalem, vt autē iam inuocare inciperet nomē, quod blasphemabat, iussus est abluere peccata sua, inuocato nomine Iesu. De inuocatione huius sacratissimi nominis, extat manifesta scriptura beatissimi huius Apostoli dicētis. Quicquid facitis, omnia in nomine Iesu Christi facite. Extat & communis consuetudo, quam multi sapientes ac religiosi viri obseruāt, dū sacramentū absolutionis pœnitētibus ac cōfessis cōferūt, quibus dicūt: inuoca nomē Dñi Iesu dum ego te absoluo. Non tamē perficitur hoc sacramentū in nomine Iesu, sed ego te absoluo forma illius est, & tamē nomē Dñi Iesu inuocatur, dum ministratur. Sic videtur mihi dixisse Anania Saulo, abluere peccata tua inuocato nomine Iesu baptizare, non tamen cōferatur hoc sacramentū in nomine Iesu sed in nomine sanctissimæ Trinitatis, Patris, scilicet, & Filij & Spiritus sancti. *Ad vos ergo charissimi, ac desideratissimi fratres cōuerto sermonem meum cum verbo Ananiæ ad Paulū. Festina & nunc quid moraris? Festinate vt quid moras trahitis? Festinate, & abluite peccata vestra lacrymis, orationibus, & eleemosynis, inuocato nomine Iesu. Festinate vt quid in crastinum animæ salutem, cordis munditiam, & abluitionem dimittitis. Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare, quia nec opus nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas. Magnum aduerbiū profectò adiecit vel apposuit verbo operare, sapiens Salomon. Instanter operare dixit. Instanter, id est, cum magna sollicitudine, ac diligentia. Quia*

*Acto. cap. 9.**obuium erat**Eccl. ca. 9.**Eccl. ca. 9.**Eccl. ca. 9.**Eccl. ca. 9.**Eccl. ca. 9.**Operari instanter.*

Super Psalm. 50. Homilia quarta.

Quia certè tempus hoc ad lucrum, & meritū hominibus concessum à Domino est, Sic itaq; ait. Interim dum tempus habes meriti operare sedulo & sollicitè, quicquid boni potes, vbicunque occasionem nactus fueris boni operis quicquam peragendi, ne negligas, sed cum diligentia & feruore multo accepta occasione operare quod offertur

Similitudo boni, ad similitudinem negotiatorum hominum, & avarorum huius seculi, qui omnem occasionem temporalis lucri quantumuis minimi, præterire non sinunt, semper solliciti, occasione oblata, aliquid lucri colligere. Sic & sacra

Gala. c. 6. tissimus Paulus docet. Dum tempus habemus operemur

Hebr. c. 4. bonum. Et ad Hebræos. Festinemus ingredi in illam requiem. Instanter operare quia ad inferos properas, vbi non inuenitur tempus acceptum, in quo exaudiri possint clamantes, aut dies salutis, in quo adiuuari, sed tempus notis erit, & caliginis, iuxta quod Dominus in Euangelio

Ioan. c. 9. ait: Operamini dum dies est. Veniet enim nox, quando operari nemo poterit, id est, tempus post vitam præsen-

Cap. 10. tem, quando non erit ultra facere opera vitæ æternæ meritoria. Quod etiam in Apocalypsi signatum est per vocem Angeli fortis, qui pedem dextrum ponens super mare, sinistram autem super terram, iurauit per viuentem in secula seculorum quia tempus non erit amplius. Neque erit ratio neque modus, neque sapientia, neque scientia, neque vllum consilium ad recuperandum bona, per omissionis negligentiam perditā, aut effugienda mala inuenta. Congruentissimo ergo verbo vsus est Ananias ad Paulum, & nunc quid moraris? Festina abluere peccata tua.

Quod ad vos hodie in multo desiderio dicimus. Orantes & obsecrantes per viscera Dei nostri, nolite procrastinare vestram sanctificationem, sed orate in multa, amaritudine animæ vestræ cū propheta. Amplius laua me, vt hic indulgentiam, & gloriam in futuro accipere mereamini. Per Dominum nostrum Iesum Christum.

Super

O SVPE R P S A L M V M Q V I N

quagesimum: Homilia quinta.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, &
peccatum meum contra me est semper.

A R G V M E N T V M.

A **P** O S T sacrorum patrum expositiones super hunc lo-
cum quantum sit peccatum nostrum, quamque ne-
cessaria eius cognitio, ad plenam detestationem, pro-
ponitur, & quod maxime ex verbo beatisimi Pauli
ad Romanos, quem pater posuit propiciatorem in sanguine ipsius,
ad ostensionem iustitiæ suæ. Vbi de iustitia Christi, qua satisfac-
cit patri pro Adæ delicto, & omnium hominum, agit auctor,
declarans quam necessaria sit sacramentorum receptio, &
usus, & pœnitentia, & legis observatio. Licet talis ac tanta fue-
rit Domini Iesu satisfactio. Deinde aliquorum peccatorum gra-
uitatē cum beato Ambrosio, & Anselmo declarat, proponitq;
secundum principium, ad cognoscendam gravitatem peccati
mortalis. Expositurusq; secundam partem præsentis versus, elu-
cidat quomodo peccatum David fuerit pro illo brevi tempore,
contra illum vero semper, unde acriter reprehenduntur miseri,
ac inuerecundi peccatores, quibus per totam vitam blanditur
delictum suum, & gloriantur in illo, in quos in hora mortis, tan-
quam armatus fortis, insurget. Ad quorum correctionem san-
cti David magna pœnitentia, perfectissimaque ad Deum con-
uersio adducitur. Vbi Baruch propheta, & beatisimus Paulus
Apostolus de re hac exponuntur.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, &
peccatum meum contra me est semper.

B Eatisimus pater Augustinus hunc locum sic interpre-
tatur. Non posui, scilicet, semper post dorsum meum, cum.

August. su-
per hunc lo-

quod

quod feci, non in te or alios oblitus mei, non affecto stipu-
lam eijcere de oculo fratris mei, cum sit trabes in oculo
meo. Nondum erat peccatum coram eo, vsque dum Na-
than loquutus est ei, post dorsum erat, quod fecerat, sed
propheta ad hoc missus, abstulit à dorso peccatum, & ante
oculos posuit. Beatus Gregorius dixit. Quia peccatum
meum ego ipse paueo, ideò vt tu me non punias, tam ve-
hementer exoro. Ideò agnosco, vt tu ignoscas. Ideò mise-
rere mei, Laua, munda, quoniam iniquitatem meam ego
cognosco. Quicunq; misericordiam Dei inuenire deside-
rat, necesse est, vt iam grauitè peccata agnoscat, puniat cul-
pas fletibus, faciem Domini in confessione praueniatur, po-
nat ante cordis oculos, & culpas operis, & vltimæ terro-
rem animaduersionis, penitet, quam discretus iudex ve-
niat, qui ideò peccatores sustinet, vt eis conuersis, minus
inueniat, quod condemnet. Beatus Hieronymus dixit. An-
te faciem meam culpas meas pono. Si tu pronūcias in con-
fessione peccata tua, Deus ignoscat tibi. Beatus Ambro-
sius sic interpretatur. Non mediocriter est, vt agnoscat vnus-
quisque peccatum suum: quia bonæ mentis est, vultus sen-
tire peccati. Delictum meū contra me est semper, hoc est,
sine interuallo aliquo recordatio, & species ipsa mei me
erroris impugnant. Considera quomodo nos confundat,
cum aliquid deliquimus, quomodo incurset oculos, quo-
modo in memoriā, semper recurrat. Quem commisi pu-
det, nescit postea aliquid tale committere, vnde similiter
erubescat. Sic ergo continuabimus literam. Amplius laua
me, id est, in multum laua me, etiam atq; etiā laua me, quo-
niam iniquitatem meam ego cognosco. Non repræsentō
in conspectu tuo hodie iustitiam cognitionis iniquitatum
mearum, sed ideò rogo. Amplius laua me quoniā ego co-
gnosco iniquitatem meam, & grauitatem iniquitatis meæ,
quoniam iniquitatem meam cognosco, & peccatum meū
contra me est semper & dum sic clamauerit contra me pec-
catum

Gregorius

Hieron. su-
per hunc lo-
cum.

Ambro-
sius Apo-
log. David
cap. 1.

- A** catum meum, clamabo & ego. Amplius laua me, & sana me. Iam ergo hæc duo, quæ in præsentî versu, nobis proponuntur, attentissimè cõsideremus, meditabimurq; illa, quia sublimia sunt profectò. Iniquitatem meam ego cognosco, & delictum meum contra me est semper. O quanta sunt hæc & quam necessaria, his præcipue calamitosis temporibus nostris, in quibus peccatores, nec illo quidem tempore cum lamenta & suspiria pro magnis sceleribus suis deberent assumere, cognoscunt peccata sua, quam grãvia, quam iniuriõsa Deo fuerunt. Vnde tam levis, tamq; frigida est eorum pœnitentia, nec quidem sine magno eorum malo, vnde nec aduersarium iudicant suum peccatum, nec per horum clamat contra eos. Attende ô homo, & considera iniquitates tuas, vt vehementer orans, iustificeris à Domino. Audi clamorem earum, quia vsque ad tribunal tremendæ maiestatis ascendit, cœlum iam iam cõtra te mouetur. *Clamor peccatorum aduersus nos.*
- B** etiam alio loco sanctus noster propheta reprehendens se, gnitiem nostram, & proponens in oculis, quam pauci sunt, qui iniquitates suas introspiciant dicebat. Delicta quis intelligit id est, quis est tantus, vt intelligat, non vtrq; nullus, sed rarus. Sic beatus Ambrosius. Rarus & quasi nullus est, *Ambr. A-*
- C** qui lapsus intelligat, quantumq; malum sit, vel vnum mortale delictum. *polo. Da-*
- A**ccipe hæc duo principia, præter plura alia, quæ à sapientioribus dari possunt, quæ quanto profundius, quanto altius illa cognouerimus, tanto etiã malum iniquitatũ nostrarum penetrabimus. Proponebat nobis beatissimus *cognoscendum ma-*
- Pãulus Iesum Dñm nostrũ filiũ Derin cruce pendente, ad *lum pecca-*
- manifestationẽ bonitatis, & summæ clemẽtiæ Dei nostri, *ti mortu-*
- ad præconiũ infinitæ illius misericordiæ. Cõmedat Deus *lis.*
- charitatẽ suã in nobis, quoniã cum adhuc inimici essemus, *usq; hõc*
- Christus pro nobis secũdũ tẽpus mortuus est. Er ipse salua *on animo q*
- tor piissimus Nicodemo dicebat. Sic Deus dilexit mũdũ, *Ioã cap. 4.*
- vt filium

Arentia, quæ Domino Deo debetur. O qualis, & quanta est
 hæc inæqualitas, si quidem Deus & homo. Christus Iesus
 in ligno moritur, ad resarciendum eam. Aliquam *ostensiones*
 fionem fecit Deus iudex iustus & fortis iustitiæ suæ, cum *diuinæ iu-*
 misso Angelo de cælorum sublimitate, eiecit parètes no- *stitiæ.*
 stros Adam, & Euam de paradiso voluptatis, in quo posue- *Gene. c. 3.*
 rat eos. Missi sunt in exilium super faciem vniuersæ terræ,
 vt multis infirmitatibus ac laboribus fatigati, tandem defi-
 cerent, absorberetq; eos mors, vt in puluerem, de quo for-
 mati sunt, reuerterentur. Magnum flagellum profecto di-
 uinæ iustitiæ, quo non solum primi illi homines percussi
 sunt, verum, & ad nos vsq; plaga eorum peruenit. Vident *Gene. c. 7.*
 Dominus Deus oculis suæ iustitiæ multam, & magna vni- *omnes iust-*
 uerforum hominum malitiam, & quod cuncta eorum co- *omnes ob-*
 gitatio intēta esset ad malum omni tempore, missis aquis *ad iust-*
 magni diluuii perdidit omnem carnem, ab homine vsque
 ad pecus, & reptilia quæ reptabant super terram. Ecce se-
Bcundam ostensionem diuinæ iustitiæ. Accede ad tertiam,
 & videbis ignem descēdere de cælo, ad delendas illas pes-
 simas ciuitates Sodomam, & Gomorrhā, Adamam, & *Ibi ca. 18.*
 Seboim, sic enim vocabantur. Et inuoluit eos omnes intra *Deu. c. 29*
 flammæ ardentes, posuitq; quasi elibanum ignis. Iam vsq;
 ad ignem accenditur zelus iustitiæ eius. Iam in igne osten-
 ditur iustitia Dei altissimi. Volens ostendere iustitiam
 suam, mirabili ac nouo modo Dominus Deus, contra Da- *Num. c. 16*
 than & Abiron, dixit Moyse: Si consueta hominum mor-
 te interierint, &c. Confestim ergo, vt cessauit loqui diru-
 pra est terra sub pedibus eorum & aperiens os suum de-
 uorauit illos cum tabernaculis suis, & vniuersa substantia
 eorum, descenderuntq; viui in infernum. Magna ostensio
 hæc nimirum diuinæ iustitiæ. Viui descenderunt in infer-
 num, viuique in æternum ardenti gehennalibus flammis,
 peccati enim consumuntur. Quam iuste & secundum æqui- *Iob.*
 tatem cum his agatur supra ostensum est, cum beato Augu-
 stino,

flino, & multis alijs rationibus. Hæc omnia tamē si in vnū
 collegeris, non omnem ostensionem diuinæ iustitiæ de-
 monstrabis. De Christo autem crucifixo dictum est à Pau-
 lo: Tradidit illum Deus ad ostensionem iustitiæ suæ. Pon-
 dera, & considera quantus sit Dei filius, qui in cruce pro
 delictis nostris moritur, vt sic iniquitatem tuam agnoscas,
 & pleno mentis affectu cum David proclames. Amplius la-
 ua me, quoniam iniquitatem meam ego cognosco. Agni-
 taq; magna hac iustitia, quæ in cruce Christi tibi ostendi-
 tur, certus securusq; sum, recepturum te magnum illud cō-
 filium Spiritus sancti quod Ecclesiastici scribitur. De propi-
 ciatu peccatorum noli esse sine metu. Certus sum, si cognō-
 ueris magnam hanc ostensionem diuinæ iustitiæ, quod ape-
 riantur aures tuæ, vt cum David audias clamorem peccato-
 rum tuorum contra te. Attende ergo, o homo, & conside-
 ra, disce magnam hanc doctrinam a beatissimo Apostolo,
 cum Dominum Iesum sanguinolentum respicis, altero
 oculo infinitam Dei tui clementiam, misericordiam, & Di-
 benignitatem, perpende, vt sic in spem veniæ & miseratio-
 nis erigatur mens tua, & in amorem, & gratiarum actionē
 exardescat cor tuum, & aperiatur lingua tua. Altero autē,
 iustitiam Dei omnipotentis, vt discas recipiasq; aliud Do-
 mini consilium quod statim in Ecclesiastico sequitur. Ne
 dicas. Miseratio Domini magna est, multitudinis enim
 peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim, &
 ira ab illo cito proxinant, & in peccatores respicit ira il-
 lius. Ne claudas oculum alterum sed respice magnam Dei
 iram à sua iustitia procedentem. Hæc omnia discimus ex
 sententia beati Pauli dicentis, ad ostensionem iustitiæ pa-
 tris traditum filium. Vt in magna hac iustitia scriptam vi-
 deamus magnam iniquitatem nostram. Abundantius qui-
 dem hæc scriptura docebit & indicabit nobis quanta sit ini-
 quitas peccati nostri, quam gehenna flammarum inferni,
 carceres, & tormenta illius ante oculos nostros manife-
 stissima.

Cap. 5.

Mons &
 crux Chri-
 sti, quomo-
 do confide-
 randa.

2. Ibi.

Nota.

A festissima. Plus multoque maius est, abundantius ostenditur divina iustitia in Christo, quam in vniuersis damnatorum pœnis, & flagellis. Cum autem dicimus quod abundantius ostenditur divina iustitia in Christi morte, quam in damnatorum pœnis, non intendimus per hoc docere esse grauiores pœnas mortis Christi, cum lōge acerbiores illæ sint, nec tamen quanuis sint grauiores, vñquā facient æqualitatem ad satisfactionem, Christi vero mors benedicta æqualitatem fecit. Hi enim propter sua delicta, & adhuc inimici, tortoribus tradentur, ille vero, Christus inquam Iesus, existens Dei charissimus filius, innocens impollutus excelsior cœlis, & cunctis Angelis, in Cruce nudus moritur, nec sic faciet æqualitatem æternus eorum dolor, & pœna, sicut fecit super benedicta mors Christi Iesu Domini nostri. Quod statim declarauit sacratissimus Apostolus. Vt sit (inquit) ipse, scilicet, Christus iustus & iustificans eum, qui est ex fide Iesu Christi. Iustus quidem quia *ob uilissimū*

B ex iustitia soluit omnem debitum peccatorum nostrorum, fecitque æqualitatem, in eo quod minoratum lest in diuino honore ex inobedientia nostra, & iustificans, iustitia redemptionis suæ.

Nec tamen cognomen hoc, iustus, humile aut minus gloriosum est inter omnia illa, quæ de Domino Iesu in sacra scriptura decantata reperiuntur: imo sublime, & excelsum aliquid & grande nimis latet sub illo. A Ioanne iustus vocatur Dominus Iesus. Siquis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christum iustum. Et quid magni hoc? Nonne maius esset dicere, regem regum, & Dominum dominantium? Nonne maius esset si diceret: Habemus apud patrem, Iesum Christum, magni consiliarium, & futuri seculi parentem, aut admirabilem, aut fortem in prælio, aut aliquid huiusmodi, quæ multa sunt per vniuersam scripturam? Et quid magnum hoc, vocare Iesum, Iustum? cum & Abel ore rebus,

Iustus vocatus Dñs Iesus. Cap. 2. Epistola. 1.

Esaï, ca. 6.

Super Psalm. 50. Homilia quinta.

Mat. c. 22 iustus sit appellatus? Ut veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti vsq; &c. Non maius aut sublimius est, cum rex regum, & Dominus dominantium appellatur, aut pater futuri seculi, aut fortis, & potens in prælio, quam cum iustus, à beatissimo Apostolo describitur. Posset enim regnum & principatû, & dominationem à mari vsq; ad mare obtinere, dono & liberalitate omnipotentis Dei, posset & fortis apparere in prælio & certamine, astantibus sibi Angelis, & cœlestibus virtutibus. Hæc autem omnia ex propria iustitia habet dominus meus Iesus. Tu quoq; in sanguine testamētis tui, eduxisti victos tuos, qui erant in lacu sine aqua: dicebat ad illum Zacharias propheta, hanc iustitiam (de qua Paulus agit, respiciens. Et Abel iustus quidem vocatur à Domino Iesu, sicut & ipse dictus est à Ioāne iustus, sed longè aliter, Christus quidem propria iustitia iustus est, & ad eò diues quod solvere potuit Adæ & filiorum eius debitum. Abel autem iustus est, iustitia & sanctificatione Christi, licet *De* Sol & Stellæ in calo, stellæ tamen à sole mutuant lucem, & Luna à soli, & filii à patre debent honorem.

Aduocatum ergo habemus apud patrem Iesum Christum, qui ex debito, & iustitia mortis, & sanguinis sui aduocatum agit. Quod alijs verbis beatus Paulus docebat. Saluare in perpetuum potest, accedens per semetipsum ad Deum, semper viuens, ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, &c. Per semetipsum accedit ad patrem, nos per illum accessum habemus ambo in *Asto. c. 7.* vno spiritu ad patrem. Et tandem beatus Stephanus testimonium perhibens de Christo, post multa inquit, & occidebant eos qui prænuntiabant de aduentu iustii. Vides ergo, quanta est iniquitas nostra, ut eam perscrutari debeamus & cognoscere & confiteri? Ad eius remissionem sanguis Christi funditur, ad solutionem debiti decem millia talentorum nostrorum Christus Iesus æternus Dei filius in ligno

A ligno crucis moritur, unde facta est æqualitas, satisfactūq; est diuinæ iustitiæ. Empti enim sumus magno pretio, & copiosa apud Dominum redemptio. *Ad Corin. cap. 6.*

Dicetis mihi forsitan, cum facta sit æqualitas hæc, satisfactūq; sit diuinæ iustitiæ in Christi morte, quid amplius à nobis requirit æternus pater? Vt quid iustitiam nostrā, id est, operum nostrorum, nobis habemus necessariā? Magnum est hoc argumentum scituq; valde necessarium, cui intendere propono, antequam ad cætera accedamus. Necessario huc duxit nos consideratio sacri Apostoli, ipsaq; doctrina David, ad cuius explicationem, nullum aliud medium sublimius, & efficacius proponere potuimus: quam Christi mortem, quæ in redemptionem, & ad ostensionē iustitiæ Dei proponitur à Paulo, ex quo comprehenditur, peccati nostri magnitudo, vt iure cum David possimus dicere, Amplius laua me ab iniquitate mea, quoniam ego illam cognosco. Attente me accipite. *Psalm. 129.*

B Quauis tanta actalis fuerit iustitia Christi Iesu domini nostri, qua satisfactum est Deo ex iustitia, necessaria tamen est sacramentorum receptio, mandatorum observatio, & nostra pœnitētia. Hæc omnia expressa sunt in sacra scriptura noui testamēti, in qua hic sanguis dicitur fundendus in remissionem peccatorum. De primo loquutus est Dominus Iesus ad Nicodemum: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Hæc autem lex sub ipso exordio prædicationis Domini Iesu ab ipso præscribitur, & confirmatur ante horā ascensionis eius super omnes cælos. Quo tempore iam verum erat quod postea scripsit beatissimus Paulus. Accessistis ad testamenti noui mediatorem Iesum, & sanguinis asperisionem, melius loquentem quam Abel. De pœnitentia, prout virtus est, in initio suæ prædicationis, edidit legem, quæ & ab initio peccati semper fuit necessaria, dicens: Nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis, non sicut perie-

Nostra iustitia necessaria.

Cap. 14.

Ioan. c. 3.

Sacramen-

torū receptio neces-

saria ad sa-

lutem.

Ad Hebr.

12.

Matt. c. 4.

Super Psalm. 30. Homilia quinta.

- Luc. 15.* runt illi, super quos Siloe turris cecidit, sed in æternā dam-
nationem. De pœnitentia, prout est sacramentum, præscri-
psit legem loquens ad Petrum: à quo omnis potestas, & iu-
Matt. 14. risdictio in reliquos Ecclesiæ ministros. Tibi dabo claves
regni cœlorum, & quodcunque ligaueris super terram
erit ligatum, & in cœlis, & quodcunque solueris super ter-
ram, erit solutum, & in cœlis. Non potest autem huius-
modi solutio fieri, sine cognitione culparum, neque hæc
haberi ab homine, qui minister huius ministerij institu-
tus est, sine confessione. Neccessaria est ergo confessio cri-
minum ad eorum solutionem. De sacramento autem alta-
Ioan. ca. 6. ris expressam legem etiam proposuit. Nisi manducaueri-
tis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non
Seruatio habebitis vitam in vobis. De neccessitate mandatorum, ex-
mandato- tant expressæ scripturæ. Prima sic habet. Si vis ad vitam
rū neccessa ingredi, serua mandata. Quam loquutus est Dominus Ie-
ria, sus quærenti quid illi esset neccessarium ad vitam æter-
Matt. 19. nam, cui, si vis ad vitam ingredi serua mandata. De quibus De-
ad Apostolos loquutus est post suam resurrectionem Do-
Matt. 28. minus, imo sub hora ascensionis eius. Data est mihi om-
nis potestas in cœlo, & in terra: euntes ergo (optima illa-
tio) docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine pa-
tris & filij & Spiritus sancti. Et vt ostenderet non sufficere
sacrum baptisma, quod fidei est sacramentum, & regen-
ratio, sine obseruantia mandatorum, dixit: Docentes eos
Iacob. c. 2. seruare quæcunque mandaui vobis. Vides quomodo sa-
lus nostra non solum pendeat ex sanguinis effusione Do-
mini Iesu, aut ex sola fide eius, quæ sine operibus mortua
Nota Val- est, aut ex sola sacramentorum receptione & vsu, sed etiā,
de. & quam maxime, ex obseruantia præceptorum. Has au-
tem leges sacramentorum & operum & pœnitentiæ, ipse
iustus, & iustificans Iesus Dominus noster, qui iustitia san-
guinis sui fecit æqualitatem inter Deum & homines ipse-
met tulit, non ab alio præscriptæ sunt, Quod si de hac re
alicuius

A alicuius querela esset audienda, maxime Domini Iesu, qui Deo patri pro Adā, & filiorum eius debito plenissime satisfecit. Sed hic Dominus, æqualitatem faciens, iustus, & iustificans, has leges tulit, & mundo vniuerso seruandas proposuit. Et vt quid exulem à regno facis, gentilem aut paganum, quam fidelem in peccato existentem, cum pro omnibus satis redditum sit à Christo, æterno patri? Dices mihi, quia Christus Iesus positus est propiciator per fidem in sanguine ipsius secundum Paulum. Optimè valdeque necessaria responsio. Quid est per fidem? Per fidem eius, vt scilicet, credamus in eum, & quæcunq; ab ipso dicta sunt esse vera, ac salutis necessaria. Manibus ambabus venio in sententiam tuam, imo tu subscribis fidei nostræ, nec longe es à regno Dei. Dominus enim Iesus, in quem oportet credere, & cui necessarium est credere, hæc omnia mandauit & instituit, ergo hæc omnia fides, sacramentorum vsus, mandatorum obseruatio, & pœnitentia, pro eorum transgressione, sunt ad salutem necessaria, & ad nostram gloriam & exaltationem multum conducibilia.

Quod argumentum eleganter pertractat beatus Irenæus respondens cuidam quæstioni, & querelæ fatuorum hominum qui dicebant. Oportebat Deum neque Angelos tales fecisse, vt possent transgredi eius diuinum mandatum, neque homines, qui statim ingrati existerent in eum. Omnes eius rationes, vim & robur quidem habent, prout mihi videtur, in statu naturæ corruptæ, vel plures illarum, prout suo cuique loco annotabimus. Primo quidem si naturam nostram consideres, quantum antecellat, magnificataque sit, supra naturam, & conditionem animalium facile comprobabis congruere nobis ex merito ac proprio labore coronam gloriæ possidere. Rationales enim existimus, nostrarumque actionum Domini. Quod dicebat beatus

Super Psalm. 50. Homilia quinta.

Irenæus, examinatores & iudiciales facti sumus, & non C
quemadmodum irrationabilia, quæ sua voluntate nihil
possunt agere. Sed necessitate, & vi ad bonum trahuntur,
in quibus vnus sensus & vnus mos inflexibilis, & sine iu-
dicio, quæ nihil aliud esse possunt, præterquam, quod fa-
cta sunt. Hoc primum argumentum (vt dixi) petatum est à
nostræ naturæ conditione, quia rationalis extat, cui bo-
num supernaturale contingere habet ex dono Dei, & pro
Deus solus pria electione, & operatione. Vna enim natura sola est,
à seipso bea quæ à seipso est beata perfectissimaque. Hæc est diuina na-
tus. tura quæ Deus est. Hic beatus Deus perfectissimusque à
seipso est, vnde, & infinitam perfectionem, & beatitudi-
nem habet. Cæteri, scilicet Angeli, & homines, etiam si
de illis dicamus (prout infra declarabimus) quod fuerint
creati in gratia iustificante, propter quam diuinæ naturæ
facti sunt consortes, non tamen bonum beatitudinis, sine
electione & operatione propria obueniret illis, sicut neq;
Angelis datum est sine vsu propriæ voluntatis. Habue- D
runt enim suum præceptum, &c. & eius obseruantiam per
quam beatitudine donati sunt. Si enim solo dono Dei ha-
berent beatitudinem, nec suaue esset eis, idest, ita suaue
quod est bonum, neque pretiosa communicatio Dei, neq;
magnopere appetendum bonum, quod sine suo proprio
motu, cura, & studio prouénisset, sed vltro & ociose in-
quisitum, inquit sanctus Doctor. Iam quæ sequuntur ratio-
nes ad nostrum statum post peccatum magis conueniunt.
Quæ autem corona his, qui non eam vt victores in certa-
mine consequuti sunt? Quæ autem gloria, his qui non stu-
duerint illud? Fuit etiam studium, & certamen sanctis An-
gelis sicut testatur sacratissimus Ioannes. Factum est præ-
Apoc. 12. lium magnum in cælo Michael & Angeli eius prælia-
bantur, &c. Sed sine labore & sudore. Quod & primis pa-
rentibus nostris contingeret, si in originali iustitia per-
mansissent, sicut infra dicemus. Iam propter nostrum cer-
tamen

A tamen laboriosum quidem, Dominus, violentum dixit regnum celorum, & qui vim faciunt, diripiunt illud. Propter hoc & Paulus ad Corinthios inquit: Non scitis quoniam hi, qui in stadio currunt omnes quidem currunt sed unus accipit praeuium, sic currite ut comprehendatis. Omnes enim qui agonizant, in omnibus quidem continens est. Illi quidem ut corruptibilem accipiant coronam, nos autem incorruptam. Ego autem sic curro non in incertum, sic pugno non quasi aerem cadens, sed liuidum facio corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte alijs praedicans, ipse reprobus efficiar. Bonus igitur agonista ad incorruptelae agonem adhortatur nos, ut coronemur, & pretiosam arbitremur coronam, videlicet, quae per agonem nobis acquiritur, sed non vltro coalitam. Et quanto nobis per agonem aduenit, tanto est pretiosior, quanto autem pretiosior, tanto eam diligimus. Labor plus ad amorem, quam ad seignitatem excitat. Pretiosior siquidem corona est, quae laboribus, & agoni, & luctus redditur. Sed neque similiter diliguntur ea, quae vltro adueniunt, (inquit sanctus Irenaeus) quam illa, quae cum multa sollicitudine adinueniuntur. Pro nobis ergo est diligere Deum, & habere beatitudinem cum agone, siquidem dulcior, & praeclarius corona, ut supra probatum est, non ergo contra nos sic ordinavit diuina sapientia, quae omnia suauiter gubernat, & disponit. Iam similitudinibus, & exemplo Domini Iesu rem hanc confirmat. Videre, non tantum nobis esset desiderabile, nisi cognouissemus quantum esset malum non videre. Et bene valere autem, malevalentis experientia honorabilius efficit, & lucem, tenebrarum comparatio, & vitam, mortis. Sic regnum coeleste, honorabilius est his, qui cognouerunt terrenum. Quanto autem honorabilius, tanto magis diligimus illud. Et si plus illud dilexerimus, clariorem erimus apud Deum. Audi magnum ac stupendum exemplum, quod quidem si comprehenderis optimam ac salutis viam hanc, ad vi-

*1. li. adu-
sus here, 5
cap.* tam & regnum iudicabis agon, & lucta, ac propria tua **C**
Luc. 22. voluntas & studium. Pro nobis (inquit), omnia hæc su-
 stinuit Dominus, vt per omnia eruditi, in omnibus in
 futurum simus cauti, & perseueremus in omni eius di-
 lectione (hac autem mandatorum obseruantia perfici-
 tur, dicente Domino, qui diligit me mandata mea ser-
Ioann. 24. uabit) rationabiliter edocti diligere Deum. Quid est
 rationabiliter edocti? Edocti sumus quidem sacramen-
Hebr. 13. ta Ecclesiastica recipere, pœnitentiam agere, seruare
 mandata, obedire præpositis, & regibus. Vim infer-
 re nobis, & nostris desiderijs carnalibus, quæ aduer-
 sus animam militant, &c. Magnum est hoc exemplum.
 Is enim ante oculos nostros proponitur, qui naturalis
 Dei filius est, & à beato Luca sub lucta & agone, & ma-
 gno certamine prædicatur, adeo vt factus sit sudor san-
 guinis eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.
 Quem sudorem hic sanctus Doctor globos sanguinis
*4. li. adu-
sus here, 5
cap.* vocat alio loco. Hunc oportuit pati, vt intraret in glo- **D**
 riam suam. Quanto magis ad te expectat agon & lu-
 cta, qui venundatus es sub peccato? Satis de hoc ad ma-
 gistrum reuertamur. Inquit, Deo magnanimitatem præ-
 stante in apostasia primi hominis: homine autem eru-
 dito per eam quemadmodum propheta ait. Emenda-
 bit te abscessio tua, perficiente Deo omnia ad hominis
 perfectionem, & ædificationem, & manifestationem
 dispositionum, vti & bonitas ostendatur, & iustitia
 perficiatur, & Ecclesia ad figuram imaginis filij eius
 coapteretur, & tandem aliquando maturus fiat homo in
 tantis maturefcens ad videndum & capiendum Deum.
 Vides quantis rationibus, auctoritatibus, similitudini-
 bus, & exemplis comprobauit sanctus Irenæus necessa-
 riam luctam nostram, & laborem, etiam si tantus fue-
 rit redemptor, & iustitia eius? Sit satis. Usque huc in no-
 stra disputatione, quærentes, & perscrutantes patris iu-
 stitiam,

Astutiam, & Christi satisfactionem, deuehimus, quo factum est ut gravitatem magnam nostrorum peccatorum cum David cognoscamus, ad quorum redemptionem opus fuit tali redemptore, & effusione sanguinis eius, quo ostendit nobis Deus pater suam magnam iustitiam, de quo Paulus ad ostensionem iustitiæ suæ. Quam cum cognoueris, & iniquitatem tuam magnam deprehenderis, dicere debes cum David. Amplius laua me: quoniam iniquitatem meam ego cognosco.

Quod si hanc magnam considerationem Pauli non capis, humilioribus verbis loquar ad te, & quidem in multo desiderio animæ meæ. Vide & considera quibus sermonibus loquuti sint sancti Dei prophetae & prædicatores, qui iniquitatem populi sui arguebant, & desiderabant propalare ponereque ante oculos peccatorum, sicut proposuit Nathan Davidi. Primum verbum quod de re hac auditur ab ore Esaie hoc est, imo *Cap. i.*
Bab ore Domini Dei nostri. Spreuerunt me. Ut autem *Despectio Dei.*
 cum hac despectione sua, coniungeret nostram magnam ingratitude dicit. Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Heu quanta est peccati nostri iniquitas. Væ nobis, qui Dominum, qui exaltauit nos, & enutrit sanguine, & corpore suo spreuimus. Spreuit & illum pessimus ille Herodes com exercitu suo, indutum veste alba. Indica mihi, ò homo, quanta indignatione commouetur cor tuum aduersus Herodē cum audis spreuisse illum, Dominum Iesum vestitum veste alba? & ostendam tibi, quanta ira aduersus te ipsum insurgere debeas ad vindictam, & flagellum peccatorum tuorum. Spreuisti Dominum Deum, qui nutriuit & exaltauit te. Ut autem magnitudinem huius despectionis intelligas, considera quid sanctus Hieremias querula voce clamet imo Dominus. Quid iniquitatis inuenerunt in me patres vestri, ut me derelinquerent, & ambularent post vanitatem?

Luc. c. 23.

Hiere. c. 2.

Super Psalm. 50. Homilia quinta.

Dereli- nitatem? Quasi diceret. Qui derelinquitur, propter suam **C**
Etus Deus iniquitatem oportet relinquitur. Quid ergo inuenerunt
a peccato- in me iniquitatis patres vestri, & vos filij eorum, quid ini-
ribus. quitatis in me inuenistis? Præcipuè quod derelictus sum
 propter vanitatem, vt ambularent post vanitatem, inquit.
 Hoc quidem commune est omnibus peccatoribus, secundū
 magis, & minus vt verum sit de illis dicere quod spreuerūt
 Dominum, eumq; dereliquerant, & quidē propter vanita-
 tem. Perpendis iam, o homo magnitudinē iniquitatis tuæ?
 Attendis quale est crimē, & delictū tuum, quā dignum fle-
 ribus, & lacrymis, & ira aduersus te ipsum? Nūquid nō
 pro tanta iniquitate oportet te esse sollicitū? Nonne oportet
 orare: Amplius in multum, etiā atq; etiā laua me: quo-
 niā iniquitatē meā ego cognosco? Perscrutemur iam, quas
 apud beatissimum Paulum de re hac legimus voces, vt in
 ore trium ster hoc verbū nostrū hodie. Habemus ex Esaiā,
 & Hieremia has voces, derelictus, & despectus Dñs Deus
 à peccatoribus. Despectus & derelictus expolietur bonis, **D**
Ad Galat. priuetur & hæreditate sua, mittaturq; in exilium. De quo
cap. 3. Paulus ad Galatas inquit. O insensati Galatæ ante quorū
 oculos Iesus Christus proscriptus est. Scio de quo scelere
 sermonē ageret sacratissimus Paulus, sed & scio suo modo
Proscri- hæc nostris peccatis conuenire. Ad cuius intellectum no-
ptus quid. tandum est, quod proscripti homines dicebantur, qui pro-
 pter scelera eorum, bonis, & patri priuati, in exiliū mitte-
 bantur. Hæreditas Christi nos quidē sumus, quos sanguine
 suo tanquam pretio magno emit, & redemit de manu, &
 potestate diaboli. Cum autē aduersus legem insurgimus,
 ecce hæreditas eius datur alienis, idest, Satanæ & Angelis
Heb. c. 10. eius, mittiturq; in exiliū. Audi & viliorē despectionē, quā
Conculca- aduersus Dñm Iesum cōmittis. Cum de supplicijs antiquæ
rus Deus a legis transgressoribus taxatis ageret idem Paulus, statim in-
peccatori- tulit: Quanto maiora existimatis mereri supplicia, qui fi-
bus. lium Dei conculcauerit? Nolo mihi dicas præsentī loco
 sicut

- A** sicut in superiori ad Galatas, Apostolum sermonem agere de infidelitatis peccato. Audi quid de re hac scripserit beatus Ambrosius. Quomodo conculcat quis filium Dei? *Ambro. su* Quando enim indigne eo participatur per sacramenta, *per ca. 10.* nonne grande peccatum committitur? nonne illum conculcat? nonne ipsum contemnit? Sicut enim ea quæ cõculcamos, nullius momenti pendimus, sic & qui libere peccat *doctrinam* absque timore, & absq; pœnitentia Christum nullius momenti existimant, neque eum futurum iudicem formidant. *apud bea-* Factus est per gratiam corpus Christi, & seipsum facit cornu *nasu in de-* pus diaboli, & sanguinem Christi polluit, in eo quod mun- *Cruce &* datus est, & ad vomitum redditur pristinum, & seipsum *passione do-* per pœnitentiam mundare negligit, spiritum gratiæ iniuri- *mini in fi-* rians, &c. De quo Ambrosio, Anselmus per omnia susce- *ne.* pit expositionem suam super eundem locum. Vide ergo, & considera quanta sit iniquitas peccati nostri, (loquere tu aduersus singula peccata populi tui.) A nobis derelictus est
- B** Dominus, & spreus, missus in exilium, calce abiectus, & conculcatus. Heu heu heu Domine Deus, quanta lacryma, quot gemitus, qualis ignis & tenebra nos excipient, pantere nolentes. Heu, vix nobis, qui in Deum & Dominum nostrum peccauimus. Nunquid pro hac iniquitate non est rogandus Dominus? Amplius laua me quoniam iniquitatem meam ego cognosco. Nunquid pro hac iniquitate non est facienda magna pœnitentia? Nunquid non iuste diffinitum est, nisi pœnitentiam habueritis omnes simul peribitis? Nunquid non iuste decernuntur dolores, & ignis æternus, aduersus iniquitatem nostram? Nunquid non iuste scriptum est, Secundum duritiam tuam, & cor pœnitentis *Rom. 1.* re nesciens thesaurizas tibi iram, in die iræ, & revelationis & iusti iudicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera sua? Consule ergo, o homo tibi, & saluti tuæ, cognosce cum Dauid iniquitatem tuam magnam, & ora in tota amaritudine animi tui: Amplius laua me, id est, in multum laua me, etiam

etiam atq; etiā: quoniā iniquitatē meā ego cognosco, quā C
ra sit & quā grauis, & ex multis diebus adhærēs inueterata.

Et peccatum meum contra me est semper. Vnde sermo
nis exordium faciemus? Nunquid sanctissimi prophetae

aperiemus spiritus diuitias multas & magnas, aut nostram
deplorabimus paupertatem, & condemnabimus audaciā,

& arguemus inuerecundiam, summamque stultitiam eo-
rum qui gloriantur in rebus pessimis, & prædicant, ac si es-

sent heroica facinora adulteria sua, stupra, & homicidia?

O tempora, o mores, sed vtilius, iudico, procedemus si in
conspectu oculorum nostrorum posuerimus mentem san-

cti Dauid. Iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum
meum cōtra me est semper, inquit. Quasi diceret: Breui-

ssimo tempore fuit pro me, cum forma & pulchritudo mu-
lieris alienæ placuit in oculis meis, & obscurauit eos caligi-

ne implens. Tunc amplexibus potiri, gratum erat. Iam,
cum aperti sunt oculi mei, vt cognoscam iniquitatem

meam, & magnitudinem scelerum meorum, peccatum D
quidem meum contra me est, clamat contra me, & sem-

per, sine interuallo aliquo, recordatio, & species ipsa mei
me erroris impugnat. Contra me est semper, clamans sicut

clamabat olim effusus à parricida Cāino sanguis Abel fra-

tris sui. Clamat contra me peccatum meum, etiam si à te

Domine magnæ pietatis, & misericordiæ, sit dimissum,
& à me translatum, sicut propheta tuus Nathan indicauit

mihī. Et cū semper sit cōtra me, semper repleo os meū in-
crepationibus ponens iudiciū meū corā te. Contra me est

semper. Sēperq; percutio in tota amaritudine animæ meæ
pectus meū, quod tantā cōcepit, ac peperit iniquitatē. Con-

tra me est semper, humiliās vsq; ad profundi inferiora cor
meū, & condēnans in durissimū carcerā corpus meū. Con-

tra me est semper, quia & vigilās & dormiēs cogitatus eius
affligit vehemēter animā meā. Contra me est semper, di-
gnum morte & doloribus iudicans tantū peccatorē. Con-
tra me

Genes.

2. Reg. 12

Job cap.

Atra me est semper, & in omni loco, & in oculis omniū. Tu enim Dñe fecisti illud in cōspectu omnis Israel, & solis huius. Omne hominē aspicio tanquā vindicē tū, arguentē, *Nota.* & increpantē me, arguerq; me mūdus vniuersus, vsq; in finem seculi, in generatione, & generationē narrabitur magna ingratitude, & iniquitas mea. De quo Dñe non augeatur dolor, aut tristitia cordis mei, imo ex hoc gratulor mihi & dico: Euge animæ meæ, & tibi reddo immortales gratias. Contra me est semper: ferit acutissimo gladio viscera mea, vnde abundāter fletus mei rigant maxillas meas, & strātū meū, neq; eo tēpore, quo calix vini solet latificare cor mæretis animi, cessat oculus meus à lacrymis, imo poculū meū cum fletu misceo. Certē: quantū ingeniū meum *Nota.* scrutatur spiritum, & mentē Dauid, secretaq; animæ eius, credo præuidisse futurū vsq; in sempiternū, vt argueretur ab hominibus, eius iniquitas, & in spiritu humiliato, hanc manifestationē sui criminis, & increpationem ingritudinis, acceptauit, & gratias reddidit. Nec mēsis nec dies vlla prætereūt, in quo non prædicatur homicidiū, & adulteriū Dauid, nullūq; nō mouemus lapidē ad eius exaggerationē. Et quid dicam? diffamatū est verbum hoc vsque ad hanc diē, & vsq; in sempiternū, in auribus omniū gētiū. Videte quanto mansuetius nobiscū agat Dñs Deus, in remissionē peccatorū nostrorum. Quia in aure sacerdotis iubet cōfiteri, & sub pallio absolutionis tegit ab oculis suis, & omniū. Ecce qualis fuerit Dauid in pœnitētia ac doloribus suis videamus iam quales simus & nos. Nee ramen his animus mihi est aduersus impurissimos, & stolidissimos peccatores scribere, quibus æterna pœna & flagellum vehementis ultionis dabit intellectum. Quibus non solū pro ipsis, semper est peccatum eorum, gloriantes in malitia, quia potentes fuerunt in iniquitate, qui peccatū suū prædicāt in auribus omniū ore præconis, sicut Sodoma, verū etiā aduersus semeripfos falsū testimoniu dicūt, cū etiā de illis peccatis gloriant-

gloriantur, quorū gaudium obtinere non potuerunt. Heu **CA**
quis dabit capiti nostro aquam, & oculis meis fontem lac-

Amo crymarum & plorabimus die ac nocte super interfectos

Exo. c. 10. filia populi nostri. Non fuit Aegyptus sicut tenebris aggra-

Exe. c. 23. uatus sicut obscuratum est insipiens cor eorum. Quibus

congruit quod dictum est aduersus Iudam & Israelam

Cumq; venissent ad eam filij Babylonis ad cubile mam-

marum polluerunt eam stupris suis, & pollutum est ab eis

Peccatum & saturata est anima eius ab illis. Denudauit quoque forni-

quādo pro cationes suas, & discooperuit ignominiam suam, & insani

peccatore, ut libidine super concubitum eorum quorū carnes sunt,

quando ve ut carnes aliorum, & sicut fluxus equorum, fluxus eorū

ro contra De eis etiam dixit Esaias. Peccatum suum quasi Sodoma

ipsum. pradicauerunt, nec absconderunt. Ecce quomodo pecca-

Cap. 3. tum pro ipsis fuit, attendite qualiter contra eos conuerte-

Exech. 23 tur. Hæc dicit Dominus Deus: Ego suscitabo omnes ama-

tōres tuos contra te, de quibus satiata est anima tua, & con-

gregabo eos aduersum te in circuitu.

O quam durus, & fortis erit hic exercitus inimicorum. **D**

Cap. 3. Quis auertet manus illorum? Qui sustinebit? Iam Esaias,

Cap. 14. Væ illud æterni doloris proclamauit. Væ animæ illorum

quoniam reddita sunt eis mala. Et in libro sermonum Hie-

remie propheta scriptum est. Nunc recordabitur Domi-

nus iniquitatum eorum, & visitabit peccata eorum. Heu

qualis erit exitus animæ eorum, aduersus quos suscitabit

Dominus magnum exercitum peccatorum, de quibus glo-

riati sunt. De quibus sit satis. Abeant cum patre suo diabo-

lo in æternum supplicium, ubi certe aperientur oculi eo-

rum, ut cognoscant nuditatem, & ignominiam animarum

suarū, & oculos quos culpa clausit, aperiet poena, arguetq;

eos malitia eorum, & increpabit, statuetque Dominus cō-

tra eos omnia scelera eorum, exercitum grandem nimis,

neq; effugient. Si placet lege beatum Ambrosiū de hac re

Apole. Da **uid. 1. c. 9.** Peccatum meum contra me est semper. Quod perno-

-nitolg
uem

Auem mensium spatium aut decem fuit prome, placens ac *Peccatum*
 delectans animam meam, ecce contra me est etiam dimis *quanto te-*
 sum, & semper dolore consumor, oculi mei facti sunt ve- *pore pro*
 lut fluius inundans, & rugitus fletus cordis mei velut *David &*
 leonis auditur. O quam plene Baruch propheta praudivit *quanto co-*
 in David hanc poenitentiae imaginem perfectissimam, *tra illum.*
 cum dixit: Sicut fuit sensus vester ut erraretis a domino, sic *cap. 4.*
 decies tantum conuercentes, requireretis eum. Sensus oculo
 rum fuit David scandalum, cum vidit mulierem pulchram,
 se lauante in solario, unde captus est, & errauit a via do-
 mini, & a sancta lege eius. Videte quomodo castigat illu
 eundem sensum, propter quem a domino errauit. Exitus *Psal. 118.*
 aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt le-
 gem tuam. Et quid dico solum decies tantum requisuisse
 David dominum in toto corde suo? Imo milliestantū pro-
 fecto. Imo assumpsit poenas, & sicut aquila volauit mutans
 fortitudinem, & non defecit. Mutauit fortitudinem, quam *Esai. 40.*
 in multis peccatis ostenderat, & fortis, & fortissimus fa-
 ctus in poenitentia est. Sed beatissimus Paulus prauidens
B magnam cordis infirmitatem, & quasi nullum zelum no-
 strum, quo armare deberet peccator cor suum, aduersus se
 metipsum, non decies tantum in nostra conuersione re-
 quirebat a nobis, sed tantum, Humanum dico propter in *Rom. c. 6.*
 firmitatem carnis vestrae. Sicut enim exhibuistis membra
 vestra seruire immunditiae & iniquitati, ita nunc exhibete
 membra vestra, seruire iustitiae, in sanctificationem. Super
 quod eleganter dixit Adamantius senex Origenes. Pudo-
 rem per hoc quendam incurrit Apostolus auditoribus, ut *Libr. 6. su-*
 hoc altem obsequij dependat iustitiae & sanctificationi, *per. cap. 6.*
 quod immunditiae & iniquitati deuilerat. Quid enim tam hu- *Ad Rom.*
 manum, hoc est tam leue, quid tam sine onere, & quod nul-
 laratione, prorsus possit infirmitatis excusari? Sicut in-
 quit, exhibuistis membra vestra, seruire iniquitati, ita nunc
 exhibete membra vestra, seruire iustitiae in sanctificatio-

Super Psalm. 50. Homilia quinta.

nem. In gloriosum quidē est, ut ita quis virtutibus, sicut vi-
 tijs, seruiat, multo enim amplius, & multo intentius hono-
 rāda iustitia est: sed ego inquit humanē & cōmuniter ago,
Humanū eadē postulo, similia requiro. Dudum currebant pedes ve-
quod a pœ- stri ad dæmonum templa, nunc autem concurrant ad ec-
nitentibus clesiam Dei. Currebant prius ad effundendum, nunc au-
requirit tem ad libādum sanguinem currant. Protendebantur ma-
Apost. nus prius, ut aliena diriperent, nunc protendantur, ut pro-
 pria largiantur. Circumspiciebant prius oculi mulierem
 aut alienum aliquid ad concupiscendum, nunc circumspi-
 ciant pauperes, & debiles, & egenos ad miserendum: au-
 res delectabantur auditū vano, vel bonorum derogatio-
 nibus, nunc conuertantur ad audiendum verbum Dei, ad
 explanationem legis, & ad capiendam sapientiam & disci-
 plinam. Lingua, quæ conuitijs, maledictis & turpi loquijs
 assueta, nunc autem conuertatur ad benedicendum Deum
 omnipotentem in omni tempore, sermonem sanum pro-
 ferat & honestum, ut det gratiam audientibus, & verita-
 tem loquatur cum proximo suo. Sed quid opus est hæc si-
 gula persequi cum pateat etiam tibi vnus cuiusque mem-
 bri ministerium, quod exhibuit vitijs aptare virtutibus, &
 actum, quæ exhibuit immunditiæ, ad castitatē nunc sancti-
 ficationemq; cōvertere? Videtur sanē hic iustitiā pro om-
 nibus simul virtutibus nominasse, sicut ē cōtrario iniquita-
 tem pro omnibus simul vitijs posuisse. Verecundum cer-
 tē hoc est, leue, & humanum, ut non maiora & altiora ope-
 ra, in seruiendo virtutibus, à nobis exigat sacratissimus
 Apostolus, quam in sequēdis vitijs, fuit nostrum studium:
 Relinquamus Davidi, & perfectē pœnitentibus, Baruchi
 magnam doctrinam, & saltim, tanquam infirmi, Pauli re-
 gulam amplectamur. Sicut exhibuistis membra vestra ser-
 uire iniquitati, & impudicitæ, ita nunc exhibete seruire
 membra vestra iustitiæ in sanctificationem. Sit tantum,
 tantoque tempore, & tam plena voluntatē peccatum ve-
 strum

Astrum contra vos, ut vindictam sumatis de concupiscentijs oculorum & aliorum sensuum, sicut fuit pro vobis & delicijs vestris. Iuxta delictum, & nefariam delectationem eius, sit & modus plagarum. Iuxta gaudia, hoc est ad mensoram gaudiorum vestrorum, sit & luctuum tempus, & modus. Utinam tantum bonum nostris poenitentibus hoc tempore contingeret, ut beatissimi Apostoli doctrinam amplectentes, tantum per omnem modum impederet iustitiæ, & poenitentiae, quantum iniquitati, ad certam eorum perditionem exhibuerunt. Heu quod nec hanc doctrinam sequuntur, tantum abest, ut decies tantum convertentes requirant dominum. Quid dicam vobis? Quid a nobis scribendum aut loquendum expectatis? Non propheta non Apostoli sequuti estis doctrinam, coelesteque magisterium. Cuius discipuli eritis? Quis docebit vos? Sensus quidem carnis vestrae, quæ amara horret & fugit, quæ gemitus & lacrymas declinat, ut vel sic in sententia perseverans, trahat in sempiternum interitum se & miseram animam. Unde hoc magnum & periculo plenum malum vestrum? Aded lethale factum est vulnus cordis vestri, ut expers factum sit doloris, & sensus. De quo dicebat beatus Ambrosius. Bonæ mentis est, vulnus sentire peccati: Nam qui expertes doloris sunt, non sentiunt vulneris acerbisatem, quod est immedicabilis aggritudinis. Qui autem aliquo dolore punguntur, sicut doloris sensu non carent, ita etiã non carent sanitatis profectu. Vbi enim doloris sensus ibi etiã sensus est vitæ. Sentire enim vitalis vigoris ac muneris est. Sit ergo o homo contra te peccatum tuum, pungat, & stimulet, nec recalcitres contra stimulum quia durum, & amarum. Si cupis misericordiam magnam inuenire, cognosce iniquitatem tuam, ut vindictam assumes, præueniens faciem domini in confessione. Pone ante oculos cordis tui culpas operis, & recogita vltimæ animaduersionis iudicium, & iustitiã,

Super Psalm. 50. Homilia quinta.

Isa. cap. in quo ardens erit iudicis ira, labia eius indignationis plena, de quibus exiet gladius, vtraque parte acutus, sicut testatur beatus Ioannes in sacra Apocalypsi, in quo (inter-
Ioan. c. 1. pretante Richardo de sancto Victore) sententia iudicis,
1. Richar. quæ corpus & animam perdet in gehenna ignis, intelligitur,
super 1. ca. Nunc enim gladius diuinæ ultionis altera tantum
Apoc. parte acutus animam miseram peccatoris ferit, recondito corpore intra terræ viscera usque ad generalem resurrectionem. Tunc autem, totus homo audiet. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Iamque est redditus gladius vtraque parte acutus.
Sententia iudicis in ultimo iudicio. Hæc reuolue o homo intra cordis tui arcanum multoties, ut concipias timorem domini à facie iræ eius, & parias spiritum salutis. Cum dono Dei fuerit peccatum tuum contra te, tunc ascende tribunal mentis tuæ (sicut docet beatus Gregorius) constitue te ipsum contra te, vide & considera fæditatem ac turpitudinem iniquitatis tuæ, sis tibi iudex incorruptus, torqueat timor, erumpat confessio, ut cum propheta dicere possis. Iniquitatem meam
Matth. c. 25. ego cognosco & peccatum meum contra me est semper. Hoc iam docebat sanctissimus Paulus. Quod si nosmetipsos di-
Gregorius super hunc locum. judicaremus, non utique diiudicaremur. Dum enim iudicamur, à domino corripimur, ut non cum hoc mundo dam-
cap. 11. 1. ad Cor. nemur, sed gratiam consequentes per penitentiam, & gloriam donet clementissimus pater per dominum nostrum Iesum Christum filium suum.

SUPER PSALMVM QVIN-
quagesimum. Homilia sexta.

Tibi soli peccaui, & malum coram te feci: vt iusti-
ficeris in sermonibus tuis, & vin-
cas cum iudicaris.

ARGVMENTVM.

A **P**RO ST sacrorū patrū presentis loci expositiones, ex
quibus non solum literalem sensum adipiscimur ve-
rum & aliud magnum principium ad indagandam
peccati mortalis grauitatem: tam ad reges & huius
seculi potentes, auctor orationem conuertit, vt domino Deo &
legibus eius & ecclesiasticis subijciatur, sicut verē subditi sunt
etiam suis legibus: adducto in exemplum magno Theodosio im-
peratore, per omnia beato Ambrosio Episcopo, subdito. Secundo
loco euidenter probatur ex scripturis Deum habere in notitia cer-
nereq; omnia nostra, omniaq; fieri in conspectu eius, & qualiter
Deus sit in omnibus rebus per essentiam, presentiam, & poten-
tiam. Cuius fides & consideratio omnis boni origo, firmamen-
tu, & robur est, & inter primas beatitudines viri iusti describi-
tur. Cuius ignoratio, & obliuio, omnis peccati fons, & princi-
pium habetur. Tandem post multas expositiones verbi (& ma-
lum coram te feci) valde spiritualiter depingitur, cum illis, que
deinde in propheta habentur.

Tibi soli peccaui, & malum coram te feci: vt iusti-
ficeris in sermonibus tuis, & vin-
cas cum iudicaris.

Varie quidem a sanctis patribus, presens locus exponi-
tur: nec tamen eorum varietas officit, sed valde pro-
dest, sicut & florum & rosarum, quibus ornatur campus, vt
pulehrior & amcenior appareat. Illud in primis, & super

G & omnia

omnia curabimus, ne hac, & illac perurgantes, minus vtili- **C**
 ter loquamur. Huc profecto nostri sermonis scopustendit,
 charitas enim Christi vrget nos, & dilectio vestra. Nec
 nos ipsos prædicamus, vt non tanquam adulterantes ver-
 bum Dei dilapidemur. Adulter certe, non prolem, non ge-
 nerationē quærit, sed suas delicias, sic & prædicator, qui va-
 ne verba componit, secundum inanem philosophiā huius
 mundi. Verbū autē Christi, non in humanæ sapientiæ or-
 natu sed in ostensione spiritus, de quo multa in sequētibz.
 Primo ergo loco, germanā & literalem, & quasi grāmati-
 calē expositionem quæramus, vt secūdo, quo nos ducit spi-
 ritus, altitudinē & sublimitatē cōsiderationū prophetæ cō-
 sideremus. Tibi soli peccaui (inquit) quia ego quidē rex a-
 te dñe constitutus super hæreditatē & populum tuum, a ne-
 mine iudicor, quia nec superiorē habeo in terris præter te
 dñe, regem regum & principem dominantium. Tibi ergo
 soli peccaui, quia ad te solum multorum scelerum meo-
 rum spectat vindicta. Peccaui quidem contra Vriam, cuius **D**
 vxorem rapui & pollui, cuius sanguinem crudeliter fudi,
 gladijs filiorum Amon. Non tamen ad quēquam horum,
 aut parentum ipsorum pertinet flagellum aduersum me,
 sed ad te solum, dñm meum, regem meum & iudicem vni-
 uersorum. Maxime inter sese peccare in alium & peccare
 alij distāt. Peccamus in illum, quem iniuria afficimus, pec-
 camus vero illi, cui demandata est a domino emendatio,
 qualis est rex & iudex ab eo missus in vindictam malo-
 rum, & laudem bonorum. Peccamus ergo iudici & pec-
 camus in proximum. Vel aliter exponitur præsens lo-
 cus, cum beato patre Augustino, & Gregorio. Tibi soli
 peccaui: quia tu bonus solus & per essentiā bonus, quod val-
 de notate, forsan thesauros cælestes inueniemus, & diui-
 tias plurimas.

Homo homini peccat (inquit sanctus doctor) quia cum
 aut par, aut grauior culpa inquinat. Deus solus iuste pecca-

Ara vlcifcitur, quia ipse solus est in quo inueniri non potest, *Amb Apo*
 quod puniatur. Sic dicebat beatus Ambrosius confirmans *logia Da-*
 superiorem expositionē. Rex utique erat, nullis ipse legi *uid. 1. cap.*
 bustenebatur, quia liberi sunt Reges à vinculis delictorū,
 quod verbum etiam signa, ve illud deinde considerare
 mus. Neque enim vllis vocatur ad poenam legibus, tuti im
 perij potestate. Homini non peccauit, cui non tene
 batur obnoxius, sed quantum tutus imperio, deuotione
 tamen, ac fide, erat Deo sudditus, & legi eius subditum
 se esse cognoscens peccatum suum negare non poterat, sed
 quasi reus cum amaritudine fatebatur, &c. Videte quam
 eleganter, & vtiliter dixerit omnia beatus Ambrosius. Sa
 cer Hieronymus in sententiam Augustini venit, eique
 subscribit.

*Hier. super
hunc locū.*

B Iam duo magni ponderis, & vtilitatis, alta mente pense
 mus. Primum omnibus conuenit, & ad omnium doctrina
 spectat, alterū ad principes huius mundi & potentes, qui
 si male fecerint, potenter tormenta sustinebunt, Propo
 sui duo principia in superioribus ad cognoscendam mag
 nam grauitatem, & malitiam peccati mortalis, deprehen
 dimusque ex illis, quasi a posteriori quantum malum sit,
 siquidem ad delendum illud Christus dominus mortuus
 est, supplicioque æterno ac ignibus traditur ipse peccator,
 qui tam effrenis inuentus est, vt non dubitaret, sanctam do
 mini legem violare inobediensque inueniri. Iam accipite
 originalem rationem ac primaria, vnde declarabimus, ac
 cōprobabimus, quantum malū sit peccatū mortale. Offen
 ditur quide bonitas infinita, Deus qui summe bonus & ipsa
 iustitia est, in quo nullum reperiri potest peccatum. Ecce
 vnde malitia peccati mortalis deprehenditur, ecce vnde
 & lauari debet. Huc attende o homo, cum poenitentia de
 antiquis peccatis statuis, quia bonitatem infinitam off
 fendisti, summamque violasti iustitiam, Inde qui
 dem habet infinitam malitiam ex parte auersionis culpa

*Originalis
ratio ad cō
probationē
peccati mor
talis.*

nostra, quia bonitatem, & iustitiam infinitam contempsi-
mus omnes. Inde ergo debet & curari. Ascende ergo &
descende à primò vsq; ad vltimum, & ab vltimo vsque ad
primum. Ascende, tãquam imperfectus, à supplicijs, & igne,
qui paratus est diabolo, & angelis eius, vsq; ad supplicium
crucis, in qua pro delictis tuis crucifixus est Dei filius, vsq;
dum cõsideres infinitam Dei bonitatem ac iustitiam; quã
iniuria affecisti, vt sic concepto Dei timore, ostenso tibi
gladio, ac iustitiæ rigore, quæ maxime apparuit in morte
Christi, (sicut supra dicebamus interpretantes beatissimũ
Paulũ) deprehendas, quam bonitatem obscurasti, quan-
taque humilitati aculpæ tuæ, & quantus, & qualis debeat esse
dolor, & gemitus cordis tui. Descende à primò vsque ad
nouissimum, cognosce quam bonum, & quam solum bo-
num Deum & patrem, factis negasti, vt confitearis agere
tecum nõ quidem iniuste, si in perpetuum exilium & car-
cerem mittaris. Vides ergo quomodo ascendendo ab in-
ferni parceribus vsque ad iudicis tribunal & infinitam Dei
bonitatẽ erumpis in confessionẽ peccati tui, & dicis, ex ro-
tò corde: Tibi soli peccaui. Iustissimeq; æternas pœnas de-
cernis aduersus me. Iam ex hoc comprobabis, quod pecca-
tum etiam dimissum, semper debeat esse contrite, qualiter
etiam sit salutare, vsque ad vitæ finem vexillum pœniten-
tiæ manibus tenere aduersus inimicum erectum, quia nec
finem habet bonitas, quam despicimus. Non sit ergo in do-
lore nostro finis, quia nec finem habet summa illa iustitia,
quam contempnimus. Sufficit quidem in hominẽ peccan-
tes si illum occidimus, sufficit inquam parque redditur si
simili morte plectamur. Dominum autem afficientes ini-
uria, nec mors nec dolor emendat æternus. Sed heu qua-
le & quantum est malum nostrũ, quibus sæpe numero con-
tigit de bonis ante actis pœnitere, cum interim a memo-
ria nostra, omnia flagitia ac scelera exciderint, de quibus
pœnitere valde oportebat. Hoc argumentum pertrahat

Vexillum
pœniten-
tiæ.

Penitentia
de bonis
actis.

Antiquus Tertulianus, in principio libri de poenitentia, in
hæc verba. Quam autem in poenitentia actu irrationabili
ten diuersentur, vel vno isto satis erit expedire, cum illam
etiam in bonis factis suis adhibent. Poeniter fidei, amoris,
simplicitatis, patientiæ, misericordiæ prout quid in gratia
cecidit. Semetipsoſ execrantur quia benefecerint, eamq;
maxime poenitentia speciem, quæ optimis operibus irro
gatur, in corde figūt: meminisse curantes ne quid boni præ
stent, contra poenitentiam malorum leuius incumbant. De
niq; facilius per eam delinquant, quam per eandem recte
faciunt. Quod si Dei, ac per hoc rationis quoq; compotes
agerent, merita primo poenitentia expendere neq; vn
quam eam ad augmentum peruersæ emendationis adhi
berent, modum deniq; poenitendi temperarent, quia & de
linquendi tenerent, timentes dominum, scilicet. Vtq; huc
nostra descendit peruersitas, vt quod ad salutis remedium
institutum est, in crimen, & peccatum hominē cōuertamus.
Sed de hoc satis. Ad propositum redeamus.

B Tibi soli peccavi inquit Dauid, quia ad te solum spectat
peccatorum meorum vindicta, tutus imperij potestare, de
uotione ramen & fide ero tibi subditus. Ecce ego in flagel
la paratus sum, paratū cor meum Deus, paratū cor meum
& dolor meus in conspectu meo semper, ne arguas me in
furore tuo nec corripas me in ira tua, supplex et cætuā mi
sericordiam posco. Et nūc reges intelligite, erudimini qui
iudicatis terram. Iudicem quidem habetis super tribunal
tremendæ maiestatis sedentem. Ecce ad vestram instruc
tionem adducō vobis Dauidem regem magnū, qui con
fiteatur peccatum suum, & quasi in flagella corpus suum do
nūdat, ecce in flagella paratus sum, inquit, recognosco fur
tum, quod commisi, ecce trado corpus meum in flagella.
Subiicite Deo vosmetipsoſ o reges, & iudices, qui supra
homines constituti estis, capita populorū. Attendite Riba
raoni durissimi ac rebellij, cui dominus per Moysen dicit

Tertulianus
in libro de poenitentia
capitulum 1.
in fine

in fine
in fine

in fine

Psalm. 37.

Psalm. 6.

Psalm. 2.

Exod. 10.

Exod. 10.

Super Psalm. 50. Homilia sexta.

Reges legi bat. Vsq; quo nō vis subijci mihi? Et vos nolite obdurare **C**
bus diuinis corda vestra, sed erudimini, & scitote diuinę legi subditos
Ecclesia vos esse, sicut & Ecclesiasticis, secundū vtrāq; legis faculta
sticis subdi tem, quibus dirigere habet & coercere. Vestris etiam legi
ti. bus parere necesse est, licet ab earum pœnis sitis alieni,
 & liberi.

Marc. 7.
timo. i

Cum proprius locus ad declarandū principū, & regum
 obligationem & obedientiā, quam legibus debent, is sit,
 dimittēdus à nobis nō est, quin rē hanc suis numeris absolu
 uamus. Quod princeps sub obediētia legis diuinę ac natu
 ralis sit, ociosum quidē esset disputare. Docere omnes gen
 tes dixit Christus dñs dominorum & rex regum, seruare
 quęcumq; mādauit vobis. Quod etiā legibus ecclesiasticis
 inuoluantur sicut reliquis populus, ab eodem fonte dima
 nat, quia pōtificis, & ecclesię auctoritas diuina est, à Chri
 sto dño concessa supra omnem aliam potestatem, quę non
 solum dirigere habet, verum coercere. Excommunicatur
 etiam rex, sicut populus, expoliaturque regnō propter in
 obediētiā in summum pōtificem, propter infidelitatem,
 &c. Manifestū ergo relinquitur, subditū quoad omnia his **D**

Prou. c. 8.

Ad Roma.

2.

Lex prin
ceps. ff. de
legibus.

cap. 2. l.

01. hoc

legibus esse principem. Et secundū hanc sententiā Dauid
 quidem poenitere tenebatur, lex enim exabat diuina de
 poenitentia, sicut & nunc. Alia est lex ab his duabus longē
 distincta, licet à domino Deo concessa sit auctoritas & po
 tentia. Scriptum est enim: Per me reges regnāt, ac legum
 conditores iusta decernunt. Et alia scriptura: Omnis pote
 stas à domino Deo est, & qui auctoritati resistit Dei ordi
 nationi resistit. Iam ergo de ijs legibus dicamus, quę &
 vim habent directiuam, & coerciuam. De illis statuitur
 tanquam certissimum, princeps solutus est à legibus, id est,
 à pœnis in legibus statutis. Quoniam coactio eiusdem ad
 seipsum esse non potest, non est enim intellectu possibile,
 ut vim quispiam sibi ipse inferat, atque a deo se sua lege co
 gat. Vnde germanus sensus est illius sententię, quę in pro
 uer

A uerbijs scribitur. Sicut diuisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini. Quod cum priuatorū voluntates, & actiones sint in manu Domini, & per suos ministros eas gubernet moderetur, ac cogat, cor tamē regis in solis diuinis manibus positum est. Et sicut ipse solus Deus posset ingētem annem supra naturam, aliorum diuertere, aut subsistere, quam alius ducit, sic solus ipse regem, qui suæ subiaceret uoluntati, potest uel remorari, uel in aliam partem auertere, trahereq; in contrariam sententiam. Propter quod mani- *Lege beatū*
festē sequitur debere regem rationi, & Deo vigilantius *Greg. libr.*
obaudire, qui liberior factus est, exemptus à vi coercitiua le- *26. Mora.*
gum & pœnis in eis taxatis, ne in illud domini Iesu impro- *cap. 19.*
perium impingant. Qui dicunt & non faciunt, & qui alijs *Matt. 23.*
onera grauiā imponunt, & ipsi neque digito uolunt ea mo-
uere. Vnde extra de cōstitutionibus legimus, quod quisq;
iuris in alterum statuit, ipse debet eo uti. Vbi citatur sa- *Cap. cū em-*
pientis auctoritas. Patere legem, quam tu ipse tuleris. Et *nes. 133. 109.*
Codice de legibus & constitutionibus aiunt imperatores
B ipsi. Digna vox est maiestatis regnantis, legibus alligatū *Lege. 4.*
se principem profiteri. Alligatum inquam secundum dire-
ctiuā uirtutem, ac facultatem, quam leges habent. Non
enim est princeps extra rempublicam, sed membrum
eius, caput, scilicet, & cum lex humana ex eo obligat in
conscientia, quia ab æterna per naturalem deriuatur, in-
de certē est quod princeps alligatus est legibus, sub di-
scrimine peccati, sicut reliquus populus. Eo uel maxime
quia iam iussu opus sub uirtutis specie constitutum est,
sicut lex ieiunij sub abstinentiæ uirtute constituit ieiuniū
quadagesimæ, lex festorum ad religionem spectat, &c.
Cum autem statuimus principem subditum esse legibus
suis, intelligitur de legibus quæ ex æquo ad ipsum perinde
atq; ad subditos spectant. Præcepit rex neminem gladio
succincto incedere, aut serico indutum, non est par ratio
cur ipse eisdem abstinere. Indicit autem papa ieiunium

aut festi solennitatem, eadem est æquitas in ipso, nisi iusta de causa secum, veluti cum alijs dispensauerit.

Et qualiter potero tacere magnum ac salutarem illum sermonem, quem sapiens regibus ac reipublicæ principibus prædicauit. Audite reges & intelligite, discite iudices finem terræ. Præbere aures vos qui continetis multitudinem & placetis vobis, in turbis nationum, quoniam data est a domino potestas vobis & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur, quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte iudicatis, nec custodistis legem iustitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Horrende & citò apparebit vobis, quoniam iudicium durissimum in his qui præ sunt. Exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. Fortioribus autem fortior extat cruciatio. Audite

*Tormenta
potentiū.*

& intelligite, qui iudicatis partem domini. Nunquid effugietis manum eius omnipotentem, & flagellū forte, quod potenter cruciabit, vsq; ad inferni nouissima? Non communis aut vulgaris erit pœna sed potenter tormenta patientur, nec tamen in patiētia, sed in multo furore ac rabie, unde & dolor augeatur. Erodimini qui iudicatis terram, seruite domino in timore. Non enim quia sub lege humana non estis, id est, sub pœnis ac doloribus eius, ideo manus domini effugietis. Timet populus gladiū, quod vobis ad vindictam malorum concessum est, timete & vos iudicem vestram, qui gladium habet vtraq; parte acutum. Timet populus vobis commissus exilium, propter quod a malo manum retrahit, timete & vos exilium illud, quod etiam diaboli & angeli eius horrent. Hec quam doli & amarū est a facie dñi mitti in gehennā ignis æterni. Timet fur flagellū in manu vestra ministrorumq; vestrorū, sed & vobis duriora flagella parata sunt, sicut scriptum est: Scelus quis scit, voluntatem domini sui & non facit, am vapulebit multis. Vobis, enim dicitur a sapiente. Neq; secundum volun-

D

Apoc. 1.

A tatē Dei ambulastis. Placēt quidē mihi huic loco inferere, *Theodo-*
 & ante oculos proponere, magnū ac stupendū illud exem *sius in exē*
 plum, q̄ velut clarū solis iubar, ad magnatorū ac principū *plum prim*
 illuminationē, mundo ostēdit Theodosius imperator. Cu *cipum.*
 ius seruus ab eius comitatu & charus cū Thessalonica aru *In lege sē*
 multuātē populo fuisset interfectus, dissimulauit quidē im *vinācare*
 perator, vocataq; plebe Thessalonica ad ludos Circēses, ius *C. de pō*
 sit plures illorū interfici. Hunc tantū Cēsare vnus Ambro *nis.*
 sius Mediolanēsis episcopus, quā nimirū ciuitas, nō tā am *Ambro-*
 pla, sicut nunc, extabar, ab Ecclesiæ foribus eiecit, anathe *sius episcō*
 matis ense vulneratum. Reuertitur Cēsar in domum agno *pūs Media*
 scens æquissimū esse, vt Christi legibus cedat humanæ po *lanensis.*
 tentiæ fastigium. Non obtinet Rufinus aulae præfectus à
 constantissimo episcopo, etiam si instarent festa natalis
 domini, vt Theodosius absoluator. Qui nō irā impatiens
 adiit episcopum nec quidē in ecclesia, ne iterum reiiceret
 tur, sed ad eum locum, vbi causas hominū iudicādas ex
 spectabat episcopus. Supplex petit veniam, promisit publi
 cam ac solennem poenitentiam. Iurat laturum legem, vt
 etiam per triginta dies suspenderetur imperiale edictum,
 si quis à rege iuberetur occidi. Quod & adimpleuit. Mox
 posito regis diademate, rei personam agit, humi prostra
 tus & lacrymis fufis, & rigans solum, sicut noster Dauid,
 supplici voce deprecatus est domini misericordiam. Et
 quid dicam? Cum in sacerdotū loco resideret misit ad eū
 diaconum suum beatus Ambrosius, vt locū suum recogno
 sceret alienumq; relinqueret. Porpurā (inquit) imperato
 rem facit, Sacerdotem minime. Ijs placide auditis abiit in
 locum præscriptum, & reuersus Constantinopolim, cum
 inuitaretur, vt maneret intra cancellos dum peragerentur
 mysteria, negauit se facturum, addens neminem se vidis
 se, qui sciret episcopum agere, præter vnum Ambrosium.
 Magnum exemplum hoc est profecto, in admirationem
 que rapit animos audientium & legentium.

Principa- Nectacebo quidē iustorum & maxime perfectorum **C**
tus iustoru magnā felicitatem quibus concessum est, priuilegio & ho
lege beati nore principū gaudere, non enim eos lex constringit aut
Grego. lib. coercet, sicut & principes. De quo beatissim⁹ Paulus: Iusto
moral. 26. non est lex posita. Quod Urbanus Papa confirmat, qui ait
cap. 21. Qui à lege priuata ducitur, scilicet, Spiritus sancti: nulla ra
1. Tim. tio exigit, vt lege publica, puta, humana, quæ vniuersis po
cap. 1. sita est, constringatur. Nec latuit hoc philosophos, quin
19. q. 2. ca etiam eadem diffinierunt, & scripserunt. Aristoteles ait:
no dux sunt Ob id legibus in omni vita opus esse, quod multitudo ne
10. Eth. c. cessitati potius & pœnis, quam honestati parer. & ideò le
9. 2. moral. gislatores, & honestatis gratia ad virtutem prouocare de
5. Polit. c. bent. Nam hi qui probi sunt, ob consuetudinem præci
 pue obtemperabunt. Aduersus autem inobedientes & he
 betiores castigationes pœnasque instituire. Et alio loco
 dixit: Excellentes virtute, & potentia, non sunt legibus
 astringendi, sed sunt ipsi lex, ob idque inter homines, vt dii
 æstimandi: Vides quomodo, & naturalis disciplina & sa
 cra literæ regibus annumerant virtuosos, & non quoscun
 que, sed excellentis virtutis? Iis quidem lex non est posi
 ta, vt cogat & coerceat. Nam delectabiliter, & promptè
 oportet operetur qui virtuosus extiterit, non coactus
 & formidine pœnæ, vt autem dirigat & obliget ad sui
 obseruantiam, iusto lex est posita, alioquin iustus non
 esset. Sic est interpretandus locus Pauli, & Urbani Pa
 pæ. Appellat enim legem priuatam Urbanus Ponti
 fex singularem ductum Spiritus sancti, contra quem ne
 mo tenetur obedire legibus communibus. Ille ramē est
 Spiritus sancti ductus, & impulsus, vt subditorum quisque
 suis propositis obtemperet, neque omni spiritui credat con
 traprelatorum obedientiam, intus obloquenti, ne sit for
 san angelus Satanæ, quem lucis esse putat. Hæc omnia di
 ximus locū priorē huius versus exponentes, in quo regius
 propheta soli Deo se peccasse cōfiteatur, qui solutus à pœ
 nis

Paulus in-
terpreta-
tur.

Anis contra homicidas statutis erat, & totius regia dignitate.
 Et malum corā te feci. Iam fidem suā ostendit sacer pro-
 pheta, & quidē cū ingenti fructu pectoris sui, & nostri. Ni-
 mirū celestē circa res nostras providentiā & curam pro-
 tetur. In omni loco oculi Dñi cōtemplantur bonos, & ma-
 los, contēplātur inquit. Omniaq; nuda, & aperta sunt ante
 oculos eius, & nulla creatura est ei invisibilis. Scrutator est
 etiā renum & cordis. Tenebræq; nō obscurabuntur ab il-
 lo, imō sicut lumen itā & tenebræ, & in oculis Dñi nox si-
 cut dies illuminatur. Vivus est enim sermo Dei, & efficax
 & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsq;
 ad divisiōnē animæ & spiritus, cōpagū quoq; ac medullarū
 & discretorū cogitationum & intentionū cordis. Hæc om-
 nia sacra testatur scriptura multis locis. Hæc est fides sancti
 David, augens dolorē producentiq; fluvium lacrymarum,
 quia malū in oculis Dñi fecit. Vtrunq; ergo doceamus, &
 meditemur, scilicet, quā utilis sit hæc doctrina, qua doce-
 mur. Dñm Deū nostrū, omnia bona & mala nostra in spi-
 cere, quantumvis fugiētēs hominū oculos, latere intra ab-
 ditissima loca curemus: quamq; acutissimus aculeus feriat
 pœnitētium corda ad dolorē, cū attentā mēte cōsiderāt an-
 te oculos altissimæ maiestatis, & bonitatis Dei deliquisse.
 A contrario primū doceamus. Paulus beatissimus, in ea,
 quæ ad Romanos est, epistola, descripturus gētiū gravissi-
 ma scelera, quærēsq; radicē, & originē tatorū malorū, digi-
 to ostēdit ex eo traxisse principiū, quia non probauerunt
 Deū habere in notitia. Quod quidē scelus: forsan primus
 omniū docuit Cainus ille parricidā, qui a Dño requisitus
 ubi esset Abel frater eius respōdit: Nescio. Nūquid custos
 fratris mei sum ego? De quo inquit beatus Irenæus: Malū
 est occidere fratrē, multò peius sic audacter & irreverēter
 respōdere omnia sciētī Deo, quasi posset frustrari eū. Pro-
 pter hoc & ipse maledictionem portavit, quoniam ad se
 peccatum attulit, non reueritus Deū, neq; confusus in fra-
 tricidio

Iordani.

Deum ni-
hillatere.

Prou. 15.

Hebra. 4.

Psal. 138.

Hebra. 4.

Cap. 1.

Mala quæ

multa non

probātium

Deū habe-

re in noti-

tia.

Cain provi-

dentia im-

memor &

negator.

Gen. 4.

Irenæus.

li. 3. aduer-

sus hæres.

cap. 36.

A eisque impeditur, ne videre possit distincte singula, quæ aguntur à nobis. Insuper habet ipse in supernis cœlorum habitationem, & occupationem suam in cœlorum altitudine habitans, & in illis versandis, atq; voluendis se occupans, ita ut nostra, quæ hic agimus in infimis terræ, non illi vel libeat, vel liceat sigillatim pernoscere. Hic originalis mundi nascentisq; orbis antiquis fuit error, & vana. Aduersus quam vehementi Spiritu sanctus propheta inuehitur. Intelligite insipientes in populo, & stulti aliquando sapite. Qui plantauit aurem non audiet, aut qui finxit oculum non considerat? Qui corripit gentes non arguet? qui docet homines scientiam. Et nota quam fideret de Domino Deo scribat sanctus propheta. Membra tulit efficacias dedit, ne in Anthropomorphitarum hæresim incideremus, qui Deum membra tribuunt. Quid inquit propheta? Qui plantauit aurem non audiet, aut qui finxit oculum non considerat? Et non dixit. Qui plantauit aurem, ergo ipse autem non habet: non dixit, Ergo ipse oculos non habet: sed quid dixit? Qui plantauit aurem non audiet, qui finxit oculos non considerat? Membra tulit, efficacias dedit. Hæc beatus Augustinus ex sancto Hieronymo.

Nota.

Aug. Epi-
Stol. 111.

Cum fundamentum magnæ huius considerationis hoc sit, oportet quidem vigilanter eidem intercedere usque dum ad perfectionem illud deducamus. Ingentem nimium ab eo spero fructum. Lumen naturæ sapientes, & circumspectos viros docuit Deum esse infinitum ens, per omnia perfectum & absolutum. Quod cum multa indigeret sapientia ad sui cognitionem, nec rudis populus tantum sermonem caperet, traditum est, ac manifestatum in sacra scriptura, dicente domino per Hieremiam: Cœlum & terram ego impleo. Ut autem simul doceret non implere, sicut corpus locum replet, à quo & circumscribitur, orans dixit sapiens Salomon, cum magnam domum sacrumq; templum Domino Deo consecrasset. Si cœlum, & cœli cœlorum te

capere non possunt, quanto magis domus hæc, quam ædifi-
cauit. Cum ergo Deus infinita sua virtute sit omnia replens
cælum, & terram, & quasq; res omnes, quæ in illis continē-
tur, iam recognosce homo diuinam præsentiam creatoris
omnium in ipsis rebus creatis, vnde earum exactam & cla-

*Libr. 4. de
benef. c. 8.*

ram habet cognitionem. Hinc Seneca dixit: Nihil ab eo
vacat: opus suum ipse implet. Quocunque te flexeris, ibi
illum videbis occurrentem tibi. Ex hoc quicunque sa-
pientes fuere, Deum esse in omnibus rebus per essentiam
potentiam & præsentiam dixerunt. Quod valde elegāter,
nec minus subtiliter dixit, ac exposuit beatus Iustinus mar-
tyr, & philosophus, & Richardus de sancto Victore in de

*Parte. 1.
Deum esse
in omni-
bus quomo-
do intelli-
gitur.*

Baptismo Christi, Deum esse in rebus omnibus per essen-
tiam, &c. Sic est intelligendū, est in omnibus diffundēs vir-
tutē omnibus in pondere & mensura, cōseruans omnia ac
portās verbo virtutis suæ, est in omnibus in seipso nō com-
prehensus ab illis non cognitus, quia inuisibilis, non manu
cōtactus, quia spiritus, sed omnia cōtinens, omnia prospici-
ens è vicino, quia intimè astat omnibus, fingēs sigillatim

Sap. 8.

corda hominum, & intelligens omnia opera eorum. Co-
gnoscit quidem omnia, omnium habens formas, & ideas,
omnia disponens ac gubernans, voluntate ac cognitio-
ne sua. Attingens à fine vsque ad finem fortiter, ac dispo-

*Sap. 14.
Iustinus in
fine exposi-
tiōis fidei.*

nens omnia suauiter gubernansque omnia prouidentia.
Hæc sunt verba beati Iustini Martyris. Qui est in sinu
patris, scilicet, per essentiam, is, sine partium distinctio-
ne, & diuisione est in omnibus. Nec ita eum in patre
esse dicimus, vt in cæteris rebus, non quod essentia, cum
est in cæteris rebus, contrahatur, sed quod captus eorum,
qui recipiunt, in diuina accipienda essentia, deficient.
Verba Richardi sunt hæc: Nec cum dicitur totus vbique,
intelligendum est, quasi omni creaturæ secundū plenitudi-
nem se infundat, sed vbique est totus in seipso est, id est, vbi-
cunque est, se totum habet. Gubernat ergo vniuersorū pater

A omnia prouidentia sua, cognoscitque illa, & nos & mala nostra. Ad perfectam enim cognitionem, & malum spectat, quod per bonum cognoscit. Vnum quodecunque enim secū *Malū quomodo co-* dum quod est, est cognoscibile, unde cum hoc sit esse mali, quod est priuatio boni, per hoc ipsum quod Deus cognoscitur *Deo.* agnoscit bonum, cognoscit etiā malum, sicut per lucem cognoscuntur tenebræ. De quo dicit beatissimus Dionysius: *Dionysius de diuinis nom. ca. 7.* Quod Deus per semetipsum, tenebrarum accipit visionem, non aliunde videns tenebras quam à lumine. De quo sit satis. Iam ergo cum manifestum habeamus rationibus, & scripturis Deum nostra singularia considerare, annu-
B mera si potest, quot & quanta scelera, & quam graua sequuta sunt illos, qui non probauerunt Deum habere in notitia apud Psalmistam. Populum tuum Domine humili- *Psal. 39.* uerunt (inquit) & hereditatem tuam vexauerunt, viduam, & aduenam interfecerunt & popillos occiderunt. Vnde tanta licentia, & ad malum omnis audacia? Quia dixerunt: Non intelligit Deus Iacob. Ex hoc etiam Do- *Psal. 53.* minus Iesus parata sibi esse omnia mala clamat in psalmo, oratque liberari, quia non proposuerunt Deum ante conspectum suum, vt expositionem beati Hieronymi amplectamur. Deus in nomine tuo saluum me fac, & in virtute tua iudica me. Quoniam alieni insurrexerunt aduersum me: & fortes quaesierunt animam meam, & non proposuerunt Deum ante conspectum suum. Præcepit in omne malum, & sacrilegium, qui aut non probauit Deum habere in notitia, aut non ponit Deum in conspectu suo. Paratissimusque erit ad omne bonum, accingeturque ne aliquo modo impediatur, aut retardetur, qui præsentem habet Deum, ante oculos mentis, & cogita- *Psal. 118.* tus sui. Seruauit mandata tua & testimonia tua (inquit Da- *Deū habere in notitia & pro-* uid) quia omnes viæ meæ in conspectu tuo. *bare illud.*

Non probant, scilicet, eo tempore, cum consummare vo- **C**
lunt sua peccata, Deum habere in notitia, id est, non reco-
gitant, ut ab incepto desistant. Non habent Deum in con-
spectu suo, abijciunt à mente & cogitatu suo, tremendam
præsentiam maiestatis, ut libere peccare contingat, auer-
tit, imò claudit oculos suos peccator, ne ex reuerentia, à de-
siderio suo discedat, & abstineat. Sicq; clausis oculis mor-
Nota val- **de.** tum tangit, amplectiturq; peccatum. Contingit nanque
legem Dei violare reclamante conscientia, non solū tem-
pore tentationis, verum in medio criminis, & operis pec-
Clementia **Dei quam** **magna.** camino si. Clamat Deus proponitque seipsum ante oculos
peccantis, ut sic retrahatur, ab opere malo, quod quidem
magni beneficii indicium est, & dilectionis, nec omnibus
conceditur, reperitur tamen in viris timoratae conscien-
tiæ, cum primo legem Dei sui relinquere parant. Quasi
præsentem Deum mentis oculos cernunt, rogantem au-
diunt, docentem considerant, comminantem sustinent,
Malum fa- **Domino.** nec tamen ab incepto opere retrahunt manum. Hic maxi- **D**
mè dicitur. Malum coram te feci, non solum quia confide-
rabam, & sciebam, docente me fide mea, te habere omnia
in notitia, apertosque esse oculos tuos, omni tempore &
loco super bonos, & malos, verum, malum coram te feci,
& coram facie tua, & admirabili præsentia, quam non sum
reueritus, imò clausi oculos meos, & abieci te à sensu, & co-
gitatu meo, ut usque ad satietatem, delicijs fruerer. Hoc iu-
dico confiteri sanctum prophetam, & torquebat cor eius,
morabaturq; in magna amaritudine oculus eius. Gladius
hic transfodiebat animam eius, quia in oculis Domini pec-
caverat. Probetur obsecro tibi hæc sententia, augeatq; do-
lorem, quod culpam gravem fecit. Sit vehementior gemi-
tus, quia sub oculis Domini fecimus malum, non taceat pu-
pilla oculorum nostrorum à lacrymis, quos clausimus, ne
Dominum videremus, qui summa liberalitate gratiæ suæ
loquebatur ad cor nostrum.

- A** Ad confirmationem omnium, quæ diximus, proponamus ante oculos nostræ mentis sanctam forminā Susannā, *Susannæ exemplum* & quid responderit Semini illo Chanaam, senibus tunc temporis iudicibus, qui in amorem eius, & concupiscentiā & magnæ superbientiæ luxuriæ exarserant, audiamusq; eorū voces. Surrexerunt duo senes, cū abiissent puellæ eius, & accurrerūt ad eā, *Daniel. 3.* & dixerunt. Ecce ostia pomarum clausa sunt, & nemo nos videt, & nos in concupiscentiam tui sumus, quod si nolueris, dicemus cōtra te testimoniū. Ingemuit Susanna, & eādem elegit mortem, magis quā peccare in oculis domini. Melius mihi est absq; opere incidere in manus hominū, quā peccare in conspectu Domini. Ecce fidei & confessionis *Ad Hebr. cap. 11.* magnam deuotionem, ecce Dei reuerentiam, quē inuisibilem, tanquā videns sustinuit, de quo verbo forsitan vel aliquid dicemus, & digne quidem tantæ fidei, præmium liberationis redditur, puniiturq; magnum illud peccatum senum impiorum. Senes iudices inquirunt, nemo videt nos,
- B** sacra formina Deo fidelis, melius est incidere in manus hominum, quā peccare in conspectu Domini. Vides ergo quomodo sustinere inuisibilem Deum, ac si oculis carnis cerneretur, effugium est omnis delicti, & non probare eum habere in notitia, sicut antea exposuimus, præcipitum est ad omne peccatum? Rem hanc alijs exemplis scripturæ probemus. Magnificat beatissimus Apostolus Paulus (& iure quidem) sancti Moyse fidem, in ea Epistola, quam ad Hebræos scripsit, & inquit. Eide Moyses grandis factus negavit se esse filium filix Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quā temporalis peccati habere iucunditatem, maiores diuitias, estimans thesauro Aegyptiorū improperium Christi. Aspiciebat enim in remuneratorem. Eide reliquit Aegyptū, non veritus animo sitatē regis, inuisibile enim tanquā videns sustinuit. Ecce duo principia fidei nostræ, ad omne bonū efficaciam, ad omnis voluptatis contemptū, ad omnis persecutionis, & afflictionis

*Utilissima
duo fidei
nostra
principia*

*Hexamer.
homil. 1. le
ge Philonē
Iud. de Vi-
ta Moſis
lib. 1.*

tionis tolerantiam, ad omnis perfectionis magisterium. **C**
Et quid dicam? Omne bonum huius exilij latet intra ipsa.
Quæ sunt illa? Aspicere in remuneratorem, & sustinere
Deum inuisibilem, quasi ipsam cernentes. Vnde obsecro
contemptus regni temporalis, & incunditatis eius in san-
cto Moysse? Aspiciebat in remuneratorem. Vnde est
quod Aegyptum reliquit? Quia inuisibilem, tanquam vi-
dens sustinuit. Fugitque in solitudinem, ibique per mul-
tos annos, id est, quadraginta, morabatur, sicut testatur bea-
tus Basilius magnus. De hoc satis. Sapienti sufficit dare oc-
casionem. Vnde tot mala illi fornicario contigerunt sicut
describit Ecclesiasticus? ca. 13. Homini fornicario omnis
panis dulcis, non fatigatur transgrediens vsq; ad finem. Di-
cebat: Quis me videt? Tenebræ circūdant me, & parietes
cooperiunt me, & nemo circūspicit me: Quem vereor?
Delictorum meorum non memorabitur altissimus. Et nō
intellexit, quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expel-
lit a se in ore Dñi, & non cognouit, quoniam oculi domini
multo plus lucidiores sunt super solē, circūspicientes om-
nes vias hominū, & profundum abyssi: & hominum corda
intuentes in absconditas partes. Domino enim Deo, ante
quam crearentur, omnia sunt agnita. Moyses respicit inui-
sibilem, & sustinet tanquam videns, fornicarius homo in-
quit: Quis me videt? Dauid: Malam coram te feci. Hunc
sequere, illum dimitte charissime frater. Altamente recon-
de verbum sacre mulieris Susannæ: Melius est incidere in
manus hominum, id est, mori, quam peccare in oculis Do-
mini. De hoc multa diximus in nostris opusculis, quæ pa-
teris lingua ad plorantem utilitatem scripsimus.
Ultimam manū presenti considerationi imponētes,
videamus quid de viro qui in mēte, & cogitatu suo habet
Deum, & sustinet inuisibilem tanquam videns, dixerit Ecce-
lesiasticus: Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & qui in lu-
sticia sua meditabitur, & in sensu suo recogitabit circūspe-
zionem

Cap. 14.

Actionem Dei. Primum, & vltimum verbū à nobis sunt ex-
ponenda. Beatum prædicat virum, qui in sensu suo cogi-
tat, multotiesq; meditatur circumspectionem Dei. Beatus
qui recogitat magnæ fidei nostræ documentum, quod sci-
licet, oculi Domini circumspiciunt nos & nostræ opera, &
cogitationes & consilia cordium, hic nimirum ex reueren-
tia tantæ maiestatis, tantæq; potentie manum suam terras
hærens ab omni malo, ad celum extendit illā sollicitus, quia
sub oculis Domini stat omni loco, & tempore. Hic solici-
tus cum Deo suo ambulat, seruies ei in multo timore, in to-
to corde ex magna reuerentia. In quo obsecro agro tantum
thesaurum absconditum inueniri. In eo certe quod in sen-
su cogitauit circumspectionem Dei. De quo dictum est à
sapiente, quod sit beatus. Beatus vir qui in sensu cogitat Eccle. 14.
circumspectionem Dei.

Debet quidem magnitudinem ac nobilitatem præmij,
ante oculos vestros proponere, vt vel sic accendatur mens
vestra in eius desiderij, accingaturq; totus homo ad sacrū
hoc exercitium, quo magna voce Ecclesiasticus nos vocat,
nimirum, vt recogitemus Domini circumspectionē in
omni loco, sacramq; & tremendā præsentia suam reueren-
tiam. Nobilitat quidē hominē magnificē. De nostri ita re-
demptoris alumnos. Beatus vir, qui in sensu suo recogitat
circumspectionē Dei. Sacra Ambrosius exponens primum
verbū libri psalmorū, inquit: Quam aptum, quam oportu-
num principij. Namq; vt ij, qui in agonis aliquam solenni-
tate receperint exhibendā, proponere præmiū solent, vlti-
mē coronæ nobilitatē, quod certaturi sunt diuini maiori condē-
nti. Inuicē propefectionē decet ostendere Dominis. Iesus res
gni celestis gloriā, propter quā quiescitis gratiā, quæ in æternā
beatitudinē, ad virtutis humanæ in cælum propoluit. A præ-
mio cœpit, vt pōdus futuri certaminis eleuaret, mercedem
præmiū sit, vt vnusquisq; præformis in cœli solūmodi diligens ac la-
borēs corde trāsiliens, ad mercedē beatitudinē futurū sit.

A rā, ſicq; locū iſtū interpretatur. Propter noſtrās grefſores,
 & peccatores ille fuit iudicatus & dānatus. Iuſtificatus es
 dñe Ieſu cū pro populi peccatis ad mortē nō eſt inuētus in
 ore tuo dolus. Viciſti iudicatus, cū in te nihil dignū morte
 princeps tenebrarū inuenit. Quaſi eiſdē formę & coloris
 ſunt verba Auguſtini, & Gregorij. Quibus nihil cōtradici
 mus, ſed eorū veneramur & magnā ſanctitatē, & admirabi
 lē ſapiētiā. Illud tamē addēdū iudicauī, ex beato Damasce- *Damaſce-*
 nō, & Baſilio nō debere quēquā latere, cauſa, aut cōſequ- *nus.*
 tio, vt, in præſenti loco nō cauſam, ſed euentū ac cōſequu-
 tionem ſignificare. Sic beatus Baſilius, & Theodoretus. *Baſilius*
 Quod itaq; dicit vt iuſtificeris, nequaquam cauſam expri- *Theodore-*
 mit. Neq; enim ea de cauſa vel Dauid, vel eius ſubditi pec- *tus ſuper*
 cauerūt, vt iuſtificetur Deus, verū e cōtrario ex occasione *hunc locū.*
 peccati, iuſtitia Dei manifeſtata eſt. Quod apertius propo-
 nit beatus Damascenus. Animaduertēdū quod mos ſacrę *4. li. ortho*
 ſcripturę eſt, quādā quę ſecūdū euentū debēt intelligi, cau- *ſid. ca. 20.*
B ſaliter dicere, vt illud. Tibi ſoli peccaui & malum corā te
 feci, vt iuſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cū iu-
 dicaris. Non enim peccaui, vt vinceret Deus quod pecca-
 uit. Neq; indiget Deus noſtro peccato, vt ex illo victor ap-
 pareret. Repōtat enim Deus aduerſus omnes etiā nō pec-
 cātes incōparabiliter victorias; qui cōditor eſt incōprehen-
 ſibilis, & increatus, & naturalē habēs gloriā, & non acqui-
 ſitā. Sed quia nobis peccātibus nō iniuſtus eſt, aſſerens iram
 ſuā, & pœnitētibus parcēs, victor mali noſtri demōſtratur.
 Non autēm ad hoc peccamus nos, ſed ita euenit res. Quem *Similitudo*
 admodum ſi ſedeat quis operans, ſuperueniat autēm qui
 ſpīam amicus, ait: Nē hodie operer, aduenit amicus. Atta-
 men amicos non, vt non operaretur aduenit, ſic au-
 tem euenit. Nam occupatus circa amici ſuſceptionem,
 non operatur. Non contēpnenda annotatio proſecto,
 quia valde vtilis eſt, & plurimum neceſſaria, præcipuē ad
 intelligētiam plurimū locorū epiſtolarū Apoſtoli Paulij
 2011b

Super Psalm. 50. Homilia sexta?

- Rom. c. 11* sicut est illud: Conclufit Deus omnia in incredulitate, ut
1. Cor. c. 11 omnium misereatur. Et alio loco inquit. Oportet hæreses esse, ut, &c. Aliorum expositio illo tendit, ut orans Dauid pro venia delictorum suorum, quæ quidem magna fuerunt, inueniensque locum indulgentiæ, appareat Deus misericors, ac propicius, qui in offensionum suarum vindicta, quam passim assumebat de peccatoribus, durus & nimis impatiens indicabatur. Ac si diceret. Ecce Domine brachium potentiae, & fortitudinis tuae, usque ad diem hanc sustinerunt omnes peccatores terræ (quis enim illorum, vel quam pauci, à te non sunt percussit ac condemnati) unde iniustus & immisericors appares, iudicarique ab impiis, & infidelibus hominibus, vñce ergo illorum infamiam dimittens mihi hanc noxam, & manifestabitur magnapotentia tua, & multiplex misericordia. Percussisti primum patrem propter eius inobedientiam, afflixisti que eum per omnem vitam, misisti que in exilium, ut in sudore vultus sui vesceretur pane suo. Tandem sententiam capitis subiit. Et quid dicam de filio eius pariticide Cain? Qui licet accepit signum hęcum aliquis occideret non ut vitæ suavitatem frueretur, sed ne mors auferretur a dominam, ut percussorem suum quotidie timeret, & pateretur. Penitusque te quod creaveras hominem, & percussisti eum, & interfecisti omnem carnem brutorum iumenta, & reptilia. Expertique sunt flagellum potentissimæ manus tuæ, in deserto omnes patres nostri, perstraxisti eos, nec terram patribus eorum promissam possederunt. Taceo quot millia absumpsit ignis propter eorum seditionem. Taceo quomodo aperta fuit terra, & deglutiuit Dathan, & Core. Maximeque tenent memoria verbum illud à te promulgatum: Ego sum Deus zelotes visitans iniquitatem patrum in filios, usque in tertiam, & quartam generationem. Ecce quam ex multis iudicatis, ut durus,

A durus, & non placabilis, aut præstabilis super hominum malitia. Dimitte ergo mihi magnam iniquitatem meam, ut iustificeris, & vincas cum iudicaris insanorum hominum sententiam. Ecce ego in flagella paratus sum, sicut omnes peccatores, meritoque poteris condemnare corpus, & animam meam in supplicium ignis æterni. Sed appareat in me, o Domine misericordissima voluntas tua, ut vincas, quia iudicaris tanquam minus iustus. Ardentè desidero sceleris mei veniam, sed ardentius multo, nominis tui gloriam. Glorifica ergo te metipsum in me, parcens mihi, & vince aduersariorum voces & insanias. Bene quidem, nec a vero discordat, possemusque ædificationem non paruam lucrari. Sed non omnia in omnibus.

Placeret iam in fine huius considerationis, annotare quæ beatus Ambrosius, magnusque Basilus super hunc locum scripserant. Ego mihi ipsi (inquit Basilus) malorum horum omnium auctor sum, iustitia vero tua etiam in iudicium vocata resplendet. Etenim si quæ tu mihi contulisti expendantur, & cum ijs, quæ ego rependi, conferantur tu quidem iustus, & benignus, ego verò prævaricationis, & ingratitude reus deprehendar. Quod quidem non semel fecisse Deum apparet. Tanquam reum in medio iudicii se ostendit cum viros Iuda interpellaret, ut iudicarent inter ipsum, & vineam suam. Commemorauitque omnia beneficia, eiusque ingratitude, ut iustificaretur, cum iudicabatur. Sic & cum nostro Dauid egit per os Nathan propheta. Ego vaxi te, &c. Vincit etiam Deus cum iudicatur, qui pro lapsione vniuersorum probauit quæcunque de nostra iudicauit fallacia, diffiniuit quod non sit homo qui non peccet. Omnes enim declinauerunt, simul inutiles facti sunt. Si autem dixerimus quia iniquitatem fecimus iustificamus Deum in sermonibus suis. Si autem dixerimus quia non peccamus, mendacem facimus Deum. Sed impossibile est mentiri Deum, si enim Deus verax, omnis autem

Super Psalm. 50. Homilia sexta.

autem homo mendax, & sic iniustitia nostra, Dei iustitia
commendat, & mendacium nostrum concelebrat Dei ve-
Lege Ori- ritatem. Optimè ergo inquit sanctus propheta: Vt iustifi-
gene super ceris, & vincas cum iudicaris. Tibi soli peccaui, & malum
hunc locū. coram te feci. Iudicem suum reueretur, & deprecatur con-
fessione præmissa mali sui, quam vt aggrauaret, cum pon-
dere doloris coram oculis Domini, ac sub conspectu eius
se deliquisse profitetur, vnde veniam meruit, & indulgen-
tiam. Humiliatus quidem sub potenti manu Dei, sicut do-
cet sacratissimus Petrus, exaltatus est, & magnificatus.
Quis enim dubitauit aliquando omnes Psalmos aut
plures eorum post hanc pœnitentiam, & confessionem
Dauid ab ipso fuisse conscriptos? Certè cum primo, re-
gni gloria in Hierusalem potitus est in hac crimina præ-
cepserit, egit tamen pœnitentiam, sicut manifestissimè
nobis constat. Inter gemitus & lacrymas, & orationes
eius illa à Domino exaudita fuit. Redde mihi lætitiā sa-
lutaris tui. Iamque coelesti lumine eleuatus, vatem, & Di-
psalmem egit multosque concinuit psalmos in antiquam
amicitiā, & familiaritatem restitutus. Humiliatus fuit
sub potenti manu Dei, subiiciens collum sub flagello di-
uinx ultionis. Tibi (inquit) soli peccaui, & malum co-
ram te feci. Hic humiliatus, exaltatur. Omnia in illo
ad instructionem eorum qui credituri sunt Do-
mino Deo in vitam æternam, quam nobis
concedat pijsimus pater. Per Domi-
num nostrum Iesum Chri-
stum filium suum. Amen.

Super

SUPER PSALMVM QVIN-
quagesimum. Homilia septima.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum : & in
peccatis concepit me mater mea.

ARGUMENTVM.

A **P**RIORI loco beatorum Basilij, & Theodoret ex-
positiones proponuntur ex quibus multa in sequenti-
bus satis vtilia, & ad nostram edificationem spe-
ctantia colliguntur. Quibus Doctores ceteri pa-
tres in confessione ac fide peccati originalis subscribunt. Cuius
fides sub predicatione beatissimi Ioannis Baptiste claruit, &
de scripturis noui ac veteris testamenti comprobatur. Inter hæc
de triumpho Christi in descensu eius ad inferos cum Eusebio
Cesar. vel verbum vnum proponit auctor. Descripturusq; pec-
catum originale, & penas illud comitantes, de multiplici bono
nature nostre antequam exterminaretur, disputat, ostendens
quod licet peccatum hoc in sacro baptismo deleatur, ac remitta-
tur, manet tamen ardor nostre concupiscentie, vnde lucta &
B plusquam ciuile bellum aduersus rationem quotidie oritur, ad
cuius victoriã principes terre Petrus & Paulus nos instruunt,
quorum doctrina cum Origene proponitur. Tandem post coniu-
gatorum exhortationem ad sobrietatem, & pudicitiam, in di-
sputando de vocali confessione peccatorum actualium clau-
ditur sermo.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum : & in
peccatis concepit me mater mea.

A Dauger confessionem suam, non excusat delictum &
peccatum suum, scrutator factus incomprehensibilis
miseriæ, ac vilitatis suæ, vsq; ad radicem & originem ho-
manæ infirmitatis descendit, vt vel sic profundius humiliet

Super Psalm. 50. Homilia septima.

cor suum. Ecce (inquit) in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea, ecce in originali culpa conceptus sum, cui addidi graue homicidij & adulterij scelus. Habeo ducum nostrorum ac magistrorū proponere sententias, vt bonum militem agam, eos insequens, sicq; fructuosius (quod summe in omnibus curamus) sermo noster currat. Beatus Basilius magnus, & Augustinus, Ambrosius, & Gregorius, primo eos hæreticos accusant, & cōuincunt, qui stultissime dixerūt Dauidem damnasse hoc loco nuptias. Quod lōge nimis est a sensu, & fide prophetæ, cū verè primorum parentū nostrorum inobedientiā, & trāsgressionē, in mediū adducit, hācq; perennē scaturiginē esse omniū delictorū ostendat. Nā nisi illi deliquissent, mortis utiq; pœnā meriti haud fuissent, sicq; mori obnoxij facti nō fuissent neq; corruptioni. In corruptio autē impasibilitatem, in comitatu suo habuisset. Quod si hunc tenuissent, quasi clauū, peccatū locū inuenisset nullū. At quoniā peccato se obstrinxerūt, corruptibiles facti sunt, consimiles sibi posteros procrearūt, quibus concupiscentia, metus, voluptas, & alia his similia adhærent. In hac lucta & ratio versatur, quæ si victoria potita fuerit, laudatur, si verò succubuerit, cōdēnatur. Hæc Basilius, Theodoretus dixit. Triūphalibusq; coronis coronat. Symmachus pro eo quod est, cōcepit, peperit, trāstulit. Eadē sunt omnino verba Theodoreti, præterquā quod probat hoc peccatū originale à primi hominis cōceptione, ac natiuitate incepisse. Siquidē (teste scriptura) præuaricatio ac mādātī trāsgressio, cōceptio-
nē Cain præcessit. Eiectus siquidē Adā propter suā inobediētiā à paradiso cognouit Euā vxorē suā, & peperit Cain, &c. Perpēde obsecro quā magna quāq; scitu necessaria dignissimaq; consideratione sint ea, quæ patres isti præsentī loco nos docuerunt. Beatus Hieronymus de peccato originali præsentē locū etiā exponit. Hic versiculus totius generis humani casum declarat, sicut in Iob. Ne si vnius diei su-
per

*Basilius,
Augusti.
Amb. Gre
gor. super
hunc locū.*

*Symma-
chus.*

*Conceptio
Cain in ori
ginali cul-
pa.
Hieron. su
per hūc lo-
cum.
Cap. 15.*

A per terram potest esse mundus à sordē peccati: Concipitur nanq; & nascitur, in originali peccato. Eandē fidem profertur beatus Augustinus mille locis, Ambrosius & Gregorius. Sed nota aurea verba Ambrosij, quę ædificationē non paruam auditoribus adducunt, de quibus vel vnū verbum in fine huius homilię. Adauget (inquit) confessionem iniquitatis suę, & in perpetua secula toto canendā orbe transmissit. Quod valde notate, vt de cōfessione vocali agamus, siquidem tam multus, & assiduus est sermo noster de interiori pœnitentia.

*Ambros.
Apolog. 1.
David c. 11.*

Dimittentes ergo omnem Theologicam disputationē, ac cōtrouersia illa solū modo in presentiarū declarabimus, quę à patribus nobis proponuntur. Et cū apertissimis scripturis cōsternuptiarum sanctificatio, mundaq; earū copula, dicente dño: quos Deus coniunxit, homo non separet, nō opus est nos aliquid dicere aut scribere. Præcipue quod dñs Iesus sanctificauit eas sua præsentia in Cana Galilææ.

B astans ibicum beatissima Maria matre sua ac discipulis suis ornaueritq; magno ac primo signo suę diuinitatis, cū aquā cōuertit in vinum. Quid autem liceat ipsis coniugatis expediatque, quid etiam sit interdictum suo loco dicemus.

Matt. c. 19

Ioan. c. 3.

*Peccatum
originale.
c. 3. 15. &
alibi.*

Genes. 17.

*Circum-
sio sacra-
mentum.*

Licet apud patres, etiam ante legem scriptam manifesta fuerit fides, & cognitio peccati originalis, prout euidentibus testimonijs beati Iob comprobari potest & postea noster David clarē confitetur fuisse conceptum in iniquitatibus etiam de legitimo matrimonio, non tamen omnes Hebræi habuerunt exactam cognitionem tantę ac tam generalis infirmitatis, licet scirēt, necessariam illis ad salutem circuncisionem, dicente domino ad Abraham, Masculus cuius præputij caro circuncisa non fuerit delebitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit. Ex quo verbo colligunt doctores & nimis sapienter profecto, circuncisionem fuisse sacramentum veteris legis in remediū peccati originalis institutū, siquidē si solum esset præ-

præceptū, paruulis octu dierū præscribi non potuit, quod
 tamē factū est. Iam vero post Christi dñi, aduētum, prædi-
 catumq; regni cœlestis Euangelium, claruit veritas hæc
Ioan. 1. dicente Ioanne de illo. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit pec-
Cap. 53. cata mundi, sic Beda & S. Tho. 3. p. q. 1. arti. 4. Quod olim
 prædixerat Esaias: Omnes nos quasi oues errauimus, vnus-
 quisq; in viam suam declinauit, & posuit in eo Deus ini-
 quitatem omnium nostrorum. Quam obsecro iniquitatē.
 Actualem nē an originale? Certe nulla fuit iniquitas, ad
 quam vniuersus mundus conueniret. Quia hominum ge-
 nus neq; vno contineri potuit loco, nec tempore circūscri-
 bi. Patres nostri fuere ante nos, & mortui sunt, & nos in lo-
 cum eorum surreximus. Vides ergo quomodo sanctus pro-
 pheta de originali culpa, quæ omnes, & quæ commaculat,
 fecerit sermonem? Quod statim apertius indicauit: Et Do-
 minus voluit cōterere eum in infirmitate, inquit, si posue-
 rit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum,
 & voluntas domini in manu eius dirigetur. Si posuerit pro
 peccato animam suam, inquit, quod obsecro cōsideres antē
 te, vt enim apertissime ostenderet esse aliquod peccatum,
 quod generatione ipsa contrahitur, sicut David ingemi-
 scit, dixit: Si posuerit pro peccato animam suam, & statim
 inulit, videbit semē longæuū, ac si diceret, quia generatio
 nō carnali sterilis est, cū ex illa omnes generētur extranei,
 & filij iræ, quia in originali concipiuntur, si posuerit pro
 hoc peccato animam suam, videbit semen longæuum, re-
 generatione spiritali in baptismo. Huc tēdunt voces illæ
Coloss. 2. beatissimi Apostoli. Et vos cum essetis mortui in delictis
 & praputio carnis vestræ conuiuificauit cum illo, donans
 omnia delicta. Hic iam Apostolus de vtriusq; peccatis agit
 de actualibus, & originali, scilicet. Ad viros nanq; ratione
1. Cap. 2. vtentes scribebat. Quod manifestius beatus Petrus Apo-
Colo. 2. stolorum princeps docet. Tradebat indicātī se iniuste, qui
 peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignū cru-
 cis, vt

Cap. 14. ledixit diei suo, & loquutus est. Pereat dies in qua natus
Cap. 25. sum. Et alibi: Quis potest facere mundū de immundo con-
 ceptum semine? Nonne tu qui solus es? Nemo mundus
 absq; sorde, neque infans cuius est vnus diei vita super ter-
 ram. Et beatissimus Apostolus Paulus multis locis suarum
Rom. 5. Epistolarum, præcipuē in illa, quæ ad Romanos scribitur,
 hoc argumentum pertrahit. Vbi ostendit Iudæos & Græ-
 cos, id est, vniuersum hominum genus, sub culpa, & peccato
 esse, & egere gloria Dei. Per vnum hominem peccatū
 in mundum transiit, & per peccatum mors, & ita in omnes
 homines pertransiit in quo omnes peccauerunt. Pertransiit
 etiam in illos, qui non peccauerunt in similitudinem præ-
 uaricationis Adæ, id est, actualiter propria voluntate. Ecce
 non solum pœna mortis in omnes homines pertransiit, ve-
 rum & culpa. Et ad Ephesios inquit. Eramus omnes natura
Cap. 2. filij iræ. Et alia scriptura inquit: Ab vtero transgresso-
Esai. c. 48. rem vocaui te.

Vidistis quod verè & realiter sit originalis culpa pro-
 pter præuaricationem primorum parentum, deriuata qui-
 dem in omnes homines, testificāte hoc vniuersa scriptura.
 Ut autem magnum hoc nostrū malū perfectius possit in-
 telligi, & deplorari, necessarium iudicauī bonū naturæ no-
 stræ integræ, antequam exterminaretur rueretq; in tantū
 præcipitium, describere, & proponere ante oculos mentis
 vestræ. Cum multa loca ex veteri testamento occurrāt, ex
 quibus totam hanc cōsiderationē texeremus, illud semper
Cap. 7. placuit mihi, quod in Ecclesiastē legimus. Fecit Deus ho-
 minē rectū, ipse verò se miscuit infinitis quæstionibus. Nō
 solū creauit eū rectū, ea rectitudine, qua anima ferebatur
 in Deū, & subdebatur ei, verū & alia rectitudine, qua vires
 inferiores rationi, & regulæ diuinæ erāt subiectæ, quod si
 in statu in-
 nocentie. mini. Hoc nimirū ex cōditione nostræ naturæ facile est in-
 telligere. Cū enim rationali anima, & animali corpore cō-
 stet

Astet homo, maximaque inter hæc duo vicinitas & volo inueniatur, oportet quidē animā cōdelectari suis sensibus, quibus est cōiūcta, nisi alias eleuetur per donū supernaturalē, unde cū pace & trāquillitate sensuum, & appetitus rationalis, retrahat seipsam & manū suā ab omni inordinata delectatione. Habebat ergo originalis iustitia illū effectū, facere *Tranquillitas mentis* re, scilicet, perfectā trāquillitatē in anima quātū ad oēs potē- *& corporis.* tērias, itā quod natura inferior, quæ est corpus, nō inclinaretur cōtra iudiciū rationis superioris, aut si inclinaretur, quātū est ex se, posset tamē à superiori regulari, & ordinari sine difficultate superioris, & sine tristitia inferioris. Quod sic declarari potest. Volūtas cōiūcta appetitui sensitiuo nata est cōdelectari sibi: sicut intellectus coniunctus sensibus percipit ac intelligit sensibilia, & ita nō tantū illū appetitū nō potest retrahere à suo delectabili, sine aliqua cōtraria inclinatione, & difficultate ex parte ipsius appetitus: Sed neq; etiā se ipsum potest retrahere sine difficultate à cōdelectādo illi appetitui. Ad hoc igitur ut sese delectabiliter retrahat oportet eā in aliud ferri sibi delectabilius quā sit illud delectabile appetitui inferioris, cui cōdelectaretur, si hoc nō esset. Quod quidē cū naturale hoc nō inueniatur, *Officiū iustitiæ originis.* ut ad tantā elevationē mētis posset attingere, hoc nimirū officiū ac munus erat iustitiæ originalis, qua dirigebat homo totus in Deū, sine aliqua difficultate, à quo abundantiore dulcedo emanabat, qua tracta mens nostra, facile sensuū delectabilia inordinata despiciebat, sine aliqua sui, ac sensuum amaritudine. Faciebat namque originalis iustitia magnam hanc rectitudinem mentis ad Deum, & ipsam delectabiliorem ipsi voluntati, quam aliquod delectabile alicuius vis inferioris. Propter quam delectabilius se retrahabat à cōdelectādo appetitui sensitivo, quam recedendo ab illo delectabili, scilicet, sine. Ex hoc quidem sequebatur, ut tolleretur omnis rebellio, adeo ut omnis potentia se retraheret delectabiliter à suo delectabili proprio.

Cum delectabiliter eleuarent mens nostra in Deum, ro-
 tos homo sensus, & eius appetitus sine tristitia aliqua alie-
 narentur a suis sensibilibus. Iustitia enim originalis in vo-
 luntate tanquam regina omnibus imperaret, tanquam fre-
 num nullum motum inordinatum sineret exire. Per illud
 enim donum, voluntas quasdam delectationes appetitus
 sensiu praeuenisset ne quandoque illi inessent, scilicet ad
 rerandi cum aliena vxore, quasdam imperasset, & bene il-
 lis visus fuisset homo: puta cognoscendo suam, obediendo
 Genes. 1. precepto diuino, illi scilicet: Crescite & multiplicamini,
 &c. Ita quod istas delectationes licitas quandoque habenda-
 das, pro tunc quando adessent, non haberet eas voluntas pro
 fine, nec figeretur ibidem desiderium, & intentio eius, sed
 ad finem debitum retulisset, scilicet ad Deum. A quibus scilicet
 etiam delectabilibus licitis auertisset semetipsum & sensus
 suos mens nostra. Quodecunque horum siue praeuenire ne in-
 surgeret desiderium, & delectabilem appetitus, vel iam
 insurgentes reprimere, faceret quidem haec omnia sine ali-
 qua sui aut sensuum tristitia & difficultate, per donum illud
 coeleste, & supernaturale. Ista omnia non potuit habere ho-
 mo ex puris suis naturalibus. Potuit enim visus habere tur-
 pe visibile, & auditus audire turpe audibile, & vtrumque po-
 tuit offendere appetitum sensiuum; sicut & conueniens
 sensibile delectare, sed voluntas tunc bene vsa fuisset istis
 tristitijs, ita quod non contristaretur immoderate, sicut be-
 ne etiam viceretur delectabilibus sensuum, non immodera-
 te condelectando. Magna sunt haec profecto, dulcissimaque;
 harmonia, ac concentus ordinatissimus in omnibus anime
 & sensuum appetitibus inueniretor.
 Immortali- Alius effectus nimis gratus hominibus ascribitur iusti-
 tas. tiae originalis, qui esset nostra vitae conseruatio, sine aliquo
 mortis gustu aut experientia. Quod quidem donum non
 proprie immortalitas appellatur, sed possibilitas non mor-
 tiendi dici debet. Quae possibilitas conseruata esset in actu
 per

Aper multa adiutoria, per esum, scilicet, ligni vitæ, per custodiam Angelorum, per protectionem diuinam, & bonū regimen intrinsecum, quod sic potest declarari. Stante innocentia nō accidisset alicui hominum mors. Quia quilibet fuisset translatus in paradysum antequā fuisset alteratus alteratione improporcionata, ac vitæ destructiua & cōtraria forma, & hæc translatio non fuisset miraculosa sed regularis. Fuisset enim translatus vnus prior alio, & cuilibet fuisset redditū præmium suorū meritorū, antequā virtus alicuius tantum fuisset debilitata quod necessario adesset corruptio. Nec fuisset ibi corruptio ab extrinseco per subtractionem alimenti stante innocentia in vniuersali in omnibus hominibus, quia parētes prouidissent paruulis suis ac sibi, alias essent nocētes, nec adultus passus fuisset talē defectū ab alio illatum, stante innocentia in omnibus alijs. Nec esset mors per violētiā, neq; ab alia causa extrinseca, neq; ab animalibus, quia omnia animalia essent homini amicabilia, velsaltē nō inimica, neq; ab Angelo malo, quia Deus cōseruasset eū, nō quia nō posset corpus innocentis scindere, & diuidere, cū malus Angelus cunctis sit fortior. Ex his omnibus habes quod homo posset non mori, & de facto nō moreretur, quod donum immortalitas vocatur. Iam sequitur si homo primus perseuerasset in innocentia, & iustitia, tales quidem generaret suos filios, natiq; fuisset in ea non tamen confirmati in iustitia. Non enim plus habuisset perfectiōis in nostra natiuitate, quam concessum est homini in sua creatione, qui per proprium actum suæ volūtatis, primæ tētationi resistētis habebat mereri cōfirmationē in bono, vnde nec nobis sine nra bona volūtate dādū esset.

Iam cōsiderate obsecro quāta bona ex illa rectitudine, in qua creatus est homo tāquā à suo fonte dimanarēt. Poterat homo in illo statu innocentie & originalis iustitie, cognoscere & velle, & operari totū bonum suæ naturæ, scilicet, agere secundum rationē in ordine ad Deū, prout finis

Scotus. 2.

sent. d. 19.

q. 1.

Cognitio.

Super Psalm. 50. Homilia septima.

naturalis est hominis. Poterat explere omnia præcepta legis naturalis, quoad operis substantiā, nō tamē vt mereretur Dei amicitia aut gloriā, nisi teneamus creatū fuisse in gratia, de quo infra dicemus. Nūc autē naturā ac cōditionē illius doni expēdimus. Poterat diligere Deū super omnia, naturali dilectione, nō tñ vt esset meritoria. Quod ex sen

Dionysius tētia beati Dionysij cōprobatur dicētis, Deum conuertere omnia ad amorē sui ipsius, ita vt arbores & ligna, sub hac
inde diuini ratione cōprehendātur. Quārō & dignius homo? Poterat
bus. homo in illo statu perseuerare, si voluisset, quod probat

Augu. in beatus Augustinus libro de Correctione, & gratia: vbi ait:
de Corre- Primo homini, cui datū est posse nō peccare, datū subinde
ctione, & adiutoriū perseuerantiæ, non quo fieret, vt perseueraret,
gratia ca- sed sine quo, per liberum arbitriū, perseuerare non posset.
pit. 12. Vsq; huc ne verbum vnum de gratia iustificante à ro-
Perseuerā- bis est scriptum, nunquid in illa fuerit creatus homo pri-
tia. mus, an verò in sola iustitia originali? In omni quidem
statu Angelorum, & hominum vera est sententia beatissi

Ad Ro. c. mi Pauli: Gratia Dei vita æterna. Multa illa & magnifica
dona, de quibus sermonem fecimus, nullum ius ad regnū,
nullam amicitiam ad patrem, nullum pignus hæreditatis
æternæ homini contulerunt. Gratia sola est quæ amicitiam,
& consortium diuinæ naturæ confert habenti illam.

Hugoli. 1. Meritò ergo quæritur, an in gratia fuerit creatus homo?
de sacra. c. Non vna & eadem est magistrorum sententia de re hac.
6. 2. par. q. Placuit enim Guliermo Antisiodorensi, & Hugoni de san-
96. cto Victore, & Alexandro de Ales, & beato Bonauenturæ
Lib. 2. sen. ac Doctori subtili Scoto, & Marsilio, & alijs nō fuisse crea-
d. 29. codē tum hominem in gratia sed solū in originali iustitia. Con-
libr. q. 16. trariā sententiā tenuit antiquus Præpositius, & S. Thom.
1. p. q. 95. & Durāndus, & alij plures, simul, scilicet cōdidisse Deū no-
Augu. 12. strā naturā, & largitū fuisse gratiam, sicut de Angelis tenet
lib. de Cini sanctus Augustinus. Sed in magnam angustia propter hanc
tate Dei. aut illam sententiā, nemo veniet. Nihil enim de fide in illa

agitur,

Agitur, neq; determinatum inuenitur. Placet tamen nobis, quæ ad nostram dignitatem scripta sunt amplecti, cū certum sit Dei opera fuisse valde bona, & perfecta, secundum quod vnicuiq; rei, sua conueniebat perfectio. Et cū homi- *Sacrū Con*
ni hæc sit spectabilior ac præstantior, creatū fuisse in gra- *ci. Trid. 5.*
tia, vt perfectè ordinaretur ad finem suum naturalem cum qō. *dec. de*
sufficienti medio obtinendi illum, quod erat gratia, ex hoc peccato o-
nimirum cōiecturam facimus de re hac, vt dicamus, quod *righi. Adā*
creatus fuerit in ea sicut Angelus. Nullius enim magistri *cum mādā*
verba iurauimus. Hæc gratia in qua creatus fuit homo, aut *tū Dei in*
quam citò sibi est donata, regia corona erat omnium illo- *paradiſo*
rum donorum, decor, & pulchritudo eorum, splendor, & *fuisse trās*
claritas, qua pretiosa reddebantur, ornatus ac regia vestis *gressus,*
primorum parentum. Quanta charissimi fratres sunt hæc, *stārim san*
& quam magnifica, quæ de manu Domini in prima nostra *ctitatē &*
creatione recepimus? Recepit inquam primus humani ge- *institiā, in*
neris parens, vt iure hæreditario ad vniuersos filios hære- *qua consti*
ditas deuolueretur si perseuerasset. Qui cum primo inobe- *tutus fue-*
diens inuentus est, tota humana natura (cum ipse gereret *rat, amisit*
personam omnium filiorum) in ipso rea facta est, & ingra- *vbi sancti*
ta inuisa; Deo suo, ita q; Paulus asseueret, quod sumus om- *tas & in-*
nes natura, id est, à natiuitate, filij iræ. Iam expoliatur dono *stitia con-*
illo cœlesti, iam ceca & effrænata ruit in quæq; delectabilia *inguntur.*
sensuum, ratione, lege, Deoque speris. Iam rebellat caro *Ad Ephe.*
aduersus spiritum. Iam libera fronte, etiam reclamante *cap. 2.*
ratione, voluptatem turpem, inhonestasq; delicias quærit. *Psalm.*
Iam, quia caret iustitia originali, cum debito habēdi eam, *Diffinitio*
quæ est diffinitio peccati originalis, priuatur priori recti- *peccati ori*
tudine, scilicet, rationis, & mentis ad Deum, quod proprie *ginalis.*
est culpa, & alia rectitudine viriū inferiorum ad rationē, *Psalm.*
quod proprie est effectus illius culpæ. Iam homo, qui in ho-
nore creatus erat, cōparatus est iumentis insipientibus, & si-
milis factus est illis, quasi horologiū, quod certis momētis *Similitudo*
& pūctis descēdit, cuius pōdera cū primo deficiūt, in Bara-

thrum cum impetu præcipitur, & quasi furore renouitur **C**
 impetu, & sonitu, Sic factus est homo cum legē trāsgredi-
 tur, & mādatum. Iam sequitur quod sancti illi patres Theo-
 doretus, & Basilius dicebant: Nisi illi deliquissent, mortis
 pœnam haud meriti fuissent. Sicq; morti obnoxij facti nō
 fuissent, nec corruptioni quōq; Essent ergo & incorrupti-
 biles, & immortales, & impassibiles ad illum sensum, quē
 supra exposuimus. Haberet (inquit Basilius) impassibilita-
 tem in comitatu suo iustitia illa. At quoniam peccato se
 obstrinxerunt, corruptibiles facti sunt, consimilesq; poste-
 ros procreant, quibus concupiscētia, metus, voluptas, &
 alia his similia adhærēt. Non sic philosophati sunt impiissi-
 mi Lutherani. Quorum delirāmēta relinquētes, cōsidere-
 mus verba beati Basilij. Quibus cōcupiscētia, & voluptas
 adhærēt. Ecce vnde ratio obscuratur, ecce vnde Deus obli-
 uiscitur, ecce vnde lex contemnitur, ecce vnde præsētia
 amātur, & æterna despiciuntur, quia voluptas, & concupi-
 scētia adhærēt nobis, etiā post remissam culpā originālē. **D**
 Hæc enim culpa non sunt, sed vt dixit beatus Basilius, fons,
 & scaturigo omnium delictorum. De quibus beatus Apo-
 stolus: Manifesta autē sunt opera carnis, quæ sunt fornica-
 tio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus,
 beneficia, inimicitia, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones,
 fectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comestationes, & his
 similia, quæ prædico vobis, sicut & prædixi, quoniā qui ta-
 lia agunt, regnum Dei non consequuntur. Ecce quam ve-
 nenosæ herbæ de cāpo corruptissimæ carnis nostræ afila-
 tu serpentis infectæ, quotidie pullulant.
 Iam intuemini quāta aduersus carnē nostram discipli-
 na opus sit. Siquis hæc vel extremis labijs degustauerit per
 consensum mentis, mortē morietur, quoniā scriptum est:
 Qui talia agunt regnum Dei non consequētur. Hinc certē
 voces, & gemitus beatissimi Apostoli. Caro cōcupiscit ad-
 uersus spiritum, & spiritus aduersus carnē. Infelix homo,
 quis

- A** quis me liberabit de corpore mortis huius? Caro, quæ subdita foret spiritui, neq; vnquā rebellaret aduersus eum, aut insurgeret cōtra legē eius, & imperium, cōcupiscit aduersus rationē & æquitatē. Videte quanta opus sit eleuatione mentis in Deum, vt euelli possit caro nostra à suis desiderijs, vel saltem remoueri, cum effrænis facta sit solutis habentis in cōcupiscentiā malam per peccatum originale. Quæ quidē effrænatio adhuc manet in baptizatis, ad eorū exercitium, & coronā, & humiliationē, & fidē. Baptizatus quidem erat Paulus & plenus Spiritu sancto, & tamē caro eius aduersus spiritum insurgebat. De quo gemēs clamabat: In-
Nota valde.
 fœlix homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? *Duellū carnis & spiritus.*
 Expectate obsecro luctā, & agonem tātū duelli carnis nostræ, & spiritus, cōsiderate quid victori pro corona promittitur. Caro (inquit Apostolus) concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Caro enim frigus timet, aspernatur famem, attenuatur vigilijs, libidinibus exardescit, mollia quæq; & iucunda desiderat, delectatur præsentibus & breuib; nec recogitat, imò plenissimē ignorat quanta supplicia, quantaq; durissima flagella ipsam expectēt. De quibus vnico verbo Apostolus dicebat: stipendia
Rom. ca. 6.
 peccati mors. Econtra spiritus ea, quæ carni aduersantur, & quæ illā liuidā possint facere, expetit. Non cōtēplatur præsentia, quæ tēporalia sunt, sed quæ non vidētur, quia æterna. *Ad Cor. 2. ca. 4.*
 Spiritus quidem in accepta iniuria indulgentiā & patientiam desiderat, caro autem vindictam, spiritus vigilias facras amat, caro somnum & delicias, spiritus ieiunium, vt puras ad Deum in oratione leuet manus & preces alat, caro autē saturitatē, & ebrietatē, vt ea quæ delectabilia sunt
Ad Ro. 7.
 ac iucunda amplectatur, & sic de alijs. Propter hæc dicebat *Nota.*
 beatissimus Apostolus: Video aliā legem in mēbris meis, Lex carnis repugnantem legi mentis meæ, & trahentē me in legem
in omnibus membris.
 peccati. In membris omnibus, scilicet, in oculis ad cōcupiscēdum, in manibus ad vindictā, in lingua ad conuiuiū, &c.

Super Psalm. 50. Homilia septima.

Hæc est lucta plusquam ciuilis, periculosissimumq; certamen inter spiritum & carnem, in quo locum mediū tenet anima, habens quidem in sua potestate bonum, & malum, velle & nolle, propter quod dicebat beatus Basilius: In hac lucta, & ratio versatur, quæ si victoria potita fuerit laudatur, & triumphalibus coronis coronatur, sin verò succubuerit, condemnatur.

Lege Originem super cap. ad Romanos. 1. Iob. c. 7. 1. Pet. c. 5. Vidistis fratres quam verè dictum est: Militia est vita hominis super terram, ne quidē extra nos est inimicus noster. Cōfortamini ergo in Dño, & in potētia virtutis eius, vt positis stare aduersus insidias diaboli, & carnis vestræ. Attēdite doctrinæ & sacris præceptis, quæ gloriosi principes terræ Petrus, & Paulus nobis proponūt. Fratres (inquit sacratissimus Petrus) sobrij estote & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tāquā leo rugiēs, circuit quæres quem deuoret, cui resistite fortes in fide. Circuit murū, quo anima nostra clauditur, & custoditur, vt si forte vel vnum sensum, oculos aut manus inuenerit dimissas, illac intret, & deuoret animā. Inuenit oculos Davidis nō cautē custoditos, vidit lauātē se Bethsabæe, & prædatus est inimicus animā eius. Sobrietas hæc, de qua Apostolus Petrus, ad moderationē omniū sensuū, ac motuū animæ spectat, nō solū ad cibum & potus parcitatē. Et vigilare. Vigiliæ ad militū stationes spectāt. Tertia enim quoque hora per turmas vigilare habēt, ne repētinus aduentus inimici, dormiētes in prædā trahat & mortem. Sic legimus in Euangelio Matthæi Apostoli, quod quarta vigilia noctis veniebat Dñs Iesus ad discipulos suos ambulās super aquas maris. Cū ergo vita nostra sit militia super terram, quatuor vigiliæ in scripturis nobis demādātur. Prima quidē fides est. De qua beatus Apostolus: Vigilate, in fide stete. Hæc enim initiū & suppositū vitæ spiritualis est. Secūda vigilia, orationē habet, de qua cælestis magister: Vigilate orantes omni tēpore, vt digni habeamini effugere hæc omnia, & stare ante filium hominis.

Tertia,

- A** Tertia, ieiunium, de quo beatissimus Paulus. Vigilemus & sobrii simus. Procurat nāq; oratio ieiunium, & sollicitat, & ieiuniū orationē. Quomodo enim mēs in Deū ascēderet si nō ieiunaret corpus, in quo habitat? Oratio enim ascensus mētis in Deū est, grauiā verò non ascēdunt, ideò procurat oratio ieiuniū, & ieiuniū orationem, vt cui refectio carnalis subtrahitur, cōlestis procuretur. Quarta vigilia nō peccare habet, sic docet beatissimus Paulus. Euigilate i. *Ad Cor. 1. cap. 5.* & nolite peccare. Hic non solū vigilādi mandatū habemus, sed euigilandi. In hac quarta vigilia venit ad nos, sub tēpestatis procella periclitantes, Dñs Iesus, & imperat ventis & mari, &c. Hæc est cōlestis armatura, qua cor nostrū aduersus tela ignea nequissimi armatur, vt possimus stare aduersus insidias diaboli. Et qui Leo dicitur, Draconis etiā officio fungitur. Draco occultē insidiatur. Insidiatur quidē diabolus animæ nostræ cupiēs trahere eam in captiuitatē & carcerē, gemitus & doloris æterni, sicut piscator, qui insidias parat pisci, proposita vermis esca, sub qua later hamus ferreus. Vermis carnis nostræ, dulcedo est, hamus fortissimus, culpa in Deū & legē eius. In fide resistēdus est diabolus serpens & draco antiquus. De quo Paulus Apostolus dicebat, cum militē ducis æterni Christi armatura inexpugnabili induebat. In omnibus sumētes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Ecce scutum militiæ nostræ. Ecce inuincibile, & impenetrabile clypeū eorū qui certā desiderant facere suam vocationem, & electionē, fides inquam. In omnibus sumentes scutum fidei, audite & videte. Scutum fidei, id est, doctrinā fidei & cōsiderationem æternorum, quæ omnia fides docet. Tela iniquissimi inimici nostri ignea sunt. Nunquid non igneum telum ardens ira, quæ cor, & oculos accendit? Nunquid non ardens telum nequissimi inimici, quo caro, quæ foenum est, comburitur per luxuriam & concupiscentiam? Nunquid non ardens telum amor carnalis, imò rabies luxuriae,

Not. 1. xurix, qua cæco igne capitur miser homo? Hæc tela ignea C
Not. 2. scuto fidei nostræ recipienda sunt, vt statim ad mittentem
 reuertantur, ipsumque vulnerent. Scuto fidei nostræ, id est
 in doctrina, & consideratione fidei nostræ, quæ docet æter-
 num flagellum gehennæ, si secundum carnem vixerimus.
 Si enim sensu carnis nostræ & concupiscentiæ nostræ illa
 receperimus, profecto cum vulnere pessimo, ignis accen-
 detur, sicq; fiet animæ & corporis perditio.
Not. 3. Iam aperte videant, quicunq; carni suæ indulgentes, in
 delicijs & otio vsque ad satietatem, ipsam enutriunt, bi-
 bentes vinum defæcatum ad sonum organi, & tubæ cor-
 neæ, edentes saginatum vitulum de armento, & pingua
 terræ, quam arida ligna igni concupiscentiæ suæ, noctu
 diuque ministrant, vt tandem flamma vitiorum suorum
 ad cælos vsque conscendat, cuius fumus mentes eorum ob-
 nubilet, cuius scintillæ, propinquos & conseruos accendat,
 quorum peccatum, ipsis dominetur, vt tandem cum diabo-
 lo Domino suo, gehennæ & igni tradatur æterno. De qui- D
Matt. 16. bus celestis magister dicebat. Qui amat animam suā per-
Rom. 8. det eam & eius Apostolus. Si secundum carnem vixeritis,
 moriemini. Et alio loco: Nō regnet peccatū in mortali ve-
Rom. 6. stro corpore, vt obediatis concupiscētijs vestris. Sed neq;
 exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato. Sed
Regnū & exhibete mēbra vestra arma iustitiæ Deo. Super quod ele-
sedes pecca ganter valdeque vtiliter scripsit Origenes: Per hæc docet
ti. Apostolus sedē quādā habere regnum peccati in corpore.
Orig. li. 6. Omnia illa, quæ superius opera carnis enumerauimus, ve-
super. 6. c. lut exercitus quidā dānatus est, sub hoc rege peccati mili-
ad Rom. tās, & legi eius parēs, quæ in membris carnis scripta sunt.
 Certum est enim, quod ex eo quod desiderijs peccati ca-
 ro obedientiam præstat, concupiscit caro aduersus spiri-
 tum, & spiritus aduersus carnem. Illud tamen aduerte
 quod vt ostenderet in nostra potestate esse situm, vt non
 regnet in nostro corpore peccatū, præceptum dat Aposto-
 lus

Alus dicens: Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ad obediendum desideriis eius. Nisi enim esset in nostra potestate, ut non regnaret peccatum, præceptum utiq; non dedisset. Sed & nota, quod non obedire præcepit, non tamen non regnare. Impossibile enim est dum in corpore vivimus mortali, non circumdari eius infirmitatibus, & concupiscentia. Non obedire præceptum. De quo idem *Origenes*. Si ira ascendit in cor meum, potest fieri ut opere iracundiæ non impleam, vel metu deterritus, vel etiam futuri iudicii timore cohibitus. Sed hoc non sufficit, agendum tibi est potius, quatenus neq; ipsa quidem commotio iracundiæ locum habeat intra te. Si enim effervuerit animus, & conturbatur, etiam si non impleverit opus, ipsa tamen perturbatio indecens est ei, qui sub Iesu militat duce. Similiter & de concupiscentiæ vitio, & de tristitia cæterisq; omnibus sentiendum est. De quibus cunctis agendum est discipulo Iesu, ut nihil horum omnino in eius corde respiret, ne forte si parvialicuius vitij aut consuetudo, aut cogitatio relinquatur in corde, processu temporis conualescat, & paulatim vires latitando conquirit, atque ad ultimum reuocet nos ad vomitum nostrum.

B Non manet quidem absolutum præsens argumentum usq; hoc, dum media sufficientia non demonstramus, quibus tantam felicitatem impèire possimus. Attendere eidem magistro docenti carnis mortificationem, ut eius fomes peccati quam maxime extinguatur, sine quo nullus hominum vixit quantumvis sanctus & electus, præter Dominum Iesum, qui de Spiritu sancto & sacra virgine, sine ardore carnalis desiderij conceptus fuit, segregatus quidem ab hominibus, non à carne eorum quia homo factus est, sed à concupiscentia & peccatis eorum. Et propter eius honorem hoc idem sacra eius matri à sapientioribus conceditur. Quippe quæ sine peccato originali concepta fuit, neque fomito aut concupiscentia vlla fatigata. Præter Dominum

Origenes
Homil. 15
in Iosue.

100 b. a. r.
2. q. 40

100 b. a.
2. q. 40

Media suf
ficientia ad
victoriam
contra car
nem nostram.
100 b. a.

Dominam
nostram sine
originali
peccato con
ceptam
femine
nostram

Super Psalm. 50. Homilia septima.

nostrum Iesum Christum & matrem eius sacratissimā nul-
lus vixit sine concupiscentia & fomite peccati. De quo nō
dixit aut praecepit Apostolus, ne habeatis fomitem aut co-
cupiscentiam in vestro mortali corpore. Sed quid ait? Nō
regnet, vt obediat vestrīs concupiscentijs. Non obedire
praecepitur nobis. Primum ac magnum remedium ad fu-
giendam hanc peccati tyrannidem, quod dominari nobis

Coloss. c. 3. desiderat proponit sacratissimus Paulus: Mortificate mem-
bra vestra, quae sunt super terram, expoliantes vos veterē
hominem cum actibus suis, & induentes nouum eum, qui
renouatur in agnitionem secundum imaginem eius, qui

1. Ad Cor. cap. 9. creauit illum. Quod suo nos docet exemplo, cum alio lo-
co scribit: Castigo corpus meum, & in seruitutem redi-
go, ne forte cum alijs praedicauerim, ipse reprobus effi-
ciar. O caeleste magisterium, cuius gymnasium, cuius ca-
thedra, cuius doctor, non inuenitur in terris, vnde neque

Ad Phil. cap. 3. illis qui cum eodem Apostolo dicere possunt: Nostra con-
uersatio in caelis est. Vnde & saluatorem expectamus Do-
minum nostrum Iesum Christum qui reformauit corpus
humilitatis nostrae, configuratum corpori claritatis suae.

Paulus Apost. Qui ascendunt ad montem Dei Iacob consideratione ac
mortificatione (hoc significat corpus humilitatis, id est, li-
uidum, & quasi morti destinatum per mortificationē) tamē
docentur de vijs Dñi, & ambulant in semitis eius. Plenus
spiritu Paulus, qui vsq; ad tertium caelum ascendit, & vsq;
ad Paradisum Dei, vae electionis, qui vidit Dominum, ca-
stigmat corpus suum, & in seruitutem spiritus redigit, dei-
cit solumi regni diaboli, à carne sua, & calcatur illud pedibus
suis. Mortificate ergo & vos carnem & membra vestra, ca-

Eccle. 2. 8. stigantes illa vigilijs, orationibus ieiunijs, cilicio, vt sic in
seruitutem spiritus & rationis redigantur.

Mortifica rig omnium sensuum. Audite omnē scripturā, hanc mortificationē docētē. Se-
pi aures tuas spinis, & linguā hequā noli audire, & ori tuo
facito

- A** facito ostia & seras auribus tuis. Esaias præter sepē spīna-
rum obturare aures docet, cum de hac mortificatione per
trahat. Qui ambulat iniustitijs, & loquitur veritatem, qui
proijcit avaritiā ex calūnia, & excutit manus suas ab omni
munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinē, qui clau-
dit oculos ne videat malum: iste in excelsis habitabit. Vbi
nota quod crudelius sanguis effunditur, cum fama proximi
læditur, quā cum gladio vulneratur, propter quod obtu-
rare aures iubemur, ne audiamus sanguinem, cum detra-
ctor loqui incipit. Facito ostia orituo, claude intra illa lin-
guā tuā, quia omnis natura bestiarum volucrum, & serpen-
tum & cæterorum domātur, linguā autē nullus hominum
domare potest. Inquietum malū, plena veneno mortifero
& maculat totum corpus & inflammat rotam natiuitatis
nostræ, inflāmata à gehenna, rotam, idest, cursum vitæ no-
stræ instabilis, inflāmata à gehenna, idest, diabolo. Mortifi-
cāda sunt hæc mēbra corporis nostri mortalis, vt illa & spi-
B ritus seruetur integer in diē dñi nostri Iesu Christi: Cōdu-
cit multū ad vincendū, & superādum hūc crudelē tyrannū,
assidua recogitatio dñicæ mortis & crucis eius: de quo Ori-
genes: Certū est vbi mors Chri circūfertur nō potest reg-
nare peccatū. Est enim tātavis crucis Chri, vt si ante oculos
ponatur & in mēte fideliter retineatur, itā vt in ipsam mor-
tē Chri intētis mētis oculis aspiciatur, nulla cōcupiscētia,
nulla libido, nullus furor, nulla superare possit inuidia. Sed
cōtinuo ad eius præsentia, totus ille, quē supra enumeravi-
mus, peccati & carnis fugatur exercitus. Sic cōtigit beatē Iu-
stinū, quā adamauit Cyprianus incātor, misissq; ministris
inferni, vt cor virginis sollicitaret, ipsa signo crucis munita,
eorū fortitudinē vicit. Quod cū sciret Cyprianus ad dñm
cōuer^s est. Optimū efficacq; remediū profectō, ad domā
& extinguedā superbiā & flāmā carnis nostrę, assidua
crucis & mortis dñi Iesu meditatio. De qua multa in nro li-
bro, signū vitæ scripsimus, & in alijs de spe & Timore dñi.

cap. 33.

Iacob. c. 3.

Origenes
lib. 6. c. iad
Romanos.
Vis crucis
Christi.

Iustina vir
go & Cy-
prianus.

Super Psalm. 50. Homilia septima. 2

Videte ergo ad quam graues, & necessarias cōsideratio-
nes gemitus, & confessio prophetae, ecce, in iniquitatibus
cōceptus sum, nos vocauerit. In iniquitatibus profitetur se
esse conceptum, vnde aperti sunt oculi mei (inquit) sicut &
patribus meis cum veritum cibum manducauerunt aperti

Gene. c. 3. sunt oculi. Mei oculi, id est, omnes sensus corporis mei in
deliciosa quæq; prorumpunt, & vidi vanitates, & illas in se
quens, vanus factus sum. Ex hac cognitione corruptæ gene-
rationis nostræ oportet sequatur attentissima & peruigil
custodia cordis nostri, quia ab adolescentia in malū impel-
lit nos. Vnde attendant qui in sancto matrimonio coniun-
Pro coniu- gatis. gati sunt, non licere eis, quæ nec bruta ferissima faciunt, qui-
bus vniuersa scriptura salubria præscribit mandata ac consi-

Cap. 8. lia. Audi me inquit Raphael Angelus Tobiae iuniori, &
ostendam tibi quibus prævalere potest dæmonium. Hi
namq; qui coniugium ita accipiunt, vt Deum à se, & à men-
te sua excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus &
mulus quibus non est intellectus, habet potestatem dæmo-
nium super eos. Tu autem cum acceperis eam, ingressus cu-
biculum, per tres dies continuos esto continens ab ea, & ni-

Nota Val- hil aliud, nisi orationibus vacabis cum ea. Non dubito pro-
*de.*fecto quod quanto minor fuerit parentum in prolis gene-
ratione concupiscentia & ardor libidinis, tanto etiam futu-
rum serenius contemperamentum corporis filij, qui gene-
ratur. Vnde non solum sibi & salutem animarum suarum con-
sulunt, cum permanent coniugati tanquam non habentes
uxores pudici, moderati, verum & quā multum filijs suis,
iam celestem thesaurum thesaurizant. Mortificatio ergo
conuenit coniugatis, & sibi in eis debent attendere ne

Hieron. eorum coniugium in luxuriam & impudicitiam pessimā
per. 5. c. ad reputetur. De quibus dicebat beatus Hieronymus super
Gala. prio- hunc locum leuitici: Verecundiores & reuerentes facie
ris exposi- filios Israel ab omni immunditia. Quomodo enim in ve-
tionis. teri lege de nefandis criminibus, quæ in occulto sunt, ea

nomi-

A nominare turpissimum est ne & dicentis os, & audiētium polluerentur, generaliter scriptura complexa est dicens: Verecundos facite filios Israel, &c. Sic in hoc loco (de luxuria sermonē agit sicut & Apostolus) ceteras extraordinarias voluptates ipsarū quoq; opera nuptiarum si non verecunda, & cū honestate quasi sub oculis dñi fiant, vt tantum liberis seruiatur, immunditiam, & luxuriam nominauit. Pondera singula verba Hieronymi, & maximè illud, quasi sub oculis domini, & vt tantum liberis seruiatur.

Vidimus magnum malum nostrūq; ex prauaricatione primorum parentum venit, deriuatumque est ad nos vsq; (de præsentiis doloribus sermonem fecimus, non de exilio caelestis beatitudinis) vidimus quibus remedijs occurrere illi possumus & mederi, quāque vigilēs ac sobrios oporteat nos esse. Iā, vt ea, quæ in principio promissimus, obseruemus, de cōfessione vel verbū vnū proponamus. Magnificabat beatus Ambrosius cōfessionē David, & iure optimo.

B **C** Adauxit confessionem iniquitatis suæ (inquit) & in perpetua secula toto canendam orbe transmisit. Verecundiam ingerit nobis talis confessio, qui vel in aurem sacerdotis Dei erubescimus confiteri scelera nostra, neque erubuius sub oculis amicorum vel totius populi ea perpetrare. Non præcipitur tibi o homo vt iniquitates tuas scripto & sigillo tuo, canendas toto orbe transmittas, sicut ex vehemēti dolore & desiderio confusionis suæ, in vindictam peccatorum suorum fecit sanctus David: sed sub sigillo sacramenti cōfessionis in auribus vnius sacerdotis, dic tu peccata tua, vt justificari possis. Vsque ad hanc horam non cessat proclamare sacer confessor domini David, in aures nostras iniquitatem suam. Et quasi tot confessiones personat, quot sunt auditores, aut lectores psalmorum. Toto orbe & semper canendam trāsmisit iniquitatem, vt sub omnium oculis confundatur, sciens quod ad correctionem, & satisfactionē, & ad Dei gloriā peccatorū confessio spectat.

Super Psalm. 50. Homilia septima.

Cap. 7. De quo olim Iosue ad Achā filium Carmi: fili mi da glo- C
Dare glo- riam Deo Israel, & confitere, atque indica mihi quid fece-
riam Deo. ris, ne abscondas. Respondit Achā Iosue: Verē ego peccaui
dñō Deo Israel, & sic & stit feci. Vidi inter spolia palliū coc-
cineū valde bonum, & ducentos siclos argenti, regulamq;
aureā, de quibus omnibus præceperat dominus ne aliquid
acciperent, sed omnia Iericho anathematizauit. Propter
quod peccatum non fuit illis adiutor, sicut promiserat, sed
cum expugnarēt ciuitatem Hai ceciderunt ex eis triginta
& sex homines, cæteris fugientibus vsq; ad Sabarim atque
Sapientia corruentibus. Admiranda est profecto sapientia Iosue in
Iosue. verbo eius ad Acham. Dixit enim da gloriā Deo Israel. Ha-
beatur dñs Deus tanquam infidelis seruator promissi sui,
quo dixerat se illis adfuturū, cum nō esset manifestum cri-
men in Israel, propter q; abscondit faciem suā ab eis. Specta-
bat ergo ad Dei gloriam confessio furti Iericho, vt ex hoc
Respondet iuste illis fuisse iratum appareret, defuisseq; in auxiliando.
Iosue. Eadem de causa, & eisdem verbis ad vos hodie loquimur, D
date gloriam Deo qui adest nobis in auxilium, cum inimi-
ci nostri hereditatem nostrā conculcant, obtinent arces,
& præsidia fortalitiaq; trahūt captiuos fratres nostros plu-
ribus millibus gladio interfectis. Non armorum potentia,
nō militum fortitudo ac multitudo, nō cibi & potus abun-
dantia, non principum fides, & pietas vera in Deum, non
oratio assidua populorū, & quā maxime astāte sub oculis
nostris venerādo sacramento altaris, nō clamor sacrarum
virginū & monachorū deest, & tamē superbia inimici in
victoria ascēdit semper. Quid ergo causā est quod dñs no-
ster nō auxiliatur nobis? Non adest cosiliū eius ducibus &
Theodore magistratibus magnā hanc prouinciā gubernātibus ac dis-
rus sermo- ponētibus, quod solū deficere mihi videtur. Huic quæstio
ne. 10. de ni respondebo tibi quod apud beatum Theodoretum scri-
prouiden- ptum est cū de captiuitate arcæ dñi sermonē ageret. Ideo
ta infine. dñs Allophylis arcā tradit, populi iniquitatē arguēs (neq;
enim

A enim oportebat legē propugnātorē suū facere eos, qui legem palā transgressi fuerant) tradita autē; maiestātē tueretur, allophylos docens, quod nō Deū viciissent, sed hominum iniquitatem. Propterea Dagon quoq; quē illi, cum Deū adorabāt (idolum vero hoc erat mutum & omnis sensus expers) antē arcam corruere facit, & eundē cultoribus illius spectandū exhibet, ut allophyli discrimen discerāt, illi vero stollide rursus erigunt; denuo autē collapsū vident & tamen adorant, &c. Non oportebat legē propugnātorem suū facere eos, qui legem palā transgressi fuerant eādē rationem & causam nostris his calamitosis temporibus video quare Deus noster longē abest a nobis. Nimirum quia iniuriosi irreuerentesque inuenti sumus aduersus tremendum corporis & sanguinis Christi sacramentum: Cum tam multa sit hominum multitudo, qui accedētes ad sacrum altare in peccato mortali. Ideo deest Deus, & dñs noster eis in auxilium. Audite ergo: secretum peccatum Aham scandalum est populo Dei publicum peccatum, & maxime filiorum Heli summi sacerdotis, arma militat allophyllis aduersus Hebræos. Nunquid & hæc dicere possumus de populo nostro? Arma militiæ eorum peccata secreta & publica nostrā sunt. Ad vos ergo loquor cum Iosue sicut & ipse ad Acham dixit. Date gloriam Deo Israel, & saltem in confessione peccatorum vestrorum. Certē spectat ad Dei honorem & gloriam, peccatorū nostrorum sacramentalis confessio, tum etiam & iudicialis publica si oportuerit. Nec verecundia, quam in peccando nō ligauit linguam & manus, nunc obmutescere faciat in confessione. De hoc eleganter dicebat Tertulianus. Plerosq; tamē hoc opus (de exomologesi enim sermonē agebat) ut publicationē sui, ausu fugere, aut de die in diem differre, præsumo, pudoris magis memores quam salutis: vel ut illi qui in partibus verecundioribus corporis contracta vexatione, conscientiam medentium vitant,

hæc dicitur
in libro
de penitē
tia, in fine.
Similitudo

Confessio.
Tertulianus libro
de penitē
tia, in fine.
Similitudo

Cap. 7.

Dare glo-
riam Deo.

Sapientia

Isaie.

Cessare à
peccatis.

Cap. 1.

Nota Val-
de.

Cap. 13.

ois. 1. 2. 3.

ois. 1. 2. 3.

ois. 1. 2. 3.

ois. 1. 2. 3.

ois. 1. 2. 3.

ois. 1. 2. 3.

& ita cum erubescencia sua pereunt. Statim vero ad tollen-
dam hanc maximè periculofam verecundiam, rationibus
pernitentes inducit. Inter fratres atque conseruos, vbi com-
munis spes, metus, gaudium, dolor, passio. Intolerandum
scilicet, pudori, domino offenso satisfacere, saluti pro da-
cta reformari. Ne tu verecundia bonus, ad delinquendum
expandens frontem, ad deprecandū vero subducens. Cum
te ad frangulum genua protendis, Christum contrectas, Chri-
stum exoras. Atque illi scilicet sacerdotes cū super te lacry-
mas agunt, Christus patitur, Christus patrem deprecatur.
Facile impetratur semper quod Christus postulat. An me-
lius est damnatum latere, quam palam ab solis. Elege quā
sequamur in auctore, quia magna virilitatis profectio sunt.
Dare ergo gloriam Deo in vestra confessione, obediētes
præcepto eius, & confitentes peccata vestra, quantumvis
grauia, quantumvis occultata, cum dolore & lacrymis, vt re-
mittantur vobis. Sed quiescite prius peruenisse agere, sicut
docet Sanctus Elias. Maxime expedit locum hunc nota-
re & ponderate his nostris temporibus in quibus cōgluti-
nata voluntate miseri peccatores antiquis peccatis suis, con-
fiteri & cōmunicare præsumit. Pondera & dilata, de quo
sequenti homilia. Vniuerfum sermonem, & hanc confide-
tionem cum exhortatione Hieremie prophete claudē-
mus. Dare domino Deo vestro gloriam antequam cōtine-
bre scat. Audite & auribus percipite nolite eleuari, quia do-
minus loquutus est. Dare gloriam Deo antequā offendant
vestri pedes ad montes caliginosos expectabitis lucem, &
ponet eam in vmbra mortis, & in caliginem. Quod si hoc
non audieritis in abscondito plorabit anima vestra, &c.
Dare honorem & reuerentiā Deo in confessione peccato-
rum, vt gratiam desipse, vobis in absolutione, quæ pignus
certissimum est felicitatis æternæ, quam nobis concedat
Deus pater per idem nostrum Iesum Christum filium suum,
qui cum Spiritu sancto regnant in secula Amen.

SVPER PSALMVM QVIN-
quagesimum. Homilia octaua.

Ecce enim veritatem dilexisti: incerta & occulta
sapientiæ tuæ manifestasti mihi.

ARGVMENTVM.

A **S**ACRORVM doctorū viliissime expositiones pro-
ponuntur. Quod autem Deus sit verax, & longe a
natura eius mendacium, rationibus & scripturis
demonstratur, quamque amator, & seruator illius
sit. Iam de mendacio, quod multiplex reperitur, agit au-
ctor, docens cum Aristotele, quantum malum sit mendacijs
officiosus, & iocosis indulgere, & cum apostolo quam neces-
saria in republica veritas, ad eius statum & incolumita-
tem. Secundo loco, amplectens patrum expositiones, de satis-
factione, quæ tertia pars pœnitentiæ extat, multa valde vti-
B lia & necessaria disputat, ostendens quam ignominiose cu-
rantur vulnera peccatorum nostrorum hoc tempore, tradit-
que ex sententia Apostoli tres regulas, secundū quas metiri de-
bet nostra pœnitentia, demonstrans euidenter indulgentias non
curare nostri cordis imbecillitatem, nec præseruare pœnitentem
à sequentibus peccatis, quod officium satisfactionis est, prop-
ter quod imaxime commendatur. De qua satisfactione cum
beato Augustino, & Anselmo differit, ostendens cum Tertu-
liano & Irenæo Adam patrem nostrum primò dedicasse illam.
In semetipso. In tertia parte de excellentia prophetiæ David, &
decerta & exacta cognitione prophetarum, eorum, scilicet,
quæ ipsis reuelabat spiritus sanctus agit, & quam necessaria,
ac suauiter disposita sit prophetia, ex quibus omnibus constat
quam firmum & stabile sit nostræ fidei fundamentum, & eius
ultima resolutio.

Ecce enim veritatem dilexisti: incerta & occulta sapientiae tuae manifestasti mihi.

Multa & magna inducit praesens versiculus, nec minus
utilia quam delectabilia. Veritatem in primis Deum
diligere, & viroque brachio amplecti asserit sanctus pro-
pheta. Sibi; fuisse reuelata consilia arcana diuinosaque; cogi-
tatus super hominum salute, qui alijs erant valde occulta,
illos praecipue de quibus alibi canebat, ad vniuersum mun-
dum dirigens vocem psalmi sui: Venite & videte opera Dei
terribilis in consilijs super filios hominum. Magnam & diffi-
cilem nostrae fidei in praesenti argumento inueniemus.
Videamus quid duces nostri: ac capita populorum super
praesentem locum scripserint, ut sic regia ac plana via ad sa-
lutis studium veniamus. Placet mihi sanctissimi Gregorij
sententia, ideo in principio eam proponam. Ideo (inquit)
vias meas primo arguo, peccata mea ipse condemno, quia
veritatem dilexisti: Veritatem diligit Deus, quia sine vl-
tione delictum non deserit. Aut enim hoc homo in sepul-
chro persequitur, aut post mortem Deus stricto examine
vltiscitur, siue ergo sit magna, siue parua iniquitas, ni si pu-
niatur ab homine poenitente, punietur a Deo iudicante: si-
cut a quodam sapiente dicitur. Verebar omnia opera mea,
sciens quod non parcis delinquenti. Quam expositionem
valde notate. Non enim solum intelligit ac diffinit sacer-
dos Gregorius esse necessariam poenitentiam (hoc est contri-
tionem & dolorem pro peccatis voluntarium) verum &
satisfactionem, tum ad medicinam praeservatiua, tum etiam
ad solutionem magnarum poenarum, quae omnes nostros
peccatores (maxime his temporibus) expectant, cum iam fru-
ctus poenitentiales quasi aboliti sint. De quo longiorem fa-

Augusti. ciemus sermonem. Quod valde confirmat expositio beati
patris Augustini. Ignoscis, confitenti ignoscis, sed seipsum pu-
nienti, & sic seruatur misericordia & veritas. Misericordia
quia

A quia homo liberatur: veritas, quia peccatum puniatur. Expositionis ordo exposulabat quidē primo loco de satisfactione agere nisi alius esset in argumentō promissus, ille tamen erit vtilior, ac fructuosior, quem prosequi intendo. Egimus enim, in fine præcedentis homiliæ de confessione peccatorum, post assiduum sermonem de contritione ac cordis dolore, iam vti funiculus triplex reddatur, & non facile solubilis, de satisfactione agendum est.

Ecce enim veritatē dilexisti. Ignoscis pœnitenti, & cōfitenti, sed seipsum puniēti. Et si integra, aut duabus concionibus materiā hanc satisfactionis, quæ constituitur tertia pars pœnitentiæ, vellem absoluerē, nec votis nec necessitatibus; & magno morbo ac periculosissimo, qui his nostris temporibus calamitosissimis grassatur, satisfacerem. Heu, heu, heu dñe Deus ergone decepisti populū istū & Hierusalē dicēs: Pax erit vobis: Ecce peruenit gladius vsq; ad animā? Vnde, o sacer Hieremia tot tāq; profunda suspiria, & dolorosi gemitus? Propter quid nō deficiūt lacrymæ de maxillis tuis? Quia Dñs maximopere curauit docere populū suū, & misit me propheta in spiritu suo, posuitq; verba sua in ore meo quæ & annūciaui illis, & crediderūt verbis me dacijs, & falso propheta Anania, qui dicebat eis: Pax, pax, nō veniet captiuitas & destructio super terrā hanc, & abiicerunt Dñm & sermones eius. Propter quod durius cum illis actum est, postquam traditi sunt captiui in Babylo-
Reditus ad peccatum
et misera
bilior ca-
sus pœnitē
tum vnde,
2. Pet. 2.
Hier. 6.
 niam. Vnde (obsecro attendite) tam acutus gladius in maxillis inimici, vnde tam latalia vulnera in cordibus omnium pœnitentium statim post confessionem peccatorum, qui nimirum vsque ad animas eorum peruenit. Vnde tam miserabilis casus & vclor, & præceps ruina in Barathrum & præcipitium periculosissimum peccatorū? Vnde est quod statim altera aut tertia die fiunt nostri pœnitentes canes redeuntes ad suum vomitum, & velut sus lo-
2. Pet. 2.
Hier. 6.
 ta in volutabro luti? Curant cum ignominia cicatricem

*Nota Val-
de.*

Luc. c. 7.

*Vade in pa-
ce.*

filiæ populi mei. Quid est, curant cum ignominia? Statim O-
de. declarat illud sacer propheta. Dicentes, pax, pax. Cum glo-
ria cū magno fructu quōdam dixit hoc verbum Dominus
Iesus mulieri peccatrici. Vade in pace (inquit) quia dimis-
sa sunt tibi peccata tua. Curauit & dixit pax, vade in pace,
quia fleuit amare, & adeo affluenter quod lachrymis suis
lauit domini pedes, & extersit capillis capitis sui, quia oscu-
lata est eos multoties, quia vixit vnguento. Vbi tam ar-
dens dilectio, tam vehemens dolor, tam dulces, & arden-
tes aquæ inueniuntur, ibi iure & iuste auditur verbum pa-
cis. Vade in pace. Cum ignominia autem curant nostri
medici vulnera peccatorum, qui confitentibus peccata
sua, ac si essent historiarum aut fabularum narrationes, di-
cunt, pax pax, vade in pace, nec acriter, & vehementer re-
prehendunt perditissimos mores eorum, impenitentiam
& inuerecundiam, qui sine resipiscencia ad tantum sacra-
mentum accedunt, nec fructus dignos penitentiae præci-
piunt facere, sicut sacer Ioannes dicebat confitentibus D
peccata sua. Vnde, si nostis, tanta tamque periculosa ne-
gligencia in medico? Populus ad iracundiam prouocans
est, filij mendaces, filij nolentes audire legem domini.
Qui dicunt videntibus nolite videre, & aspicientibus no-
lite aspicere nobis quæ recta sunt, loquimini nobis pla-
cētia, videte nobis errores. Nolite nec verbū vnū propo-
nere restitutionis famæ, aut pecuniarum, non audiatur in-
satisfactione nostra verbum ieiunij, aut orationis, aut elee-
mosynæ, non saccus, non cinis. Heu heu domine Deus tu
ne decepisti populum istum? Absit. Decepit eos, con-
cupiscencia eorum, deceperunt eos, qui cum ignominia
curabant vulnera eorum, super sanantes ea, & spurcicias
fetidissimas intra sinum mentis recondentes.

Matth. 3.

Hiere. 6.

Audite obsecro beatissimum Paulum quid de vera
penitentia diffiniat. Quæ secundum Deum tristitia est
penitentiam in salutem stabilem operatur, seculi autem
tristitia

- A** tristitia operatur mortem. Quid est secundum Deum? *2. Cor. 7.*
 Quæ obsecro est tristitia secundum Deum? quæ & pœ-
 nitentiam operatur in salutem stabilem? Recolite quæ
 superioribus lectionibus dicebamus, cum verbum illud;
 secundum magnam misericordiam tuam, exponeremus
 & huic loco adducite, secundum Deum (vt clariùs proce- *Penitentia*
 damus) idē significat quod, secundū doctrinā, & regulas à *secundum*
 dño Deo reuelatas & perscriptas. Qui secundū has regulas *Deum.*
 cōtristatur, secundū Deum pœnitentiā assumit. Sicut qui *Similitudo*
 secundū Aristotelē aut Platonē quicquā de ideis aut de le-
 gibus diffinit, aut de virtutibus, illum quidē oportet Aristo-
 telis, aut Platonis regulas ac placita seruare. Aut qui secun-
 dum Donatū de grāmatica agit, necessariū habet regulas
 illius seruare. Expende ergo, & diligenter ediffere nobis,
 Dei & dñi nostri regulas, quas in addiscenda, & exercen-
 da diuina hac pœnitentiæ arte proposuit. Attente me ac-
 cipite. Prima regula, quā Spiritus sanctus proposuit per os
B Esaïæ prophetæ hæc est. Quiescite peruerse agere. Sit *Cap. 1. Pri-*
 peccatoribus quies, abiicientibus opera tenebrarum ante *ma regu-*
 eorum confessionem. Cesset à peccatis, qui dolere de illis *la.*
 parat ac pœnitere. Impossibile siquidē est Deo seruire &
 mammonæ. Quæ enim conuentio Christi ad Belial? quæ *2. Cor. c. 6*
 enim participatio iustitiæ cum iniquitate? Aut quæ socie-
 tas luci ad tenebras? Peccatum nostrum iniquitas est, pœ- *81. qd*
 nitentia autem iustitia. Peccatum nostrum tenebra est, pœ-
 nitentia verò lux à domino. Peccatum nostrum Belial est,
 id est, sine iugo (interpretate hoc sacra iudicum lectione) *Cap. 19.*
 pœnitentia autem suaue iugum Christi est. Bene proinde
 societas nulla inter iniquitatē & pœnitentiam reperitur,
 sicut nec inter tenebras & lumē clarū solis. Iure ergo & ne-
 cessario quies præcipitur à peruersa actione, vt deinde dis-
 camus bene agere, quæ nimirum lectio in gymnasio ac ca-
 thedra domini Iesu auditur, cum sub ipso prædicatio-
 nis suæ exordio clamat: Agite pœnitentiam appropin- *Matth. 4.*
 K 5 quauit,

Super Psalm. 50. Homilia octaua.

quauit enim regnum cœlorum. Cesser ergo peccator ac
 quiescat à laboribus suorum delictorū. Cesser adulter ab
 adulterio dolens & gemēs per aliquot dies, abijciat à se, &
 à domo sua, & à cogitatu suo immundam mulierculam,
 nec audiat vocem incantantis, non ingrediatur domum
 eius, &c. Cesser & quiescat qui inueterata ira odit fratrem
 suum, quiescat à laboribus odij per aliquod tempus, & dis-
 cat bene agere diligendo, & non solum non odiendo, sed
 diligat. Diligite inimicos vestros dixit cœlestis magi-
 ster, & non dixit, ne oderitis, sed diligite. Discat ergo be-
 ne agere diligendo, quiescat maledicus, & refranet lin-
 guam suam à conuitio & blasphemia, & discat bene agere
 in famâ, & honoris restitutione, &c. Hæc est prima re-
 gula à Deo reuelata, maximeque eam docet lumen ipsum
 naturæ pro his, qui tristitiam in salutem stabilem assume-
 re statuunt. Nemo enim potest nouam vitam inchoa-
 re, nisi veteris pœnituerit. Sit ergo quies & cessatio à
 peccatis. Cum clamaueritis ad me, non exaudiam vos, **D**
 manus enim vestræ sanguine plenæ sunt, dicit dominus.
 Quid quærit fomentum, & oleum, & ligaturas, qui in-
 tra corpus absconditum habet gladium? Educ illud &
 tunc curationem, & medelam quære. Apertissimè do-
 cuit hanc doctrinam magnus predicator Ezechiel. Con-
 uertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitati-
 bus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Projice-
 te à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus præuarica-
 ti estis, & facite vobis cor nouum, & spiritum nouum.
 Secunda regula à Deo reuelata est, dolor pro peccatis.
 Pœnitentiam agite, dicebat amicus sponsi Ioannes Bap-
 tista, & sponsus dominus Iesus. Tenete pœnitentiam, sit
 cor vestrum pœnitentiam tenens, non cito transeat, ma-
 neat pœna, teneat cor gemitum, & mœrorem. Nec per
 hæc, quæ scribimus credas, nos diffinire esse necessarium
 ad remissionem & veniam longiorem, aut multorum die-
 rum

Arum dolorem, scio qui dixit, in quacunque hora ingemuerit peccator, &c. Nec enim de instatanea salute sermonē *Exech. 18.* agimus, sed de illa, quā summis votis vobis charissimi fratres cupimus, scilicet, stabili & diuturna, per quam detur vobis à domino iterum non peccare cum auxilio gratiæ eius. Si ergo cor vestrum pœnitentiam tenēs, odiat quod antea ei placebat, & erat in oculis eius gratiosum, detestetur hodie, quod hesternæ die vtraque manu amplectebatur, tanquam serpētem venenosissimum, à se & à cogitatu suo, antiquas delicias abijciat, contristerurque, quia dominum, & patrem misericordiarum & luminum, affecit iniuria. Intret cordis sui secreta gladius hic, & fluat sanguis & aqua, obnubilet hic dolor faciem, & oculos, qui ad æternum gemitum gaudebant. Agite pœnitentiam, inquit præco diuinus, & iudex viuorum & mortuorum Christus.

B Tertiā regulam proposuit idem prædicator Ioannes, 3. *Regula.* propterquam, hanc considerationem scribimus. Agite fructus dignos pœnitentiæ. Huc sermo noster properabat. Hanc iudico summam necessitatem his nostris calamitosissimis temporibus. Nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens, quid feci? quantum aut *Hiere. 8.* quam magnum fuit peccatum meum, vt sic habeam & debeam dolorem: Nullus est qui puniat flagello, & ieiunio, & oratione, quod dolet cōmisisse. Inde est quod statim sequitur. Omnes reuerſi sunt ad cursum suum, sicut equus imperu vadens ad prælium. Non faciunt fructus dignos pœnitentiæ, inde est quod reuertuntur ad cursum suum, qui ad ignem, & carceres æterni doloris ducebat eos. Sicut equus, dato in bello signo, impetu progrediens, sic reuertuntur ad antiqua peccata, & interdum ad maiora. Hinc est quod hirundines, & miluus, & ciconia prudentiores iudicantur à propheta cum dicit: Miluus in cœlo cognouit tempus suum, turtur, & hirundo, & ciconia culto-

custodierunt tempus aduentus sui. Ad quid, obsecro (si C
 21. dicitur) hirundo & ciconia custodiunt tempus ad-
 uentus tui? Propter quid patrias sedes & locum natiui-
 tatis relinquunt, & trans mare volant? Ad sui quidem
 conseruationem. Adducunt nouiter genitos pullos ad
 commodum locum suæ conseruationis. Bene proinde sa-
 cer propheta. Populus autem meus non cognouit iudi-
 cium domini. Quale est iudicium domini? Facite fru-
 ctus dignos pœnitentiæ, ut sit in salutem stabilem. Quo-
 modo dicitis sapientes nos sumus, & lex domini no-
 biscum est? Vere mendacium operatus est stylus men-
 dax scribarum verba domini proiecerunt, & sapientia
 nulla est in eis. Proiecerunt magnum verbum illud, fa-
 cite fructus dignos pœnitentiæ, ideò reuersi sunt ad cur-
 sum suum, sicut equus impetu vadens ad prælium, ideò
 veritas in eis nulla est, & apprehenderunt mendacium,
 non dixit, tetigerunt mendacium, sed apprehende-
 runt, & sanabant contritiones filiarum populi mei ad igno-
 miniam dicentes: Pax pax, dicentes impœnitentibus
 gloriosum verbum domini Iesu, vade in pace, cum non
 esset pax conscientiarum mentis, & corporis, rationis, &
 sensualitatis, imo ardentissimum bellum. Attendi-
 te obsecro. Qualis pax poterit esse antiqui tempo-
 ris adulteris, diuturnis fornicarijs, cupidis, auaris, in-
 ueterati odij hominibus, qui neque per diem quie-
 uerunt peruerse agere? Heu plusquam ciuile bellum
 inter hæc oritur. Reuelat sensualitas, vindictam pro-
 curans, proclamat & gemit amissas delicias, & mise-
 rum spiritum trahere captiuum curat. Videbat vas il-
 le electionis plenus fide, & Spiritu sancto aliam legem
 in membris suis repugnantem legi mentis eius, & capti-
 uum illum trahentem in carnis seruitutem, quod con-
 siderans attente castigabat corpus suum, & redigebat in
 seruitutem mentis & legis, ne reprobus efficeretur.

Quid

Nota val-
de.

Pax.

Rom. 7.

- A** Quid faciendum esset illis, qui effrenatissimam carnem suam enutrierunt in delicijs, & concupiscentijs suis? O tempora, o mores. Qualis castigatio, quale ieiunium, quale saccum ac cilicium, oportebat eos in vindictam antiqui criminis assumere? Vocat dominus in tempore hoc satisfactionis ad fletum & planctum, & cinerem, & cingulum sacci, & ecce gaudium & lætitia bibere vinum, & occidere vitulos, &c. Heu vocat nos dominus ad fructus dignos pœnitentiæ, & ecce post confessionem, gaudium, & lætitia bibere vinum, & edere vitulos de armento pinguis-
Esai. 22.
 mos: ecce omnes illos in comestationibus in die paschali, in ebrietatibus in cubilibus, in ludis in plateis. Vbi ieiunium post confessionem, in vindictam antiquarum culpârum? ubi saccus? ubi ciliciû? ubi eleemosyna? ubi oratio? Nunquid hæc omnia necessaria nō sunt, etiā si plenissima lucratur indulgentiæ? Indulgentia enim relaxatio est pœnæ peccato debite & absolutio non curatio & præseruatio.
Nota Val-
- B** Tam debilis est qui ex infirmitate conualuit multum aut nihil debens iudici. Eo quod omnē pœnam remittat tibi indulgentia, non confert maiorem gratiam, aut firmitus adiutorium ad perseverandum, non sanat carnem tuam infirmam, non destruit antiquum peccandi habitum, quem externa die habebas inueteratum. Proclivis manet concupiscentia tua ex assuetis peccatis, nec curatur ex indulgentia, non refrænatur, non incarceratur. Soluitur pœna debita per indulgentiam, absoluitur que ab iniuncta pœnitentia peccator, non tamen roboratur virtutibus, non exercetur, non humiliatur, non castigatur, nihil tribuit in nouam eleemosynam ad redimenda peccata. Salutare quidem indulgentiæ in Dei ecclesia, canonicæ nimirum ad clauis spectant & ad nostram salutem, sed maxime fructus pœnitentiales, de quibus assidue docendus esset Dñi grex, de quibus instruendus populus eius, ut si forsâ ad antiquâ felicitatem adducere possemus eccle-
fiam.

- siam. Hæc loquere & exhortare o prædicator o confessor, tua enim est hæc prouincia. Contestor vos hodie quod mundus sum à sanguine omnium vestrum, non enim subterfugi quin annuntiarem omne consilium & præceptum domini ad vos. State super vias, & interrogate de semitis antiquis ecclesiæ, & sacramenti confessionis, & de fructibus poenitentialibus, & ambulate in eis & inuenietis refrigerium animabus vestris. Hæc est via, ambulate in ea, facite fructus dignos poenitentiae.
- Act. 20.* Satisfa- Videamus iam & explicemus antiquorum patrum sententias, quia vsque ad hunc locum propriam scripsimus. Satisfacere (inquit Anselmus) est debitum honorem Deo impendere. Scio veram esse philosophi sententiam, qua dixit non posse reddi Deo & parētibus æquale, possumus tamē secundū æqualitatis proportionē, ut sicut Deus nobis, quæ suā immensam bonitatē decet, beneficia confert: ita nos, quas pro ratione nostræ tenuitatis possumus, tū gratiarū actiones, tum satisfactiones rependamus. Beatissimus Augustinus inde ecclesiasticis dogmatibus, dixit: satisfacere est peccatorum causas excidere & earum suggestionibus aditum non indulgere. Iam manifestè intelliges quod satisfactio ad iustitiam spectat. Iustitia vero debitum inuoluit. Debetur ergo Deo satisfactio, ut aliquid à nobis boni subtrahamus in Dei honorē. Cum habeamus autem tria bona, mentis, scilicet, corporis, & rei familiaris, subtractio bonorum temporalium, fit per eleemosynam, corporis, per ieiuniū. Anima autem non sui diminutione aut minoratione Deo tribuit honorem & gloriam, imò hæc fuit eius iniquitas, sed perfectione, quam orando acquirit. Est enim oratio, mentis in Deum eleuatio, & ascensus sicut dicebat beatus Damascenus. Dum ascendit humiliatē, illuminatur, quia accedit ad dominum sicut dicebat sanctus propheta: Accedite ad eum, & illuminamini. Cum autē anima celesti claritate illuminatur, perficitur. Videtis ergo quomodo his
- tribus

Atribus, operibus ieiunio, eleemosyna, oratione satisfactio cōsummetur? Iure quidē dicere possumus. Funiculus triplex, difficile rumpitur. Satisfactio autē prout est præseruatiua futuri casus, sicut illam considerabat beatissimus Augustinus, etiam hunc numerum complectitur. Clauditur ianua mentis orationibus, eleemosynis & ieiunijs, ne importunæ suggestiones carnis, & oculorum concupiscentiæ, ad perdendam animam ingrediantur, sicque exciduntur causæ peccatorum cum mortificamus ieiunijs membra nostri corporis super terram, cum oratione humiliatur sub potenti manu Dei, cum eleemosynis, & misericordijs pauperū promeremur Dei misericordiam. Scriptum est enim Beati misericordes, quia ipsi misericordiam consequentur? Et alia scriptura dicit: Quicquid orantes petieritis, fiet vobis: Scriptum est etiam: Sicut extinguit aqua ignem: sic eleemosyna peccatum. Et sanctus Daniel dixit impijsimo regi: Redime peccata tua eleemosynis.

*Eccles. 4.**Matth. 3.**Marc. 11.**Tobi. 6.*

B Iam homo veritatem diligit, sicut dominus Deus, de quo canit propheta: Veritatem dilexisti, id est, ignoscis poenitenti, sed seipsum punienti, & vindicanti, quod dolet commisisse. Iam completur quod beatissimus Paulus dicebat: Quæ secundum Deum tristitia est, poenitentiam operatur in salutem stabilem, liberaturque homo ab illa ardentissima conflagratione, quæ animas saluandorum purificat, sicut aurum super ignem & quod præstantius ac desiderabilius est præseruatur, ne iterum aut tam citò in prædam diaboli fiat.

Dilexisti veritatem, quia sic parcis poenitenti, quod ultiones & flagella immittis, quod optimè ipse David expertus fuit, & ante ipsum quam plures alij. Attendite huic considerationi, ut vos manum omnipotentem, & iustitiæ plenam præueniatis, salutarem castigationē, & mortificationem assumentes. Propter adulterium præsens & homicidium, etiam si talem poenitentiam toto tempore vitæ suæ

*Flagella**Dei.**David.*

super

super terram in cinere & cilicio & lacrymisque ad strati-
 rigationem egerit, facta tamen est manus Domini super
 eum valdeq; aggrauata. Primo interfecit puerum ex adul-
 terio susceptum sicut ad illum dixit Nathan: Hæc dicit Do-
 minus Deus Israel. Non recedet gladius de domo tua, &
 filius, qui natus est tibi morte morietur. Idem David, cum
 numerasset populum contra Dei voluntatem & confessus
 esset delictum suum & orasset, precor Domine vt transfe-
 ras iniquitatem serui tui, quia stulte egi. Postea luedi com-
 missi gratia trium grauissimorum flagellorum accipiens
 optionem, tandem septuaginta millium popularium inte-
 ritu, graui pestilentia punitur. Vide & considera quantum
 doloris & amaritudinis, in sacro illo pectore residebat, fer-
 rum pertransibat animam eius, & in amaritudinibus ocu-
 lus eius morabatur. Quam amaritudinem aperte demon-
 strat verbum, quod ad Dominum in oratione loquutus est
 ipse David. Ego sum qui peccaui, & ego inique egi: isti,
 qui oues sunt, quid fecerunt? Verratur obsecro manus tua
 contra me & contra domum patris mei. Vides quam verè
 scriptum est: Ecce enim veritatem dilexisti, id est, dimittis
 pœnitenti, sed ultionem, & castigationes non dimittis? Nec
 solus hic noster David manum validam, & fortem Domi-
 ni expertus fuit, verum & ante illum quàm multi, & postea
 non pauci, sicut antea dicebamus. Transgressus fuit primus
 humani generis parens Domini præceptum, egitq; contra
 diuinam voluntatem imprudenter nimis, quippe qui pro-
 pter vnâ escam (cum concessum esset ei de omni ligno
 quod erat in paradiso edere) tantam neglexit salutem sicut
 in superioribus dicebamus. Eduxit tamen à delicto suo il-
 lum Dei sapientia pepercitq; illi, absoluitq;, sed pœnitenti-
 lem satisfactionem addidit, multiplicans labores, & sudo-
 res, & ærumnas eius vsque dum in puluerem, de quo sum-
 ptus ac formatus, reuersus est. Illuxitq; diuinum lumen ei
 statim post peccatum edocens castigationem, & flagellum
 esse

A esse necessarium post delectationem. Quod & re imple- *Gene. 3.*
 uit, fecerunt enim sibi perizomata ex folijs ficulneis, quæ *Satisfa-*
 mordent & pungunt carnem, cum multa alia folia tenera *etio in A-*
 ac mollia essent in paradisi arboribus. Hoc argumentū per *dam Dedi-*
 tractat Tertulianus, & sanctus Irenæus in hæc verba. Ete- *cata.*
 nim per succinctorium in facto, ostendit suam pœniten- *Irenæus. 3*
 tiam: folijs ficulneis seipsum contegens, existētib; & alijs *lib. aduer-*
 folijs multis, quæ minus corpus eius vexare potuissent, cō- *sus hæres.*
 dignum tamen inobedientiæ amictum fecit, conterritus *cap. 37.*
 timore Dei, & retundens petulantem carnis impetum,
 quoniam indolem & puerilem amiserat sensum, & in co-
 gitationem peiorem venerat, frænum continentie sibi, &
 uxori suæ circumdedit, rimens Deum & aduentum eius ex-
 pectans, & velut tale aliquid significans, quoniam, inquit,
 eam quam habui à spiritu sanctitatis stolam, amisi per ino-
 bedientiam, & nunc cognosco quoniam tali sim dignus te-
 gumento, quod delectationem nullam quidem præstat,
B mordet autem, & pungit corpus. Decebat quidem aucto-
 rem dolorum & malorum nostrorum, medellam subinde
 ostendere nobis in remedium & salutem. Ab Adam om-
 nis inordinata delectatio, ab illo, & carnis castigatio in sa-
 tisfactionem. Ab Adam caro lasciuiens, ac petulans, & in-
 uerecunda, & illo flagellum & frænum, ut indomitum ani-
 mal hoc, idest, corpus nostrum, sub ferula doceatur spiritui
 seruire. Eia fratres charissimi estote obsecro hæredes, &
 imitatores tanti exempli, quod in patre nostro resplēdet,
 apprehendite disciplinam castigantes corpora vestra ex
 timore Domini expectantes aduentum eius, ut sic debitas
 pœnas persoluatis, & quod maxime desidero, salutarem
 præseruationem inueniatis. Diligit enim Dominus veri-
 tatem, castigat enim dimissa peccata. Videte etiam quam
 durè & iuste actum fuit cum Aaron Moysi fratre. Pergat
 (inquit Dominus) Aaron ad populos suos, non enim in- *Aaron.*
 trahit terram quam dedi filijs Israel, eo quod incredulos *Nume. 20.*

fuerit ori meo ad aquas contradictionis. Vides quomodo
 diligit veritatem. Promittit veniam pœnitentibus; seruat
 verbum & pactum quod pepigit cum eis, verũ infert pœ-
 nas & ipse, & ultiones, sicq; diligit veritatem, seruãs æqui-
 tatem, & non relinquens impunita hominum flagitia. Di-
 ligamus, & nos veritatem, sicut dominus Deus, vindictam
 suentes de peccatis nostris, etiã si ex magno dolore per-
 cussimus cor nostrum, vnde culpa remittitur? Quod si
 desideratis, vt vltimam manum huic considerationi impo-
 namus proponam in conspectu vestro hodie beatissimum
 Paulus. Paulum Apostolum, cui Dominus condonans grauissima
 scelera (blasphemus enim erat & contumeliosus, & effun-
 dens confessorum Iesu Christi gloriosum sanguinem, tra-
 hens per carceres, & cades victos) donauit ei Spiritus
 sancti plenitudinem. Sic enim loquutus est ad eum Ana-
 nias: Saule frater Dominus Iesus, qui apparuit tibi in via,
 misit me, vt baptizeris & implearis Spiritu sancto. Cui di-
 scipulo antea Dominus dixerat. Vade quoniã vas electio-
 nis mihi est iste, & ego ostendam ei quanta oporteat ei pro
 nomine meo pati. Non erit impunitus, etiã si plenus Spi-
 ritu sancto, quod rei euentus optime comprobauit. Legite
 lectionem actuum Apostolorum & Epistolas eiusdẽ Pau-
 li, vbi flagella, dolores, vincula, carceres, pericula, mille de-
 nique mortes eius describuntur. Super quæ omnia, & ipse
 castigationem consumpti corporis adhibebat. Stet ergo
 verbum hoc in ore trium testium. Primus omnium sit pater
 nostri generis Adam. Secundus sit Dauid. Tertius tandem
 Paulus qui fructus pœnitentiales docuerunt post culpam
 remissionem. Hæc est tertia regula ad longum comproba-
 ra, quam proposuimus ad expositionem Apostolicæ sen-
 tentiæ. Quæ secundum Deum tristitia est, pœnitentiam
 operatur in salutem stabilem. Propter hoc verbum hanc
 magnam provinciam assumpsimus, omne enim nostrum deside-
 rium in iustificatione nostra ad stabilitatẽ dirigendum est.

A *Similitudo* **U**n Fac obsecro, o homo, p[ro] anima tua, p[ro] salute tua, p[ro] sanguine Christi, & honore eius; quod facis & quidē magno studio p[ro] stabilitate domus, quā ædificas, cui fundamentū firmū supponis, ne op[er]as & pecunias imp[er]as perdas. Heu quāta sollicitudo quantusq[ue] labor & sumptus pecuniarū ad inueniendū lapidē p[ro] fundamento domus materialis absumis, cū interim super arenā, d[omi]no Deo & Spiritui sancto tēplū cōstruās. Et necesse est flantibus vētis impugnatib[us]q[ue] corrui. Ille quidē super arenā ædificat tēplū & habitatio nē D[omi]no Deo in corde suo, qui post peccatorū remissionē & absolutionē, nō castigat & redigit in seruitutem corpus suū, quod externa diēla sciuebat luxuria, vino, & fallaci rifu. Quacūq[ue] superueniēt[is] occasione, & rēratione ædificiū ruit, fugitq[ue] in honoratus habitator eius Deus, teusq[ue] cōstitueris, o peccator magni criminis, & ingritudinis. Vnde aduersus te clamat D[omi]nus Iesus ad patrē per Esaiā prophetā *Cap. 49.*

B In vacuū laboraui, & sine causa, & vanē fortitudinē meā cōsumpsi, ergo iudiciū meū cū D[omi]no. Laboraui multū in tua iustificatione D[omi]nus Iesus, & quidem vsq[ue] ad sudorē sanguinis, & mortem crucis, de quo alter propheta dicebat, multo labore sudatū est. Consumpsitq[ue] omnem fortitudinem suam tribuens p[re]ciosum sanguinem in redemptionem. Cum autem ad antiqua & iam dimissa peccata reuerteris, in honores quidem Deum, & filiū eius D[omi]num Iesum meum. *Exe. c. 24*

sum Christum & sanguinem eius. Propter quod audi durissimū verbū, ergo iudicium meum cum D[omi]no. Iam ergo vide, & cōsidera quā nēcessaria sit tui corporis castigatio, & oratio ad Deū, & elemosyna ad p[er]seuerantiam, & satisfactio nēde qua in sequentibus plura dicemus. *Regula ob*

ergo hāc obseruabis, q[uod] hāc in gemitu supplicij p[re]suntis in *seruāda in*

corruptus & iustus iudex Deus, ut quantū te glorificasti in *p[en]itētia.*

delicijs, tantū assumas tormētū in t[ua] iustificatione.

Omnis qui audit verba mea h[ec], & non facit ea similis erit viro stulto, qui ædificauit domū suā super arenā, & descen

၁၆၈၂၆၁၇၂

dit pluvia & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna. Et omnis qui audit verba mea, hæc & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificauit domum suam super petram, & descendit pluvia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit, fundata enim

Matt. c. 7.

Similitudo

erat supra petram. Loquutus est Dominus Iesus verba hæc
quibus, vniuersa quæ scriptum sunt, confirmantur. Paria ac si-
milia in magnæ infirmitatis liberatione experimur. Cum
enim conualescimus multo gratior redditur nostra valetu-
do, sollicitudinemq; ingerit abstinentia multis, à cibo, à po-
tu, à ventis, à mululoquio, & ne forsitan ex inordinata im-
moderataq; mensura horum, in periculosiorem morbum
statim incidamus. Videre est quanta vtimur parcitate in ci-
bo, & potu, quam vigilēs sumus in arcendo frigore & ven-
tis. Quam modico ac lymphato vtimur vino, conducunt
maxime hæc omnia ad vires, & solidam salutem stabiliq;

Paria ac similia sunt tibi facienda, imò multo maiora (ser-
uendum est enim animæ, multo maiori studio quam cor-
pori,) ut stabilis reddatur salus ex tristitia ac pœnitentia
conquisita. Ad quod inueniendum sit tibi salutare consi-
lium, ut sub ipso quadagesimæ exordio, saluari pœniten-
tiæ studeas, habebis deinde multa ex quibus conualescas,

45.3.23

fiarq; stabilis redemptio, & salus animarum. Habes quadraginta dierum ieiunium, habes orationem assiduam in noctibus, habes verbū Dei, quod virtus Dei est in salutē omni credēti, quo maximè reficitur & roboratur mēs nostra, habes sacrā Ecclesiæ preces, & viuū memoriale dominicę Passionis (de quō multa in homiliā decima) & sacrā eius reformationē. Hęc omnia erūt tibi adiutoria grādia valdeq; proficua, vt conualescas, quibus pœnitētia tua erit in salutem stabilem, qua ad cœleste regnum & gloriā perueni-
tur. Quam nobis Deus pater concedat. Per Dominum nostrum Iesum Christum filium suum. Amen. *lib. i. cap. xli. fol. c. v.*

Recall of

சிவசூரிய

1997年11月

1917

SVPER

SVPER PSALMV M QVIN-
quagesimum. Homilia nona.

Ecce enim veritatem dilexisti: incerta & occulta
sapientiæ tuæ manifestasti mihi.

- A** **O**Portuit quidem considerationi, quā externa die dispu-
tauimus per omnē modum intēdere, nec sic aut votis
aut necessitati satisfactum est. Huius rei gratia, quæ in argu-
mēto promissimus ac descripsimus, nec implere, nec suis co-
loribus depingere potuimus. Iam ergo opportunū tēpus,
& locus conceditur, ut cum Dei adiutorio & gratia, prima-
riam & historiam præsens versus significationē, quam
congruo nomine literalem vocabimus proponamus. Ecce
enim veritatem dilexisti. Vnum de præcipuis ac magnifi- *Deus ve-*
cis præconijs ac titulis, quibus diuinam æternamq; Dei na- *rax.*
turam decorat extollitq; sacra scriptura, hoc nimirum est,
B quod sit verax, & veritas ipsa. Est autem Deus verax (dice-
bat beatus Apostolus Paulus) & omnis homo mēdax. Quo *Ad Ro. 3.*
quidem loco, non de moribus Dei, sed de naturali eius pro-
prietate, ac conditione agit. Ex quo intelligitur aperitē,
Deum in eo sensu veracem appellare, quod cum diuina na-
tura mendacium pugnet. Hinc sanctus propheta Dauid: Fi *Psal. 144*
delis Deus in verbis suis, & sanctus in omnibus operibus
suis. Et ante ipsum sanctus Moyses. Fidelis Deus & absque *Deut. 32.*
vlla iniquitate. Tam alienus certē est Deus & dominus no-
ster a falsitate, quam extraneus ab iniquitate. Falsitas enim
iniquitas est. Hoc considerans beatus Augustinus dicebat. *Aug. li. 1.*
Omnipotens mori non potest, falli non potest, mentiri nō *de symb.*
potest. Immortalis quippe per naturam est, & falli non po-
test, quia sapientia infinita est, & luminis fons indeficiens. *cap. 1.*
Falli ab alio non potest quia omnia præiudic, omnia scit,
& nuda sunt ante oculos suos etiā cordis nostri cogitatus,
sicut supra dicebamus. Sic nec fallere, quod est mentiri, nō
potest.

Super Psalm. 50. Homilia nona.

Aug. li. 5. cap. 10. potest. Et dū de omnipotētia Dei agit idē Augustinus in li-
bris de ciuitate, inquit: Necq; em vitā, & pręsciētiā Dei sub
necessitate ponimus, si dicamus necesse esse semper Deum
viuere, & cūcta pręscire, sicut nec potestas eius minuit, cū
dicitur mori, falliq; nō posse. Sic em hoc nō pōt, vt potius
si posset, minoris esset vtiq; potestatis. Recte quippe omni-
potēs dicit, quia tñ mori & falli nō pōt. Et pro ingenij mei
Nota. paruitate lōgius distat ab illa Dei natura, vel æque longe,
posse fallere, sicut falli nō posse. Falli em nō pōt quia sapiē-
tia est: fallere ergo nō poterit qui veritas est. O summa no-
bilitas illius nature, mētiri nō potest. O vere omnipotētia,
mētiri nō posse, nō posse iniquitatē facere, sicut nec mori.
Dñs Iesus loquitur est, dixitq; ego sum veritas, & vita. Quo-
Ioan. 14. modo ergo mēdaciū trahere pōt originē à veritate: Quo-
modo à iubare micātis solis, tenebrę oriētur? Est Deus ve-
rax & veritas amatorq; veritatis sicut testat noster David.
Adeō dilexit veritatē, vt p̄ eius defensione ac testimonio
Pro verita mortuus sit dñs Iesus. Ad hoc natus sum, & ad hoc veni in
temortuus mūdū dicebat ad Pilatū, vt testimoniū perhibeā veritati.
Dñs est. Quod nō solū cōsideres in ea veritate, quę in reprehendē-
Ioan. 18. dis hominū vitij seruauit, verū ideō venit in mūdū, & cū
hominibus cōuersatus est, p̄dicauit Euāgeliū, magnificaq;
edidit opera miraculorū, & tandē mortuus est, vt cōproba-
ret veracē illā naturā Dei. Vtrūq; docet beatissimus Apo-
stolus. Quippe qui cū aliquādo promississet Corinthijs sese
Nota Val- illōs visitaturū, nec seruare posset p̄missum verbū, ne inde
de. in magnū veniēt errorē, existimātes aut in prędicatione
Natura eius aut in verbis Chrī fuisse aliquod mēdaciū, p̄pter quod
Dei ve- omnis fidei nrę sacratissima rueret altitudo, scripsit adē
rax. ad illos: Fidelis aut Deus quia sermo noster, qui fuit ad vos,
Cor. 2. c. 1. nō est illo. Est, & nō est. Sed est in illo est. Dei em filius Ie-
sus Chrīs, qui per nos in vobis prędicatus est, per me & Sil-
uānū, & Timotheū, nō fuit in illo Est, & Nō, sed Est in illo
fuit. Quotquot em p̄missiones Dei sunt, in illo Est, & ideō
per

A per ipsum dicimus Amē Deo ad gloriā nostrā, id est, verū. Expēde prudēs lector verba Apostoli, vt quæ p̄posuimus; cōprobes, & immobile fundamētū firmissimūq; n̄ræ fidei lapidē deprehēdas, experiarisq; dilectionē, quā ad veritatē Deus vniuersorū & dñs habet. Incipe ab hoc secūdo, vel si placet à primo. A Dei optimi & maximī immutabilitate trahit argumētū Apostolus, vt veracē eū ostēdat, & verbū Euāgelij eius. Nō est in illo. Est & Non, sed est in illo, Est, id est, nō est in illo falsitas, quia nec mutabilitas. Natura quidē & nō ex dono superaddito immutabilis est Deus. Ego Deus & nō mutor. Et beatus Iacobus scripsit: Apud quē nō est trāsmutatio, nec vicissitudinis obūbratio. Est in illo fuit, id est, veritas & immutabilitas, sicut Moyse dixit: Ego sum *Exod. 3.* qui sum. Ille em̄ vere est, qui semper idē est, & immutabilis permanet. De quo noster p̄pheta: Tu autē idē ipse es, & anni tui nō deficiēt. Quod valde elegāter p̄bat beatus *Cyrillus. 8* *lib. contra* *Iulianum.* **B**er? Quo autē trāsier om̄ia secū habēs & replēs? Sed neq; incrementū querit perfectissimus existēs. Et Numenius praeclarus Pythagoræ orū secūdo volumine de bono. Ipsum autē ens (quod vere est) vere est, nec localiter vnquā mouēbitur, neq; em̄ sursum, aut deorsum, nec antea aut retro, neq; ad dexterā aut sinistrā nec circa mediū. Satis ergo ipsi cōuenit qm̄ eodē modo semper se habet & post pauca. Simplex præterea est, atq; incōmutabile in vna eademq; simplicissima idea cōstitutū, nec volūtate sua, neq; alia cogi pōt, vt ab idēitate sua recedat. Lumine ergo naturali cōstat, Deū immutabilis naturæ esse. Propter tamen rudē populum, in sacra pagina traditur, quia ineptus est ad tantum lumen, & indagationem ascendere, sicut & vnitas Dei, lege traditur, etiā si clari ac sapientes, rationibus hoc possint demonstrare. Ex immutabilitate ergo diuinæ naturæ probat beatus Apostolus Deum esse veritatē, & veracē, & David, veritatis amatorē testatur. Quod etiā manifestū est in libro

Cap. 23. Numerorum: Non est Deus vt homo, vt mentiatur, & statim subdidit, necq; vt filius hominis vt mutetur. Qui tātus amator veritatis inuentus est, quod non dubitauit dare charissimum filium suum cruci, & mori, vt cōprobaret veritatē verborū suorū. Per ipsum enim idest, per dñm nostrū Iesum Christū, dicimus Deo Amē. Idest, fidelis, aut verū

Ambr. super Psal. 118. sicut placet beato Ambrosio. Quotquot, enim ab illo promissiones sunt, per Christū adimplētūr, quibus cōsummatissimā verax apparēt, vniuersorū dñs & rex, vnde per Christū dicimus Deo Amē, fidelis & verax. Vides quāti fecerit veritatē? Vides quā elegāter quā fideliter scriptum sit, fidelis est Deus, seipsum negare nō potest? Hoc est quod non potest omnipotēns seipsum negare, quia verax & veritas & immutabilis. Habēt inimici cum aduersum Deum lingua dolosa, & immunda loquuntur, habent quid dicant, & nos cum illis veraciter dicimus mentiri non potest, seipsum negare non potest, mori non potest, mutari nō potest. Nec iudices parum spectare ad nostrā fidem, præsente cōsiderationē. Veritas enim immutabilis, fundamētū eius est, sicut vltimo loco huius homilię, proponemus. Iā de veritate, & mēdaciosermonē agamus, maxime em̄ necessaria sunt hęc.

Veritas & mēdaciū. Varię sunt (sicut veritas in multis reperitur in voce, in actibus, &c.) varię inquam sunt diffinitiones, quę ab antiquis philosophis, & magistris nostris, de veritate traduntur. Mendacium etiam ad eundem modum multiplex, & in multis reperitur. De quo Aristoteles & in rebus, & in Ethic. ca. 7. actibus, & in fictionibus constituit mendacium. Arrogās, gans pręclara, & ea quę non sunt, & maiora, quam insunt fingere videtur. Sicut contingit cum gloriatur de generis claritate, cum obscuro loco natus sit, aut de abundantia diuitiarum, cum sit illi curta supellex, aut cum iactat artis & scientię peritiā supra captum, & intellectum. Dissimulator autem contra negare quę sibi insunt aut minuire solēt. Negat intellectus hebetudinem, minuit generis

Aneris ignobilitatem. Medius autem, id est virtuosus, & verax (virtus vero medium vitiorum) cum sit talis ut vnum quodque quale est ipsum dicat atque ostendat, tam vitam, quā vocibus est verax, ea sibi inesse confitendo quæ insunt, & neque maiora neque minora. Longiorem forsan, quam pro mensura nostri sermonis debemus, protraheremus sermonem, fide omnibus mendacij & veritatis speciebus ageremus. Quod & alia ratione in praesentiarum non conuenit, cum valde moralis debeat esse nostra oratio, longeque ab omni metaphysica disputatione. Secundum Aristotelis sententiam, scilicet, quod verax est, qui vnumquodque quale est ipsum dicit atque ostendit, inquit beatus Augustinus, quod veritas est qua ostenditur id quod est. Et Hylarius quod verum est declaratiuum, aut manifestatiuum esse. Et hoc conuenit ad veritatem secundum quod est in intellectu. Ab eo enim quod res est, vel non est verum aut falsum dicimus, affirmando aut negando, componendo, aut diuidendo. Aliter alio loco diffiniuit idem Augustinus veritatem, & Anselmus, & Auicēna, sed quæ pulchriora ac clariora apparuerint à nobis proponuntur. Aliquot ergo considerationes quæ magis videbuntur necessariae proponamus. Docet Aristoteles ipsaque experientia, quam necessaria, & utilis sit consuetudo, in paruis vera dicere, & in rebus quasi nullius momenti, propter hoc scriptum est: *suescere* vanitatem, & verba mendacij longè fac à te. Inde enim *quā necessarius* habitus generatur, amorque erga veritatem, ut etiam in *Prou. 30.* difficilibus & magnis, etiā cum rei familiaris discrimine, aut salutis aut vitæ, non mentiatur. Qui nanque verum amat, & in quibus nihil refert vera dici, is multo magis vera dicet in quibus multum refert, sicut magno periculo se exponit mentiendi in magnis ac arduis, qui consuetudinem sequitur in paruis mentiendi. Sic e contra qui amore erga veritatem afficitur à pueritia, cum senuerit non recedet ab ea.

*Augu. lib.
de Verare
ligione.
Hilarius.*

*Vbi supra.
Veritati as
suescere
quā neces-
sarius.*

Veritas Maxime quidē est necessaria veritas in republica, val- C
quā neces- deq; periculofum & nociuū mendaciū. Vnde beatissimus
saria in re Apostolus Paulus ad Ephesios inquit: Deponentes omne
publica. mendacium loquimini veritatem vnusquisq; cū proximo
Cap. 4. suo quoniā sumus inuicē mēbra. Cum enim homo sit ani-
 mal rationale, & sociale mēbrumq; reipublicæ suæ, natura
 liter debet vnus alteri id sine quo societas humana & con-
 uictus politicus seruari nō potest. Non possunt autē homi-
 nes conuiuere nisi sibi inuicē credant, tanquam sibi inuicē
Veritas cū veritatem dicentibus ac manifestantibus. Conuenit nāque
iustitia cō virtus veritatis cum iustitia, in duobus. Vno quidem mo-
uenit. do in hoc quod est ad alterum. Manifestatio enim verita-
 tis est ad bonum alterius & ad conuiquendum in republica,
 multum necessaria, in quantum ea quæ circa ipsum sunt
 vnus alteri manifestat. Altero modo in quantum iustitia
 æqualitatem quandam in rebus constituit. Hoc etiam facit
 veritas, adæquat enim signa rebus existētib; circa ipsum.
 Debitum autē veritatis regulariter non est legale, sed mo- D
 rale, in quātum, scilicet, ex honestate vnus alteri debet ma-
 nifestare veritatē. Vnde veritas est pars iustitiæ. Quātum
 autē sit necessaria iustitia in omnibus reipub. mēbris, ipsa
 docet experiētia, nullumq; potest latere. Hinc omnis em-
 ptio & veditio iusta. Manifestat enim vëditor & substan-
 tiā, & accidētia rei vëdibilis, iustūq; pretiū eius. Dat & quā-
 titatē, & qualitatem rei venditæ. Ecōtra autē mēdacio om-
 nis dolus & fraus innotuit. Vnde statera dolosa, vnde men-
 sura & mensura in plateis, vnde vsura & dolus in omnibus
 accōmodationibus vëditionibus, emptionibus, nisi ex mē-
Arist. Vbi dacio? De quo Aristoteles com de mēdacio ageret. Si quis
supra. alicuius gratiæ, gloriæ & honoris, nō nimis est vituperan-
 dus, vt arrogās, sin argēti, & eorū quæ ad argētū rediguntur,
 deformior est. Aduersus quos sanctus Hieremias, pēlamat.
Cap. 5. Circuite vias Hierusalē & aspiciate, & considerate & quæri-
 te in plateis eius, an inueniatis virū facientem iudiciū, &
 quæren-

- A** quarentem fidē. De quibus plateis sanctus Esaias dixerat. *Cap. 59.*
Corruit in platea veritas. Conuersum est retrorsum iudiciū, & iustitia longē stetit, quia corruit in platea veritas, in plateis.
 & æquitas nō potuit ingredi, & facta est veritas in obliuio-
 nem. Heu quam vera sunt hæc, in plateis etiam nostris, &
 in prætorijs. Iam sequitur in Hieremia, Sicut decipula ple-
 na auiibus, sic domus eorum plena dolo, ideo magnificati
 sunt, & ditati. Nonne hæc etiam reperiuntur inter vos? *Ar Cap. 5.*
gentum tuum versum est in scoriā, vinum tuum mixtum Esai. 1.
 est aqua. Domus eorū plena dolo. Quid de bibliopolis di-
 cemus? Quid de vnguentarijs? quid de lignarijs? Quid de-
 niq; de omnibus qui vendunt? Domus eorum plenæ dolo
 sunt. Ideo magnificati sunt furto & mēdacio, & ditati. Om-
 nes loquuntur mendacium cum proximo suo, sed perdet
 illos Deus. Scriptum est enim. Perdes omnes, qui loquun- *Psal. 5.*
 tur mēdaciū, quia virum sanguinum, & dolosum abomi-
 nabitur Dñs. Et quid dicam de hoc pessimo hominū gene- *Psal. 5.*
B re? nisi quod apud eundē Hieremiam scriptum est: Docue-
 runt linguam suam loqui mendacium, vt inique agerent *Cap. 9.*
 laborauerunt. Extenderunt linguam suam quasi arcem
 mendacij, & non veritatis. Nec hoc maximum malum
 eorum, sub multis iuramentis eorum mendacium celatur
 vt periuria multiplicent, & verum sit quod sequitur in pro-
 pheta: De malo ad malum egressi sunt, & me non cogno-
 uerunt dicit Dominus. Ad vos pauperes populi sermonem
 meum conuerto. Vnusquisque à proximo suo se custodiat,
 & in omni fratre suo non habeat fiduciam: quia omnis fra-
 ter supplantas supplantabit, & omnis amicus fraudulēter in-
 cedit. Et vir fratrem suū deridebit, & veritatē nō loquetur.
 Eia iudices intelligite hæc omnia, sub cura vestra pupilli,
 orphani, & viduæ relictæ sunt. Scrutamini domus & ta-
 bernas populi vestri, panem, vinum, oleum, carnes & pon-
 dera earum, in quibus omnibus mendacium aduersus pau-
 peres inuenietis. Estote rigidi satellites acerrimique
 victores

Perficiendi in Rep. vltiores tantorum malorum sicut in rep. vestra grassantur. **C**
Exo. 18. Sed audite qui & qualis cōditionis homines ad munus hoc sint eligendi prāficiendiq; attendite sermoni Iethro ad Moysen. Consume batur sanctus. Moses magno ac nimio labore, in totius illius multitudinis dijudicandis causis, a negotijs. Ad quem socer eius Iethro: Esto tu ad populum in ijs quæ ad Deum pertinent, vt referas quæ dicuntur ad eum, ostendasque populo ceremonias & ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant, & opus quod facere debeant. Prouide autem de omni plebe viros, sapientes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, id est, amor veritatis, & qui oderint auaritiam, & constitue ex eis tribunos & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudicent populum omni tempore. Nisi enim in iudice sit veritas, & amator illius sit, sicut de domino Deo psallit David, Ecce enim veritatem dilexisti, implebitur quod dictum est aduersus Iudam per Esaiā prophetā. Principes tui infideles, socij furū, omnes diligunt munera ab cauponarijs, & vinarijs, &c. Sequuntur retributiones. Cōsentiunt furta manifesta in populo suo, vt digni etiā sint morte, sicut & fures ipsi.
Roman. 1. Scriptū est enim: Nō solū qui talia agūt digni sunt morte, sed qui cōsentiūt agēribus. O quā necessaria veritas in iudice, & amor eius. Ponderate obsecro singula verba cognati Moysi. Quatuor dixit. Prouide viros sapiētes, ecce primū, & timētes Deū magnū, hoc secundū multoq; necessarium in prāfecto, in quibus sit veritas, & odiū auaritiæ. Erudimini qui iudicatis partē Dñi. Sed & ad sacerdotes eius maxime spectat veritas, amorq; eius. Quippe qui periculossissime errabit, si mēdax fuerit. Ab ore em eius legē Dñi requirit populus, cōlestēq; doctrinā. Propter quod prācipiebat
Exod. 28. Moyses imō Dominus per eum: Pones autem in Rationali iudicij doctrinam & veritatem, quæ erunt in pectore Aaron. Doctrinam & veritatem, amoremque eius in pectore Aaronis super describit Moyses frater eius.

- A** Ad veritatem ergo spectat ea dicere quale vnūquodq; *Falsum.*
 est, ad mendacium autem, falsum velle dicere animo fallē
 di. Duo ergo inuoluit mendacium, & falsum & animū fal-
 lendi, inde enim originem trahit mendacium, quia cōtra
 mentē dicitur aliquid. Vnde si quis falsum dicit existimās
 esse verum, falsum dicit materialiter, non formaliter. Et
 econtra si quis verum dicit existimans esse falsum, per acci-
 dens verum dicit cum tamen intendat fallere, & decipere.
 Sit ergo generalis conclusio. Omne mendacium per se est
 malum & peccatum, neq; vlla circumstantia potest vestiri
 vt honestetur reddaturq; inculpabile. Hoc docuerunt om-
 nes Philosophi, & Theologi. Mendacium (inquit Aristoteles) *Aristo. 4. Ethic. c. 4.*
 est per se prauum & fugiendum. Verum autē est bo-
 num, & laudabile. Cum autem mendacium sit triplex, ioc-
 cosum, scilicet, & officiosum, & perniciosum, hoc tertium
 solum est mortale, quia contrariatur charitati, per quā ani-
 ma viuit Deo coniuncta. Quæ enim societas Christi ad *Ioan. c. 8.*
B Belial? Pater mendacij diabolus est sicut docet Dominus
 Iesus. Vos ex patre diabolo estis. Cum loquitur mēdaciū,
 ex proprijs loquitur; quia mendax & pater eius. Deus autē
 veritatis pater est. Ecce vtriusq; parentem, mendacij, &
 veritatis, hæreditas patris ad filios deuoluitur. Quod si filij
 & hæredes, argumentabatur valde legitime sacratissimus
 Paulus. Mendaces ergo, hæredes erunt diaboli, cuius hære- *Rom. 8.*
 ditas ignis, tenebræ, gemitus æternus. Veraces ergo hære-
 des erunt Dei, & cohæredes Christi, cū cōsemmati in glo-
 ria beatificabuntur. De quo Plato: summum hominis bo- *Plato li. de*
 num agnitionem veritatis affirmat, cū vita decefferimus. *rep. &*
 Si modò purgari exeamus, tunc verum ipsum, & id quod *leg.*
 verē est, Deum videlicet intuentes fruemur re nobis tan-
 to opere concupita, hoc est veritate, & scientia rerum om-
 nium. Nec mirum hoc, cum Deus veritatem diligit, sicut
 testatur sacer David, amatores suos ad se, & ad contempla- *Libr. 3. ca.*
 tionem claræ veritatis adducat. Extat apud Esdram dispu- *3. 4.*
 tatio

*fundamē-
tū fidei
nostrae.* ratio iuuenum palatij regij, imò cubiculi & lecti obserua- **C**
 tores erant, & corporis regis. Præualuit tamen versum Zo-
 robabel, quo ostendit fortio rem omnibus veritatem. Su-
 per omnia vincit veritas. Omnes populi clamauerunt, &
 dixerunt: Magna est veritas & præualet. Valdeque hono-
 ratus est à rege. De hoc satis.
 In certa & occulta sapientie tue manifestasti mihi. Val-
 de fuit necessaria presentis homilie consideratio, vbi exa-
 minauimus conditionem diuinæ naturæ, & Dei nostri
 qui verax est, amatorque veritatis, cui impossibile est mē-
 tiri, & negare se ipsum. Firmum fundamentum fidei no-
 stræ & mysterijs eius proponebat sacer propheta, cum do-
 mino cantabat: Ecce veritatem dilexisti, incerta & occul-
 ta sapientie tue manifestasti mihi. Ac si aperte diceret. Im-
 possibile est sefellisse me, cum me omnia Christi myste-
 ria doceres, celesti lumine apertissimisque reuelationi-
 bus. Tu enim verax es, & veritatis maximus amator, tan-
 tum ab est ut mendacium persuadeas, longe enim abest à **D**
 natura tua. De his ergo sit præsens consideratio, de reuelat-
 tionibus in quam sanctis patribus factis, & præcipue Da-
 uidi, quem interpretandum suscepimus & de firmitate
 fidei nostræ sacratissimæ, hoc est de eius veritate. Nec di-
 sputo quæstionem illam, quis prophetarum fuit excellen-
 tior ac sublimior, etiam si possem pro Davide nostro, effu-
 cace rationes, & auctoritates non continendas afferre,
 eò vel maxime, quod in sequentibus demonstraturi si-
 mus nullum hominum vidisse Deum, neque Mosem neque
 Paulum, in quo excellere Mosem antiqui sapientes credi-
 derunt. Celesti enim lumine David rex & propheta, fuit
 medio aliquo figurarum, aut sensibilibus imaginum, non
 aliqua, sed omnia Christi mysteria præiudic. Vnde quæ
 alijs erant incerta, & occulta, sibi erant propalata, euident-
 issimeque manifestata. Ipse enim dicit: Incerta, & occulta
 sapientie tue manifestasti mihi. Super quod sacer Ambro-
 sius.

Alius. Nō incerta mysteria, quia certa sunt, nec incerta secreta *Ambr. A*
 ra arcana sapientia, sed nō manifestata. Quod enī in oculus *polo. Dau.*
 nō vidit, nec auris audiuit, neq; in cor hominis ascēdit, hoc *1. cap. 12.*
 pręparauit Deus diligentibus se. Videns igitur ea dixit: *Lege bea.*
 Ecce nō in vmbra ad in figura, neq; in typo, sed in verita- *tum Hier*
 te lux aperta resplendet. Ecce nūc veritatē aspicio: splēdo- *sup. 2. cap*
 rem veritatis agnosco, nūc te maiori Dñe Deus noster ve- *Ioel.*
 neror affectu. Ecce veritatē dilexisti, & reuelasti mihi nō *Exo. c. 25.*
 per speculū non in ænigmate, sed facie ad faciem te mihi *Ioan. 8.*
 Christe demonstrasti. Pręuidit Moyſes imagines in monte *Dies Chri-*
 omniū faciendorū, sicut ad illum loquutus est Dñs Deus. *sti.*
 Inspice & fac secundum exēplar, quod tibi in monte mon- *Matt. 26.*
 stratum est. Et ante illum pater fidei nostrę Abraham, vi- *Nume. 25.*
 dit diem Christi in Isaac, & ariete. Hic est dies Christi, *Acto. c. 7.*
 mors eius, & Crux, dicente ipso ad hospitem suum. Tēpus *Gene. 16.*
 meum prope est, apud te facio pascha cum discipulis meis. *Irenęus li.*
 Et postea, Pater venit hora, clarifica filiū tuum. Vidit hunc *3. aduers.*
B diem Christi ipse Moyſes in serpente æneo, in ligno suspē- *hæres. c. 11*
 so pro signo, scilicet, Christi crucifigendi. Et quid dicā de *Athan. to*
 visionibus prophetarū? Quāta vidit Esaias? Quanta vidit *mo. 4. q. 22*
 Hieremias? Quāta Ezechiel? quāta Daniel? Imagines mul- *Iustinia-*
 tarū rerū inspexerūt, in quibus eorū mens cognitionē my- *nus Mart.*
 steriorū accipiebat, relucebant enī in illis. Et licet de Abra *in dialogo*
 hā scriptum sit, quod viderit Deū glorię, & gloriā eius in cū *Triph.*
 Mambre, non nudā Dei essentiā existimes eum, aut aliquē *Theodo. q.*
 alium vidisse, sed Deū in apparenti forma hominis, magis *5. in Exo.*
 aut minus gloriosa, sicut exponit beatus Irenęus ceteriq; *Euse. Caf.*
 patres vetustissimi, quos enarrare lōgū esset. Nec per hęc *lib. 1. hist.*
 quę dicimus, dubiā quęstionem absolui mus etiā si David *Eccle. 11.*
 omnia Chri mysteria, nō in figura non in typo, sed in veri *12. 17. lib.*
 tate, luce aperta resplēduerūt, sicut testat sacer Ambrosius. *7. de De-*
 De omnibus reuelationibus antiquis patribus exhibitis, *monstr. E.*
 summā faciēs sacratissimus apostolus vnico aut duobus ver- *uang. c. 2.*
 bis, totā hęc cōsiderationē epilogar. Multifariā multisque *Ad He. 1.*
 modis

modis olim Deus loquens patribus in prophetis, nouissimis **C**
Oseas. c. 13 me diebus istis, loquutus est nobis in filio, quod antea Do-
 minus dixerat, assimilatus sum in manu omnium prophe-
 tarum, sciendum est tamen quod prophetarum spiritus sub-
 ditus erat prophetis. Aspiciebant enim & luce clarius intue-
 bantur adesse sibi diuinum splendorem intelligebantq; de
 quibus loquebantur, & quæ in imaginibus, & figuris figu-
 rabantur. Rem hanc primò nomen ipsum confirmat dicē.
1. Reg. c. 9 te Saul cum quæreret Samuelē: Venite & eamus ad vidētē.
 Qui enim propheta dicitur vocabatur olim videns, vi-
 debant ea, de quibus sermonē faciebāt, sicut beatus Athana-
Ath. ser. 4 sius eleganter probat, & sacer Hieronymus, cōuincēs Cata-
contra A- phrygas hæreticos, qui asseuerāt nesciuisse prophetas, ver
rianos. big; ministros, quid facerent aut de quibus renuntiarent,
Hieron. in quod etiam Montanus & Priscillianus impudentissime di-
proemio xerunt, vocantes sanctos Dei prophetas arreptitios. Cum
Abacuc. re vera cœlestis spiritus, interno lumine imagines, & figu-
 ras, & visiones illustrabat, vt latentia mysteria intellige-
 rent, vnde ipsorum prophetiæ, visiones vocabantur. Esaias
Cap. 1. hoc nomine suam prænotauit prophetiam dicens: Visio
Cap. 1. Esaiæ prophetæ filij Amos. Eodem modo loquitur Eze-
 chiel propheta dicens: Visiones Dei vidi, & initium pro-
 phetiæ Naum sic habet: Liber visionis Naum. De hac pro-
 phetarum intelligentia, quæ necessaria est in prophetis, di-
Cap. 10. cit Daniel: Intelligentia opus est in visione. Quo fit vt qui
 non intelligit de quibus dicit, non sit habendus propheta,
 sicut super Ioel probat beatus Hieronymus. De quo beatus
Cap. 21. Iob: Spiratio omnipotentis dat intelligentiam. Nec grana-
 bor euidentiae gratia, vnam aut alteram visionem propheta-
 rum exponere. Demonstratus est Dominus Iesus in ha-
 bitu regnantis sancto Esaiæ, sicut exponit hunc locum sa-
Cap. 6. cratissimus Ioannes. Hæc dixit Esaias quando vidit gloriā
 eius & loquutus est de eo. Cum ergo inquit Esaias: Vidi do-
Cap. 12. minum super solium excelsum & eleuatū, vidisse Domi-
 num

A num nostrum Iesum Christum est necessariò credendum. Vidit & Seraphin clamantia Sanctus, Sanctus, Sanctus. In quo Trinitatis deificæ intellexit mysterium, intellexit, & reuelandum esse in Apostolica prædicatione coram gentibus, excæcandamque infidelitate domum Iacob, quod sibi demonstratum est, cum vidit domum fumo repletam. Vidit ergo Dominum Iesum regnantem, cognouit gentium vocationem, in trisagio gloriæ & laudis Seraphin, & in voce, plena est terra gloria eius, vidit in fumo perfidorum Iudæorum cæcitatem, sed de hoc satis. Hoc argumentum probat beatus Paulus ad Corinthios. A quibus omnibus superfedemus, ne in longum protrahamus sermonem.

1. Epistol.
cap. 14.

Duo tamen sunt notatu dignissima, & scitu necessaria, alterum quidem quod cōtingit prophetam loqui proprio spiritu quædam, quæ prophetico videbantur dici. Sed statim corrigere ea sicut in Nathan aperte videmus, qui statim correxit retractauitque sententiam. Cum enim David summis votis desideraret ædificare Domino domum, & templum in quo habitaret consuleretque de re hac Nathā

Proph. proprio spiri-
tu aliquan-
do loqui-
tur.

B summis votis desideraret ædificare Domino domum, & templum in quo habitaret consuleretque de re hac Nathā prophetam respondit ei: Omne quod est in corde tuo vade & fac, quia Dominus tecum est. De quo illic statim subditur: Factum est autem in nocte illa, & ecce sermo Domini ad Nathan dicens. Vade & loquere ad seruum meū David. Hæc dicit Dominus Deus. Nunquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum? Et paucis interpositis: Cum completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de utero tuo, & firmabo regnum eius, ipse ædificabit domum nomini meo. Ecce (inquit beatus Gregorius) Nathan propheta, qui prius regi dixerat, Vade & fac, post modum prophetæ spiritu edoctus, hoc fieri non posse denuntians, & regis consilio filijs, & suis sermonibus contradixit, quia quod de suo spiritu dixerat, falsum esse deprehendit. Vbi nota quod cum de proprio spiritu loqueretur, dixit, vade & fac, nō dixit. Hæc

2. Reg. 7.

Greg. Homil. 1. super
per Ezech.

Nota.

M dicit

dicat Dominus Deus. Cum illuminatus cœlesti spiritu loquitur, sic inquit. Hæc dicit Dominus. Quo verbo ostenditur nobis diuinum lumen splendescere sanctis prophetis, cum in Spiritu sancto loquuntur. Hæc tamen cognitio eorum quæ videbant non simul & statim cum ipsis visionibus, & multarum rerum imaginibus comitabatur, & hoc est secundum, quod promissimus, & scripturis demonstrauimus. Præmonstrata est Danieli, magna illa pugna arietis, & hirci. Inquit sanctus propheta. Factum est autem cū viderem ego Daniel visionem, & quærerem intelligentiam: ecce stetit in conspectu meo, quasi species viri, & audiui vocem viri inter Vlai: & clamauit & ait; Gabriel fac intelligere istam visionem. Et post alia. Ego ostendam tibi quæ futura sunt in nouissimo maledictionis, quoniam habet tempus finem suum. Aries quem vidisti, &c.

Cap. 8.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

Habemus ergo tria euidenter contestata in sacra pagina vtriusq; testamenti Deū, scilicet, esse veracem, & veritatē, qui nec fallere nec falli potest. Fuisseq; edoctum sacros patres nostros de mysterijs fidei nostræ, sicut præsentī loco decātat David. Incerta & occulta sapiētīæ tuæ manifestasti mihi. Sciebātq; ipsi propheta, de quibus propheta bāt. Hoc lumen propheticū fuit nobis summe necessariū, & maxime vtile. Necessarium quidem, quia sine cœlesti reuelatione sciri nō potest esse nobis præparatum cœleste regnum, vitamq; æternā, etiam si finis noster naturalis sit. Neq; inquiri à nobis posset, nisi prædoceremur, quid à nobis inquirendum est, & qua via. Hæc autem omnia, humana inuestigatione nō potuerunt deprehendi, quoniā excedunt omnem facultatem nostram, & captum naturalis philosophiæ. Cōsiderate obsecro quantū à veritate errauerunt etiā illi, qui mundi sapientes appellati sunt. Alij hominis felicitatē posuerunt voluptatē, (& proh dolor atq; pudor, quot vires hic error pestilēs quotidie acquirit) alij honores, alij diuitias, alij ideā. Quos omnes euidentē cōvincit Aristot.

Lumē propheticum quā necessarium.

Greg. 11.

Not.

1. 1. 1.

- A** Aristoteles, & licet, ipse vicinior factus sit veritati, non tamē comprehendit illam. Dixit enim bonum humanum animæ est operatio per virtutem, & si plures sint virtutes per optimā nimirū, & perfectissimā, & insuper in vita perfecta. In mille philosophorū paginis non leges, gloriosum verbū illud ad Abraham dictum: Ego sum merces tua magna nimis. Neq; illud Dñi Iesu. Hæc est vita æterna, ut cognoscāt te solum verū Deū, & quem misisti Iesum Christum. Neq; illud Pauli. Videbimus eum sicuti est. Nūquid Pythagoras, nunquid Plato ille, qui diuinus appellatus est, & si de numine cogitabundus semper incederet, aut Socrates, hæc mente perceperunt? Imò & ipsi idololatriā coluerunt, sicut testatur beatus Athanasius, descēdentes in Pyrræum, ut hominis arte deformatam Dianam adorarēt. Nūquid viam disciplinæ ad salutem æternam inuenerunt? Non certē, sed Dei sapientia docuit eam, & tradidit illam Iacob puero suo & Israel dilecto suo, & postea in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est docens homines colere Deum, mente & spiritu (spiritus enim est & in spiritu oportet eum adorare) docuit legem, & mandata vitæ diligere, tribuens adiutorium, & gratiam ut tandem gloriam conferat, sicut Baruc propheta prædixit, rei que euentus comprobauit. Hæc omnia Esaias apertissime docet. A seculo non audierunt, nec auribus perceperunt, oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te, siue diligentibus te, sicut docet Paulus. Parauit nobis certē regnum, sicut docebat discipulos suos: Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Et apud Ioannem legimus: Ego vitam æternam do eis. Nulla humana philosophia eo usque ascendit, in contemplationem, & sensum ut excogitaret finem, & felicitatem humanam esse Deum clarē visum in vita beata, & in æternum duratura. Fuit ergo necessaria reuelatio diuina. Cum autem Deus in necessarijs nō de-
- Arist. lib. 1. Eth. ca. 4. 5. 6. Cap. 7.*
Gene. 15. Ioan. 17. 1. Cor. 13.
Atha. oratione contra idola.
Baruc. 3.
Ioan. 4.
Cap. 6 4.
1. Cor. 12. Luc. c. 12.
Cap. 10.

Psal. 88. ficiat, cuius opera sunt perfecta, nec vanè constituit omnes **C**
Nota Val- filios hominum, sicut testatur propheta David, nec oportet
de. bat pro rei dignitate (per fidem ambulamus, non per speciem)
 singulis hominibus hæc immediate reuelare, sed aliquibus
 certis & maioribus, elegit sanctos ac timoratos viros, qui-
 bus crederet eloquia & secreta consilij sui, eisdeq; diuinos
 cogitatus, super hominum salute indicavit. Hic etiã ordo,
 in cœlesti illa hierarchia seruatur, ut maiores, & sublimio-
 res spiritus illuminati cœlesti claritate, doceant, ac perficiant
Dionys. inferioris ordinis spiritus. Hanc doctrinam tradit Diony-
*inde.*sius ille magnus. Lex diuinitatis immobiliter firmata est,
 ut inferiora reducantur in Deum per superiora. Sicq; fit cir-
 culus perfectus. Vnde vnaquæq; cœlestis intelligentia, lu-
 men sibi traditum inferiori communicat, illuminant namq;
 superiores Angeli inferiores, purgant ac perficiunt. Consi-
 dera iam diuinam erga nos prouidentiam, & erga salutem
 nostram. Quicum non essent nobiscum perpetuo comor-
 raturi duces, ac patres fidei nostræ (mortales quippe erant) **D**
 traditaq; erant eis eloquia Dei, & credita, pro salute cuncta-
 rum generationum, vsq; in finem seculi, nec esset tutum ac
 bonum renouare in singulis ætatibus reuelationes, neq; ite-
 tutum, quæ iam factæ essent, eas, quasi per manus à maiori-
 bus tradi, prouidit diligentissimus salutis nostræ Deus, ut
Sacra scri- scripto mandarentur, quæ erant illis reuelata. Iam magnâ
ptura. necessitatem, & utilitatem, scripturarum inspicere. Iam lau-
 dare, & venerari non desinas sacram paginam tanquam di-
 gito Dei viuentis scriptam per manus prophetarum & Apo-
 stolorum, & vsq; ad nos fidelissime custoditam. Nec noua
 fuit ab Apostolis, per manus, & successiones episcoporum
li. 8. expla hæc custodia scripturarum, fuit, & antiquæ illi synagogæ,
nat. 6. lib. multum curæ incorruptum seruare scripturæ codicem sicut
super Esaiã docet Origenes beatus Augustinus, & sacer Hieronymus.
super Psal. Iam in his quæ diximus facile deprehendes, quam fir-
 mum & stabile sit fidei nostræ fundamentum, & veritas,
 56. quæ

A quæ in Deum reuelantem refertur. Resume breuius quæ longiori sermone scripsimus. Habes Ecclesiam ante scripturam, & simul cum verbo Dei expresso. Erant enim Adâ, Eua, Abel, Seth, & cæteri patres, quibus Ecclesia Dei constabat, nec erat scriptura. Scripserunt, & approbauerunt eam proceres ac maiores Ecclesiæ, præfuerunt ergo. Non ergo in scripturam fit vltima resolutio, fidei nostræ. Erant enim fides, & Ecclesia ante ipsam. Nec prius in posterius potest reduci. Resoluitur ergo omnis fidei nostræ ratio in Ecclesiam & providentiam Dei, quam derelinquere non potest in necessarijs. Ergo si quæras quare credo scripturæ. Respondeo, quia probauit illam Ecclesia. Si rursum, quare credis Ecclesiæ. Quia spiritus Christi est in ea cū de his loquitur, & non respondebo, quia scriptura me admonet, quod debeo credere Ecclesiæ (quanquam hoc habeatur in scriptura) quia hoc esset circulus, & illusoria probatio. Et si quæras quare credo Spiritum sanctum esse in Ecclesiâ.

B Respondeo, quia credo Deum habere providentiam sponsæ suæ, quæ est columna, & fundamentum veritatis, hocque docuit Dominus Iesus in Euangelijs. Ex his omnibus scimus Spiritum sanctum regere, & gubernare Ecclesiam sanctam suam, docereque illam de omnibus necessarijs ad salutem, oportereque nos habere præ manibus, quæ Ecclesia diffinit, statuit, declarauit, approbauit, vt in multis possimus falsas scripturarum cauere interpretationes. Sic enim de cœlesti spiritu præmonuit Dominus Iesus discipulos suos. Ille vos docebit omnia, & suggeret vobis, omnia, quæcūque dixero vobis. Et ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi cūctis diebus. Hæc est altitudo, & maiestas fidei nostræ sacratissima, à Domino & à regalibus sedibus venit. Non philosophorum fuit adinuentio, non sapientium huius sæculi placitum, non somniantium vanitas, aut deliramentum inastutia liberatis humani sensus & carnis. Sed fuit sacramentum

*Resolutio
fidei.*

*Aristo. 1.
priorum
An.*

1. Tim. 3.

*Ioan. 14.
Ibi.*

Patriarcharum, & prophetarum reuelatio, & Apostolorum & Euangelistarum magisterium, qui a Domino Iesu, quæ nobis tradiderunt, didicerunt, & manibus contrectauerunt, & oculis viderunt, sicut testatur sacratissimus Ioannes Apostolus. Quod fuit ab initio, quod audiuius, & vidimus, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ, & vita manifestata est, & vidimus & testamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud patrem, & apparuit nobis, quod vidimus, & audiuius annuntiamus vobis, vt & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum patre, & filio eius Iesu Christo. Et hæc scribimus vobis, vt gaudeatis, & gaudium vestrum sit plenum. Et cum talem ac tantam experiētiā habuerint patres noui testamenti eorum, quæ dixerunt, & scripserunt, quod viderunt ea, & manibus contrectauerunt, & audierunt auribus suis, de prophetia tamen inquit Petrus: Sed habemus firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes, quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco. Vides quanto firmiter est lux prophetarum & reuelatio eis facta, quam quæ sensibus, perceperunt Apostoli (ipsi etiā prophetae extiterunt excellentioresq; Moyses & Dauid) de quo lumine vertex & caput Apostolorum sacratissimus Petrus inquit: Habemus firmiorem propheticum sermonem, qui lux, & lucerna ardens est ad illuminandos oculos nostros. Prædixerunt enim in spiritu Dei redemptionis nostræ mysteria, & maxime Dauid, qui inquit: Incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi, prædixerunt inquam Christi, & Ecclesiæ mysteria, quæ nullo modo nisi in Spiritu sancto prædici potuerunt & impleta sunt. Propter quod sæpenumero hoc verbo vsi sunt Apostoli, vt adimpleretur quod dictum est per prophetā, vel tunc adimpletum est, quod dictum est per prophetam, inuincibile & inexpugnabile hoc argumentum existimantes, & verè sic est. Vbi nota magni Athanasij doctrinam, vt

A rem hanc, & cetera quæ diximus percipias. Cum age- *Nora Val.*
 ret sermonem beatus Athanasius de cruce, & passione *deni. 7. di*
 Domini, in cuius lectione & historia sæpenumero ver- *Athan. in*
 bum hoc auditur, ut adimpleretur, aut tunc adimple- *de cruce,*
 tum est, &c. Sic inquit. Non propheta istis auctor est, ne- *& passio-*
 que Iudæi extra culpam istius infidelitatis existunt, sed *ne Dñi.*
 propheta ea, quæ ipsi facturi essent, prospiciens, futura
 esse denuntiavit, illique postea id ipsum opere execu-
 ti, verum esse sermonem prophetæ declaraverunt. Neque
 ut serviens prophetis verbis ista contra Christum ausi
 sunt, sed suo ipsi mer studio, sponte volentesque illa per-
 petrauerunt, ut non propheta istarum rerum auctor sit aut
 causa, sed ipsorum voluntas, quin potius ipsi in causa
 fuerunt, ut talia de ipsis prophetæ prædiuinarent. Si-
 quidem prophetæ proprium est futura prospicere, & in
 eo non hallucinari, (Nota): hominum autem est agere,
 quod velint. Et sicut oculis contuentes, intuendo non
 fallimur, neque aliter videmus, & aliter res agitur, sed
 ut agitur, videmus, & ut videmus, agitur: ita quoque
 prophetæ futura & præsentia cernebant, verum quæ
 cernebant oportebat fieri, & ea, quæ fiebant non pote-
 rant non videre. Rursum ut ea, quæ nostris oculis con-
 spicimus, necesse est omnino esse, cum ea quæ sint, sub
 conspectu veniant, neque fieri potest ut aliter sint, quam
 à nobis videntur: ita quoque quæ à prophetis prospici-
 ebantur, necessarium erat ea esse, neque fieri poterat,
 ut aliter essent, quam ipsi præviderant. *Nora.* Nam si ea
 quæ fiebant non prospicerent, iam prophetæ non essent.
 In summa id pro certo haberi debet, prophetas non so-
 lum legum, esse magistros, ut quæ præcipiunt fieri de-
 beant, sed rerum quoque futurarum iudices esse. Siqui- *Nora Val.*
 dem non eo quod dicunt, ideo quid sit, sed quia fu- *de.*
 turum est, ideo ab illis prædicatur: neque fieri potest
 ut prophetæ mentiantur, &c. Eandem doctrinam docet

Super Psalm. 50. Homilia nona.

Origenes. Origenes non vno loco tatum. Sed illud commemorabo, **C**
lib. 7. in. 8 quod contra Celsum scripsit, quia, & de morte Domini
ca. ad Ro- Iesu, & de his, quæ in ea acciderunt, sermonem agebat.
ma. & li. Celsus concludens inquit: Ergo quia prædicta sunt hæc,
2. contra facta sunt, nec potest aliter fieri, ad quem Origenes. Cel-
Celsum. sus putat, quod aliquis præsciis prædixit, ideo fieri, quia

prædictum est. Nos verò non concedentes aimus non præ-
 dictorem causam esse futuri, sed futurum illud, quod om-
 nino euenturum erat, etiam nemine prædicente, præco-
 gnitori autem causam prædicendi præbuisse. Totum enim
 hoc in præcognitione vatis est, cum alterum fieri possit,
 fore hoc alterum. Quam doctrinam ex Psalmo. 34. Deus
 laudem meam ne tacueris, apertissimè ostendit. Propter
 hoc propheticum lumen, quod maximè certissimum est,
 supra ea, quæ sensibus percipiuntur, auribus aut oculis, di-
 xit sacratissimus Petrus: Habemus firmiorem propheti-
 cum sermonem. Super hoc fundamentum, quod est diui-
 na veritas reuelata, construitur, & confurgit regia domus **D**
 Ecclesia, in qua cœlestis spiritus inhabitat, viuificans, illu-
 minans, docens, regens, sanctificansque gratia sua, mem-

Matt. 16. bra Christi, & Domini Iesu. Propter quod iure, & meri-
 to de illa dixit sponsus, portæ inferi non præualebunt ad-
 uersus eam.

Vnde si quid difficile, aut quæstionis ortum fuerit, re-
 currendum est ad Christum, qui est cum sponsa sua sancta
 Ecclesia, sicut dicebat. Vobiscum sum cunctis diebus vsq;
 ad consummationem seculi. Si quid nouum videatis do-
 cere quenquam magistrorum, suspectum vobis sit, noli-
 re credere, ad magisterium sacrum recurrите, vt vos do-

Ioan. 4. c. ceat. Hanc doctrinam docuit nos illa mulier Samaritana,
Samarita- quæ cum à Domino Iesu instrueretur de adoratione, quæ
na pruden ab illis diebus erat Domino placitura (mulier crede mihi)
tissima. veni hora, quando veri adoratores adorabunt patrem in

spiritu & veritate, spiritus est Deus, & tales quærit adora-
 tores,

Atores, respondit illi, etiam si experientia nouerat & confessa fuerat illum esse prophetam: Scio quia Messias ueniet, & docebit nos omnia. O cœlestis prudentia. O anchora fidei nostræ tutissima. Cum nouum docetur de religione, de adoratione Dei, de sacramentis, de moribus Ecclesiæ, hoc sit tuum responsum, si non vis errare. Scio quia Messias uenit, qui docuit nos omnia. Non credas, etiam si prophetam noueris, qui aliter docet & loquitur, etiam si Angelus de cœlo, aliud euangelizet, non credas: Dic cum Samaritana. Ille docet omnia Christus qui est cum Ecclesia sua. Si hanc regulam seruasset Germania, & Anglia, & Galliarum maxima pars, non tam periculose aberrassent, in fide, & sacramentis. Hanc ergo regulam teneamus nos, sicut anchoram animæ tutam, ac fidam, & incedentem usque ad interiora uelaminis, ubi præcursor introiit pro nobis Iesus secundum ordinem Melchisedech pontifex factus in æternum, qui cum patre & Spiritu sancto uiuit in seculum seculorum & regnat. Amen.

Nota ualde.

Gal. 1.

Hebre. 6.

B factus in æternum, qui cum patre & Spiritu sancto uiuit in seculum seculorum & regnat. Amen.

M. S. VPER

SVPER PSALMVM QVIN- A
quagesimum. Homilia decima.

Asperges me Domine hyssopo & mundabor: la-
uabis me, & super niuem dealbabor.

ARGVMENTVM.

POST QVAM demonstratur ex scripturis, & C
auctoritatibus sanctorum Iustini Martyris, &
Basiliij magni, & Theodoreti, & Ambrosij præ-
sentem locum debere interpretari de aspergione san-
guinis Christi, per quam Dauid sperabat mundationem à ma-
gnis sordibus peccatorum, statim comprobatur ipsum Dauid
præuidisse hoc loco redemptorem sanguinolentum. Hoc enim
arcanum erat sapientiæ Dei, quod manifestum fuit illi. Iam ma-
gnus studium diuinæ providentiæ, in multiformi sanguinis
effusione declaratur ad prædemonstrationem redemptionis no-
stre, quæ maxime in Isaac & ariete resplenduit, & ut anti-
quus Dei populus futuri beneficii imagines haberet, in signum
& recordationem, ad comparandas magnas diuitias spiritus,
& gratiæ, quo dono sublimius magnificata est sancta Dei Ec-
clesia, per institutionem venerabilis sacramenti altaris, in quo
immolatur agnus mitissimus Dominus Iesus, aspergiturque san-
guis eius super populum, sicut olim in lege, vbi multa ad infor-
mationem eorum, qui astant in Ecclesia sub sacrificij salutaris
consecratione. Iam quantæ sint sordes peccatorum declaratur,
quamque infirma & miserabilis maneat anima, & omnes vi-
res eius post peccatum, & quod solo sanguine, & sacerdotio
Christi lauari possint, quod sacerdotium in Aaron præmonstra-
tum fuit secundum Athanasium. Vltimo tandem loco, postquã
declaratur expectatio antiquorum patrum effusionis sangui-
nis Christi, pulchritudo admirabilis animarum, quæ per eum
mundantur, depingitur.

Asperges

A Asperges me Domine hyssopo & mundabor: lauabis me & super niuem dealbabor.

C Vm tam multa ac sublimia sint, quæ in argumento huius homiliæ promissimus, humilitate exorandus est dominus Deus, ut suffragium gratiæ eius nobis concedat, ad perficiendum, statim præsentis versu comprobatur sanctus propheta, quod superiori cantauit: Incerta, & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi, & asserui te, non exorando aut sub dubio quod tertio versu rogabat, cognoscit implendum. Quid orabat? Multum lava me, ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Quid vero inquit præsentis loco? Asperges me hyssopo, & mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor. Occultissimus valdeque incertus erat modus & genus redemptionis humanæ quod, scilicet, facienda esset ac perficienda morte, & sanguine Christi æterni filij Dei. Hinc est quod beatus Hieronymus vertit ex hebræo titulum noni psalmi, ubi nos legimus pro occultis filij, super mortem filij. Symmacus vero pro victoria de morte filij. Aquila, adulescentiam filij posuit. Et Septuaginta Christi passionem & resurrectionem, quæ ignota prius mundo fuit, per verbum absconsonis velare voluerunt. Quod manifestè probat idem Hieronymus: quia non de filio Dauid, id est, Absalon, quæ hic narratur, scripta sunt, cuius opera non occulta, sed mala & manifesta fuerunt in patre. Hoc ergo de vnigenito Dei patris debet intelligi. Principale locum tenebat, inter consilia arcana diuinæ sapientiæ, modus nostræ redemptionis, voluntasque eius efficax, & absoluta. Forsan propter hoc, alio loco dicebat hic noster Dauid, Venite & videte opera Domini, terribilis in consilijs super filios hominum. O magnū consiliū Dei nostri, quod tradidit vnigenitū, pro seruorum, & inimicorum salute. Quod cum Dauid præmonstratum fuit, luce clara, non per enigmata & figuras & somnia, letabundus, gembundusque, dicit. Asperges me domine hyssopo, & munda.

mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor. In quo non satis mirari possum, quid causæ fuerit, quod fere omnes patres ac duces nostri, præsentis loco, naturæ, ac cōditionis huius humilis herbæ hyssopi, in quâ, scrutati sunt, ut in de ædificantē cōsiderationē ac doctrinam educerēt, relinquentes quæ sub velamine antiquarū historiarū latebant redemptionis humanæ mysteria, sanguinē humilis hyssopi Christi consummanda. Nunquam lego humilitati (quæ per hyssopum intelligūt) ascribi nostri cordis lotionē, me

Hebræ. 9. testamenti comprobari possit, sanguinē Christi emundare conscientiam nostram ab operibus mortis ad seruiendum

Apoc. 1. Deo viuētī. Ioānes etiā dicit de Christo. Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, & de sacris illis martyribus stolis albis decoratis, audiuit diuinū respon

Apoc. 7. sum. Hi sunt, qui uenerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas in sanguine agni. Ecce quomodo sanguini

Christi ascribit scriptura mentis nostri munditiam, de quo D

plura in sequentibus. Et si uenerer beatorum Augustini, Hieronymi, & Gregorii, valde eruditam pianq; sententiā, illam tamen expositionem intēdo amplecti, literalis enim est, valdeq; germana, & proximior menti prophetæ, quā

Amb. A. sanctus Basilius, Theodoretus, & Ambrosius tradiderunt.

pol. David Hyssopus nihil aliud quam spiritalis rei typus & umbra
1. cap. 12. fuit. Cū em hyssopo sanguinē agni postibus, & super limi-

naria ianuarū aspergerēt, exterminatoris angeli manus effugerūt: quæ quidē ceremonia salutaris passionis Christi imaginē præferebat. Nā & hic sanguis, & lignū salutare, &

Basilius. salos, quæ fide accedētib; gratuito cōferant. Hac Basilius.

Theodore Paria ac similia inquit Theodoretus, sed aliquantō clarius.

tus. Qui em agni sanguine in Aegypto hyssopo postes insperserūt exterminatoris manus euaserunt. Illa autem salutaris crucis figura erant. Sanguis namque etiam hic, & lignum salutare fuit, & salus his, qui cū fide accedebāt, afferebatur.

Hanc

A Hanc expositionem, illa quæ est beati Iustini antiqui mar-^{Iustinus.}
tyris & Philosophi valde confirmat. Erit autem vobis san-^{Dialog. ad}
guis in signū in ædibus in quibus eritis, & videbo sangui-^{uers. hebr.}
nem & transibo vos, neq; erit in vobis plaga disperdens, ^{fol. 83.}
quando percussero terram Aegypti. Vobis (inquit) erit in ^{Exod. ca.}
signum, non Deo, aut Angelo percutienti. Vobis erit in si- ^{Nota.}
gnū non eius rei, quæ nunc fit, scilicet, liberationis vestræ,
sed altioris, & excellentioris, quæ sanguine agni immacu-
lati Christi perficienda est. Hoc significat ille sanguis, li-
berationem generis humani à dura seruitute peccati. Si-
gnum illud, hanc lucidissimam veritatem habet, quod, sci-
licet, genus humanum sit Christi sanguine redemptum à
dura seruitute peccati, & quod lauerit nos in sanguine suo.
Hoc ergo significat, quod sanctus confessor inquit: Asper-
ges me hyssopo & mundabor: lauabis me, &c. Quod vel
inde maximè ostenditur, quia eisdem verbis vtitur alia
scriptura, cum de aspersione sanguinis taurorum, & vitulo-
rum sermonem ageret. De quo sacratissimus Paulus, cum ^{Ad He. 9.}
dedicatione, & confirmatione veteris testamenti disputa-
ret, inquit: Nec primum sine sanguine dedicatum est, le-
cto enim omni mandato legis à Moyse vniuerso populo:
accipiens sanguinem vitulorum & hircorum cum aqua, &
lana coccinea, & hyssopo, ipsum quoq; librum & omnem
populum asperxit dicens, Hic sanguis testamenti, quod mā-
dauit ad vos Deus. Vides quomodo Dauid, sub aspersione
illa veteri sanguinis hircorum & vitulorum cum hyssopo
facta, intelligit clara luce aspercionem sanguinis Christi,
ad multorum lauandum peccata? Hic ergo est germanus
literalisque sensus præsentis versus. Asperges me Domi-
ne hyssopo, &c.

Excellentiam talis aspercionis meditatus in sublimi mē-
tis excessu, quantumuis sordes peccatorum suorum turpes
nimis essent, execrabilisque immunditia diuq; inueterata,
letabundus, & reuerbundusque inquit: lauabis me, & super
niuem

niam de alboro. Hæc duo simul in nostra cōsideratione **C**
 amplectamur, vt etiam mens nostra, in spem veniæ eriga-
 tur, & in ardorem dilectionis accendatur. Pollutus quidē
 fuit noster Dauid, sanguine humano, quem crudeliter in-
 nocentis Viriæ fudit gladijs filiorum Amon. Quod piacu-
 lum adeo grande fuit, vt non solum auertere faciem suam,
 verum nec exaudire orationem homicidarū promittat do-
 minus Deus. Cū extēderitis manus vestras, non exaudiam
 vos, sanguine enim plenæ sunt. Nō audit Dñs vocē depre-
 cantis simul & sanguinis effusi. Clamat sanguis gladio effu-
 sus, clamas & tu pro venia. Audit Dñs clamorem sanguinis,
 sicut de sanguine Abel legimus: Vox sanguinis fratristui
 clamat ad me de terra. Et dum manus tuæ adhuc sunt san-
 guine plenæ, idest, dum manes in ira aduersus proximum,
 nec satisfacis aut illatæ iniuriæ, aut dāno rerū temporaliū,
 nō exaudit Dñs, nec vocē deprecātis nec extēsas cōtra cœ-
 lū manus, sunt enim pollute, & sordidæ humano sanguine.
 De quo idē sanctus propheta Dauid. Iniquitatem si aspexi **D**
 in corde meo, nō exaudiet Dñs. Pollutus fuit etiam adulte-
 rio, de quo sacratissimus Paulus: Quodcunq; peccatū fece-
 rit homo extra corpus suū est. Qui autē fornicatur in cor-
 pus suū peccat, quia, qui adhæret meretrici, vnū corpus effi-
 citur cum illa: hoc est fornicatio in tantum polluit corpus
 ipsum, in tantū libidinis æstus accēditur, in quantum vene-
 num delectationis illicitæ sese per totum corpus diffundit.
 Nota quam eleganter, & vtiliter præsentem locum expo-
 suerit beatus Anselmus. Omne peccatum quodcunq; fece-
 rit homo, &c. Id est, in omni peccatō quodcunq; fecerit ho-
 mo, anima est extra naturam corporis, quia in suo sensu re-
 manet, intelligēs mala esse quæ agit. Sed qui fornicatur in
 corpus suum peccat, quoniam in appetitu, & operatione
 fornicationis, sic peccat anima, vt redigatur in naturam sui
 corporis, quia nihil tunc cogitat, nihil sapit, nihil intendit,
 nisi quæ carnis sunt. Sic enim totus homo absorberetur ab
 ipso,

- A** ipso, & in ipso corpore, vt iam dici non possit ipse animus suus esse, sed simul totus homo dici possit caro esse, & spiritus vadens & non rediens. Et ideo videtur Apostolus exaggerare fornicationis malū, super cætera omnia peccata quantū ad hoc, scilicet, quia absorbetur in coitu rationis vsus. Fornicans enim imperiosæ libidinis cōditioni se subdit. Propriumq; ipsius corporis mancipiū pessimū se facit, tēpore ipsius immūdisimæ operationis. Expectat & omnes fornicarios specialis quædā poena in æternis tormētis, sicut cōsiderat Richardus de sancto Victore, Ardenti (inquit) fatore cruciabitur, quia qui hīc perfatidā luxuriā exarserit, ibi fætidū ardorē sustinebit. Propter magnam illā & specialem circumstantiā fornicationis, cum summe exprobraret dñs Deus, originalis mundi peccata dicebat. Non permanebit spiritus meus in æternum, quia caro sunt. Nihil ita foetidū, aut deforme vt humana caro, cuius patrem putredinē confitetur sanctus Iob. Putredini dixi: Pater meus es tu, foror mea & mater mea vermibus. Per hoc peccatum lumen rationis etiā si omnino non extinguatur, nec auferatur, obnubilatur tamen, diminuiturque inclinatio ad bene agendū, quia ratio hebetatur præcipue in agendis & voluntas induratur ad bonum, & maior difficultas bene agendi accrescit, & cōcupiscentia magis exardescit. Pōdera singula. Heu quantum quamque magnum malum, tanto eminus pretio. Heu quantam mentis debilitatem, ac imbecilitatem, per singulos dies acquirimus. Heu quales tenebræ quamque obscuræ, super mentes peccatorum diffunduntur. Neque Aegyptus sic in medijs obscuritatibus doluit, sicut hī in suis congratulantur, & delectantur. De quibus ecce iam scriptum est: Lux venit, scilicet, filius Dei in mundum & dilexerunt magis homines tenebras, quam lucem, hoc est iudicium, id est, propter hoc tam dure in iudicio cum illis agetur, quia dilexerunt magis tenebras quā lucem. Est & alia generalis fornicatio humanæ animæ
- Pœna specialis fornicarijs. Richard. su per. 14. c. Apo. Gen. 6. Cap. 17. Mala ex fornicatio ne, quam multa. Exod. 10. Ioan. 3.*
- qua

- qua non adhaerens Deo, adhæret mundo per concupiscen- **C**
Cap. 4. tiam. Tales sic reprehendit beatus Iacobus. Adulteri nesci-
tis quia amicitia huius mundi, inimica est Deo? Quicun-
Cap. 9. que ergo voluerit amicus esse huius seculi, inimicus Dei
constituitur. De his omnibus dixit Oseas propheta: Facti
sunt abominabiles sicut ea, quæ dilexerunt.
- Cum ergo hæc fuissent Dauidis flagitia & sordes pecca-
torum, homicidium, scilicet, & adulterium, perdurassētq;
multum tempus impœnitens, quasi per decem mēses sicut
Cap. 12. ex secundo libro Reg. comprobari potest, hinc est quod
clamans orabat: Amplius laua me, id est, multum laua me,
sicut suo loco dicebamus. Hinc est quod cum tantam reco-
gnosceret immunditiam mentis, & corporis sui de sola di-
uina miseratione confusus inquit: Asperges me Domine
hyssopo & mundabor, lauabis me, & super niuem dealba-
bor, id est, solum modo hoc spero remedium, cum asperse-
ris me pretioso sanguine tuo, tunc quidem lauabis me, tūc
quidem mundabor, tunc dealbabor super niuē. Scio quod **DI**
etiam, si lauero me nitro, & multiplicauero mihi herbam
Borith: maculatus sum, in iniquitate mea coram te. Borith
Hiero. su- (teste beato Hieronymo) significat herbam fulonum iux-
per. 9. cap. taritum provincie Palæstinae, in humentibus, & virētib;
Hieremia nascitur locis, & ad lauandas sordes eandē vim habet quā,
& nitrum. Per hoc ergo omnis humana pœnitentia, & do-
lor infirmus ad sanandam animam ostenditur, etiam si do-
lore consummatur homo, & gemitibus. Sine tamen sangui-
Hebræ. 9. nis Christi effusione, non fit remissio: Huc aciem mentis
sanctus propheta dirigit, vt non solum spem, sicut ceteri
pœnitentes, veniæ & indulgentiæ concipiat, verum lætus,
& securus ex diuina reuelatione, de venia plenissima in-
quit: Asperges me hyssopo & mundabor, lauabis me, & su-
per niuem dealbabor. Hæc est post peccatum, ordinatio di-
uinæ mentis nemini posse contingere salutem, & mundi-
tiam animæ, nisi per vnus mediatoris Dei & hominis
Christi

A Christi Iesu sanguinis effusionem. Ipsum posuit Deus pro- *Rom. 5. c.*
 piciatorem quia omnes peccauerunt, & egent gloria Dei,
 iustificari gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ
 est in Christo Iesu. Hic est sanguis meus (dicebat hic mag-
 nus redemptor noster cum calicem sacrosanctum consecras-
 set) qui pro multis effundetur, in remissionem peccatorum.
 Et ad beatissimum Petrum illa eadem nocte. Nisi laueris *Ioan. 13.*
 te, non habebis partem mecum. Omnis denique scriptura *Luc. 22.*
 ra, veteris, ac noui testamenti effusione sanguinis Christi,
 nostram redemptionem, & lauationem, a sordibus, & ma-
 cula peccatorum ascribit. De quo aliqua in superioribus
 pluraque iam nunc dicemus.

B Ostendendum igitur a nobis est, quomodo in Aaron ima-
 go sacerdotij Christi præfulsit, cuius sanguis, magnumque
 sacrificium, expiat omnia scelera nostra, lauatque crimina,
 & peccatorum sordes. Ad primū extat beati Athanasij ele-
 gans expositio, ad secundum sacratissimi Pauli magnifica
 explanatio. Cum beatus Athanasius contra Arianos, mag- *Athana-*
 nis rationibus, & sacræ scripturæ auctoritatibus ageret, eos *sus cōtra*
 que de diuinitate, & æternitate, & consubstantialitate filij *Arianos.*
 Dei conuinceret, hoc argumentum persequens demonstrat *Serm. 3.*
 lucidissimam veritatem, ex sacerdotio Christi, quod in
 Aaron præmonstratum fuit, magnasque vires nostræ confi-
 derationi ministrabit. Descensum Christi ad homines, &
 pontificatum pulchrè ex lege, & Aaronis historia expres-
 sum videas. Aaron enim non genitus est pontifex, sed ho-
 mo, & tandem progressu temporis, cum voluit Deus fa-
 ctus est pontifex, neque id simpliciter, aut quouis modo,
 neque vulgaris cultus eam notam insigniamque addidit,
 ut pontifex agnosceretur, sed cum induisset Epomidem,
 & rationale, & vestem talarè, quæ fœminæ elaborauerunt
 iussu Dei. Cum istis ergo ingrediens sancta sanctorum ho-
 stiam pro populo offerebat, per ista se mediatorè, in visio-
 nes Dei, & populi victimas præbebat. Idem igitur & do-

Super Psalm. 50. Homilia decima.

minus noster in principio quidem erat verbum, quando autem voluit pater eum pro omnibus in redemptionem offerri, ac omnibus donari: tunc, scilicet verbum, ut Aaron vestem talarem, ita carnem e terra assumpsit. Mariamque vice rudis illaborataeque terrae matrem sui corporis habuit, ut iam habens quod offerret ipse pontifex seipsum patri in victimam daret & omnes suo sanguine, à peccatis ablueret, & e mortuis excitaret. Id enim sibi voluit vetus illa umbra, quod à domino factum est suo aduentu, id secundum legem Aaron, qui eius rei umbra fuit, prædeliniebat. Ut igitur Aaron non immutabatur, cum indueret pontificalem habitum, sed idem permanebat, ac tantummodo tegebatur, quo tempore si quis illum victimis operantem cernens loquutus fuisset, ecce tibi hodie Aaron pontificem factum, non id significaret, eum eo tempore hominem esse factum, nam ante quam pontifex fieret, iam homo erat, sed functione officioque pontificem iam esse redditum, eo quod vestimenta facta, destinataque ad sacrificium gestasset.

Ad eundem modum quoque de Deo scite intelligendum est, non quod alius factus sit ex assumptione carnis, sed quod idem manens, carnem pro velamine habuerit: istaeque dictiones (factus est, & conditus est) non hunc intellectum habent, quasi verbum, quatenus est verbum, factum esse pronuncietur, sed quod verbum opifex conditorque rerum, postmodum factus sit pontifex, cum induisset corpus creatum, & factum, quod pro nobis offerre potuit. Iam ex his fideliter subtiliterque dictis, magnum illud argumentum sacratissimi Apostoli Pauli ad Hebræos, de excellentia pontificatus, & oblationis Christi intelliges, siquidem noster pontifex Christus Deus & homo est, & semetipsum obtulit, non hircos, aut vitulos, non eorum sanguinem, sed proprium. Hunc

mag-

A magnum sacerdotem proponit nobis sacer Apostolus, in multis argumentis, ad erigendam, & confirmandam spem nostram. Christus assistens pontifex futurorum bonorum per amplius, & perfectus tabernaculum non manu factum, idest, non huius creationis, neque per sanguinem hircorum, aut vitulorum sed per proprium sanguinem introiuit semel in sancta. Commendat Christi pontificatum, primo quia futurorum bonorum, & æternorum fuit minister, non sicut Aaron temporalium, ac præsentium, quæ senescunt, & intereunt. Tum etiam secundo, quod tabernaculum, in quod est ingressus Christus post fusionem sui sanguinis, non fixit illud homo in deserto, sed Deus in cœlo. Nec oportet multoties, hoc est, semel in anno, intrare in tabernaculum, sicut Aaron intrabat, cum sanguine hircorum & vitulorum propter infirmitatem sacrificiorum, & pontificis, nihil enim ad perfectionem deferbat.

B Sed dominus Iesus semel introiuit inuenta redemptione æterna, qua adeo grandis & magnifica fuit oblatio sui sanguinis, ut non deberet iterum repeti. Christus enim semel mortuus, ad multorum exhaurienda peccata. Sed unde tanti habitus est sanguis Christi, eiusque sacerdotium? Unde tam efficax effusio? Statim responderet Apostolus: Si enim sanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat, ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit, immaculatum Deo, & mundabit conscientiam nostram, ad seruendum Deo viuenti? Ecce quatuor capita viui fontis, quæ de medio paradisi egrediuntur, quibus rigatur cœlestis hortus Ecclesiæ floretque. Est sanguis Christi, qui est Deus & homo, qui in remissionem peccatorum effunditur, est sanguis solus per Spiritum sanctum, idest, cum plenitudine Spiritus sancti, est oblatio summe

Col. 1. voluntaria, & sanguis immaculatus. Pondera & attende C
Nota Val- qualia & quanta sint hæc: est Deus & homo Christus Iesus
de. qui in cruce moritur pro lauandis hominum criminibus.
 Est talis, ac tantus in sua humanitate, quod in ipso habitat
 omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, id est, perinde ac
 anima in corpore nostro, hoc est, indiuisibiliter, essentiali
 ter, & citra omnem mixturam: est talis ac tantus quod non
 datur ei spiritus ad mensuram, sed habitat in eo omnis ple
 nitudo: est talis ac tantus, quod in illo sibi pater complacet,
Mat. 3. 17. ad illum inquit: Tu es filius meus dilectus, in te compla
Lege Ori- cui, qui voluntarie sacrificauit, & obtulit Deo patri, non
genem Pe- hircos, aut tauros, sed semetipsum, sanctum, impollutum,
riarchan. segregatum, non à carne hominum, sed à culpa, & ignoran
lib. 2. ca. 6. tia eorum, & celsiorē cœlis effectum. Bene proinde Apo
Heb. 9. stolus inquit. Quanto magis sanguis Christi emundabit
 conscientiam nostrā ab operibus mortis ad seruiedum Deo
 viuenti? Quod cum præmōstratum fuisset propheta (hoc D
 enim erat arcanum, quod sibi est reuelatum) in spem erigi
 tur, super infusoque cœlesti lumine inquit: Asperges me
 hyssopo & mundabor, lauabis me & super niuem dealba
 bor. Bene proinde Lamna seach, id est, sanguinolento cō
 secrat psalmum, quem reuelatis oculis aspiciebat in cruce
Ioan. 19. pendētem & lancea vulneratum, unde sanguis & aqua exi
 uit, quæ lauat sordes, etiam quantumuis magnas & antiqua
Agnus oc ras, quales erant huius Dauid. Propter hoc dictus est domi
cifus. nus Iesus agnus occisus ab origine mundi, id est, destinatus
Apoc. 13. ad occisionem, qui etiam antequam infundat sanguinem,
 sanat vulnera, lauat & sanctificat, sed efficacius post eius
Sanguis mortem. Hoc significat spiritus sanctus cum per os Dauidis
Christi post loquitur dicens: Lauabis me & super niuem dealbabor,
eius effu- cum tamen deinde per Esaiam prophetam magnis pecca
tionem. toribus veniam & remissionem promitteret, non super ni
Cap. 1. uis candorem, sed sicut ipsam niuem. Si fuerint peccata ve
 stra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur, & si fuerint ru
 bra

Ad brayt vermiculus, velut lana alba erunt. Mundabit sanguis Christi, antequam funderetur, conscientias hominum, sicut niuem. Quidem non tamen super. Parauit ac promisit dominus Deus mentis munditiam, etiam sordidissimis peccatoribus, nec tamen super eam, quæ inuis est. Hic autem noster propheta, in spiritu Dei candorem in uel palchriorem, sibi promittit. Super niuem dealbabor, inquit, licet enim Adameductus fuerit a delicto suo, preuenitque per longissimum tempus vitæ suæ, licet Abraham placuerit Deo supra cunctos mortales sanctificatusque fuerit, fide in præputio carnis suæ, licet David luxerit in multa amaritudine animæ peccata sua, suntque delicta, nullus tamen horum super niuem dealbatus est. Tenebantur enim omnes reatu primæ præuæicationis, & inobedientiæ solummodo Christi sanguine delendæ, sicut Paulus sacratissimus dicebat Colossensibus. Cū essetis mortui in delictis, & præputio carnis vestræ, cōiunificauit eum illo, donans uobis omnia delicta: ecce de actualibus propriæque uolūtate cōmissis criminibus dimissis per Christum. Audi illum de antiquo delicto differentem. Delens quod aduersus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigēs illud cruci. Hoc chirographum erat aduersus iustum Abel, aduersus sanctum Abraham, & dilectum Iacob, & Isaac, etiam fratrum electorum, sicut Antiqui essent dealbaræ gratia Dei, & iustitia Christi, erat contrarium illis, reatuque pœnæ temporalis tenebantur, usque dum in cruce, dominus illud affixit, tulitque ex medio. Eunc quis dem super niuem sicut dealbati & Abraham, & David, & ceterique patres veteris testamenti, sicque impletum fuit quod in electione Apostoli sequitur. Expoliatis prius captes & potestates traduxit cōfidenter palam, triumphans illos in seipso. De quo triumphum diximus. Hic enim præuocatur sanctus Dauid, qui sanguinem uolens in Christo non ostendit, dixit: Aspergas me domine hyssopo, & nimbis cinerum.

*Amb. A-
pol. David
1. cap. 13.*

lauabis me & super cinem dealbabor. Nec longe abest ab hac sententia, quam facit distinctio, facit Ambrosius. Peccatū aut donatur, aut deletur, aut regitur. Donatur per gratiam deletur per sanguinem crucis, regitur per charitatē, & paucis interpositis, exponēs illud Pauli ad Coloss. in ferr: Deleuit sanguine suo atramentum Eor: deleuit obligatio nem hereditatis obnoxia. Hoc præcognoscens David in spiritu Dei nostri, letabundus inquit: Asperges me sanguine tuo & mundabor: lauabis me, &c.

*M. p. 100 A
Leg. Or
genem Pe
riarchan
lib. 2. ca. 6*

Leuit. c. 1.

Laudate Dñm Deum nostrū charissimi fratres, in multiformi prædemonstratione effusionis sanguinis Christi Iesu Domini nostri. Cuius prouidentia factū est, ut assidue sanguinis animalium in sacrificijs funderetur ante oculos antiquorū patrū, ut esset illis in signum & imaginē veri sacrificij corporis Christi, & effusionis sanguinis eius. Si holocaustū fuerit eius oblatio (dicit Dñs) ac de armēto masculū immaculatum offeret ad ostium tabernaculi testimonij, ad placādū sibi Dñm ponetq; manus super caput hostiæ, & acceptabilis erit, atq; in expiationē eius proficiēs. Immolabitq; vitulum corā Dño, & offeret filij Aarō sacerdotis sanguinem eius, fundētes per altaris circuitum, quod est ante ostium tabernaculi. Et infra. Quod si de pecoribus oblatio est, de quibus siue caprinis, &c. Sanguinē illius fundet super altare filij Aarō. Eo cū de hostia pacificorū ageret inquit: Pōnet manū suā super caput victimæ suæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi testimonij, fundetq; filij Aaron sacerdotis sanguinē per altaris circuitū, & infra. Si agnū obtulerit corā Dño, pōnet manū suā super caput victimæ suæ, quæ immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonij, fundetq; filij Aarō sanguinē, per circuitum altaris. Si capra fuerit, &c. fundent filij Aaron sanguinē eius per altaris circuitum. In iuge autē sacrificium elegit Dñs duos agnos ad offerendū in matutino, & vespere per singulos dies. Hac omnia sanguinis Christi effusionē prædemonstrabant, etiamq; illis

Cap. 2.

Exo. 29. f.

Cap. 1.

A illis in signum, sicut supra exposuimus cum beato Iustino, in signum, inquam, Christi agni immaculati, pro nobis & nostra redemptione immolandi. Quo signo eorum deuotio acueretur, accendereturq; in diuinam dilectionem, qui tantam parauit salutem. Exercebatur eorum fides, augebatur deuotio, præfigurabatur verum sacrificium Christi, in cruce fundentis sanguinem immaculatum, detinebaturque intra diuinum cultum gens illa ad idololatriam proclius, sicut ad longum infra dicemus. Quod si placet, ut alius rem hanc perscrutemur, adiouâtes vobis in orationibus vestris infirmitatem meam, dicamus etiam sanguinem sacrificiorum veteris legis fuisse Deo in signum, sicut de arcu nubium scriptum est libro Genes. Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me & inter terram. Cumque obduxero nubibus cœlum, apparebit arcus meus in nubibus cœli, & recordabor fœderis mei, quod pepigi vobiscum, & cum omni anima viuēti, &c. Ille qui nullo modo obliuisci potest, arcum posuit in nubibus cœli, ad recordationem fœderis, quod cum Noe, & filiis eius pepigit in sempiternum. Sic Dñs Deus in signum, & imaginem fundere sanguinem, suspendere serpentem, tollere Isaac ligna holocausti super humerū suum, iubet, ut in his omnibus, multisq; alijs quasi penicillo delineatā futurā sui ipsius imaginem aspiciat recordereturq; fœderis humanæ redemptionis, quod pepigit cum Adam Abraham David, &c. Audite Dominū maiestatis in sinu patris cum Isaac porrat ligna holocausti, & mactatur aries hærens vepribus, cum suspenditur serpens æneus, cum funditur sanguis taurorum & agnorum super altare. Quid inquit? Congratulor, & congratulamini mihi omnes Angeli Dei, ecce talis postmodum sum futurus. Ecce depingitur imago vitæ, & mortis mex. Gaudeoque in assidua specie eius, sint ergo omnia sacrificia, & maximè illud, quod in Isaac, & ariete apparuit, in signum mihi, ut nunquam obliuisci

*Similitu-
do.*

*Similitu-
do.*

*Similitu-
do.*

Fsa. 25.

*Memoria
passionis
Christi.*

Luc. 22.

Luc. 22.

Cap. 11.

possim fœderis humanæ redemptionis, quod cum homi-
nibus pepigi. Sic contingit principi qui a longe habet du-
cere sponsam charissimam, suis coloribus & figuris iubet
imaginem perfectam sibi dari, quam valde vigil, & attentus
intueretur, contemplatur, & sub oculos semper eam habet,
usque dum aspiciat præsentem, quam absentem contem-
plabatur venientemque cum summo desiderio & gaudio
suscipit. Quid dicam de te o Dñe Iesus. Quid videbat ocu-
lus mentis tuæ cum in Hierusalem sanguinem agnorum
fundere cernebas? Quid intuebatur mens tua sacratissima
cum in coena, & maxime in illa vltima, cernebas agnum ig-
ni assatum cum lactucis agrestibus ad celebrandum phasæ?
Itego ipse sum, & qui loquebar & qui latebā ecce adsum.
Dilata & pondera, fat est sapienti dare occasionem.
Nec defuit nobis dominus Deus noster, qui priscis illis
hominibus, & carnalibus ad magnam deuotionem & fidei
exercitium, præcepit tot sanguinis effusiones, qui potius nō
in auris, non in agnis, non in capitis, non in vitulis, & eo-
rum sanguine, sed in vero sacrificio sui corporis, & sangui-
nis, suæ passionis memoriale suauissimum dereliquit, di-
cens. Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: hoc faci-
te in meam commemorationem. Quam commemoratio-
nem declarat beatissimus Paulus in prima Epistola quam
misit ad Corinthios. Quotiescūque manducabitis panem
hūc, & calicem bibetis, mortem domini annuntiabitis do-
nec veniat. In memoriam ergo exhibite pro nobis mortis
eius, facimus magnū illud sacrificium & sacramentum,
sicut & antiqui illi homines, in signum multoties sangui-
nem sacrificiorum fundebant, ut futuram redemptionem
prælibarent, & præconizarent. Iam ex hoc multa, & mag-
na sublimisque fructus ad nostram instructionem debe-
mus vobis proponere, ante quorum oculos dominicæ pas-
sionis sacrificium, magnificum corpus, & sanguinis dñi
proponitur, in memoriā mortis eius, vt & vos cū David cā-
tantes

A tates in cordibus vestris oratis. Asperges me dñe hyssopo sanguinis tui; laua me, & super niuē dealbabor. Alōgē vidēs sanguinolētum redēptorem, fide tamē & deuotione valde propē, bibit dominicum sanguinē, apponitq; vulnera sub fontibus salutis æternæ, & mūdatur à magnis delictis. Quā lē fructū possemus & nos per singulos dies, imō multoties in die sub hōc sacrificiō tēpore lucrari, si deuoti, & religio si fuissetis. Cum tā multa sint, quæ iuxta propositā materiā possemus adducere ad vestrā informationē, tria solum modo cōmemorabo, quæ magis videntur necessaria expe diētiāq;. Duo iubētur vobis, vel deprecātur à sacerdote, sa cra peragēte, Alterū est oratio ea, scilicet, quæ deprecatio nē habet, & ea quæ mēris eleuationē in Deum. Primū rogat cum versus vos inquit: Orate fratres vt meū ac vestrum sacrificiū acceptabile fiat, apud patrē omnipotentē. Hæc oratio deprecationē ad Deū habet. Vbi primo. notate quod sacrificiū vestrū dicitur, & verē sic est, nō solū vestrum quia pro vobis offertur, verum quia à vobis offertur. Eia antē di te nobis. Meum ac vestrum sacrificiū, inquit sacerdos. Iuste quidem deprecandus à vobis est dñs Dēus noster, vt acceptabile fiat incōspēctū eius vestrū sacrificium. Et heu eō rēpore, quo orādus esset dñs, sedētes & cōfabulantes orato solus sacerdos, & forsā & verē sic est, ex multiloquio vestro distrahitur in orationē. Heu quantam negligimus salutē, quamq; irrisores maiestatis inuenti sumus. Heu quales dabi mus poenas sub caligine, & tormentis. Quāto religio sior, & deuotior, quātoque fidelior inuentus est populus. Hic iherusalem, cum conceptionē magni præcursoris annūciat Gabriel angelus Zachariæ sacerdoti, de quo scribitur. Factum est cū sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis suæ ante Deum, secundum cōsuetudinem sacerdotij forte exijt, vt incēsum pōneret, ingressos in templum dñi. Audite; Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incēsi. Multitudo populi orat foris, multitudo populi nostri

clamat, ridet, vociferatur, hora sacrificij sacrosancti & in-
 tus: Multitudo populi orat cum Zacharias offert incensum,
 & vos alter ad alterum de secularibus negotijs colloqui-
 mini, cum sacerdos offert in altare corpus, & sanguinē do-
 mini Iesu. Et sic mendaces inuenti estis coram domino,

Mendacium cum respondentes dicitis: Habemus ad dominum. Mandat
populi in vobis sacerdos. Sursum corda. Vestrum responsum hoc est,
missa. Habemus ad dominum, iam mendacium coram domino

dicitis. Præcipitur vobis oratio, quæ ascensum mentis in
 Deum habet, & respondentes: Habemus ad dominum, men-
 dacium facitis. Notate quod simul docemus vos, quæ sint
 tempore sacrificij nostri faciēda, ut veniat super vos asper-
 sio sanguinis Christi, ad lauationem, & mundationem, &
 aperimus vulnus vestrum proponimusque illud in oculis

Elevationis mentis in Deum tempore sacrificij vestri & nostri requiri-
mentis in mus à vobis. Hanc elevationem statim docet sacerdos, D
Deum. cum diuinam maiestatem patris omnipotentis, Ab An-
 gelis laudatam, à Dominationibus adorandam, tremen-
 damque Potestatibus concelebratamque laudibus à bea-
 tis Seraphim, proponit vobis. Ut ex hoc tremorem &

timorem concipiat mens vestra, summamque reuerentiā,
 cum postmodum post breue temporis spaciū illa di-
 vina maiestas, quam tremunt potestates, ante oculos no-
 stros sub speciebus panis, & vini proponenda sit. Ante

Apoc. 5. hanc maiestatem in cælo, viginti quatuor illi seniores ce-
 ciderunt in facies suas: & adorauerunt viuentem in se-
 cula seculorum. Vbi notate quod eo maxime tempore

Nota Val- hanc reuerentiam coram agno in cælo exhibent, cum
de. sanguinis, & passionis eius decantatur præconiū. Sic enim

inquit Ioannes. Et vidi & audiui vocē angelorū multorū,
 in circuitu throni & animalium, & seniorum, & erat numē-
 rus eorū millia milliom, dicentium voce magna: Dignus est
 agnus, qui occisus est, accipere virtutē, & diuinitatē, &c. Vbi

Ades quomodo, eo maximè tempore quo de occisione agni memoria faciebat in cœlo, ceciderunt seniores illi super facies suas in eius adorationē? Quid faciendum esset nobis, cū denuo immolatur in altaribus, sub oculis nostris. Arctiori iure obnoxij illi sumus quia redemit, quam quod creauit nos. Plus dñe Iesu tuis vulneribus debeo quibus redemptus sum, quā tuis operibus quia creatus sum, inquit beatus Ambrosius. Audite eundē Euāgelistam paulò ante illum locū. *Super Luc. lib.* Cū quatuor illa animalia dicebant sanctus, sanctus, sanctus, dñs Deus omnipotens, qui erat qui est, & qui vēturus est, *Cap. 4. Apo.* procidebant viginti quatuor seniores, ante sedentē in throno & adorabāt viuētē in secula seculorū & mittebant coronas suas ante thronum. Videte quā magnum ostium, aperitur nobis ad loquēdum. Ab hymno seraphim, & animalium. *Humilitas & cœ-* Sanctus, sanctus, sanctus, iā coronæ regum & principū *remouie regum in missa.* terræ (quia de sede maiestatis in excelsis descendit omnipotēns rex gloriæ) mitrātur in terra simul & corda nostra, *Psal. 49.* **B** potēns rex gloriæ) mitrātur in terra simul & corda nostra, *Ad Heb. c. 9.* procidamus spiritualiter coram eo, quia ipse est dñs Deus, nŕ : nos autē populus eius cuius sanguis super nos aspersus, sicut olim in lege, emūdabit consciētiā nostrā ab operibus mortis ad seruiēdum Deo viuēti. Congruū tēpus, & locus hic nimirū est, ad orādum cū nostro Dauide, Asperge me dñe hyssopo & mundabor, laua me & super niuem dealbabor. Recolite quæ priori homilia scripsimus scrutantes qualem imaginem ante oculos mentis suæ proponebat sanctus David, cum hunc psalmum coram domino cantabat. In finem, id est, in Christum, qui est finis legis, psalmus David. In Christum sanguinolentum, psalmus David. Ecce hic in dominico calice illum sanguinem preciosum, quē aspidebat David. Oremus & nos cum illo. *Ad Rom. c. 10.* Misere mei Deus secundum magnam misericordiā tuam, Asperges me hyssopo & impudabor lauabis me, & super niuem dealbabor. Videamus iam, & perscrutemur magnam hanc pulchritudinem, & munditiā, quam sanctus

sanctus David sperabat ex asperione sanguinis Christi. **Q**
Conducit enim hæc consideratio, tum ad diuinæ gratiæ
commendationem, tum etiam ad amorē & desiderium
pulchritudinis spiritualis, quæ sanguine Christi cōparatur.

Non vnico, aut duobus locis proponit hanc munditiā
cordis, & animæ sanctificatæ cœlestis spiritus, quod paucis
verbis præsentiloco decantat David: Lauabis me & super
niuem dealbabor.

Matth. 17.

Maximum quod habuit sanctus Mat-
thæus ad commendandum candorē, & pulchritudinem
dominicæ vestis: in sua transfiguratione dixit. Vestimen-
ta autem eius facta sunt alba sicut nix.

Sermonem tamē de
materialibus vestimentis agebat. Hic verō super niuem de-
albandum per Christi sanguinē, decantat propheta. Nec

hoc satis visum est Spiritui sancto, quin potius mille dicen-
di modis & formis, mille coloribus depinxit pulchritudi-

nem & munditiā sponsæ suæ, animæ, scilicet, sanctæ. Ad
hanc considerationē, quasi totus liber cantilorum spe-

ctat, ubi per singulas partes sui corporis, de maximā pul-
chritudine, Sponsa cōmendatur. Neque singulare hoc fuit

Salomonis, verum & multi alij prophete apprimē descri-
pserunt, & laudauerunt animarum sanctarū formositatē.

Cū ergo in immensum calamus noster curreret, si quæ om-
niā decantata sunt, in laudem & commendationē pul-
chritudinis sponsæ, exponeremus, pauca quidem nobis

sunt eligenda, & quæ magis dicto prophete accommo-
dæ fuerint. Conuenit, (cum talem habeamus magistrā, sa-

cratissimā, inquam, Agnetem in cuius solennitate hæc
scribimus) genas sponsæ cōmēdare, siquidē de earū pulchri-
tudine ipsa sacratissima Agnes gloriabitur. De illis ergo

& de labiorū formositatē pertrāctabimus, ut ultimo loco
iuxta tēporis necessitatē de manibus sponsæ sermonē aga-

mus. Genarū & labiorū pulchritudinē à rubeo colore ma-
xime cōmēdat, ac laudat suam sponsam Christus, meritis

meq; nimirū sicut fragmētū maliphuticę, ita genas tyarabliq;

co-

*Pulchritu-
do anima-
rum san-
ctarum.*

Cant. c. 4.

Aeo quod intrinsecus latet, & sicut vita coquina labia tua: *Genarum.*
 In sponsa corporali pulchra sunt genae quando eas habet ali *pulchritu-*
 quantulum eleuatas, & mediocri rubore perfusas, instar di *do.*
 midij mali punici, siue mali granati, quod idem signifi *Punicum*
 cat. Punicum enim dicitur a loco huiusmodi pomum, gra *malum.*
 natum verò ab interiori eius dispositione, quia granis in *8. c. al. d.*
 tus est plenum. Secundum hanc igitur similitudinē, spon *Pal. 1. 12.*
 sus commendat sponsam à genarum pulchritudine. Per *1. 12.*
 quam intelligenda videtur humilis illa verecundia, & ve *1. 12.*
 recunda humilitas, qua humilis anima, coram oculis spon *1. 12.*
 si sui extat ornata. Quantum verò ornamentum ac deco *1. 12.*
 re, anima huiusmodi colore rosaceo acquirat ea, quæ ante *8. c. al. d.*
 oculos nostros sic colorata apparent, facile demonstrant. *1. 12.*
 Tenera illa virgo summeq; fortis & potens in certamine, *1. 12.*
 & prælio, sacratissima inquam Agnes nos docet, vnde ani *1. 12.*
 ma sancta, quæ cœlesti gratia laetatur, suffundatur hoc rosæ *1. 12.*
Bceo colore, ei quæ adhæreat, nimirum à sanguine Christi, *1. 12.*
 sic inquit: Sanguis eius ornauit genas meas. Cuius eius? *Ambros.*
 Christi sponsi mei. Postquam de singulis ornamentis à cœ *sus. To-*
 lesti sponso sibi oblati, disseruit, cum de genarum pulchri *mo. 3. ser*
 tudine sermonem ageret, ecce (inquit) sanguis eius orna *mon. 90.*
 uit genas meas. Si rapitur in admiratione oculos tuos, aut *8. lib. 1. de*
 mens tua, cum pulcherrimos, ad varios nubium colores, & *virgin. in*
 maximè rubeos, à radijs solaribus intueris, ostendat tibi ego *princip.*
 unde genæ meæ rubeant incredibili pulchritudine, nimi *8. mo. 1.*
 rum à sanguine Christi. Sanguis eius ornauit genas meas. *7. 1. 12. d.*
 O dñe Iesu, quis sanctarum mentium venustatem & decore *7. 1. 12. d.*
 posset contemplari? Lauas aqua mundissima, quas habes *7. 1. 12. d.*
 consecrare mentes, infundis à fonte perennis vitæ, & salu *7. 1. 12. d.*
 tis aquam mundam, & mundantur, ab omnibus inquina *7. 1. 12. d.*
 mentis suis, de latere enim tuo exiit aqua de qua scriptum *7. 1. 12. d.*
 est. Vidi aquam egredientem à latere dextro, & omnes ad *7. 1. 12. d.*
 quos peruenit aqua ista, salui facti sunt. Lancea miles ape *7. 1. 12. d.*
 ruit latus tuum, & continuo exiit sanguis, & aqua. Vt super *7. 1. 12. d.*
 infu-

Ioan. 19.
 Ezech. 47.

- Eph. 5.* in osus sanguis supra mundā animam, & super niuē dealba-
ram summā hāc pulchritudinem componat, & sic exhibes
 tibi spōsam, non habentē maculā, aut rugā aut aliquid hu-
 iusmodi, sed maximē pulchrā. Ornat enim sanguis tuus ge-
 nas eius. Sed nōtate quod ea omnia, quæ multis verbis pro
 commendatione, & laude sponsæ scripsit Salomō, ceteriq;
 prophetæ, omnia vnico verbo cōplexus est sacratissimus
Gala. c. 3. Paulus. Omnes qui in Christo baptizati estis, Christum in-
 duistis. Nō induistis regiam purpuram, aut deauratā vestē,
 quæ videntiu rapiat oculos in admirationem, sed dñm no-
 strum Iesum Christū. Cuius pulchritudinē admirantes, ve-
Psal.
Esai. 63. nerātesq; supernæ illæ mētes dicebāt: Quis est iste rex glo-
 riæ? Quis est iste qui ascēdit de Bosrā? Quare rubrū est ve-
 stimentum tuū? Erat certe rubrū, non tamen sordidū. Ru-
 brū, quia tinctū multoties, proprio sanguine pro nobis effu-
 so, sanguis ergo eius ornat genas, sanctificat, ornat pretiosis
 donis, datorus deinde maximū illud quod promisit, gloriā D-
Pet. 2. c. 1. scilicet. Vbi iā implebitur quod scriptum est. Maxima do-
 na nobis promisit, vt per hoc efficiamini diuinæ consortes
 naturæ. Habes ergo aquā lateris Christi lauare animā, san-
 guinem ornare genas, induereq; ipsum Christum, fierique
2. Cor. c. 6. diuinæ consortem naturæ. Scripsit, & aliud idem Apосто-
 lus, nimirum qui adheret Deo, vnus spiritus fit cū eo. Nec
 maiora, nec preciosa dici, aut scribi possunt, sed & illud
Rom. 8. non tacebo: Quod si filij, & hæredes, hæredes, quidē Dei
 cohæredes autem Christi. Iam sponsa, iam anima sanctifi-
 cata similis est dilecto sanctificati, de quō scriptum est Di-
Cant. 5. lectus meus candidus & rubicundus. Talis reddite eos, qui
 magnis peccatorum sordibus polluti erant, qualis ipse est
 iustus, & iustificans dominus Iesus. Iam facies illa quæ erat
 denigrata super carbones, splendet candore operum rubet
 amore ignei amoris erga Deum, & proximum.
Intrinfecus latet. Præter hoc quod intrinsecus latet. Quid est hoc quod
 intrinsecus latet. Illa omnia de quibus antea sermonē feci-
 mus.

Amus, Latet enim quā diu sumus in carne, latet nos splendor *Eccles. 9.*
 propriæ gratiæ & iustitiæ, nescimus utrū odio, an amore si-
 mus digni. Latet mentē nostrā, illa sua pulchritudo, de qua
 magnifice Petrus & Paulus loquuti sunt. Vnus spiritus sit *2. cap. 1.*
 cū Deo, qui adhæret ei amore, sitq; consors diuinæ natu- *2. Co. 6. 6.*
 ræ, hic per gratiā, forturus perfectus per gloriā, estq; hæres
 Dei & cohæres Christi. Hæc sunt, quæ intrinsecus latēt. La-
 tet etiā aculeus ille igneus, ad amantē fortior, quo anima sti-
 mulatur in Dei dilectionē, qui eā misericordia magna de *Psal. 112.*
 stercore alleuauit, erexitque, ut cum principibus populi
 sui sedeat, in superno solio. Hic aculeus eo vsque stimulat, *Psal. 43.*
 ut candidatum martyrij, patientia laborumque tolerantia
 agat, desiderans sanguinem in confessione sui nominis fun- *2. Co. 12. 2.*
 dere, & sollicitus recogitat: Quid retribuam domino pro *Psal. 115.*
 omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, &
 nomen dñi inuocabo. Hoc latet intrinsecus. Ardet, nec cō *Psal. 144.*
Bsumitur, feruet desiderijs & eructat memoriā diuinæ erga
 ipsum dulcedinis. Genæ eius sicut fragmen mali punici, &
 labia velut vitta coccinea, quia quicquid iā loquitur, dile-
 ctionem præsefert, siue Dei siue proximi, iā eructat verbū
 bonum, non quidē de pleno vētre, imō ieiunijs esurit, sed
 decorde optimo & perfecto, quæquidē dilectio, optime
 per coccū explicatur, cuius, etiā ob huius significationē my-
 sterij, ex Dei præcepto ad tabernaculi veteris cōpositionē
 & ornatū vsus esse debebat, bis tincti ad significandū quod
 in Ecclesia (cuius illud vetus tabernaculū typus erat) om- *Coccus bi-*
 nia deberēt gemina charitate esse ornata. Latet ergo intus *stinctus.*
 refulgēs illa gratiæ pulchritudo, decorata Christi sanguine
 apparetq; foris decor & optima sensu cōpositio, ut sit om-
 nibus in lucē, & exēplum, iuxta dñi præceptū. Luceat lux *Mat. c. 5.*
 vestracorā hominibus, ut videāt vestra bona opera, & glori-
 ficēt patrē vestrum, qui in cœlis est. Vides quā verē san-
 ctus Dauid dixit: Super niuem dealbabor? Dealbatur nix, *Similitudo*
 super naturalem candorem, cum pleno istu ardentibusq;
 radijs

radijs ferit eam sol, fulgor mirabilis egreditur, varijsq; coloris splendores. Hic vere dicimus quod dealbatur ipsa nix supra seipsam. Munda & dealbata anima candor celestis accrescit, ut vere dicatur, super niuem dealbata, cum ex meditatione aspergentis sanguinem & sanguinolenti Domini lesu, ardet amore, xstuat desiderijs, stimulatur in diuinam dilectionem. Iam genae eius candidae sicut nix, rubet velut fragmen mali granati, labiaq; eius velut vitta coccinea, eructant verbum dilectionis, & amoris, Dei, scilicet, & proximi. Sit de hoc satis. Videamus iam quid de manibus suis sponsa sentiat. Congruit valde huic tempori huiusmodi consideratio.

Cant. c. 5. Manus meae stillauerunt myrrham; & digiti mei, pleni
Manus spo myrrha probatissima. Ad decorem, & pulchritudinem
se. sponsae, manuum dispositio spectat, & sic ad modum sponsae deliciose loquitur, quae manus habet unguento myrrhae

perunctas a deo copiose, ut de manibus, & digitis per guttas defluat, cum ad aperiendum ostium, vel aliud aliquid operandum coeperit extendere. Maxime convenit quidem ad perfectionem, & candorem niuem animae, quae peccatis sordebat, quod sponsa proponit. Quid enim per myrrham, nisi amaritatem, & nihilominus odoriferam atque pretiosam, carnis mortificationem, atque poenitentiam intelligimus? Amara quidem & difficilis homini, ratione carnis infirmae, ab operibus huiusmodi poenitentialibus abhorrentis, utilis tamen valde & salutaris, ut pote per quam solam mors, & corruptio sempiterna euaditur. Sed notate quo potissimum tempore, de manibus sponsae myrrha per digitos fluat, & quidem probatissima. Illo nimirum quod pullanti sponso aperiebat ostium, ad ingrediendum. Per quod intelligimus quam necessaria sit carnis mortificatio, & poenitentialis fructus, etiam post remissionem peccatorum. Hoc est quod ante Dominum Iesum clamat Ioannes: Facite fructus dignos poenitentiae. Hoc est quod ipse Do-

minus

- A** minus docet. Pœnitentiam agite appropinquauit enim regnum cœlorum. Nec vnctas solum myrrha, habet sponsa, id est, anima sancta, manus, verum & plenas, vt per singulos digitos videat destillare. Per quod intelligimus, quod in cunctis nostris operibus, relucere debet pœnitentia, quæ per myrrham intelligitur. Sit myrrha in vestitu, in lecto, in mensa, in cibo, & potu. Nunquid non myrrhaticum vinum bibebat sanctus Dauid cum dicebat, & potum meum cum fletu miscebam? Nunquid non panes myrrha conditos edebat, qui dicebat: fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte? Manus ergo & digiti pleni sint myrrha, quæ reluceat & redoleat, ad Dei gloriam, & proximorum ædificationem. Propter quod, non quacunq; myrrha perunctas habet manus sponsa sed probatissima. Est enim quædā myrrha non probata, pœnitentia & carnis quædam mortificatio apparens, quæ propter hominum gloriam assumitur. Qualis videlicet myrrha, erant opera illa secundum faciem mortificationis, quibus pharisæi gloriam sibi quærebant apud homines: ad hoc ieiunantes, orantes, eleemosynas facientes, vt viderentur ab hominibus. Quæ quidem myrrha, non solum non oblectat sponsum, verum etiam foetet in naribus eius, siquidem illam fictam & vanā mortificationem Iudæorum Ioannes, & Dominus ipse damnauerunt. Neque proinde hac se myrrha vngere debet sponsa, cum vult sponsum, ad se introducere. Illa verò est myrrha probatissima, illa est pœnitentia, & carnis mortificatio quæ pro solius Dei honore, & vitiorū mortificatione, & culparū præseruatione virtutūq; insertionem, & augmento assumitur. Talis myrrha summo opere oblectat sponsum, & disponit & ornat palatium cordis, vt ingrediens inhabitet, & delicijs affluat sponsa, super niuem dealbata. Quā verè dicere poterat sacratissimus Paulus. Manus meæ stillauerunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatissima. Qui Christi mortificationē & stigmata semper in corpore suo

Mat. 4.

Psalm. 101.

Psalm. 41.

Myrrha non probata.

Matt. 23.

Beatus

Paulus.

Beatus Frā
ciscus.

re suo portabat. Sed & beatissimus pater noster Frāciscus, C
manus & totū corpus myrrha probatissima delinitum ha-
buit. Qui corpori suo etiā cibū necessariū & vestitū, in me-
dijs niuibus & somnū denegabat, digiti eius stillabāt myr-
rhā probatissimā. Per quā ad illam mentis & corporis pul-
chritudinē, quā decārat Dauid, & cōmēdat spōsus, spōsum
laudās peruenit. Nūquid nō super niuē dealbatus fuit sacer
Frāciscus? Nūquid nō genæ eius, sicut fragmen mali grana-
ti, & labia eius vitta coccinea? Quis illo charitate arden-
tior? Quis illo dñicæ crucis proximior? cuius latus lancea
est apertū per manus Seraph, nisi huius beatissimi patris?
Cuius corpus vitta coccinea redditū est, sacrū sanguinem
per integros duos annos emanās? O beatissime pater, quis
laudum tuarū iura persoluet? De Bosra ascendisti: rubrūq;
factū est corpus tuū, & super niuē, cādidā sacra anima tua.
Hæc omnia ex aspersione sanguinis, quæ ex humilissimo
Christo emanauit contigerunt adueneruntq; tanto patri.
De quibus omnibus Dauid inquit: Asperges me Domine D
hyssopo & mūdabor: lauabis me, & super niuē dealbabor.
Ecce qui sordebat sanguine humano iniustissime effu-
so, ecce qui polluebat per multos dies adulterio iniquissi-
mo, iam super niuē dealbatus splēdet, & genæ eius rubore
perfundunt ex Chři sanguine. Iā consors factus est diuinæ
naturæ, iā vnus spūs cū Deo est factus hæres quidē eius, &
cohæres Chři, quia ea, quæ sunt Dei possidet, idest, immor-
talitatis & incorruptionis gloriā, atq; thesauros sciētix, &
sapiētix reconditos. Et cohæres Chři iam est, si reformatū
permāsit corpus humilitatis eius in die resurrectionis dñi,
cū quo resurrexit, & configuratū corpori claritatis suæ. De
quo ad lōgū sequēti homilia. Iudicate ergo nūquid iure di-
cere potuit: lauabis me & super niuē dealbabor, q̃a asperges
me hyssopo? Iure, inquit, nō sibi debito, gratia em saluus fa-
ctus est, nō ex operibus. Per dñm nr̃um Iesum Christū, qui
cū patre & Spū sc̃to regnat Deus in secula seculorū. Amē.

SUPER

SVPER PSALMVM QVIN-
quagesimum. Homilia vndecima.

Auditui meo dabis gaudium, & lætitiā, &
exultabunt ossa humiliata.

ARGVMENTVM.

A **E**X sacris magistris nostris, literalis præsentis versus proponitur expositio, postquam multiplex significatio nominis, humilitas, traditur. Iam multa ad longū adducuntur. Ex quibus poenitentium & gemetium lætitiā, gaudiumque oritur, & coalescit non solum pro liberatione in futuro Dei iudicio, verum & quam maxime in præsentis vitæ cursu, nimirum veniæ spes, liberatio à perditione æterna, firmumq; ius ad cœlestem patriam & hereditatem, ibi etiam de vana multorum spe, cum beatis Isidoro & Bernardo, & Richardo de sancto Victore differitur. In his omnibus multæ vtriusq; testamenti exponuntur scripturæ, simul & duæ Originis distinctiones.

B Auditui meo dabis gaudium & lætitiā, &
exultabunt ossa humiliata.

BEatus Hieronymus ex hebræo vertit. Auditum mihi *Hieronymus.* facies gaudium & lætitiā, exultabunt ossa, quæ contri-
uisti, vel confregisti, id est, humiliari confringi, & conteri per peccatū permististi. In declaratione ergo huius versus habeo sequi & vtroque brachio amplecti sacri Gregorij sententiam, simul & beati Ambrosij. Summopere enim, & delectabilia & iucunda sunt, quæ ex eorū expositionibus deduci possunt. Desidero enim de futura resurrectione (in *Rsal. 34.* qua omnia ossa exultantia, & reflorentia Dño decātabunt, & dicent, Domine quis similis tibi) sermonem facere,

etiam si valde vilis & necessarius esset de præsentis lætitiæ C
& gaudio pœnitentium. Vt autem, & votis & necessitati
satisfaciamus, vtrunq; amplectamur. Rei ergo natura, ac
rectus ordo expostulat, vt priori loco de præsentis lætitiæ
pertractemus, qua perfunduntur veri pœnites, vt sic ad
resurrectionis gloriæ perueniant. Beatus Hieronymus
sic exponit præsentem locum. Auditui meo dabis gaudiū
& lætitiā, cum iacens in infirmitate peccati, audire me-
ruero: Homo dimissa sunt tibi peccata tua, ex hoc exultant
ossa humiliata per peccatum. Ecce vnde exultat pœnitēs,
cuius erant ossa confracta, quia audit vocem summi sacer-
dotis Christi per ministros suos, quibus talem dedit pote-
statē, vt absolvere possent & ligare. Homo dimittuntur ti-
bi peccata tua. Ego te absoluo a peccatis tuis, vade in pace.

Humilitas Videndum nobis est quid in præsentiarum significet
adiectiuum illud, humiliata, aut nomen hoc, humilitas,
à quo, & illud adiectiuum, multiplex est nec vnā, aut alte-
ram habet significationem. Significat humilitas, carnis ex D
vigilijs, ieiunijs, orationibusq; mortificationem, sicut scri-
ptum est: Cum mihi molesti essent, induebar cilicio, humi-
liabam in ieiunio animam meam. De Hester quoq; dicit
Psal. 34. scriptura. Corpus suum humiliavit ieiunijs, & eodem psal-
Hest. c. 14 mo ipse David. Quasi lugens & quasi contristatus, sic hu-
miliabar. Humiliare præsentibus locis, mortificare signifi-
cat. Humiliare, seu humilitas, vel humiliatū, abiectionis,
prout contra exaltationem distinguitur, significatum etiā
Psal. 17. habet, sicut scriptum est: Oculos superbiorum humiliabis,
& alio loco. Qui se exultat humiliabitur, id est, abijcietur
Matt. 23. vili loco. Humiliabis oculos superbiorum, id est, perfundes
confusione, vnde humiliantur in terra. Significatq; vilita-
tem paruitatemq; rei, quæ quasi nullius valoris est, sicut
Philip. 4. scriptum est. Salvatorem expectamus Dominum nostrū
Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis no-
stræ, configuratum corpori claritatis suæ. Corpus humili-
tatis,

Atatis, idem est ac corruptionis & miserix, sicut alio loco inquit idē Apostolus. Oportet corruptibile hoc induere in corruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Considera, quam vile ac corruptionis plenū iaceat corpus in sepulchro, quod est reformandū & configurandū corpori claritatis Christi. David etiam dixit. Nisi quod lex tua meditatio mea est, tunc fortē perissem in humilitate mea. Nullum vnquam perdidit humilitas, quæ virtus est, sed miseria ac vilitas peccati. Nec audiendus est quidam Doctor qui magna cum licentia, & contra scripturæ consuetudinē dixit, locum illum: quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, non debere intelligi de virtute humilitatis, aut actu virtutis. Cum sacratissima virgo prophetissa, & in sacris scripturis satis edocta, ex sententia patris sui David dicentis: quis sicut Dñs Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in cælo & in terra? ipsa etiam cantauerit, quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ex hoc beatam me dicent, omnes generationes. Quæ obsecro exigua, aut parua sunt in cælorū sublimitate? Omnes illæ beatæ mentes naturæ sublimis, humilitate (quæ gratissima Deo virtus est) Dño vniuersorū placuerūt. Eorū ergo humilitatē virtutē respexit, id est, gratiā acceptāq; habuit, vnde & illos magnificauit, sine super exaltauit. Hęc eadem decantat sacratissima virgo Deo plena: Quia respexit humilitatē ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatā me dicent omnes generationes. Ne autē nimius videatur hic auctor excusari interpretē, quia secūdū nominis proprietatem, esse humilem non est habere virtutem, sed esse imum. Reprehendit tamen theologos, quasi vsurpantes nomen humilitatis pro virtute animæ. Sed nihil nobis cum hoc auctore, satis est illi cum Ambrosio cæterisq; patribus in hac expositione dimicare, vt non sit audiendus. Ad rem ergo redeamus & negotium nostrum. Exultabunt ossa humiliata, inquit sacer propheta. Humiliata quidem

dem ieiunij, lacrymis, humiliata ex magna vilitate pec-
 catorum, humiliata quidem, quia intra vilissimum pecca-
 torum stercus iacēt, cum antea templum Spiritus sancti ef-
 sent. Valde enim humiliantur ossa lugentis & contristati
Psal. 34. sicut in psalmo legimus. Quasi lugens & quasi contrista-
 tus, sic humiliabar. Hæc ergo ossa humiliata, luctu, & ieiu-
 nijs, & lacrymis & foetore stercoris peccatorum, exultabūt
 in vera poenitentia.
 Sunt multa & quam maxima quidem, vnde exultent
 poenitentes, in medijs gemitibus & suspirijs suis. Spes sci-
 licet infallibilis veniæ, liberatio ab æterna damnatio-
 ne firmum ius ad regnum, & hæreditatem celorum. Tria
 rametopro reperio in sacra scriptura, quæ non solum diuina promif-
 missa in sa sione, certa redduntur, vt eorum spes sit firmior cælis, ve-
 cra pagi- rum & iurameto cōfirmata. Omnium primum mysteriū
 na. incarnationis est, secundum Christi sacerdotium testū ve-
Genes. 22. ro peccatorum indulgentia, & vera remissio. De primo
 dictum est ad Abraham: Per me metipsum iuravi dicit domi-
 nus, quia fecisti hanc rem, & nō pepercisti filio tuo prop-
 ter me, benedicam tibi: & benedicentur in semine tuo, om-
 nes gentes terræ. Quem locum interpretatur beatissimus
 De quo in fra homil. Paulus in epistola ad Galatas. Abraham dictæ sunt promif-
 siones & semini eius. Non dicit in seminibus, quasi in mul-
 tis, sed quasi in vno, & semini tuo, qui est Christus & antiq-
 uis-
Cap. 3. ipsum Zachar. de Deo Israel sermonem agens, inquit: Iu-
 raturum quod iuravit ad Abraham patrem nostrum da-
Psal. 109. turum se nobis. De Christi sacerdotio scriptum est: Iu-
 ravit dominus & non poenitebit eum: tu es sacerdos in
 æternum secundum ordinem Melchisedech. Quem e-
 tiam locum interpretatur idem Apostolus in epistola ad
 Hebræos. Et quantum est non sine iure iurando (alij qui-
Cap. 7. dem sine iure iurando sacerdotes facti sunt hic autē cum iu-
 re iurando per eum, qui dixit ad illum, tu es sacerdos in
 æternum) in tantum melioris testamenti sponsor factus
 est

A est Iesus. De remissione autem peccatorum Dominus inquit per Ezechielem. *Cap. 18. 33.* Viuo ego dicit dominus Deus: nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius a via sua & viuat. Conuertimini a vijs vestris pessimis, & quare moriemini domus Israel. *Homil. 9. Cap. 6.* Quare autem iurauerit dominus cum impossibile sit mentiri eum, sicut in superioribus dicebamus, beatissimus Paulus rationem reddit, in eadem epistola ad Hebræos. Homines per maiorem sui iurant, & omnis controuersie eorum finis ad confirmationem est iuramentum. In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationes hæredibus immobilitatem consilij sui, interposuit iusurandum, vt per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem. Quam sicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam, & incedentem vsque ad interiora velaminis, ubi præcursor pro nobis introiuit Iesus, secundum ordinem Melchisedech pontifex factus in æternum. *Spes pœnitentium.* Attende prudens lector, quam magnifice & sublimiter erigitur supra firmum fundamentum, spes pœnitentium. Abundanter satis ostenditur diuini consilij immobilitas, in remittendis hominum criminibus, cum veniam rogantibus & contritis corde promittit. Satisque nobis erat verbum promittens indulgentiam aperiensque sinum misericordiosissimæ voluntatis suæ, extendensque alas suas, vt nos protegat, satis confirmant hæc omnia spem nostram. Sed volens abundantius Deus ostendere, consilij sui immobilitatem hæredibus tanti promissi, quod scilicet, dat veniam pœnitentibus, interposuit iusurandum, vt iam quidē duas res habeamus immobiles, quibus stantibus, impossibile est mētiri Deum, vnde & fortissimum solatium accipiant, qui scelera sua considerantes, animo deficiunt. Ecce fortissimum solatium tuum o peccator, qui exanimis, conturbatus & pallidus ante faciem peccatorum

tuorum iaces, diuinum, scilicet, promissum & iusiurandum, **C**
 quod remittentur tibi maxima quæque scelera tua. Curre
 ad tenendam propositam spem, quia fugit à te, cum magni-
 tudinem & multitudinem iniquitatum tuarum respicis, cur-
 re ergo de diuino promisso, ac iureiurando confusus, quibus
 statibus impossibile est mentiri Deum & Dñm nostrum.

Hanc spem vocat sacratissimus Paulus anchoram animæ
 tutam ac firmam, & incedentem vsq; ad interiora velami-

Spes velut anchora. nis. Spes, in nobis, similitudinem exercet anchoræ, quæ na-
 uem, ne ad scopulum frangatur, retinet, & tutam facit, vt
 non timeat submergi. Sic nimirum cum procella tempe-

statis & fluctus turbati pectoris nostri consurgit, ex pecca-
 torum consideratione, adeo quod desperationi & diffiden-
 tiæ proxima sit, ecce anchoram firmam & tutam, spem, sci-
 licet veniæ, quæ duo brachia habet diuinum promissum,
 & ius iurandum, quia est peccatorum remissio intra san-
 ctam matrem Ecclesiam. Hæc est illa spes, quæ ducit pœ-
 nitentem vsque ad interiora velaminis, id est, vsq; ad secre-

Velut tem- pli. tum beatitudinis. Alludit historiæ, quæ inter duo taberna-
 cula, velum fuisse narrat, quod interioris tabernaculi secre-
 ta celabat, in quod pontifex semel in anno intrabat, & se-
 cretum beatitudinis præfigurabat. Ad quam, post Christi

mortem, patet pœnitentibus introitus. Propter quod in
 Christi Iesu benedicta morte, velum, est à summo vsque
 deorsum scissum, manifesta quæ facta sunt omnia, quæ post
 ipsum latebant. Fit etiam firma nostra spes veniæ, eo quod

Remissio peccatorum ad Dei glo- riam spe- tat. ad Dei gloriam, peccatorum nostrorum remissio spectat,
 & maximè ad exaltationem domini nostri Iesu Christi.
 Hoc docet sacer propheta Esaias. Propterea expectat Dñs,
 vt vestri misereatur, & ideo exaltabitur parcens vobis: quia

Cap. 30. Deus iudicij Dominus, beati omnes, qui expectant eum. Si
 ad Dei gloriam & exaltationem spectat, omnino fiet in-

Chrysostomus. quit Chrysostomus, non enim neglecturus est suam glo-
 riam, etiā si nostram negligeret salutem, partim quod supra mo-
 dum

A dum amans est hominum, patrii quod nostra salus inpet-
 xa est illius gloriæ, duntaxat in hoc negotio. Ergo si pro-
 missa ad illius gloriā pertinent, dubium non est, quin & no-
 stra salus sit consequutura. Spectat etiam remissio scelerū
 nostrorum ad magnificationem sanguinis Christi, qui pro
 multis est effusus in remissionem peccatorū. *Quod idem* **Cap. 51.**
Esaias prædixit. Si posuerit (de Christo sermonē agebat)
 pro peccato animam suam, videbit semen longæuū. Ecce
 firmam petram, supra quā nostræ spei domicilium ædifica-
 tur. Supra sanguinem Christi, qui effusus est, & clamat mul-
 to melius quam Abel. De quo sacratissimus Paulus Accessi **Hebr. 12.**
 stis ad Sion montem & ciuitatem Dei viuētis. Hierusalē
 cœlestem, & multorum milliū Angelorum frequētiā, &
 Ecclesiam primitiuorū, qui conscripti sunt in cœlis, & iu-
 dicem viuorū Deum, & spiritum multorum perfectorum,
 & testamēti noui mediatorē Iesum, & sanguinis asperio-
 nē, melius loquētē, quā Abel. Quia sanguis Abel mortē **Gen. 4.**
B Parricidæ fratris perijt, sanguis autem Christi persecutorib-
 us vitā impetrauit. Sanguis Abel clamat pro vindicta, san-
 guis Christi misericordiā. Ille vñ nocuit, iste multis pro-
 fuit, & idcirco melius loquitur. Loquitur vsq; ad præsentē
 diem, quia patrē interpellat pro nobis, estq; pretium quo
 empti sumus, sicut gloriosi principes terræ Petrus & Pau- **1. Cor. 6.**
 lus testatur. Empti estis pretio magno. Quale & quātū est **1. Cap. 1.**
 illud? Nō corruptibilibus auro & argēto, sed pretioso san-
 guine, quasi agni immaculati, & incontaminati Chri. Hoc
 est aliud fundamentum, propter quod, à beatissimo Paulo
 spes nostra, gloria spei vocatur. Moyses quidē fidelis erat **Hebr. c. 3.**
 in tota domo eius, tāquā famulus, in testimoniū eorū, quæ **Gloria**
 dicēda erāt. Christus tāquā filius in domo suā, quæ domus **spei.**
 sumus nos, si fiduciā & gloriā spei, vsq; in finē firmā tenea-
 mus. Consuetissimus modus loquendi, ac valde familiaris
 erat huic gētiū magistro, spē gloriæ dicere, nunc autē pro-
 pter summā certitudinē eius, gloriā spei scribit. Gloriamur

Spes. inquit in spe gloriæ filiorum Dei. Quæ tunc certa spes debet
 vocari cum à pravo opere cessamus, & sequimur bona, sic
 enim diffinitur spes ab antiquis magistris, est enim virtus,
 qua spiritualia bona speratur, id est, cum fiducia expectatur.
 Illa spes certa expectatio futuræ beatitudinis, proveniens ex
 gratia dei, & præcedentibus meritis. Unde B. Isidorus. Qui age
 re male non desistit, vana spes, indulgentiâ de Dei pietate re
 quirunt, quæ quidem recte requirerent, si ab actione prava
 cessaret. Et beatus Bernardus. Sunt qui sperant in dño & fru
 strâ, quia sic de misericordia eius sibi ipsis bladiuntur, ut à
 peccatis non emendentur. Vana est omnino spes ista, & hæc cõ
 fundit eõ q̃ charitas desit. Est infidelis fiducia, solius male
 dictiõis capax cum videlicet in spe peccamus. Hinc & ille cla
 rus Doctor Richardus de S. Victore. Quæ quæso cõsolatiõ
 potest esse poenitentibus vere, & lugentibus amare, nisi vna
 spes veniæ. Hic est ille, tertius filius Iacob, qui idcirco Levi
 hoc est additus vel additio vocatur, ne ante timorẽ, & cõ
 dignũ poenitiæ dolorẽ, quis de spe veniæ psumat. Qui
 enim post perpetrata scelera, sine satisfactione sibi de impu
 nitate bladiunt, nõ tã spe erigit, quã presumptione eliditur.
 Ecce yndè auditur poenitentiũ dat Deus misericordiarũ
 pater, gaudiũ & lætitiã, cũ sub iurisperiti affequeratiõẽ pro
 missi veniã & indulgentiã. Quæ prædicata est à sanctis pro
 phetis, testificata in euãgelis, & exẽplis Chri Iesu dñi nr̃i
 cõfirmata. Nec mirũ, quod in vera poenitiã lætitiæ fontẽ
 peccator inueniat, cũ etiã sanctis angelis in celo gaudiũ
 in nr̃is floribus & gemitibus pareat de quo dñs in euãgelio,
 Gaudiũ est angelis in celo supervno peccatore poenitiã
 agẽte, &c. Ecce vnde lætitiã inenarrabili, ossa humiliata ie
 iunijs, & flagellis perfunduntur, & oleo lætitiæ impingua
 tur, quia spes veniæ testificata est in Spiritu sancto, & pro
 missa & iurata cõfirmata. Quam vocat sacratissimus
 Heb. ca. 6. Apostolus, solatiũ fortissimũ. Itã impletur q̃ ait eodẽ Apo
 2. Corin. 1. stolo scriptũ est. Benedictus deus & pater dñi nr̃i Iesu Chri
 sti, pater

Asti, pater misericordiatu, & Deus totius cōsolationis, qui cōsolatur nos in omni tribulatione nra, vt possimus & ipse cōsolari eos, qui in omni pressura sunt, per exhortationē qua exortamur & ipsi a Deo, qui sicut abundāt passiōes Chri in nobis, ita & per Chm abūdāt cōsolatio nra. A tēde obsecro. Dicebamus in superioribus cū eodē Apōstolo eū dolo re qui est secundū Deū, operari pœnitentiā, in salutē stabilē. Dolor ergo lugētū, & pœnitentiū gemitū & lacrymarū se cū dū Deū & Chm est. Pereūde ergo abūdāt cōsolationes nra sicut testatur noster ppheta: Secundū multitudinē dolo rū meorū, cōsolatiōes tuæ latificauerūt animā meā. Et prae senti psalmo. Auditui meo dabis gaudiū & latitiā, & exulta bunt ossa humiliata. Hæc de primo qd̄ pposuim̄ differēdū. Dat etiā Deus optimus & misericors, auditui pœnitentiū gaudiū, & latitiā vñde eorū ossa, peccatis humiliata, exul tāt, nō solū spe veniæ, sed etiā ex liberatione eorū ab æter na dānatione. Vt autē magnitudinē gaudiij pœnitentiū ex hac parte ad plenū percipiat, vel vñ verbum de eorū iusta cōdēnatione in mediū pponamus. Sitq; illud huius sancti pœnitētis. Inuēniā manus tua omnibus inimicis tuis, dex tera tuā inuēniat oēs, qui te odēt. Quæ obsecro dextera? Illa quæ omnipotētiā suā formauit celos, creauit solē & in nā terrā, maria, & omnia quæ mōuētur in aquis. Ergo dex tera Dei omnipotēs est, nec quia omnipotēs, tyrānidē exer cet, sed & iustitia plena est, quæ reddet vnicuiq; iuxta ope ra sua. Hæc manus cū inuenerit inimicos suos, qui Deum oderant, quam durē & iuste poterit vindicare nostra flagi tia, quibus Deum tantis affecimus iniurijs? Audite propheta tam. Pones eos vt clibanū ignis in tempore i vultus tui, Dñs in ira suā conturbabit eos & deuorabit eos ignis. De quo igne Esaias propheta. Quis ex vobis habitare poterit cū igne deuorante & cum ardoribus sempiternis? Qui inimi rum ignis, etiam si deuorat, nō tñ cōsumit, sicut scriptū est: Luet quæcūq; fecit, nō tñ cōsumētur, secundū multitudinē

Psalm. 93.

Gaudiū pœ nitentiū.

Psalm. 20.

Psalm. 95.

Psalm. 20.

Cap. 33.

Iob. c. 20.

adinuen-

on Super Psalm. 30. Homilia vndecima?

adinuentionum suarum, sic & sustinebit nec tamē patiēter, sed cum dētinuū stridore ac cum summa rabie & ira, vt dolor augeatur. Quale erit poenitētiū gaudiū, qualis gemitium lētitia, cum attenta mente cōsiderauerint tetros illos carceres, & æternas amaritudines, ignemq; sempiternum, à quibus omnibus misericorditer per poenitentiam liberātūr? Qualis fuit lētitia & gaudium filiorum Israel cum fugientibus manus Aegyptiorum apertum est in diuisiones mare Rubrum, vt sicco pede transirent, ac deinde viderunt ad litus exanimata corpora inimicorum? Cumq; extendisset Moyses (inquit ipse) manum contra mare, reuersum est primo diluculo ad priorē locū fugiētibus Aegyptijs, occurrerunt aquæ & inuoluit eos Dñs in medijs fluctibus. Reuersaq; sunt aquæ, & operierūt currus, & equites cū cō exercitūs Pharaonis. Qui persequētes ingressi fuerant mare, nec vnus quidē superfuit ex eis. Filij autē Israel ambulauerūt per mediū sicci maris, liberauitq; Dñs in illa die Israel de manu Aegyptiorū, & viderūt Aegyptios mortuos super litus maris, & manū magnā, quā exercuerat dñs contra eos. Tūc summa exultatione & gaudio cecinit Moyses, & filij Israel carmē hoc dño, atq; dixerūt. Cātemus Dño gloriose em̄ honorificatus est, equū & ascēsores deiecit in mare. Sūpsit ergo Maria prophetissa soror Aarō tympanū in manu sua, egressaq; sunt omnes mulieres post eā, cō tympanis, & choris, quibus præcinebat dicēs: Cantemus Dño, gloriose enim honorificatus est, equum & ascēsores deiecit in mare. Quanto altior, quanto & suauior erit lētitia vere poenitētiū, ac gementium antiqua delicta sua? Quos insequitur Pharaō, qui est diabolus & Sātanās, vt euaginato gladio trahat in vincula æterna, sub caligine & igne deuorante? Quale erit eorum gaudium, cum viderint inueterata delicta sua, iam emortua super litus maris poenitētiæ? Qualis erit lētitia eorum? Quale erit carmē, quā iocundus erit hymnus, quē Dño decātabūt? Cātabat Moyses Dño. Quis similis

- A** similis tui in fortibus Domine? quis similis tui magnificus in sanctitate, terribilis atq; laudabilis & faciēs mirabilia? Cātabunt Dño verē gementes, spe veniæ lætabundi, dicentq; omnia ossa eorum, ea nimirum, quæ erāt humiliata: *Quis similis tibi?* Gustabunt internam mentis delectationē, *Gustus* *dulcedinis.* *stum* enim eorum dulcedinē vocat sacra scriptura aliquādo, aliquando etiam, & ebrietatem, vt quam sit parua, aut magna ostendat: parua quidem ad comparationem futuræ plenitudinis, magna autem in cōparatione cuiuslibet mundanæ iucunditatis. Præsens enim pœnitentium delectatio, spe veniæ concepta, futuræ viræ gaudijs comparata, quantumvis excrescēs, inuenitur parua, in cuius comparatione tamen omnis exteriorum delectationum suauitas est nulla. O admirabilis dulcedo, dulcedo tam parua, dulcedo tā magna. Quomodo non magna, quæ mundanam omnem excedis? Quomodo non parua, quæ de illa plenitudine vix stillam modicam decerpis? Modicum quidem de tāto
- B** felicitatis pelago mentibus stillas, mentem tamen quā infundit hæc pœnitentium lætitia, plene inebriat. Nonne *Luce. 7.* ebria erat sacra illa mulier, quæ ad Domini pedes flebat affluenter, & rigabat eos aquis lacrymarum suarū? Omnem, quam antea adamabat carnalem dulcedinem oblita, hoc solum curabat veniam & remissionem inuenire. Sed meri *Nota Val-* *de.* *tō* consulendi à nobis estis hodie vos, qui in spe veniæ peccatorum lætitiam videtur eructare cor vestrum, & os, vt cum timore vestram salutem adhuc operemini. Restat adhuc lōgior via, nec ad brauium peruenistis. Post mare Rubrum & tympana, & choros & hymnos propter suam liberationem, & inimicorum demersionē in maris fluctibus, peruenerūt ad Mara fluium amaritudinis, nec bibere potuerunt aquas eius. Restat post remissionem & pœnitentiam, tentatio multiplex, tribulatio carnis & diaboli eius excitator. Non ingrediūtur filij Israel, altera, aut tertia die post mare Rubrum, in terram lacte, & melle manātem, in
- terram,

Pfal. 85.
Timor le-
tantium.
Cap. 2.
Ius ad glo-
riam pœni-
tentium.
Rom. 6.
Orig. li. 6.
super. 6. c.
ad Rom.

terram, inquam, promissionis. Optime sanctus noster pro
 pheta rem hanc considerabat, cum supplex in oratione di-
 cebat. Lætetur cor meum, vt timeat nomen tuum, ac si dice-
 ret. Sic fac me gaudere de venia, vt nunquam desinam su-
 spectum esse ac timoratum de culpa. Gaudium, sed timor
 comes eius, desiderandus est in pœnitentia. Hanc doctri-
 nam tradidit sacratissimus Paulus suis Philippēsis, quos
 multum de obedientia fidei, & mandatorum commēdans,
 inquit: Cum metu & tremore vestram salutem operami-
 ni. Etia post Aegyptios mortuos super litus maris spoliaq;
 eorum detracta, ad sequentia bella, restat grandis via ad
 Sion & Hierusalem, quæ sursum est mater nostra. Propter
 quod cū timore & tremore oportet nr̃æ saluti dare operā.
 Iam ad tertiam partē huius considerationis accedamus,
 in qua nimirum de iure, ad regnum & gloriam, quod per
 pœnitentiam acquirimus agendum est. Maximus gratiæ
 prædicator Paulus multis locis suarum epistolarum rē hāc
 nobis proponit. In Epistola ad Romanos, cū de peccatis an-
 tiquis illarū gentiū disputaret, tandem adhunc locū perue-
 nit, vt diuinam gratiam commendaret. Quem fructum ha-
 buistis in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorū
 mors est. Nūc autē liberati à peccato, serui autē facti Deo,
 habetis fructū vestrū in sanctificationē, finē vero vitā eter-
 nam (attende) stipēdia enim peccati mors, Gratia autē Dei
 vita æterna in Christo Iesu Dño nostro. Considerate obse-
 cro quā secundū vtriusq; naturā, gratiæ, scilicet, & peccati,
 loquutus sit sacratissimus Apostolus. Cū de peccato ageret
 stipēdia eius, inquit, mors est. Cū verò de gratia dissereret,
 finis eius inquit vita æterna. Optime interpretatus est Ori-
 genes præsentē locū duplici vtens distinctione. Simile est
 hoc quod dicit stipēdia peccati mors, illi quod superius di-
 xerat: finis autē illorum mors. Et illud gratia Dei vita æter-
 na, simile est illi quod dixerat. Habetis fructū vestrū in san-
 ctificationē, finē vero vitam æternā. Ad quod notate. Du-
 plex

- A** plex est finis nostræ iustificationis, alter intrinsecus, alter verò extrinsecus. Finis intrinsecus iustificationis nostræ, *Finis no-* glorificatio est nostra & beatificatio, vnde ius firmū & sta *stræ iustifi-* bile, certū ac fixū, quātū est ex parte gratiæ, acquirit pecca *cationis du-* tor ad regnū & beatitudinē per gratiā in pœnitentia. Finis *plex.* verò extrinsecus & vltimatus, est deus, & ipsius gloria, quia ad hoc Deus nos iustificat, vt beatissimus, & perpetuo ipsius gloriæ seruiamus. Stipēdia ergo peccati mors, gratia autē Dei vita æterna in Christo Iesu Dño nostro. Super quod Origenes. Bene (inquit) metaphorā, id est, figurā militiæ *Vbi supra.* ex initio propositā seruat, vt militātibz sub peccati rege, imò potius tyrānidi ipsi parētibus, stipēdia debita mortē dicat exolui, Deū verò nō erat dignū militibus suis, stipēdia, quasi debitū aliquod dare, sed donū & gratiā, quæ est vita æterna, in Christo Iesu Dño nostro. Ecce primā anno tationē, seu distinctionē. Nimirū significare intēdit, mortē & gehennā debitā peccatoribus tyrannidi diaboli seruiētibz & legem Dñi Dei sui contēnentibus. Imò mitius eū illis agit, cum minus etiā quam erat dignum punientur. Quod alijs verbis nostri theologi tradūt, dicentes, Deū punire citra condignum. Iustis verò regnum cœleste, nō tam stricto iure, firmissimo tamen, debitum esse. Quia licet, sit corona iustitiæ, & ex operibus merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum, sicut tradit Apo- *Rom. 4.* stolus (de adultis nobis est sermo, non de paruulis, quibus ex solā iustitia Christi datur ius ad regnum & gloriam) nō tamen vniuersum gloriæ pōdus, quod post eorū laborē, & exilium traditur eis, respondet merito & operibus, vt semper, sicut prima gratia fuit non debita neque ex operibus, non enim esset gratia, sicut testatur idem Apostolus. Sic & *Nota.* aliqua pars coronæ sit gratiosa, & liberalis, ius tamen firmum gratia conferebat ad illam. Cum autem pars illa gratiæ & gloriæ illi respondentis, propter suam bonitatem, & Christi iustitiā Spiritus sanctus cōferat, attēde & cōsidera quam

quam certum & legitimum ius ad regnum, & patriam cœlestem pœniterentes acquirant. De quibus, si aliquid dubiū tibi subest, eo quod pœniterentes, licet non mereantur primam gratiam, merentur tamen gloriam sub ipsa contritione illi respondentem, nullum certe dubium subire poterit in contritum de gratia baptismali, quæ semper secundum suam naturam resurgit in pœnitentia, quæ nec debebatur nec per illam merebatur baptizatus gloriam, licet sibi ex iustitia Christi esset debita.

Secūda annotatio, seu distinctio Origenis hæc est. Ego non puto etiam hoc vacuum esse quod ad vitam æternam addidit: in Christo Iesu Domino nostro, sed quia fortassis scire voluit aliud esse vitam æternam solum, & aliud virā æternam in Christo Iesu. Illi enim, qui surgent in confusio-
nem, & opprobrium sempiternum vivent in æternū, non tamen in Christo Iesu, sed in confusione, & opprobrio æterno. Iusti autem, qui surgent in vitam æternā, in Christo Iesu habebunt vitam æternam. Peccatum verò militi-
bus suis, in quibus regnat, stipendia digna largitur, mortē
Exec. 18. illam, scilicet, de qua scriptum est. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur, separatur enim à Deo. In hunc modum confitebantur sancti illi fratres inelyti martyres veteris legis tyranno, qui eos excarnificabāt, & membratim occidebat.
2. Mach. ca. 7. Tu quidem scelestissime in præsentī vita nos perdis: sed rex mundi defunctos nos pro suis legibus, in æternæ vitæ resurrectione suscitabit. Tibi autem resurrectio ad vitam
Matt. 25. non erit. Resurgent ergo omnes, boni & mali, sed ibūt illi in vitam æternam, ut cum Christo militiæ eorum princepe regnent: hi autem in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis eius.
Cap. 1. De hac re idem Apostolus scribens ad Colossenses suo magnifico sensu, magnam multamq; doctrinā proposuit
Prædicatio. illis, & nunc nobis ipsis: non cessamus pro vobis orantes & postulantēs (audite prædicatores Euangelij quā vobis con-
gruat

Agruat oratio pro populis, quibus doctrinā salutis traditis) ut impleamini agnitione voluntatis eius, scilicet, Dei, in omni sapientia, & intellectu spirituali, ut amboletis digni Deo, per omnia placentes, in omni tempore bono fructificantes, & crescentes in scientia Dei, in omni virtute confortati secundum potentiam claritatis eius, in omni patientia & longanimitate (eccē) cū gaudio grātas agentes Deo, & patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilectionis suæ, in quo habemus redēptionem & remissionem peccatorum, &c. Tria sunt præcipua, quæ ad nostram considerationem in hac sententia Apostoli, spectant: Ad gaudium inuitat, & ad gratiarum actionem iusq; firmum ac legitimum iustificatorum ad regnum & partem sanctorum declarat, cum dixit: Qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorū. Et quomodo hoc tantum bonum contingit nobis? Eripuit de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij charissimi, & dilectissimi sui, in quo habemus redemptionem, & per redēptionem, peccatorum remissionem, & per remissionem peccatorum, digni facti sumus in partem sortis sanctorum. Hæc est cœlestis hæreditas. Ultima resolutio omnis huius boni, tantæq; felicitatis sanctorum, in Christi sit redemptionē, & iusticiam, de qua iam in superioribus, multaq; infra dicturi sumus. Supra firmam petram, ergo fundatur spes nostra & cœlum, & terra, transibunt, verbum autem hoc non transibit. Quod benè sequentibus verbis declarat Apostolus. Et transtulit in regnum filij dilectionis suæ. In quo habemus redemptionē, & remissionem peccatorum. Et vnde tam summe dilectus & charissimus. Vnde tam firmum ius, ad hæreditatem & partem sortis sanctorum? Quia est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creature. Quoniam in ipso condita sunt vniversa in cœlis, & in terra, visibilia, & inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue

Super Psalm. 50. Homilia vndecima.

principatus, siue potestates. Omnia per ipsum, & in ipso
creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso consistunt,
& ipse est capus corporis Ecclesie, qui est principium, pri-
mogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum te-
nens. Ecce quantus sit Dominus noster Iesus Christus, secundum
suam diuinitatem. Est expressa imago Dei, & consubstantia
lis, & æqualis patri. Vnde Augustinus. Similitudo est de ra-
tione imaginis, & non continuo quod est simile est imago
sed imago addit expressionem, & filius, qui exprimitur a
patre, est ei æqualis, est perfecta imago Dei, homo cum mul-
tum distet a Deo dicitur ad Dei imaginem factus. Ad, ac-
cessum importat rei distantis. Et filius non est genitus ad
Dei imaginem, sed imago Dei est. De homine vero scri-
ptum est. Faciamus hominem ad imaginem & similitudi-
nem nostram. Scio Paulum absolute hominem Dei voca-
re imaginem, vir non debet velare caput suum, quia ima-
go, & gloria Dei est, sed secundum ea, quæ in Genesi scri-
pta sunt interpretandus venit. Vel dicamus cum eodem Au-
gustino, quod æqualitas non est de ratione imaginis sed
perfectæ imaginis, qualis est filius Dei non Adam. Et Hy-
larius dixit. Imago est rei ad rem coarctandam indiscreta
& unita similitudo. Est ergo Dei filius perfecta imago pa-
tris, est conditor, & creator vniuersorum visibilium, & in-
uisibilium. Secundum suam humanitatem, est talis ac tan-
tus, quod in ipso complacuit omnem plenitudinem diuini-
tatis inhabitare, & per eum omnia reconciliare in ipso (vi-
dete ius, ad regnum) & per eum reconciliare omnia in ipso,
pacificas per sanguinem crucis eius, siue quæ in coelis, siue
quæ in terris sunt, & est primogenitus ex mortuis. Hanc ma-
gnam doctrinam tradidit etiam nobis Esaias propheta, non
vno loco tantum. Dedit te in fœdus populi mei, in lucem gen-
tium, inquit pater æternus ad filium. Quale autem genus
sit huius fœderis, infra idem propheta declarat. Inclinate
aurem vestram, & venite ad me, audite & viuet anima ves-
stra,

*Christus
imago Dei
Aug. libr.
83.9.*

*Gene. 1.
1. Cor. 11.*

*Hylari. li.
de Synodis.
Lege Am-
bro. Exa.
ca. 7.*

*Cap. 42.
Cap. 55.*

- A**stra, & feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias Dauid fidelis. Cum enim pacificabat, quæ in terris erant pacem componens firmavit fœdus sempiternum, sanguine, & morte filij sui. Quod ex alio verbo huius prophetiæ confirmatur, fidelis enim vocatur, quia verax, & fidelis est in verbis suis, & seipsum negare non potest. Ecce de primo diximus, propter quod Apostolica sententia est inducta. Iam sequitur gaudium, de quo Paulus, cum gaudio, gratias agentes Deo, qui eripuit nos de potestate tenebrarum in quo habemus redemptionem, & remissionem peccatorum. Ex hoc exultant ossa humiliata, & illa eadē ossa dicent: Domine quis similis tibi, sicut ipse Dauid confite- *Psal. 34.*
tur, ut doctrinam Apostoli amplectamur, cum gaudio gratias agentes Deo. Iam hymnus (qui est laus Dei cum cantico sicut infra dicemus) ex ore eorum resonat, dantes gloriam laudibus diuinis iuxta propheticum dictum, date gloriam laudi eius. Nec solum labia eorum hymnos resonant, *Psal. 67.*
B verum eructant, sicut ipse Dauid inquit. Eructabunt labia *Psal. 118.*
mea hymnum, cum docueris me iustificationes tuas. Perfekte adimpleuit sanctus Rex, quod docuit. Legite vniuersas laudes psalmi centesimi quadragesimi quarti, vsque dum rationem earum inueniatis. Exaltabo te Deus meus rex: & benedicam nomini tuo in seculum & in seculum seculi. Per singulos dies benedicam tibi, & laudabo nomen tuum in seculum seculi. Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis. Memoria in abundantia suauitatis tuæ eructabunt, & iustitia tua exultabunt, de quo infra. Regnum tuum, regnum omnium seculorum, & dominatio tua in omni generatione, & generationem. Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Alleuat omnes qui corruunt: & erigit omnes elisos. Ecce propter quid magnifice laudandus est Dominus, reddendæq; sunt illi gratiarum actiones, sicut docet Paulus. Et in Psal-

mo. 146. inquit: Laudate dominum quoniam bonum est psalmus: Deo nostro sit iucunda decoraque laudatio. Propter quid, o sacer propheta inuitas & conuocas ad diuinas laudes celebrandas, omnes gentes? Quia sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. Propter hanc sanitatem spiritualem laudandus est Dominus Deus. Gaudeant ergo ossa humiliata, & in eorum gaudijs dicant omnia. Domine quis similis tibi? Hæc ergo est tertia ratio propter quam, sanctorum pœnitentium ossa humiliata gaudere debent, cum post gemitus, & lacrymas, & cessationem veram, non fictam à peccatis, integram confessionem sacerdoti iurisdictionem habenti fecerint, & audire meruerint. Homo dimittuntur tibi peccata tua. Ego te absoluo à peccatis tuis. Iam liberatur à perditione, & à diaboli tyrannide, ad cuius voluntatem captiuus tenebatur, vsurafq; pessimas quotidie exiebat, sicut Dauid testatur in psalmo. Ex vsuris, & iniquitate redimet animas eorum, & honorabile nomen eorum coram illo. Ex hac redemptione, & liberatione D gaudent, gratias agentes Deo, sicut in prima Epistola beatissimi Apostoli Petri legimus. Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam, regenerauit nos in spem viuam per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, in hereditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem, conseruatam in coelis, in vobis, qui in virtute Dei custodimini, per fidem, in salutem paratam reuelari in tempore nouissimo, &c. Exultabitis lætitia inenarrabili, & glorificata reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum vestrarum. Videte, quam consonæ sibi inuicem sint scripturæ. Omnia, de quibus supra loquuti sumus, breuiter sub hac sententia componuntur, quam non intendimus ad lōgum, & per singula exponere, sed solum hoc annotabimus, quod post exilium præsentis peregrinationis paratur, lætitia inenarrabilis, & glorificata pœnitentibus, de qua sequenti

A quenti homilia, cum expositione beati Gregorij. Hic autem dat Dominus Deus lætitiā auditui lugentium, vnde exultant ossa ieiunij, & disciplinis & vigilijs humiliata, sicut exultat hortus sub frigore, & ventis infœcundus & *Similitudo* incompositus, calescente autem sole, floribus variatur, folijs ornatur, fructibus distinguitur, odoribus varij generis amœnus redditur & gratus. Tale redditur cor gementium & lugentium antiqua peccata sua, ad eod quod vere de illo dicatur. Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui be- *Gen. c. 27.* nedixit Dominus. De qua benedictione vberimus fructus, & sublimis progreditur. Ornatur nanque anima omnibus virtutibus, decoraturque purpura regia induens Dominum nostrum Iesum Christum super niuem, dealbata, vt tandem ad stolam gloriæ perueniat per eundem Dominum nostrum Iesum Christum.

Amen.

P 3 SVPER

Anditui meo dabis gaudium & lætitiā: & exultabunt ossa humiliata.

D E hac lætitiā & gaudio beatitudinis differens beatitudo Gregorius sic inquit. Tunc dabitur vtriusque & iusti- tudinis gaudium habundans, cum (in ipso) iustis morte multiplicis, & in portandam perpetui cruciatu voragine, per extremam damnationis sententiam trahantur.

SVPER PSALMVM QVINQ
quagesimum. Homilia duodecima.

Auditui meo dabis gaudium & lætitiā: &
exultabunt ossa humiliata.

ARGVMENTVM.

SECVND A expositio huius versus proponitur, quæ est beati Gregorij, gaudium hoc pœnitentiũ, ac lugentium, ad futurum iudiciũ diem referentis, cuius assidua consideratio, perfectam vitæ moderatio nem, & reformationem adducit, & de scripturis demonstratur esse valde proximum finem vniuersæ carnis, nostramque resurrectionem, quodque primo in morte iusti Abel fuerit prænuntiata secundum beatum Athanasium, & Theodoretum, & cū eodem Theodoro, valde eleganter ius resurrectionis humanæ, per Christi mortem inuentum, declaratur, quamque studio sus fuerit Satanas & diabolus in ipsa impedienda. Iam de omnium resurrectione agitur, de qua vel paruum vestigium, apud Platonem, aliosq; philosophos extitit. Ex vno autem, aut altero verbo Theodreti, valde vtilis consideratio textitur de spe resurrectionis, vbi acriter præsentium deliciarum amatores reprehenduntur. Vltimò tandem loco ratio tantæ lætitiæ & gaudij pœnitentium in futura resurrectione redditur.

Auditui meo dabis gaudium, & lætitiā: &
exultabunt ossa humiliata.

Grego. super
huc locum.

DE hac lætitiā & gaudio pœnitentium differens beatus Gregorius, sic inquit. Tunc quidem verum & inestimabile gaudium habituri sunt sancti, cum (impijs æterna morte mulctatis, & in horrendam perpetui cruciatus voraginem, per extremæ damnationis sententiam missis)
audituri

A audituri sunt: Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi: In eo autem quod ait gaudium & lætitiā, duplicem sanctorum venerationem intellige, qui visione claritatis in illa die, quanto cogitare non possumus illustrati, sicut animarum perfruentur beatitudine, ita etiam corporis vestientur in corruptione. De quibus scriptum est: In terra sua duplicia possidebunt, quod tunc implebitur, cum surgent incorrupti, & glorificato corpore resurgentes. Nunc enim stollam vnā accipiunt in superna beatitudine, sicut docet sacratissimus Ioannes, gloriam, scilicet animarum, tūc enim accipient alteram in corpore glorificato. Sic enim scriptum est: Vidi sub altare Dei animas interfectorum, propter verbum Dei, & testimonium quod habebant, & clamabant vocē magna dicentes. Vsq̃ue quo Domine sanctus, & verax non vindicas sanguinem nostrum, de his, qui sunt in terra? Et datae sunt eis singulæ stolæ albæ & dictum est *Matt. 25. Esaias. 49. Apoc. 6.*

B illis, vt requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleatur numerus confertorum, & fratrum ipsorum, qui interficiendi sunt sicut & illi vt, scilicet, non sine illis consummarentur. In qua nimirum die, accipient alteras stolās albas, quia immortalia, & incorruptibilia corporum suorum vestimenta resument. Ecce ergo vnde, & quo tempore dabit Dominus Deus auditui poenitentium gaudium & lætitiā. Ecce qua die leuabunt capita sua, & accipient perfectam redemptionem, & exultabunt ossa humiliata. *Heb. 11. Luc. 21.*

Inter omnia sacratissimæ fidei nostræ argumenta, quibus poenitentiam, & vitæ sanctimoniam populos curamus docere, meo quidem iudicio, principem locum tener, futuro iudicij disputatio, ac consideratio æternorum dolorum, qui inuoluent omnes peccatores terræ, & gaudiorum, quæ omnes iustos in patria cœlesti & superna Hierusalem, excipient. Sicut enim duo luminaria, vniuersum mundum illuminant, Sol, scilicet, & Luna, sic cunctas mortalium

Psal. 3. r. talium actiones, poena, & præmium moderantur ac dispo-
nunt, quasi chamo & fræno maxillas peccatorum, qui à do-
mino Deo recedunt, nec volunt ei appropinquare constrin-
gimus, cū æternos cruciatus, & ignē deuorantē ex doctri-
na fidei eis proponimus, & ad currendā viā deponunt om-
Hebr. 12. ne pondus, ac circumstantes peccatū, exposito gaudio ac coro-
na, quæ poenitentibus promittitur. Familiare fuit hoc argu-
mentū sanctis prophetis, & quā maxime Christo Dño, &
Apostolise eius. Plenumq; est sacrū Euangeliū promissis &
cōminationibus. Tertiō nanq; verbo, nobile promissum
æterni solij, gaudij & lætitiæ sempiternæ quo inuitabat cœ-
Matth. 5. lestis magister ad virtutes, reperies. Beati qui lugent (in-
quit) quoniā ipsi consolabuntur. Beati pauperes spiritu, quo-
niā ipsorū est regnū cœlorum. Quod argumentū vt bicor-
ne esset haberetq; omnes vires ad persuadendū, multa ma-
Luc. 6. la, & valde dura cōminatus est. Væ vobis qui ridetis nunc;
quia plorabitis & flebitis. Væ vobis diuitibus, qui habetis
hic consolationem vestram. Væ vobis qui saturati estis; DI
quia esurietis. Quam considerationem per integros duos
libros diebus proximē elapsis patria lingua vniuerso popu-
lo proposuimus, quod autem ad præsentē locū spectat, an-
notabimus. Spes futuri gaudij & lætitiæ Dauidi promissæ
sub sponsi voce, Venite benedicti patris mei, possidete pa-
ratum vobis regnum, ab origine mūdi, excitabat cor suū
ad moerorem & lacrymas ad cineris stratum, & ciliciū, ad
flagella, & vigilias, ad orationem & obsecrationē, deniq;
ad perfectam castigationem sui corporis. Sic & sanctus
Moyse aspiciebat in remuneratorem, sicut testator sacra-
Hebr. 11. tissimus Paulus, propter quod temporalis peccati despexit
lætitiam, & regni solum, magis eligens affligi cum popu-
lo Dei, & maiores diuitias æstimans improprium. Chri-
sti, thesauro Aegyptiorum. Ad magnificum illud opus,
quo Aegyptum, & solum regni eius contempsit, nec ve-
ritus fuit animositatem regis, inde vires hausit, quia respi-
ciebat

Aciebatur remuneratorem. Sic & noster propheta, humiliat ossa sua sub poenitentiae flagello, expectans resurrectionis gloriam. Et alio loco inquit. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in aeternum propter retributionem. Ecce dogma magnum à sanctis patribus ad nos usque deuolutum, aspicere, scilicet, in remuneratorem, & retributionem, non quidem priori loco, sed secundo. Seruiendus enim est Deus propter semetipsum primo, deinde propter suum regnum, & gloriam. Hinc fides vires magnas assumit, hinc accingitur vir ad poenitentiam, & omnem laborem eius, quia expectat audire suauissimam vocem. Venite benedicti patris mei, in regnum caeleste, vobis paratum ab origine mundi, quae exultabunt ossa humiliata. Hanc ergo considerationem persequamur, si quidem tanti illam facit vniuersa scriptura veteris, ac noui testamenti, expertique sumus eius utilitatem atque fructum.

Mandauit Dominus Deus Habacuc propheta, cum dicitur. *Cap. 2.*

Bisposuit per os eius docere gentem suam & vniuersum mundum post illos, magnam hanc considerationem, loquutusque est ei dicens. Scribe visum, & explana illum super tabulas, ut percurrat qui legerit eum, quia adhuc visus est procul, & apparebit in finem, & non mentietur. Si moram fecerit expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit. Hanc sententiam ad longum declarabimus. Magna enim inuoluit, magnaeque utilitatis & momenti sunt. In hoc iudicio, ac intelligo necessitatem praesentis considerationis, quia alias saepenumero mandabat Dominus Deus alijs prophetis, ut obscure ac inuoluto sermone loquerentur, & scriberent, clauderentque verba eius. Ad Esaiam inquit: Claude sermonem & liga legem. Et Danieli: Claude sermones & signa librum usque ad tempus statutum. Alteri de destructione, & excacatione Iudaeorum fiebat sermo, Esaiæ inquam. Danieli verò, de hoc iudicii die, de quo nobis est praesens verbum. Fuisse autem eodem tempore

Cap. 14. *Danielem, & Habacuc nem o potest dubitare cum hoc sa-
Hieron. in crate testatur scriptura Danielis, de quo legendus est sacer
prolog. su- Hieronymus. Fuisse etiam alterum in Babylone, id est, Da
per Haba- nielem, cum iam ductæ essent in captiuitatem duæ tribus,
cuc. quæ Iudas vocantur, alterum in Iudæa, eadem historia nar-
rat. Nec parum conducere hoc existimes, ad soluendam
difficultatem, quæ ex dictis horum prophetarum nasci vi-
detur. Quibus, licet idem coniungeret tempus, quia locus
separabat, diuersa à Domino mandantur. Danieli, quia Ba-
byloniæ, vt clauderet sermonem; sed non in sempiternū,
sed ad tempus. Habacuc verò, quia Iudæ, vt explanet super
tabulas, vt percurrat qui legerit, neque habeat vbi hæsitet.*

Acto. 16. Sic & Paulus veritus à Spiritu sancto loqui verbum Dei in
Ibi. ca. 18. Asia, iussusque est à Domino Iesuper multos dies manere
Corinthij, id est, per annum & sex menses, & prædicare ibi
verbum salutis. Dixit autem Dominus nocte per visionē
Paulo: Noli timere sed loquere, quoniam populus est mi-
hi multus in hac ciuitate. Iam ergo ad rē redeamus. Iussit DI
vniuersorū Dñs Habacuc propheta explanare super tabu-
las doctrinam, & sermonem iudicij, & vicinitatis eius, vt
multam audaciam hominum illorum refrænaret, inuita-
retque ad omne opus bonum, declarauitque quantum vtili-
tatis animæ credenti hunc sermonem sequeretur, dicens:

Abac. 2. Iustus in fide sua viuet. Et e contra quantum obueniret ma-
lum cordi incredulo. Ecce qui incredulus est, non erit re-
cta anima eius in semetipso. Firmum manet hoc argumen-
tum & efficax, iam ad illud accedamus.

Hieron. su- Scribe visum super tabulas, & explana, id est, manife-
per. 2. cap. stius scribe. Tabulas autē puto illas (inquit sacer Hierony-
Habacuc. mus) de quibus Apostolus loquitur ad Corinthios. Episto-
2. Epistol. la nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ cogno-
cap. 3. scitur & legitur ab omnibus hominibus manifestari, quo-
niā estis epistola Christi manifestata a nobis, & scripta nō
atramēro, sed spiritu Dei viuētis, nō in tabulis lapideis, sed
in tabu-

A in tabulis cordis carnalibus. Sed & Salomō tale quid signi- *Cap. 3.*
 ficat in Proverbij. Describē eam super latitudinē cordis
 tui. Scribere autē iubetur planius, ut possit lector currere, *2a. qu.*
 ut nullo impedimento velocitas eius, & cupido legendi
 teneatur. Scribēda est ergo in medijs visceribus cordis nō *Considera*
 stri, consideratio magni iudicij Dei, quā, aduersus exerci- *tio iudicij*
 tum Satanæ, sit fortis armatus, custodiens atrium suum. De *quam ne-*
 corde enim exeunt cogitationes prauæ, adulteria, fornicæ *cessaria.*
 tiones, odia, homicidia, sit ergo armatum cor nostrum hæc *Luc. 11.*
 iudicij consideratione assidua, aduersus serpentes istos *Matt. 13.*
 mortiferos, ne nascendo, veneno mortiferi consensus, *4a. qu.*
 pereat nobilis anima in interitum sempiternum. Quod
 si moram fecerit expecta eum quia veniens veniet & non
 tardabit. Verbum hoc non tardabit, exposuit sacratissi-
 mus Petrus, & amplius ponderauit coapostolus eius Pau-
 lus. Vnum verò non lateat vos charissimi (inquit Petrus) *2. Epist. ca*
 quia vnus dies apud Dominum, sicut mille anni, & mille *pit. 3.*
 anni, sicut dies vna. Non tardat Dominus promissionem *Heb. c. 10*
 suā, sicut quidā existimāt. Paulus verò scribēs ad Hebræos *Aduentus*
 inquit. Nolite amittere confidentiam vestrā, quæ magnā *domini ad*
 habet remunerationem (ecce quam utilis iustis, hæc confi- *iudiciū val*
 deratio) patientia enim vobis necessaria est, ut voluntatem *de proxi-*
 Dei facientes reportetis promissionem. Et quando, obse- *mus.*
 ro, reportabunt promissionem resurrectionis, & læti- *Reuer-*
 tiæ? Adhuc modicum quidem, aliquantulumque, & qui *-us ois*
 venturus est veniet & non tardabit. Omne tempus a mun- *Nota.*
 di creatione, & constitutione, vsque ad finem eius, in
 quo veniet Dominus, a quo sequetur, aut gloriæ æterni-
 tas, aut dolorum, nec dies vna existimari debet. Vides
 ergo quomodo gloriosi principes terræ Petrus & Paulus *p. modis.*
 docent magnam vtilitatem, & necessitatem huius con- *2a. ca. 2.*
 siderationis? Vnum non vos lateat charissimi, ac si dico- *1a. qu.*
 ret, & si multa fugiant mentem, & considerationis ve- *1a. qu.*
 stræ captum, hoc tamen vnum quod iudex est in ianuis,
 veniens

veniens ad iudicium, ut reddat unicuique iuxta opera sua, C
 non vos lateat. Hoc scribite super tabulas cordis vestri. Nō
 tardat, & qui credit non festinat dixit Esaias propheta. Iu-
 stus autem in fide hac vivet. Non dispuro nunquid in fide
 sua, an in fide mea sit legendū: satis est quod de hac re bea-
 tus Hieronymus scripsit, satis est quod Paulus in fide mea
 legit, cū hoc vñ certum sit prophetam de magno iudicio
 sermonē agere, cum dixit. Iustus in fide mea vivet, & ideo
 ego scribo. Iustus in hac fide & consideratione magni iudi-
 cij Dei vivet, qui autē incredulus est, non placebit animæ
 Cap. 24. meæ, sicut apud sanctū Matthæū legimus. Si dixerit malus
 servus in corde sup, morā facit Dñs meus, & cœperit percu-
 tere conseruos suos, & bibat cum ebriosis, veniet dñs servi
 illius in die, qua non sperat, & hora, qua ignorat, & dividet
 eum, partemq; eius ponet cū hypocritis. Illic erit fletus, &
 stridor dentium. Vides quantum malum sequatur ex hoc,
 quod malus servus dicit in corde suo, Dominus meus tar-
 dat? Vides quomodo ad omne malum extendit manū suā, D
 ad proximorum vulnera, ad ebrietatem, quia non credidit
 dicenti, non tardo? Vides quātum displicet Domino Deo,
 siquidem cum hypocritis ponit partem suam, vbi erit fle-
 tus, & stridor dentiū? Ecce primam partem consideratio-
 nis. Iā de vera resurrectione huius nostræ carnis agamus.
 Resurre- Mysterium resurrectionis revelatū est a Domino Deo
 ctio car- ab origine mundi statim post peccatū, propter quod mors
 nis. introiuit in orbem terrarum. Creditum fuit semper & ma-
 xime contestatū a Domino Iesu, in sacri Euāgelij eius præ-
 dicatione, fuitq; demonstratum in eo, qui primus omnium
 mortuus fuit, scilicet, in Abel. De quo quærens beatissimus
 Athan. q. Athanasius ac Theodoretus, quare prior fuerit mortuus, cū
 92. ex ve- ab Adam fuerit initium peccati, respondet: Quia non vo-
 teri test. luit Deus fundamentum mortis esse firmum. Nam si Adā
 Nota Val- primus fuisset mortuus, firmā illa certe basim habuisset, tā-
 de. quā quæ primum mortuum, eum qui peccasset, arripuisset.

- A** Quia verò eam, qui iniuste fuit interemptus, primum recepit, lubricum habet ac debile fundamentum. Dixit Beatus Theodoretus. Quia verò primum recepit eum, qui iniuste occisus erat, dubium fundamentum habet. Super arcam ædificauit nec basim firmam posuit mors domui suæ, vnde flante vento resurrectionis generalis, cadet & interficiet eam, scriptum est enim, O mors ero mors tua inferne ero morsus tuus. Tunc fiet sermo qui etiam scriptus est. Absorpta est mors in victoria. Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Stimulus autem mortis peccatum est, virtus verò peccati lex. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriā per Iesum Christum Dominum nostrum. In quo nimirum bello, non potentia, sed æquitate certatum est, & iuste contingit victoria. Hoc argumentum eleganter nimis pertractat, & absoluit idem Theodoretus. In trodudit dialogum Domini Iesu & mortis, in quo rationem reddit, quam iuste ac secundum ius actum sit contra illam, vt perdat omne hominum genus, de cuius antiqua possessione gloriabatur ab origine mundi. Christus sustinuit innocens peccatorum mortem, & cōtra communem naturæ nostræ hostem dæmonem litigat, propugnator simul & patronus naturæ nostræ factus, & merito ad dirum nostrum tyrannum dicit. Captus es pessime, & tuis proprijs retibus comprehensus es, & tuus gladius in cor tuum penetrauit, arcus tui contriti sunt, foueam fodisti, & incidisti in eam. Dic enim quare corpus meum cruci affixisti, & morti tradidisti? En diligentius nunc nudum in cruce hoc videns scrutare. Inspice linguam omni probro carentem, &c. Quod si verò nihil eorum inuenis, quæ diuina lege prohibentur, quin potius omnia quæ hæc præcipit, nō sinit te detinere, quod detinere nefas est. Imò alijs mortis carcerem aperiam, te verò solum concludam, vt pote quæ legē diuinam transgressa sis. Diuina enim lex peccatores morti tradit, tu verò etiam peccati expertem (ad diabolum conuertit

Theodore.
q̃o. 46. in
Genes.

Ose. c. 13.

1. Cor. 15.

Theod. ser
mone. 10.
de providē
tia.

uertit sermonem) mortis vinculis tradidisti, & insatiabilis tua libido extremæ tibi crudelitatis causa fuit, cumque vnum iniuste ceperis, omnibus simul subditis iuste expoliaris, & qui cibum vorasti non edendum, omnem à te eglutitum euomes. Recordare propter quid humani generis progenitor Adam mortuus sit. Hic, cum ipsi omnium paradisi arborum copia facta esset, ijs quæ data erant, non contentus, arborem scientiæ tangere ausus est, cuius fructum creator vetuerat, vnde insatiabili cupiditate laborans, & verita concupiscens, toto paradiso priuatus est. Ististe quoque supplicijs subijciam. Iniustum enim foret eum Adam huiusmodi pœnam sustinere, seductorem vero, non eodem supplicio puniri. Quoniam itaque tu, qui potestatem in peccatores acceperas, corpus euasisti nullius peccati reum, potestate tua discedito. Non simpliciter Domini potestate vtor. Sed potestate iusta. Debitum enim pro humano genere solui. Debito ergo persoluto conuenit vt qui propter illud carceribus inclusi fuerunt, carceribus liberentur, & pristina libertate fruantur, & ad patrios locos redeant. Hæc fatus Dominus proprium corpus excitauit, & hominum naturæ spem resurrectionis seminauit, sponsores omnibus dans proprii corporis resurrectionem. Hæc ad litteram Beatus Theodoretus. Simili verborum formula pertractat eandem considerationem Beatus Cyrillus. In qua, quia singula notare nō possumus, aliquot partes ad præsens negotium eligamus.

Nota. Primo itaque loco verbum illud, non potestate, sed iusta potestate vtor, confirmemus. Manifestum est ex scriptura, inuidia diaboli mortem introisse in orbem terrarum. Dictum fuit ad Adam. In qua hora comederis mortem morieris, in quo & omnes peccauimus, & ad mortem datum est, ad nati sumus iure quidem. Sed & iure certatum est aduersus diabolum, qui mortis habebat imperiū, diabolum, scilicet. Nam sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuifica-

- A** uiuificabuntur. Per vnum hominem mors, & per vnū re- *Irenaus.*
surrectio mortuorum. Vtrobique ius & æquitas. Sed ma- *Leo Papa.*
gna nobis, & generi nostro tributa est sublimitas, quia nō *† Atha. in*
nuda potentia maiestatis suæ Deus aduersus diabolum de *Euā. decru*
cerrauit, sed obiecit illi carnem Adam, humanitatem suā *ce & pas-*
ac nostram, quem cibum, quia consuetum, summa audita- *sione Dñi.*
te deglutit, & Adam cum omni eius posteritate euomit. *Lege bea-*
Beatus Irenæus libro quinto aduersus hæreses capitulo. 1. *tū Greg. li.*
in principio optima distinctio de re hac agens, vsus est. 33. in mo-
Quantum attinet ad apostasiam, iuste suo sanguine redi- *ral. ca. 40.*
mens nos ab ea, quantum autem ad nos, qui redēpti sumus, *vbi expres-*
benigne. Nihil enim illi ante dedimus, neq; desiderat ali- *se tenet dia-*
quid à nobis, quasi indigens. Nos autem indigemus eius, *bolum co-*
quæ est ad eum communionis, & propterea benigne effu- *gnouisse fi-*
dit semetipsum, vt nos colligeret. Sic magnus Leo Papa de *lū Dei in-*
Christo sermonem agens inquit: Christus, vt humanū ge- *carnatum,*
nus à vinculis mortiferæ præuicationis absolueret, sauiē *sed quod*
ti diabolo, potētia suæ maiestatis occultauit, & infirmitatē *moriēdo ip-*
nostre humilitatis obiecit. Si enim superbus ac crudelis in *sum trāsfi-*
micus cōsiliū misericordis Dei nosse potuisset, Iudæorum geret ne-
animos māsuētudine potius tēperare, quā iniustis odijs stu- *sciebat. Idē*
duisset ac cedere, ne omniū captiuorū amitteret seruiturē, *sentit Beda*
dū nihil sibi debētis persequitur libertatē. Fefellit ergo il- *super Luc.*
lū malignitas sua, & intulit suppliciū filio Dei, quod cūctis *ca. 4. Lege*
filijs hominū, in remediū verteret. † Hāc cōsiderationē ad *B. Tho. 3.*
longū persequitur B. Athanasius. In qua vbi deuētū est, ad *p. q. 44. ar.*
tractādū magnā diligētia, qua procurauit Satanas filij Dei *1. & B. Bo-*
mortē impedire, aliquādo per vxoris Pilati cōmonitionē, *nan. 3. sen*
aliquādo vero pharisæorū vocibus, qui pmittebāt se credi *tē. d. 23. nu.*
tuos, si de cruce dñs Iesus descēderet, omne eius astutiā de *59. Et B.*
nulat. Sed re vera saluator nō sua, sed nra quærēs, nō in se *Chry. hom.*
saluādo, sed in creatura redimenda, saluatorē se esse inno- *4. super*
tescere volebat. Non em̄ medicus, eo quod se ipsum seruat *Mat. in im*
declaratur medicus, nisi simul & ægrotis artē suā exhibeat. *perfecto.*
mabrup

Neque

Neque item sol, iubar intra seipsum contrahens, plenus lu-
mine agnoscitur, nisi etiam orbi terrarum suos radios ex-
porrigat, & tenebras illuminet. Ita quoque Dominus non
seipsum saluauit, sed ex suis in alios beneficijs, voluit salua-
tor declarari. Eandem sententiam tenet beatus Hierony-
mus, super cap. 16. Matthæi. Iuste ergo cum illo actum est,
non potentia sola suæ diuinitatis. Sed infirma humanitate
nostra illum vicit, vnde redemptionē simul, & maximum
honorem nobis conciliauit. Hoc forsā considerat Paulus,
cum ad Hebræos scribit. Non subiecit Deus Angelis or-
Hebræ. 2. bem terrarum futurum de quo loquitur. Non enim per an-
gelos facta est redemptio, sicut nec naturam eorum assum-
psit, sed semen Abraham. Quis est orbis terrarum futurus?
Psal. 101. Ille qui alio loco describitur. Et populus qui creabitur, lau-
Hebr. 1. dabit Dominum. Ecclesia ergo sancta, nō subijcitur Ange-
lis (ipsi enim administratorij spiritus sunt propter eos qui
hæreditatem capiunt salutis) sed Christo Deo vero & ho-
mini vero, qui sanguine suo eam redemit. Ecce qui victus
iacebat, & dæmonum pedibus conculcabatur homo, scili-
cet, ipse vincit in Christo, & in manicis ferreis, eum qui
mortis habebat imperium, sub caligine ligat, & cruciat, dia-
bolum, scilicet, & Satanam.

Per Christum ergo fit resurrectio iure & æquitate, quā
1. Cor. 15. adeo constanter affirmat Paulus, quod in Spiritu sancto au-
det dicere: Quod si mortui non resurgunt neque Christus
resurrexit, & quia ipse resurrexit à mortuis vere, ideo, &
nos resurgemus. Quia est primitiæ dormientium, quoniā
quidem per hominem mors & per hominem resurrectio
mortuorum, & sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in
Christo omnes viuificabuntur. Vnusquisque autem in suo
Primitiæ. ordine. Primitiæ Christus, deinde qui sunt Christi. Primi-
tiæ quidem vnius sunt generis atque naturæ, cuius reliqui
fructus, quorum pro latiore prouentu, primitiua Deo mu-
nera deferunt, sacrū munus pro omnibus, & quasi reparata
quædam

- A** quædam liba naturæ. Primitiæ ergo quiescentium Christus: sed utrum suorum quiescentium, qui quasi mortis ex torres dulci quodam sopore tenentur, an omnium mortuorum? Respondet ad quæstionem beatus Ambrosius ex sententia beatissimi Pauli, sicut in Adam omnes moriuntur, ita, & in Christo omnes vivificabuntur. Itaque sicut primitiæ mortis in Adam, ita etiam primitiæ resurrectionis in Christo. Omnes resurgent sed nemo desperet, neque iustus doleat communem consortium resurgendi, cum præcipuum fructum virtutis expectet. Omnes quidem resurgent, sed unusquisque in suo ordine. Communis est diuinæ fructus clementiæ, sed distinctus ordo meritorum. Intellexerunt non mediocris sapientiæ viri, imò illustres valde famosi que sacram resurrectionē corporū nostrorū in verbo illo, quod ad Noe loquutus est dominus Deus. Sanguinem animarum vestrarum requiram de manu cunctarum
- B** bestiarum. Tertulianus antiquus auctor, diligentissimūque scripturarum indagator postquam visionem Ezechielis prophetæ ossium aridorum resurgentium demonstravit de generali resurrectione carnis debere intelligi, cum multa alia corpora inhumata fuerint & à bestiis terræ & piscibus maris deuorata, de illis inquit. Sed ne solummodo eorum corporum resurrectio videatur prædicari, quæ sepulchris demādantur, habes scriptū: Et mādabo piscibus maris, & eructabūt ossa, quæ sunt comesta, & faciēt compaginē ad cōpaginē & os ad os. Ergo inquires, pisces suscitabūtur & ceteræ bestię, & alites carniuoræ ut reuomant, quos comederūt, quia apud Moysem legis exquiri sanguinē de omnibus bestiis? Non vtiq̃ue sed idcirco nominantur bestię & pisces in redhibitionem carnis & sanguinis, quo magis exprimat̃ resurrectio, etiā deuoratorū corporū cum, de ipsis deuoratoribus exactio edicitur. Hoc etiam mysterium cognouit Theodoretus in verbis Moyfi, Sanguinem animarum vestrarum requiram de manu omnium bestiarum

*Ambrosius
in lib. de fide
de resurrectione*

Resurrectionis

*Genes. c. 9.
Tertulianus. lib. de
resurrectione carnis.*

Cap. 37.

Genes. c. 9.

*Theodoretus. q. 54.
in Genesi.*

rum. Hic insinuat resurrectionem, non quod bestias contra omnium opinionem vocaturus sit in iudicium, & de his supplicium suture eo quod homines deuorauerint, sed vt congregaturus corpora ab ipsis consumpta & illa suscitaturus. In manu enim eius sunt omnes fines terræ, & est illi facile vndeunque corpus nostrum congregare. Et hic quidem indicat illud, sub ænigmate, per Ezechielem clarius autem resurrectionem prædicauit. Paria ac

Damasce- similia scripsit beatus Ioannes Damascenus nouam ratio-
nus lib. 4. nem addens. Quomodo requireret sanguinem hominis de
Orthodo- manu omnium bestiarum nisi quia resuscitabit corpora om-
nia fidei c. niū mortuorum? Nō enim pro homine morietur bestia.

27. Decantauit, & noster Dauid Psalmum dño in hoc magnifi
Psal. 103. co opere resurrectionis sub his verbis: Auferes spiritum

eorum, & deficient, & in puluerē suū reuertentur. Ecce de corporū morte. Deinde subiunxit ac euāgelizauit resurre-
ctionē. Emitte spiritum tuum & creabuntur, & renouabis
faciem terræ. De quo Esaias: Resurgent mortui, & suscita-

Cap. 26. buntur, qui sunt in monumentis. Corpora quidem sunt,
Resurre- qui habent resurgere, illa enim ceciderunt, non animæ
ctio. quæ immortales sunt. Est enim resurrectio secunda eius,

quod interijt, statio. Sed & ad prouidentia Dei & eius ius-
titiā corporum nostrorum resurrectio spectat, nam Deus
iustus est, mercedem laborantibus tribuens. Non au-

tem laborauit in hac vita sola, aut nuda anima pro eius
gloria & honore imò quam maxime corpus sub fer-

ro, sub caligine, sub tetro carcere, sub bestiarum denti-
bus, sub ferreis vngulis, sub craticula ardenti, denique vs-

que ad mortem certauerunt in suis corporibus sacri mili-
tes, debetur ergo eis eorum, inquam corporibus præmium
& corona. Resurgent ergo vt quod inquit sanctus Dauid,

Auditui meo dabis gaudium & lætitiā & exultabunt os-
sa, humiliata, impleatur. Ambo ergo corpus & anima sunt
iustissime ad retributionem fabricata. Idem iudicium est

A peccatoribus, qui & in suis corporibus puniendi sunt. De quo tandem Apostolus. Omnes nos manifesta-
 ri oportet, ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum siue malum. Quæ gessimus in corpore bona aut mala, illic coronanda aut punienda confitebimur. Humiliata ergo ossa tunc exultabunt. *2. Cor. 5.*

B Nec noua est prædicatio resurrectionis in sacris euangelij, eadem enim, quæ apud beatum Matthæum scri-
 buntur, legimus in libro Danielis prophetæ, quanquam *Cap. 24.*
 impijssimus Porphyrius aliud persuadere contendat. *Cap. 12.*
 In tempore illo consurget Michael princeps magnus, qui stat pro filiis populi sui, & veniet tempus quale non fuit, ab eo, ex quo gentes esse cœperunt, usque ad tempus illud, & multi de his, qui dormiunt in terræ puluere euigilabunt, alij in vitam æternam, alij in opprobrium, ut videant semper. Qui autem edocti fuerint, fulgebunt sicut splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Qui sunt isti, qui vocantur edocti, qui & fulgebunt quasi splendor firmamenti? Sunt profecto illi, quos docet Habacuc & ipse Daniel de extremo iudicio, quod admonet beatissimus Petrus, Hoc vnum non vos lateat, charissimi, &c. Hi sunt qui fulgebunt quasi splendor firmamenti. Sequitur: Et qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Maximè conuenit *Doctores.*
 doctoribus, quibus tantus honor à domino promittitur, iudicij & præmiorum in æterna beatitudine sermo assiduus, quo docetur & concutitur dura mens populorum. Quod documentum habemus in Christo Iesu domino nostro, qui multoties de iudicio, de æternis pœnis & præmijs disputauit. Vltimam manum huic considerationi imponentes obsecro considerate quandam sententiam beatissimi Pauli ad Philippenses scribentis, describit
 in cap.

Super Psal. 50. Homilia duodecima.

Cap. 3. in cap. 3. illius epistolæ generis sui nobilitatē, quippe cum C
de Benjamin natus sit & Rachel, vitæ religionem, cum
phariseus fuerit, & quam nihilo hæc omnia propter Chri-
stum fecerit, vt stercora illa omnia, & si quæ fuerunt maio-
ra, est arbitratus. Iam de mortificatione, & ossium humilia-
tione inquit: Vt Christum lucrifaciam omnia detrimen-
tum feci, vt inueniar in illo, non habens meam iustitiam,
quæ ex lege est: sed illam, quæ est ex fide Iesu Christi, ad
cognoscendum illum, & virtutem resurrectionis eius (atten-
dite) & societatem passionū illius, configuratus morti eius.
Nota Val- de. Deinde post multa. Nostra conuersatio in cœlis est: vnde
& saluatorem expectamus dominum nostrū Iesum Chri-
stum, qui reformauit corpus humilitatis nostræ, configura-
tum corpori claritatis suæ, secundum operationem virtu-
tis suæ, qua etiam possit subijcere sibi omnia. Pōdera quan-
ta sint illa, quæ præmisit sanctus apostolus ante verbū con-
figurationis corpori claritatis Christi societas passionum D
eius & cōfiguratio morti eius, conuersatioq; in cœlis. His
omnibus stantibus ex legitimis parētibus, spes resurrectio-
nis gloriæ nascitur, propter quod infert. Vnde & saluato-
rē expectamus, qui reformabit corpus humilitatis nostræ,
configuratum corpori claritatis suæ. Ex ossium humiliatio-
ne, & mortificatione, per quam societatem habemus pas-
sionum Christi, ex conuersatione in cœlis, bene sequitur
vt speret corporis glorificationem & claritatem, sicut per
Matth. 13. ipsum dominum Iesum fuit promissum. Fulgebunt iusti si-
cut sol in regno patris eorum. Ne autem quis diffidat, po-
tentia & virtutis eiusdem redemptoris meminit, in quies:
Lege Ire- secundum operationem virtutis suæ, qua etiam possit sibi
neum. 5. subijcere omnia. Quasi diceret: Possibilis est creatori re-
lib. aduer. surrectio, maius enim opus est creare quam resurrectio-
heres. c. 1. nem facere. Illa enim ex non existentibus, vocauit ea quæ
circa pinci non erant, & dixerunt: Ecce adsumus. Hæc autem, id est, re-
pium. surrectio ex his, quæ existunt facienda est. Omnipotens er

Ago cum sit, optimè poterit resurrectionē promittere & facere. Tunc subijcientur omnia sub pedibus eius, ac si diceret. Nunc corpus nostrum subditū est morti & eius legibus, tūc autem cum ipsa destruetur, omnia erūt ei subiecta.

Non pigrum mihi, aut vobis molestum erit quale resurrectionis vestigium apud Platonem ceterosque Philosophos fuerit demonstrare. Post multas magnasq; mūdi mutationes expresse inquit Plato mortuos reuicturos: quod

nescio vnde aliunde, quā à Iudaica scriptura intellexerit. Et post alia dicit. Deus enim ne omnino dissoluatur, gubernacula rursus capiet, & omni expulsa turbatione, immortalē ipsum & in senescentē efficiet. Et post pauca. Dicam tibi sermonē fortissimi viri Eris nomine, genere Armenij, qui olim in prælio mortuus, post decimū diem ferē iā corpore corrupto, delatus à suis domū, cum in rogū poneretur, decimo die postquam decidit, reuixit: multa que

Plato in Timæo.

Reuixit quidā apud Gentiles.

Bibi vidisse, narravit, ac inter alia, quod anima egressa à corpore cum multis in locū quendam admirandū deuenisset, vbi terræ hiatus inter se connexi maximi erant, & ex opposito duo ad cœlū itinera, iudices autē vidisse, à quibus, qui iusti fuissent, iudicabantur in anteriori parte signis alligatis ad dexterā, & sursum in cœlum ire videbantur. In iusti verò ad sinistrā, & deorsum signis ad posteriorem partē eorū alligatis, in quibus scripta erāt eorum facinora. Quæ cū vidisset, accessisse atq; rogasse dicebat, vt liceret ei hominibus hæc nunciare. Hæc Plato. Plutarchus autē in primo de anima narrat. Enarchus nuper ægrotans tanquā mortuus, à medicis fuit derelictus: & brevi tēpore in seipsum postea reductus, dicebat se mortuū fuisse, & in corpus iterū restitutus, nec me in ægrōtatione moriturum, reprehensosq; aiebat vehementer à domino suo eos spiritus, qui animā eius duxerunt: ad Nicandam enim illos missos, non ad illū fuisset. Nicandas autem coriarius erat, & in palæstris non ignobilis, qui eo tempore, quo Enarchus reuixit, in maximas in

Plutarchus.

Plutarchus. 1. de Anima.

Super Psal. 50. Homilia duodecima.

cidit febres, & repente mortuus est. Hic autem viuit super
stesque felicissimè nobiscū manens. Quid autem de cœ-
lesti terra scribat Plato ex persona Socratis, videre est in
libro de anima, & in materia de iudicio futuro Hebræos
sequitur in eodem libro de anima. Eadem commemorat

Lege Eusebium Origenes aduersus Celsū Iudæum & hæreticum ad-
bium Celsi dens quæ Eraclides de muliere defuncta narrat. *Quæ*
lib. 11. de cunq̃ue ergo apud illos scripta sunt, siquæ vera habentur,
prepara- præludia fuerunt huius resurrectionis, de qua nobis ser-
*tione euan-*mo. Si quæ etiam vera scripserunt de libris quidem He-
gelica ca. bræorum acceperunt, prout testatur Eusebius Cæsa-
18. 19. 20. rienfis. In sinu ergo nostri pectoris & cordis sit hæc spes,
Origenes quasi semen diuinum manu Christi seminatum. De quo
lib. 2. con- dicebat Theodoretus. Hominum naturæ resurrectionis
tra Celsū spem seminavit. Magnum verbum profecto consideratio-
Euseb. ubi neque dignum. Seminavit dominus Iesus resurrectione
supra. sua naturæ nostræ corruptissimæ spem resurrectionis, de-
Theodore. ditque sponsores omnibus nobis resurrectionem sui cor-
sermo. 10. poris. *Qui* obsecro fructus ex tali semine nascuntur? Se-
de proui- men resurrectionis mundi contemptum, ac voluptatum
dentia. eius generat. Claudis oculos ad visibilia omnia quia tēpora
Semen re- lia sunt ut futura, mens nostra cōsideret ac diligat, quia æter-
surrectio- na. Generatur amor pœnitentiæ & discipline, originemq̃
nis, & fru inde trahunt omnes virtutes. *Quis* hæc docuit ac scripsit,
Etus eius. ut credamus tibi loquenti? Optime. Credite & obtempera-
1. Ioā. 3. e. te beatissimo Ioāni Apostolo, magnam hanc doctrinā do-
centi. Charissimi nunc filij Dei sumus, & nōdum apparuit
quid erimus. Scimus quoniam cū apparuerit, similes ei eri-
mus, quia videbimus eū sicuti est. Et omnis qui habet hanc
spē in eo, sanctificat se, sicut ille sanctus est. *Qui* habet aures
audiendi audiat, qui spiritus dicat ecclesijs. *Qui* habet hæc
spē in eo, sanctificat se, sicut ille sanctus est. Hic est fructus
nascens ex celesti semine, quod seminavit Christus dñs in
cordibus fidelium spē resurrectionis tribuēs, ut simus sancti
sicut

- A** sicut Deus sanctus est. Nec nouū est hoc verbū, loquutus *Leuit. 11. c.*
 est dñs illud per Moysen. Sācti eritis quia ego sanctus sum.
 Dicit ergo beatissimus Ioānes. Qui habet hanc spē sanctifi-
 car se, sicut ille sanctus est: Imitationem & participium di-
 uinæ sanctitatis significat verbū illud, sicut, non aequalita-
 tem. Sicut in euangelijs inquit Christus: Estote & vos per *Matt. 5. c.*
 facti, sicut pater vester perfectus est. Deus quidē nullum in *Apoc. 22.*
 crementum suæ bonitatis, & sanctitatis habere potest. Ho-
 mo verò sanctus, sanctificatur adhuc. Sāctificat se ieiunijs,
 orationibus sacris vigilijs, lacrymis, gemitibus, pœniten-
 tia, dilectione, contemptu omnium voluptatum. Et quid *1. Tim. 6.*
 dicam? Reputat se peregrinum, & aduenam in hoc secu-
 lo, futuram resurrectionem inquirentem, propter quod
 contentus est cibo, & potu, & quibus induatur, quia nihil
 intulit in hoc mundo, sed neque deferet. Hic est fructus se-
 minis resurrectionis. Qui habet hanc spem sanctificat se, *August.*
 sicut ille sanctus est. Castificat se, legit beatus Augustinus, *Rom. 8.*
- B** vt cognoscas inter præcipuos fructus spei resurrectionis,
 amorē castitatis. De hac spe scriptū est. Omnes qui sperāt *Psal. 83.*
 in illo nō confundentur, & alio loco. Spe salui facti sumus.
 Et alia scriptura dicit. Beatus homo qui sperat in te.

Sed heu dñe Deus, nunquid nō hæc docuisti nos per pro-
 phetas & sanctos Apostolos tuos? Nūquid hāc doctrinā nō
 accepimus à cathedra tua, & sacro magisterio? Quomodo
 ergo populus, qui dñi dicitur, à maiore vsq; ad minorē, om-
 nes auaritiæ student, quæ est idolorum seruitus. omnes, quæ *Hiere. 6. c.*
 sua sunt, quærunt, nō quæ Iesu Christi. Aplāta pedis vsq; ad *Ephef. 5. c.*
 verticē capitis, nō est in eo sanitas. Vlnus & liuor, & pla- *Philip. c. 2*
 ga tumens non est circumligata, neq; curata medicamine, *Esaï. c. 1.*
 neq; fota oleo. Heu heu dñe Deus, omnes violant réplum, *1. Cor. 6. c.*
 quod tu gratia tua consecrasti in baptisinate, tollūtq; mem-
 bra Christi, & faciunt membra meretricis. Quid dicam, &
 quid scribam, de amore deliciarū ventris & eorū quæ sub
 ventre sunt? Nunquid in istis adimpletum non videmus,

Super Psal. 50. Homilia duodecima.

Cap. 2.

Considera
tio resurre
ctionis.

1. Cor. 15.

Spes resur
rectionis.

quod olim in libro Sapientiæ scriptum est : Vmbræ est C
transitus tempus nostrum, & non est reuersio finis nostræ,
quoniam consignata est, & nemo reuertitur. Audite iā quā
ta mala ex tā impia cōsideratione quod, scilicet anima inte
reat cum corpore, & non sit resurrectio, sequantur. Venite
(inquiūt) & fruamur bonis, quæ sunt, & vtamur creatura tā
quam in iuuentute celeriter. Vino pretioso & vnguentis
nos impleamus, & non prætereant nos flos campi. Corone
mus nos rosis antequā marcescant, nullum pratum sit, quod
non pertranseat luxuria nostra. Nemo vestrum sit exors
luxuriæ nostræ, ubique relinquamus signa lætitiæ, quoniā
hæc est pars nostra, & hæc est sors nostra. Opprimamus
pauperem iustum, & non parcamus viduæ, nec vetera
no, nec vereamur canos multi temporis, Hæc omnia ma
la & quæcunque alia, propterea amplexati sunt etiam no
stri temporis peccatores, quia licet resurrectionē credant,
non tamen aliquando, quæ in illa futura sunt, meditantur.
Ad omnia delectabilia sensuum, ad omnia lasciuia, & tur D
pia corporum vitia, facilè declinat mens nostra, cum resur
rectionem non considerat, in qua idem illud corpus gehē
næ tradetur, in æternos cruciatus & dolores, & ardebit vs
que ad inferni nouissima. Et sicut præsentia amplectitur
mens nostra, non considerans futura & æterna, sic e contra
etiam carnificibus bestiis, gladijs, ignibus, tradit libenter
corpus expectans resurrectionem gloriosam. Quod opti
me beatissimi Pauli Apostoli confirmat doctrina & exē
plū. Si secundū hominē pugnaui ad bestias Ephesi, quid mi
hi prodest, si mortui non resurgunt? Manducemus & biba
mus, cras enim moriemur. Et quia constanter expectabat
carnis resurrectionem ad gloriam, carnem suam tradebat
bestijs deuorandam. Hic est fructus de spe resurrectionis
nascens, quam seminauit dñs resuscitans proprium corpus,
ipsumque dedit sponforem nostræ resurrectionis. O fœ
rextionis. lix spes nostra. O valde diues spes nostra, o regnans, o vin
cens

A cens, ò certa spes nostra, quæ talem ac tantum habes arrhabonem, & sponforem. Gaudete qui diu & noctu humiliatis ossa in cinere & cilicio, in ieiunijs, & lacrymis, in vigilijs, & orationibus, quia exultabunt lætitia inenarrabili, & glorificata in tempore visitationis, quod valde proximū est. Hoc promissimus nouissimo hoc loco in conspectu vestro proponere hodie.

Sicut redundat fluuius plenissimo alueo ex multis torrentibus, sic erit exultatio & glorificata lætitia pœnitentium, cum audierint vocem illam suauissimam: Venite benedicti patris mei, possidete regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Videbunt horrēdam perpetui cruciatus voraginem, ad deuorandos omnes peccatores terræ pleno ore apertam, sicut scriptū est: Dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum, descenderuntque ad eū fortes & sublimes terræ, qui pœnitentiam non egerunt. Videbunt ardentem ignem, paratum diabolo, & angelis eius, quibus crediderunt, tetrosque dæmones, vi & ungulis ferreis trahentes eos, intra obscura & squalidos carceres. Audientque vocem velut tonitrum magnum, qua cunctis videntibus, & acclamantibus abeāt in ortum inferni: omnes peccatores terræ præcipitabuntur. Considerabūtque quanta actum est cum illis misericordia, quæ eduxit illos à delictis suis, & translulit in partem sortis sanctorum. Obsecro considerate quibus oculis, quibus extensis contra cælum manibus, quanta reuerentia & dulcedine mentis & cordis, laudabunt & glorificabunt & adorabunt Iesum redemptorē suum & liberatorem. Sis in æternum benedictus, & gloriosus & super exaltatus, ò dñe Iesu, qui in sanguine tuo lauasti nostra crimina, & sordes scelerum nostrorum. Benedictio & claritas, & sapientia & gratiarum actio, honor virus & fortitudo tibi domine Iesu in secula seculorum amē. Videbunt regem in decore gloriæ & diuinitatis suæ, audientque vocem sponsi ad nuptias, gaudiaque earum inui-

Similitudo

Lætitiæ pœnitentium

Matth. 25

Esai. cap. 5

Nota.

Apoc. c. 7.

Super Psal. 50. Homilia duodecima.

tātis. Venite (inquit) ad me, venite bñdicti patris mei (pœ-
nitētia benedictio patris cœlestis est) possidere regnum &
gloriā vobis paratā ante mūdi constitutionē. O si sapere in
cordis palato posset, quid admirationis habet quod dicitur.
Venite benedicti patris mei. Quid dulcedinis, possidere

Ioan. c. 14. regnum vobis paratū. Quis purauit illud? Ipse Iesus Dei fi-
lius, & dñs noster. Si abiero & preparauero vobis locū ite-
rum veniā, & accipiā vos ad me ipsum, vt vbi ego sum vos
sitis, & gaudiū vestrū nemo tollet a vobis, & exultabunt
ossa vestra humiliata in pœnitētiālibus operibus. Nūquid
ex tā multis & magnis deliciarū & gaudiorum torrētibus
nō exultabūt corda vere pœnitentiū? Nūquid nō est com-
modissimū tēpus & locus hic, in quo omnia ossa dño decā-
rent: Quis similis tibi? Torrēte voluptatis tuę potabis eos,
& inebriabūtur. Vere dignissime scriptū est Auditui meo
Psal. 34. dabis gaudium & lætitiā, cum audire me feceris verbum
Psal. 35. illud desideratissimū: Venite benedicti patris mei per-
cipite regnum, & coronam.

Ecce secundā sanctorū stolā corporū, scilicet, glorifica-
tionē, & immortalitē, splendoremq; maximū, de quo
scriptum est. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorū.
O quale erit lumen supernę beatitudinis, in quo tot miria-
des sanctorum fulgebunt sicut sol, sicut splendor firmamen-
ti, sicut stellę in perpetuas æternitates. Iam impletur quod

Esaias. c. 51. scriptum est. Lætitiā sempiterna super capita eorum, gau-
diū & exultationē obtinebunt. Iam impletur quod alio lo-

Esai. 65. co scriptum est. Ecce serui mei comedent, quia ieiunijs hu-
miliauerūt ossa sua & vos esuriētis, qui ventrē impleuistis
cibo & potu ad luxuriā. Ecce serui mei bibent, qui calicē

Esai. c. 5. suū cum fletu miscebant, & vos sitietis, qui bibebatis vinū
delectatum, eratisq; potentes ad miscendam ebrietatem,
surgebatisq; mane ad illam sectandam, & potandum vsq;
ad vesp̄erum. Ecce serui mei lætabuntur prę exultationē
cordis, qui planctum fecerunt super peccata sua, & vos cla-
mabit

- A** mabitur præ dolore cordis, & præ contritione spiritus ululabit, qui risum & lætitiā dilexistis. Cithara & lyra & tympanum fuit in conuiuijs vestris, ecce gemitus & clamor lacrymæ & dolor multus. Ecce quomodo exultant ossa humiliata, induuntur tunica regia vsque ad talos, quia vna immortalitas & æternitas vestiet corpora pœnitentium. Iam glorificantur corpora sanctorum, alterasque accipiunt stolas, iam ossa humiliata configurantur corpori claritatis Christi, quem expectauerunt. O felices gemitus gementium peccata sua. O cilicium & saccum plusquam purpura regia dulcis. O stratum cineris sublimis, & plusquam imperatorum cathedræ altum. O confessio plena gloriæ & honoris. O satisfactio rapiens regnum cœleste, quia violenta, quia fortis, quia inuincibilis. Et quid de misera condemnandorum forte dicam? O fallax gaudium omnium viventium super terram. O dulce vitæ vestræ, quomodo & quam citò conuertetur in amarum.
- B** O maledicta vita triginta aut sexaginta annorum, quæ ad æternos cruciatus & flammam ignis deducit vos. Plorate & ululate, deducantque oculi vestri lacrymas, nece taceat os vestrum præ angustia cordis, quia separati estis in diem malum, ad vindictam, ad carceres, ad ignem & ad flammam ardentem & non lucentem. Tunc vbi huius mundi iactantia? Vbi inanis gloria? vbi ornatus? vbi pecunia? vbi nobilitas? vbi tunc delectatio? Vbi falsa illa & inutilis mulierum pulchritudo? vbi tunc vestimentorum cõptus? vbi peccandi delectatio? vbi, qui odoribus perfunduntur? vbi quitympanis, & citharavinum potant, vbi potetia? vbi tyrannis? vbi tunc Rex? vbi princeps? vbi dux, vbi potestate præditi? Quanto pudore afficientur coram iusto illo iudice, causam dicere non valentes? Quantus eos pudor inuadet, ad regis sinistram separatos? Quæ tenebræ eis incidant, cum eis ira inflammatus suis verbis perturbabit, cum eis dicet. Facite a me execrabiles in ignem æternum, diabololo

bolo eiusque angelis paratum. Heu heu quanta afflictio, C
dolor, angor, metus, tremor instat eorum animis, cū fiet cla-
mor omnium cœlestium potestatum dicentium: Discedāt
improbi in orcum sempiternum? Heu qualis est locus ille

*Locus in-
ferni*

vbi fletus & stridor dentiū, qui Tartarus appellatur, quem
vel ipse diabolus horret. Heu qualis est gehenna ignis, qui
non extinguitur, vrens neque lucens? Heu qualis est nun-
quam dormiēs venenatus vermis. Væ qui relicta pœniten-
tia, sequuntur huius vitæ voluptatem. Væ qui tenebras pec-
catorum dilexerūt magis quam lucem iustitiæ. Væ sequen-
tibus huius vitæ fortunas. Væ per noctem peccati gradien-
tibus. Væ qui fucantur, vt animos ad impurę nequitie con-
iunctionem, libidinemq; vulnerent, cum re ipsa hamus sit
diaboli, non fucus. Væ contumacibus. Væ contentiosis at-
que turbulentis. Væ iurantibus delectationis gratia. Væ
periuris. Beatus homo, qui in supplicatiōibus perseuerat, in
ieiunijs durat, in vigilijs gaudet: somno reluctans eumque D
arcens, & genua ad Dei prædicādas laudes flectens, pectus
tundens, faciem feriens, manus in aerē efferens, aspectum
in cœlum attollens ad dominum, cogitans illum, qui in so-
lio gloriæ sedet, & corda scrutatur, & renes. Hic nimirū
fruetur æternis bonis, filius & frater & amicus fit Dei. Hu-
ius facies solis instar splēdebit in die iudicij, in quo ossa eius
humiliata vere exultabunt, vt impleatur quod beatissimus

1. Pe. 1. ca.

Petrus dicebat. Benedictus Deus & pater domini nostri
Iesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam
regenerauit nos, in spem viuam per resurrectionem Iesu
Christi ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem & in
contaminatam, & immarcescibilem, conseruatam in cælis.
Eia fratres charissimi, obsecro, attendite vobis & saluti ani-
marū vestrarum & corporum. Convertimini & agite pœ-
nitentiā ab omnibus inquinamentis vestris, in quibus præ-
uaricati estis, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Projeci-
te a vobis omnes iniquitates vestras, & facite vobis cor-

Exs. 13.

olod

nouum

A nouū & spiritum nouum. Et quare moriemini domus Israel? Quia nolo mortem morietis, dicit dominus Deus, reuertimini & uiuite, quod obtinendum nobis est gratia, & dono Dei patris omnipotentis per Iesum Christum filium suum in Spiritu sancto Amen.

SUPER PSALMVM QVIN-
quagesimum. Homilia decima tertia.

Auerte faciem tuam à peccatis meis: & omnes
iniquitates meas dele.

ARGVMENTVM.

B **C**CCASIONE multoties repetite orationis Dauidis, etiam dimissis sibi peccatis, de solitudine ac metu nostrorū primo agitur, ad quorū remissionē quantū conducatur oratio ostenditur eiusq; affectus, tum exemplo Annæ matris Samuelis, tum maxime ex Dauidis rugitu, in suis obsecrationibus, qui rugitus eleganter exponitur. Lacrymarum potentia in oratione, ex beatis Hieronymo & Bernardo ex eodem Dauid, perseverantia ex origine, potentia ex sacro euangelio, necessitas ex alijs scripturis, spes ex auditionis, docetur. In secunda parte, ex patrum sententijs oratio Dauid exponitur & quam multum ex eodem Dauid. Vbi cum illis, quæ scripta sunt Apocal. 1. quam faciem à peccatis suis auerti desideret, declaratur, & quam nobile magnumq; promissum sit, quod. 2. paral. cap. 7. & leuitici. 26. promittitur, quamq; dura comminatio, quæ deut. 31. scribitur, qua impleta, quomodo peccator in profundum malorū veniat, quantumq; malum hoc sit. Vltimo tandem loco, ex documento Dauid & Pauli Apostoli docemur habere peccata nostra ante oculos ad iram & vindictam, per quod fructus orationis Dauidis apprehenditur, quamq; sollicite in eorū inquisitione, cū memoria exciderint, esse debemus

Auer.

Auerte faciem tuam à peccatis meis : & omnes C
iniquitates meas dele.

IAm quarto orat sanctus confessor rex, & ppheta David.

Orauit primo: Miserere mei De' secundū magnā miam
tuā. Orauit secundo. Et secundū multitudinē miserationū
tuarū dele iniquitatē meā. Orauit, tertio. Amplius, laua me
ab iniquitate mea: & à peccato meo munda me. Iā quarto
orat, nouo quidē vīs orationis genere in priori parte in se
cunda vero, superiorē repetit. Grauitur quidē sanctus Da-

Genes. ca. 25. uid segnitie & desidia nostrā ferit, gladioq; acutissimo per
curit, qui nō solū abimus parui pendentes sicut Esau sce-

ra ac graua delicta nostra, verū cum ad supplicandum ve
niam & remissionem accedimus, semel & quidem incōpo
sito ac distracto animo, corā dño oramus. Huic graui mor
bo & maxime periculoso quærenda est hodie medicina.

2. Reg. 12. Meminisse oportet, quod sanctus propheta Natā dixit Da D
uidi ex ore dñi: dominus transtulit peccatum tuum. Quod
verbum non tanquā hominis sancti, ac Deo deuoti, sed tan
quam prophetæ celesti lumine illustrati, accepit humilis
scelerū suorū confessor David. Quo audito, nō solū veniē
spē cōcepit, sicut cōmuniter in nostra cōfessione cōtingit,
verū certissimus fuit redditus de indulgentia. Ecce qualis
fuit eius confessio, quā ardens, quā de intimis præcordijs,

2. Reg. 12. quantoq; feruore plena, siquidem ab ore prophete dñi au
Solicirudo dit: Transtulit peccatum tuum Deus. Et tamen quasi ho-

pro pecca- rum omniū oblitus, per singulas noctes strātū suum lacry-
ris. mis rigat & rugit, quasi leo, à gemitu cordis, paratus erat
in flagella, & cinerem tanquā panem manducabat, & effun
dens animā suam in oratione coram dño dicebat: Misere-

re mei Deus, dele iniquitatem meam, amplius laua me,
auerte faciem tuam à peccatis meis, Docet hanc doctrinam
etiam ecclesiasticus. Nec dixeris peccaui, & quid mihi ac-
cidit triste? Altissimus enim est patiens redditor, quia non

per

Cap. 5.

Psal. 7.

8ap. 11.

- A** per singulos dies irascitur, sed dissimulat peccata hominū propter pœnitentiā. De propitiato peccato noli esse sine metu neq; adijcias peccatū super peccatum, & ne dicas miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Netalia dicas, vnde licentiā ad peccandum assumas. Misericordia enim & ira ab illo cito proximant, & in peccatores respicit ira illius. Ecce magnū hoc *Iob. c. 9.* verbum in ore duorum, si tertium desideras, audi sanctum Iob. Verebar omnia opera mea, sciens quod non parcis delinquenti. Non parcis etiam gementi, ac dolenti, id est, nō dimittes sine debita & iusta ultione, quanto magis non parces impœnitenti? Aperite obsecro medico vestro vulnera, quæ putruerunt, & corrupta facta sunt, & vtinam sic fœteant naribus, sicut sua Dauidi fœtebant, de quibus beatus Ambrosius. Est sancto David spes & remedium san- *Ambro-* nitatis, quia non vnguentum redolent, sed fœtorem suorum *sus super* vulnera peccatorum, & quia affligitur hic atq; curuatur, & *Psal. 37.*
- B** nō delectat. Aperite obsecro medico cœlesti vulnera animarū vestrarū, accipiteq; medicamentū summa mixtū clementia, & oleo misericordiosissimæ spei veniæ. Accipite *Peccatorū* de manu eius, qui sanat contritos corde, ligaturas, ad integerrimā vestrā salutē. Hoc medicamentū profecto oratio *Psal. 146* est, à qua etiā post veniā nunquā cessavit sanctus Dauid. *Oratio* Orandus ergo est Deus & dominus noster pater misericor- *vulnerū* diarum à nobis etiam post sacerdotalem absolutionem. *medica-* *mentum.* Ipse Dauid qui docuit orationis necessitatem, docet etiam qualis debeat esse nostra supplicatio, cum metus propiciationis peccatorum anxiet cor nostrum. Primum docet magnum affectum orationis, cū dicit. Sperate in eo omnis con- *Affectus* gregatio populi, effundite coram illo corda vestra, Deus *in oratio-* adiutor noster in æternum. O cœlestis philosophia, o diui *ne ex Da-* nū magisterium. Spei sermonē præmisit, sperate in eo om- *uide. Psal.* nis congregatio populi, antequam de affectu orationis age *61.* ret, & deinde in spe confirmat orātium animos, omnemq;

- congregationem, quia nullū à venia exulem facit, si Deum C
& patrē rogauerit. Eundem in docendo orationem seruat
ordinem sanctus Dauid, quem inuocatione nominis Dei
Rom. 10. c. nostri tradit sanctus Paulus Apostolus. Hic dixit: quomo-
do inuocabunt, in quem non crediderunt. Ille verò. Spe-
rent & orēt. Spei enim fides mater est, sicut eleganter pro-
Origenes. bat Origenes. Altera enim diffinit alteram. Est enim fides
Hebræ. 11. rerum sperā larum substantia, seu suppositum. Spe ergo &
fide erigendus est animus in Deum, qui veniam promisit
pœnitentibus, & quidem sub iureiurando, sicut supra expo-
Homil. 12. suimus. Hac spe aperitur cor nostrū, vt corā domino fun-
damus animas nostras, sicut docet propheta, exemplumq;
Anna. 1. Annæ matris Samuelis confirmat. De qua filius: Cum esset
Reg. c. 1. Anna amaro animo, orauit dominum flens largiter & re-
spondens Heli, (qui eam temulentam existimauerat) dixit
Nequaquā domine mi, nā mulier infelix nimis ego sum
vinum & omne quod inebriare potest, non bibi, sed effudi D
animam meam in conspectu domini. Effudi animam meā,
inquit. Quod vel ex hoc vno comprobatur euidēter, quia
inquit scriptura: Orabat Anna flens largiter, nec vox eius
audiebatur: talis ac tanta oratio pro accipiendo filio fundi-
tur, qui concessus est illi.
- David ru-* Noster verò Dauid pro saluanda anima, non solum fle-
git. bat abundāter, non solum orat assidue, verò & rugit à ge-
Psal 37. mitu cordis sui. Afflictus & humiliatus sum nimis: & rugie-
bam à gemitu cordis mei. Pōdera singula verba. Rugit leo
fame, & præ dolore raptis catulis suis. Rugit Dauid legiti-
me considerans culpam suam, tanquā Dei iniuriā, & offen-
sam, rugit à gemitu cordis, quia nimis afflictus. O vera pœ-
nitentia. O ardens dolor, qui in leonis conditionem, mutat
animum hominis pœnitentis. Rugitus enim leonum est
sicut mugitus boum. Vt autem intelligas ac perpēdas, mul-
titudinem dolorum, vehementemque afflictionem, vide
& considera quomodo cum illo, quod est proprium homi-
nis

Anis, scilicet, afflictione & humilitate, & gemitu cordis, con-
 iungit quod est naturale leoni, scilicet, rugire. Quo auditu *Nota val-*
 timet ille alter leo, qui est diabolus & Satanus, qui circum- *de.*
 iens quatit, quem deuoret, rugiens quidem, sicut docet
 beatissimus Petrus. Timent certe omnes aduersaria pote- *1. Pet. c. 5.*
 states, timet totus infernus, & quærentes latibula, fugiunt
 dæmones præ timore, cum peccator in sua pœnitentia ge-
 mens & rugiens, clamat à gemitu cordis. Hanc vocē exau-
 dit Dominus attentissimis auribus, quas exorabat noster
 propheta. Fiant aures tuæ intendentes in vocem depreca- *Psal. 29.*
 tionis meæ, & fugere coguntur omnes inuisibiles inimici.
 Vnde iure dicere potuit ipse David: Discedite à me om- *Psal. 6.*
 nes, qui operamini iniquitatem: quoniam exaudiuit Do-
 minus vocem fletus mei. O qualis est hæc vox fletus & la-
 crymarum. O quam fortis & potens. De qua beatus Hiero *Hierony-*
 nymus. O lacryma humilis, tua est potentia tuum est re- *mus.*
 gnium, tribunali iudicis non vereris, inimicorum accusatio- *Lacryma -*
 nibus silentium imponis, non est qui te accedere vetet, si *rū potetia.*
B sola inuaueris, vacua non redibis, magis crucias diabolū,
 quam pœna infernalis. Quid plura? Vincis inuincibilem,
 ligas omnipotentem, inclinas filiū virginis. Et mellifluus
 Bernardus dixit. Lacrymæ pœnitentium vinum sunt An- *Bernar-*
 gelorum, quia in illis odor vitæ, sapor gratiæ, gustus indul- *du.*
 gentiæ, sanitas redeuntis innocentiae, reconciliationis iu-
 cunditas, & sanatae conscientiae suauitas. Hoc aspiciens bea-
 tus Augustinus dissimulensq; id genus orationis quod Deo *Augu. su-*
 in holocaustū à peccatoribus offertur, dixit. Orare est ama- *per Psalm.*
 ros in compunctione gemitus, & non composita verba re- *120.*
 sonare. Ascendit erga mens nostra in Deum relinquens *Oratio*
 omnia, quæ infra sidera & cœlestes virtutes sunt, vi sit ora- *quid.*
 tio, vt autem sit potens, oritur à gemitu cordis rugientis præ *Damas. li.*
 dolore. Ecce affectum in orationibus pœnitentium. Qui *3. orth. fid.*
 quantæ virtutis sit, optime in eo, quod Sansoni accidit, figi- *cap. 24.*
 racur. Cui cuncti in Thamnatha, ad nuptias cum patre & *Indic. c. 14*
 matre,

matre, cumque venisset ad vineas oppidi, occurrit ei catulus leonis sæuus & rugiens. Inquit scriptura, irruit autē spiritus Domini in Sanfon & dilacerauit leonem, quasi hædū in frustra decerperet, nihil omnino habens in manu. Sic nimirum oranti effundentiq; animam suam pro exauditione, & rugienti à gemitu cordis, contingit, quia spiritus domini irruit in mentem afflictam & humiliatam, tribuens fortitudinem contra leonem sæuum, aduersarium inquam nostrum diabolum?

Perseuerãtia orationis. De perseuerantia in orando sermonem faciens ipse Dauid nos docet, cum dicit, Ego clamaui quoniam exaudisti me Deus: inclina aurem tuam mihi & exaudi verba mea.

Psal. Orandus est Dominus Deus, vsq; dum exaudiat vocem deprecationis nostræ. Orandus est, quia exaudiuit nos. Tunc pro venia, nunc pro perseuerantia, in accepta salute. Audite quid oret Dauid. Mirificā misericordias tuas, qui saluos facis sperantes in te. Mirabile valde est, quod sub magno aquilonariq; vento nascentes flores non arefiant. Multò **D** mirabilius, valde mirificumque est, inter vanam hominum conuersationem, & multiplicem tentationem carnis & sanguinis si de nouo progenitæ virtutes non extinguantur, tanquam in magno fluuio modicus ignis. O homo cognosce & noli negare, quā in maligno totus mundus sit positus; vbiq; pericula, vbiq; scandala, vbiq; insidias, vbiq; auaritiæ retia tendit diabolus ad capiendam animam tuam. Vide & considera si sit tibi necessarium, postquam fueris exauditus, in perseueranti oratione persistere. Clamaui (inquit Dauid) quoniam exaudisti me. Clamabam à gemitu cordis, vt exaudirēs, & exaudisti vocem fletus mei. Clamo quia exaudisti me. Venite filij **Psal. 33.** audite me, timorem Domini docebo vos. Timete Dominum quoniam iugum legis eius fregistis, rupistisque vincula. Timete eum, qui animam, & corpus potest perdere in gehennam ignis, & ante faciem terribilis iudicis huius, quem

- A quem proponere debetis ante oculos mentis vestræ, implebitur quod scriptum est: Sicut quæ concipit, cum appro- *Esai. c. 26.*
pinquauit ad partum, dolens, clamat in doloribus suis, sic facti sumus à facie tua Domine. Concepimus & quasi par- *Apo. c. 12*
turiuimus spiritum salutis. Hic est filius masculus, quem expectat magnus ille draco & rufus, qui traxit cauda sua tertiam partem stellarum de cœlo, ad deuorandum eum. Iam videte si pro eius liberatione conuolandum sit ad turrim refugij, quæ quidem oratio est. Idem omnino & multò vrgentius periculum huic masculo, à facie Domini concepto, hoc est, à timore eius, & nato per gratiã, idem in quã periculũ imminet, quod filiis masculis Hebræorũ. Sed nato Moyse occultauerunt eum parètes eius, per integros *Exod. 2.*
tres mēses. Cũq; iam celare nō possent, sumpsit fiscellã scirpeã, & liniuit eam bitumine ac pice, posuitq; intus infantulum, & exposuit eum in carecto ripę fluminis, stãte procul
- B sōre eius, & considerante euentum rei. Ecce autē ascēdebat filia Pharaonis, &c. Occultãdus infans noster est profecto, nec statim ad publicũ venire debet, noua recensq; virtus, quia expectat gladius Pharaonis ad mortẽ. Sed & summa diligentia adhibenda est, cum necessitas vrget, cum exponitur Moyses in aquis. Occultate propter Aegyptios Moysem & si exponitis, sit fiscella bitumine, & pisce lini-
ta. Per quæ multam diligentiam & timorẽ in bonis nostris operibus nos docet scriptura. Ex timore ergo orate: Mirifica misericordias tuas, qui saluos facis sperantes in te, vt qui boni operis dedit initium, det per orationem, consumma- *Orationis*
tionẽ, & perfectionẽ, cui beatitudinis merces promittitur. *potentia.*
Vide iam, si placet, orationis potentiam, vt hanc cōside- *Origenes*
rationẽ confirmemus. Ad quod accipite, quæ apud originẽ *super. c. 22*
legimus nō vno loco tãtum. Quærit Origenes quare vsus *nume. ho-*
fuit Balaac filius Sephor formula illa verborũ, delebit hic *mil. 13.*
populus oēs, qui in finibus nr̃is cōmoratur, quomodo solet *hom. 17. in*
bos herbas vsq; ad radices carpere? Respōdetq; ex sentētia *Iosue.*

cuiusdam magistri Hebræorū, qui crediderat: Ob hoc sine C
 dubio, quia vitulus ore abruptit herbam de campo, & lin
 gua, tanquam falce, quæcunq̃ inuenerit, secat. Ita ergo &
 populus hic, quasi vitulus ore & labijs pugnat & arma ha-
 bet, in verbis ac precibus. Hæc ergo sciens rex mittit ad Ba-
 laam, vt & ipse deferat verbis, verba contraria, & precibus
 preces. Et in homilia super Iosue inquit. Hoc est intelligē-
 dum in hoc loco, quod synagoga Domini, quæ nos præ-
 celsit in sanctis, ore & lingua consumit aduersariam syna-
 gogam, idest, orationibus & precibus aduersarios nostros
 absumit. Non ergo armis pugnandum est nobis aduersus
 hostes nostros inuisibiles, sed orationibus, & verbi Dei
 meditationibus, & operibus ac sensibus rectis. Sic enim an-
 mabantur patres, fide & operibus, vincentes. Manifestum
 argumentum rei præsentis nobis præbet quod in Exodo
 scriptum est. Moyses autem & Aaron & Hur ascenderunt
 super verticem collis. Cumque leuaret Moyses manus vin-
 cebat Israel, sin autem paululum remississet, superabat Amalech. D
 Manus autē Moyses erant graues, supponentes igitur lapsi
 dem posuerunt subter eum, in quo sedit. Aaron autem &
 Hur sustentabant manus eius ex vtraque parte. Et factum
 est vt manus illius non lassarentur, vsq; ad occasum solis.
 Fugauitque Iosue Amalech & populum eius in ore gladij.
 Vides quam multa in hac historia reluceant ad doctrinam
 & instructionem nostram? Primo quidem mira orationis
 virtus, atque potētia hic apparet, quippe cum Moyses ora-
 bat, vincebat populus eius, sin minus, vincebatur. Perseue-
 rante autem illo fugatus est Amalech. Secundo vide, quā
 congruenter eleuatio manuum ab vniuersa scriptura do-
 ceatur in oratione. Moyses leuat contra coelum manus in
 oratione & vincit, Dauid orans leuat manus. Domine cla-
 mauit ad te exaudi me: intende voci meæ cum clamaui
 ad te. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu
 tuo, eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum.
 Sacri-

Cap. 17.

*Elevatio
manuum in
oratione.*
Psal. 140.

inabluo

c. A

Sacri-

- A**uerte faciem tuam à peccatis meis & omnes iniquitates meas dele. Prudentissima nimirum oratio, quæ & non fraudabitur à desiderio suo. Prudenter rogat, bene agit (inquit sanctus Ambrosius) vt faciem auertat, non ab ipso, ne deficiat destitutus: sed à peccatis, vt vires non possint habere peccata ipsius. Rogandus est ergo Dominus Deus, vt nos respiciat, auertat autem faciem suam à peccatis nostris, & deleat ea. Faciem auertat, idest, iram, sicut alia translatio habet. Auerte faciem, idest, furorem tuum à peccatis meis. Alio loco orat: Aspice in me & miserere mei. Auerte faciem tuam à peccatis meis. Illuminet vultum suum super nos & misereatur nostri. Ostendat faciem suam & salui erimus. Hæc omnia orat sanctus Dauid, de quibus sermonem agere debemus, scrutantes cum humilitate scripturas, in quibus spiritus & vita sunt. Hæc ergo est lex inter Deum & peccatorem vt nos memores simus cum dolore, ac gemitu eorum, quæ aduersus Domini inuerecunda fronte commissimus, vt ipse non imputet ad vindictam, antiqua delicta nostra nec recorderetur. Non meum est hic sermo, nec auderem Domino meo legem aliquam præscribere, sed ipse per prophetam reuelauit nobis: Seruire me fecisti in peccatis tuis, præbuiisti mihi laborē in iniquitatibus tuis. Ego sum, ego sum, qui deleo iniquitates tuas & memor non ero, tu autē memor esto, & iudicemur. Sic beatus Ambrosius, nec discedit ab scriptura, quæ inquit: & peccatorum tuorum non recordabor. Reduc me in memoriam & iudicemur. Deus auertit oculos ab eius peccato, qui illud sine cessatione animaduertit. Non enim Deus peccata eorum vlciscitur, qui in occulto cordis deprauorum operū memoria affligitur. Qui nimirū semetipsos iudicant, vt terribile omnipotentis iudiciū euadant iuxta illud Apostoli. Si nosmetipsos diiudicaremus non utique diiudicaremur. At contra reprobi, quia ea, quæ commiserunt, nequaquam conspiciunt, actus suos à conspectu iudicis non abscondunt. Hæc beatus

Super Psal. 50. Homilia decimatertia.

Grego. su- Gregorius. Ecce de quibus nobis est agendum, sicut in prin
per hunc cipio promissimus.
Psalum. Considerate obsecro quam vere diximus & quo iure
Psal. 118. prudentiam orationis sancti Dauid laudauimus. Orat san-
Exech. 18. ctus Domini propheta sic. Auerte faciem tuam à peccatis
 meis, nō à me, de hoc enim alio loco orabat. Aspice in me
 & miserere mei. Peccatum hominis est Dei offensa & iniu-
 ria, dignumque vindicta & ira, est & vulnus letale anime,
 quia quæ peccauerit ipsa morietur. A primo, hoc est à pec-
 cato, rogat Dauid, vt auertat Deus faciem suam, nec confi-
 derans, vindictam sumat & perdat in gehennam ignis. A
 secundo minime gentium, imò aspice in me inquit & mi-
 serere mei, quia vulneratus iaceo, quia miser & miserabi-
 lis sum. A peccatis meis auerte faciem tuam: ne iratus per-
 das, & peccata mea vires assumant ad magnum dolorem
 meum, in me aspice, vt illumines cor meum, quia de vultu
 tuo pietas & indulgentia emanant. Deus noster iudex qui-
 dem est iustus, & potens, patiens tamen, quia per singulos
 dies non irascitur. Est iudex & testis, quia sub oculis eius,
 omnia opera nostra fiunt, sicut supra dolens nimis dicebat
 sanctus propheta. Malum coram te feci. Ad iustum iudi-
 cem spectat culparum vindicta. Et ira iudicis in ardenti vul-
 tu eius apparet, sicut Apocalypsis libro scribitur, vbi domi-
 nus Iesus, visus est Ioanni, oculos velut flammam ignis ha-
 bens, de cuius ore exibat gladius, vtraque parte acutus, in
 quo sententia vltimi iudicij ac diei, qua corpus & animam
 mittet in ignem æternum, declarabatur, sicut eleganter ex-
 ponit Richardus de Sancto Victore. Quo viso, magnus il-
 le Ioannes, qui in cœna super pectus Domini recubuit, &
 dilectus meruit appellari, cecidit velut mortuus ad pedes
 eius. Tremet terra cum in eam respicit dominus Deus, fu-
 migantque montes. Quid faciet fœnum aridum? Quid
 contingeret inimico & peccatori? Quis sustinebit? Si ex-
 tenderit manum suam, quis auertet eam? Hanc faciem
 rogat

A rogat sanctus Dauid, vt auertat ab eo Dominus Deus, à peccatis eius inquam. Auerte faciem tuam à peccatis meis, quæ quidem si inspexeris, non solum velut mortuus, ad pedes tuos iacebo, sed etiam in inferiora terræ, & sub terra in ea loca descendam præcipitatus, tradaræque in manus gladij & pars ero vulpium illarum crudelissimarum, dæmonum, scilicet, in vindictam & flagella paratissimorum. Ecce quæ faciem timet sanctus Dauid, illam nimirum quam describit noui testamenti propheta sacratissimus Ioannes.

Habet Dñs Deus, alios oculos misericordiæ plenos, de quibus scriptū est. Conuersus dñs respexit Petrus & recordatus est Petrus verbi domini Iesu, & exiuit foras & fleuit amare, cuius respicere plenum misericordiæ est. De hoc rogat sanctus Dauid, Aspice in me, & miserere mei. Aspice corruptas cicatrices meas, ac lætale vulnus scelerū meorum, saniem emanans & vermibus plenum. Aspice, aperis oculos clementiæ tuæ multæ, & miserere mei emundans, lauans, alligans, sanans cor meū & animam meā valde miserā. Sed obsecro notate qualiter oret sanctus cōfessor Dauid. Aspice in me & miserere mei, secundum iudiciū diligentium nomē tuum. Quale est iudicium diligentium nomē tuum? Hoc Salomoni indicatum est, dicēte ad illū dño: Audiui orationē tuā & elegi locum istum mihi in domū sacrificij. Si clausero coelū & pluuia nō fluxerit, & mādauero, & præcepero locustæ vt deuoret terrā, & misero pestilentiam in populū meū: cōuersus autē populus meus, super quos inuocātū est nomen meū, deprecatus me fuerit & exquisierit faciē meā & egerit pœnitētiam à vijs suis pessimis, & ego exaudia de coelō, & propicius ero peccatis eorū & sanabo terrā eorum. Oculi quoq; mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem eius, qui in loco isto orauerit. Ecce iudicium diligentium nomen Domini. Super eos aperientur oculi dñi, eruntq; erectæ aures eius ad orationē, clamantium ad se. Promittebat multa, & magna quondā dominus

Deus

Deus antiquo populo suo, inter quæ, non vili loco iacet C

Leu. c. 26. quod scriptum est. Respiciam vos, & crescere faciam, multiplicabimini & firmabo pactum meum vobiscum. Quem

Origen. homilia. 16. locum exponens Origenes inquit: Plenum beatitudinis est hoc ipsum, si quem respiciat Deus. Vis videre si respiciat

Deus ad hominem quanta sit salus? Petrus aliquando pene perierat, & ex consecratione diuinæ gratiæ diabolo per os ancillæ pontificis inspirante fuerat ereptus. Sed ubi respexit ad eum Iesus tantum, ubi ad eum placidi vultus ora conuertit, statim reuersus in semetipsum & prolapsus de præcipitio reuocans pedem, fleuit inquit, amarissimè, atq; ita

Similitudo respectus à Deo, gratiam & amicitiam flendo recepit, quā negādo perdididerat. Respiciam vos & augebo vos inquit. Tanquam, si sol aspiciens segetem, & vberimos fructus referat, quam utique si non aspexisset, infœcunda relinqueretur. Ita Dominus Deus cor nostrum inspiciens oculis misericordiæ suæ, & radijs nos verbis sui illuminans, auget nos

& multiplicat, ut ultra iam non simus paruuli sed magni D efficiamur, sicut magnus factus est Isaac, & magnus factus est Moyses, & magnus Ioannes. Vide ergo quam eleganti similitudine, quamque efficaci exemplo scripturæ declarauerit senex Adamantius plenum esse misericordia diuinum respicere. Videte hæc duo quæ diximus faciē & oculos Domini describentes, variosque effectus iræ, aut misericordiæ eius in eos quos respicit iratis aut blandis oculis.

Cap. 14. Intrat Esther regio fulgens habitu & circumdata gloria sua, roseo colore vultum perfusa, & gratis ac nitentibus oculis: intrat, inquam, omnia ostia per ordinem palatij imperatoris, & stetit contra eum, ubi ille residebat super solium regni sui, indutus vestibus regijs, auroque fulgens & pretiosis lapidibus, eratque terribilis aspectu, cumque eleuaret faciem, ardentibusque oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit & in pallorem colore mutato, lassum super ancillulam reclinauit caput.

A Sacrificium vespertinum vocat eleuationem manuum. Ad offerendum hoc sacrificium cum hac ceremonia, inuitat nos Paulus Apostolus. Volo viros orare in omni loco, leuantes puras manus, sine ira & disceptatione. Sine ira dixit, quia aliter non audit Dominus Deus orationem, nec respicit manuum eleuationem. De quo Esaias propheta. Cum extenderitis manus vestras auertam oculos meos a vobis, & cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam, manus enim vestrae sanguine plenae sunt. Optima forma & habitus exterioris hominis, eleuatio manuum in oratione. Praeter hoc enim quod diuinam maiestatem sic protestamur, in coelorum sublimitate habitantem, imaginem & dominicæ crucis etiam referimus, cuius signum multum, valde est daemonebustremendum. Iam tertio intellige quod si diu perseuerare eleuatis manibus non potest, sede, & ora, cognoscit enim Dominus figmentum nostrum. Et melius multo est tibi in oratione perseuerare, quam discedere. Sic impletur quod in Exodo legimus. Fugauit Iosue Amalech.

B Necessitate orationis docuit Dominus Iesus & Apostoli eius mille locis, de quibus omnibus vnum aut alterum assumam ac proponam in praesentiarum. Postquam coelestis magister, multa de extremis calamitatibus ac doloribus, quibus inuoluentur omnes homines sub magni iudicii tempore, disputauit, statim docet qualiter, quibusue armis illis omnibus possumus occurrere, ut salui simus: Dies illi tanquam laqueus superueniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terrae. Ecce vestrum refugium. Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quae futura sunt & stare ante filium hominis. Ante haec autem dixit: Attendite autem vobis, ne forte grauentur corda vestra, in crapula & ebrietate, & curis huius vitae. Optime coniunguntur in tanti magistri doctrina, ieiunium, vigilia, cum oratione, nec alterum sine altero inueniri potest. Quis ascendit sine alis in coelum? Quis cum magno pondere

Super Psal. 50. Homilia decimatertia.

dere non deprimitur? Crapula & ebrietas, graue faciūt cor C
 nostrum, somnum sollicitant, orationem fugant. Propter
Psal. 4. quod forsan Dauid vehemēter in nos insurgit: Filij homi-
 num vsquequo graui corde? Nonne scitis quam necessaria
 abstinētia, paruitasque cibi & potus, ad sacras vigilias &
 orationes? Sed & oratio necessaria est ad ieiunium, de quo
 dicebat Origenes. Procurat oratio ieiunium, & ieiunium
 orationem, illa vt ascendat, hoc vt refectionem, ac dulcedi-
 nem participet, Sed & Tertulianus dixit: Alit oratio ieiun-
 ium & ieiunium preces. Seruabuntur ergo incolumes in
Gene. c. 7. ter tot mundi calamitates veri adoratores, sicut Noe cum
 suis in arca, pereuntibus quibuscunque cum illo non sunt
Luc. 18. ingreſsi in magni cataclismi tempestatibus. Quod autem
 Dominus Iesus dixit orantes omni tempore, alio loco ab
 ore eius audiuius. Oportet semper orare & nunquam de-
 ficere. Sed de hoc sit satis, multa enim ab alijs scripta sunt,
 facileque erit ex eorum sententijs argumentum ad ple- D
 num deducere.

Psal. 24. Cognouit hic noster Dauid quantum sublimis esse de-
 beat, orantium, ac deprecantium spes, cum propter nomen
 Domini, aliquod donum ab eo desiderantes, quærebāt, eo
Nota Val- vel maximē cum de peccatis agebat. Propter nomen tuum
de. propiciaberis peccato meo (inquit) multū est enim. Quod
 obsecro horum est multum? peccatum tuum, an nomē Do-
 mini, de vtroque enim prædicari potest adiectiuum illud,
 multum. Aut dicere potes, quod peccatum tuum est mul-
 tum, & vere sic est, aut dicere debes, quod nomen Dei est
 multum, scilicet, ad ignoscēdum, vtrū autē vobis probetur
Nomen do- quod secundo loco diximus, audite Esaiam prophetam di-
mini. centem: Derelinquat impius viā suā, & vir iniquus cogita-
 tiones suas & reuertatur ad Dñm, & miserebitur eius, & ad
 Deū nostrū, quoniā multus est ad ignoscēdū. Vides quam
Cap. 55. apertē dicit Esaias nobis, docetque quomodo interpretari
 debeat & intelligi quod in Dauid legimus, propter nomē
 tuum

A tuum propiciaberis peccato meo, multū est enim scilicet, nomē tuū ad ignoscendū. Quid est multū est nomen dñi? multum ad ignoscendum. Propensissimum, paratissimum, sufficientissimum ad indulgendum, quantūois grauiā peccata nostra. Multus est rex ad condonandum ciuis ininuriam, multus est fluius ad lauandum vestis sordes, aut ad extinguendam sitim & ardorem, sic multum est nomē Domini, & Dominus multus est ad ignoscendum. Iam apertē demonstratum est (meo iudicio) quod in versu illius psalmi, multum, refert Dei nomen, non peccatum. Et quid aliū ab scriptura dicemus, si docuerimus hoc nomen, de quo tam magnifice scribit David, esse sacratissimum nomen Iesus? Audite Petrum Apostolum. Cum mirarentur turbæ in admirabili sanitate claudi hominis ab vrero matris, inquit ad illos: Quid miramini in hoc quasi nostra virute, aut potestate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob, Deus patrum nostrorum glorificauit filium suum Iesum. In crastinum verò prædicauit ad omnem populum in hæc verba: Si nos hodie iudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste saluus factus est, notam sit omnibus vobis & omni plebi Israel, quia in nomine Domini nostri Iesu Christi, in hoc iste stat coram vobis sanus. Neque est aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Verè ergo de hoc nomine scriptum est, quod sit multum ad ignoscendum. Verè de illo cantat David: propter nomen tuum propiciaberis peccato meo, multum est enim. Neq; sic glorificatur Dominus Iesus, in sanitate claudi hominis, aut mortuorum suscitatione, quā cum propter nomen suum peccata nostra atq; crimina lauantur. Quantum autem curæ sit patri cælesti clarificare filium suum Iesum dominum nostrum, vel ex hoc vno facile deprehendes, quod ex debito, quātū pro mei ingenij paruitate conijcere possum, glorificationē debere ei. Sic enim ad patrē filius orans

Similitudines.

Acto. c. 3.

Cap. 4.

Ioan. 17. dixit Pater clarifica filium tuum, & postea: Ego te clarifi- **C**
caui super terram: opus consummaui quod dedisti mihi.
Clarifica me, quia ego te clarificaui, & quidem vsque ad
sanguinis effusionem, & mortem ex obedientia tua. Cum
ergo fide, Iesu Christi nomen apprehenderit, virtutemq;
eius cognouerit, firmissima spe concepta inquit: Propter
nomen tuum propiciaberis peccato meo. Multò clarius
habemus nos sermones Euangelij, vnde in veram & cer-
tam spem veniæ & remissionis erigatur mens nostra. O
noster, quaterque beati, quibus assiduus est sermo in fine
nostrarum orationum: Per Dominum nostrum Iesum
Christum filium tuum. Habuit antiquus ille Dei popu-
lus Abraham Isaac & Jacob, tanquam mediatores, in suis
necessitatibus, spes eorum non confundebatur, oratio eo-
rum fiebat exaudibilis, in conspectu Domini. O magnum
gaudium nostrum, ô firmior cœlis spes nostra. Patrem ora-
mus per Dominum nostrum Iesum Christum filiū suum,
qui vsque ad mortem eum glorificauit. Propter Abraham **D**
dilectum orat Moyse & propter Isaac seruum, & pro-
pter Iacob sanctum. Nullus tamen eorum ausus est dicere
propter Abraham filium tuum. Nos autem populus acqui-
sitionis, gens sancta, pleno ore, pleno inquam spe & gau-
dio orantes dicimus: Per Dominum nostrum Iesum Chri-
stum filium tuum. Videte ergo qualem fiduciam concipiat religiosa mens, cum orat Deum patrem omnipoten-
tem, dimitte nobis debita nostra per Dominum nostrum
Iesum Christum. Hęc est firma anchora spei nostræ, quod
Dominus Iesus est aduocatus patronus & refugium no-
strum. Omnia viscera nostra melle & dulcore redundant
cum orantes dicimus: Dimitte nobis debita nostra per Do-
minum nostrum Iesum Christū. Hęc omnia diximus enar-
rantes qualiter iam quarto orat sanctus Dauid propiciatum
peccatorum abūdantiorem, ad instructionem nostram &
doctrinam. Iam ad eius orationem accedamus.

Auerte

A Vide effectum aspectus terribilis, & oculorum ira ardentium, ex animis redditur etiam illa, quæ charissima erat Esther, scilicet. Sic & charissimus Ioannes tanquam mortuus cecidit ad pedes Domini Iesu, cum oculos eius velut flammam ignis arduos videret. Hæc facies est, de qua inquit sanctus David. Auerte faciem tuam à peccatis meis, si enim ardentibus iratisq; oculis respexeris, sustinere non potero, sicut nec Esther sustinere potuit terribilem aspectum iratumq; regis. Videre iam quanta dulcedo, ex mansueti respectu eius emanauit. Conuertitque Deus spiritum regis in mansuetudinem & festinus ac metuens exilioit de solio & sustentans eam vltis suis donec rediret ad se, his verbis blandiebatur: Quid habes Esther? ego sum frater tuus. Noli metuere, non morieris, non enim pro te sed pro omnibus hæc lex constituta est, &c. & osculatus est eam. Deniq; omnia quæ voluit concessit illi. Vides quanta, quā munifica ac dulcia dona ex mansuetudine regis sequantur?

B O quantò altiora, quæ tu Domine concedis sunt, quanto beatior faciant animam nostram. Respicere tuum plenum misericordia est. Propter quod sapienter orat sanctus David: Aspice in me & miserere mei, & auerte faciem tuā à peccatis meis, illā scilicet, quā ardentē ira cernit Ioannes.

Sciebat enim in lege doctissimus, quantum malum eos inuoluit, quibus Dominus Deus auertit faciem suæ clementiæ, scriptum enim est in lege. Derelinquet me & irritum facies facies, quod pepigi cum eo. Et irascetur furor meus contra eum in die illo, & derelinquam eum, & abscondam faciem meam ab eo & erit in deuotionem, inueniēt eum omnia mala & afflictiones, ita ut dicat in illo die. Vere quia non est Deus mecum, inuenerunt me hæc mala. Ego autem abscondam & celabo faciem meam in illo die, &c. Heu quantum quamq; graue malum à vultu iræ Dei venit in peccatores, à quibus auertit & abscondit clementiæ & misericordiæ suæ faciem. Tenebræ super terram, diffunduntur

Apocal. 1.

Bp. T. 1. 1. 1.

I. 1. 1.

Facies Do

mini auer

sa.

Deut. c. 31

I. 1. 1.

Similitudo

Super Psal. 50. Homilia decimatertia.

duntur cum faciem suam ab ea abscondit sol, ad occasum de
clinans, sicque malæ bestię rugientes egrediuntur de cubi
libus suis ad deuorandas animalium & hominum carnes.
Cap. 3. Quale bonū relinquitur nobis, si abscondit & auertit pijsi
mus pater faciem suam? Quod malum non apprehendet
nos? Videte quid in Michæa propheta scriptum sit. Tunc
clamabunt ad Dominum, & non exaudiet illos, & abscon
der faciem suam ab eis in tempore illo, sicut nequiter ege
runt in adinventionibus suis. Sermonem faciebat sanctus
propheta aduersus oppressores pauperum. Abscondam fa
ciem meam & erunt in deuorationem, dixit in Moyse Do
minus, non exaudiam in Michæa & erunt in deuorationē.
Hæc sciens sanctus Dauid inquit, ne auertas faciem tuam à
Psal. 142. me, sed auerte faciem tuam à peccatis meis. Ne auertas fa
ciem tuam à me, scio enim, quod si auerteris illam à seruo
tuo, similis ero descendentibus in lacum. Hunc locum ex
Basil. Theo ponentes beatus Basilius & Theodoretus inquirunt. Et vn. *D*
doretus. de est auersio Dei? Ipse hoc dicit. Non inualida est manus
mea, sed peccata vestra diuiserunt inter me & inter vos.
Cum itaq; quid perperam designamus, auertit se. Studea
mus igitur virtuti, ne in Tartara nequitie præcipitemur,
Lacus vbi nos profundæ inuoluent tenebræ. Per lacum ergo in
quid? quem descendere timet Dauid, si auerterit ab illo Deus fa
ciem suam, profundum malorum & tenebrarū intelligit.
Quod & beatus pater Augustinus confirmat. Hoc est val
de timendum in peccatis nostris, ne ex contemptu pœnitē
tiæ auertat Dominus faciem suā à nobis & sic descēdamus
in lacum, id est, in profundum malorum & inuoluāt nos te
nebræ culparum profundæ. Hanc profunditatem culparū,
& tenebrarum, lacū appellat plerūq; scriptura, in quā pro
Cōtemnit. funditatē, cū venerit peccator, contemnit. Quid est contē
nit? Iam nullam prouidentiam deputat, aut si deputat: ad
eam se pertinere non putat, id est, non excogitat nec mēte
reuoluit: Proponit sibi peccandi licentiam sine spe veniæ
habenis

- A** habenis iniquitatis effusis. Non dicit, reuertar ad Deum, *Esai. 45.* vt reuertatur ad me, neque audit, conuertimini ad me & conuertar ad vos, id est, faciem meam, quam abscondi propter peccata vestra. In eandem sententiã venit beatus Gregorius. *Grego. super hunc Psal.* Illi in lacum descendunt, vbi non videant lumen misericordiarum, intentionem cordis non dirigant ad cœlos, carnis satisfaciunt desiderijs, Deum contemnant sicut scriptum est. Peccator cum in profundum malorũ venerit contemnit. Nunquid hæc mala non sunt timēda? Nonne sunt fugienda? Nonne est orandus Deus fufus lacrymis & eleuatis contra cœlum manibus? Nonne oportet rugire à gemitu cordis, & iacere super nudam terram, & labijs lingere eam, orantes Dominum, ne auertat faciem suam à nobis, & quod auertat illam à peccatis nostris? Ecce qualem doctorem dedit nobis Dominus ad instructionem eorũ, qui credituri sunt illi in vitam æternam. Sanctum Dauidẽ proposuit in medium, in quem aspicientes componamus omnes vitæ nostræ actiones. Peccauit, confessus est delictum suum, audiuitq; Dominus trãstulit peccatum tuum, & orauit millies, sollicitus de propiciatu, agebatq; acerrimam post remissionem pœnitentiam, in cinere quidem & cilicio, in ieiunijs, & obsecrationibus cognoscensq; quantum referat, vt auertat Deus faciẽ suam, à peccatis inquit. Auerte faciem tuam à peccatis meis.
- B**

Prudentissima oratio, quæ non fraudabitur à desiderio suo. Quare non fraudabitur à desiderio suo? quia nimirum faciem suam auertit Deus à peccatis eorũ cõtra quos, peccatum quod commiserunt, est semper & clamat. Quod cum aperte didicerimus à sancto Dauide, qui gemens dicebat, Iniquitatem meam ego cognosco: & peccatum meũ contra me est semper, iure diximus, quod non fraudabitur à desiderio suo. Ad illos conuertit faciem suam pijsimus pater Deus, qui dolentes cognoscunt iniquitatem suam, nec gloriantur in rebus pessimis. Ecce aliud magnæ necessi-

Super Psal. 50. Homilia decimatertia.

neccsitaris documentū, sancti Davidis & beatissimi Apo-
stoli Pauli confirmatum exēplo, cognoscere, scilicet, pec-
catum nostrum, habereq; illud, ante oculos mentis nostræ
ad vindictam & flagellum, ad odium, ad ardentem dete-
stationem, & iram, non ad novam complacentiam, & glo-
riationem, & congratulationem, sicut heu, assidue pecca-
Pro. ca. 2. toribus contingit, de quibus scriptum est: Latantur cum
malefecerint, & exultant in rebus pessimis, quorū viæ per-
uersæ sunt & infames gressus eorum. Habendum est ergo
& proponendum ante mentis nostræ oculos peccatum,
quod aduersus legem & sanctum Domini mandatum in-
uerecunde commisimus, vsq; dum vere dicere possimus
Psal. 31. cum sancto propheta: Ego in flagella paratus sum & dolor
meus in conspectu meo semper. Sic nimirum auertit Deus
oculos iræ suæ à peccatis nostris, respicietq; nos, in gemitu
ac lacrymas nostras, quas absterget, sp̃e misericordio-
sissimę veniæ suæ. Impœnitenti ac oblivioni tradenti pec-
Psal. 49. cata sua, terribiliter minatur Deus dicens: Existimasti inique D
quod ero tui similis, arguam te & statuam contra faciem
tuam. Similis tui essem, si peccatum tuum impunitum di-
mitterem. Tu enim non solum non vis videre, sed & post
tergum tuum projicis, ne possis videre illud. Oculi autem
mei, qui iudex iustus sum, contemplantur illud, accēditurq;
ira mea & conflatur furor meus contra te. Tacui, nunquid
semper tacebo? Tacui quia misericordiam prærogavi, in-
iquitatem tuam dissimulaui, tempus pœnitentiæ indulsi.
Sed nunquid semper tacebo? Imò arguam te & statuā con-
tra faciem tuam. A peccatis tuis auertis oculos tuos & quan-
dam tibi vanæ sp̃ei securitatem premitis. O magnum ma-
lum nostrum, quia nos ipsos non videmus, nec Deum con-
Cap. 14. siderare attendimus. Tunc implebitur quod apud Hiere-
miam scriptum est. Hæc dicit Dominus populo huic, qui
dilexit mouere pedes suos & non quieuit & Domino non
placuit: Nunc recordabitur iniquitatum eorum & visitabit
peccata

- A** peccata eorum. Hanc extremam calamitatem in exitu animæ eorum experientur, cum princeps mundi huius venerit, ut accuset eos ante illud tribunal magni Dei, ubi sicut *Similitudo* fur, qui cum rapina in manibus comprehenditur, sic obmutescent, imò & confitebuntur, quæcunq; iniuste egerunt, si cut scriptum est. Omnes nos manifestare oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, siuè bonum, siuè malum. Qualiter autem manifestabuntur omnium peccata suo loco dicemus, si forte contigerit cum Richardo de Sancto Victore. Sint ergo in exemplum nostrum Dauid & beatissimus Paulus Apostolus, quorum alter dicebat. Iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper, alter verò coram oculis omnium hominum, usq; in finem temporis, & seculi, antiquam blasphemiam & nimiam crudelitatem suam proponebat. Ego sum minimus Apostolorum, qui *1. Cor. 15.* non sum dignus vocari Apostolus quoniam persecutus *1. Tim. 1.*
- B** sum Ecclesiam Dei, qui prius blasphemus fui. Perpède obsecro prudens lector, quam assidue haberent ante oculos suos ducēs ac principes militiæ nostræ peccata sua. Propter quod venia digni habiti sunt, & ad fastigium virtutis, & mentis ascenderunt, ut interim de eorum corona & eius sublimitate taceam. Auertit Dominus Deus à peccatis faciem suam, respicitq; illos dulcissimis oculis clemetiæ suæ. Iure optimo dicere possum vobis hodie, quod olim sanctus propheta Esaias populo suo dicebat. Hæc est via am- *Cap. 30.* bulate in ea, & non declinetis neq; ad dexteram neque ad sinistram. Hæc est via ad inueniendum gratiam, in oculis Domini, & inclinandum cor eius ut auertat faciem suam à peccatis vestris, quod summis votis erat Dauidi, si proposueritis in oculis vestris peccata vestra, ad vindictam & dolorem. Hæc est via regia digito demonstrata à sacris Apostolis, & prophetis, & quicunq; ambulauerint in ea, requiẽ animabus suis inuenient. Ambulate in ea, o filij, sint in co-
- S mitatu

Super Psal. 50. Homilia decimatertia.

- Perrilacry m.c.* mitatu vestro rex & propheta Dauid, & gentium Doctor C
& sanctissimus Petrus, qui (teste beato Clemente eius disci-
pulo) per singulas noctes à galli cantu vsque mane flebat
amare, dimissam iam negationem magistri sui. Fuit profe-
cto acutissima sagitta eius respicere, quam in cor discipuli
potenter infixit. Ecce magistri tui Israel, audi illos nec
contemnendos putes, ecce duces tui, sequere eos consors
eris coronæ quicunque laboris comes fueris & particeps.
Psal. 78. Orate cum Dauide. Auerte faciem tuam à peccatis meis,
& ne auertas faciem tuam à me. Orate: Domine Deus vir-
tutum conuerte nos ostende faciem tuam & salui erimus:
orate. Auerte faciem tuam à peccatis meis & omnes ini-
quitates meas dele. Sicut impium est à Deo dimidiam ve-
niam sperare & quærere: sic certe vanum ab vno & non
ab omnibus peccatis pœnitere. Lex diuinitatis immobi-
liter firmata est, vt de omnibus habeamus pœnitentiam,
Exec. 18. vt omnia etiam dimittantur nobis. Si impius egerit pœni-
tentiam de omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & cu-
stodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & ius-
titiam, vita viuet & non morietur. Omnium iniquita-
tum eius, quas operatus est, non recordabor, in iustitia sua
Iacobi. 2. quam operatus est viuet. Seruanda sunt omnia mandata,
Nora Val- de. qui enim deliquerit in vno, fiet omnium reus, quia omnes
iustitiæ eius, quas operatus fuerat, non recordabuntur,
agenda est de omnibus pœnitentia, quia impium est à Deo
dimidiam veniam sperare. Orandum etiam pro omnibus
peccatis cum propheta: Et omnes iniquitates meas dele.
De quo verbo multa in superioribus, cum secundum ver-
sum huius psalmi exponeremus. Quod autem paucis ver-
bis beatus Ambrosius & Hieronymus annotauerunt, silen-
Amb. A- polo. Dan. 1. cap. 14. tio prætereundum non est. Exponens beatus Ambrosius
sequentem versum, cor mundum crea in me Deus, inquit.
Superius mundari ab occultis se petit, hic postulat cor
mundum creari sibi. Forsan aliam expositionem eius atq;
distin-

A distinctionem declarabimus. Occulta sibi & cogitatu suo timer pro eisque valde sollicitus est & orat: & omnes iniquitates meas dele. Dixit beatus Hieronymus. Præteritas *Hieron. su* præsentis, & futuras. Nec solū hoc loco orauit pro occulta *per hūc lo* rū culparū remissione, verū & alias cū dicebat: Ab occultis meis munda me & ab alienis parce seruo tuo, delicta *cum. Psal. 18.* quis intelligit? Optimus ordo nimirum. Primo multa de- *Peccata oc* licta nostra fugere mentis nostræ caprum, demonstrat, de *culta.* quo, non sicut cæteri homines vācordes, sollicitus & timoratus, pro occultis orat. Ab occultis meis munda me, omnes iniquitates meas dele, quasi diceret: Vsq̃ue huc duo hæc grauissima peccata, quæ mihi & omnibus sunt manifesta, homicidium, scilicet, & adulterium, grauiter clamabant contra me, pro quibus ecce quam multus in lacrymis, quam assiduus in orationibus, quam ardens in confessione eorum fui, cum tamen, quasi nullus sit, qui delicta mea intelligat, iam oro, vt etiam illas iniquitates, de quibus cū

B cæteris hominibus communem habeo ignorationem, deleas & remittas. Optima regula pro his qui certam desiderant facere suam vocationem & electionem ex bonis operibus, & ad magnam doctrinam, vobisque quam multum necessariam nos inuitat.

Duo sunt, quæ ex diuino mandato, sanctissimaque Dei lege sub magna obligatione inuoluunt omnes peccatores terræ. Alterum est voluntarius dolor pro illis peccatis, quorum opera antea placuerunt, quiquidem pœnitentia dicitur. De quo dominus in exordio suæ prædicationis. *Matt. 4.* Pœnitentiam agite & appropinquabit regnum cœlorum. Alterum est, confessio eorum etiam, quæ occulte gessimus imprudenter irreuerenterq̃: cōtra Dominum & sanctum eius mandatum. De quo non extat tam apertus locus scripturæ, sed manifesta argumentatione ab eo deducitur, unde ab orthodoxo negari non potest. Accipite Spiritū sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, quorū *Ioann. 20.*

Super Psal. 50. Homilia decimatertia.

Confessio. retinueritis retenta sunt. Remitti sine cognitione non possunt, nec illa haberi sine confessione, hæc ergo est necessaria. Pœnitentia ergo & confessio est necessaria ad salutem,

Nota valde. vtraque peccatorum est. De quibus dixit David: Delicta quis intelligit? Videte iam quanta vobis in pœnitentia &

Recordatio peccatorum. confessione, scrutatio & indagatio mentis & consideratio nis sit necessaria. Magnus morbus hic est, & timeo valde quod ex multis millibus hominum, vnus inuenitur, qui

omnia, quæ sunt ad rem hanc necessaria, perficiat. Quis vias suas considerat tempore pœnitentiæ, & confessionis?

Quis per diem integrum, vnus anni, vitam mores, consuetudines suas, officia, negotia, etiam si magna & difficilia fuerint, perscrutatur? Delicta quis intelligit? inquit sanctus

David, propter quod orat: Omnes iniquitates meas dele, ab occultis meis munda me. Ertu, ò homo, qui vsque ad diem hanc perditissimis moribus indulxisti, diuini nominis irrisor & maiestatis, alienorum raptor per mille nocendi modos, sine inquisitione tantorum malorum ad con

fessionem accedis? Sine vigili indagatiōe peccatorum tuorum doles? Heu quantum malum hoc est. Quamq; vehemens impœnitentis animi indicium. Docuit apertissime hanc doctrinam Ezechiel propheta cum de nostra pœ

nitentia sermonem ageret. Cum auerterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit iudicium & iustitiam, ipse animam suam viuificabit. Considerans enim & auertens se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita viuet & non morietur. In qua sententia solummodo duo verba notate. Considerans (inquit) & auertens se.

Cum quis adulterat, adhæret voluntas eius adulterio, cum quis irascitur aduersus fratrem suum vindictæ & ultioni adhæret voluntas eius, & quia hæc mortifera sunt, discede re, & auertere oportet ab illis vt viuamus. Hoc autem per odium & detestationem contingit pœnitentibus. Ex hoc sequitur manifeste esse ad auersionem à malo necessariam

confide-

A considerationem eius, hoc est cognitionem, quam per considerationem acquiritur, in incognita enim non fertur voluntas. Est ergo secundum prophetam ipsamque naturalem rationem, necessaria consideratio, hoc est, recordatio mali, ut ab eo se auertat voluntas per odium & poenitentiam & confessionem. Vnde notate. Magis necessaria est *Nota.* huiusmodi recordatio propter confessionem, quam propter solam poenitentiam, singulorum namque facienda est confessio, & omnium simul sufficit vnus dolor. Considerans enim quis simul centum peccata ad eorum remissionem, vnus & idem dolor, qui est contritio, sufficit, & singulorum singularis facienda est confessio, non enim sufficit in confessione dicere, decies peccati mortaliter, cum in illis homicidium, adulterium, furtum, festi violatio inueniantur. Videtis, quam aperto sermone vobis demonstrauerimus, considerationis vitæ præteritæ, & actuum eius recordationis necessitatem? Nec per hæc quæ dicimus in *Antoni-*
B aliam sententiam nos subscribere existimetis, quippe cum *nus. 3. p. ti*
 datur tempus & persona quæ quam multa adhibita consi- *tul. 14. c.*
 deratione, præteriti peccati non recordatur, & omnibus *18. in prin*
 peccatis in communi dolet, & non solum de negligentia *cipio.*
 sua, hic certè animam suam sanctificat sicut in multis, capi *Cap. Põde-*
 tulus determinatur. Sed per hæc docere desideramus, quã *ret. 50. di-*
 necessaria sit inquisitio nostrorum peccatorum, quæ qui- *stin. 6. c.*
 dem in præcepto includitur. Tenemur namq; confiteri om- *2. de poeni*
 nia peccata mortalia, quorum memoriam habemus, sicut *tetia. d. 7.*
 docet Concilium Florentinum, hoc quidem præmissa in- *Nota Val-*
 quisitione diligenti, secundum possibilitatem fragilitatis *de.*
 humanæ. De qua dixit Doctor subtilis Scotus: Intellego *Scotus. in.*
 quantam inquisitionem posset aliquis apponere, circa ali- *4. dist. 17.*
 quod multum arduum, quod sibi multum esset cordi, tanta *arti. 2.*
 debet apponere circa omnia peccata mortalia, reducenda *Antoni-*
 ad memoriã. Dixit de hac re beatus Antoninus: Ad recor- *nus, vbi su*
 dandum debet adhibere studium & conatum illũ, scilicet, *pra.*

quem in re multum graui & quæ sibi maxime est cordi, ad C
hiber ad eius recordationem. Sed sacrum Concilium Tri
den. Sess. 14. cap. 5. Postquam quisquam diligentius se ex
cusserit, & conscientia suæ sinus omnes & latebras explo
rauerit, ea peccata confiteatur, &c. reliqua autem peccata,
quæ diligenter consideranti non occurrunt, &c. Iam atten
dite nobis, quod licet Concilium Florentium dicat tene
ri nos confiteri omnia peccata, quorum memoriam habe
mus, per quod videtur à necessitate contritionis & confes
sionis oblita peccata excludere, hoc tamen non simplici
ter intelligitur, sed cum post diligentem indagationem,
meminisse nequit peccator. Tunc quidem ex ignorantia
inuincibili, nec conteri in particulari, nec confiteri tene
tur, sed excusatur. Cum verò ex culpa sua oblitus est, sic cō
fiteri tenetur, quod per obliuionem non excusatur, atque
adeo per absolutionem non recipit gratiam. Hæc quidem
vniuersorum magistrorum cathedra docet, vnanimisque
est eorum sententia, à qua discedere, aut contradicere non
licet. O tempora o mores, o misera fors nostra, o humana
Isai. ca. 42. cæcitas & cæcitas. Cæci intuemini ad videndum, surdi
audire. Ille, qui corda & renes scrutatur in cuius conspectu
omnia sunt nuda & aperta Dominus Deus noster Hierusa
lem peccatorum iudicium facturus, lucernam promittit se
accensurum & scrutari omnes vias eius. Et erit in tempo
Sopho. c. 1. re illo, scrutabor Hierusalem in lucernis, & visitabo super
viros defixos in facibus suis. Quid tibi cæco, ignaro, obli
uioso esset faciendum ad cognitionem & recordationem
tantorum peccatorum, sicut vsque ad horam hanc commi
sisti? Hanc diligentem indagationem, ac inquisitionē do
Luc. c. 15. cuit nos Dominus Iesus sub parabola mulieris, quæ dra
chmam perdiderat, ad quam inueniendam euertit totam
domum, & accendit lucernam. Accende & tu lucernam di
ligentissimæ considerationis, & euerte totam vitam tuam,
& inuenies multa & magna peccata, quorum obliuione la
borabas.

Aborabas. Ad vos, o sacri muneris sacerdotes conuerto hodie *Confessio-*
 sermonem meum & obtestor per Christum, & sanguine *res.*
 eius, per salutem animarum vestrarum & ouium vestrae
 curae commissarum, ut in lucernis scrutari Hierusalem stu-
 deatis, cum ad confessionem rudis ignaraque plebs acce-
 dit, sed in crastinum differte absolutionem, vel in tertium
 diem, hanc domus conscientiae euerfionem mandantes.
 Quid dicam aduersus populum & medicum eius? Quippe
 qui sub trium horarum spatia viginti hominum audiunt
 confessiones, quos omnes absolutione dignos inueniunt.
 Heu, heu, si caecus caecum ducit, nunquid non uterque in fo-
 ueam praecipitabuntur? Recogitate omnes annos vestros
 in amaritudine animae vestrae, sicut sanctus Ezechias in *Esaï. 34.*
 suo cantico promittebat, attendentes quam multa peccata
 vos lateant, quae recogitatione manifestantur. Habetis san-
 ctum prophetam in doctorem, qui haec considerans ora-
 bar, ab occultis meis munda me, & omnes iniquitates meas
B dele. Cum talis timor occultarum sollicitat cor nostrum,
 considerat quidem vias suas, & auertit se per poenitentiam
 & dolorem, & impletur quod Dominus per Ezechielem
 promittebat: Vita viuet, & non morietur. Considerans se
 & auertens se ab omnibus iniquitatibus suis, quas ope-
 ratus est, vita viuet & non morietur, & etiam si mor-
 tuus naturali morte corporis fuerit, viuet dono
 & gratia Dei & Domini nostri Iesu Chri-
 sti, qui cum patre & Spiritu sancto re-
 gnat in secula seculorum.

Amen.

S 4 SVPER

SUPER PSALMVM QVIN-
quagesimum. Homilia decimaquarta.

Cor mundum crea in me Deus: & spiritum re-
ctum innoua in visceribus meis.

ARGVMENTVM.

VAM sublimis sit prima oratio huius versus in qua
summum bonum huius vite & futura a Domino
exorat propheta, quodq; munditia cordis per inhabi-
tantem Spiritum sanctum, comparetur, ipsumq; esse
Deum & creatorem nostrum. Deinde vero quod preciosior &
longe magnificentior sit cordis mundi creatio, quam vniuersi,
& quod inter omnia opera nostra, quæ ad hanc munditiam con-
ducunt, diuina dilectio primatum tenet. Proponuntur beatorum
Ambrosij & Gregorij sententiæ, ex quibus cum multa doctrina, **D**
urgentiq; fructu exitur oratio. Secundo, loco altera oratio eius-
dem versus, vbi magnum bonum recti cordis declaratur cum
suo contraria, & quid sit, aut in quo, hæc rectitudo consistat,
occasione autem primæ expositionis de primario ac super excelso
Dei nomine difficultas, eiusque absolutio cum beato Dionysio
& Damasceno, & Cypriano.

Cor mundum crea in me Deus: & spiritum re-
ctum innoua in visceribus meis.

Svm opere intendendum præsentī orationi iudico, quā
fusus lacrymis offeret Domino Deo in multo desiderio
animæ suæ sanctus confessor Dauid, cuius secretā virtutem
si penetraverimus, accēdetur mens nostra, ad clamandū cū
illo, cor mūdum crea in me Deus. Sublimis est hæc oratio,
summumq; bonum præsentis vitæ complectitur & futuræ
Mat. ca. 5. certissimum pignus, cum scriptum sit, Beati mundo corde,
quoniam

- A quoniam ipsi Deum videbunt, nō quidem in hac vita mortali, quod nulli hominum quantumvis magno contingit, sed in futuro seculo, ubi tempus commodum & locus paratus est retributioni & præmio. Bonum huius vitæ munditia est cordis, bonum sed non optimum, alterius videre Deū, sicuti est. De quibus duobus verbis nihil in præsentī homilia, ne doctrinæ ordo rumpatur, cui intēdimus. Necessariō tamen de illis agendum cum sit, singularem scripturam de siderant, quam eis tribuamus. De primo cōstat veram esse sententiam, quā diximus esse præsentis vitæ bonum, cordis munditia, quæ superueniente Spiritu sancto operatur. Sic enim scriptum est. Emitte spiritum tuum & creabuntur & renouabis faciem terræ. Crea Deus cor mundum in me (inquit sanctus propheta) id est, emitte Spiritum sanctū tuum, qui gratia sua lauet sordes animæ meæ, ipse adueniens in habitet in me, & sic creabitur cor mundum in me. Hanc doctrinam habemus à beatissimo Paulo Apostolo. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris (inquit) per Spiritū sanctum, qui datus est nobis. Datur ergo, & infunditur Spiritus sanctus in iustificatos. Hoc fuit firmum argumentum beati Athanasij mille locis aduersus Arianos, ad comprobādam diuinitatem Spiritus sancti, & consubstantialitatem cum patre & filio. Hoc etiam argumento passim vtitur Dydimus ad eandem demonstrationem. Quidam sancto pleni esse dicuntur, nemo autem siue in scripturis, siue in consuetudine plenus creatura dicitur. Neque enim aut scriptura sibi hoc vendicat, aut sermo communis, ut dicas plenum esse quempiam Angelo, throno, dominatione. Soli quippē diuinæ naturæ hic conuenit sermō. Dicimus autem virtutis & disciplinæ quosdā esse plenos. Hæc Dydimus. Et in fine terrij libri exponens locū illū Iōānis, ubi dicitur de Iuda traditore, quod introiuit in eum Sara- nas, inquit, postquam confirmauit superiorem sententiā. Ad id verō quod secundum posueramus exemplū, quia in

Satanas Iudam introisset Satanás, hoc est dicendum. Obseruās dia-
quomodo bolus quibusdam motibus & operationum signis, ad quā
intrauit in potissimum cor Iudæ esset procliuius, deprehendit eum
Iudam. patere insidijs auaritiæ, & reperta cupiditatis ianua, misit
 in mentem eius quomodo desideratā pecuniam acciperet, & occasionem lucri, proditor magistri, & saluatoris sui
 existeret, argentum pro pietate commutans, & suscipiens
 pretium a Phariseis atq; Iudæis, &c. Introiuit ergo non se-
 cundum substantiam, sed secundum operationem, quia in-
 troire in aliquem increatæ naturæ est, & eius, quæ partici-
 patur a pluribus, imparticipalis est: diabolus, non creator.

Legendus Constat autem Spiritum sanctum esse creatorem & domi-
est Orig. li num nostrum, si quidem aduentu eius creatur cor mundū,
bro. 3. Pe- & renouatur facies terræ. Solius enim increatæ naturæ, &
riarch. c. 2 infinitæ, est seipsam intra aliam naturam infundere. Ad
 rem ergo redeamus.

Orat sanctus propheta dices: Cor mundum crea in me
 Deus, ac si diceret. Scio ad creationē mūdi cordis adesse Spi-
 ritū sanctū tuū, o pater cœlestis, Scio lōgē excellētiore hāc
 creationē illa, quæ prius facta est, cū nō esset mūdus aut cœ-
 lum. Tūc enim verbo tuo facta sunt omnia, mādasti & crea-
 ta sunt astra, cœlū, mare, & omnia, quæ in eis mouētur, nec
 sic, dum creaturæ producerētur, cōsortes factæ sunt diuinæ
 naturæ tuæ, incapaces enim sunt & sanctificationis, & diui-
 nitatis inhabitātis? Nūc autē, si cor mūdū creaueris in me,
 diuinitati tuæ tēplū cōsecrabis, vt inhabites intra cor meū,
 nec exibis à me, non enim deseris iustificatos, nisi ab eis de-
 seraris. Pondera ergo, quā sublimis, quā longe magnificen-
 tior sit hęc secūda creatio, in qua esse diuinū mūdis corde
 quam prius tribuitur. In qua impletur quod scriptum est. Ego dixi, vos
 dii estis & filij excelsi omnes, cōsortes enim redditi sunt di-
 uinæ naturæ. In prima creatione esse naturale sublime, mi-
 nusve altū tribuitur cūctis creaturis, in hac verò, esse diui-
 num amplius & amplius participatū, secundū yniuscuiusq;
 dispo-

- A** dispositionē aut virtutē, vt euāgelico vtamur verbo. *Cor Matt. 25.*
 mūdū ergo crea in me Dēus, amplius per hoc magnificatu
 rus tuū nomē & potētiā, quā cū primo creabas omnia, quæ
 à te sunt cōdita. Tūc enim sub potētiā, obedientiali, adhuc
 cum non essent, tibi erant subdita, vocasti ea, & dixerunt:
 Ecce ad sumus, & stellæ luxerūt tibi cum iucunditate, cla *Baruch. 3.*
 ruitq; in eorum cōstitutione omnipotētiā tuā gloriosa, cū
 in nullo præsupposito subiecto, aut materia operaretur ma
 nus tuā. Materia enim cūctarum rerum in tempore etiam
 creata est. Nunc autem si cor mundum creaberis intra vi
 scera mea, si rebellem voluntatem meam dulci oleo mise
 ricordix tuæ traxeris ad te, declarabitur infinita bonitas ac
 misericordia tuā, qui inimicum tuum non inclusisti intra
 Barathrum angustiarum & dolorum, quin potius venisti
 ad eum, sanaturus plagam magnam, quam peccatum fece
 rat. Vidimus in superioribus, quam immundum sit cor no
 strum, cum peccato polluitur, nec oportet iterum, quæ iam
B exposita sunt, hūc adducere, superest vt munditiā cordis
 scrutemur, quæ & qualis sit. Vidimus nanq; quanta sit pul
 chritudo, qua mens nostra diuinis donis decoratur, vnde
 constat duplicem esse stolam candidam, qua vestitur. Alte
 ram quidem gratiæ & donorum, quæ infunduntur cum
 ipsa, alteram verò, quæ quotidianis bonis operibus conte
 xitur, qua honestatur valde, & splendet, sicquæ apparet pul
 cher Ioseph talari tunica decoratus inter fratres suos. Mun *Munditia*
 ditia ergo cordis in carentia omnium vitiorum consistit, *cordis.*
 & præcipuē in castitate. Vnde Chrysostomus super Mat- *Chrysosto-*
 thæum. Mundos hic appellat, aut vniuersam virtutem ha- *mus,*
 bentes, & nullius sibi mali conscios, aut continentia con- *Amor dei,*
 spicuos, de quo infra. Sed non tacebo, nec silentio præter
 eundum est, quam efficax est ignis amoris diuini ad pur
 gandam animam, mundificandūque cor nostrum. Hic
 enim principem locum in omnibus donis diuinis & san
 ctorum operationibus obtinet. Quantumuis durum sit *Similitudo*
 ferrum

Super Psal. 50. Homilia decimaquarta.

ferrum impenetrabileque, si tamen intra flammam ignis aliquandiu commoretur, totum rubet, & quasi in ignis transfert naturam, operationemque eius habet. O super cœlestis ignis à regalibus sedibus veniens, cum ferreum cor nostrum accendis, cum durissimam faciem meam attingis, calet cor & exardescit ignis, quo purgatur, consumitur & excoquitur omnis scoria mea. O utinam complerentur Domine Iesu illa flammantia desideria tua, quibus significabas te venisse ad accendendum inflammandumque; uniuersum mundum. Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat? Aperi nobis cor tuum, aperi nobis sacrum latius tuum, ut inde aditus pateat ad ignem diuinitatis tuæ, ad ignem charitatis tuæ. Quomodo, aut quo tempore misit Dominus Iesus hunc ignem in terram? Mittit ignem usque in diem hanc à præsepio, in quo positus fuit, cum primo natus est. Constringebatur gelu & frigore, & ardet religiosa mens, quæ ipsum considerat. Et ut cætera taceam, pendens in cruce sanguinolentus & effundens sanguinem misit ignem ardentem, quo montes, sicut cera, fluxerunt. Huc attende pijs oculis & dirige aciem mentis & considerationis, si ignem istum desideras, quo integerriima munditia cordis comparatur, sicut per multa capitula in nostris opusculis & præcipuè in eo quod lignum vitæ intitulatur, declarauimus. Ora clamans cum propheta. Cor mundum crea in me Deus: quia magnū bonū nostrum hoc est, certissimūque pignus consummatæ beatitudinis, sicut à Dño promittimur. Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt? Beatus Ambrosius exponens præsentem locum inquit: Superius mundari ab oculis petit, hic postulat cor mundum creari sibi, quod ei prouenit, qui renouatur spiritu. In nouo enim homine cor mundum est, in quo veterum delictorum fuerit deleta colluies, neque inscripta maserit aliqua iniquitatis effigies. Grande autem munus, cordis esse mundi. Vnde pulchre Salomon. Quis gloriabitur castum se habere

- A** habere cor? Beatus Gregorius habitatorem cordis mundi *Grego. su-*
considerans, qui Deus & spiritus eius est, ad comparandam *per hunc lo-*
hanc munditiam mentalem, accingit audientes. Si illum *cum.*
qui ab omni peccato mundus est, in cordis hospitio habe-
re volumus, oportet primo, ut illud ab omni vitiorum sor-
de purgemus. Emundemus ergo interiora cordis nostri, &
diligenter peccatorum nostrorum secreta scrutemur, ne
ex affectu nostro peccati delectatio pullulet, ne turpe desi-
derium cor in occulto titillet, ne passionum ex eo conten-
tiones prodeant, ne peruersarum cogitationum dispensa-
tiones aliquando erumpant. Templum enim Dei, non po-
test esse pollutum, quia scriptum est. Templum Dei san- *1. Cor. 3. c.*
ctum est, quod estis vos. Verum quis gloriabitur mundum
se habere cor, aut immunem esse se à peccato? Dic mihi, o
homo, quale stratum, qualis munditia deceat Dei templū
& domum? Domum tuam decet sanctitudo in longitudi- *Psal. 92.*
nem dierum cantabat Dauid, de materiali illa domo Dei
B sermonem agens. Illa autē omnis pulchritudo umbra erat
signumq; eius, quæ in mente nostra per singulos dies infi-
genda est. De qua sacratissimus Paulus. Renouamini spiri- *Ephes. 4.*
tu mentis vestræ, & induite nouum hominem, qui secun-
dum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis.
Duo docet, renouationem spiritus & mentis, & indumen-
tum noui hominis, & hoc quidem in veritate. Primū acqui *Renouatio*
ritur cum carnalibus desiderijs à corde exclusis, omnē mun *mentis.*
di gloriam mente despiciamus, cum animam medullitus in
conditoris gloriam & amorem infigimus, cum illatis iniu-
rijs, patientiam custodimus, & custodita patientia, dolorē
à corde repellimus, cum omnibus, per humilitatem, nos in
feriores deputamus, de morte inimici nullatenus exultan-
tes, aliena non ambientes, propria egentibus distribuētes,
amicum in Deo & inimicum propter Deum diligentes, in
afflictione proximi nos ipsos affligentes. Ecce quomodo
renouatur spiritus mentis nostræ, de quo dicebat idem
Aposto.

Super Psal. 50. Homilia decimaquarta.

2. Cor. 5. Apostolus: Si qua igitur in Christo noua creatura, vetera **C**
Vetus ho- transierunt, ecce facta sunt noua. Ad veterem quippe ho-
mo. minem pertinet, mundi huius gloriam concupiscere, ani-
mum à Deo auertere, patientiam non seruare, opportuni-
tatem vindictæ exquirere, melioribus quibusq; despectis
superbire, aliena diripere, propria detinere, nullum pro-
pter Deum diligere, de inimici morte gaudere. Hæc au-
tem omnia ille respuit, qui Deum induit, quiq; in nouitate
vitæ ambulare contendit. Hæc omnia sub alia verborum

1. Cor. 5. forma nobis tradit idem Apostolus. Pascha nostrum im-
molatus est Christus, epulemur itaque in azymis syncerita-
tis & veritatis, non in fermento malitiæ & nequitie. Modi-
cum enim fermentum totam massam corrumpit. Modica
malitia, cordis munditiam maculat, in quo habitaculum si-
bi elegit Deus. Quod si talis sanctitas & munditia domum
Dei decet in hoc seculo, vt dignum maiestatis suæ conse-
cret habitaculū, qualis erit necessaria ad Deum videndum?

Nota.

Mundis corde enim Dei visio promittitur, quam summis **D**
votis concupiscebat sibi Dauid. Notate obsecro. Altior pu-
ritas, puriorq; munditia mentalis, ad videndum Deum re-
quiritur, quam ad habendum eum intra cordis nostri hos-
pitium. Hic enim, cum multis peccatis venialibus aggra-
uatur cor nostrum, non tamen fugit à domo sua habitator

Apoc. 21.

Deus. Illic autem nihil coinquinatum potest introire. Pro-
pter quod sanctificatis, in eorum exitu purgatorij ignis pa-
ratur, vt perfecte mudentur ab omni macula & immun-
ditia. Cum ergo totum bonum præsentis vitæ sit habere
Deum per cordis munditiam, & totum bonum patriæ cœ-
lestis habere eum per claram visionem, intelligite quale &
quantum studium, quam assidua & affectuosa debeat esse
oratio nostra in exorando diuino suffragio, vt cor mun-
dum creet in nobis Deus noster? Facile est rem hanc in eo
quod sancto Esaia contingit cōsiderare. Ascendit in altum
contemplatione, eleuatusq; fuit in mentis excessum, vnde

Cap. 6.

& do-

- A & dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum vidit, maiestatemque eius qua domus vniuersa erat plena, vidit beata Seraphim clamantia. Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dñs Deus exercituum. Nec tamen nudam Dei essentiam & diuinitatem vidisse illum existimeris, sed Dñm Iesum in forma humana apparenti, sicut exponit beatus Hieronymus & interpretatur sacratissimus Euangelista Ioannes. Et hic talis ac tantus propheta in cōspectu sedētis super maiestatis solii, v̄e, inquit, quia vir pollutus labijs ego sum. Ad cuius mundationem, vnus de Seraphim volauit & accepit de altare calculum ignitum, & terigit os eius, & dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuū mundabitur. In quo etiam notate, quam paratus sit Dñs Deus ad conferendū cordis nostri mūditiā, illis maxime qui, v̄x, dicūt. V̄x, dolētis interiectio est. Ad quos non solū venit Seraphim, sed volat, volauit (inquit) volatu celerissimo Dei nūtiū ad illorū corda mittitur, qui calculū ignitū deferat, & vt peccatū eorū auferat, & deleat iniquitatem.
- B Quā assiduus fuerit beatissimus pater noster Frāciscus, in gemitibus & suspirijs & lacrymis, vt mūditiā hanc mētis perfectius cōpararet, cēcitas oculorū eius sit testis fidelis, ad quā pr̄ lacrymarū imbribus peruenit, magis eligens materialibus oculis priuari, quā interioris hominis mūditiā minuere. Hunc nō terret quod difficile valde in hac vita apparet cordis, scilicet munditia, de qua quā pauci gloriarī potuerūt, sed in desiderii sollicitat animū eius, ex raritate, pretiositate, considerantē. Propter hoc est scriptum: Qui sanctus est, sanctificetur adhuc, & alia scriptura docet. Pacē sequimini cū omnibus, & sanctimoniā, sine qua ne mo videbit Deum contēplantes, ne quis desit gratiæ Dei: ne qua radix amaritudinis, sursum germinās impediāt, per illā inquinētur multi. Magnū ergo bonū est cordis mūdi possessio, per quā Deus inhabitator eius est in presenti vita, & merces magna nimis in futura beatitudinis requie.
- Et

Hieronymus super hunc locū. Cap. 12.

Beatus frāciscus.

Apoc. 22. Heb. 12.

Super Psal. 50. Homilia decimaquarta.

Et spiritum rectum innoua in visceribus meis. Ecce se- C
Grego. su- cundam sancti Davidis orationem. Notauit beatus Grego-
per huc lo- rius quam cōgruo ordine disposuit has duas orationes san-
cum. ctus propheta, priori siquidem loco cor mundum, secūdo
autem rectum spiritum à Deo requisitum. Prius enim abren-
nunciandum est tibi omni peccato omnisq; à corde vitio-
rum fœditas eliminanda, vt omne quod agitur aut dicitur,
eo purum in conspectu Dei ac lucidum appareat, quo ex
intentionis origine, quasi de puro quodam fonte, emanat.
Basil. & Notauit beatus Basilus & Theodoretus spiritum in hoc
Theodore loco non sacrosanctū spiritum, qui Deus & creator est, sed
tus. rationis impetum debere intelligi. Non enim creatur aut
Sup. 7. innouatur ille spiritus, qui omnium est artifex, & creator,
qui renouat faciem terræ, quo adueniente in cor hominis
inueteratum antiqua malitia, creator nouum & mundum.
Hierony- Nota tertio cum beato Hieronymo, spiritum stabile posse
mus. legi, nostra translatio autem bene habet rectum, vtrumq;
enim hebræa vox significat. Magnitudinem & necessita- D
tem orationis præsentis facile deprehendes, si quæ alijs lo-
cis scripturæ, & maxime apud hunc nostrum prophetam
de cordis rectitudine & spiritus, consideraueris. Alio psal-
mo (& quidem sub initio eius) sic decantat David. Quam
Psal. 72. bonus Israel Deus, his qui recto sunt corde, in quo loco il-
Nota. lud tibi prius est notandum, quod Israel casus datiuus est, id
quod ex græco articulo patet, qui casui datiuus additur. Si-
militer & in hebræo, Lamed adijcitur, sicut ad datiuum po-
steriorem his, qui recto sunt corde. Est ergo sensus: Quam
bonus est Deus Israeli, nimirum his, qui recto sunt corde,
vt per sequentem literam exponat propheta, quod priori
dixerit. Quid ergo significare vult propheta, cum dicit:
Bonus est Deus his, qui recto sunt corde? Nunquid alicui
Deus optimus maximus, natura bonus, est malus, vel saltim
tortuosus corde? Nemini certè Deus est malus, aut esse po-
test, sed, vt mihi videtur, eadem omnino ratione, quæ à san-
cto

Ato Hieremia in Threnis bonus vocatur Deus sic & in pre- *Cap. 3.*
fenti à Dauide. Bonus est dominus sperantibus in eum, ani-
mæ quærenti illum. Iam dico Natura boni est quod diffu- *Natura bo*
suum sit sui ipsius & cõmunicabile. Hac ratione cõproba- *ni genera*
mus & reperimus in Deo generationem æternam, quatan- *tio æterna*
tus est filius, sicut ille qui genuit. Cum enim pater sit infinita
bonitas, infinito modo est communicabilis, sicque gene-
rat filium sibi consubstantialem, cõæternum & per omnia
cõæqualem. Hæc est ad intra communicatio summæ illius
bonitatis. Ea autem, quæ ad extra ipsum Deum est, in pòde-
re fit & mensura, secundum magis aut minus, sine sui aliqua
mutatione, diffundit. Deus suam bonitatem suis creaturis,
bonitatem, inquam naturalem, quæ ipsis tribuit esse & vi-
uere & perfectione secundum genus & species suas. Alia est,
& quidem sublimior altiorque communicatio huius diuinæ
bonitatis. Hæc est secundum gratiã & dona Spiritus san-
cti, quibus tum angelica tum humana natura, diuinæ reddi-
tur cõsors. De hac est sermo prophetarum Davidis & Hie-
remiæ dicentium: Bonus est Deus his, qui recto sunt cor-
de, aut sperantibus in eum, aut animæ quærenti illum, id est,
sue bonitatis est Deus, multum diffusiuus his, qui recto sunt
corde & sperantibus in eum, & animæ quærenti illum. Mag-
num hoc nimirum est, summeque desiderabile, nobilitat
& magnificat cor hominis & excellens reddit animã, quæ-
rentem illum, & in ipsum sperantem. Virtutis suæ diffusi-
uus est sol etiam vsque ad terræ viscera, ubi aurum purum *Similitudo.*
& argentum generatur. Omnibus communicat infinita
illa bonitas Deus seipsum, aut secundum esse naturale, aut
gratiæ, maxime autem his, qui recto sunt corde. Intra eo-
rum viscera aurum & argentum puratissimum celestis cha-
ritatis, & gratiæ diffundit. Quod attendens noster prophe-
ta orauit & dixit. Et spiritum rectum in noua in visceribus
meis. Ac si diceret: Scio expertusque fui, cum ambulabam
eoram te corde recto, quam abundanter bonitatem tuam

mihi communicabas, iamque in magnum malum meum cessauit fluens gratia tua, quia tortuosum factum est cor meum, dum ad carnales delicias inclinatum est, innoua ergo in me spiritum rectum, ut innoues etiam gratiam tuam, & pretiosa dona, quae rectis corde praeparasti. Ecce quam bonus est Deus his, qui recto sunt corde, quam munificus & liberalis, quam suae bonitatis diffusius & communicabilis. Vide te iam qualis sit erga Deum suum homo non habens rectum cor & spiritum. Vel si placet rem hanc suis numeris absoluamus, priusquam huic considerationi accedamus.

Dionysius Beatus Dionysius Areopagita statim in principio quarti capitis de diuinis nominibus, proponit magnam hanc Theologiam & huic loco valde congruentem. Si igitur oportet iam sermone ad ipsam eamus boni nominationem, quam excellenter attribuunt theologi supernae deitatis, & ab omnibus determinat, ipsam (sicut reor) thearchicam essentiam, bonitatem dicentes: & quoniam eo quod est bonum, ut substantiale bonum: ad omnia existentia extendit bonitatem. Ecce quid de primo Dei nomine sentiat beatus Dionysius. Sed ut ea, quae sumus dicturi maioris pretij, multoque sublimioris sint aestimationis, quam si sola Dionysij auctoritas commendaret, quae & sola sufficeret, verbum in primis illud est notandum, ex antiquorum Theologorum doctrina accepisse Dionysium ipsam diuinam substantiam, bonitatem vocari.

Nota valde.

1. Cor. 2.

Qui obsecro fuerunt theologi antiquiores Dionysio, qui tradiderunt hanc doctrinam de nomine diuinae substantiae, quae vocari debet bonitas? Quis nisi sacratissimus Paulus magister eius, qui de Dionysio aliisque similibus dicebat, loquimur sapientiam inter perfectos? Quis nisi beatissimus Ioannes magnus super omnes theologos, aut statim post illos Hierotaxus? Isti sunt theologi, qui diuinam substantiam dicere potuerunt bonitatem docereque de re hac Dionysium Deus namque naturaliter independentem, superexcellenter & infinite est

A est bonus, ita quod sua essentia & natura, est bonitas perfectissima & infinita. Quod probat beatus Dionysius a posteriori, quia omnibus creatis propter bonitatem suam tribuit Deus esse & bonitatem, exemploque a solis natura desumpto, qui radios suæ lucis & virtutis ubique diffundit, quæ superius dixit, comprobatur. Propter hoc quærens beatus Ioannes Damascenus, de illis, quæ de Deo dicuntur, quid sit principalis ac primarium eius nomen, non auctor à Dionysio discedere, etiam si aliud probabile forsitan videretur. Enimvero videtur (inquit) principalis omnium de Deo dictorum nominum esse, *Qui est. Quem-* *Damasc.*
admodum ipse daps responsum Moyfi in monte inquit: *Exod. c. 3.*
Dic filiis Israel. Qui est misit me. Totum enim in se ipso. Esse.
 comprehendens, habet ipsum esse, veluti quoddam pelagus substantiæ infinitum & interminum. Quemadmodum autem sanctus Dionysius ait, primarium Dei nomen esse bonum. Non enim primum est dicendum de Deo, esse, sed ipsum bonum secundum causalitatem. Hoc implet nomenclaturam Dei, cum bonitas infinita dicitur. Deus enim non est nomen naturæ diuinæ, licet cum primo auditur statim mens nostra illud, est, concipit, supra quod altius, aut sublimius, nihil possit excogitari. Nomen enim, Deus, qui Græcè Theos, vel à Thein, quod est currere ac disponere vniuersa, vel à athin, id est, vire, descendit. Sic Plato, & Damascenus. Deus enim ignis in scriptura appellatur à sancto Moyse, eo quod omnem malitiam consumat, vel ex eo quod cum Moyse transgressori populo sermonem agebat, igneum Deum esse dicebat, igneum adeo diem super induci minitans sicut placet Beato Irenæo, vel ab intuendo omnia dicitur. Nam nihil eum latere potest: imo omnium inspector est. Præcedens autem nomen, Esse, quod sit Deus ostensum est, non autem quid sit, præsens autem, id est, Deus, operationem insinuat. Vide ergo quomodo inter hæc tria, placet.

Bonum, Esse, Deus, primum ipsam maturationem diuinam indicat quid sit, secundum, quod vere sit, tertium, operationem. Principalius ergo nomen ac primum secundum causam & effectum hoc est inter omnia Dei nomina, Bonum, Indicat enim essentiam & naturam diuinam. Deus temporaneum nomen est, sicut & creator & gubernator.

Bonum autem æternum. Esse etiam æternum. Illud significat substantiam & essentiam quid sit, hoc autem quod vere sit. Forte propter hanc veritatem dicenti sibi, Magister bone, respondit dominus Iesus: Quid medicis bonum? Nemo bonus nisi solus Deus. In quo verbo non se alienum aut extraneum à patris natura ostendit, quæ bonitas est, imò

Nota Valde.

Athanasius

in eo quod statim sequitur: Si vis perfectus esse, vade

hinc igitur ostendit hoc ipsum, bonum esse, etiam sibi cõpe

tere. Qui enim cum, qui bonus non est, sectatur, quomodo

vitam æternam adipisci poterit? Quomodo si Christus

Deus, non est, bonum quod pater est, perfectionem tribuit

sequentibus se, quam mandata legis seruantibus, quæ à pater

est, non conferebant?

Iam attendite & considerate quid dicat & decanter sanctus

propheta David cum gratulans rectis corde scribit: Quam

bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde. Non dixit quã

omnipotens Deus his, qui recto sunt corde, aut quã esse sed

dixit. Quã bonus Deus Israel, his, qui recto sunt corde. Ac

si diceret: Ille, qui omnia intuetur, vel vritac disponit vni

uersa, qui nomine Deus concipitur ab audiētibus, & qui in

seipso est per naturã bonus & bonitas infinita, est bonus ac

sux bonitatis communicatiuus rectis corde. A pelago illo

immensæ bonitatis vide quã magnus fluuius donorum

& gratiarum in rectos corde deriuabitur. De hoc scriptum

est apud Esaiam Prophetam. Utinam attendisses manda-

ta mea (quibus cor & spiritus dirigitur in Deum) facta fuisset

consubstantialem, sicut eleganter demonstrat beatus Athanasius in eo quod statim sequitur: Si vis perfectus esse, vade vnde quæcunque habes & da pauperibus, & sequere me. Ist hinc igitur ostendit hoc ipsum, bonum esse, etiam sibi cõpetere. Qui enim cum, qui bonus non est, sectatur, quomodo vitam æternam adipisci poterit? Quomodo si Christus Deus, non est, bonum quod pater est, perfectionem tribuit sequentibus se, quam mandata legis seruantibus, quæ à patre est, non conferebant?

Iam attendite & considerate quid dicat & decanter sanctus propheta David cum gratulans rectis corde scribit: Quam bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde. Non dixit quã omnipotens Deus his, qui recto sunt corde, aut quã esse sed dixit. Quã bonus Deus Israel, his, qui recto sunt corde. Ac si diceret: Ille, qui omnia intuetur, vel vritac disponit vniuersa, qui nomine Deus concipitur ab audiētibus, & qui in seipso est per naturã bonus & bonitas infinita, est bonus ac suæ bonitatis communicatiuus rectis corde. A pelago illo immensæ bonitatis vide quã magnus fluuius donorum & gratiarum in rectos corde deriuabitur. De hoc scriptum est apud Esaiam Prophetam. Utinam attendisses mandata mea (quibus cor & spiritus dirigitur in Deum) facta fuisset

Aset sicut flumen pax tua, & iustitia tua, sicut gurgites maris. Non est contrarius huic sententiæ beatus Cyprianus cū inquit. Ne nomē Dei quæras. Deus nomē est illi. Hic vocabulis opus est, vbi proprijs appellationem insignibus, multitudo dirimēda est. Deo, qui solus est, Deus vocabulū totū est. Eleganter valde nec minus subtiliter scripsit. Vbi enim multa indiuidua vnius speciei, ibi nomina singula. Ioānes, aut Petrus, aut Paulus, vt vnusquisq; dignoscatur. Vbi autē vnum solum, impossibileque est esse aliud, non necessariū est nomē. Cum autē Deus vnus sit, nec plures esse possint, ne quæras (inquit) nomē eius. Cum autem dicit. Deus vocabulum totū est, hoc significare intendit, scilicet, totū quod Deus est, cōcipitur & excogitatur, cū nomē Dei audimus, aut loquimur, sicut antea dicebamus. Per notiora enim trahenda est toti cōmunitati doctrina, & vt plures loquendū. Audito vero hoc nomine Deus, omnes in cognitionē illius super excellentis essentia deuenimus,

B quæ Deus ab effectibus appellatur, in quibus in hoc statu Deus cognoscitur, sicut docebat beatus Dionysius. Bonū ergo aut infinita bonitas primariū & excellētius Dei nomē est, de quo inquit sanctus propheta. Quā bonus Israel Deus his qui recto sunt corde, id est quā diffusius & cōmunicatiuus suæ bonitatis, quæ infinita est, Deus est Israel, id est, his qui recto sunt corde. Considerans magnas has diuitias quæ ab ipsa Dei essentia in rectos corde dimanant, sanctus propheta orat dicens. Spiritū rectum innoua in visceribus meis. Tu ergo charissime frater, oraturus cum sancto propheta excogita prius atque attenta mente reconde quanta sint quæ de liberali manu domini requiras cum inquis, Spiritum rectum innoua in visceribus meis, vt attentus, vigil, deuotus, affectuosus sis in oratione.

*Cyprianus
in de idolo-
rum vanti-
tate.*

Agamus iā apertis scripturis huius nostri propheta filij
q; eius Salomonis & videamus, nunquid totū bonū huius
vitæ, & futuræ beatitudinis rectis corde contingat. In hoc

Super Psal. 50. Homilia decimaquarta.

enim veram comprobabimus superiorem sententiam, C
qua dicebamus Deum & dominum nostrum suæ bonita-
tis valde esse communicium in rectos corde. Totum
bonum præsentis vitæ est Deum diligere, & hoc donum
eius est. Totum bonum patriæ cælestis est habitare cum
domino Deo societatemq; habere cum patre & filio eius
Iesu Christo. Hæc erit amplior ac magnificentior commu-
nicatio diuinæ bonitatis. Duo hæc de rectis corde dicuntur.

Cantic. 1. Primum dixit Salomon Recti diligunt te. Secundum pa-
Psal. 139. ter eius David, Habitabunt recti cum vultu tuo. Videte er-
go & considerate, quæta sint, quæ sub paucis verbis illius se-

cundæ orationis huius versus latebāt. Cum ergo orat, Cor
mundum crea in me Deus, Dei visionem claram in futu-
Matth. 5. ro seculo præterdit: promissa enim est mûdis corde. Cum
autem orat, Et spiritum rectum innoua in visceribus meis,
dilectionem erga Deum desiderat, recti enim Deum dili-
gunt, & cum Deo habitationem, sicut scriptum est: Habi-
tabunt recti cum vultu tuo.

Cordis re- Iam ergo videmus in quo hæc cordis rectitudo con-
ctitudi. sistat, aut obliquitas. Sanctus David quærens quis in Dei ta-
bernaculo habitauit, inter alia hoc vnum commemorat, di-
Psal. 14. cens. Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit do-
lum in lingua sua. Hanc considerationem apertis demon-
Psal. 77. strare scripturis cupimus. Enarrans sanctus David antiqua
peccata populi Hebræorum inquit. Dilexerunt eum in ore
suo, & lingua sua mentiti sunt ei. Quando dilexerunt dñm

Exod. 24. in ore suo & sunt ei mentiti in lingua sua? Quando dixerunt
Moyfi: Omnia quæcunq; dixerit dñs faciemus. Cor autem
eorum non erat rectum cū Deo, neq; fideles habiti sunt in
Obliqui- testamento eius. Est quidem magna obliquitas ac tortuosi-
tas cordis. tas aliud mēte reuoluere, aliud ore proferre, vnde menda-
ciū originē habet. Propter quod inquit sanctus propheta.
Et lingua sua mentiti sunt ei. His enim Deus bonus nō est,
id est, donorū & gratiæ cōmunicatiuus, imo iudex iustus &

fortis

Mēdaciņ.

Nota.

Cantic. i.

Ioan. 1. c. 2

Hebr. 8.

Hebr. 8.

Pfal. 96.

Psal. 32. semperq; laus tua erit in ore meo. Rectos enim decet col- **C**
laudatio & iustis exultatio in dño conuenit. Vides quanta
quamq; perfecta gratia à dño rectis corde præparetur? Re-
cti diligunt Deū. Rectis oritur lætitia, recti habitabunt cū
vultu Dei. Non dixit cū angelis & archangelis & domina-
tionibus. In nullo enim horū nostra beatitudo esse potest,
sed in solo Deo clare viso. Pro tantis donis & amplissimis,
quas reddemus Deo nostro laudationes? Quas gratiarum
actiones? Rectos decet collaudatio, id est, maxime tenetur
Deū laudare & celebrare vel aliter, nec à sensu discordant.
Rectos decet collaudatio, id est, rectorum laudatio, nimis
grata domino Deo est. Decet ante mensam regis, qui illi
Similitu- grati sunt & amabiles, seruire. Decet quia magna recepe-
do. runt, decet quia gratiosi sunt in oculis regis. Sic intelliges
quod dictum est. Rectos decet collaudatio.

Rectitudo Illud maximè animaduertendū est magnū hoc bonum
spiritus vn- spiritus recti, non solum oratione à dño Deo impetrandū
de. esse, à quo omne datum bonū & omne donum perfectum **D**

Iacobi. 1. descendit, verū & adiiciendū est assiduum nostri operis
exercitiū, secundum illud quod scriptum est à beatissimo

Ephes. 4. Paulo Apostolo. Renouamini spiritu sensus vestri, & in-
duite nouū hominem, qui secundum Deum creatus est, in
iustitia & sanctitate veritatis. Orandus est dñs Deus, vt in-
nouet spiritum in visceribus nostris, sed nobis præcipitur.

Cap. 1. Renouamini spiritu sensus vestri. Orabat David: Amplius
laua me. Docebat Esaias. Lauamini, mundi estote, & Hiere-

Cap. 4. mias: Laua à malitia cor tuum Hierusalem, vt salua fias. Vi-
des quomodo verū est cōmune illud dictū, qui creauit te

super psal- sine te, nō saluabit te sine te? Manus cooperatrices Deo in
144. nostra iustificatione tribuamus, qui iā nostrā sumus pote-

Anselm. statis, liberoq; donati arbitrio, vt gloriosior sit corona. Co-
per. 15. ca. ronatur enim Deus dona sua in nobis, ac si à nobis processis-

ad Co- sent. O summa liberalitas, O magnificētia Dei in nos. Quis
rinth. non exclamet, quis sicut dñs Deus noster? Vere bonus his
qui

A qui recto sunt corde. Nō dixit omnipotens, nō dixit Adonai, sed quam bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde. Quærendum ergo nobis est, ac proponendum, multumq; à vobis custodiendum, quo exercitio ad spiritus rectitudinem possitis ascendere, de qua tanta prædicauerunt prophetae. Videamus in quo materialium rerū rectitudo consistat ac reperitur, ut vel sic manu ducti ad spiritualem rectitudinē intelligendā ascendamus. Si experientia credendū est, ipsa quidem docet, rectum esse, cuius medium nō exijt ab extremis. Scio hanc diffinitionem non placere Aristoteli, quia si linea esset infinita, ei nō conveniret diffinitio, cū non haberet duo extrema, &c. Sed rebus prout nūc extant permanentibus, quia necesse est sic permanere. Rectū certe est, cuius mediū nō exijt ab extremis. Mediū scilicet totū q̄ est inter extrema. Sic virgā illa, aut lignū hoc, aut hæc lancea recta quidē est, cuius totū medium, quod extat inter sua extrema, ab illis nō eleuatur, aut flectitur, aut exijt.

B Secundū hanc ergo diffinitionem videndū est, quæ potissimū sint vitæ nostræ extrema, à quibus non exiens mediū, recta dicatur. Multa sapientium quisq; & quidē secundum rationis regulā, nostræ vitæ excogitare poterit media, intra quæ, si immobilis perseveret, recta debeatiudicari. Ego aut pro ingenij mei paruitate, ingenuè fateor, quod duo illa extrema semper mihi placuerūt, intra quæ tota nostra vita debeat cōtineri, ut recta dicatur, nimirū nō esse & nihil nostrū, & esse diuinū participatū, ad quod nos dñs ordinatū, qui quidē finis nature naturalis est, licet naturalibus viribus ac industria consequi nō possit. Hæc sunt duo extrema, intra quæ si tota vita nostra cōcludatur, recta certe erit. Alterum, id est, primū, quia nihil fuimus, humilitatis erit magister, vnumquēq; nostrum docens esse sub potētī manu Dei, qui vocauit nos, cū non essemus, deditq; nobis tā sublimem essentia, tot muneribus & donis adornatā. Ecce vnde humiliteris, o homo, qui multo minus fuisti quā pulvis, & cinis.

cinis, nihil fuisti, sicut, & omnia quæ facta sunt, & dixit dñs C
fiant, & creata sunt, Duo ergo te doceat primum hoc extre
mum, quæ valde vtilia, nec minus necessaria sunt. Reco
gita omnipotentem manum dñi Dei tui, qui cum non esses,
creauit te, quam peccando effugere nō poteris, etiam si sub
aquis maris absconderis faciem tuam, mandabit serpēti &

Amos. ca. 9. d. mordebit te, exiesq; in cōspectu terribilis iudicij tui, cuius

Esa. c. 30. labia erunt indignationis plena. Disce timorem, disce hu
militatem, quæ duo si habueris, respiciet in te dñs. Scriptū

Esa. c. 66. est enim. Aspiciam ad pauperculum & timentem sermo
nes meos. Recogita per singulas horas, ac momēta vitæ tuæ

f. sublime illud alterum extremum, ad quod ordinauit te do
minus. Extremum vltimū huius lineæ nostræ, esse diuinū

est communicatum, ac participatum. Illic tendimus, illic

2. Epist. ad Cor. c. 6. d. currimus, vt vnus cum Deo spiritus simus, consortes reddi
ti diuinæ eius naturæ, qui nihil, qui puluis & cinis eramus.

2. Petri. 1. c. 4. Conclude ergo medium totius vitæ tuæ intra duo extrema
hæc, & erit valde recta. O quam recta erit linea, quæ à non

esse nostrum vsq; in Deum deducatur. Forsan hic verum

habet quod Aristoteles dicebat, quod si detur linea infini
ta, non habebit extrema. Quasi in infinitum distat esse di
uinum sanctorum in patria, à non esse eorum. Sed cum tan
ta sit distantia, quanta eorum perfectio in gloria sicut non

plus distat homo à non esse suo, quam quanta est perfectio

hominis. Inter priuationem enim & habitum, non maior

distantia reperitur, quam habitus perfectio, ideò nō in infi
nitum simpliciter distant extrema nostra, nec oportet vt

vtraq; positiua sint, secundum præsentis considerationis ne
cessitatem. Respice & ordina totū medium vitæ tuæ o ho
mo, ad finem totum naturalem, sequere impulsus, & impe
tum, qui intra viscera tua plāratus est, ab auctore naturæ, de
quo dicebat beatus Augustinus: Eecisti nos dñe ad te, & in
quietum est cor nostrum donec reuertamur ad te. Non sit

quies tibi neque in honoribus, neque in diuitijs, neq; in vi
tæ hu

August.

Linea in-

finita.

Distantia

inter pri-

uationem

& habitū.

August.

Linea in-

finita.

Distantia

inter pri-

uationem

& habitū.

Ata huius voluptatibus, si non vis tortuosam facere vitæ me-
lineam. Non sit tibi quies in hac lacrymarum valle, sed tan-
quã aduena & peregrinus victui, & vestitui assume neces-
saria. Si enim onustus curaueris ambulare, graue onus in-
curuare faciet dorsum tuum. Ad hæc omnia, & quæcunq;
alia bona, & perfecta, vocat nos sacratissimus Paulus, in
hæc verba. Deponentes omne pondus, & circumstans pec-
catum, curramus ad propositum nobis certamen, aspicien-
tes in auctorem fidei nostræ, & consummatorem Iesum,
qui proposito sibi gaudio sustinuit mortem confusio-
ne contempta, atque à dextris Dei sedet. In qua quidem
sententia multa essent notanda, & exponenda, sed vnum
solum, quod ad nostram cōsiderationem maxime spectat,
explanabimus, illud scilicet quod vltimo loco scriptū est:
Atq; ad dexteram sedis Dei sedet. De quo confessu alio lo-
co idē Apostolus scribens inquit. Consedere nos fecit in
coelestibus cū Christo: cōsedere nos fecit merito, vt ani-
metur mens nostra, ad currendam viam præ exultatione,
sicut de ipso Christo scriptum est: Exultauit vt gigas ad
currendam viam, accingaturque totus homo in omnium
virtutum exercitia. Hæc enim sunt viæ, de quibus clamans
Ioannes dicebat. Rectas facite in solitudine semitas

*Ad He-
bræ. c. 12.*

Eph. 2.

BDei nostri, vt ad sedis eius gloriam perue-
niamus. Per eundē dominum no-
strū Iesum Christum.

Psal. 18. b.

Esai. 4. a.

Matth. 3.

ca. a.

Amen.

SVPER PSALMVM QVIN-
quagesimum. Homilia decimaquinta.

Cor mundum crea in me Deus: & spiritum re-
ctum innoua in visceribus meis.

ARGVMENTVM.

QUOD alienum ab euangelico oratore sit philosophi-
cam disputationem populo proponere, sed neque in al-
tum disputationum Theologalium sermonem protra-
here, neque philosophorum placita disputare, spretis sa-
cris prophetis & beatissimis Apostolis domini Iesu, & Ecclesie
doctoribus. Quodq; propter hanc re auctor germanum locum se-
quentiu questionum relinquens, specialem homiliam scripsit, in
qua ex grauissimis scripturis, & antiquorum doctorum senten-
tijs demonstrat nullum ex tantis aut patriarchis, aut prophetis, D
sive sacris Apostolis, sed neque beatissimam dominam nostram
in mysterio incarnationis Deum per essentiam vidisse in hoc
mundo. Secunda parte quod consummatus Dei amor illustrior
beatitudinis pars sit in patria coelesti.

Cor mundum crea in me Deus, & spiritum re-
ctum innoua in visceribus meis.

EX omnium patrum sententijs, propter hoc magnum
donum cordis mundi exorat sanctus Dauid a Deo sibi
concedi, quia sciebat mundis corde paratam claram Dei
visionem, non quidem in hac vita (nulli enim homi-
num tantum bonum contingit) sed in futura beatitudine.

Matth. 5. Scriptum est enim: Beati mundo corde: quoniã ipsi Deum
videbunt. Nec quia sub visione Dei, sanctorum merces
sape

- A** sæpe numero promittitur, illa principalior, aut excellentior pars est habenda. Quippe cū consummatus Dei amor in re hac principem locum obtineat. Quia alienum iudicavi ab oratore euangelico omne illud quod mores aut fidem dominicæ plebis, non componit & ædificat singula rem de his quæstionibus scripsi homiliã nec cum illis moralibus miscerentur. Nunquam lego Esaiam, Hieremiam, Danielem, aut vnum alium ex prophetis, logicam disputationem populo proponentem aut in altam disputationis aures audientium trahere. Vt interim taceam quomodo qualiter vè Ioannes magnus præcursor domini, ipse *Luc. 3. c.* que dominus Iesus populo Israel prædicauerint, annunciantes eis vitia & virtutes, poenam & gloriam domini timorem, & terribile tribunal iudicis, flammæque, & ignē vindictam dantem, sicut per prophetam antea fuerat prædictum: Spiritus domini super me, ad annuncian- *Matt. 4. c.* dum man- *Esai. 61. c.* fuetis mihi me, vt mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem. Vt prædicarem annum placabilem dño, & diem ultionis Deo nostro vt cōsolarer omnes lugentes. Quam prophetiam, testatur *Cap. 4:* dominus Iesus apud Lucam, de seipso scriptam esse, & ab ipso completam. Quod documentum sancti eius Apostoli perfectissime impleuerunt, & quicunq; eorum imitatores sunt. Hæc diximus aduersus huius nostri tēporis scriptores aliquos, & concionatores quorum libri quorumq; conciones, maxime refertæ sunt philosophorum placitis opinionibus, sectis, vocibus, etiam sapientibus incognitis, vnde indoctus populus in admirationem rapitur, quæ non intelligunt, venerantes, cum interim gemēs taceat pius auditor, & verus domini Iesu discipulus, ac si nō esset scripturæ sacræ mēsa quæ regibus delicias præbere posset, ac si nō scripsisset Esaias, Hieremias, Daniel, Ezechiel, Petrus & Paulus, Ioannes, Iacobus, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Gregorius, Athanasius, Basilius, Iustinus, Cyprianus

nus, Chrysostomus, ceterique patres. Quod ergo à nobis in primis pertractandum est, non paucis sermonibus aperiri potest & absolui. Disputatum est ab antiquis magistris. Nunquid aliquis mortalium Deum per essentiam sicuti est viderit? Nunquid tanto dono alicui contigit in carne constituto, frui, ut Deum secundum

August. suam essentiam viderit. Non vna neque perseverans doctorum sententia fuit, aut nunc est. Visum fuit quondam *Episto. III.* beato Augustino non vno loco tantum, & Moysem & pauper Genes. lum tantæ gratiæ fuisse donatos ut Deum per essentiam vi-
ad litteram derint. Hunc sequutus beatus Thomas Aquinas clarum *Sæct. Tho.* ecclesiæ lumen eius sententiæ subscribit cum de raptu Pauli ageret & de Moylis prophetia in aliorum comparationem. Semper tamen placuit nobis, etiam à prima iuventute aliorum gravissimorum patrum sententia, cum proximior utriusque testamenti testimonijs accedere videatur. Hunc ergo ordinem in hac parte servabimus. Priori quidem loco, utriusque testamenti sententias proponemus, secundo rationibus agendum nobis est, tertio autem sanctorum auctoritatibus. Extrat in primis locus in Exodo, in quo *Cap. 33.* res hæc magno Moyfi denegatur, & quidem illo tempore, *Moyfi de-* quo desiderijs videndi Deum flagrabat, & gratiam accepta *negatur* tionis in oculis domini inueniebat ampliorem. Loquutus *clara Dei* est Moyse ad dominum sub argumenti figura, unde dicere possumus quod de re hac cum illo disputavit, tali utens *visio.* argumento, cuius ante cedens hoc est. Dixisti mihi: novi te ex nomine, & inuenisti gratiam coram me, Ecce antecedens. Audite conclusionem, quam intēdebat probare. Si ergo inueni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, ut sciam te, & inueniam gratiam ante oculos tuos ostende mihi gloriam tuam. Ad quem dominus, volens argumenti vim infirmare, Nō poteris videre faciem meā. Quare? Quia non videbit me homo & viuet. Quasi diceret: Optimam argumenti formam obseruasti sed magni

A num hoc donum non est huius vitæ & status mortalitatis, sed futuræ. Super quod beatus Augustinus, post longā de hac re disputationem inquit: Inuisibilis est igitur natura Deus, non tantum pater sed ipsa trinitas vnus Deus. Et quia non tantū inuisibilis, verum etiam incommutabilis, sic apparet quibus voluerit, in qua voluerit specie, vt apud eum integra maneat eius inuisibilis incommutabilisque natura. Desiderium autem veraciter piorum, quo videre Deum cupiunt, & in hianter ardescunt, non opinor in eam speciem contuendam flagrat, qua vt vult apparet, vt ipse non est, sed in eam substantiam, qua ipse est, quod est. Huius desiderij sui flammam sanctus Moyses fidelis famulus eius ostendit, vbi ait Deo, cum quo, vt amicus, facie ad faciem loquebatur. Si inueni gratiam coram te ostende mihi temetipsum. Quid ergo, ille non ipse? Si non esset ipse non diceret ei, ostende mihi temetipsum, sed ostende mihi Deum: & tamen si eius naturam substantiamque conspiceret, multo minus diceret: Ostende mihi temetipsum. Ipse ergo erat in ea specie, qua apparere voluerat, non autem ipse apparebat in natura propria, quam Moyses videre cupiebat. Ea quippe promittitur sanctis in alia vita, & post multas interrogationes de videndo Deum, ad hanc tandem deuenit idem Augustinus. Si queris vtrum vnde videbimus eū sicuti est. Respondeo. Vnde angeli vident. Vnde quod responsum est Moy si verum est, quia nemo potest faciem Dei videre, & viuere, id est, nemo potest eum in hac vita videre viuens, sicuti est. Nam multi viderunt, sed quod voluntas elegerit, non quod natura formauit. Hoc vltimum verbum est beatissimi Ambrosij Mediolanensis Episcopi. Quò & vsus est beatus pater Augustinus, ad corroborandam suam sententiam, nimirum quod nemo vidit Deum in hac vita sicuti est. Quam etiam sententiam beati Ambrosij exposuit Cap. sequenti dicēs: Deus in ea natura

*August.
Epist. 112.
Cap. 7.
Apparitiones Dei
quomodo
fiebant.*

*August.
Epist. 111.
Cap. 15.*

*Amb. super
Luce.
Epist. 112.
c. 6.*

Cap. 7.

vide-

videtur, quam voluntas elegit, non natura formauit, potuit C
dicere non natura monstrauerit, sed maluit dicere forma-
uit, ne ipsam speciē, in qua Deus elegit apparere, de sua na-
tura formare putaretur, & ex hoc vtrique conuinceretur
conuertibilis esse mutabilisque substantiæ, quod ipse Deus
à fide piorum misericors ac benignus auerterit. Ex his &
alijs scripturis manifestum tibi erit quod in hoc, cap. scrip-
tum est. Loquebatur autem dominus ad Moysen facie
ad faciem, sicut solet homo loqui ad amicum suum. Non
quod nudam Dei essentiam videret, quod manifestatur in
fra, cum dicit, si inueni gratiam in oculis tuis, ostende mihi
temeripsum. De quo statim.

Exponamus ergo, antequam ad alia nostra descendat
oratio hunc locum & alia plura sanctę scripturę, quę huic

Genes. 32. sententię contradicere videntur. Dictū est à beato Iacob:

Exo. 33. Vidi dominum facie ad faciem, & salua facta est anima
mea: dictum est de Moysse sicut antea scribebamus, loque-
batur cum domino facie ad faciem, sicut solet loqui homo D
Cyp. 4. 5. ad amicum suum. Scriptum est in Deuteronom. Non cum
patribus nostris in ijs pactum, sed nobiscum qui in præsen-
tiarum sumus & vivimus. Facie ad faciem loquutus est no-

Nota val- bis in monte de medio ignis. Quem sensum hæc loquen-
de. di forma faciat, Moyses declarat præcedenti cap. & beatus

Loquicū Augustinus. Loquutus est dominus ad vos de medio ignis,

Deo facie vocem verborum eius audistis, & formam penitus non vi-

ad faciem, distis. Quo manifeste docet, etiam si dicatur à sanctis pro-

vel vide- phetis, quod loquuti sunt cum domino Deo facie ad fa-

re Deū fa- ciem, non tamen comprobatur ex hoc, illorum quenquam

cie ad fa- Deum per essentiam vidisse. Alias vnum de duobus con-

ciem quid cederetur, aut vniuersam illam multitudinem vidisse Deū
sir. sicuti est, quod absurdum apparet & impossibile, aut scri-

Augst. ptoram sibi ipsi esse contrariam, quę negat, quod alio loco

affirmat omnibus rebus eodem modo se habentibus, quod

dicere est impium & hæreticum. Beatus Augustinus do-

Actor inelytus rem hanc aperit, & nodum soluit: Hoc vult *Augu. To*
intendere sanctus Moyses dum de filiis Israel scribit, quod *mo. 4. fol.*
loquutus est Dominus ad illos facie ad faciem de medio *26 2. li. 5.*
ignis, idest, apertissime, & euidentissime, audistis, quæ *Do quaest. su-*
minus loquutus est ad vos, expertique estis realem & spe- *per Deute*
cialem eius præsentiam. In hunc ergo modum interpretan- *ronomiū.*
dæ veniunt omnes scripturæ, quæ hanc formam loquendi
habent, loquutus est Dominus facie ad faciem vel, vidi do-
minum facie ad faciem, idest, præsentia eius realis & spe-
cialis euidenter sunt experti, non tamen nudam essentiam
cognouerunt, hoc enim impossibile est, dicit Dominus ad
Moysen: Non poteris videre faciem meam, apparet non
quod natura formauit, sed quod voluntas elegit, sicut testa-
tur beatus Ambrosius & ante ipsum sanctus Irenæus in hæc *Irenæus*
verba. Ille autem volens videtur ab hominibus, quibus *libr. 4. ad-*
vult, & quemadmodum vult. Quemadmodum vult dixit, *uers. here.*
quia nonquam suam ostendit naturam & essentiam. Et cū *cap. 37.*
Bidem Augustinus quærebat, qualiter loquebatur Deus cū *illi epist. c.*
hominibus, postquam sermonem egit de Abraham, & de
Cain, & de Mose, de Philippo inquit: De hac visione etiā
loquens eius amator & desiderator Ambrosius, nō in loco
(inquit, Deus videtur, sicut ad Illicem Mambre, & in mon- *Cap. 12.*
te Syna, sed mundo corde. Cum autem alium locum eius-
dem Ambrosij exponeret infra, quo videbatur negare hanc
visionem non omnibus Apostolis, cum peruenisset ad bea-
tissimum Petrum de quo poterat suspicari ne forte & ipse *Petrus A-*
illam essentiam, qua Christus vnum est cum patre viderit, *postolus.*
cum confessus est: Tu es Christus filius Dei viui, statim
reiecit hanc sententiā idem Augustinus. Cum ipse Petrus
tam paruulum se adhuc illi ostenderet, ut timeret, ne amit-
teret morientem, quem filium Dei viui, hoc est vitæ fon-
tem, fuerat paulò antea confessus. Vides quam multa, expo-
nentes locum Exodi diximus? Accedamus iam ad nouum
testamentum, audiamusque sanctos Domini nostri Iesu

Christi Apostolos, quid de re hac scripserint. In primisq; **Ca**
1. Tim. 6. beatissimum Paulum consulamus, qui ab Exodo vocem
 illam mutuauit, sed neque videre potest: Deus lucem habi
 rat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, sed neq;
 videre potest.

Hic est secundus locus, qui multum rem hanc confir
 mat in cuius expositione de ipso Paulo & de sancto Mose
 simul loquemur & de sacro Euangelista Ioanne, & de do
 mina nostra. Sed & Ioannes Euangelista dixit: Deū nemo
 vidit vnquam. Vnigenitus, qui est in sinu patris enarrauit
 nobis. Stet ergo in ore duorum testium hoc verbū. Paulus
 dicit, quem nullus hominum vidit, sed neque videre po
 test. Ioannes dicit: Deum nemo vidit vnquam. Hanc vocē

Ath. 9. 12 vocat terribile & peregrinum verbum beatus Athanasius
 in de pluribus ac necessarijs quæstionibus ad Antiochum
 principem. Quare peregrinum? quia valde consuetum fa
 miliareq; verbum erat scripturis, vidi Dominum facie ad

Gen. c. 32. faciem. Loquebatur Dominus cum Moyse facie ad faciem. **D**
Exo. c. 33. Vidi Dominum sedentem super solum excelsum & ele
Isaie. c. 6. uatum. Propter hæc omnia terribile, & peregrinum ver
 bum, quod à Ioanne & Paulo scriptum est, dicitur ab Atha
 nasio in hæc verba: Quomodo videntur prophete aliquo
 ties vidisse Deum? Respondeo. Post omnes prophetas &

post apparitionem & aduentum Christi, Ioannes Theolo
 gus inquit: Deū nemo vidit vnquam & vt confirmaret tan
 quam terribile, & peregrinum verbum subiunxit: Vnige
 nitus ille filius, qui est in sinu patris enarrauit. Vnde & Apo
 stolus Paulus de Deo loquens dicit: Quē nullus hominum

vidit, neq; videre potest. Quamobrem nudam Dei essen
 tia nullibi vidit vllus. Pro humana autē infirmitate Deus,

assumpta forma suæ maiestati longē inferiori, prophetis
 apparuit, vnde manifestē constat, quod non essentiam, sed

gloriam Dei viderint. Solā verō sacra dei para virgo nu
 dā essentia Gabrielis Archangeli, vultu, contemplata est.

Cum

- A** Cum autem exponeret idē sanctus Doctor locum Lucæ: *Athan. in*
 Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obum *Euang. de*
 brabit tibi inquit: Obumbravit virtus altissimi corrobo- *deipara*
 rans eam, & diuinæ vmbræ imaginem tribuit, vt inde deli *virgine.*
 neamentis collectis, videre posset, quatenus possibile est,
 Deum, formæ expertem, in se concipi. Non enim suspicā- *Nota val-*
 dum est quod secundum simplicem naturæ suæ propria *de.*
 tem, virgo in se habitatem Deū videre potuerit, aut quod
 ipsa animata rationalis, intellectualisq; incarnatio, conspi *Maria Do*
 cere valuerit, sed quatenus possibile fuerit, vt pote obum- *mina no-*
 brante illam virtute altissimi, & vmbras lineamenta que *sira quam*
 quasi faciente, vt videret, quatenus fieri poterat Deum in *certitudi-*
 se habitantem. Et vt nos ipsi animam inhabitantem in car *nē habuit*
 ne nostra possidemus, ne tamen quomodo, qualisue ea sit, *de incarna*
 conspiciere possumus, sed quasi vmbram eius & lineamen- *tione ver-*
 ta ex virtutibus eius & internis efficacis colligimus. Tale *bi Dei.*
 quidem, tum virgo, tum ipsa intellectualis anima contueri *Similitudo*
B poterat. Attēde prudens lector verbis magnifici Doctoris
 Athanasij. Tribuit in primis sacratissimæ Dominæ nostræ
 eam certitudinē erga mysteriū incarnationis, quā nos de
 nostra anima habemus, quā neq; carnalibus nec mētalibus
 oculis cernere possumus. Nota secūdū verbū cū dicit: Neq;
 suspicādū est. Magnū verbum profectō, valdeq; ponderan-
 dum. Non est suspicandum deiparam virginē Deū vidisse
 per essentiā, & hoc cōcedēdū est Moyſi aut Paulo Aposto-
 lo? Fidei cōmendata est à beata Elisabēth sacra domina no- *Actualis*
 stra, nō visionis. Beata quæ credidisti qm̄ perficiētur in te *fidei cōmē*
 quæ dicta sunt tibi à Dño Nō inquit beata quæ vidisti, sed *datur cum*
 quæ credidisti. Iā cōfer dñam nr̄am cū hoc ppheta magno *qua acti a*
 & cū Apostolo, puritatem mētis eius & gratiā, quā inuenit *us visu*
 in oculis dñi, cū illis, quæ de Moyſe predicātur & Paulo. In *Dei, stare*
 uenit beatissima Maria gratiā incarnationis, quæ summa & *non potest.*
 infinita est, nec tamē de ipsa suspicādū est, vidisse Deū per *Nota val-*
 essentiā. Quale obsecro fuit corpus sacratissimæ virginis *de.*

Corpus sa- etiam ante tēpos incarnationis verbi Dei, & quale eo maxi
cratissime me tempore, quo Spiritus sanctus cum omnibus suis essen- **C**
virginis tialibus virtutibus, quæ illi per rationem diuini principa-
quale tus adfunt, imbuir eam sua gratia, vt in omnibus gratiosa
quam pu- appareret? Quale obsecro ab hac hora fuit sanctissimum
ram. Dei tabernaculum? Nunquid nō purius & spiritualius, quā

illa corpora, quæ depinxit beatus Augustinus, & tribuit
 Paulo & Moyfi, vt habilis sit mens eorū ad videndū Deū?

Aug. Epi- Inquit Augustinus. Non sit incredibile aliquibus sanctis,
stola. 112. nō ita defunctis, vt sepelienda cadauera remanerent etiam

Cap. 13. istā excellentiam reuelationis eis concessam. Exponit lo-
 cum sæpius citatum, non potest videre faciem meā & viue-

re, & ideō tribuit Paulo & Moyfi volatum adeō excelsum
 mente omnino à corporis passionibus & moribus eleuata,

vnde rapitur ex hac vita ad angelicā vitam, antequā per
 istā cōmunē mortē carne soluator. Sic enim raptus est, qui

Paulus nō audiuit arcana, &c. Sed de nra dñā nō est suspiciādum Deū **D**
vidit Deū vidisse per essentiā, cui nec sōmes peccati, nec carnis cōcu-

per essen- piscētia grauabāt animā, ne celerrimo volatu, vltra angeli
tiam. cā vitā conuolaret & puritatē, quanto minus concedendū

hoc est coniugato homini, Moysi, inquam, & Paulo, qui sti-
 mulum carnis ardentem patiebatur? Sed & de Paulo nō est

scriptum vidisse arcana Dei, quæ non licet homini loqui,
 sed audiuisse arcana Dei. Hic iam ipsius Augustini vtar ver-

Augusti. bis. Quippe qui quærens quomodo Cain audiuit Dei ver-
epistol. 112. ba? Respōdeo, inquit, nō quidē esse cōsequēs, vt etiā videāt

c. 15. Deū, qui voces ab eo factas aliquādo audiūt. Necq; em vi-
 derūt eum qui audierūt. Et clarificauī & iterū clarificabo.

Ioan. c. 12. Iā aperte vides quomodo in omnibus veritatē habet quod
Pro ad Moysen dictum est à dño. Non poterit videre faciem

Irenæus. meam & viuere, quod etiā dictū est ab Apostolo. [Quem
lib. 4. ad- nullus hominum vidit, sed neque videre potest. Deum ne

uers. her. mp vidit vnquā. Videamus quid de re hac sentiat antiquus
c. 37. & illustis Episcopus Irenæus, qui diligentissimus fuit, si-

Acut in cæteris omnibus, in interpretandis scripturis. In primis similem iudicat visionem sancti Moysi, cum illa, quæ Helix facta est. Moyses cupit manifeste videre eum, qui secum loquebatur & dictum est ei: Ecce est locus apud me & stabis suprapetram. Cumq; transibit gloria mea ponam te in foramine petrae & protegam dextera mea donec transeam, tollamq; manum meam & videbis posteriora mea, faciem autem meam videre non poteris, utraq; significas, quoniam impossibile est homini videre Deum, & quoniã per sapientiam Dei in nouissimis tēporibus videbit Deū homo in altitudinem petrae, hoc est, in eo qui est secundum hominem eius aduentus, & propter hoc facie ad facie con- fabulatus est cum eo in altitudine montis, assistente etiam Elia, quemadmodum Euangelium retulit, restituēs in fine pristinam repromissionem. Igitur non manifeste ipsi faciem Dei videbant prophetae, sed dispositiones, & mysteria, quibus inciperet homo videre Deum, quemadmodum Eliæ dicebatur. Exies cras & stabis in conspectu Domini, &c. deinde agēs de Ezechiele propheta & eius mirandis visionibus infert generalem conclusionem. Igitur si neque Moyses videt Deum neq; Elias neq; Ezechiel, qui multa de cœlestibus viderunt, quæ autem ab eis videbantur, erāt similitudines claritatis Domini & prophetiæ futuroꝝ, manifestū est quoniam quidē pater inuisibilis est, de quo & Dñs dixit: Deū nemo vidit vnquā. Iam videamus quomodo Tertulianus exposuerit illā sententiā, quid uē de his apparitionibus sentiat. Cū Moyses desiderasset dñi cōspectū dicens: Si ergo inueni gratiā apud te, manifesta mihi te, ut cognoscibiliter videā te: Non potest inquit videre faciem meā. Nō enim videbit homo faciē meā & uiuet, id est, morietur qui uiderit. Inuenimus enim & à multis Deū visum, & neminē eorū, qui eum uiderūt mortuū. Visum quidem Deū secundū hominū capacitates, nō secundū plenitudinē diuinitatis. Et postquā ostendit patrē esse inuisibile, tādē

3. Reg. ca.
19.

Eandē sen-
tentiā tenet

Orig. hom.
13. in Exo.

August. se-
per Psalm.

138. &
Tertul. ad-

uers. Pra-
xeam.

Conclusio.

Ioan. 1.
Tertulia-

nus aduer-

Praxeam.

de filio inquit: Dicimus enim & filiū suo nomine catenus inuisibilem, quā sermo & spiritus Dei ex substantiæ cōditione iam nunc, & quia Deus, & sermo & spiritus Dei. **Numc. 12.** sibilē autē fuisse ante carnem eo modo, quo dicit ad Aaron & Mariam. Et si fuerit propheta in vobis in visione agnoscat illi, in somno loquar illi, nō quomodo Moyse, os ad os loquar in specie, id est, in veritate & nō, in ænigmatē, id est, nō in imagine, quā sententiā nota ad sequentia. Denique si sic loquutus est Moyse Dñs, ut & Moyse faciē eius minus sciret, quomodo statim atq; ibidē desiderat faciem eius videre, quam si videret non desideraret? Quomodo æquē dñs negat videri faciē suā posse, quam ostenderat si tamen ostenderat? Paria ac similia asserit beatus Augustinus. **Aug. Epist. 112.** Si Dei naturā substantiāq; vidisset Moyse, multo minus diceret: Ostēde mihi temetipsum. Ipse ergo erat in ea specie, quā apparere voluerat, non autē ipse apparebat in natura ppria, quā Moyse videre cupiebat. Ea quippe pro mittit sanctis in alia vitā. Vnde quod respōsum est Moyse **cap. 8.** verū est, quia nemo pōt faciē Dei videre & viuere, id est, nemo potest in hac vita videre viuēs sicuti est, nā multū viderūt, sed quod volūtas elegit non quod natura formauit. Iā de Ioāne Euāgelista, videamus quid sit tenēdū ac docēdū populos. Apparēt nescio quidā minus sapiētes, dicentes illū vidisse nudā Dei essentiā. Sed sententiā beati Irenæi proponamus ante nostrā. Inquit magnus hic doctor: Sed & Ioānes Dñi discipulus in Apocalypsi sacerdotalē, & gloriosum regni Christi videns aduentū. Conuersus sum (inquit) videre vocē, quæ loquebatur mecum & cōuersus vidi septē cādelabra aurea & inter cādelabra, similē filio hominis indutū podere & accinctū ad mammās Zonā aureā. Caput aurē eius & capilli, &c. Ioanne verō non sustinente visionē. Et cecidi inquit ad pedes eius, quasi mortuus ut fieret quod scriptū est. Nemo videt Deū & viuet, & viuificās cum verbū & admonēs quoniā ipse est in cuius pectore re

cumbe.

A cūbebatur ad cenā & interrogabat quis esset, qui inciperet eū tradere. Postquam verò sequētes visiones eius explicat infert. Sic semper verbū Dei, velut lineamēta rerū futurarum habet & velut species dispositionū patris hominibus ostēdebat docēs nos quæ sunt Dei. Semper ergo Ioannes videt Dñm Iesum, aut vestiū podere, aut habētē in foemore eius scriptū, Rex regū & Dñs dominatū, non nudā eius diuinā essentia. Per hec manifestatur irrationabilitas superioris assertionis, eo vel maximè quod sub ipso cenæ tempore tantū donū concedunt ei. Inquiunt enim quādo dormiuit in cena supra dominicū pectus, vidit Deū sicuti est, neq; timentalia docere. O ceca hominū cupiditas. Dormiuisse Ioannē supra Dñi pectus inquiūt, cū ipse de seipso dicat, quod vigilabat. Vigilantis nanq; est signa beatissimi Petri intelligere quibus innuebat ei, vt quæreret à Dño, quis tradebat eū. Intellexit & dixit dño Iesu: Dñe quis est qui tradet te? Vigilātis est loqui, & audire, nō dormientis.

B Sed & vltērius vulnus imperitiæ suæ aperiūt dicētes in illa clara Dei visione bibisse fluēta Euāgelij, nō bene intelligētes sententiā beati Hieronymi. Quomodo verū est bibisse *Hieron. in illū eo tēpore fluēta sacri euāgelij, vidisseq; Deū sicuti est, prologo su* & tertia die resurrectionē dñi tāquā deliramētū habuisse? *per Euāg.* Ipse etiā Ioānes dicit. Tunc intrōiuit ille discipulos, qui venerat prius ad monumētū & vidit & credidit, nondū enim sciebat scripturā, quia oportebat eum à mortuis resurgere. Viso verò sepulchro credidit, quia antea nesciebat scripturā. Omnibus ipse Dñs Iesus aperuit sensum vt intelligerēt scripturas. Sed in hoc verū est bibisse Ioannē fluēta Euāgelij de sacro pectore Dñi Iesu, quia dispositionem quādam ad sublimiorem intelligētiā inde habuit, sicut & ex alijs multis nimirū quia virgo integerrimus fuit. Contigit autē hic, quod & beato Apostolo Paulo, qui generalem & vniuersalem sermonem de cunctis hominibus faciens asserit, nullum vidisse Deum, nos verò dicimus ei: Vidisti. Sic

& Ioannes vigilantem se describit, & scripturas nescien- **C**
 tem, e contra verò dicunt ei: dormiebas & fluente Euange-
 lij de pectore domini bibebas. Quid autem viderit Paulus
Acto. 22. beatus Lucas docet, nimirum dominum Iesum, nec semel,
 tantum, non nudam Dei essentiam, quam nullus hominū
 vidit, sed neq; videre potest. Certe si Deum per essentiam
 sicuti est vidisset Paulus nō tacuisset illud, cū revelationes
 suas enarraret. Eo præcipuè quod antiqui prophetæ, nudo
 sermone Deum se vidisse facie ad faciem narrāt, nec esset
 novum sermonem istum personare, cum ea de se scriberet,
 quæ etiam alij prophetæ scripserūt & dixerunt de se ipsis.

*Hiero. Da-
 maso To-
 mo. 3. fol.
 119. b. c. 6* Quid vero beatus Hieronymus in hoc negotio defi-
 niat iam videre. Exponens locum Esaia, & regē dominū
 Sabaoth ego vidi. Aiunt Iudæi (inquit Hieronymus) Esaia
 à maioribus suis, idcirco interēptū, quia cū Moyses poste-
 riora Dei viderit, hic dñm Sabaoth oculis carnalibus vi-
 disse scribat. Super hoc Deo dicēte: Nemo faciē meā vide-
 bit & viuet. Quos si interrogemus quomodo se Deus in le **D**
 ge & in alijs prophetis in visione & somno se dicebat ostē-
 di, Moysi vero facie ad faciē colloqui, & cū stet illa senten-
 tia: Nemo faciē meā videbit, & viuet, cū facie ad faciē se ad
Nota. Moysen loqūtum esse fateatur? Respondebūt vtiq;. Iuxta
 possibilitatē humanā, Deū visum nō vt est, sed vt voluit se
 videri: quibus & nos dicimus eodē modo ab Esaia esse vi-
 sum, restāt ē summa, vt Moyses aut viderit, aut nō viderit:
 Si vidit, vidit ergo & Esaia, qui vidisse se dicēs, impie est
 interfectus à vobis, quia Deus videri potest. Si nō vidit, in-
 terficite Moysen cū Esaia, quia eiusdē mendacij reus est,
 dicēs se vidisse eum, qui videri non potest. Quæcūq; in ex-
 positione eius loci habuerint intellectum super Moysen,
 etiā nos Esaia tēperabimus visioni. Vides quā apertē bea-
 tus Hieronymus nō tribuit Moysi altiorē visionē Dei, quā
 Esaia? Altiorē, inquā, ita vt neutra ad videndū Deū sicuti
 est ascēdat, emineat tantē modus reuelationis, quæ facta est
 Moysi,

A Moyſi, & ſupra Eſaiam & ſupra ceteros prophetas præter
vnū Dauidē. Huic ſententiæ ſubſcribit etiā Gregorius aper- *Grego. ſu-*
tiſſimē. Et, niſi fallor, beatus Ambroſius hāc eandē ſenten- *per. 10. c. 1.*
tiā tenet. Quippē cū multa de Moyſe fuiſſet ſcrutatus, cum *Reg. To-*
exponeret locū ſalmi. Deprecatus ſum faciē tuam in toto *mo. 2. fol.*
cordē meo, tandē quandā eius ignorationē demōſtrat. No- *1452. idē*
uerat enim ſanctus vates Dñi, quod inuiſibile Deū faciē ad *Pſal. 118.*
faciē videre non poſſit, ſed deuotio ſancta menſurā ſuper- *Ambro ſu*
greditur, & putauit Deo etiā hoc eſſe poſſibile, vt corpo *per Pſalm.*
reis oculis faceret, id quod eſt incorporeū cōprehēdi. Iam *118. To-*
deinde poſt alia. Nouerat in ipſo homine, aliā poſt mortē *mo. 4.*
futuram gloriā aliam claritatē. Sicut enim ſtella in clari-
tate eſt, ita & reſurrectio mortuorū. Quæ & ſi ſeminatur in
corruptione, ſurgit tamē in incorruptione, ſurgit in gloria
ſurgit in virtute, ſurgit corpus ſpirituale. Qui ergo hāc ſci
re poterat, meritō præſumebat, vt vultum Dei videre cu-
peret, quē eſſet ob ita corporis morte viſurus. Talem certē
B formam receperat, talem dominus iam probabat, vt nō di-
ſtaret ab Angelis miniſter & exequutor oraculi. Et ideo
cum ſcirit, quia Angeli puſillorum quotidie vident faciē
patris, qui in cœlis eſt, putauit quod eam videre deberet
tanquam oblitus corporis & carne depoſita, &c. Eandem
ſententiam clariſſime tenet beatus Leo Papa. *Leo Papa,*
Iam ergo aliquot rationes proponamus, quibus omnia *ſermonede*
quæ diximus elucidētur, & cōfirmantur. Primā de ſumme ex *Transfigu*
verbo Dñi ad Moyſem. Nō poteris videre faciē meā. Nō ratione do
videbit me homo & viuet. Maniſeſtum eſt autem vixiſſe mini.
Moyſem poſt tēpus hoc, in quo ei concedit beatus Augu- *Prima ra-*
ſtinius clarā Dei viſionē, non ergo vidit nudam Dei eſſen- *tio.*
tiā. Quod autē ſic debeat interpretari ille locus de corpo-
ris morte & non mortificatione virorū multū ſpiritualiū,
quales erāt Paulus & Moyſes, docet illud pater Sanſon, qui *Iudic. 6. 13;*
cum vidiffet Angelū domini, cū flamma in cœlū ascenden-
tem ſtatim dixit ad vxorem ſuam: Morite moriemur, quia
vidimus

vidimus Dominum. Videtis quomodo tunc homines illi intelligebant scripturam Moyfi, non videbit me homo & viuet? Certe nisi ego fallor, principes antiqui, sic interpretabantur locum Exodi. De quo videre quid dixerit beatus Irenaeus, cum visionem beatissimi Ioannis Euangelistae exponeret, in qua ostensus est ei Christus, non in specie diuinitatis, sed in hominis habitu. Quem cum vidisset cecidit tanquam mortuus ad pedes eius, vt impleretur, quod dictum erat: Non videbit me homo & viuet, in carne mortali, scilicet, sicut exponit glossa interlinealis, & Lyra inquit: Talis visio diuinæ essentiae non conceditur in hac vita.

2. Ratio. Sit secunda ratio. Esaias, & cum ipso beatissimus Paulus Apostolus clamat. Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te aut diligentibus te. Certè si Moyse diuinam essentiam clare vidit aliquis mentalis oculus iustorum præmium vidit in carne constitutus Deus enim sanctorum merces est, sicut ad Abraham dictum est. Ego sum merces tua magna nimis, & Dominus Iesus. Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt. Nec volo dicas mihi, Esaiam sermonem facere de oculis corporalibus. Quis vnquam propheta rum disputauit, vtrum oculis corporalibus aliquis Deum viderit? Cum autem Esaias quem Paulus allegat, dicit, Oculus non vidit Deus absque te, de mentalibus oculis sermonem facit, non de intuitu corporali. Oculus ergo pro mente ponitur, vt tantum velit dicere, mens humana non vidit Deus absque te, præmium seruorum tuorum, qui timent magnum nomen tuum, summamque bonitatem tuam diligunt. Non ergo Moyse clare vidit Dei essentiam.

3. Ratio. Tertiò & vltimò, ex sententia beatissimi Ioannis, sic rationem formabimus. Deum nemo vidit vnquam inquit beatus Euangelista. Vnigenitus, qui est in sinu pa-

A tris, enarrauit nobis, quod scilicet, Deum nemo vidit
 vnquam. Sic interpretatur hunc locum Beatus Cyril- *Cyrillus*
 lus. Ipse vnigenitus Deus (inquit) qui in Dei patris sinu *super. 1. c.*
 est, hoc nobis enarrauit. Ille ad Moysen clare dixit, *Ioan. li. 1.*
 quia nemo videbit faciem meam & viuet. Ille quoque *ca. 22.*
 discipulos docuit, quia patrem nemo vidit, nisi qui ex
 patre est. Non tamen prophetarum oratio falsa est cum
 clamant visum fuisse a se Dominum Deum Sabaoth.
 Non enim ipsum, quod natura Dei substantialiter est,
 vidisse contendunt, Sed aperte quomodo viderint ex-
 pōhnt, &c. Iam ergo vim sententiæ Apostolicæ per-
 pendite. Duo negatissimissimus Ioannes, negat aliquem
 hominem vidisse, aliquo tempore, Deum. Negat om-
 nem hominem, omnemque temporis differentiam, Ita
 quod sermo eius tantum valet, ac si diceret. Nullus ho-
 mo, nullo tempore, Deum vidit, quod aduerbium lia-
 nuam claudit distinctioni illi, aut per modum permai-
 nentis, aut transeuntis. Dixit vnigenitus Dei, qui est in
 sinu patris: Deum nemo vidit vnquam. Certè omni no-
 stra actio tempore debet mensurari, in quo & debet fie- *Nota*
 ri, sufficebatque dicere: Nullus vidit Deum, vt nega- *1. c.*
 ret etiam omne tempus, quia si aliquis vidit, in tempo- *1. c.*
 re certè vidit, vt autem veritatem hanc firmiter asse- *1. c.*
 rer, non sibi satis visum est dicere, Deum nemo vidit, *1. c.*
 sed addidit, vnquam, idest, nullo tempore, quantumvis *1. c.*
 breuissimo. Non ergo Moyses, neque Paulus Deum vi- *1. c.*
 derunt per modum transeuntis. Quia ab eo, quod res *1. c.*
 est, aut non est oratio, veritatem aut falsitatem habet, non *1. c.*
 à rei duratione longæua, aut breuissima. Et si per instans *1. c.*
 quisquam illorum Deum vidit, idem est, ac si per mille *1. c.*
 annos vidisset, ad veritatē propositionis huius Moyses & *1. c.*
 Paulus Deum viderunt. Quæ contradictoria est huic, Deū *1. c.*
 nemo vidit vnquam, & huic, quem nullus hominum vi- *1. c.*
 dit. Non possunt autē simul stare in veritate, quia contradi- *1. c.*
 ctoria,

storia, ergo altera illarum vera erit, altera falsa. Ad locum C
 numerorum facile respondemus ex alijs scripturis & ex
 illis quæ supra exposuimus. Sicut videre Deum facie ad
 faciem, & loqui cum illo os ad os, sicut solet loqui amicus
 ad amicum suum, non cōvincit, ut dicamus significare scri-
 pturam, nudam & claram Dei visionem, sicut supra pro-
 batum est, sic nimirum licet dicat scriptura eadem, quod
 Moyse vidit Deum non per ænigmata & figuras, non ta-
 men concedit ei eum videndi modum, qui huic mortali
 statui repugnat, de quo dominus ad ipsum Moysem. Fa-
 ciem meam non poteris videre, non enim videbit me ho-
 mo & viuet, sed posteriora mea tibi ostendam, & hoc qui-
 dem protegens te manu mea. Quod autem, loqui cū Deo
 facie ad faciem, non sit videre eum, apertissimè demon-
 strauimus. Quod autem hanc visionem claram & nudam
 desiderauerit Moyse, & denegata, sit ei tanquā impossi-
 bilis, ipsa scriptura vno simul loco testatur. Frequentius er-
 go & familiarius cum loqueretur dominus ad Moysem & D
 intelligibiliter, quæcunque voluit, ostenderit ei, propter

Nota Val- hoc sine dubio dictum est. At non talis seruus meus cui ore
 de. ad os loquor ei palam, id est, non in proverbij significat,
 Ioan. 16. c. sicut ab ore domini hanc expositionem accepimus. Venit

Extat de re hac, determi-
 natio Euari-
 sto Papa. co-
 mo. 1. concilio
 rum in decre-
 tis eius. Epist.
 1. ad o. s. Epist.
 scopos. Afric.
 canas, ex. p. li-
 ficat. p. de Mo-
 se, & de Pau-
 lo, quod non
 viderint Deū
 per ænigmata.

annunciabo de patre meo, & palam apud Ioan. non signifi-
 cat claram & nudam visionem Dei. Ita quod verū sit quod
 opponantur loqui, in proverbij & loqui, vel annunciare
 palam. Nec maiores vires habet, quod statim sequitur, &
 non per ænigmata & figuras dominum videt, sed pon-
 deratio & altior expositio dictorum est, non contradictio.
 Nec per hæc, quæ nobis placuerunt, sententiam aliorum
 doctorum, tanquam scripturæ contrariam, aut improba-
 bilem reiicimus, cum sit beati Augustini & Angelici do-
 ctoris Thomæ, imò veneramus & magno habemus il-
 lam pretio.

- A**mi iam ex his magnitudinem & pretiositatem diuinæ visionis perpende, quippe qua nulli hominum quantumvis puri cordis in hoc statu contigit, sed tanquam merces, in futura requie, promittitur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt, ex quo fiet ut similes Deo reddantur, quicumque nudam eius essentiam viderint, similes inquam, id est, immortales, sicut scribit beatissimus Ioannes. Scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est, similes, id est, immortales, propter quod forsan tantum donum omnibus denegatum est in hac vita, redderentur enim immortales, si Deum aperte viderent quod huic repugnat statui. Magnitudinem tantæ felicitatis considerans sanctus propheta David, orat. Cor mundum crea in me Deus & spiritum rectum innova in visceribus meis. Cor mundum crea in me Deus, quem soli mundi cernere possunt oculi: & spiritum rectum innova in visceribus meis, quia recti habitabunt cum vultu tuo, & speciem diuinitatis tuæ manifeste contemplantur. Philosophare ergo ex magnitudine premij, & sublimitate, perfectionem virtutis, quæ ipsam promeretur, ut verus amator sis puritatis & munditiæ mentalis, quæ quidem beatitudo (ut diximus) principalior, in amore & dilectione summi boni consistit, quod Deus est. Iam ergo de diuino amore & clara Dei visione disputemus, quam tam manifestum fecimus, ut nemini contigisse asseruerimus. Non quid sit maior & principalior beatitudinis pars? Ad quod negatiua conclusione respondeo. Principalior pars beatitudinis est consummatus Dei amor, quam clara eius visio, quæ in superna beatitudine sanctis Angelis & hominibus iustis conceditur.
- T**ria ergo cum compleant nostram beatitudinem, scilicet, Dei visio, eius amor, unde fruitio sequitur, quæ lætitia glorificata à beato Petro vocatur, hæc inter se ordine prioris & posterioris secundum naturam seruant, seruant & alium excellentiorem, dignitatis, scilicet, secundum prioris

Math. 5.
Nota.

1. cap. 3. 1

1. 1. 1. 1

1. 1. 1. 1

Beatitudo
ex tribus
constat.
Epist.

rem

rem ordinem naturæ quæsieris, quid prius in beatitudine inueniatur, sic necessarium est respondendum, Dei visio. Ipsa enim præsupponitur, ad amorem consummatum in patria, ex quibus fruitio sequitur. Si quæras, quod istorum trium dignius & excellentius sit, respondeo tibi. Amor Dei visio.

Prima ratio. Hoc ex multis vobis probabitur, & maximè si ordini prioritatis & dignitatis, quem in nostra iustificatione dominus seruat, attenderitis, quia eundem seruat in glorificando. Iustificamur quidem fide & charitate, fide quidem prius natura quam charitate, prius enim est fundamentum, quam ædificium, charitate vero tanquã altiori dono, maior enim est charitas teste Apostolo. Seruat ergo dominus Deus hunc ordinem in nostra glorificatione. Fidei succedit visio, amor consummatur, qui principalius iustificabat. Hoc argumentum confirmari potest philosophi auctoritate ipsaque rerum experientia. Posteriora namque perfectiora sunt apud Aristotelem. Videre hoc est in artificialibus & naturalibus. AEdificans Ephidias magnus ille statuarius Iouis simulacrum à minus perfecto ascendit, & venit ad perfectissimum. Delinians Apelles imaginem Minervæ, ab imperfectis figuris & coloribus, venit usque ad imaginem, omnibus suis numeris absolutam. Natura etiam à minus perfecto venit ad magis perfectum in generatione animalis. Hunc ordinem seruatit Deus in rerum creatione, in qua perfectissimum quod creatum est, est homo, (non nobis est sermo de Angelis.) Duo ergo sunt, de quibus difficultas mouetur quod sit principalius in nostra beatitudine, Dei scilicet visio, & eius amor consummatus. Illa est prior & propter hunc, iste est posterior & propter quem Deus se ipsum manifestat. Non enim amor propter visionem, sed visio propter amorem. Non ordinatur sapienter magis principale ad minus principale, sed e contra minus ad maius, miles ad ducem, non dux ad militem ordinatur. Sic probat beatissimus Paulus ho-

Aminis principalitatem super mulierem, quia mulier propter virum creata est: non vir propter mulierem. *1. Cor. 11.*

*Sit secunda ratio. Secundum beatum Dionysium, amor vis est vnitiva & transformativa. Ex his, quæ per experientiam didicimus ad inuisibilia & minus manifesta ascendamus. Finge duos homines eadem oculorum acie, & efficitia & claritate fulgentes, qui æqua attentione videant & considerent eandem pulchritudinem, quorum alter ardentius illam amet. Quis obsecro horum dulcius & iucundius præsentī fruetur pulchritudine? Nonne ille, qui plus amat? Et unde plus & abundantius fruetur præsentī pulchritudine, qui plus amat? Quære radicem & inuenies hoc contingere, quia coniunctius & intimius ei per amorem adhæret. Sed illi æqualiter habebant præsentem illam pulchritudinem, æqua & eorum claritas & virtus erat illis, dulcius tamen fruitur, qui perfectius amat, ergo amor, inter hæc tria visionem, scilicet, & fruitionem, principalior est. Quid dices si stantibus omnibus æqualibus, amor efficax esset ad augendam potentiam oculis, ut profundius perscrutarentur pulchritudinem amantis? Nonne quod amor principalior est visione? Nonne ingenuè fatereris causam principalem esse suo effectu? Hæc omnia facile est reperire in cœlesti beatitudine. Omnes quidem homines eandem pulchritudinem & bonitatem contemplantur, illis quidem præsentem è vicino, imò cum illis coniunctissimam, secundum verbum Pauli. Qui adhæret Deo unus fit spiritus cum eo. *1. Cor. ca. 6.* Unde ergo una stella clarior & illustrior alia? *ibi cap. 15.* Unde alia claritas & gloria solis & alia stellarum? Unde sic resurrectio mortuorum? Quid hanc distinctionem facit inter eos, qui æquales fuerunt virtutis essentialis? Unde beatissimus Paulus multo perfectius penetrat in cōtemplatione divinæ bonitatis & pulchritudinis, quam Beatus Agustinus? Per se hanc cōtemplationem & claritatem debes*

debes concedere. Hæc est quæ gradus, & sedes & mansio-
 nes diuersas in domo Dei & regno facit. Hæc est quæ ini-
 mius coniungit mentem cum Deo (vis enim est vnitiua &
 transformatiua) vnde, & perfectius cognoscere facit, abun-
 dantiori & pleniori lætitia, mens ardentius diligens per-
 funditur. Concedamus ergo amor in patria, quod in hoc
 exilio negare ei non possumus. Amor ergo consummatus
 in patria perfectior est beatificatiuione. Hoc quidē vide-
 tur insinuare dominus Deus, cum Moyse responderet: Ego
 ostendam tibi omne bonum. Essentia enim Dei est boni-
 tas & bonum infinitum. Bonum autem voluntatis obie-
 ctum est. Quarens ergo Moyses videre Dei essentiam, re-
 sponsum accepit: Ego ostendam tibi omne bonum, non di-
 xit, omne verum, vt intelligeremus perfectius attingere
 nos beatitudinem nostram per potentiam illam, cuius est
 amor & dilectio, quam per eam, quæ ad cognitionem spe-
 ctat, hæc est intellectus, & secundum beatum Thomam
 verum, quod est obiectum intellectus, continetur sub obie-
 cto voluntatis, vt quoddā particulare bonū, sed de hoc satis
 Sit quarta ratio brevis. Pondere suo graua ad quie-
 tem naturalem, hoc est ad centrum, feruntur & per hanc
 qualitatem perfectius quam per aliam, suam acquirunt re-
 quietem. Ponderus rationalis animæ, amor eius est. Quietem
 ergo naturalem suam, quæ dens est, pondere amoris prin-
 cipaliter acquirit. Sic dicebat beatus Augustinus: velut
 de ciuitate amores corporum, momenta sunt ponderum, siue deor-
 sum gravitate, siue sursum leuitate, nitantur. Ita enim cor-
 pus pondere, sicut animus amore fertur, quocumque fer-
 tur. Amor ergo principalior est in nostra beatitudine, sicut
 forma, & imago sigilli, non quia præsens est ceræ liquefa-
 ctæ, ipsi imprimitur, sed quia cum illa coniungitur vi ali-
 qua. Visione quidem præsens fit mens nostra Deo, & ipse
 nobis, vis tamen amoris Dei clare visi, per quam ei coniun-
 gimur perfectissimam eius imprimit imaginem. De quo

A Ioannes sacratissimus. Scimus quia similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est. Tribuit manifestiori, quod excellentiori est naturale scripturarum seruans morē. Quippe quæ diuinæ visioni nostrā beatitudinem ascribūt dicente Domino. Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt, & alio loco. Hæc est vita æterna ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christū, in qua sententia sicut non excluditur sed includitur Spiritus sanctus, sic nec excluditur dilectio, etiam si solam visionem commemoret. Secundum hanc regulam, interpretandæ sunt, quæcunque scripturæ, siue sanctorum sententiæ, & maxime Augustini, super tertium capit. ad Colossenses, ca. 8. 9. 10. 13. in quibus omnibus soli visioni tribuit nostram beatitudinem. Per illud namq; quod est manifestius inuitat nos scriptura, ad suspiria cœlestis beatitudinis, & ardentia desideria. Hoc autem est visio Dei, qua habita, necessario sequitur hic consummatus amor ipsaq; fruitio, ac glori-

Nota quod hūc locum Orig. lib. 2 in Epistol. ad Roma. & Beatus Cyrillus li. 11. ca. 14. super Ioan. ne, de fide interpretatur.

B ficata lætitia & inenarrabilis. Nec mirum tibi videatur, si quod minus perfectum est, non potest nobis in hac vita cōtingere, cum tamen illud quod est magis perfectum, concedatur, amor, scilicet, Dei, hæc intellige respectu vnus & eiusdem status in hac vita. Quia Deus, licet sit inuisibilis pro hoc statu, non tamen est incognitus. Habes hanc doctrinam apud beatum Irenæum, cum de re hac longissimam texeret disputationem. Quoniam qui omnia, in omnibus operatur Deus est, qualis est & quantus est, inuisibilis & inenarrabilis omnibus, quæ ab eo facta sunt. Incognitus autem nequaquam: Omnia enim per verbum eius discūt, qui est vnus Deus pater, qui continet omnia, & omnibus esse præstat, quemadmodum in Euangelio scriptum est: Deum nemo vidit vnquam, nisi vnigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse enarrauit. Enarrat ergo filius ab initio patris, quippe qui ab initio est cum patre, qui visiones propheticas & diuisiones charismatum, & ministeria sua, & patris

Nota. Irenæus li. 4. aduersus hæres. cap. 37. Ioan. 1.

glorificationē cōsequēter & cōposite ostēderit humano C
generi apto tēpore ad vtilitatem. Hæc beatus Irenæus. Co
gnoscitur ergo Deus perfidē, quæ sufficit ad dilectionem
viæ, licet sit per speciē inuisibilis, vidēdū tamē à nobis in
patria sicuti est, vbi amor cōsummabitur. Hoc magnū &
sufficiētissimū bonū imō totū bonum cōsiderabat sanctus
Dauid, cū orabat: Cor mūdū crea in me Deus: per quod vi
dere possim in futuro statu regni, speciē tuę diuinitatis, mū
dis præparatā, & spiritū rectū innoua in visceribus meis,
per quē in hac vita te diligere possim, quia recti diligūt te
& in futura requie habitare cū vultu tuo valeam. Amen.

SUPER PSALMVM QVIN
quagesimum. Homilia decimasexta.

Ne proijcias me à facie tua: & Spiritum san-
ctum tuum ne auferas à me.

ARGVMENTVM.

VO D valde humilis nimisq; timoratus & totus à
Dei gratia pendēs surrexit Dauid, & quod ei multū
profuerunt eius peccata, nec per hoc in exemplū ad
duci debeat, cū rarissimum sit diabolū suis vulneri
bus electis deservire, quodq; Cain, & non Saul, respexit in sua
oratione, cū libenter regno renūciauit. Vbi principibus & potē
tibus, vtilis exhortatio proponitur, ne à facie Domini abijcian
tur, quantū malum hoc sit sub Absalonis historia, à facie patris
exulantis, describitur. Cum expositione beati Gregorij de malo
desperationis, deque flagello durissimæ vindictæ eius, & cū bea
to Ambrosio de Dauid & castigationibus multiplicibus, quas
elegit potius, quā à facie Dñi ejci disputatur. In secūda oratione
multa de prophetiæ dono, quā honorificū habenti sit quā Dei glo
riæ deservies & hominū saluti, propter quæ, duo vltima instāter
orabat Dauid, ne auferret ab eo Deus sanctum spiritum suum.

Ne

A Ne proijcias me à facie tua, & Spiritum sanctum tuum ne auferas à me.

ECce alias duas orationes sancti David, quæ quidem profundam attentamque considerationem desiderant, ut sensum earum penetremus simul & necessitatem, sed non est prætereundum silentio, imò summopere intra cordis secretum reponendum, quam sollicitus quam assiduus orator, quam totus à Deo & gratia eius pendens, quam nihil de se aut de sua gratia confidens, surrexit David post lapsum, & pœnitentiam peccatorum. Certe hoc est magnum documentum his præcipue temporibus, quibus nec de Deo, nec de venia, nec de perseverantia, nostris peccatoribus, aliquid curæ est. Attendite obsecro. Non memini me legisse, sic fuisse timoratum & sollicitum sanctum Davidem, sic assiduum, & ardentem in orationibus & deprecationibus ante eius lapsum, sicut cum imbecillitatis & infirmitatis humanæ cognovit figmentum fragile. Videatur vir iste David cui libet magnus in virtutibus suis, videatur magnus in cæde gigantis, in patientia, mihi certè sublimis apparet etiam in peccatis suis. Mirentur in eo, qui volunt integritatem iustitiæ mirentur viscera pietatis, venerentur patientiam & misericordiam in Saul, ego non minus admiror confessionem humillimam peccatorum orationum multitudinem, ardentemque dolorem pœnitentiæ, quam tot sublimia gesta virtutum. Huic parum nocuerunt peccata, imò seroierunt eius saluti, cum robustior, humilior, magis timoratus & sollicitior post lapsum, surrexit. Nec per hoc peccandi licentiâ assumas, cum valde rarum sit quod hostis noster electorum saluti, etiam vulneribus feruiat, sicut docet beatus Gregorius. Consideret (inquit beatus Doctor) consideret homo, cum quo hoste bellum gerat & si iam se in aliquo deliquisse perpedit, saltem ad culpam

*Sollicitudo
& timor
David post
suam recō
ciliationē.*

B ipsam, sicut cum imbecillitatis & infirmitatis humanæ cognovit figmentum fragile. Videatur vir iste David cui libet magnus in virtutibus suis, videatur magnus in cæde gigantis, in patientia, mihi certè sublimis apparet etiam in peccatis suis. Mirentur in eo, qui volunt integritatem iustitiæ mirentur viscera pietatis, venerentur patientiam & misericordiam in Saul, ego non minus admiror confessionem humillimam peccatorum orationum multitudinem, ardentemque dolorem pœnitentiæ, quam tot sublimia gesta virtutum. Huic parum nocuerunt peccata, imò seroierunt eius saluti, cum robustior, humilior, magis timoratus & sollicitior post lapsum, surrexit. Nec per hoc peccandi licentiâ assumas, cum valde rarum sit quod hostis noster electorum saluti, etiam vulneribus feruiat, sicut docet beatus Gregorius. Consideret (inquit beatus Doctor) consideret homo, cum quo hoste bellum gerat & si iam se in aliquo deliquisse perpedit, saltem ad culpam

*Greg. libr.
33. Mora.
cap. 11.*

Super Psal. 50. Homilia decimasexta.

pertrahi, ex culpa pertimescat, vt studiose vitetur vulnera C
quibus frequenter interficit, quia valde rarum est quod ho
stis noster electorum saluti, etiam vulneribus seruiat. Ver
bum illud, pertimescat trahi ex culpa ad culpam, alio loco

Homilia. exponit sanctus doctor. Peccatum quidem, quod per pœni
11. in Exe tentiam citius nō deletur, aut peccatum est aut causa pecca
chiel. ti, simul & pœna peccati. Omne enim quod prius cōmitti
tur peccatum est, sed si citius pœnitendo non tegitur, iusto
iudicio omnipotens Deus obligatam peccatis mentē, etiā
in culpam alteram permittit cadere, vt qui flendo & corri
gendo noluit mundare quod fecit, peccatū incipiat cumu
lare. Peccatum ergo, quod pœnitentiæ lamento non dilui
tur, peccatum est simul & causa peccati, quia ex illo oritur
vnde adhuc peccato eis animus alius obligetur. Ad rem re
deamus. Valde rarū est quod hostis noster vulneribus suis
saluti prædestinatorum deseruiat. Inter quos cum excellen
ter habeatur electus Dauid, pōtius profuerunt illi, quā no
cuerunt. Sed obsecro attendite, quam diuersa electorū & D

Lib. 34. in reproborum fors inueniatur. De quo idem Gregorius, Iu
Iob. c. 17. sti & occulti examinis mensura disponitur, vt & illos mala
adiuuent & istos bona grauent, sic itaq; male bono vitur
reprobis & bene malo vitur probis: sicut sæpe contingit,

Similitudo vt alius ex cibo salutifero inordinate sumpto pestem lan
goris incurrat, alius veneno serpentis in medicamine ordi
natæ confectionis adhibito, langoris molestiā vincat. For
san propter hoc scriptum est: Diligentibus Deum omnia

Rom. ca. 8. cooperantur in bonum. Quod cum optime esset expertus
Psal. 118. Dauid dicebat: Bonum mihi quia humiliasti me, id est, hu
miliari permisisti, vt discam iustificationes tuas. Iustifica
tiones dei. tiones tuę sunt, o domine, puro corde, seruentiq; desiderio
ad te orare, de te solo & de tua gratia considerare & imbecil

litatem ac paupertatem respicere & confiteri. Hęc omnia
maximè didicit sanctus Dauid, post lapsum & pœnitentiā
suam. Ecce o peccatores magistrum vestrum, Ecce docto
rem,

A rem, & præceptorem salutis. Dauidem habetis peccantē, ut timorem quantum uis iusti concipiat. Dauidem habetis confitentē, ut vos peccata uestra in aures sacerdotis domini confiteamini. Ecce Dauidem orantem, gementē, de perseverantia sollicitum, ut & vos sub eo discipulatū agentes, tantiq; magistri imitatores effecti, ad perfectionem spiritus ascendatis. Quid autem oret audiamus.

Ne proicias me à facie tua & spiritum sanctum tuū ne auferas à me. Dixit beatus Hieronymus. Sicut Cain, ut exul à te efficiar, à facie tua, id est, à præsentia tua. Et spiritū tuum sanctum ne auferas à me. Sed ab eo consumptis delictis, tuo statuar cōspectui, spiritum sanctum tuū, id est, spiritum prophetiæ. Beatus Gregorius eadē respiciens, quæ & Hieronymus dixit. A facie Dñi proicitur, cui spes veniæ, post peccatum, negatur. Hic est qui desperat remissionem peccatorū, sicut Cain qui in spiritū sanctū peccauit, cū desperauit: idē dixit: Maior est iniquitas mea, quā ut veniā

B merear, & quia de venia desperauit, idē dixit: Ecce eijcis me à facie tua. Beatissimus pater Augustinus exponēs secūdam orationem dixit: Est Spiritus sanctus in cōfidente. Nā ad donū Spiritus sancti pertinet quod tibi displiceat, quod fecisti. Immundo spiritui peccata placent, sancto displicent. Iam duo estis, ad expugnandam febrem tuam, tu & medicus tuus. Beatus Ambrosius inquit. Quasi ultimus seruus humiliat se, & quasi in peccato deprehensus, & offensus reus, obsecrat, ut flagelletur potius quam proijciatur à facie Domini. Quomodo proijciat Deus à facie sua audi dicentem. Tollite illum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. Qui non emendatur à facie eius, in tenebris constituitur, idē iustos ne tenebras patiatur ait: Faciem tuam Domine requiram. Cain autem exiit à facie Domini, non solum post parricidale commissum, sed etiam postquam putauit Deum esse fallendum, ut crimen negaret. De hac eadem re dixit beatus Irenæus: Ma-

Super Psal. 50. Homilia decimasexta.

lum est occidere fratrem, multo peius sic audacter & irre-
uerenter respondere omnia scienti, quasi posset frustrare
Ambr. li. de paradys. cap. 14. eum. Et idem Ambrosius de eodem Cain inquit: Deo cre-
didit esse metiendum dicens. Nunquid custos fratris mei
sum ego? Hæc sunt quæ patres nostri super præsentem lo-
cum scripserunt. Ab his quatuor fontibus, dimanabit aqua
salutaris præsentis concionis.

Genes. 4. Duos ergo cum considerasset propheta à facie dñi eie-
ctos, alterum in primordio nascentis mundi, Cainū, scili-
1. Reg. 15. cet, alterum autē è vicino prædecessorē Saulē, extremūq;
malum illius eiectionis perpendens, rogat ne cum illo in
supplicio ac flagello annumeretur, cui in aliquo similis vi-
debatur: vterq; enim sanguinem fudit innocentem Cain &
Dauid propter quod orat: Ne proicias me à facie tua. No-
uit Cain ille parricida quanta mala ex omni parte eum cir-
cundarent apprehenderentq;, cum eijceretur à facie Dñi

Genes. 4. & sic dicebat. Hodie proijcis me à facie tua omnis igitur
qui viderit me occidet me, quia ultionem sumet omnis
creatura de peccatore à facie Dñi exulante. Eiecit & Saul
ne regnaret super Israel, de quo parū curat Dauid, sicut in-
fra ostendemus. Consideravit Dauid maximū supplicium
de Cain, meritisimè à domino susceptū, qui sanguinē in-
nocentem fudit, abscondiditq; peccatum, excogitans Deū
esse fallendum, & iudicans in aliquo simile proprium flagi-
tium orat: ne proicias me à facie tua. Mirabile est profe-
cto in tanto viro, quam obliuioni omnia à se ante acta bo-
Nota Val- de. na tradiderit. Quippe qui tot hominū millia, cæde vnus
1. Reg. 17. gigantis à morte liberavit. Qui inimico sætenti & ani-
mam illius quærenti, toties pepercit, nullū horum in con-
spectu Domini representat, ut sui misereatur, indulgētiāq;
concedat, sed annūmerans se cum homicida Caino, rogat
ne similis sit ei in pœna, cui in culpa sibi videbatur similis.
Hoc quippe proprium est sanctorum bonorumq; omniū,
quæ ante fecerant bona obliuisci, & maximos se iudicare
peccato-

A peccatores; seruauit & docuit hanc regulam sacratissimus Paulus Apostolus cum dicebat, Fidelis sermo & omni ac-
ceptione dignus, quia Christus Iesus venit in mūdum pec-
catores saluos facere quorum primus ego sum. Non qui-
dem tempore se maximum reputat peccatorem, sed ma-
gnitudine scelerum, humilis Paulus.

Eiecit ergo dominus Cain à facie sua, & Saul sicut scri-
ptum est: Pro eo quod abiiecisti sermonem domini, abie-
cit te Dñs ne sis rex, quod oculis suis vidit ipse Dauid. Sce-
ptum enim regni cum ablatum esset à Saule, & à domo
eius, Dauidi concessum est. Sed illud attentissimis oculis
aspicite, cum orat Dauid ne proijcias me à facie tua, nihil
facit Saulis abiectionem, ne sit rex, nec ad hoc orationis
eius intentio dirigitur, sed ad illam, quæ contra Cain fa-
cta est. Audite hunc Dauidem fugientem Absalon, parri-
cidam, non quidem, de regno sollicitum: Dixit rex ad Sa-
doth: Reporta arcam Domini in urbem; si inuenero gra-
tiam in oculis domini, reducet me, vt ostendat mihi eam;
non dixit restituet mihi regnum, sed offēdet mihi arcam
suam. De illo enim statim ait: Si autem dixerit mihi, non
places, præsto sum, faciat mihi quod bonum est coram se.
Vides illum de venia delictorum sollicitum, vt appareat
in conspectu arcæ Dei & regno renunciantem libentis-
sime? O quot inueniemus, qui cum decem periurijs alie-
nas ædes & vestes occupant nihil minus quam de venia
& peccatorum propiciatu curantes. Dilata & pondera.
Vir sanctus & timoratus solum procurat Deum sibi pla-
catum, solam remissionem peccatorum, solam indulgen-
tiam, nihili faciens regnum & coronam. Præsto sum, si do-
mino non placeo, inquit. O sanctissimum verbum, si Do-
mino nō placeo præsto sum, amoueat me à regno, tollatq;
illud à me, & à domo mea, sicut fecit Sauli. Quam lōge ab
hoc auaritia & superbia. Regnum resigno in manus dñi, si
nō placet ei anima mea. Hoc super omnia, o reges vobis sit

1. Timo. 1.

1. Reg. 15.
ibi.

Nota.

2. Reg. 15.

Dauid re-
gno renun-
ciauit.

1. Reg. 15.

1. Reg. 15.

1. Reg. 15.

1. Reg. 15.

1. Reg. 15.

Reges.

1. Reg. 15.

Stabilimentum regni. curæ, & principes placere Deo. Hoc stabilimentum regno rum, hoc arx firmissima & inexpugnabilis. Scriptum est enim aduersus Heli summum sacerdotem, & aduersus do-

1. Reg. 2. mum eius. Nunc autem dicit Dominus : Absit hoc à me, sed quicunque honorificauerit me, glorificabo eum, qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Ecce dies veniunt & præcidam brachium tuum, & brachium domus patris tui, ut non sit senex in domo tua, & videbis æmulum tuum in templo, in vniuersis prosperis Israel, &c. Hoc ergo verbum, & principes super capita vestra scribite & diademata vestra. Placere domino. Et nunc reges intelligite, erudi mini qui iudicatis terram, seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam, ne quādo irascatur Dominus & pereatis de via iusta. Hæc via iusta in placendo domino inuenitur.

Psal. 2. Lex ergo iusta à Domino Deo decernitur statuiturq; ut à facie sua eiiciatur, qui legem eius & mandata eiicit, despiciens seruare ea. Feriam ergo pactum, O homo inter te & Deum tuum, hocque sit firmum statutum si desideras adesse in conspectu oculorum Domini Dei tui, nec proijci à facie eius, ne proicias tu etiam sermonem domini, de quo audi hunc Dauidem, imo dominum per illum. O disti disciplinam proiecisti sermones meos retrorsum: sed & grauioribus verbis aduersus Heli, & duos filios eius loquutus est dominus per Samuelem: Quare calce abiecistis vi-

1. Reg. 2. *Contemptus Dei magnus.* ti nam meam, & munera mea, quæ præcepi vobis, ut offerantur in templo, & magis honorasti filios tuos quā me, ut comederetis primitias omnis sacrificij populi mei Israel? De hoc etiam sacratissimus Paulus. Quantò magis existimatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit? Væ nobis qui legem & sanctum domini Dei nostri mandatum calce abijcimus, cuius sacrificium calce, & filium Dei pedibus conculeamus. Nunquid non iuste nobis scum agit Dominus abijciens nos à facie sua, cuius legem

retror-

A retrorsum abijcimus, cuius sacrificium calce, cuius filium pedibus, conculcamus. O magnum contemptum proijcere retrorsum domini sermones, qui super millia auri & argēti deberent existimari. O dignum & meritissimum supplicium, quod à facie domini abijciatur, qui sermones eius de spiciens abijcit à se & à cogitatu suo. Nec hoc solum malū nostrum est, verum multò grauius & periculo plenum. Abijcientes sermones domini, vtrāq; manu apprehendimus mēdacium & iniquitates. De quibus sanctus Ezechiel *Cap. 18.* dicebat: Convertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris & non erit vobis in ruinam iniquitas. Proijcite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prauaricati estis, & facite vobis cor nouum & spiritū nouum. Et quare moriemini domus Israel. Quia nolo mortē morientis dicit dominus Deus reuertimini & viuite. Iniquitates sunt proijciendæ, nō Dñi sermo & sanctū mandatum, si non vis proijci à facie eius. Proijce à sinu cordis tui iniquitates tuas, sicut proijcis & excutis serpentem, veneno nāq; plusquam mortifero plenæ sunt. Heu quot passim reperie *Nota.* mus per omnes vias Hierusalem, qui tales serpētes foueāt etiam inter vbera cordis sui, qui fugerent & conuolarent, quærentes locum refugij, viso dracone aut aspide, & exeūt in occursum iniquitatū suarū, salutes à longe qualēcūq; opportunitatē, quæ ipsis cōtingat, vt antiqua desideria cōmpleāt, Dic de auaro, dic de luxurioso & iracūdo. Congratulantur sibi ipsis dato tēpore inuentaq; occasione, cum certe plusquā mortiferi sint serpentes, quos amplexātur. Et quid dicam? Si per somnium apparuerit bibisse aut tetigisse extremis labijs venenū, vide quot remedia, quot etiam martyria sustinent, vsque dum illud euomant, & tamen fouent in sinu, nutriunt in corde, amplexantur viroque brachio iniquitates suas. His dicit Spiritus sanctus: Proijcite à vobis omnes iniquitates vestras. Quare moriemini domus Israel? Quasi diceret: Non talem te ego creauī, non

Super Psal. 50. Homilia decimasexta.

destinaui te ad mortem, ad ignem, ad vermes, ad dentium C
stridorem, non creauit ego te ad carcerem & tenebras &
quare tu vis mori? Quare in luctum & æterna suspiria vo-
luntarie descendis? Quare in exilium patriæ tuæ cœlestis
gaudens abis, cum ad Angelorum societatem te ego ordi-
nauerim? Quare moriemini domus Israel? Proijcite à vo-
bis omnes iniquitates vestras, in quibus præuaticati estis,
& non proijciam vos à facie mea. Quod quantum sit du-
rum, & amarum, audite.

2. Reg. 13. Occiso Amon propter violationē Thamar sororis, in-
Eiectio à tersector eius Absalon fugit à facie patris sui Dauid, & cū
facie Dñi, venisset in Gessur fuit ibi tribus annis, & cessauit Dauid
persequi Absalon. Reconciliatus tandem patri suo per mu-
lierem Thecuitem & Ioab filium Saruizæ, reuersusque in
Hierusalem, dixit rex ad Ioab: Reuertatur Absalon in do-
mum suam, & faciem meam non videat. Mansitque Absa-
lon in Hierusalem duobus annis & faciem regis nō vidit.
Post quos dixit ad Ioab Absalon: Misi ad te obsecrans ut
venires ad me, & mitterem te ad regem, & diceres ei: Qua-
re veni de Gessur? Melius mihi erat ibi esse, obsecro er-
go, ut videam faciem regis, quod si memor est iniquitatis
meæ interficiat me. Notatē obsecro quam plura & magna
erant vnde Absalon delicias & dulcedinem capere posset.

Nota.

2. Reg. 14 Porro sicut Absalon vir non erat pulcher in omni Israel,
decorus nimis, à vestigio pedis vsque ad verticem, non
erat in eo vlla macula in superpro ornamento mulierum
erant capilli capitis sui. Audite maiora. Nati sunt Absalon
filij tres & filia vna nomine Thamar elegantis formæ, in
super in eadem ciuitate cōmorabatur, in qua pater eius Da-
uid. Quibus omnibus ad votū prospere cōtingētibus mœ-
rore tamē cōsumitur, quia non videt faciem patris sui Da-
uid. In quo signū habebat latētis iræ, flagellumq; iustæ vin-
dictæ, elegitq; mori, si nō licet ei per patrē faciem eius vi-
dere. Magna sunt hæc & imaginē rei præsentis referunt, &
quasi

A quasi in vmbra habet oculus mentis nostræ, vnde cognoscat quantum malum sit à facie dñi proijci. Compara singula singulis. Te ipsum in summa paupertate & extrema calamitate, cum Absalon abundantissimo, faciē Davidis cum facie Dei viuentis, desiderium naturale videndi Deum, quod ardentius vigeat in medijs inferni doloribus, cum desiderio Absalonis, quinq; denique annos cū æternitate, ciuitatem cœlestem cum tenebrosis inferni carceribus, vt vel sic eiectionis huius à facie domini malū aliquo modo deprehēdas & cū David ores: Ne proijcias me à facie tua. De hac eiectione interpretatur præsentē locū beatus Ambrosius. *Amb. A-* Quomodo proijciat Deus à facie sua audi dicentē: *polog. Da-* Tollite illum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. *uid. 1. cap.* Qui non emendatur à facie eius, in tenebris *14.* constituitur. Dilata & pondera, magnum enim ostium ad *Matt. 23.* loquendum & docendum in his, quæ diximus, aperitur.

B De alia eiectione sermonem faciebat beatus Gregorius *Gregorius* exponēs præsentē locū. A facie dñi eiicitur, cui spes veniæ *Desperatio Veniæ.* denegatur. Hic est qui desperat remissionē peccatorū. Surgite ergo, o magni peccatores & spe veniæ vires resumite, vt nō à facie dñi eiiciamini in æternū exiliū. Ad vos sermonē meū cōuerto, vt vos ad Dñm cōuertamini, multus enim est ad ignoscēdū paratissimūq; Videte quā immane flagitium, quam capitale crimen aduersus Dei bonitatem committitis, veniam à fonte remissionis & indulgētiæ desperātes. Si dñm fide cognouistis, si nomen saluatoris, quod est Iesus, fide percepistis sperate in illum, scriptum est enim: sperant in te qui nouerunt nomen tuum. Quod est nomē *Psal. 9.* eius? Iesus. Quam habet interpretationem? Saluator. Ipse *Lucæ. 1.* enim saluum faciet populum suū, dicit Angelus Dñi ad sacratissimum sponsum virginis, à qua seruitute aut captiuitate, saluum faciet populum suum? Nunquid ab Aegyp̄tia *Nomē dñi.* ca aut Babylonia? A nulla istarum. Iam enim transierunt. Est ne alia miserior aut durior? Est certē & per omnia *miseram-*

miserabilior & grauior. Quæ est illa? Audite Angelum C
dicentem. Ipse saluum faciet populum suum à peccatis eo-
rum. Hæc est potentia hæc est misericordia nominis Dei
nostri, in quem iubentur sperare, quicunq; illud noue-

Psal. 24. runt. De quo & alio loco: Propter nomen tuum propitia-
beris peccato meo, multum est enim. Quod est multum, o
rex & propheta, peccatum tuum an nomen domini? No-
men domini certe. Multus est enim ad ignoscendum, mul-

Eccle. 51. tum est nomen eius. De quo alia scriptura dicit: Liberasti
me secundum multitudinem misericordiæ nominis tui.
Cognosce ergo Dominum, o homo, multitudinem miseri-

Exod. 15. cordiæ nominis eius, omnipotentiamque. De quo scriptum
est: Omnipotens nomen eius. Est ergo nomē dñi multum
ad ignoscendū, multæ misericordiæ & omnipotēs, vtrūq;

Augu. To- enim requiritur. Vnde beatus Augustinus de re hac dispu-
mo. 10. ser tās inquit: Forsitā cogitat aliquis tā grauiā se admisisse pec-
mone. 58. cata, vt iam Dei misericordiā promereri non possit. Absit
de tēpore. hoc à sensibus omniū peccatorū. O homo quicūq; illā pec D

catorū multitudinē attēdis, cur & omnipotētiā cœlestis
medici nō attēdis? Cū enim Deus velit misereri, quia bo-
nus est, & possit quia omnipotēs est, ipse cōtra se ianuā pie-
tatis claudit, qui Deū sibi misereri, aut nō velle, aut nō pos-
se credit, cum aut bonum, aut omnipotentem esse diffidit.

Nemo ergo nec post centum peccata, nec post mille tri-
Grego. lib. mina, de misericordia diuina desperet, & beatus Grego-
33. in Iob rius docet: In peccatoris pectore incessanter debet spes &
cap. 11. fortitudo cōiungi, quia incassum misericordiā sperat, si nō
etiā iustitiā timeat: incassum iustitiā meruit, si non etiam

de misericordia confidat: Magnum ergo crimen, ma-
gnūque & ingens periculum de venia desperare, cum ex
multis bonitatem Dei, longanimitatem & patientiam

2. Reg. 12. eius, imò thesauros patientiæ eius didicerimus. Pepercit

3. Reg. 21. nanq; Dauidi adulterium & homicidium, pepercit etiam

Achaz. Achaz sacrilego & homicida, ne in diebus eius induceret
malum,

- A** malum, qui si in illa humilitate & pœnitentia, quam cœ- *2. Paral. c. ultimo. Manasses.*
perat perdurasset, nunquam ab illo Dei misericordia di-
scessisset. Et quid de impijsimo Manasse Rege Iuda dicā?
Adeò sacrilegus & impius fuit, vt totam Hierusalem omni
iniquitate repleuerit. Et tamen post hæc in captiuitatē du-
ctus & in carcerem missus, cum grandi humilitate pœni-
tentiam agens, ita gratiam Dei obtinuit, vt mereretur in-
ter Dei amicos postea numerari. Qui ergo istis tantis acta-
libus peccatoribus veniam dedit, paratus est & nobis, si in
veritate conuertimur, non solū peccata dimittere, sed etiā
æternam beatitudinem dare. Ne desperādo augeamus pec-
cata propositus est pœnitentiæ portus, rursus, ne sperando
augeamus, datus est dies mortis incertus. Heu quātum ma-
lum, quotidie sibi conciliant, qui spe veniæ in veniam pec-
cant. In vulneribus fracturis corporum magnam hanc ani-
marum cognoscite infirmitatem. Si enim alicuius pes fran- *Similitudo*
gatur aut manus, cum labore solet ad pristinum officium
reuocari, si verò secundò & tertio, & adhuc frequenter in
eodem loco membra ipsa frangantur, cum magnis dolori-
bus vulnera ipsa curanda sunt, & tamen post longas & mul-
tas tribulationes, vixerit antequā ad pristinum statū mem-
bra ipsa valeant reuocari. Sic nimirum si semel aut bis ali-
quis peccauerit & sine aliqua dissimulatione, ad pœniten-
tiæ lamenta confugerit, pristinam incolumitatem sine ali-
qua mora, & forsan sine aliqua fœditate recipiet. Si verò
peccata peccatis cœperint addi, & animarū vulnera magis
regendo vel defendendo putrescere, quā confitēdo & pœ-
nitendo curari, timendum est ne veniens in profundū con-
temnar, & contēnendo desperet, & à facie domini abijcia-
tur, de quo valde sollicitus noster David inquit: Ne proij-
cias me à facie tua, &c. Sicut exposuit beatus Gregorius.
Iam ad sententiam beati Augustini accedamus. *Ambr. A-*
Inquit sanctus doctor in præsentis loci expositione. Ne *pol. David*
proijcias me à facie tua: Quasi vltimus seruus humiliat se, *1. cap. 14.*
& quasi

Super Psal. 50. Homilia decimasexta.

& quasi in peccato deprehensus, & offensæ reus obsecrat, C
Nota Val- ut flagelletur potius, quam proijciatur à facie Domini. Vi
de. dete obsecro, & ante oculos mentis vestræ propositū ma-
 gnum spectaculū considerate. Quasi ad genua Domini sui
 prouolutus rex David, non audet ad celos oculos leuare,
 præ multitudinem confusionis & verecundiæ, quasi fur, in
 peccato deprehensus, cōfunditur & offensæ reus obsecrat.
 Ne proijcias me à facie tua. Ecce in flagella paratus sum,
 Ecce corpus meum ad pedes tuos iacet, calce percutite me,
 tantummodo à facie tua ne proijcias me, ne a similiter de-
 scendētibus in lacum. Sentite hoc in vobis fratres charissi-
 mi, quod & in Dauide, qui cum in regiā forma esset, qui
 cum sceptro & corona excelleret, tanquam vilissimum
 seruum se reputat in adulterio deprehensum, & ad genua
 Domini iacet, iunctis manibus, & humilibus oculis, quæq;
 dura & aspera potius, quā à facie Domini sui eiici, eligens.
 Quid enim ad hāc eiectionē potest cōparari? Etiā per to-
 2. Reg. 12. tā vitā, quod sibi à dño per Nathan cōminatū est, quod sci-
 licet, non recederet de domo eius gladius vsq; in sempiter-
 nū, quotiescunq; contingebat huius orationis memor, hu-
 militer & tanquā de manu dñi acceptabat. Intuemini hūc
 2. Reg. 15. Dauidē humiliatū valde à filio suo Absalō, nudis pedibus
 & flens ascendente in chium oliuarum operto capite, qui
 cum venisset vsq; Bahurim, ecce egrediebatur deinde vir
 de cognatione Saul nomine Semei, & maledicebat & mit-
 tebat lapides cōtra regem, ita loquebatur cū malediceret.
 Egredere egredere vir sanguinum & vir Belial. Volenti
 autem Abisai, illatam iniuriā vlcisci, respondit Rex Da-
 uid; Dimitte vt maledicat iuxta præceptū Domini. Super
 quod beatus Augustinus. Et cum ille iaceret maledicta in
 regem, iratus vnus ex comitibus David, voluit ire & per-
 Psalm. 50. cutere eum, prohibetur à David. Et quomodo prohibe-
 tur? Vt diceret: Deus illum misit, vt mihi malediceret.
 Agnoscens culpam suam, amplexus est pœnam suam.
 Ne

- A** Ne murmures ò homo aduersus Dei flagellum, sed potius *Flagellum*
 elige illud, quam ut à facie eius proijciaris. De quo sacra- *Dei humi-*
 tissimus Paulus. Fili mi noli negligere disciplinam domi- *liter acce-*
 ni, neque fatigeris, cum ab eo argueris. Quem enim dili- *piandum.*
 git Deus castigat, flagellatautem omnem filium quem re- *Ad He-*
 cipit (extraueus ergo erat siquidem recipitur). In disci- *bra. 12.*
 plina perseuerate. Tanquam filijs offert se vobis. Deus. *Prouer. 13.*
 Quis enim filius, quem non corripit pater? Quod si ex-
 tra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, er-
 go adulteri, & non filij estis. Iam intelligite senten-
 tiam Pauli cum dicto propheta & expositione beati *Justina. 1.*
 Ambrosij. Seruus non manet in domo in æternum di- *cap. 10.*
 cebat dominus. Iesus, ergo qui flagellator tanquam fi-
 lius à domino, non eiicietur à facie eius, sed manebit
 in domo patris sui in æternum, in qua multæ mansio-
 nes sunt. In disciplina perseuerate, inquit Paulus. Ra- *Ioan. c. 8.*
 pinam enim bonorum suorum passi fuerant Hebræi, *Ioan. c. 4.*
B & quidem cum gaudio. Omnis namque disciplina in
 præsentem non videtur esse gaudij, sed mœroris, postea
 autem fructum pacatissimum exercitatis per eam red-
 det iustitiæ. Videte quantum saluti peccatoris con-
 sulat Deus, cum flagellum ad eius correctionem im-
 mittit, ut emendatus non proijciatur à facie eius, sed
 maneat in domo eius & conspectu in æternum, de quo
 valde sollicitus noster David, orat dicens: Ne proj-
 cias me à facie tua: & spiritum sanctum tuum ne afe-
 ras à me.
 Ecce secundam huius versus orationem, quam beatus
 Hieronymus de spiritu prophetiæ exponit dicens: Spiritum
 tuum sanctum ne auferas à me, id est, spiritum prophetiæ. *Nota Val-*
 Duo dimanant ex dono ac spiritu prophetiæ, alterum *de.*
 magnificat prophetam ipsum, alterum verò ad Dei glo- *Prophetia*
 riam maxime spectat, cum proximorum ædificatione, *& prophe-*
 quod si placet sit tertiū. Hæc omnia docet nos beatissimus *ta.*
 Paulus

Paulus Apostolos. Annumerans quodam loco graduū donorum celestium excellentiam, in primis posuit Apostolos, secundo verò prophetas. In quo facile excellentē hunc prophetarum gradū deprehendes, quippe qui statim post Apostolos annumerantur, licet ordine temporis priores fuerint. Agit ergo de perfectionis prioritate Apostolus cū inquit: posuit primò Apostolos, secundo prophetas. Spectat ergo ad exaltationem prophetarum donum prophetiæ & quam multum ad Dei gloriam & proximorum conuersionem ad fidem. Hoc secundum argumentum scribit

1. Epistol. ad Corinthios idem Apostolus, distinguens inter donum linguarum & prophetiæ post alia inquit: Si omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota, conuincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus occulta enim cordis manifesta fiunt & ita cadens in faciem, adorabit dominū, pronuncians quod vere Deus sit in vobis. Ecce apertissime dicit Apostolus, ad Dei gloriam prophetiam spectare, & ad salutem infidelium, quia conuincuntur, cū manifesta fiunt occulta cordis eorum, quibus propalatis, cadit in terrā adorans & confitens. Forſan ad hanc considerationem spectat,

Cap. 2. quod in hac eadem Epistola dicit idem Apostolus: Sermo meus & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in demonstratione spiritus & virtutis,

Orig. lib. 1. ut fides nostra non sit sita in humana sapientia, sed in virtute Dei. Super quod Origenes: His adijciendum, disciplinā nostram habere quandam demonstrationem propriam, diuiniorem quam sint Græcorum demonstrationes, quam

in princi- Apostolus vocat demonstrationem spiritus & virtutis. Ut

pio. Euse- pote spiritu, per prophetas fidem aſtruet; ijs quæ de Christi

binius Ceſ. li. ſto feruntur, virtute vero per prodigia, quæ facta credimus,

1. de præpa- tum argumentis alijs, tum quia superſunt etiam eorum ve-

ratione E- ſtigia. Absoluamus ergo prius dictum Apostoli: ut ad hoc

uang. c. 3. ſecundum veniamus. Ex prior ſententia manifeſte, demō-

Fidei no- ſtratur prophetiam ſecreta cordis aperientem, ad Dei glo-

ſtra demō- riam

Ariam conducere, unde sic conuictus infidelis cadens ador-
 rat, & confitetur adesse verum Deum, arcana pectoris pro-
 palantem. Magnum hoc nimirum & propter quod rogan-
 dus erat Deus optimus maximus à propheta: Spiritu tuum
 sanctum ne auferas à me vt amplius & multum magnificē-
 te. Sed (vt iudico) cum aliud sit prophetiæ genus, quæ re-
 morisima ab omni sensu, quia adhuc nō sunt, præuidit &
 profert, hæc sublimior profecto licet non ita conuincens
 in præsentī, sicut & illa, de qua Apostolus dicebat, conuin-
 citur ab omnibus, & ita cadēs in terrā adorabit dominum.
 Hæc ergo prophetia, quæ futura post multa annorum cur-
 ricula prædicat. Sublimior est illa, licet, incerta adhuc, dū
 non eueniunt, quæ prophetantur, maneat apud infideles.
 De hoc scriptum est: Da mercedem suis in diē tibus te, vt pro-
 phetæ tui fideles inueniātur & exaudi preces seruorū tuo-
 rum. Cum enim implentur, quæ prophetata sunt, iam fide-
 lis habetur propheta, iam conuincitur infidelitas, & confi-
 tetur adfuisse verum Deum & spiritum eius, quo solo reue-
 lante, scire potuit talis aut talis propheta, quæ ventura erāt
 & pendebant à sola diuina, aut humana voluntate. Hæc ni-
 mirum præuidi ab homine non possunt nisi à Deo, aut spi-
 ritu eius reuelante. Præuideri & prædici potest lunæ aut so-
 lis eclipsis, aquarum inūdatio, ventorum tempestas, natura-
 li scientia, humanæ vero voluntatis, aut diuinæ, operatio-
 nes minime gentium. Hoc demonstrationis genus vocat
 Apostolus ostensionem spiritus & virtutis, quam quidem
 diuiniorē esse demonstratiōem quam Græcorum dixit
 Origenes. Quo demonstratiōis genere vsus est dominus
 Iesus & sacri eius Apostoli millies repetentes verbum il-
 lud, vt adimplerentur, aut tunc adimplerum est, quod di-
 ctum est per prophetam. Quas obsecro habet vires huius-
 modi cōprobatio? Certè maiores quam omnis dialecticæ,
 aut Græcorum demonstratiōes, cum sit ostensio spiritus
 & virtutis, solus enim super cœlestis spiritus potuit reuela-

*Prophetiæ
aliud ge-*

Eccles. 36.

*Nota val-
de.*

Psal. 21. re sanctis prophetis, lanceis vulnerandum in cruce saluato **C**
 rem & clavis perforandum mitte dāq; sortē super incōsutilē
 tunicam, mouendaq; capita blasphemorum pharisęorum,
 quę omnia à sola humana volūtate pēdent, nō ab astrorum
 constellatione, non à fato, cum nullum sit. Quę omnia &
 cętera facta & gesta domini saluatoris prędicta sunt à pro-
 phetis, impletaque in Christo. Hęc est ostensio spiritus in
 fallibilis, conuincens omnem infidelitatem, Iudaicam prę-
 cipue, cum Iudęi sacros recipiant prophetas veridicosque
Tūc adim- iudicent. Propter quod toties repetitum est verbum illud:
pletū est. tunc adimpletum est vel vt adimpleretur quod dictum est
 per prophetam. Est hęc ostensio & demonstratio spiritus.
Euseb. Cę- Quod demonstrationis genus luculentissime & doctissi-
sariensis. me per continuos decem libros Eusebius Cęsariensis Epi-
 scopus persequitur, priori quidem loco proponens ali-
 quam veteris testamenti prophetiam, & secundo demon-
 strat in Christo adimpletam. Cui demonstrationi, quę spi-
 ritus ab Apostolo vocatur, si addatur illa, quę virtutis est, **D**
 per signa & portenta miraculorum, sicut sacri Dei & domi-
 ni nostri Iesu Christi Apostoli fecerūt, nullus aduersarius
 erit, qui cōtradicare possit. Quod si nullum creditur Apo-
 stolos fecisse miraculum, hoc est sublimius, longeque ab
 humana potentia quod vniuersa gentilitas, patrios Deos
 & leges & ritus relinquens ad Christi fidem, ex solo Apo-
 stolorum verbo etiam cum vitę discrimine & bonorum
Lege beatū temporalium, conuolauerit. Eos maxime Deos qui ab ini-
Atha. ora- tione seculorum apud omnes homines tam Gręcos quam bar-
tionē con- tra idola. baros, per regiones, ciuitates, agros, hostijs, diebus festis, lu-
in de in dis ac cęremonijs, ab omnibus regibus, tyrānis, populis, phi-
carnatio- losophis, legum latoribus, honorabātur atque colebantur.
ne verbi Cum ergo hoc prophetię genus tantum deseruiret Dei
Dei. glorię, & Christi fidei, & gentium vocationi & Iudeorum
Dauid defi- illuminationi, considerate quā rationabiliter quam sancte
deria. oret sanctus Dauid, Et spiritū tuū sanctum ne auferas à me,

A ut qui propter homicidiū & adulterium blasphemare feci
 nomen tuū, glorificare faciā dono prophetiæ omnes gētes,
 saluatorē ac ducē salutis eorū, Christū dñm. Ecce quo ten
 dit sacer propheta orans, ne auferat ab eo Deus spiritū pro
 phetiæ, ut, scilicet glorificet multo amplius Dei nomē pro
 pheria sua quam illud obscurauit magnis peccatis suis, hoc
 summis votis desiderat, & quasi hæreditario iure pœnitēti
 bus relinquit, ut qui nostris peccatis, præcipue publicis, fa
 mā, & nomē Dei nostri obscurauimus, iā post cōuersionē,
 ardeat cor nostrū in Dei glorificationē & clarificationem.
 Sed nota quod licet in peccatorū pœnitentia, gratia & spi- *Nota.*
 ritus sanctus cōcedatur & infundatur in corda gemētū, il-
 la tamē dona, quæ gratis data vocātur, nō necessario ipsam *Dona gra-*
 iustificationē comitātur. Hoc forsan est quod Apostolus *tis data.*
 scribit ad Corinthios: sectamini charitatē, emulamini spiri- *1. Epist. c.*
 tualia, id est dona Spiritus sancti, magis autē ut propheteris. *14.*
 Nā qui prophetat hominibus loquitur, & ad ædificationē,
B & exortationē, & consolationē. Quod argumentū ad lon-
 gū prosequitur. Cum ergo tam multā Dei gloriā, & Chri-
 sti Iesu dñi nostri exaltationē, cū tam multam proximorū
 ædificationē, exhortationē, consolationē, prophetia gene-
 ret, videte si aliquo modo superbus debeat iudicari sanctus
 Dauid orans: Et spiritū sanctū tuū ne auferas à me. Quam
 interpretationem germanā ac literalē iudico ex duobus.
 Primū quia sic interpretatur beatus Hieronymus præsentē
 locū. Secūdo, quia spiritus sanctus gratia sua inhabitans in
 cordibus iustificatorū, non aufertur nisi homine mortali-
 ter offendēte, dona autem gratuita licet sint sine pœniten-
 tia Dei, sicut testatur Apostolus, nō tamē post nostram pœ-
 nitentiam, teneretur Deus iterum illa concedere. Quod opti-
 mē sciens sanctus propheta rogat Deum dicens: & spiritū
 sanctum tuū ne auferas à me. Deus nanque non aufert spi-
 ritum sanctum suum iustificantem ab aliquo, nisi ab illo *Viri spiri-*
 deseratur eius lex & sanctum mandatum. Quod summo- *tuales.*

pere attendere debent viri spirituales, qui de donis grati- C
tis cœlestis spiritus congaudebant, multumque ditabantur
ex eis, vigilandum, inquam, est illis, ne domini sanctam vo-
luntatem & mandatū abijcentes, in magnā hāc iacturā de
ueniāt. Quia licet dñs Deus indulgentiā, & gratiā per pœ-
nitentiā concedat, forsan denegabit alia dona gratis data, si
cut dulcedinē cōtēplationis, lacrymarū gratiā, carnis mor-
tificationē, & mūdi contemptū. Quæ nimirū omnia quā
plurimum gratiā iustificantem sustēbant. Quæ & perdet
homo spiritualis propter suā ingratiitudinē, expositusque
erit cōmunibus aliorum periculis, & facile cader, & quidē
miserabiliter. Cum autem peccare cōtigerit, non solū pro
venia orandus est dñs, verum & pro donis suis gratuitis, ne
ab illis, quasi peregrinus, & extraneus factus, sterilisq; red-
ditus, quærat mundi gloriam, & carnis suæ curam in deside-
rijs faciat. De quo beatissimus Apostolus Paulus, postquam
probatuit præcessisse iam noctem, adesseque diem gratiæ in
quit sicut in die honeste ambulemus, non in comestationi- D
bus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicijs, nō in
cōtentione, & æmulatione sed induimini dñm nostrū Ie-
sum Christū & carnis curā nō perficietis in desiderijs. Qua
si diceret, necessario adesse carnis curā in desiderijs, quibus
dulcedo spiritualis deest, de quo multa ad longum sequen-
ti homilia. Videte ergo quantum curæ vobis debeat esse,
quod valde sollicitat cor sancti Davidis cum orat: Et spiri-
tum sanctum tuū ne auferas à me. Certē in toto corde oran-
dus est dominus Deus & in multis lacrymis, ac perseveran-
tia, non solum pro venia delictorum, verum & quam ma-
ximè pro donis eius gratuitis, illis præcipue, quæ ad
pabulum & sustentationem gratiæ iusti-
ficantis spectant. Quæ nobis con-
cedat pijsimus pater domini
nostri Iesu Christi
Amen.

Ad Rom.

13.

ASUPERPSALMVVMQVIN-
quagesimum. Homilia decima septima.

Redde mihi latitiam salutaris tui: & spiritu
principali confirma me.

ARGVMENTVM.

QUOD peccatori post pœnitentiam & gratiã iustifi-
cantem maxime cōueniat mentis eleuatio in Deū ad
gustādam diuinā dulcedinē, vī ablaſctetur euellatur
q̃ ab yberibus & delectabilibus sensuū carnaliū, qui
bus ante indulgentiam inherebat. Inter hæc verbum Pauli ad
Hebræos cap. 6. Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, ex-
ponitur cum beato Dionysio, Athanasio, & Hieronymo, In ex-
positione autem præsentis loci cum patrum sententijs demonstra-
tur, quod licet Dauid semper præuiderit nasciturum Christum,
B de ventre eius qui salutare Dei ab vniuersa scriptura appellatur
nō tamen eā animæ dulcedinem & latitiā post lapsum & repa-
rationē inde hauriebat, sicut cum sollicitus cum Deo suo ambula-
bat, propter quod rogat, vī sibi reddatur. Inter hæc de perpetua
virginitate sacratissime domina nostræ cū beato Ireneō super
verbū illud de fructu ventris tui ponam super sedem tuam, &
quāto a sanctis patribus pretio hæc latitia salutaris Dei in mun-
do venturi sit comparata & præcipue ab Abrahamo, de quo mul-
ta quantumq; bonum sit, & quanta salutis efficax in omnibus
& præcipue in peccatoribus pœnitentibus, cui timor comes esse
debet, non securitas.

Redde mihi latitiam salutaris tui: & spiritu
principali confirma me.

ECce iā septimo loco orat sanctus Dauid, in quo nō tan-
tum alsiduitatem orationis nos docet, sed etiam quam
multa peccatori post lapsum, & pœnitentiam sint necessa-

ria salutis remedia. Sunt tam multa quibus immergitur ma-
 la, quod si apertis & revelatis oculis aspicerentur a nobis,
 in orando, nō importunus, aut nimius videretur prophe-
 ta, sed quam nostræ salutis non simus contemptores. Sanat
 quidem Dei gratia nostrorum peccatorum liuorem & pla-
 gam tumentē, & de foetidissimo stercore erigit, vt cū sui po-
 puli principibus regni solum teneamus. Suscitatur quidem
 animam in peccatis mortuam, Dei filios nos facit, sed non
 ipsa gratia sufficit ad sequentem vitæ nostræ cursum per-
 agendum, sine speciali Dei auxilio, tanquam baculo neces-
 sario. Hoc semper fuit in Ecclesia creditum, confessum &
 prædicatum, de quo infra. Auertunt nos peccata nostra a
 summo & incommutabili bono, quod est Deus, & caduco
 ac temporali coniungimur, vnde integram rationem cul-
 pæ actus noster inordinatus induit, vnde etiam & damni
 poenam, ac sensuū, sibi cōciliat homo. Auertitur avarus ab
 infinita illa bonitate, quæ est Deus, coniungiturq; amore
 diuitijs, aut eorum concupiscentiæ. Auertitur adulter &
 fornicarius ab illa immēsa pulchritudine, quæ Deus est, &
 ipsa bonitas, iungiturq; meretrici, vnumq; cum illa corpus
 efficitur, & sic de alijs peccatis ac criminibus. Secundum-
 quæ maiorem aut minorem affectionem, aut conatum
 quē quisq; in peccato habuit, sic firmitus, aut minus immo-
 biliter cōiungitur cōmutabili bono. Nec ad hoc multorū
 actū spectatur reduplicatio, aut aliquis valde adherēs crea-
 turæ iudicetur, cū vnico, aut duobus valde efficacibus & in-
 tēsis hæc adhesio cōtingere possit, sicut & generari habitus
 in bono, aut in malo, quod facile in iracūdis & amātibus est
 reperire, qui plenissimo animo, plenissimaq; volūtate in
 vnū aut alterū ferūtur. Ex hac nimirū turpi ac periculosissi-
 ma cōiunctione omnis cōlestis dulcedo amara redditur,
 quasi de lōginquo spectatur, peregrinaq; iudicatur a pecca-
 tore. Vicinā ac familiarem habet sensuū delectationē, nec
 charius emendam iudicat, quā quod velit eam habere. Fa-
 cile

Isa. c. 1.

Psal. 112.

Gratia nō
 sufficit ad
 perseverā-
 tiam.

Ratio inte-
 gra culpæ,
 & poenæ.

Pœna dam-
 ni & sen-
 sus unde.

1. Cor. 6.

Nota.

A cile est pulchra videre, molliatangere, dulciagustare imò
& bibere, dulcis somnus, amabilis musica, pretiosa vindi-
cta. Et quid dicā? De presentibus indicat, quæ videtur, quæ
temporalia sunt, nihil de illis quæ nō videntur curās, quæ &
eterna sunt. Ad hūc, quasi peregrina & ignota lingua, de coe-
lestibus dulcedinibus, dulcoribus & gaudijs fiet sermo, do-
nec ab aspidū vberibus ablaetetur euellaturq;. Quod nō si
ne vi & radicum multiplici istu continget, sicut in arbori-
bus, quæ altas proiecerunt radices ad suam stabilitatem.

Hæc difficultas & inhabilitas omnibus peccatoribus
post grauem lapsum communis est, nec parua illis, qui cœ-
lestem dulcedinem & vitæ fontem gustauerunt, de quod
sacratissimus Paulus: Impossibile est eos, qui semel illu-
minati sunt, gustauerunt etiam donum cœleste, & parti-
cipes facti sunt Spiritus sancti, gustauerunt nihilominus
bonum Dei verbum, virtutesque seculi venturi & prola-
psi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam. Scio præsentem

B locum de sacramento baptismi debere interpretari, quod
per excellentiam quandam sacramentum luminis fidei,
ab antiquissimis patribus Dionysio & Athanasio vocatur
aduersus Nouatum hæreticum pœnitentiam post lapsum
de Ecclesia tollentem, quod certè reiterari, nec debet,
nec potest. Hæc sunt verba beati Athanasij. Iam hoc di-
ctum non excludit de Ecclesia, post lauacrum, peccatum
apœnitentia. Sed ostendit vnum esse catholicæ Ecclesiæ
baptisma, & non duplex, sicut alio loco dicit Apostolus.
Vna fides vnum baptisma. Hæc, cum sit germana præ-
sentis loci expositio, non hanc, de qua sermonem agimus,
tanquam notham ex adulterio excludit, congruit etiam &
illi, si tamen impossibile per difficile exponas, sicut inter-
pretatur beatus Hieronymus.

His omnibus quā necessaria sit mentis eleuatio abijs in-
ferioribus ad cœlestia, facile erit iudicare cuicunque. Nisi
enim eleuetur ad superiora post corporis mortificationē,

Oratio quæ necessaria penitentibus. multam, cœlestis dulcedinis rorem non percipiet, unde C
amara & insipida præsentia reddantur. His proculdubio
valde necessaria oratio, non solum illa, quæ gemitus ac sus-
piria domino Deo offert, verum & illa, quæ mentis ascen-
sus est in Deum, unde omne gaudium ac bonum, unde læ-
titia salutaris Dei negotiatur ac comparatur. Vides quam
necessaria pœnitentibus oratio & consideratio ad perseue-
rantiam? Desolatione desolata est omnis terra, quia nemo
est qui recogitet corde, dicebat quidam prophetarū. Hoc
Hiere. c. 12. summæ curæ est diabolo & Satanæ, auertere mentes pœ-
nitentium, à cœlestibus & contemplatione, ut terrenis in-
hærentes, facile decipiat, capiat, vulneret & tandem in
æternam captiuitatem & seruitutem redigat. Quod cum
optimè sanctus Dauid intelligeret, expertusque fuisset per
multos dies & menses, orat: Redde mihi lætitiā saluta-
ris tui. Cum enim illa mentis meę visceribus aderat dicebā:
Psal. 129. 61 Nō mouebor amplius cū autem auertisti faciē, tuā à me fa-
ctus sum conturbatus, & heu quam miserabilis & miser, D
cæcus & nudus. Quo loco valde congruenter vsus est ver-
bo, Reddere, ut sibi familiarem antiquitus ostenderet, su-
gisseque in præsentiarum ab illo. Quod enim redditur,
Apolog. 1. antea habuimus, aut nobis debetur, sicut exponit beatus
Dauid c. 16 Ambrosius.
Vnde nota, omnia illa, de quibus proximè sermonem
fecimus, per pœnitentiam nobis conceduntur. Promis-
sacnim est venia pœnitentibus, promissa est gratia quæ
est vita æterna, idest, principium & pignus vitæ æternæ
in Christo Iesu domino nostro. Dona verò gratis data, aut
familiarem Dei amicitiam non necessario cum gratia ius-
tificante nobis concedit dominus Deus noster. Propter
quod orabat in superioribus Dauid & spiritum tuum san-
ctum ne aueras à me, idest, spiritum prophetiæ sicut suo
loco interpretari sumus. Hoc enim donum gratuitum est,
neque delege communi sic habilis redditur mens nostra
ad

A ad ascendendum in Deum post poenitentiam, sicut antea sibi licebat nisi sit adeo excellens dolor contritionis, & vis amoris & dilectionis, ut consummat sicut in sacrificio Heliae, *3. Reg. ca. 18.* de quo scriptum est: Cecidit autem ignis domini & voravit holocaustum, & ligna & lapides, pulverem quoque & aquam, quae erat in aqua ducto lambens. Quod cum vidisset omnis populus cecidit in faciem suam & ait: Dominus ipse est Deus, dominus ipse est Deus de quo infra. Sic contigit mulieri peccatrici, sic & sacratissimo Paulo, qui statim post conversionem suam, qua ardentissimo dolore & amore plenissimaque voluntate dixit domino Iesu: Quid me vis facere? De quo dominus ad Ananiam: Vade quaere Saulum Tharsensem. Ecce orat. Nec desunt qui dicant de hac oratione, qua altissime ferebatur mens Pauli, ipse sermonem agere cum scribebat: Scio hominem ante annos quatuordecim raptum usque ad tertium caelum. Rogandus est igitur dominus Deus a iustis, qui ceciderunt & gustaverunt donum caeleste, quamque suavis sit Deus, & ab illis, qui communem vitam agentes, a domino & sancta lege recesserunt, redde mihi laetitiam salutaris tui & spiritui, &c. Super quod beatus Basilus: Etiam atque etiam peto, ut mens mea pristinam felicitatem & contra carnales concupiscentias pugnandi vim: atque virtutem recipiat. Iam praesens locus ad longum ex sanctorum patrum placitis exponatur. *2. Cor. c. 12*

Inquit beatus Hieronymus: Redde mihi laetitiam salutaris tui, id est, Christi tui, illam exultationem, quam in illo habui, priusquam peccaaverim. Salutaris Dei patris Christus est. Ac si dicat: Sicut antea praevidebam per spiritum, Christum in carne venturum & modo sic faciam. Vult dicere beatus Hieronymus: Sicut antea praevidebam, id est, cum illa mentis dulcedine & spiritualis laetitiae iubilo, venturum Christum in mundum, sic modo praevideam, modum non substantiam indicat. Semper enim

prædidit certissimusque fuit de aduentu Christi in carne. **C**
 Nolo disputes an peccatum Dauid posset impedire ad-
 uentum filij Dei in mundum, cum scias propter pecca-
 tores venisse; cum certissime scias absolutam esse ad-
 uentus sui promissionem & iurandum, dicente domi-
 no ad Abraham: Per me metipsum iuravi, dicit domi-
 nus, in semine tuo, quod est Christus, benedicentur om-
 nes gentes. Quem locum interpretatur Diuus Paulus.
 Iuravit & dominus Dauid: De fructu ventris tui ponam
 super sedem tuam. De qua sede Angelus ad sacratissi-
 mam dominam nostram: Dabit ei dominus sedem Da-
 uid patris sui. De quo lege beatos Athanasium & Ire-
 naum. Hæc sunt verba Irenæi. Propter hoc enim & de
 fructu ventris eius, regem promissit, quod erat proprium
 virginis prægnantis, & non de fructu lumborum eius,
 nec de fructu renum eius, quod est proprium viri gene-
 rantis & mulieris ex viro conceptionem facientis. Cir-
 cūcripsit ego genitalia viri in promissione scriptura, imò **D**
 verò nec commemorarentur quia non ex voluntate viri
 erat, quod nascebatur. Citra ergo omnem dubitationem
 & cōtrouersia sit, certum semper fuisse Dauidē, de aduen-
 tu filij Dei in carne. Hinc latitia mens eius profunde-
 batur, hauriebatque aquas gratiæ & dulcedinis de fontib-
 us saluatoris: Preuidebat in spiritu Christi in carne ven-
 turum & gaudebat, sicut de Abraham testatur scriptura, &
 dominus Iesus: Exultauit ut videret diem meum, vidit &
 gauisus est. Hanc sententiam expositio beati Augustini cō-
 firmat. Ita à sanctis patribus dispensatio carnis susceptæ, fu-
 tura credebatur, sicut à nobis facta creditur. Tempora va-
 riata sunt, non fides.

Summopere huic argumento intendendum iudico, si-
 quidem tanti illud facit Dauid, nosq; valde necessaria om-
 nibus poenitētibus dicebamus in superioribus. Quis enim
 aut à presenti latitia retrahet sensus carnis sue, aut cōtinua

Are poterit pœnitentiæ dolorem, sine dulcedine salutaris Dei? Hæc, vt gustaret Abraham pater nostræ fidei, dedit charissimum, vnigenitumque filium Isaac, nec ad horam dubitauit. Lege quæ de illo enarrat scriptura, quid etiam dominus Iesus dixerit. Tentauit dominus Abraham & ait: Tolle vnigenitum tuum Isaac. Lege Tertulianum & ad longum Origenem, magifica valdeque sublimia sunt, quæ de illo scribit, nec minus dulcia, ad multa enim tibi deferuient. Hic maximus patriarcharum vidit diem Christi in Isaac & ariete. Vidit diem redemptionis nostræ, vidit mysterium incarnationis domini, vidit & gaudis est. Vidit à longe, à longeque saluauit, à longe per mille octingentos quinquaginta & tres annos, adorauit venturū redemptorem, vidit, & gaudis est. Duo inquit de Abraham dominus noster Iesus Christus: Exultauit vt videret, vidit & gaudis est: Valde mirabile est quod præuiam dicit exultationem, antecedentemque ipsam historiam, in qua sibi aperiabatur sacrum mysterium, Magnum & mirabile est hoc nimirum. Quid antecessit historiam, in qua vidit diem Christi? Dominica iussio sibi præcipiens, & qui dē cū magno verborū pondere, ad feriendū cor sacri senis: Tolle filium tuum vnigenitum quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, & ibi offeres illum in holocaustum, quod totū igni absorbetur post mactationē. Hoc est historie sacre anteceds. De quo dicit saluator: Exultauit vt videret. Non quidem charius emitur huius mysterij visio, etiā si in pretiū amātissimi Isaac interfectio & holocaustū exigatur: de quo Beatissimus Paulus: Fide Abraham nō hæsitauit, cū vnū offerret, &c. Quo loco non intendo Abraham fidem magnificare, sed verbum illud, non hæsitauit, vt doceā quo gaudio beatissimus senex, abiit immolare sacrum filium, qui iam quasi annum trigessimū agebat, sicut facile colligitur ex lib. Genesis. Quantas verò causas & quam magnas habuerit doloris & mœroris satis eleganter expo-

Tertulianum & ad longum Origenem, magifica valdeque sublimia sunt, quæ de illo scribit, nec minus dulcia, ad multa enim tibi deferuient.

Origenes. hom. 22. in Genesis.

Nota Valde.

Genesis. 22.

Vis argu. Ad Heb. 11. c.

Isaac. Cap. 19. 20 21.

exponit Origenes. Et tamen gaudet & exultat ut videat C
diem Christi: Gaudebat non quia amantissimum fi-
lium iugulabat, sed quia in morte eius, Christi myste-
rium cernebat.

Genes. 37. Considera & nepotem eius sanctum Iacob morti
proximum, cum videret diem Christi, qui antea dice-
bat: Descendam lugens ad filium meum in infernum,
Genes. 49 quanta cum lætitia iam moritur & inquit: Salutare tuum,
Iacob vi- expectabo dñe, hoc scilicet de quo propheta David: Red-
dit diem de mihi lætitiā salutaris tui. Dices in quo vidit tunc in le-
Christi. cito salutare Dei & diem Christi? Audi illum cum venit
ad benedicendum Iudam, de quo dominus noster Ie-
sus Christus natus est secundum carnem. Iuda te lauda-
bunt fratres tui. Catulus leonis Iuda, ad prædam ascen-
disti fili mi, requiescens accubuisti sicut leo, & quasi le-
ona. Quis suscitabit eum? Non auferetur sceptrum de Iu-
da, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus
est, & ipse erit expectatio gentium. Lavabit in vino sto-
lam suam, & in sanguine vux pallium suum. Pulchrio-
res sunt oculi eius vino, & dentes eius lacte candidio-
Theod. q. res. In qua sententia præter alia multa, hæc duo præci-
169. in Ge pue sub literæ velamine clauduntur, quæ nobis refera-
nes. Chrys. ra sunt, Christi Iesu domini nostri passio, eiusque glo-
hom. 67. riosa resurrectio, sicut testantur antiqui patres Ecclesiæ.
Aug. lib. Theodoretus, Chrysostomus, Augustinus, Eusebius Cæ-
de essentia sariensis Episcopus, Origenes, &c. Hi omnes & quam plu-
diuin. c. 20 res alij constanter asserunt. Iudam, id est, dominum no-
Euseb. lib. strum Iesum Christum, qui de Iuda secundum carnem na-
8. de demō tus est, tum quidē stolam sui sacratissimi corporis lauisse
stra. euan. in sanguine vux, cum in sua passione suum sacratissimum
demōst. 1. corpus non semel aut bis suo sanguine fuit tinctum. Hæc
Orig. hom. cum prævidisset morti valde proximus sanctus patriarcha
17. in Ge- Iacob, cum gaudio inquit: Salutare tuum expectabo domi-
nes. ne, & iuxta fidem hanc defunctus est.

A Stetergo præsens testimonium in ore horum duorum patriarcharum, ut quæ comprobanda proposuimus, robur habeant, nimirum cognitionem attentamque meditationem salutaris Dei ad quæque grãdia & difficilia perficienda, usque ad mortem vnici filij, usque ad tolerandam propriam mortem, esse efficacem valdeque vtilem pœnitentibus, pro qua orat sanctus Dauid dicens: Redde mihi obsecro lætitiã salutaris tui, id est, sicut antea cum magna mentis hilaritate, spiritualissimaque lætitiã preuidebam Christum in carne venturum, sic & modo faciam. Hoc erat omnium patrum gaudium, hæc eorum exultatio grandisque lætitiã, alia mente reuoluere multotiesque in secreto orationis eorum dicere: Salutare Dei, qui est Christus dominus, veniet & saluabit nos. Quem cum manibus suis senex ille antiquusque dierum Simeon iustus teneret, dicebat: Nunc dimittis seruum tuum domine in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum. Quis obsecro religiosa mente cogitans, venturum dominum Deum de sinu omnipotentis patris in vterum virginis, ut carnem nostram assumeret, fieretque verus homo, non exultauit, non perfusus fuit lætitiã? Quis peccatorum, viribus sacræ spei assumptis, non lætabatur in sua pœnitentia, cum lumen fidei, aduentus salutaris Dei, lucebat menti eius? Verbum eorum familiare hoc erat: Ipse veniet & saluabit nos. Hinc eorum fortitudo. Hinc eorum animus inuincibilis in quibuscunque difficilibus tolerandis. Sic docet nos sacratissimus Paulus. Recogitate eum, qui talem a peccatoribus sustinuit contradictionem, ut non fatigemini animis vestris deficientes. Magnū documentum nimirum, valdeque consonum superiori. Eadem fides, tempora diuersa. Eadem sit & consideratio & recogitatio, ut lætitiã de salotari Dei bibamus ad currendam viam pœnitentiæ. Summopere gaudendum nobis, quia Deus factus est homo, quia patres nostri lætabantur in sua pœnitentia, quia futurus erat homo. Summopere gaudendum

Lætitiã salutaris Dei quæ efficitur

Gaudiū patriarcharū

Luc. 2.

Hebr. c. 12.

Lætitiã pœnitentiũ

Super Psal. 50. Homilia decima septima.

dum gratulandumque est nobis, quia frater noster, nostræ **C**
 carnis particeps factus est, Deus & dominus noster. Maxi-
 mè exultandum, quia natura nostra usque ad diuinitatis
 in Christo ascendit fastigium. Vnde verè & religiose di-
 ctum est: Homo factus est Deus. Sicut & fideliter scripsit
 Cap. 1. sacratissimus Ioannes: Verbum caro factum est. Ille, qui
 Heb. 2. nunquam angelos apprehendit, semen Abraham apprehendit.
 Nunquid non patribus & nobis causa magnæ lati-
 tiæ hæc? Nunquid non eius consideratio ac contemplatio
 inundans intra omnia viscera gaudium? O felix anima
 cui datur, vel cui redditur lætitia salutaris Dei. Nunquid
 non spes veniæ cum illa? Nunquid non indulgentia pecca-
 torum? Nunquid non liberatio à durissima seruitute pec-
 cati? Nunquid non libertas filiorum Dei, de hoc vitæ fon-
 Rom. 8. c. te? Audi Apostolum. Qui proprio filio suo non peper-
 cit, sed pro nobis tradidit illum, quomodo non etiam om-
 Nota. nia cum illò nobis donauit? Vbi nota verbum, Donare, de
 præterito esse, non de futuro. Donauit inquit quasi aperte **D**
 diceret, Omnia remissio, salus, resurrectio, &c. Iure & me-
 rito Christi concessa sunt nobis, nihil aliud restat, quam vt
 tu animo contrito & humiliato velis ea recipere. Pro-
 pter hoc ius, quod in Christo & à baptismo eius acce-
 Ephes. 2. pimus, magnificas voces illas intonuit beatissimus Pau-
 lus, quæ supra modum spirituales lætitiæ, auribus no-
 stris ingerunt: Conuiuificauit, conresuscitauit, confedere
 nos fecit in cœlestibus cum Christo. Sit ergo tibi ò homo
 ò poenitens aisi dua consideratio salutaris Dei, vt eleuen-
 tur sensus tui ab his inferioribus, despiciasque delecta-
 bilia eorum, sub quibus latet venenum mortiferum, si-
 Thren. 3. cut sub melle. Tunc adimplebitur quod scriptum est: Se-
 debit solitarius & tacebit, & leuabit se supra se. Hoc ma-
 Osee. ca. 2. xime necessarium, ne iaceat infra se. Et illud. Ducam
 eam ad solitudinem, & loquar ad cor eius & lactabo eam.
 Tunc adimplebitur quod in Canticis canticorum religio-
 sa

A sa mēs inquit: Sub vmbra illius quem desiderabam sedi, & fructus eius dulcis guturi meo. *Cap. 5.* Quæ est hæc vmbra? Illa de vmbra qua dictum est ab angelo ad sacratissimam Mariam: Et quid? virtus altissimi obumbrabit tibi, in vmbra celebratum fuit *Luc. 1. c.* sacrum incarnationis mysterium. Ad diuinitatem carne mortali obumbratam, refert beatissimus Leo Papa, quod *Leo sermo* scriptum est, obumbrabit tibi. Seruilem formam obumbrata *nede incar* magestatis suæ dignitate suscepit. Sub hac vmbra sedens *natione* religiosa mens, fructus eius dulces experitur, vnde quæque *Dei.* delectabilia sensuum despiciat animeturque ad prosequendum poenitentiam. Huc inuito vos fratres mei charissimi, *Can. 2.* fugite de medio Babylonis & saluet vnusquisque animam *Hiere. 51.* suam. Fugite ad deserta, ad montes, ad bestiarum antra & cubilia, recogitate salutare Dei, quam humilis venit in mundum dominus Iesus, pannis inuolutus repositus fuit in præsepio inter duo animalia, sed aderat illi matris virginalis decor & regius. Recogitate quam dolens inclinauit caput suum in cruce, reddens patri spiritum, cum tenebræ factæ essent super terram. Ecce lætitiæ & gaudij fontem purissimum, & perennem. Omnes sitientes venite ad aquas *Esā. 40. 55.* properate, emite absque vlla commutatione vinum ardentis charitatis, & lac dulcedinis castissimæ, pro qua orat sanctus Dauid: Redde mihi lætitiā salutaris tui. Quærebant illi antiqui patres lætitiā à Christo in mundum venturo, quærite & vos ab ipso, qui iam venit. Fides eadem, tempora diuersa, efficaciorque causa ad suum effectum, cum esse reale haber, quam cum solum mente apprehenditur futura. Longè aberant illi à venturo Christo, quam nos ab ipso, qui venit & abiit in cælum. Ab Abraham vsque ad Christum anni. 1853. fluxerunt. A Christo autem vsque ad nos anni. 1575. Fides ergo cum sit eadem, sit & deuotio sancta, sit salutaris lætitia. Sed illud summo opere curādū cū eodē Davide, ne habita hac lætitia secura & minus cauta, ac timorosa, reddatur mēs hac

Nota Val-
de.
Letitia &
timor si-
mul.

Psal. 85.
nostra,

nostra, vnde denuo præceps ruat in Barathrum peccatorū. **C**
 Propter quod sic orabat ipse propheta: Latetur cor meū:
Psal. 85. vt timeat nomen tuum super quem locum scribit beatus
Grego. sup. Gregorius: Non dicit latetur vt securum sit, sed letetur, vt
per. timeat. Salutaris lætitia, cuius comes timor est. Ac si aper-
Psal. 50. te dicat: Ita me correctum facito gaudere de venia, vt nun-
 quam definam, suspectus esse deculpa. Crediderunt filij Is-
 rael aut multi eorum, nihil sibi superesse periculi, post mi-
Exod. ca. rabile transitum maris Rubri, postquam AEgyptios vide-
14. runt mortuos super litus, gausi sunt valde. Sed nota quid
 de illis dicat scriptura, Viderūt AEgyptios mortuos super
 litus maris & manum magnam, quam exercuerat dominus
 contra eos. Timuitque populus dominum & crediderunt
 domino & Moyse seruo eius. Post hunc timorem ecce gau-
 dium, & lætitiā. Sumpsit Maria prophetissa soror Aaron
 tympanū in manu sua, egressēq; sunt omnes mulieres post
 eam, cum tympanis & choris, quibus præcinebat: Cante-
 mus domino, gloriose enim honorificatus est, equum, & af- **D**
 censorem deiecit in mare. Dignum & iustum, & necessa-
 rium est, domino Deo nostro, pro magno redemptionis
 beneficio, laudes & gratiarum actiones reddere, gaudere
 de redemptione & manu magna quam in illa exercuit do-
 minus Iesus. Sed post laudes & gaudium, timendum nobis
 est, nondum enim comprehendimus. Restat longior via,
 multæque amaritudines, multiplexque tentatio, sicut & fi-
 lijs Israel, de quibus nihil illis curæ erat, quas & præuidere
 oportet viros religiosos, armareque cor suum & preparare
 ad tentationem, militia enim est vita nostra super terram,
Iob. 7. dum in carne hac mortali viuimus, & vnus victoria inimi-
 ci, alterius est rabies & incendium ad debellandū nos. Præ-
Nota val- parandum est ergo cor nostrum post tentationem ad bel-
de. lum. Etiam si videas AEgyptios super litus maris pœniten-
 tiam mortuos etiam si per reuelationem ostendat tibi Deus
 dimissa peccata tua, adhuc timendum est tibi, adhuc oran-
 dus

- A** dusest Dominus Deus, adhuc auxilium gratiæ suæ querendum. Vide & considera quid contigerit illis post magnam illam lætitiā, quia eueniet & tibi, omnia enim in figura nostri contingebant illis. Tulit igitur Moyſes Israel de mari Rubro & egressi sunt in desertum Sur, ambulaueruntq; tribus diebus per solitudinem & non inuenerunt aquam, & venerunt in Mara, & non poterant bibere aquas Mara, eo quod essent amaræ. Expecta, o homo, qui lætitiā salutaris Dei cupiebas, expecta inquam Mara, inueniēt te profecto amaritudines, post diuinā consolationem, visitat enim Deus, sed subito probat. Etiam per tres dies non inuenerunt aquam potabilem, quia amaræ erant fluentia Mara. Vides quam congruenter orat David: Latetur cor meum, vt timeat nomen tuum? Vides quomodo expectanda sit, post lætitiā spiritualem, amaritudo humana? Sed & hæc lucrum magnum. Latens sub illa dulcior, suauior, puriorque cōsolatio: post nubila enim amœnior respēdet Phœbus.
- B** Lege quæ sequuntur in historia. Sittientibus ac tristibus qui per desertum Sur per tres dies non biberunt, Mara contigit: sed erant aquæ amarissimæ. Murmurauit populus contra Moysem dicens, &c. Externa die crediderūt Domino, & Moyſi seruo eius, iam hodie, quæ quarta est diēs, murmur auditur in castris contra Moysem. At ille clamauit ad Dominum, qui ostendit ei lignum, quod cum misisset in aquas, in dulcedinē versæ sunt. Mirabile hoc est, magniq; sacramenti imaginem refert. Ligno in Mara misso, cuius aquæ erant amarissimæ, versæ sunt in dulcedinem. Non dixit factæ sunt dulces aquæ Mara, sed amplius magnificauit, quod per lignum factum est. Versæ sunt (inquit) in dulcedinem. Venit & per tres dies sanctos Abraham per desertum Sur sitiens & dolens, cum intueretur charissimum pignus Isaac, sed & venit in Mara, cum ostendit ei Deus locum in quo offerre sibi Isaac volebat. Sed misso ligno in Marā versæ sunt aquæ in dulcedinem, cum supposuisset ligna sur-

per humerum Isaac ad holocaustum. Vidit namque domi-
num nostrum Iesum Christum in spiritu, baiulantem cruce-
cem super humeros suos ad locum ubi erat crucifigendus.
Cum vidisset arietem inter vepres hærentem cornibus,
prævidit coronam spineam, quam agnus mitissimus & in-
nocens portabat super caput, ad calvariæ locum pro huma-
ni generis redemptione. Ecce omnes illæ amaritudines,
conuersæ sunt in dulcedinem & lætitiā salutaris Dei.
Sic, enim, accipiendus est genitiuus ille, salutaris, vt vide-
licet, non possessionem, sed efficaciam denotet. Efficiebat
iam salutare lignum crucis dulcedinem, in medijs amari-
tudinibus, vt verè dictum sit, exultrauit vt videret, vidit &
gaususe est. Et ostendebat nobis, si gustare illam deside-
ramus, quod inuenienda sit in Mara, amarissimæ passionis
& mortis domini Iesu, de cuius consideratione sermonem
faciebat propheta dicens: Redde mihi lætitiā salutaris
tui, nosque valde curabimus demonstrare nostris præci-
pue poenitentibus, necessitatem considerationis & con-
templationis, vt sensus eorum à terrenis cupiditatibus ele-
uentur in cœlestia, dulcedine diuinæ consolationis attra-
cti, sine qua in ianuis casus & præcipitium eos expectat.
Quis obsecro sine carnali aut spiritali vixit dulcedine?
Necesse est certe, vt hanc aut illam habeamus, quæcunque
vero harum potens est aliam in exilium mittere.

Tertulia-
nus aduer-
sus Iudeos
fol. 50.
Psal. 50.

Ioan. 8.

Lætitia sa-
lutaris Dei
quæ cōue-
niebat Da-
uidi.
Psal. 111.
Psal. 6.

Sed & maxime conueniebat Dauidi diuina consolatio
& salutaris Dei lætitia. Quippe cum dolore & tristitia de
peccatis consummeretur, educandus quidem erat super
aquas magnæ huius refectionis, valde poenitens erat de
peccatis suis, adeo, quod nec comedens, nec bibens, nec cu-
bans, à fletu cessabat. Regales epulas tanquam cinerem
manducabat, vel forsan superinfusas cinere, potum cum
fletu miscebat & amaris lacrymis, cum ad lectum, tem-
pore somni pergebat, stans aut procidens in terram, stratum
rigabat. Quod verbum valde nota. Non enim, aliqua

Ales erāt ista lacryma sed multa sed copiosa, quales & illa peccatricis mulieris a beato Luca describuntur. Hæc lacrymis rigat domini beatos pedes, ille vero stratum requie-
 tionis suæ & tandem dicit de hac sua pœnitentia: Et dolor meus in conspectu meo semper. Nonne iudicabis valde necessariam lætitiā & non qualemcunq; sed illam, quæ, de fonte veniæ & remissionis, profluebat, huic magno pœnitenti? Sis & tu illi similis & comes doloris, quia certè eris particeps lætitiæ salutaris Dei, gratiæ & beatitudinis, quā nobis concedat pater, per eundem Dominum nostrum Iesum Christum filium suum, in Spiritu sancto. Amen.

**SUPER PSALMVM QVIN-
 quagesimum. Homilia decima octaua.**

**Redde mihi lætitiā salutaris tui: & spiritu
 principali confirma me.**

DIFFINITIO perseverantiæ ex beato Augustino, cū valde utili expositione eius proponitur, & quod gratia iustificans ad perseverandum, sine speciali Dei auxilio, non sufficiat. Quæ licet à solo Deo sine nobis possit concedi, non tamen datur sine cooperatione nostra. Quam docuerunt sacratissimi Apostoli Petrus & Paulus, tradentes quibus medijs ad tantam felicitatem possemus ascendere. In quorū sententijs multa de fide, de spe, de oratione, de elemosyna, de lorica iustitiæ, de gladio spiritus, de scuto fidei, de galea salutis, inter hæc autem rabies inimici, & fortitudo armorum eius, & Zelus militis Christi, ad debellandum inimicum, Davidis exemplo describuntur & tandem quod mereri de congruo possit magnum donum perseverantiæ.

Redde mihi letitiam salutaris tui, & spiritu
principali confirma me. C

Bonum verbum profectò, bonum desiderium, nec aliū
de quam ex dono Dei & à magna gratia eius inuenien-
dum. Hoc totum bonum nostrum, in bono confirmari, ne
iterum cadamus, ne iterum ad vomitum redeamus. Oran-
dus est ergo Deus à nobis, & quidem cum magno affectu,
vehementer, & ex toto corde, fundendaq; est anima no-
stra coram illo, vt spiritu principali confirmet nos, sicut
orat David. Tandem huc peruenimus vbi honorum om-
nium viuente venam aperit Deus, si tantum ac tam pre-
tiosum donum concesserit, qualis est confirmatio aut per-
seuerantia, sub qua sermonem agam & quidem magna pre-

Perseuerā meditatione ac lectione. *Perseuerantia* (prout eam diffinit
tia Augu. beatus Augustinus) est in ratione bene considerata, stabilis
libr. 83. q. & perpetua permanſio. Obsecro dicite mihi in omnibus
cap. 31. humanis rationibus ac deliberationibus, quid rationabi- D
lius, quid naturæ nostræ germanius, quid vtilius, possumus
excogitare, ac firma mente statuere, quam virtutis & Dei
amicitiæ perpetuam mansionem cum Dei auxilio? Sic re-
Psal. 118. gius hic propheta dicebat. Iuravi & statui, custodire iudi-
cia iustitiæ tuæ, perpetuam mansionem in lege & manda-
Psal. 118. tis altissimi statuens. Et alio loco: Leuaui manus meas ad
mandata tua quæ dilexi: & exercebor in iustificationibus
Nota. tuis. Ille qui caput dimisit, vt à Samuele in regem vngere-
tur, leuat manus contra cælum, & cœli Dominum, ex ardē-
tissimo desiderio seruādi diuina iudicia & mādāta. Quod
quidem donum, cum ab Spiritu sancto, sit concedendum,
in cælum manus leuat, vbi diuinitatis habitatio consecra-
ta est, vt etiam regni sceptrum ex obedientia suscipiēdum
ostenderet. Præueniendus est ergo Dominus, in orationi-
bus manibus eleuatis in cælum, vt magnum donum perse-
Psal. 118. uerantiæ concedat. Audi illum alio loco loquentem: Os
meum

A meum aperui & attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam. Tanquam ex longo fatigatus itinere, cui aspiratio deficiebat, præ magno desiderio perseuerantiæ, in mandatorum diuinorum obseruatiâ, aperit os, ut aerem attrahat, ne deficiat. O quam vere quam integrè huic prophete aderat in ratione benè considerata desiderium hoc sanctissimum. Hoc est ingens malum nostrum, quod secundum rationem ac nobilitatem generis nostri, non consideramus, quæ deceant, quæ uè necessaria sint nobis. Desolatione desolata est omnis terra, quia nō est qui recogitet corde. Considera o homo, siquidem ratione es præditus, & alta mente reuolue, nunquid uiuendum sit secundum rationem & virtutem, secundum legem, & Dei voluntatem, an uero secundum desideria brutorum & hominū impiorum, qui Deū, qui legem, qui iudicium æternum, qui flammam ignis ardētis, ignorant, & mortem? Audi illos gementes & ululantes in magna tormentorum acerbitate: Erfauius à via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viam autem domini ignorauimus. Quid nobis profuit superbia, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam umbra, & tanquam nuntius præcurrens, & tanquam navis, quæ pertransijt fluentem aquam, cuius, cū pertransierit, non est inuenire vestigium. Lege obsecro totū illud cap. 5. lib. Sapientiæ, ut malorum & bonorum statum possis deprehendere. Sed & lege & considera diuitiarum iactantiam & fauoris Aman per totum capit. 6. 7. & 8. lib. Esther, ut argumentum firmitus habeas ad hanc considerationem, cum deprehēderis non solum labores & gemitus, eos qui secundum sensualitatem viuunt, ex pectore in futuro seculo, verum & in hac luce, quæ illis clara & iucunda videtur. Hoc, ratione bene considerata, deliberandum est, nunquid uiuendum sit secundum virtutem & legē, cumq;

Psal. 118.

Hier. c. 12

Sap. c. 5.

Confessio

peccatorū

in sua con-

demnatio-

ne.

in Gen.

in 12.

in 12.

in 12.

in 12.

in 12.

desiderium oritur, tum orabis cum propheta, leuabisq; ma-
 nus & oculos ad Dominum vt tui misereatur. Lege Ter-
 tul. in de pœnitentia.

Meretrix. Ratione cōsidera, nunquid retractandum sit externum
 iudicium cum meretricem, ac pessimas delicias eius dete-
 stabaris, quæ mentem, & corpus, & diuitias, & honorem,
 corrodebat, velut tinea. Et quid, inquit, corrodebat velut

tinea, cum certum sit hæc omnia deuorare ore aperto ve-
 lut leo rugiens, aut vrsus, & pedibus conculcare? Cum hæc
 experientia deprehendisti, nunquid non retraxisti pe-
 dem à via iniquitatis? nunquid non terga vertisti, ne falla-
 cem pulchritudinē respiceres? Vt quid hodie, velut equus
 impetu vadens ad prælium, viam perditionis & iniquita-
 tis percurris? Delibera & statue nunquid secundum illam
 sententiam, & iudicium sit perseueranter viuendū, an con-
 ducat, sit uē necessarium, si autē hæc ignoras, ego tibi osten-

dam, imò cœlestis magister Christus: Nemo (inquit) mit-

tens manum ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno

Dei. Scripsit eleganter nimis & cum summa eruditione

de hac re Origenes, cuius literam originaliter hic propo-

nam. Inquit Origenēs, Aliam de Amalech historiam pro-

feram, vt ex pluribus scripturæ locis, clarius, quod quæri-

mus, aduertatur, nimirum, quam necessaria sit in bonis per-

seuerantia, non respicientes retro, nec dimittentes manum

ad aratrum positam. In primo Regum libr. ait Samuel ad

Saul: Misit me dominus vt vngerem te in regem super po-

pulum suum, nunc ergo audi vocem Domini, &c. Non er-

go expedit nobis parcere illi, qui declinat populum & ab-

lingit, & deuorat illi, scilicet, inuisibili Amalech, qui volē-

tibus ascendere de Aegypto, & de mundi huius euadere

tenebris, atque ad terram promissionis ascendere, resistit

in via, & impugnat nos & si inuenerit nos lassos ac defe-

ctos, & retro aspicientes, atque in vltimis & incauda posi-

tos, abscindit nos, & perimit, & ideo tendendum est sem-

per

- A** per in ante & ad priora festinandum, imò & in verticem montis ascendendum, & semper leuandæ sunt in oratione ad cælum manus, vt ita demum vincatur Amalech, & cadat. Ecce magnum ad perseverantiam remediũ oratio assidue, de qua sermonem faciemus. Sed audite eundem *Orig. super Hier. Homilia. 11.* Quid autẽ sit retro ambulare, siue extendi in priora, considera. Iustus, eorum quæ retro sunt obliuiscens, in priora extenditur. Posteriorũ peccator meminit, priora nõ appetẽs. Qui autẽ posteriorum meminit, præuaticatur in legẽ Iesu dicentis: ne cõuertatur retrorsum tollere vestimentum suum. Inobediens est dicto eius. Mementote vxoris Loth egredientis de Sodomis, dixisse. Ne respexeris retro & ne steteris in tota regione: in mōtem saluum te fac, ne forte & comprehendaris. Habes & hunc intellectum dignum spiritu Dei: Ne inquit, respexeris retro, idest, in priora extende. Dimisisti Sodomam, ne reuertaris in Sodomam, dimisisti vitia atque peccata, ne regrediaris ad ea. Ne steteris in tota regione. Etiam si præcedens imperium custodieris, de quo dicitur: Ne respexeris retro, non tibi sufficit ad salutem, nisi & consequens obseruaueris: Ne steteris in tota regione. Non enim expedit incipienti proficere, vt stet in regionibus Sodomorũ. Et si Sodomam transcendisti & Satanæ regione descendens, incipis liber esse supplicijs, expedit vt salueris in monte, ne respexeris retro, ne steteris in tota regione. In monte saluum te fac, ne forte cõprehendaris, si vis à Sodomorũ ruina nõ cõprehendi, nõ cõuertaris retro, ne steteris in regione eorũ ne ad alia pergas loca, sed cū inde discesseris, ascende in montẽ, in quo solo salus est nomen Iesu Christi, cui est gloria & imperium in secula seculorum Amen. Elige ergo post hanc deliberationẽ valde rationabilẽ maximeq; cõducibilem, elige & statue firmissimo animo, custodire iudicia, atq; domini tui mandata, vt sic ad perseverantiã currere incipias, si tandem detur vt comprehendere possis.

*Orig. super Hier. Homilia. 11.**Luc. cap. 1.**Genes. 19.**Tota regio peccati fugienda.*

- 2. Epistola* De non perseuerantibus, sed ad antiqua peccata redeū. **C**
cap. 2. tibus, interpretatur beatissimus Petrus dominicam senten-
 tiam: Cum immundus spiritus exierit ab homine, &c. Et
 facta sunt posteriora illius, peiora prioribus, si enim fugiē-
 tes coinquinationes mundi in cognitionem Domini no-
 stri & saluatoris Iesu Christi, his rursus implicati, superan-
 tur, facta sunt eis posteriora peiora prioribus. Melius enim
 erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quam post agnitio-
 nem, retrorsum conuerti, ab eo quod illis traditum est, san-
 cto mandato. Contingit enim illis illud viri proverbij.
Pro. c. 26. Canis conuersus ad suum vomitum, & sus lora in voluta-
Cap. 2. bro luti. Aduersus quos est sermo Domini, per Hieremiā
 prophetam dicentem. Obstupescite cœli super hoc & por-
 tæ eius desolamini vehementer. Duo mala fecit populus
 meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt
 sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non va-
 lent aquas. Attendite quid Dominus loquatur: Duo mala
 fecit populus meus. Nunquid hoc est singulare & præci- **D**
 pium in huiusmodi peccatoribus, & non potius commu-
 ne omnibus, qui cū à domino recedunt, eum derelinquūt
 & sibi fodiunt cisternas? Certe quāuis hoc sit omnibus pec-
 catoribus commune, maxime & præcipuè de illis, qui ad
 suū vomitū redeunt, prædicatur. Hi nimirū cū cognouis-
 sent Dñm & virtutū splendore, decoremq; amicabilē, iudi-
 cauerūt, ac decreuerūt illi esse seruiendum & proiecerunt
 lapides, & bitumen super cisternas suas, vt vias Dñi cōpla-
 narent, & iterū noua sollicitudine ac peruigili cura fodiūt
 illas, reuerentes ad antiqua & condēnata peccata sua, quasi
 reperissent in sulsum & insipidum dominum, castumque
 eius amorem, viam autem peccatorū dulcē ac delectabilē.
Hier. c. 1. Aduersus quos ecce Dñi verbū. Quid inuenerūt iniquita-
 tis in me patres vestri, quia elōgauerūt à me, & ambulaue-
 rūt post vanitatem, & vani facti sunt? Ecce quid de prima
 parte dicere proposuimus, ad secundam accedamus.

- A** Semper fuit ab Ecclesia creditum & prædicatum, non Gratia nõ sufficere ad perseuerantiam, gratiam iustificantem; sed ne sufficit ad cessarium subinde quotidianum Dei auxilium. De hac re perseuerantes scripserunt antiqui Ecclesiæ patres Augustinus, Hieronymus, &c. Sed omnia quæ ab illis edoceri possunt, sub breui epilogo edocet nos sacrosancta Tridentina Synodus in Decreto. hæc verba: Similiter de perseuerantiæ munere, de quo scribitur *de iust. ca.* ptum est: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus *12. 13.* erit: Quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo *Matt. 24.* qui potens est, eum qui stat statuere vt perseuerâter stet, & eum qui cadit, restituere, nemo sibi aliquid certi absoluta certitudine polliceatur, tamen si in Dei auxilio firmissimam spem collocare, ac reponere omnes debet. Deus enim, nisi *Philip. 2. c.* ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet operans velle & perficere. Veruntamen qui se existimant stare, videant ne cadant, & cum timore & tremore salutem suam operentur in laboribus in vigilijs, in elemosynis, in oratione, in oblationibus, in ieiunijs in castitate. Formidare enim debent scientes quod in spem gloriæ, & nondum, in gloriam, renati sunt. De pugna quæ superest cum diabolo, cum carne cum mundo, in qua victores esse non possunt, nisi cum Dei gratia Apostolo obtemperent dicenti: Debitores sumus non carni, &c. Ecce omnia quæ à nobis desiderari poterant in hac parte. Primò nos docet sacrum Concilium à domino descendere hoc donum, & non quidem sine nobis, sed cooperantibus nobis, si quidem promereri potest de congruo, sicut infra dicemus, illis nimirum operibus, quæ statim describuntur, in laboribus, in orationibus, in elemosynis, &c. Et canone alio diffiniuntur *Can. 22. 0* tres. Siquis dixerit iustificatum, vel sine speciali Dei auxilio *Auxilium* in accepta iustitia perseuerare posse, vel cum eo non posse, *quotidia-* anathema sit, & in his dānauerunt patres errorem Pelagiano: *num.* rū dicentium sufficere libertatem nostram naturalem ad perseuerandum in Dei gratia. Vnde beatus Augustinus diffiniens mul-

Aug. inde ra ad nostram sacratissimam fidem spectantia, hoc vnum **C**
Ecclesiasti non vili loco iacet aut obscuro: Neminem etiam baptisma
cis dog.ca. tis gratiæ renouatum, idoneum esse ad superandas diaboli
 23. insidias, & ad vincendas carnis concupiscentias, nisi per
 quotidianum auxilium Dei, perseverantiam bonæ conuer
 sationis acceperit. Vbi pondera quod nullum sacramentū,
 aut actus cuiuscunque virtutis regulariter, ita delet omnē
 culpam & reatum & maculam quantūvis grauissimus pec
 cator sit, qui illud recepit, sicut sacrum baptisma, in quo
 cum Christo sepelimur & resurgimus in vitæ nouitatem,
 & de hoc inquit beatissimus pater Augustinus, non posse
 sine quotidiano Dei auxilio baptizatum superare diaboli
 insidias & carnis tentationes. Nota quod quotidianum vo
 cauit auxilium, quod nobis est necessarium. Sed & librum
 de perfectione iustitiæ quasi hoc sigillo signauit idem Au
 gustinus: Quisquis nos orare debere negat, ne intremus in
 tentationem, negat autem hoc, qui contendit ad non pec
 candum gratiæ Dei adiutorium, non esse homini necessa **D**
 rium, sed sola lege accepta humanam sufficere voluntatē,
 ab auribus omnium remouendum, & ore omnium nō ana
 thematizandū, non dubito. Beatus Hieronymus in Pelagia
 in Pelag. nos exaggerat hæc verba: Quid dormitis? Surgite & ora
 te, ne intretis in tentationem. Debuit ergo iuxta vos dice
 re, surgite & resistite: liberum enim habetis arbitrium &
 semel à Domino vobis concessa potestate, nullius alterius
 indigetis auxilio. Et nota quod illo tēpore Apostoli erant
 in gratia. Quis vnquam hoc dubitauit? Et tamen orare iu
 Ephe.c. 6. bentur & vigilare, ne intrent in tētationem. Vnde Paulus
 Oratio ad Apostolus omnes hortatur orare spiritu & mēte, & in om
 perseveran ni loco, puras ad Deū leuantes manus, sicut Moyses in cru
 tiam. cis signum & vincebatur Amalech, cum autem dimitteret
 2.Cor.c.13 eas, vincebat pessimus ille inimicos. Et aliās palam fatur
 Coloss.c.5. non posse nos seruare diuina mandata, sine adiutorio diui
 2.Cor.c.4. no. Habemus inquit thesaurum istum in vasis fictilibus, vt
 sublimi-

- A** sublimitas Dei sit, non ex nobis. Quæ significantius legit *3. Contra*
 beatus Hieronymus, ut abundantia fortitudinis nostræ, sit *Pelag.*
 ex Deo, non ex nobis. Tradiditque Deo tribuendum est *1. Cor. c. 10*
 se, si quando inuicti perseveremus in Dei gratia: Fidelis
 Deus, qui non patietur vos tentari, ultra id quod potestis,
 sed faciet cum tentatione prouentum, vel sicut Conci-
 lium Mileuitanum & alij legunt, exitum, ut possitis su-
 stinere. De quo lege Origenem & beatissimum Augusti- *Orig. 3. li.*
 num. Nec amplius in hoc immorandum, creditum fuit *Periarc. c.*
 semper, semperque prædicatum, necessarium esse Dei au- *2. August.*
 xilium ad perseverandum. Sicut enim oculus corporalis *inde bono*
 plenissime sanus, nisi candore lucis adiutus, non potest *perseuerā-*
 cernere, sic etiam homo perfecte sanctificatus, qualis de *rix. c. 8.*
 baptismo exiit, nisi æterna luce iustitiæ adiuuetur diui- *Similitudo*
 nitus, recte non potest viuere. De quo lege etiam Hiero- *Hier. 2. li.*
 nymum & beatum Cyrillum. Rem hæc pulcherrimis ver- *cōtra Ioui*
 bis exornat super Euangelicum illud. Si perseveraueritis *nianū. Cy-*
B in sermone meo, vere discipuli mei eritis. De quo sit satis, *rillus li. 11*
 ad tertium accedamus. *in Ioan. c.*
 Quauis possit tam sublime donum quale est perseue- *21. & lib.*
 rantia per se ipsum dare Deus cuicumque voluerit, & per *6. cap. 1.*
 se ipsum saluare, absque vlla cooperatione nostra, nemi- *Cooperatio*
 nem tamen ex his, qui libero utuntur arbitrio, sanctificat, *nostra ne-*
 aut glorificat, aut tanti doni participem facit, quin & ipse *cessaria ad*
 suæ cooperetur salutis. Magnumque fuit erga nos hoc ma- *perseuerā-*
 gnificentie consilium, ut non solum magnificare nos *dum.*
 decerneret altissimus donis sublimibus, verum & coad- *2. 3. max.*
 iutores sui ipsius in nostram gloriam nos efficeret. Hanc *Cap. 22.*
 necessitatem nostræ cooperationis, euidenter demon-
 strauerunt patres in Concilio, & omnes illæ auctori-
 tates iam citatæ. Navis enim non solum flantibus ventis *Similitudo*
 à Domino Deo, verum & vigili cura gubernatoris ad sa-
 lutarem portum dirigitur. Sic nimirum non tantum su-
 per cœlesti dono & gratia nostræ navigationis dirigenda
 est via,

est via, verum & cooperatio nostra nobis est necessaria. **C**
 Quod inde facile comprobabis, quod cum de perseveran-
 tia Christus Iesus dominus noster sermonē agit, præcipit
 vt vigilemus, oremus, ieiunemus, & indigentibus eleemo-
 synas tribuamus. Non hæc nobis mandarentur, nisi nostra
 perseverantia nostræ subesset potestati, & aliquid quoque
 ad ipsam ex parte nostra, esset requisitum. Docet hoc sacra-
 tissimus Paulus in hæc verba: Qui se existimat stare, videat
 ne cadat: Cum timore & tremore suam salutem operetur,
 Docuerunt etiam hi sancti Apostoli quibus medijs tātum
 donum possemus comparare. Quorū sentētiæ longissimā
 requirunt expositionem. In illa autem, quæ est Diui Pauli
 immorabimur. Petrus Apostolus sic nos docet: Vos autem
 curam omnem subinferentes, ministrare in fide vestra vir-
 tutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem absti-
 nentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia au-
 tem pietatem, in pietate autem amorē fraternitatis, in amō-
 re autem fraternitatis charitatē. Hæc enim si vobis adsint **D**
 & superent, non vacuos neq; sine fructu vos constituent, in
 domini nostri Iesu Christi cognitione. Vides quam mul-
 ta quamq; præclara sint illa opera ex generosis parentibus
 orta, quæ beatissimus Petrus enumerat vt de cathenam au-
 ream texere possimus, ad vincendum nostrum inimicum.
Ephe. c. 6. Sed audi Paulum armaturam tribuētē Christi militibus,
Lege Ori- tāquam ducem magnificum, qui gloriam sui imperatoris,
genē. li. 3. summis laboribus & sudoribus quæsiuit: Accipite armatu-
Periar. c. 2 ram Dei, vt possitis resistere in die malo, & in omnibus
 perfecti stare. Nota ante omnia verbum illud, vt possitis
 resistere. Possē tribuit Deus, non resistere, vt vtrūq; nobis
 ascribatur, aut victoria ad coronā aut casus, ad flagellū. Sed
 ipsi soli gloria victoriæ, qui vincere tribuit, nobis autē ca-
 sus. Quæ est illa armatura? & quæ eius partes? & quare illā
 tribuit nobis? Quoniā nō est nobis colluctatio aduersus car-
 nē & sanguinē, sed aduersus principes & potestates, aduer-
 sus

A fus mundi huius rectores tenebrarum harum, cōtra nequitia spiritualia in cōlestibus. Ecce quam multi, quam potē- *Inimici nostri.*
 tes, quam exercitati in bello sint inimici nostri. Ab initio *striquales.*
 creaturæ mundi diabolus & Satanas est apostata & homicida, omniaque machinamenta & retia sua tetendit super faciem vniuersæ terræ, ad capiendum miserum hominē. *Ioan. p. c. 5*
 Propter quod dilectus discipulus dicit: Totus mundus positus est in maligno. Vide quam sapiens, quam vigil, quam *Nota Val-*
 exercitatus, quam fortis robore, sit aduersarius tuus, vide si *de.*
 in campum certaminis, inermis descendere sit tutum. De hac re sermonē agens beatus Cyprianus scribebat ad martyres: *Cypria. in-*
 Aduersarius verus est & hostis antiquus, cū quo praelium gerimus. Sex millia annorum iam plenē complētur, *de exhortatione mar-*
 ex quo hominem diabolus pugnat. Omnia genera tentandi & artes, atque infidias deiiciendi, vsu ipso vetus hostis edidit, & scripsit hęc Anno Domini. 244. Accipiamus ergo *tyrum. 2. Tomo. fol. 330.*
 de manu ducis & armigeri nostri Pauli armaturā Dei, quę *Armatura Dei.*
B profectō inuincibilis est. State ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induiti lorica iustitiæ, & calciati pedes in præparationem Euangelij pacis, in omnibus sumentes scutū fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei. Per omnem orationem & obsecrationem orantes omni tempore, &c. Ecce arma militiæ nostræ, ut stare possimus aduersus infidias diaboli. Eligamus aliquot ad hanc considerationem, loquamurque de lorica & gladio, & galea, & scuto, & oratione, maxime enim hæc cōducunt ad perseverantiam, quam totis viribus ac studio, quærere nobis ipsis debemus. Pudicitia, castitas & amor *Castitas.*
 eius primo loco, tanquam regale balteum, nobis proponitur. Hæc enim fundamentum est, & quidem congruentissimum omnium virtutum, amatorque illius Dominus Deus. Neque qualiscunque esse debet, sed in veritate. In veritate inquit Apostolus: Lumbos enim succingimus, cum carnis luxuriam

Super Psal. 50. Homilia decima octaua.

xuriam (quæ in lumbis est) per continentiam coardamus. C
Iam post castitatem, congruenter induit nos lorica iusti-
Iustitia. tix. Iustitia hoc loco, communem virtutem significat, &
non illam solum, quæ tribuit vnicuique quod suum est, sed
Lorica. omnes virtutes amplectitur. Lorica ergo cōsuenda & qua
si texenda est ex omnibus virtutibus & earum actionibus.
Vide quam pulchrum ornamentum, quam decorū, quam
inexpugnabile, quam inuincibile, de manu nostri impera-
toris, ad bellum eius suscipimus. Lorica ex multis & quasi
innumeris hamis componitur, sic est & lorica nostra spiri-
tualis, de qua sermonem agebat sacratissimus Petrus in su-
perioribus, cum docebat debere nos habere virtutem, sciē-
tiam, abstinentiam, patientiam, pietatem, amorem frater-
nitatis, denique preciosissimam charitatem. Hæc sunt hu-
ius lorix partes, cæteræque virtutes, quæ interiora nostra
non sinit transfixi. Ideo dixit Petrus: Cui hæc præsto sunt,
non vacuos nec sine fructu constituent in die Domini no-
stri Iesu Christi, imo cum honorificentissimis victorijs, D
Similitudo quas de antiquo hoste nostro reportabimus. O quam secu-
rus, quam lætabundus, quanta spe plenus, coram rege suo
apparet miles, qui capita inimicorum reportat quam ple-
nus inquam spe honoris & coronæ. Vidimus hoc in nostro
Dauid de quo scriptura inquit: Cumque regressus esset
Dauid percusso Philistæo, tulit eum Abner, & introduxit
coram Saule, caput Philistæi habentem in manu sua. Sed
1. Re. c. 17 & hymnos laudis eius describit Samuel, capit. 18. In eun-
Cap. 3. In- dem modum proponit nobis scriptura mulierem fortē Iu-
dith. dith. Sed verbum oris eius cū adduceret caput Holofernīs:
Aperite portas, quoniā nobiscum est Deus: qui fecit virtu-
tem in Israel. Ad rem redeamus. Appendite ergo & con-
catenate hamum hamo huius spiritualis lorix, per bona
opera satagentes, certam facere vestrā vocationem & ele-
ctionem, vt stare possitis aduersus insidias diaboli. Qui nō
solum insidiatur in abscondito, verum & tela ignea in ma-
nu sua

Anu sua tenet, tempus & horam desiderans & expectans ad
 mittendum in corda nostra. Propter quod ecce scutum fidei
 tribuit nobis Apostolus. In omnibus (inquit) sumentes scu-
 tum fidei. Et quale est hoc & quam fortè? Audite illum. In
 quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. *Fides, scu-*
 Fides ergo sacratissima est scutum nostrum quod ante- *tum.*
 pectus & cor nostrum, debemus tenere. Duo ergo super
 hunc locum pertractabo. Alterum erit super verbū illud;
 quo Apostolus tentationes inimici ignea tela vocat, alte-
 rum vero de excellentia nostri scuti, quod nobis tribuit
 gentium magister Paulus. Experientia edocti sumus quā
 verum sic verbum Apostoli. Nonne telum igneum conui-
 cium in proximum, quo ardet & vulneratur cor eius, cuius
 fumus rationē obcecat, cuius ignis animā & corpus incen-
 dit, igneis apparentibus oculis? Nōne igneū telum iniuria,
 quod ad eū in cor nostrum infigitur, vt neq; amor patrię,
 neq; vxoris præces, neq; filiorum vita, neque corporis vul-
 nera, neq; mortis timor, neq; ipse infernus potens est illud
 educere & sanare, dimisso odio, & ira, quam concepit &
 aluit contra inimicum? Nunquid non telum igneum car-
 nalis amor, quem proprio nomine rabiem luxurię voca-
 bis, qui simul vulnerat & incēdit, velut flamma ignis? Heu
 qualem rabiem luxurię miseri isti patiuntur quos amato-
 res vocamus. Heu quā ardens flāma concupiscentiæ eorū.
 Ignea acies oculorū eorū, flāmaq; spirat, ipsamq; aperit, vt
 amplius vulneretur gaudēs in passionibus suis. Heu qualis
 ignis totū hominē accēdit cuius scintillæ luxuria & verba
 carnalia. O ignis infernalis luxuria, cuius materia gula, cu-
 ius flamma superbia, cuius scintillæ praua colloquia, cuius
 fumus infamia, cuius cinis immunditia, cuius finis gehē-
 na. Heu qualem ignem intra sinum suum miseri isti fouēt,
 ex meditatione vnus verbi, quod blande audierunt, ab
 ore callidissimæ mulieris. Heu quam amentes, quam insa-
 ni in rogam ardentem, fœnum carnis suæ conijciunt.

Nun-

Nunquid nō de solario, in quo se lauabat mulier illa Beth-
fabee, telum ignitum; Satanas & diabolus misit potēti ma-
nu in Dauidem nostrum? Captus eius pulchritudine, addu-
ci eam ad se iussit, omnium Dei sui beneficiorum & dono-
rum oblitus, & grauissimē contra legē peccauit. Heu qua-

Genes. 31. lem ignem passus est. Nonne telum igneum proiecit dia-
bolus intra cor nequissimæ illius mulieris, de qua dicit scri-
ptura: Post multos dies iniecit domina sua oculos suos in
Ioseph. Ioseph & ait: Dormi mecum. Adolescens autem sanctus &
pudicus assumpsit scutum firmissimum, in quo extinguit
telum igneum inimici. Quomodo possum hoc malum fa-

cere, & peccare in dominum meum, inquit? In adulterio
enim præter luxuriæ maculam, iniuria proximi reperitur,
alienum rapiens adulter, violansq; torum non suum. His
telis nisi fidei sacratissimæ nostræ scutum opponantur, in
illoque recipiantur, letale vulnus subaperiunt & ignem
accendunt. Caue ne sensu carnistux illa recipias, quæ cla-

Cap. 40. mante Esaia scænum est, & modico igni absumitur. Caue
& vigila ne verbum iniuriosum humanæ carnis sensu reci-
pias, qui mendax est, nec vllam expiationem, aut cōdignā

Iacobi ca. satisfactionem, pro opprobrio mendacij adinuenit. Heu
quam modicus ignis tantam filuam incendit. Caue ne te-

lum igneum temptationis fidei, sensu humanæ sapientiæ re-
cipias, quia decipiet te, nimirum cum supra captum huma-
næ philosophiæ, quæ ex fide nobis proponuntur, existunt.
Oppone, ò homo, si non vis perire, scutū fidei, contra telū
hoc ardens, pone scutum tuum supra pectus tuum, ne transi-

Matt. 6. uerberet cor tuum & incendat illud. Quod est huiusmodi
scutum? Nisi dimiseritis fratribus vestris de cordibus ve-
stris, nec pater cœlestis dimittet vobis. Et tibi, ò homo, qui
cæco captus es igni, dicitur: Si secundum carnem vixeritis

Ad Ro. 8. moriemini. Si autem spiritu facta carnis mortificaueritis,
vuetis. In omnibus sumentes scutum fidei, quæ carnalibus
iracundisq; æternam pœnam decernit. Propter quod dice-

bat

A bar beatissimus Petrus: Ministrare in virtute scientiam, ut scilicet, scias, quæ tibi sunt necessaria, nec multi magistri opus sunt tibi, ut discere possis quanta mala hic & in futuro seculo omnes peccatores expectent. Fides docet magnum nimisq; sublime bonorum & iustorum præmium, & pessimorum decernit supplicium, propter quod Apostolus, in omnibus eiusdem fidei scutum sumendum, præcipit. Non eiusdem in omnibus fortitudinis scutum hoc cœleste reperitur, sed pro vniuscuiusq; fidei mensura. Quæ in aliquibus viua est, in alijs infirma, in multis vero mortua, secundum quod sacræ nos docent literæ. Fidem, quæ per dilectionem operatur, in iustis inuenies diuina mandata seruantibus, sed de infirmis in fide loquutus est Paulus dicens, infirmum in fide suscipite. De mortua vero, beatus Iacobus. Fides sine operibus mortua est sicut corpus sine anima. Hinc est quod eleganter dicebat Origenes: Evidenter apparet esse quædam augmenta & profectus in fide, & aliquos habere partem fidei exiguam, alios magnam, alios vero habere omnem fidem. Vnde Apostolus dicit: Si habeam omnem fidem, ita ut montes transferam. Sed & in Euangelij discipuli dicunt ad dominum, quasi quibus plena nondum inefferet fides: Auge nobis fidem. Forſan eadem de spe dicemus, cum verum etiam sit habere suos profectus & incrementa, tam facile percipietis, quo noster sermo dirigatur, ut ostendamus quidem vnde tot vulneratos passim per campos & plateas ciuitatis reperiamus, qui quam facile ab omni tel o inimici feriuntur. Vnde hoc? Vnde tam miserabilis hominum fors? Vnde tam assidua inimici victoria? Scutum fidei eorum, aut infirmum, aut mortuum est. Qualiter obsecro protegere eos poterit? Qualiter extinguentur nequissimi ignea tela inextincta fide? Non protegit eos clypeus, non scutum, non gladium, quod est verbum Dei, quod a se & a sensu suo proiecerunt, & ecce latenter vulnerantur, passim mortui cadunt abeuntq; in magna ac

periculosissima precipitia. Quanquam enim hæc sint ve- C
1. Cor. 10. ra istis omnibus conuenit Apostolica sententia. Fidelis
 Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis
 sustinere. Possunt & isti cum Dei auxilio, quod eis non de-
 negabitur, unde eis casus & nouum delictū imputabitur.
 Agendum est ergo unicuique, acceptam gratiam con-
 seruare, volenti & perseuerantiam desideranti, curandum
 in primis est illi, induere lorica m iustitiæ, quæ omnibus
 virtutibus, quasi quibusdam hamis, connectitur. Assumē-
 dumque omnibus fidei scutum, tenendumque ante pe-
 ctus, tanquam impugnaturus hostem, tanquam qui tela
 nequissimi ignea expectat, vt facile in hoc scuto extin-
 guantur. Neque vnquam ad scapulas proijcias hoc scutum
 tanquam quietis horam capiens: hac enim eadem veniet
 Timor
 post victo-
 riam. rabie enim magis accenditur victus, acuitque iram du-
 rissimam, & incendet telum aduersuste. De quo antiquus
 Tertulia- Tertulianus. Tunc maxime scuit, cum hominem plenē D
 nus inde- sensit liberatum. Tunc plurimum accenditur, dum extin-
 poenitētia. guitur, vel ad aliud tentationis genus, vel in aliud tempus,
 vel alius partes victi ager, vt multas habeas interpreta-
 Cap. tionis sententiæ beati Iacobi Apostoli. Resistite diabolo
 & fugiet a vobis.
 Galea. Iam galeam assume, quam Apostolus tribuit hic, & in
 alia Epistola. Et galeam salutis assume, & galeam spem
 salutis alibi dixit. Hæc sit galea supra caput nostrum, spes
 eorum quæ non videntur, hæc enim æterna sunt sublimia,
 omni qm d magnificaque. Hoc loco spem considerationem attentam
 & peruigilem eorum, quæ Deus nobis, promisit, signifi-
 care volo, de qua multa in superioribus diximus. Vilescunt
 Spes quam omnia terrena, æterna felicitate credita & cōsiderata. Hoc
 necessa- argumentum per continuos duos libros nostros, quos ma-
 ria. terna lingua scripsimus, ad longum per tractauimus, sed il-
 2. Reg. 18 lud hoc loco non tacebo. Absalon ideo sub quercu pepen-
 dit,

Adit, quia galeam ad bellum capiti non superposuit, quem *Abfalon* si
tribus lanceis confixit Ioab, & infixit eas in corde eius, pen- *gura pecca-*
debat enim ex quercu, & adhæsit eidem caput eius. Sed cū *torum.*
adhuc palpitaret hærens in quercu, concurrerunt decem
iuvenes armigeri Ioab, & percutientes, interfecerunt eum.
Hoc quotidie spiritualiter his, qui galeam spem salutis,
non assumunt, cōtingit. Per singulos dies diabolus lanceis
suis vulnerat eos, & quidem in corde, sicut Ioab Abfalon.
Tres lanceas misit in corde eius. Tribus etiā concupiscentijs *1. Ioā. c. 2.*
& hi capiuntur & vulnerantur, quibus galea spei, id est, attē-
ta, & assidua consideratio bonorū cœlestiū deest. Capiuntur
concupiscentia oculorum, & concupiscentia carnis, &
superbia vitæ, quæ non est ex patre, sed ex mundo est. Et
mundus transijt & concupiscentia eius. Quibus galea salu-
tis deest, id est, assidua consideratio æternorum bonorum,
quæ nobis promittuntur, delectabilibus oculorū cœtero-
rūq; sensui capiuntur & feriuntur. Decē adolescentes armi-
Bgeri Ioab, id est, Satanæ, per quos chorus omniū peccatorū
designatur adhuc palpitare, id est, si motū spirituale aliquē
habet interficiunt. Perijt, quia galeam non habuit. Pereunt
& in æternum ignem, & in manus gladij traduntur, qui ga-
leam, spem salutis non assumunt. Ad hoc maxime condu-
cit beatissimi Pauli doctrina, quæ omnium istorum subli-
mem philosophiam continet. Scribens ad Corinthios sic
inquit: Propter quod non desicimus, licet is qui foris est *2. Epistola*
noster homo corrumpatur, tamen is, qui intus est, renoua- *cap. 4.*
tur de die in diem: Vnde hanc corporis proprij, quod ni-
mirum adamari solet, mortificationem? Et quidem usque
ad mille mortes? Quæ qualisne consideratio hanc docet
philosophiam? Audite. Id enim quod in presenti mo-
rhetæcum & leue est tribulationis nostræ, supra modum
in sobrietate æternæ gloriæ pondus ioperabit in vo-
bis, non contemplantibus nobis, quæ videntur, sed quæ
non videntur. Quæ enim videntur temporalia, sunt quæ

Super Psal. 50. Homilia decima octaua.

autem non videntur æterna sunt. Ecce vbi mentis nostræ **C**
oculus, nostraq; spei anchora figenda sit. Hoc sola fides do-
cet, contemptum, scilicet, eorum quæ videntur, cæterisque
sensibus contrectantur, pro illis quæ nō vidētur. Hæc spes
in altum cor sapientis eleuat, vt dicere possit. Nostra con-
uersatio in cœlis est, vnde & saluatorem expectamus Do-
Phil. ca. 3. minum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilita-
tis nostræ, illud scilicet, quod foris assidua mortificatione
corrumpebatur, vsq; dum configuret illud corpori clarita-
tis suæ. Hæc est illa galea, quam assumendam docet Apo-
stolus, spes salutis, quæ talis ac tam plena perseuerantibus
contingit, vt eorum corpora reformanda testetur, vsq; ad
configurationē corporis claritatis suæ. Hæc galea est, quæ
periculosissimum capitis vulnus defendit, vnde & stare po-
terimus aduersus insidias diaboli, & perseuerare.

Oratio ad Sed & valde necessaria est oratio ad perseuerantiam,
perseueran- imo illa est quæ a domino salutis stabilitatem sollicitat &
tiam. inuenit. Orabat Moyses, cum populus suus aduersus Ama- **D**
Exod. 17. lech gerebat bellum, tandiuq; existerat victor, quandiu
contra cœlum manus extēdebat. Armatus quidem erat po-
pulus Israeliticus, sed tamen sancti Moyses orationem ha-
bebat necessariam. Sed quæres forsan vnde captiuus popu-
lus habere potuit arma, non enim eduxerunt illa ab AEgy-
pto neq; per vastam illam solitudinem adinuenerunt, aut
fecerunt illa, vnde ergo habuerunt arma, scutum, galeam

Arma He & lanceas? Hanc quæstionem inter alias multas proponit
braeorū vn beatus Theodoretus & respōdet. Cum AEgyptij demersi
de. essent, eorum corpora armata in litus depulsa sunt, quæ illi

Theodo. q. expoliātes, ad bellicosus sumpsērunt. Armatus ergo erat
33. in E- populus & orabat, sicut in superioribus dicebamus, quia
xod. fortitudinem in labijs & oratione habebat, vnde Balac ad-
Numer. c. duxit Balam, qui contrarijs verbis & carminibus populum

22. a finibus eorum depelleret. Sic & magister cœlestis doce-
bat pusillum gregem tempore magnæ illius tentationis,
cum

A cum capiendus ab inimicis erat: Vigilate & orate, ne intre *Matth. 26.*
 tis in tentationem, quasi inexpugnabilem armaturam ad-
 uersum Sathanam præbens illis, quasi lumen ad vincendā
 tenebram tentationis diffundens. Hæc enim in tentationi-
 bus & orationibus reperies. Bellum est tentatio, & quidem
 nocturnum, diffunditur nebula supra rationis lumen, vnde
 & mens nostra obæcatur: necessaria ergo est oratio, vnde
 vires & auxilium à domino inueniamus; vnde lux cœle-
 stis gratiæ adueniat, ad dirigendos pedes nostros in viam
 pacis, & manifestandum venenum, quod sub dulcedine tē-
 poralis iucunditatis, later. Quasi Aegypti nebulam & te-
 nebras in primis diffundit inimicus, super mentis nostræ
 aciem, ne videamus magnitudinem mali nostri, multitudi-
 nem dolorum, qui nos expectant, post breuissimam lati-
 tiam temporalis peccati. Orandum est ergo vt mēs nostra
 supra se & supra cœlos ascendens, ad fontem vini luminis,
 qui Deus est, ascendat, vt illuminetur, sicut scriptum est:

B Accedite ad eum & illuminamini & facies vestræ nō con- *Psal. 33.*
 fundentur. Iam dicit iustus perseverantiam procurans: Au- *Psal. 120.*
 xilium meum à domino, qui fecit cœlum & terram. Domi- *Psal. 17.*
 nus firmamentum meum & refugium meum. Sit ergo ora-
 tio nostra, qualem in superioribus describebamus, assidua,
 ardens, plena, animam coram domino fundens vt auxiliū,
 & magnum hoc donum Spiritus sancti possimus inuenire,
 sed & comites suos habeat ieiunium & eleemosynam.

Beatus Cyprianus magister est magna huius doctrinæ *Cyprianus*
 de qua sermonem agimus. Orantes, inquit, non infructuosas *inde oratio*
 neque nudis precibus ad Deum veniant. Inefficax petitio *ne dñica.*
 est, cum precatur Deum sterilis oratio. Nam cum omnis *Matth. 3.*
 arbor nō facies fructū excidatur & in ignē mittatur, vtiq;
 & sermo nō habens fructus, promereri Deū nō potest, qui
 nulla est operatione fecundus & ideo scriptura diuina in- *Thob. 12.*
 struit dicens: Bona est oratio cum ieiunio & eleemosyna.
 Nam qui in die iudicii præmium pro operibus & eleemo-

Acto. 10. sy nis redditurus est, hodie quoque a dorationem cū ope
ratione vententibus, benignus auditor est. Sic deniq; Cor-
nelius centurio cū oraret, meruit audiri. Fuit faciens mul-
tas eleemosynas in plebem, & semper orans Deū. Huic cir-
ca horā nonā oranti, affuit angelus, testimonium reddens
sui operis & dicens: Corneli orationes tuæ & eleemosynæ
ascēderunt ad memoriā coram Deo. Cito ad Deū oratio-
nes ascēdūt, quas merita nostri operis imponūt ad Deum.

Thob. 12. Sic & Raphael angelus Thobiæ oranti semper, & semper
operanti testis fuit dicēs: Cum sepeliress tu mortuos simpli-
citer, & quia nō es cūctatus surgere & relinquere prandīū,
sed abiisti, & condidisti mortuū missus sum, &c. Docebat
Cap. 58. & hoc dñs Deus per Esaiam prophetā. Solue (inquit) om-
ne debitū iniustitię solue suffocationes impotentīū cōmer-
ciorū. Dimitte quassatos in requiē. Frange esurienti panē
tuū & egenos sine tecto induc in domū tuam, si videris nu-
dum, velli eū, & domesticos seminis tui nō despicies. Tūc
erumpet tēporaneum lumē tuum, & prębit antete iustitia
tua, & claritas Dei circundabit te, &c. A desse se promittit
& audire, & protegere eos dicit, qui iniustitiæ nodos sol-
uentes, & eleemosynas circa domesticos Dei, secundū eius
pręcepta facientes, dum audiunt quod Deus pręcipit fieri
ipsi quoq; à Deo merētur audiri. In eodem tractatu beatus

Continua oratio & qualis. Cyprianus necessitatem orationis docet. Continua autem
oratione (inquit) & prece opus est, ne excidamus à regno
caelesti, sicut iudei, quibus hoc promissum prius fuerat. Sit
autem orātibus sermo & precatio cum disciplina, quietem
continens & pudorem. Cogitamus nos sub conspectu Dei
stare. Placendus est diuinis oculis & habitu corporis & mo-
do vocis. Nam vt impudētis clamoribus obstrepere, ita cō-
gruit verecundo modestis precibus orare. Deniq; magiste-
rio suo dñs secreto orare nos pręcipit, in abditis & semotis
locis, in cubilibus ipsis, quod magis conuenit fidei, vt scia-
mus Deum ubiq; esse presentem, audire, omnes, & videre,

Nota.

& ma-

A & maiestatis sue plenitudine, in abdita quoque & occulta penetrate. De attentione orationis sermonem agens inquit, Cogitatio omnis carnalis & secularis abscedat, nec quicquam tunc animus, quam in id solum, cogitet, quod precatur. Ideo & sacerdos, ante orationem prefatione premissa, parat fratrum mentes dicendo: Sursum corda, ut dum responderet plebs, habemus ad dominum *Attentio in oratione.* admonetur, nihil aliud se quam dominum cogitare debere. *Nota Valde.*

Clau datur contra aduersarium pectus & soli Deo pateat, nec ad se, hostem Dei tempore orationis adire patiatur: obrepit enim frequenter, & penetrat & subtiliter fallens preces nostras, a Deo auocat, ut aliud habeamus in corde, & aliud in voce, quando intentione sincera dominum debeat non vocis sonus, sed animus & sensus orare. Quae autem segnitia est alienari & rapit ineptis cogitationibus, & prophanis, cum dominum deprecaris, quasi sit aliud quod magis debeas cogitare, quam cum Deo loqueris? Quomodo te audire a Deo postulas, cum te ipsum non audias? Vis esse Deum memorem tui, cum rogas, quando tu ipse memor tui non sis? Hoc est ab hoste in totum non cauere, hoc est quando oras Deum, maiestatem Dei, negligentia orationis offendere, hoc est vigilare oculis, corde dormire, cum debeat Christianis & cum dormit oculis, corde vigilare.

In orationibus ergo perseueremus, in timore domini quicquid que perseuerantiae donum desideramus. Nisi enim in timore domini continueris te instanti, cito subvertetur domus tua inquit ecclesiasticus. Ac prudenter beatus Hieronymus tractans verba illa Davidis, vniuersa vanitas omnis homo viuens, sic scribit: Vel viuens in corpore, vel viuens in virtutibus, & tamen omnia vanitas. Incerto enim statu fluctuat *Cap. 27. Hieron. 2. Relag. Psal. 38. Contra Iouinias.* & dum non timet, in sereno patitur tempestate, & alibi. Sic uba primum priora peccata dimittit, sic in futuro seruare non potest nisi baptizati omni custodia seruauerint cor suum. Et pulchre idem Cyprianus ne quis spem etiam optimorum operum sibi conscius, securitatem sibi promittat, de illis qui tam praecelari confessores extiterunt, sic scribit: Quisquis ille confessor est *desimpl. prael.*

Salomone maior, aut melior, aut charior non est, qui tamē C
 quandiu in vijs domini ambulauit, tam diu gratiam, quam
 de domino fuerat consequutus, obtinuit. Postquam dereli
 quit domini viam, perdidit & gratiam domini, & ideo scri
 ptum est: Tene quod habes, ne alius accipiat coronā tuam.
 Apoc. 3. Quod utique dominus non minatur, auferri posse coronā
 iustitiæ, nisi quia recedente iustitia, recedat necesse est &
 corona. Confessio exordium gloriæ est, non meritum co
 ronæ, nec perficit laudem, sed initiat dignitatem, cumque
 scriptum sit. Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus
 erit, quicquid ante finem fuerit, gradus est quo ad fastigiū
 salutis ascenditur non terminus, quo iā culminis summam
 teneatur. Confessor est, sed post confessionem periculum
 maius, quia plus aduersarius prouocatus est, & beatus Hie
 ronymus grauissime & doctissime docuit. Hæc est homi
 nis vera sapiētia, imperfectū se nosse, atq; vt ita loquar, cū
 ctorū in carne iustorū imperfecta perfectio est. Et beatus
 Augustinus de bono perseuerantiæ. Nec dū accipimus, nō D
 dum comprehendimus adhuc in acie & mari sumus.

Ecce quibus armis cœlestis militiæ miles, sub acie in
 uincibilis ducis nostri Christi armatur, vt diabolo sæuien
 ti terribilis appareat, & angelis, singulare certamen expe
 ctantibus, gratus. Ad bellū hoc accendendus est animus
 Zelus diui nostri igne illo, ac cœlesti zelo, quo ardebat cor sanctissi
 mi pastoris Davidis, cū dicebat ad Saul & exercitum eius.
 in bello spi. Vt sciat vniuersa terra quia est Deus in Israel, & nouerit vni
 uersa Ecclesia hæc, quia non in gladio nec in hasta saluat
 virtuali. dominus, ipse enim est bellum. Audite hunc præcepto
 de. rem & magistrum. Gloriabatur gigas ille spurius, quod ex
 i. Reg. 17. probraffer agminibus Israel, perfundebaturque pudore re
 gia facies Saulis & principum eius, metuebatque omnis
 exercitus. Quid ad hæc David? Vt sciat vniuersa terra, quia
 est Deus in Israel, & vniuersa illa Ecclesia & Synagoga,
 quod nō saluat Deus in lancea, aggrediarego, & ibo ad sin
 gulare

Agulare certamen dñi enim bellum est. Non hic de honore Saulis, aut salute cuncti Israelis agitur tantū, sed supra modum de magnificentia Dei nostri. Ipse enim bellum est, & ipse victoria, & ipse triumphus & ipse corona. His cogitationibus accenditur iuuenis sacramens, nec gigāis magnitudine, aut feritate deterretur, nec de propria salute aliquid excogitat, qui totus ardebat diuini honoris desiderio. Ipse enim bellū est inquit. Aripe verbū hoc de ore Dauidis, & absconde modicum ignem hunc intra cordis tui secretū, cum talibus armis decoraris & indueris, vt possis stare aduersus insidias diaboli, imo vt possis ad pedes tuos illum deicere & gladio proprio interficere. Non solum de tua salute agitur in tentationibus, quibus te deuincere desiderat diabolus, imo principalius de Christi honore. Vnde ipse bellum est. Nō enim tam te perdere, quam Deum & Christum eius in honorare desiderat. Ingredere ergo ad bellum hoc spirituale & honorem domini Dei tui.

In primis procura, deinde & simul tuam salutem & perfectiorem per omnem orationem & obsecrationem. *Ecce* quibus medijs iustus magnum hoc bonum perfectiorem inueniet, & merebitur de congruo. Talibus enim promeretur Deus, fide, spe, charitate ieiunij orationibus, elemosynis, cuius tanta est erga omnes homines bonitas, vt eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona. Audite de hac re pastorem Ecclesiæ loricam iustitiæ conseruentem vobis & proprijs manibus tribuentem. Maxima & preciosa promissa nobis donauit, vt per hoc efficiamini diuinæ confortes naturæ, fugientes quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem. Vos autem (vt scilicet hæc nobilissima promissa possitis obtinere) curam omnem subinferentes ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiā, in abstinentiā autem patientiā, in patientiā autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem. Hæc est

lorica illa iustitię, de qua coapostolus eius Paulus docebat. C
 Hęc quę sit aurea catena, qua dulciter incarcerationis libera
 mēs nostra, intra hortū voluptatis omniū virtutū, ita quod
 perseverantiam mereatur, de congruo & obtineat. De qua
 perseverantia expresse inquit Petrus. Hęc enim si vobis-
 cum adsint, ac superent, non vacuos ac sine fructu vos con-
 stituent, in domini nostri Iesu Christi cognitione. Cui
 enim non pręsto sunt hęc, cęcuse est & nudus & manu ten-
 tans, obliuioni accipiens purgationis veterum suorum de-
 lictorum. Quę propter fratres magis satagite, vt per bona
 opera certam vestram vocationem & electionem facia-
 tis. Hęc enim facientes, non peccabitis aliquando. Quid
 est non peccabitis aliquando, nisi perseverabitis? Quid est
 hęc facientes, nisi significare illa bona opera, quę superius
 enumerauit, quibus redditur, de congruo magnum hoc
 donum perseverantię mereri?

Nota val-
de.

Vnde nota valde quod verba sacratissimi Apostoli cū
 dicit: Hęc enim facientes, non peccabitis aliquando, in sen-
 su diuiso debent accipi non in composito. Otiosa enim vi-
 derentur & vana profecto, si veller dicere eo tempore quo
 habueritis & feceritis pietatem, charitatem, amorem fra-
 ternitatis, non peccabitis. Quis vnquam de hoc dubitauit,
 nisi hæreticus, qui omnia opera nostra asserit esse peccata.

In sensu ergo diuiso accipienda est literal, ita quod faciat
 hunc sensum. Hęc facientes, non peccabitis aliquando, id
 est, si intra assiduum eorum exercitium, tentatio superue-
 niat, stabitis aduersus insidias diaboli, & victores euade-
 tis, quia donum perseverantię vobis concedetur. Quando
 autem, aut quō tempore magnum hoc bonum nobis con-
 tingat non est nostrum diffuare, aut intelligere, sed Dei
 & domini nostri concedere, quo concesso implebitur,
 quod dicit beatus Apostolus. Non peccabitis aliquando.

August.
in de bono
perseuerantia

Quod eleganter probat beatus Augustinus, si semel da-
 blos H' is non esset donum perseverantię, de quo erat
 David:

Qu-
tum est, aut...

- A** David: & spiritu principali confirma me. Ne autē trepidemus, habemus pro hac sentētia eundē Augustinū, acerrimū gratiæ propugnatorem. Hæc sunt verba illius in libro de bono perseverantię. Hoc ergo Dei donum suppliciter emeri potest, sed cum datum fuerit, amitti contumaciter nō potest, & infra. Posci à se Deus voluit, ne inferamur in tentationem, quia si non inferamur, nulla ab eo ratione discedemus. Quod si vt certissimū est, posci à se Deus vult hoc donum, & iusti instanter petunt, & quandoque obtinent, & per egregia eorum opera, & feruentissimas orationes Deus hoc donū impartitur, cur & non meruisse dicamus? Equidem nihil video, quod illis orationibus & pijs operibus desit ad meritum ex congruo. Vtque sum hac modificatione, cum de merito sermonē ago, semper de congruo inquit, quia certē de condigno mereri perseverantiam non possumus, quia nulla est à Deo posita lex. Meritum enim de condigno requirit legem à Deo præscriptam, vt
- B** si vis ad vitā ingredi, serua mādāta, & beati mundo corde, quoniam ipsi Deū videbunt. Hi nimirū de cōdigno, merentur regnū cœleste, & clarā Dei visionē, ynde & corona iustitiæ vocatur, præmium iustorū. Cum autē nulla lex de re hac sit à Deo præscripta, quæ certa ac determinata opera mādēt, quibus perseverantiæ donū reddatur, ideò dixi, de congruo posse mereri, ex Dei gratia & magnifica eius liberalitate. Faceo q̃ beatus Thomas eleganter probat posse iustū mereri peccatori de cōgruo primā gratiā, quod longē maius videtur, quā sibi ipsi de cōgruo mereri pertalia ac per tā clara opera, sicut supra enarrauimus, donum perseverantię. Pro magno hoc bono valdeq; sublimi orat sanctus David: Spiritu principali confirma me, ac si diceret. Scio thesaurū magnū gratiæ tuę, intra fragile cordis mei vas recōdi, quod si iterū super lapidem cecidero, conteretur, diffundeturq; quod valde & timendū & dolendū est, obsecro domine, cōfirma me spiritu principali, vt perseverāter secundū tuā
- viam

Cap. 5. 7.

2. l. i. m. o. H.

- 52

Matth. 19.

Matth. 5.

1. 2. q. 7. l. i.

ma. ar. 6.

Homil. 8.
ad.

uiam voluntatem, & reliquum peregrinationis huius per
ficiam. Huc omnes gemitus, huc dirigite omnem lacry-
mam o beati poenitentes. Nec satis sit vobis venia pecca-
torum, etiam si certissimam illam habeatis. Fundite co-
ram domino animam vestram, in precibus & orationibus,
orate & vigilate, ieiunijs eleemosynas addentes, & indui-
te vos armatura Dei. Militiam sub duce coelesti agimus,
ipsum bellum est, de ipsius gloria agitur & honore, quare
ergo perseuerantiam & coronam. Mementote, quae in su-
perioribus diximus, cum exponeremus locum sanctissimi
Apostoli. Quae enim secundum Deum tristitia est virtu-
tem operatur in salutem stabilem. Hoc est quod desidera-
re debemus, ut stabilis ac firma sit poenitentium salus, ut per
seuerantiam promereamur, illis quidem operibus, quae
enumeravit beatissimus Petrus. Postque statim dixit. Hec
facientes non peccabitis aliquando, quod ex dono perse-
uerantiae emanat. Haec est nostra felicitas, haec sit &

nostra hereditas, & pars, non peccare aliquan-
do ut gratia Dei nunquam excidamus.

per dominum nostrum

Iesum Christum.

Amen.

ASUPERPSALMV M QVIN-
quagesimum. Homilia decimanona.

Docebo iniquos vias tuas: & impij
ad te conuertentur.

ARGVMENTVM.

UOD magnū ac Valde gratum Domino Deo san-
ctus propheta post remissionem delictorum, sppon-
dit obsequium, in iniquorū doctrina: quod vere adim-
pleuit in primis in Bethsabee, ad nostrum exemplū,

Bubi acriter nostri temporis peccatores reprehendūtur, & quod
inter cunctos sacre scripture auctores, in doctrina, morali subli-
mis existat liber Psalmorum cum beato Arhanasio ad longum
demonstratur, & quod manus veri & Evangelici predicatoris
est, doctrinam Christi & Apostolorum populus proponere, non
philosophorum placita & opiniones, a quibus, quaecunq; secun-
dum doctrinam veram scripserunt, tanquam ab iniustus possessio-
ribus, accipienda sint secundum Augustinum conuolandumq;
ad lectionem scripture & doctorum Ecclesie, in quibus maio-
res diuitie reperientur, & quod secundum vniuseuiusque statū,
instituendi sunt auditores, vbi demonstratur, quod doctrina ad
diuites de eleemosyna, principē locū teneat cum beato Cypriano.

Docebo iniquos vias tuas: & impij
ad te conuertentur.

AVdite quale sanctus propheta, post remissionem pec- Obsequiū
catorum & acceptam gratiam, domino Deo suo spo- quod pro-
pondit obsequium, illud nimirum quod sciebat gratum misit Da-
acceptumq; in oculis eius, quale est iniquorum doctrina: uid.
vt ad Dominum conuertātur. Reparare antiquam ruinam 2. Reg. 12
desiderabat, qui non obliuiscetur fecisse se blasphemare
diuinum,

diuinum, & tremendum nomen, vnde grauia duo mala se-
 cuta orta que fuerunt, proximorum scandalum & Dei opti-
 mi & maximi iniuria. In doctrina autem vtriusque inueni-
 tur remedium ac reparatio. Multum enim ad Dei gloriam
 & proximorum salutem eorum eruditio spectat, vt ad eum
Rom. ca. 6. conuertantur. Vides quam plene quod a Paulo scriptum
 est, ante tot annos hic sacer propheta adimpleuit. Sicut ex-
 hibuisti membra vestra seruire immunditie & iniquita-
 ti ad iniquitatem: ita & nunc exhibete membra vestra ser-
 uire iustitie, in sanctificationem. Imo quia ibi scriptum
 est: Humanum dico propter infirmitatem carnis vestre,
 quia humanum valdeque infirmum est, non plus aut ar-
 dentius seruire iustitie in sanctificationem, id est, ad no-
 stram sanctificationem, quam seruimus iniquitati, ad per-
 ditionem & condemnationem nostram: Non solum hoc
Cap. 4. impleuit sanctus Dauid, sed quod apud Baruch scriptum
 est: Sicut fuit sensus vester vt erraretis a Domino, decies
 tantum conuertetes requiretis eum iterum. Diuinum hoc
 est. Hoc promittit sanctus propheta, quod adimpleuit, si-
 cut statim comprobabo. Magnum documentum est hoc,
 magisteriumque habet consummate doctrine, de quo, si
 bene memini, iam antea diximus. Attende & considera, o
 homo & tu precipue, qui diuinum nomen in honoraisti, cum
 proximorum ruina, quam sollicitus, quam vigil & attentus
 procurare debeas diuinum honorem, & proximorum edi-
 ficationem. Non satis videbatur sibi sanctus Dauid, si vsque
 ad lamenta & gemitus, lacrymarum flumina rugitusque, si
 vsque ad cinerem & cilicium, corpus suum affligeret, si
 vsque ad confessionem & scripturam tantis scelerosis erube-
 fceret. Non hec omnia grandia, aut sublimia videbantur,
 ad conciliandum diuinum honorem, nisi quod prorsus Deo
 gratum est, & tanti desiderij completium, adderet, iniquo-
 rum scilicet, doctrinam, vt ad Deum conuerterentur. Quam
 autem gratum obsequium hoc fuit sub oculis Domini, ipse
 eius

A eius filius dominus noster Iesus Christus testimoniū red-
dit, cum testimonium quærebat à beatissimo Petro, si eum *Ioan. 21.*
diligere, qui cum responderet. Etiam domine tu scis quia
amote, statim ad ipsum Dominus Iesus: Pascē oues meas.
Ac si diceret: In hoc comprobabis dilectionem meam, si in-
doctore & pastore ouium mearū te exhibueris, hoc enim
mihi gratum, hoc maxime in honorē meū cedit & gloriā
patris mei. In quo clarificatur, ut fructū plurimū afferat cre- *Ioann. 15.*
dentes, & efficiātur mei discipuli, hoc tibi multas, ac æter-
nas diuitias cōparabit, si lucratus fueris animas fratrum tuorum.

Certum mihi est beatum Dauidem sæpenumero fuisse *Nota.*
Bethsabæe doctorem pœnitentiæ, & quidem cum magna
verecundia & assiduis lacrymis cum iam vxor eius esset.
O quoties solitarius cum illa, & forsan in eodem loco adul-
terij, docens pœnitentiam in Deū, lacrymatus est. O quot
gemitus quāq; tristitia suspiria emisit. Optimum quippe
exemplum valdeq; efficax ad sanandum proximum, ut se-
B dentes cum illo de antiquo peccato pœnitentiā agamus, la-
crymas fundētes abundanter. Sed heu quā longē ab hac do-
ctrina & a regno Dñi nostri tēporis peccatores. Duo enim *Duo mala*
mala nimis graua, nūc sunt illis familiaria, noua complacē *nostrorum*
tia in loquēdo, & conferēdo prætērita flagitia sua, nouisq; *peccatorum.*
cōsensus, ac pertinax, & importuna rogatio, ne ab antiqua
peccādi cōsuetudine discedat, qui iam videbatur velle age-
re pœnitentiā. Hæc sunt eorum confabulationes & loquē-
læ, cum tempus & locus desideratus conceditur. O feræ
crudelissimæ, ò leones rugiētes, qui aperto ore se inuicem
mordent exungulant & deuorant. Euaginato gladio se in-
uicē cōfodiūt. Melior illis esset mors & ignis & procellarū
tēpestas. Vsq; quo graui corde? Vt quid diligitis iniquita *Psal. 4.*
tē & quæritis mendacium? Vsq; quo stulti ea, quæ vobis *Prou. c. 1.*
sunt noxia, cupitis, & impudētes odio habetis scientiā? Ve- *Psal. 13.*
nenum aspidum sub labijs eorū, acuerunt linguas suas sicut
serpentes. Heu quantum eorum malum, quam certa perdi-
tio, &

tio, & quam grauis condemnatio. Heu quam potens vindi-
cantis manus ad flagellandum, quam ardens ignis ad com-
burendum eorum linguas, nec gutta aquæ in æternum eis
cōcedetur. Non sic noster David, sed quid ait? Docebo ini-
quos vias tuas. Quod si alios docuit, cur non ante alios,
Bethsabæe? Iam ergo ad præsentem locum accedamus, scru-
tantes quam fideliter, quod promisit adimpleuit, qualiter
etiam docendi sint iniqui de vijs Domini, vnde prædica-
toribus magnum meritorum cumulum conciliatur, & ful-
gens corona gloriæ fabricatur.

Athana- sius inde interpretatone Psal. ad Marcel linum. Ad primum non nostro opus est magisterio, aut cōside-
ratione, omnes sub beatissimo Athanasio discipulatū age-
mus, qui plenissime de hac re sermonē egit, tractatu illo,
qui de interpretatione psalmorum intitulatur ad Marcelli-
num. Confert beatus Athanasius Davidis scripturam, cum
reliquis scriptoribus canonicis, cumq; plura de Davide sic
loquutus, sic inquit. Communis est hæc gratia spiritus &
apud omnes eadem, prout vsus postulauerit & spiritus vo-
luerit, impartitur. Plus enim & minus impartiri eam gra-
tiam à natura spiritus, nullam differentiam facit vbiquisq;
sine omisione, suum munus ministeriamq; ad plenum ab-
soluit. Attamen codex psalmorum etiam sic quoq; peculia-
rem dotem & eximium quiddam obseruatuq; dignum in
se continet. Nam præterquam, quod cum reliquis volumi-
nibus, habitu rerumq; simplicitate conueniat, habet etiam
illud peculiare miraculum, quod cuiusq; animi motus, mo-
tuūq; immutationes & castigationes, depictas effigiatasq;
complectatur, vt singulis inde veluti ab exēplari desume-
re atq; intelligere licitum sit, atque ita se formare, vt inibi
scriptum est. In alijs enim libris solum aodis legem præci-
pientem quid faciendum, quid omittēdum. Ex prophetijs
solum aduentum Christi didiceris, sed & multa moralia,
ex historijs acta regum, sanctorumq; cognoueris. Ex libro
autem psalmorum præterquam, vt auditor ista discat, etiā
motus

A motus sui animi advertere potest, ac deinde secundum quæ
 paritur & quibus coarctatur, formam verborum decerpe-
 re, neque tantummodo illi datur ut per legat, verum etiam
 quid dicendo agendæ morbum illum medicetur, inue-
 nit. Sunt quidem in alijs scripturis sententiæ prohibitorie,
 quæ mala verant sed in hoc codice, quomodo abstinendum
 sit à malis exprimitur, ut edictum alibi est poenitentiam
 agendam esse, à peccatis desinere. Sed hic quomodo poeni- *Matth. 4.*
 tentia sit agenda & quid dicendum sit in poenitentia expri-
 mitur. Præclare certè dictum à Paulo. Tribulatio toleran- *Rom. c. 5.*
 tia facit, tolerantia verò probationem, probatio deinde
 spem, spes verò non pudefacit. Sed in psalmis quomodo
 ferendæ sint tribulationes, & quomodo quisque probetur,
 & quæ nam sint verba sperantium in dominum, depictum,
 & expressum ostenditur. Rursus præceptum est ubique in
 omnibus scripturis esse Deo gratias agendas. Sed quid dice-
 re oporteat, gratias agentem, psalmi cōmonstrant. Porro *2. Tim. c.*
B aliunde admonemur, eos, qui pie vivere volunt in Chri- *3.*
 sto, persecutionem toleraturos esse. Ex psalmis autem in-
 strumur, quid in fugiendo sentire debeamus & quales per-
 secutiones fugiendæ sint, & post liberationem à persecu-
 tione, Deo gratias agere iubemur: recte id quidem. Sed in
 psalmis formamur quomodo Deo gratias agere oporteat,
 & quibus verbis rectè illi confessiones laudum fecerimus.
 Docuit ergo vias domini iniquos, ut ad dominum conuer-
 tantur. Cum tali ordine psalmi dispositi sunt, licitum est le-
 ctori in singulis inuenire (quemadmodum dixi) motio-
 nes, statumque sui animi, ita in singulis rebus formam disci-
 plinamque adhibere ut seligat, quibusnam verbis Deo pla-
 ceat, & quibus dictis se ad emendationem instruat Deoq;
 gratias agat, ne si aliter verba concipiat, in impietatem de-
 labatur. Audi Davidem de omnibus docentem. *Psalm. 138.*
 Si beatitudinē alicuius prædicare velis habes quomodo
 id oporteat fieri, & de quo & ad quæ ea verba dicenda sint *Psalm. 101.*

- Psal. 1.* 1. expsalmo primo. Beatus vir, qui non abiit in consilio im- **C**
 140. 127. piorum, & beati quorum remissa sunt iniquitates. Beatus
 qui intelligit super egenum & pauperem, & beati omnes
 qui timent dominum. Quod si velis Iudæorum aduersus
 Christum reprehendere insidias, habes secundam Odam.
- Psal. 2.* Quare fremuerunt gentes? Quod si insectatores Iudæo-
 rum pateris, multi que sint, qui in te insurgant, tertium psal-
Psal. 3. mum pronuntiabis. Domine quid multiplicati sunt, qui
 tribulant me. Sin autem sic tribulatus inuocasti dominū
Psal. 4. 114. & quoniā exaudiuit te, gratias illi agere destinas, canito
 illi psalmum quartum. Cum inuocare exaudiuit me Deus,
 &c. Dilexi quoniam exaudiet dominus.
 Quod si ad malitosorum insidias respicias, preces tuas
 ad aures dñi peruenire cupiens, mane tibi concinendus est
Psal. 5. quintus psalmus. Verba mea auribus percipe dñe. Si domi-
 ni minas sentis, ac proinde te perturbatū vides, opportunū
Psal. 6. 17. erit si dicas sextum. Dñe ne in furore tuo arguas me, & de-
 cimum septimū. Domine ne in furore tuo arguas me, quo- **D**
 niam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi. Quod si tibi aliqui insi-
 dias nectunt, quemadmodum Achitophel Dauidi, canta-
Psal. 7. bis septimum, Domine Deus meus in te speraui, & Confi-
 de in Deo, qui liberabit te. Quod si inuens gratiam Dei
 ubiq; diffusam, & restitutū saluti genus humanum, ac proin-
Psal. 8. de dominum salutare velis, cantabis octauum: Domine dñs
Psal. 8. noster quam admirabile est nomen tuū, &c. Quod si rur-
 sum agendo domino gratias, vindemiale carmen siue pro-
 torcularibus modulari statueris, habes rursus eundem il-
 lum octauum ad id idoneum & octogesimum. Exultare
Psal. 80. Deo adiutori nostro. Iam super hoste confecto, conserva-
 taque creatura, non in te ipso glorians, sed ad filium Dei re-
 spiciens, cuius virtute id efficitur, nonum psalmū citabis,
Psal. 9. Confitebor tibi domine in toto corde meo. Quod si quis
 te metu conturbare studeat, habe tu ipse fiduciam in domi-
Psal. 10. no, & cane decimum psalmum. In domino confido, quib-
 modo

A modo dicitis animæ meæ, &c. Et cum videas multorum superbiam & malitiā ita exuberantem, ut nihil sancti in terris fiat, refuge ad dominum & canta vnde decimum psalmū. Saluum me fac domine. Quod si diuturnæ sint inimicorum insidiæ, ne desperes, quasi obliuioni traditus à domino, sed inuoca dominum, canens vigesimum sextum. Dominus illuminatio mea & salus mea, &c. Quod si audias male loquentes de prouidentia Dei, ne te confocies eorum impietati, sed ad dominum te conferens, recita decimum tertium psalmum &c. 52. Dixit insipiens in corde suo non est Deus. Quod si post modum discere concupiscis qualis sit ciuis regni cælorum, cantabis decimum quartum psalmum. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Precibus tibi opus est, propter aduersarios, eosque qui circumdant animam tuā, cane decimum sextum. Exaudi domine iustitiam meam &c. 85. Inclina domine aurem tuam. Denique per eaque à nostro Dauide conscripta sunt quæcūq; docenda sunt, proponuntur apertissimè, omnium hominum actiones componuntur, omnes viæ domini docentur, omnibus subuenitur, consuliturque, sicut facile erit intelligere, consideranti argumenta singulorum psalmorum ex beato Athanasio, à quo quæ scripsimus, accepimus, cætera propter fastidium relinquentes.

Ex his, quæ diximus facile quisque sapientium deprehendet quam utilis sit psalmorum lectio, assiduæque meditatio, præcipuè si docēdi habet munus & magisterium. Quia hic magnus propheta omnes vias dñi docuit, & quasi digito ostendit, & in itinere huius peregrinationis, qua via omnibus eundē firmiterque se comitem tribuit, usque dum ad cælestē patriā reducat. Comitatur humiles & docet dñi viā, comitatur pœnitentiā agētes, usque dum omnes ad regna patris eorū perducatur. Volo tamē his, quæ à Dauide possunt edoceri, etiā illa quæ in sacris euangelijis, & epistolis beatissimi Pauli maxime, cōmendatur, addere, ut omnibus docēdi

tribuamus formam, quam assidua meditatione & lectione accepimus. Mirabile est quam multoties diem ultionis & iudicii magni Dei dominus Iesus depinxit, & auribus audientium intonauit. Quam ponderosis verbis, & quam uiuacibus cominatus est ignem æternum omnibus peccatoribus terræ. Mirabile est, quantis parabolis, & figuris, & exemplis carabit vitæ nostræ actus & mores componere, quia in certa hora mortis cuiuscunque, & quod illi populo dicebat, omnibus nobis iussit prædicari, usque in finem seculi:

Docendus populus de magnitudine dicio. *Marc. 14.* Quod vobis dico omnibus dico, vigilate. Hæc ergo prædicanda sunt a doctoribus nostris, si magistri doctrinam volunt imitari. Hæc ab auditoribus expectanda & desideranda, si componere ac reformare desiderant insolentem vitam suam. Quid verò docebat beatissimus Paulus Corinthios suos? Audite illum. Cum venissem ad vos fratres, non in sublimitate sermonis; aut sapientiæ annūtians vobis testimonium Christi. Non enim iudicaui me scire aliquid inter vos nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum. Quam longè a cœlesti hoc prædicatore Xenophontis, aut Pythagoræ, aut Aristotelis placita. Quam longè a beatissimo Paulo, Demosthenis, aut Ciceronis aut Enei eloquentia. Bis aut tertigentium sententijs, quæ dicebat, confirmauit & hoc quidem argumentum ad homines faciens, primo Athenis redarguens eorum idololatriam & superstitionem ex sententia Arati poëtæ eorum. Secundo in epistola ad Titum, Epimenid eaduersus Cræteneses commemorauit. De hoc secundo testimonio lege ad longum beatum Anselmum.

Actorum cap. 17. *Cap. 1.* *Ansel. super hunc locum.* *Philip. c. 2.* *Sermo crucis et passio Iesu & hic crucifixus.* *nis Christi* *quæ utilis.* *audire* *ris.* Prædicandus est ergo dominus Iesus, non in sublimitate sermonis, non in eloquentiæ ornatu, ne euacuetur fidei mysterium, & audientium utilitas, euanescat, sicut fumus, elegantie attendendum & ornatui. Prædicandus est dominus Iesus & hic crucifixus. Hinc fluente omnis doctrinæ omnisque disciplinæ. Hinc docebis humilitatem, quia humiliauit semetipsum usque ad mortem, mortem autem crucis.

A cis, Ab hac cathedra docebis inimicorū dilectionē, quia & suos crucifixores excusauit, & pro eis rogauit. Hinc docebis *Luc. c. 23.* omnē obedientiam, quia factus est obediens vsq; ad mortem. Hinc verā misericordiam, & in pauperes liberalitatē, quia sanguine suo redemit inimicos. Et quid dicam? Ab arbore hac colliges ligna, vnde ignis ingentium flāmarum amoris, & dilectionis sustentetur. Hinc veram comproba- *Luc. 12.* bis magistri sententiam, qua dixit: Ignem veni mittere in terrā & quid volo nisi vt ardeat? Si ignem desideras ò prædicator super audientium mentes & corda diffundere, pro-
pone multoties de domino Iesu crucifixo sermonem.

Quod si indignum iudicauimus in superioribus, ob disputationes scholasticas tradere obliuioni Athanasium, Augustinum, Basilium, Hieronymum & ceteros patres Ecclesiæ quanto criminolius iudicabis, populo rudi & illiterato proponere antiquorū philosophorū placita & sententiās? Quid rudi agricolæ cū Aristotele? Quid tutoribus & cerdonibus cū Pythagorā? Quid spatarijs & lācearijs cū Demosthene. De hoc iam ante mille annos sacer pater Augustinus regulam præfixit, quā sequi debeamus in hæc verba. Philosophi autē, qui vocantur, si qua forte vera & fidei nostræ accom- *August. lib. 2. de doctrina Christi ca. 40. tomo. 3. fol. 34.* moda dixerunt, maxime Platonici, non solum formidanda non sunt, sed ab eis etiā tanquam ab iniustis possessoribus, in vsum nostrum vendicanda. Sicut enim Egyptij non solum idola habebant & onera grauiā, quæ populus Israel de-
testaretur & fugeret, sed etiā ipsa vasa, atq; ornamenta de auro & argento, & vestē, quæ ille populus exiens de Egypto, sibi potius, tanquam ad vsum meliorem clanculò vendicauit, nō auctoritate propria sed præcepto Dei ipsis Aegyptijs nesciēter cōmodatibus, quibus non bene utebātur. De hoc lege beatum Irenæum ad longum eleganter & cum ni- *Irenæus lib. 4. aduers. hæres. c. 49.* mia claritate differentem. Sic doctrinæ omnes Gentilium, non solum simulata & superstitiosa figmenta grauesque sarcinās superuacanei laboris habēt, quæ vniūquisque no-

strum duce Christo, de societate Gentilium exiens debet abominari, atque deuitare, sed etiam liberales disciplinas vsui veritatis aptiores & quædā morum præcepta vtilissima continent, deq; ipso vno Deo colendo, nonnulla vera inueniuntur apud eos, quod eorum tanquam aurum & argentū, quod non ipsi instituerūt, sed de quibusdam, quasi metallis diuinæ providentiæ, quæ ubiq; infusa est, eruerūt & quo peruerse, atq; iniuriose ad obsequia dæmonum abutuntur, cū ab eorū societate misera sese anima separat, debet ab eis auferre Christianus ad vsum iustum prædicandi euangelij. Vestem quoq; illorū, id est, hominum instituta, sed tamen accommodata humanæ societati, qua in hac vita carere non possumus, accipere ac habere licuerit in vsum conuertenda Christianum. Nam quid aliud fecerūt multi fideles nostri? Non ne aspicimus quanto auro & argēto & veste suffarcinatus exierit de AEgypto Cyprianus doctor suauissimus, & martyr beatissimus? Quanto Lactantius? Quanto Victorinus? Optatus, Hylarius? Vt de viuis taceā D quanto innumerabiles Græci? Sed vt de beatissimo Cypriano loquar quantum meminisse licet, non legi vsquam in cunctis eius operibus alicuius philosophi, vel paruulæ sententiam. Taceo quā dūre à dño & iudice Deo beatus Hieronymus fuerit flagellatus, quia philosophorū lectioni indulgebat & promisit fideliter, nunquā se eos lecturū, sed audite eundem Augustinum comparisonem sacræ scripturæ cū profana facientem. Quantum autem minor est auri & argenti vestisq; copiosa quā de AEgypto secum ille populus abstulit, in comparatione diuitiarum quas postea Hierosolymæ consequutus est, quæ maxime in rege Salomone ostenduntur, tanta sit cuncta scientia, quæ quidem est vtilis collecta de libris Gentium, si diuinarum scripturarum scientiæ comparetur. Nam quicquid homo extra didicerit, si noxium est, ibi damnatur, si vtile, ibi inuenitur. Et cum ibi quisque inuenerit omnia, quæ vtiliter, alibi didicerit

August.
eodem lib.
cap. 42.
Philosophorum sapientia cū nostra theologia collatio.

A dicerit, multò abundantiùs ibi inueniet ea, quæ nunquam
omnino alibi, sed in illa tantum modo, scripturarum mira-
bili altitudine, & mirabili humilitate discuntur. Hæc bea-
tus Augustinus, qui de hac re legendus est multis alijs lo-
cis. Doceat ergo Christianus magister & prædicator vias
domini, nō vias philosophorum aut rhetorum, aut fabulas
poetarum. Doceat & annunciet Christum Iesum & hunc
crucifixum cū Paulo. Doceat euangelicus prædicator quod
idem Apostolus tradebat suo discipulo Tito: Tu loquere
quæ decent sanam doctrinā, senes vt sobrii sint, pudici, pru-
dentes, &c. Post quam institutionem fecit de disciplina &
institutione morali, statim proposuit sermonem de domi-
no Iesu & eius morte docuitque discipulum dicens. Hæc lo-
quere & exhortare, & argue cum omni imperio.

2. To. fol.

231.

2. To. fol.

34.

1. To. fol.

470.

Cap. 2.

Neque amplius de hac re scribendū iudico præter vnum
quod inferius nō tacebo, cum beatissimus Gregorius Papa
vsq; ad trigēsima sextam formulam depinxerit secundum
quas omniū hominū mores, cōditiones, status, sint institue-
B di. Qui nimirum liber valde vilis, valdeq; necessarius, cun-
ctis euangelicis prædicatoribus est, qui vias dñi debent do-
cere cum Dauide. Sed video nostris his temporibus quod-
dam hominū genus, qui vias dñi docere videntur, & docēt
quidē, sed non secundū vniuscuiusq; necessitatem. Docēt
dños & principatus multa de confessione, assiduam cōmu-
nionem, selectum tempus adorationem. Optime quidem,
optima nanq; hæc sunt. Sic & rex & propheta David quā-
uis tanti imperij curā gereret, per singulas noctes surgens
in silentio multo orabat dñm, & anticipabāt oculi eius assī-
duas vigilias. Sed vbi doctrina de restitutione? vbi sermo
de humilitate? vbi iustitię facies? vbi timor dñi? Vbi mēs-
& linguę parcitas? Non audio nō video docere, quod do-
cendum censuit Beatissimus Paulus: diuitibus huius sæ-
culi, præcipe nō superbe sapere, nec sperare in incerto diui-
tiarum, sed in Deo viuo, qui præstat nobis omnia abundan-

Grægo. 3.

p. Pastora

lis cura.

Nota.

1. Tim. 6.

Doctrina

pro diuiti

bus.

ter ad fruendū, bone agere, diuites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamētum bonum in futurum, vt apprehendant bonam vitam ac veram. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & desideria multa, & inutilia & nocua quæ demergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum cupiditas, quam quidem appetentes errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis. Ad radicem securem mittite, vt abscindatur. Frangenda est eorum superbia, eradicanda auaritia, deterrenda crudelitas. Eradicanda est radix omnium malorum cupiditas à ducibus, à marchionibus à comitibus, quæ etiam errare facit à fide. Eradicare ergo cupiditatē ab eorum pectoribus, sicut & noster propheta docēs de hac via domini dicebat.

Psal. 36. Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram, seruite domino in timore: & exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam nequando irascatur dominus pe-

Psal. 27. reatis de via iusta. Et alio loco inquit, Expecta dominum D

Psal. 36. & custodi vias eius, & exaltabit te, vt hæreditate capias terram: cum perierint peccatores videbis. Expecta dominum non in incerto diuitiarum. Vidi enim impium super exaltatum & eleuatū super cedros Libani, & transiui & ecce nō erat, & quæsiui eum & non est inuentus locus eius, quoniā tanquam fœnum velociter arescent, & quemadmodū ole-

Psal. 36. ra herbarum cito decident. Docuit plura alia in hunc modum docēs porētes huius seculi vias dñi. Eradicare ergo cupiditatem ab eorum pectoribus etiam cum dolore, etiam cū sanguine, quia demerget eos in profundum laci & interitum sempiternum. Tunc docendi sunt de assidua exomologesi & sinaxi. Tunc præscribatur tēpus ad orationem, sed tamen non desit ad audiendum orphanum & viduam, ad visitandas villas & castella, ad dirimendasq; lites, faciēdasq; largas elemosynas in illos pauperes, imo restitutiones, quos ipsi rapinis suis, & furtis egere fecerunt. Omnia

hæc

A hæc hæredibus filijs restituenta relinquunt, qui non solū paternarū opum hæredes inueniuntur, sed quā multum avaritiæ & cupiditatis, ut vel sic omnibus laqueis diaboli concatenatis, vnus sit sempiternus interitus. Hoc cene est docere vias dñi iniquos? Hoc certè est cū ignominia sanare vulnus populi dñi & sortis eius, quorū ignominia apparebit in finē, quorū nuditas, multa eos afficiet cōfusione. Nō sic docebat Esaiās. Sed quid ait? Lauamini, mūdi estote auferre malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quie scite agere peruerse, discite bene agere, quærite iudiciū, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduā. Hic ordo seruandus est in eorū doctrina, si non vis errare, quicunq; es tu, qui curā eorum habes, à quibus omnibus ego mundus sum nec rogatus enim habet spiritualis homo eorum commisceri obsequijs, sed de his etiam satis, sat sit dare sapienti occasionem.

B Vide quanta super Pauli sententiā possemus dicere, in qua docet diuites huius seculi viam dñi cum nostro Davide: sed vnum non tacebo, quin potius omnibus auribus infundam beatissimi Cypriani de eleemofyna doctrinam, siquidē diuites huius seculi instituere decreuimus. Quod principem locum obtinet inter doctrinas diuitum potentūq; illud certè est, quod quarto & quinto loco cōmemorat sacratissimus Paulus. Diuitibus præcipe, diuites fieri in bonis operibus facile tribuere. Hoc eorum certum & efficax remediū, liberalis in pauperes misericordia, ut eorum Deus misereatur, quia scriptū est: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiā consequentur. Et alia scriptura dicit: Peccata tua eleemofynis redime. Quod si plures habēt genueruntque filios, abundantioribus utantur eleemofynis, sic enim largius illis cōsultitur. Doctor est magnæ huius philosophiæ beatissimus Episcopus & martyr Cyprianus in hæc verba: Sed neq; illa res fratres charissimi à bonis operibus & iustis refrænet & reuocet Christianum, quod excu-

Eleemofyna diuitibus.

Matth. 5.

Cyprianus inde opere & eleemofyna.

fari se posse aliquis existimet beneficio filiorū quando im-
 pēlis spiritualibus Christū cogitare, qui accipere se profes-
 sus est, debeamus, neq; conseruos liberis nostris, sed dñm
Matth. 10. præferamus, ipso instruente & monente: Qui diligit patrē
 aut matrem super me nō est me dignus: & qui diligit filiū
Cap. 33. aut filiā super me nō est me dignus. Itē in Deuteronomio,
 ad corroboratiōē fidei & dilectiōē Dei paria cōscripta
 sunt. Qui dicūt patri aut matri nō noui te, & filios suos non
 agnouerunt hi custodierūt pręcepta tuā & testamentū tuū
 seruauerunt. Nam si Deum toto corde diligimus, nec pa-
1. Epist. c. 3 rentes nec filios Deo præferre debemus. Quod & Ioannes
 in epistola sua ponit: Qui habuerit (inquit) substantiam
 mundi & viderit fratrem suū desiderantem & clauserit
 viscera sua, quomodo charitas Dei manet in illo? Audi
 magnum Heliam quid dixerit viduę illi, quę parabat ex-
 tremum cibum sibi & filio suo, quo assumpto morituram
 sese expectabat: Petijt sibi prius ad edendum dari tunc
3, Reg. 17. quod super efferet, inde illam cum filio suo vesci, nec obtem-
 perare illa dubitauit, aut Helix, filios mater infame & ege-
 state preposuit. Nec filijs abstulit mater quod Helix dedit,
 sed magis contulit filijs, quod benigne & piē fecit. Quia
 abiit & fecit iuxta verbum Helix & comedit ipse & illa, &
 domus eius, & ex illa die hydria farinę non defecit & le-
 cythus olei non est imminutus. Sed enim multi sunt in do-
 mo liberi, & retardat te numerositas filiorum quominus
 largiter operibus insistas, at quin hoc ipso operari plus de-
 bes, quo multorum pignorum pater es. Plures sunt pro qui-
 bus dominum deprecēris, multorum delicta redimenda
 sunt, multorum purgandę conscientię, multorum animę
 liberandę: Vt in hac vita seculari alendis sustentandisque
 pignoribus, quo maior est numerus, hoc maior est & sump-
 tus, ita & vita spirituali, atque cœlesti, quo amplius fuerit
 pignorum copia, esse & operum debet maior impensa.
Cap. 1. sic & Iob sacrificia numerosa pro liberis offerebat quan-
 tusq;

- A** tusque erat in domo pignorum numerus, tantus dabatur Deo & numerus hostiarum. Sic ergo vere filios suos diligit. Sic enim eis exhibes plenam & paternam dulcedinem charitatis, operari magis debes, ut filios tuos Deo iusta operatione commendes. Et tandem post alia idem Cyprianus. Præuaricator itaque & proditor pater es, nisi filiis tuis fideliter consulas, nisi conservandis eis religiosa & vera pietate prospicias. Qui studes terreno magis quam cœlesti patrimonio, filios tuos diabolo magis commendare, quam Deo, bis delinquis, & geminatum ac duplex crimen admittis, & quod nō præparas filiis tuis Dei patris auxiliū, & quod doces filios patrimonium plus amare, quā Christum, &c. O quam vera sunt hæc quam observata. Quid ad hæc hi magistri, de quibus antea dicebamus, dicere possunt, qui docētes, prout sibi videtur, vias dñi, licere, asserunt, terrenis potentatibus ampliare, vsq; in immensum patrimoniū & filiorum hæreditates? Cum scriptum sit: Væ qui cōiungitis domum addomum, & agrum agro copulatis vsque ad terminum loci. Et alter propheta, Baruch, scilicet, Vbi sunt principes gentium & qui dominantur super bestias, quæ sunt super terrā, qui in cœli auibus ludunt, qui argentum thesaurizant & aurum, in quo confidunt homines & nō est finis acquisitionis eorū? Qui argentum fabricant & solliciti sunt, nec est inuentio operū illorū, exterminati sunt & ad inferos descendunt & alij loco eorū surrexerunt. Non est finis acquisitionis eorum & ampliationum hæreditatum etiā cum extrema, aut valde graui proximorū paupertate. Quod si lamētabile tēpus ostentationis sui principatus, in regia curia aduenerit, nō diuitijs, nō prædijs, nō cābijs parcūt, dūmodo nō desit humanę glorię apparatus. Si hæc omnia licēt dñis, & principibus temporalibus, cōiungere domū domui, & agrū agro copulare vsq; ad terminum loci, imò & extra, & prodigos sumptus facere ad captādam humanę glorię auram, quādo obsecro erit

*Ostentatio
principatus.*

- Nota.* erit eis in præcepto eleemosyna? De quo residuo habent C
sustentare pauperem & languentē? In quo implebunt dñi
præceptum. quod superest erogate? Heu, iam de his man-
Luc. 11. datum est Esaiæ prophetæ. Nunc ingressus scribe super bu-
Esaï. 30. xum, & in libro diligenter exara illud, & erit in nouissimo
die in testimoniū vsque in æternum. Populus enim ad ira-
cundiam prouocans est, & filij mendaces, filij nolentes au-
dire legem Dei. Qui dicunt videntibus nolite videre, &
aspicientibus: Nolite aspicere nobis. Nolite aspicere no-
Thren. 2. bis, quæ recta sunt, loquimini nobis placentia. Quod confi-
derans Hieremias lamētabatur gemēs. Prophetæ tui (non
mei) viderunt tibi falsa & stulta, neque aperiebant ini-
quitate tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent, vide-
runt tibi assumptiones falsas & eiectiones. Thesaurizate
patres filiis vestris, sed in primis pietatem, sed Deum
ante omnia propitium eleemosynis & miserationibus,
Hoc est firmum fundamentum, de quo Paulus dicebat.
Diuitibus præcipe thesaurizare sibi fundamentum bo- D
num in futurum. Hoc erit fundamentum firmum in futu-
rum, ad ampliatiōem & conseruationem suarum hære-
ditatum, si misericordes fuerint si ipsi in proximos, si
viduarum & orphanorum iudices, & patres. Hæc est
via domini de qua docendi sunt, tunc oratio eorum nu-
bes penetrabit, tunc diuina sacramenta frequentanda sunt,
tunc Deo gratiosos & hominibus in exemplum se præbe-
bunt, eorumque magistri secundum scripturarum & do-
ctorum regulas verè docebunt eos, sicut Dauid, qui ad eos
dicebat, & vsque in præsentem diem inquit. Et nunc reges
intelligite, erudimini qui iudicatis terram, &c. Taliter er-
go docendi sunt vt ad dominum conuertantur, cui vete-
runt terga sua & non facies. Talibus magistris, quantos meritorum cumulus, quam-
que immensum gloriæ pōdus in sinu Dei recondatur quam
præfulgense orū fabricetur quotidie corona testis sit beatus
Daniel

- A** Daniel propheta. Hic cum de generali omnis carnis resurrectione & de iudicio magni Dei sermonē ageret, inquit: Et multi de his qui in terræ pulvere dormiunt, euigilabunt, alij in vitam æternā, alij in opprobrium vt uiuant semper. Qui autem docti fuerint fulgebunt sicut splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Super quod beatus Hieronymus, postquā egit aduersus impium Porphyrium. Magistri habebunt similitudinem cœli. & qui alios erudiunt, stellarum fulgore comparabuntur. Non enim sufficit scire sapientiam, nisi alios erudias, tacitusque sermo doctrinæ alium non ædificans, mercedem operis recipere non potest. Quem locum Theodocio & vulgata editio ita expressit, & intelligētes
Cap. 12.
4. sent. d.
49.
Hierony.
- B** tractauerunt. Est ergo hæc corona vel aureola (vt aliquo modo describatur) accidentale gaudium de aliquo insigni facto essentiali premio superadditum, corporali decore declaratum. Cuius figura designata est apud Exodū, ubi præcipitur Moyfi: Facies mensam delignis sethim & inaurabis eam auro purissimo. In quo mensa regni cœlestis designatur, de qua ait Christus. Ego dispono vobis regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Et sequitur in Exodo. Et facies ei aureum labrum per circuitum, & ipso labro coronam interrasilem, id est, limatam & politam, altam quatuor digitis, & super illam alteram coronam aureolam, scilicet, propter eminētiā aliquorum egregie certantium. Ratio similitudinis ex militia civili ducitur, in qua propter singula facinora, singulares & præclaræ donantur coronæ, vt muralis aurea illis, qui primum murum subierint, & castris illi, qui hostium castra primus introierit, atque id genus aliarum. Sed de hoc satis ad alia enim nostra currit
- Aureola.*
Cap. 25.
Luc. 22.

ritoratio, cum indigentium necessitati desideremus in omnibus consulere.

Auditio Quod maxime fuit necessarium, nec minus utile, prout
Verbi Dei sapiens quisque iudicabit, certe auditio diuini verbi est.
quam necessaria. Quomodo enim credent sine prædicante? Aut quomodo
prædicabunt nisi mittantur? Vnde scriptum est. Quam præ-

Rom. c. 10. ciosi pedes euangelizantium pacem euangelizantium bonam. Pacem ergo & bona virtutum & regni celorum, verbū

Esai. c. 53. prædicatoris adducit, ut interim de fide taceam, quæ ex auditu generatur, sicut de utroque inquit Apostolus Paulus.

Rom. c. 1. Fides ex auditu, cum interno, scilicet Dei auxilio. De verbo autem euangelij inquit: Non erubesco euangelium Dei,

b. 300. virtus est enim Dei omni credenti. Iudæo primum & Græco. Virtus inquit est Dei. Perpende obsecro, quantum animetur intra pericula & calores belli miles, qui cum hoste

Similitudo manus iam conferuit, cum audit tubæ sonitum. Qui forte

deficiebat viribus, illis resumptis, usque ad victoriam & pal-

alob. 12. mam decertat generose. Militia est vita nostra super terram, hostium innumerabilis numerositas, aduersusque Satanam & diabolum dimicamus, daturusque dominus Deus

Cap. 38. auxilium, militibus suis in bello, inquit ad Esaiam. Exalta
Cap. 7. sicut tuba vocem tuam, tu qui euangelizas Sion, In huius rei comprobationem in libro iudicum scriptum est. Quod

1. 1. 101 me facere videritis, hoc facite! Ingrediar partem castrorum & quod fecero, sectamini. Quando personuerit tuba

in manu mea, vos quoque per castrorum circuitum clangite & conclamate, domino & Gedeoni. Hoc adimpleuit

dominus Iesus & doctoribus ecclesiæ faciendum tradidit.

Cap. 7. De quo sacer Ioannes Euangelista: In magno autem festiuitatis die clamabat: Si quis sitit veniat ad me, & de ventre eius fluent aquæ viæ. Et beatus Lucas inquit: Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi audiat. Vnde scriptum est de illo: Laboraui clamans, rauicæ factæ sunt fauces meæ. De hoc satis. Considerate obsecro quam utilis &

Psal. 68. neces-

A necessaria lux solis & stellarum, ut noctis caligo discedat, *Similitudo*
 & videre possimus. Tale est verbum & sermo doctri- *Verbum*
 nae de quo noster David: Lucerna pedibus meis verbū tuū *Dei lux.*
 & lumen semitis meis. Hinc & Esaias propheta. Primo *Psal. 118.*
 tempore alleviata est terra Zabulon & terra Nephalim & *Cap. 9.*
 nouissimo aggrauata est via maris trans Iordanem Galilæe
 gentium: Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem
 magnam: habitantibus in regione umbræ mortis lux orta
 est eis. Quæ obsecro lux nisi sancti euangelij prædicatio,

Nota. ca. 4.

sicut testatur beatus Matthæus? Sed nota quam assidu-
 us omnium gentium casus, quamque ingens periculum
 erat. In tenebris ambulabant: Et qui ambulat in tene-
 bris nescit quo vadat. A Egyptus verò cum percussus est *Exod. c. 10*
 tenebris à Moyse, nō mouit se de loco, in quo vnusquisque
 erat. Populus verò, qui ab Esaiā describitur, qui vidit lu-
 cem magnam euangelicæ prædicationis, ambulabat & pe-
 nulosius quotidie impingebat. Considerate etiā quā ne-

obscuro

B cessarius cibus, esurienti & lasso in via, & hoc est sermo *Similitudo*
 prædicatorum, de quo idem David: Paraisti in conspectu *Psal. 22.*

Psal. 22.

Psal. 68.

2. cor. 1.

Fructus

auditionis

Verbi Dei.

meo mensam, aduersus omnes, qui tribulant me. Quæ ni-
 mirum mensa qualis sit alio declaratur loco ab eodem pro-
 pheta, cum de obsecratione Iudæorum & carnali intelli-
 gentia scripturarum & prophetarum ageret. Fiat mensa eo-
 rum coram ipsis in laqueum, &c. Et quid dicam? Armatu-
 ram illam, de qua ante sermonem fecimus, in auditione ver-
 bi Dei de manu prædicatoris, etiam sapiens & eruditus ac-
 cipiens, ut stare possint aduersus insidias diaboli. Si tuba in
 bello necessaria, quāto magis & armatura? quanto plus gla-
 dium, scutum lancea, & galea?

in Experientia didicistis vnusquisque vestrum, quantum
 lumen in medijs ignorantie tenebris, in sermone præ-
 dicatoris luxerit vobis. Et quoties obsecro induratum
 cor vestrum supra petram, ex antiqua peccatorum con-
 suetudine, molle redditum est, & velut cera ante faciem

ignis

ignis? Quoties, dicite mihi ardentes flammæ terrorem & C
 minas spirantes aduersus Satanam & diabolum, aduersus
 delicias carnis vestræ, & aduersus vosmetipsos, exiistis ab
 ecclesia Dei, cum proponetur, aut iudicii æterni magnitu-
 do, aut cum exponeret prædicator infernalis ignis vindi-
 ctam, qui carnes luxuriosas comburet igni inextinguibili?
 Tunc quidem apprehendistis disciplinam, tunc percussis-
 tis corpus vsque ad plagam & sanguinē, tunc in multa ama-
 ritudine clamauistis ad dominum, vt velti miseretur.
 Vnde tanta bona pauperibus? Vnde cæcistam clarum lu-
 men? Vnde tantus zelus, tamque ardens & cœlestis fortitu-
 do, aduersus mundum, carnem & diabolum? Denique &
 aduersus vosmetipsos & delicias vestras? Ex verbo Dei,
 quod salutem affert omni credenti, virtus enim Dei est.
 Vides ergo quam utilis & necessaria doctrina ad iniquos,
 vt ad dominum conuertantur? Certè sic est animæ necessa-
 ria & eius saluti spiritali, sicut corpori, & eius incolumita-
 ri cibis quotidianus. Quare (dicito mihi) cibus reduplica-
 tur, iterumque post octo aut decem horas assumitur? Deco-
 ctus quidem ac digestus diuisusque, per singulas corporis par-
 tes sustentationem affert, reparatque deperditam virtutē.
 Sed ipsum virtutis incrementum, ipsaque reparatio iterum
 à calore naturali exinanitur, sicut & noua ligna igni in ci-
 bum & ingentiores flammam deseruiunt. Audi dominū
 Iesum de hac re differentem. Exijt qui seminat seminare
 semen suum, & dum seminat aliud cecidit secus viam, &c.
 Vsq̃ue hæc dicens clamauit. Qui autem secus viam hi sunt,
 qui audiunt, deinde venit diabolus & tollit verbum de cor-
 de ipsorum, ne credentes salui fiant. Nam qui supra petram,
 qui cum audierint & cum gaudio suscipiunt verbum, & hi
 radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore
 tentationis recedunt. Quod autem inter spinas cecidit, hi
 sunt, qui audierunt & à sollicitudinibus & diuitijs & volup-
 tatibus vitæ cunctis, suffocant & non referunt fructum. Vi-
 des

Rom. 1.

Similitudo

Luc. 8.

Ades quanta sint, quæ semen verbi Dei, cibum veri animæ nostræ destruant. Vides quam necessaria quotidiana refectio? Vbi assidua & quotidiana est diuinæ virtutis perditio præ nimio humanæ carnis calore.

Sed quantum quamq; graue sit damnum hoc, quamque culpabile huiusmodi hominibus, qui tanta desidia ac negligentia perdunt de corde diuinum verbum quod audierunt. Audi tu Origenem & Augustinum aduersus eos proclama- *Origenem ho milia vlti. in Exod.* ntes: Nostis (inquit Origenes) qui diuinis interesse mysterijs confueuistis, quomodo cum suscipitis corpus domini, cum omni cautela & veneratione seruatis, ne ex eo parum quid decadat, ne cõsecrati muneris aliquid dilabatur. *Negligentia in sermonibus* Reos enim vos creditis, & recte creditis, si quid inde per negligentiam decadat. Quod circa corpus eius obseruandum ita vtimini cautela, & merito vtimini, quomodo putatis esse minoris periculi verbum Dei neglexisse, quam corpus eius? Verba Augustini hæc sunt. Interrogo vos fratres & sorores, dicite mihi quid plas vobis esse videtur, corpus Christi, an verbum Christi. Si verum vultis respondere hoc dicere debetis, quod non minus sit verbum Dei quàm corpus Christi, & ideo quanta sollicitudine obseruamus, prout supra Origenes. Quia non minus reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit, quam qui corpus Christi negligenter cadere permiserit in terram. Vbi notandum cū Archidiacono Augustinum & Origenem non comparare dignitatem dignitati, cum de verbo Dei in concionibus & de venerabili sacramento altaris sermonem agunt, sed necessitatem necessitati. Solent enim minus digna esse necessaria, sicut tactus & visus in animali & vita actiua & contemplatiua. Cum autem sacratissimum Domini corpus cõferat gratiam iustificantem, & aliquando primam, quod aiunt, ex opere operato, hoc quidem, non habet verbum Dei in concionibus, licet ex assistentia Spiritus sancti cõferantur dona multa vsq; ad gemitus & lacrymas, quibus

per gratiam lauatür cor audientis deuore & religioſe. Pro
*Ambr. A-*pter quod dicebat beatus Ambroſius, Mundat ſermo diui-
pol. David nus, mundat noſtra confeſſio ille dum auditur, iſta dū pro-
ca. 13. De mittitur. De quo ſi placeat lege beatum Bernardinum in de
Cōſecratio Euangelio æterno.
ne. d. 2. Idē Vidisti magnum ſagittium, quod ex quotidiana negli-
Ambro. c. gentia noſtra, in audiendis diuinis concionibus, committi-
 mus, de quo reddemus in die iudicii rationem. Altamente
 ergo recondendum eſt Dei verbum, ipſumque ruminan-
 dum, ſicut animalium mundorum pabulum attritiſſimeq;
Pſal. 44. inſpiciendum, quæ omnia docet nos noſter propheta Da-
 uid dicens; Audi filia & vide, inclina aurem tuam, obliui-
 ſcere populum tuum & domum patriſtui. & concupiſcet
 rex decorem quoniam ipſe eſt dominus Deus tuus, & ado-
 rabunt eum. Auditus ergo aurium materialiū pro ſermo-
 nibus, qui in Eccleſia ſunt, eſt neceſſarius, ſed hic non ſuffi-
 cit, alter requiritur, quia alias aures habemus, mentis ſcili-
 cet, de quibus multoties dominus in Euangelio & dilectus D
 eius diſcipulus in ſacra Apocalypſi. Qui habet aures audiē-
 di audiat, de his inquit propheta. Inclina aurem tuam. Pre-
 be ergo, homo, ſi ad Dominum deſideras conuerti, corpo-
 ris & mentis aures, cum tibi verbum Dei proponitur, ſed
 & oculos ſpirituales vt videas & conſideres, quæ tibi dicū-
 tur. Hoc docet idem propheta, & vide inquit. Vide & con-
 ſidera quod magnus Deus tuus legationem ad te mittit &
 exhortatur, vt cum ipſo reconciliationem facias, ſicut ille
1. Cor. c. 9. magnus gratiæ prædicator dicebat. Deus erat in Chriſto
 mundum ſibi reconcilians, non reputans illis delicta ipſo-
 rum & poſuit in nobis verbum reconciliationis. Vbi pri-
 mo nota, quam fideliter loquutus ſit Paulus. In Chriſto in-
 quit fuit opus reconciliationis, in nobis autem poſuit ver-
 bum eiſdem. Pro Chriſto ergo legatione fungimur, tan-
 quam Deo exhortante per nos. Obſecramus pro Chriſto
 reconciliamini Deo. Audi ergo filia & vide, quam magni
 impera-

Nota.

A imperatoris & regis regum habes legationem, summa clementia ad te missam, obsecrantem habes prædicatorem & rogantem, ut in pristinam velis transire Dei amicitiam. *Clementia Dei quam magna.* O pater misericordiarum Deus. Homo aduersus te & contra legem tuam inique, & inuerecunde egit, tu vero non exercitum magnum Angelorum mittis, ut illum perdas, prout dignum erat, sed legatum amicitie & foederis & reconciliationis. Nonne ad magnam hanc miserationem oportet nos respicere? Nonne oportet audire? Vt nobis sit tantam neglexerimus salutem. Dabimus certe pœnas & plorabimus in abscondito a facie superbiæ nostræ, sicut dicebat propheta.

Hier. c. 13

B Audire ergo oportet & videre, de quibus nobis sermo proponitur. Annunciat enim nobis Euangelicus prædicator vitia ad fugiendum, virtutes ad amandum, pœnam ad timorem, gloriam ad eiusdem desiderium. Magna sunt hæc, & hæc regula prædicatoribus primo a beatissimo patre nostro Francisco proponitur, deinde a sacra Tridentina Synodo, secundum quam & loqui debent & meditari ante concionem. Nonne videre & considerare oportet angelicam castitatis pulchritudinem, ad eius amorem, cuius imago a prædicatore depingitur? Nonne videre & considerare oportet infernalem scditatem & turpissimam luxuriae turpitudinem? Nonne misera & deploranda duarum sorti attendere oportet, quam Euangelicus orator intonat? &c. Hæc videre, hæc audire oportet, ut obliuioni tradamus patrem nostrum & domum eius, Audi quam efficax sit Dei verbum & penetrabilis omni gladio ancipiti, usque ad obliuionem eorum, quæ summo prosequeremur amore, dicit animum nostrum. Amator humanæ pulchritudinis, qui adeo captiuus tenebatur, mente & voluntate, quod ab eius consideratione nec per instantis sese poterat expedire, iam ex auditu sermonis, in tantam libertatem venit, ut omnino obliuiscatur.

in Regula.

cap. 9.

Triden. Sy

nod. Sess. 5.

cap. 2.

Potentia

Verborum

Domini.

. 28. 922

munob

Cc 2

tur. Et

Hiere. 3. tur. Et dicat, Ecce venio ad te, tu enim es dominus Deus Q
 noster. Veremendaces erant colles, & multitudo mon-
 tium, vere in Domino Deo nostra salus Israel. Et quid
 mirum cum quotidie increata pulchritudine hoc inuenia-
 tur? Quæ si apparuerit venustior, illa prior contemni-
 tur & obliuiscitur. Cum vero lux cœlestis super infun-
 datur in diuinis concionibus, vnde aliquantulum diuina
 facies splendet super nos, non mirum si terrena facies,
 quæ velut fœnum citò arefcit, contemnatur & tradatur
 obliuioni. Nam vltimo loco declarat sanctus propheta, qua-
 les diuitias comparat sibi ipsi, in sinu quæ recondit auditor
 studiosus verbi Dei, dicens: & concupiscet rex decorem
 tuum. O qualis est pulchritudo, quæ laudatur à principe,
 concupiscitur à rege Deo. Hæc omnia venerunt nobis ex
 doctrina & obedientia eius magistri, qui docet nos audi-
 re, & videre, & inclinare, aurē ad sermonem prædicato-
 rum. Quibus perficitur ad Dominum nostra conuersio,
 sicut dicit propheta. Docebo iniquos vias tuas: & impii ad D
 te conuertentur, & ad te conuersi dono gratiæ misericor-
 diæ tuæ, tu domine ad illos conuerteris, sicut per prophe-
 tam tuum hortaberis antiquum populum. Conuertimini
 ad me, & ego conuertar ad vos, dicit Dominus exercituum.
 In hoc certe conuersionem nostram ad Dominum com-
 probabimus, si vsque ad obliuionem patris nostri antiqui
 diaboli & domus eius, id est, vitiorum, peruenierimus. In
 hoc etiam comprobatur Dominus Deus conuersionem suā
 ad nos, quod decorem, quem gratia sua donauit nobis, con-
 cupiscet. Post tantam gratiam, tamq; sublime bonum, ad
 humilitatem, quæ eius custodia est, ducit nos sanctus pro-
 pheta Ezechiel: Effundam super vos aquam mundam &
 mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris & spiri-
 tum meum ponam in medio vestri, & faciam, vt in præce-
 ptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis & operemini
 & recordabimini viarum vestrarum pessimarum. (hoc
 donum

Nota.

Zach. 6. 1.

Nota Val.

de iudicio.

Cap. 36.

A donum in prædicatione conceditur, studiorumque bonorum, & displicebunt vos iniquitates vestrae & scelera vestra. Non propter vos ego faciam ait dominus Deus, notum sit vobis. Notum sit vobis, o conuersi ad Dominum, quod non, propter vos donata est vobis salus & redemptio, sed propter semetipsum & propter suam bonitatem vestri misericors est altissimus, Dilata & pondera.

Hæc omnia, de quibus vsque huc loquuti sumus, Dauidi & sibi similibus, qui diuinam scientiam habent, post poenitentiam, conueniunt. Quomodo autem vulgaris & quilibet alius poenitens poterit docere iniquos vias Domini, explicant illud beatissimus Hieronymus, & Gregorius. *Hiero. & Gregorius*
 Docebo iniquos vias tuas: & impij ad te conuertentur. Hoc est, ponam me ipsum, vt meum exemplum, alij imitentur. Certè magna, clamorosa, valdeq; efficax vox est exemplum ad aliorum conuersionem, & maximè illorum, quibus fuimus scandalum. Trahit sicut magnes, etiam corda ferrea, ad sui imitationem poenitens quondam peccator, vel maximè quos in crimine socios habuit. Sic beatus Gregorius *Gregorius* super illud Iob, & lunam incedentem clare, inquit: Plerumq; *cap. 31. li.* ad exercenda bona opera aliena nos vtiliter exempla per- *22. cap. 5.* suadent, & cum mente humili opinionis alienæ bona suscipimus, nostra vel ad melius bona producimus, vel ad bonum malapermutamus. Cumq; nos de vita proximi famæ splendor irradiat, mens nostra vt prædiximus, quæ ad obtinendum virtutis iter, se dirigit, quasi in lunæ lumine gressus ponit. Et beatus Ambrosius inquit: Sicut enim bonæ vi- *Ambr. A-* tæ specimen & virtutis exemplar, in his viris est, qui in of- *pol. David* fensa vitæ suæ tempora percurrerint, ita qui antea actis re- *cap. 16.* nunciantes flagitijs, vel incredulitatis erroribus emendauerint cursum posterioris ætatis, his ad imitandum propositi sunt, qui vel opere vel cogitatione labuntur. Doctoribus ergo ac magistris muneris. Euangelici, quibus commissum est verbum doctrinæ & reconciliationis, magnū

opus hoc conuenit, & ad eorum curam iniquorum doctri-
na, vt ad Dominum conuertantur spectat. Dei enim mini-
stri & coadiutores facti sunt propter eos, qui hæreditatē
capiunt salutis vt ad Dominum conuertantur dono & gra-
tia Spiritus sancti, quam nobis concedat pater Domini no-
stri Iesu Christi in eodem Spiritu sancto. Amen.

SUPER PSALMVM QVIN-
quagesimum. Homilia vigesima.

Libera me de sanguinibus Deus Deus salutis
meæ: & exultabit lingua mea iu-
stitiam tuam.

ARGVMENTVM.

QUOD vsq; ad eradicationem carnalis concupiscen-
tia, vel saltem perfectam fomitis mortificationem, D
orandus sit Deus a viro iusto, Davidis & beatissimi
Pauli exemplo, vbi de operibus carnis cum eodem
Apostolo disputatur, eiusq; sententia. Caro & sanguis regnum
Dei non consequentur exponitur, & quod sola oratio non suffi-
ciat, sed necessaria subinde assidua carnis castigatio, quia illa cæ-
ca pœnam, aut dolorem futurum nesciens, & blādiens alliciēsq;
inimicus, vbi sub Iaelis & Sisara historia, infideliæ eius describū-
tur & quis idoneus huius doctriinæ discipulus, & qualis debeat
orationis affectus esse pro tanto bono inueniendo, vbi cum bea-
to Hieronymo & Gregorio prima pars versus exponitur, quod
etiam gratia & charitas ad carnis mortificationē maxime con-
ducāt. In secūda parte post patrū expositionem, quod de iustitia
passionis & mortis Christi sermone agat propheta, ostēditur &
quāta sit, & quomodo applicetur nobis, vbi laudū & hymnorum
in Christi gloriā ius declaratur & quod soli Deo non sibi totum
hoc bonū debeat homo ascribere, ad humilitatis cōseruationem.

Libera

A Libera me de sanguinibus Deus
Deus salutis, &c.

V Sque huc orandus est Dominus Deus à viro iusto, qui perseverantiam ab Spiritu sancto procurat. Nisi enim ad radicem arboris securim posuerit, quotidie noui recensetq; rami pullulabūt. Concupiscētia quippe nostra radix omniū malorū est, & præcipue eorū, quæ luxuriæ nomine designātur. Prælibāda tamē sunt aliqua antequā ad præsentem cōsiderationē accedamus, quæ magni momenti est. In primis illud nota cū antiquis patribus elegisse interpretē nostrū loqui minus Latine, quā minus proprie interpretari. Nō em dicitur Latine, sanguines aut sanguina, sed singulari numero declinatur, sanguis sanguinis, sed in Greco & in Hebræo ita habetur in plurali numero, neq; quisquā interpretū aliter verit. Secūdo nota per sanguines intellige re peccata quia carnalia, maxime à carne & sanguine post corruptionē & effrānationē, originē trahūt. Vnde beatissimus Apostolus Paulus: Manifesta autem sunt opera carnis, *Ad Gala. cap. 5.* quæ sunt fornicatio, immūditia, impudicitia, luxuria idolorū seruitus, veneficia, inimicitie, cōtētionēs, æmulationēs, iræ, rixæ, dissensionēs sectæ, inuidie, homicidia, ebrietates, comestationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniā qui talia agunt, regnū Dei nō cōsequentur. Et alio loco idem Apostolus: Caro & sanguis regnū Dei non consequētur: & declarans quid per carnē & sanguinē vellet intelligere, quia carni sanctorū resurrectio gloriosa promittitur, inquit: Neq; corruptio incorruptelā possidebit. Cū enim de resurrectione corporis Apostolus disputaret, doceretque nostra corpora futura ex corruptibilibus in corruptibilia ex contemptibilibus gloriosa, ex infirmis fortia, ex animalibus spiritualia, hoc est ex mortalibus immortalia, subiicit: Hoc autem dico fratres, quia caro & sanguis regnū Dei possidere nō possunt. Et ne quisquā

Caro & sanguis quid. secundum substantiam, Apostolum hoc diffinisse existima-
 ret, aperuit quid diceret, subiungendo: Neq; corruptio in
 corruptione possidebit. Hoc ergo loco nomine carnis &
 sanguinis corruptionem mortalitatis intelligi voluit. Sic
Irenaeus beatus Irenaeus, Augustinus & Origenes. Vitiatam ergo &
li. 5. aduer effrenatam concupiscentiam nostram, tanquam radicem
sus hares. omnis pestiferi fructus, intelligit, cum carnē dicit scriptu-
circa prin ra non posse obtinere regnum Dei. Sic Dominus loquutus
cipium. est: Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, quia
Augu. Epi caro sunt. Quo contra iustis dicitur: Vos in carne nō estis,
stola. 146 sed in spiritu. Vides ergo, quomodo caro non significat so-
Origenes lam veram carnis substantiam, quod est germanius prima-
lib. 5 super riumque eius significatum, verum & vitia ab illo nascentia?
capit. 6. ad Cum vero propheta orat: Libera me de sanguinibus
Rom. Deus Deus salutis meae, a vitijs carnis & sanguinis nascenti-
Genes. 2. bus, quale fuit eius crimen, absolui desiderat. Orauit desi-
Ad. derans misericordiam dicens: Misere mei Deus secun-
 dum magnam, &c. Orauit ut deleteret Deus iniquitatem,
 Orauit ut amplius eum Dominus lauaret, & tandem usque
 ad confirmationem, & perseverantiam perduxit orationē.
 Iam ultimo loco radicitus euelli desiderat tantorum malo-
 rum parentem, corruptionem, inquā, carnis & sanguinis.
 Orat ergo & desiderat, aut fomitem peccati prorsus tolli,
 aut vinculo diuinæ gratiæ sic coerceri, ut ab illo nō possit
 iam ad peccatum instigari. Facilitatem & pronitatem ad
 malum, quo sanguis impellit, a se auferri postulat. Peccato-
 rum radicem a se auferri petit, ut tanquā auulsæ arbori om-
 nis peccati spes sit ablata. Hoc proprium est carnis nostræ
 & sanguinis, ut subinde in aliud & aliud trahat peccatum,
Cap. 4. sicut propheta Oseas dicit: Sanguis sanguinem tangit, qui-
 bus verbis docet vnum ex alio oriri peccatum.
 In ore ergo duorum proponamus verbum hoc, ut sta-
 tim ad ea, quæ nobis sunt valde necessaria, progrediamur.
2. Cor. c. 12 Sic orabat beatissimus Paulus: Datus est mihi stimulus car-
 nis meae:

Anis meæ: qui me colaphizet: propter quod ter Dominum
 rogavi: ut auferretur à me, stimulus iste carnalis concupi-
 scentie est à gehenna inflammata, quæ ad omne peccatum
 impellit, propter quod Angelus Satanæ vocatur. Ab hoc
 stimulo se liberari petit, quia malum eius desiderium satis
 fuerat expertus cum dicebat: Infoelix homo, quis me libe-
 rabit de corpore mortis huius? Video aliam legem in mē-
 bris meis repugnantem legi mentis meæ & captivantem
 me in legem peccati. Durum valdeque difficile nostræ im-
 becillitati, assiduam carnis rebellionem tolerare, nec suc-
 cumbere, propter quod Dominū rogat & ter quidem. Sed
 quia expediebat ad humilitatem & ad coronam, certamen
 sustinere, propterea non exauditur. Audite ergo diuinum
 ad Paulum responsum, & quid ipse fecerit considerate, ad
 instructionem enim datus est eorum qui credituri sunt do-
 mino in vitam æternam: Sufficit tibi Paule gratia mea. Nā
 virtus in infirmitate perficitur, quia inde humilitas & vigi-
 lans timor nascitur. Et qui audit sufficit tibi gratia mea, ad-
 iecit continuam carnis mortificationem & castigationē.
 Unde ad Corinthios inquit: semper mortificationem Do-
 mini nostri Iesu Christi, in corpore nostro circumferētes,
 & in alio loco inquit. Castigo corpus meum & in seruitu-
 tem redigo, ne cum alijs prædicauerim & ipse reprobus
 efficiar. Quantum autem, quāmuē dure castigauerit san-
 ctus David corpus suum, testis sit cinis cum cibo assump-
 tus, testes sint lacrymæ, quas miscebat cum poculo, testis
 sit sacculus, durumque cilicium, testis sit stratum regium,
 irrigatum sacris lacrymis eius. Sit testis gemitus & rugi-
 tus eius à gemitu cordis. Ecce quid nobis agendum post
 veniam, post remissionem & gratiam, etiam post illam,
 quam perseverantiam vocamus. Mortificatio nostræ car-
 nis rebellis, rationi & Deo inobedientis, valde necessaria
 est, ne vires assumens lasciuiat, & sessorem deiiciat, fiatq;
 periculosior noster casus secundus. Hæc doctrina inter

1. Ti. ca. 1.

Exemplū
Pauli imi-
tandum.

Nota.

2. Epistola
cap. 4.

Ad Cor. 1.

cap. 9.

omnes premissum tenet ipsamque sapiens & salutis cupidus C.
Apo. c. 22 adamauit. Propter quod scriptum est. Qui sanctus est san-
Ad Corin. ctificetur adhuc, idest, amplius & amplius. Possidemus
cap. 4. thesaurum in vasis fictilibus, omni ergo custodia custodi
Prou. c. 4. cor tuum. Pusillanimes confortamini & nolite timere. Con
Esaías ca. fortamini, manus dissolutas, & genua debilia roborate.
35. Apprehendite disciplinam ne pereatis de via iusta. Hæc
Psal. 2. est præseruatiua vestra medicina. Timete vobis: timete à
Nota Val- carne vestra & sanguine, quæ nescientes sibi & animæ, ma-
de. lum æternum procurant. Cæca enim est caro nostra, cæca
 nesciens aliud malum, aut aliud bonum, quam illud quod
 placet aut displicet sensibus. Non cogitat de futuris, non ti-
 met æterna, nullâ enim scientia carni nostræ aut sanguini.
 Alior enim est, quam vt sensu carnis mortalis deprehen-
 di possit. Mentis est hæc excogitare, hæc credere & con-
 siderare & oculos & manus à delectabilibus retrahere.
 Dux ergo noster sit mens, neque ipsa sola sed lumine fi-
 dei eleuata, sit dux ad viam, præeat tanquam domina, **D**
 sequatur & exequatur ancilla eius caro mortalis, ne per
 effluamus in foueam, quæ quotidie profundius peccato-
 ri foditur, imò ipse proprijs manibus fodit eam, vt in
Iob cap. 1. magni Dei iudicio cunctis cernentibus præcipitetur in
 ignem æternum.
Caro no- Tanto quippe periculosior est noster hic inimicus ca-
stra ma- ro nostra, quanto nulla vitur ratione, alienissima enim
gnus inimi- ab illa est, quanto etiâ proximior, nobis est, imò intus
cus. latet, ipsa quæ circumdamur & infirmitate eius. O qualis est
 torpor & segnitia nostra, qui talem in sinu nostro foue-
 mus inimicum. Alius inimicus obuiam venit nobis à for-
 ris. Et si molesta sit iniuria, quia difficilius multo times vin-
 dicta, ab ira discedimus & deponimus aduersus fratrem
 nostrum odium conceptum. Hic autem inimicus blandi-
 tur, demulcet, ingentem promittit voluptatem, intus la-
 tet, interiora excitat & ignem accendit, sed latet sub herba
 viridi

- A** viridi anguis, & sub melle mortiferum venenum, sicut *Iael & Si*
 contigit Sifara. Qui fugiens ab exercitu, cum tandem ad *sara.*
 domum Heber Ginei veniret, egressa est in occursum eius
 Iael, quæ dixit ad eum: Intra, intra ad me Domine mi, ne *Iudic. c. 4.*
 timeas. Qui ingressus tabernaculum eius & opertus ab ea
 pallio, dixit ad eam. Da mihi obsecro paululum aquæ, quia
 sitio valde. Tulit itaque Iael vxor Hebræi clauum ta-
 bernaculi, assumenſque pariter & malleum & ingres-
 sa abscondite, & cum silentio posuit super tempus capi-
 tis eius clauum, percussumque malleo, defixit in cere-
 bro vsque ad terram, qui soporem morti socians, defe-
 cit & mortuus est. Vbi nota multa. Miser Sifara pusil- *Nota.*
 lum aquæ perebar, Iael verò haustum plenum dedit la-
 ctis, sed & cooperuit eum. Hæc tria facile reperies in
 præſenti consideratione. Pusillum aquæ quærit mens no-
 ſtra, quia aliqualem delectationem, secundum regulam
 rationis exigit à nobis, sed ipsa sensualitas, quæ de carne
B noſtra & sanguine confurgit, plenum haustum lactis
 præbet, cooperiens nebula & tenebris, rationis lumen,
 ne videat malum peccati, terribilemque mortem, quæ
 sibi imminet. Blandientibus verbis vſa est Iael, loquu-
 raque est ad Sifaram: Intra ad me Domine mi. Hæc est
 caro noſtra, hæc est vox eius, sed infidias parat, sed
 mortem meditatur. Ne audias vocem eius, fuge sicut à
 facie colubri. Magnum ergo periculum à carne, ingens
 præcipitium à sanguine nobis paratur, etiam post culpa-
 rum remissionem, post veniam, & indulgentiam. Oran-
 dus est ergo Dominus cum Davide. Libera me de san-
 guinibus Deus Deus salutis meæ, & mortificanda est ca-
 ro ipsa, & sensualitas hoc certissime ſcientes, quod in præ-
 ſenti mortali vita, quæ campus certaminis est, non co-
 ronæ, non eradicatur vel evellitur, concupiscentia car-
 nis & sanguinis noſtri. Continuum & aſiduam requi-
 rit ſpiritalis vita, & perſeuerantia, mortificationem &
 discipli-

Similitudo disciplinam. Secura quidem ad deambulandum sternitur **C**
 via etiam super spinas & vepres, simul tories pedibus con-
 culcatur, radices tamen eius ibidem latent, quæ statim pul-
 lulant si deambulatio ipsa interponatur. Sic profecto caro
 nostra aculeis peccati originalis seminata, præbet se spiri-
 tui nostro secura facilis, si assidui fuerimus in eius mortifi-
 catione, & castigatione, orantes dominum, vt ab ipsa nos li-
 beret. Ab hac enim naufragium, ab hac latronum expolia-
 tio & vulnera iuxta Hierico. A carne nostra omnis effusio,
 mors denique & ignis æternus. Recolite quæ superius de
 illa diximus, cum exponeremus locum illum: Ecce enim
 in iniquitatibus conceptus sum: & in peccatis concepit me
 mater mea, vbi de peccato originali & de hac carnis con-
 cupiscentia sermonem egimus. Quem docebit scientiam
 & quem intelligere faciet auditum? Ablactatos à lacte
 auulsos ab vberibus. Cœlestis gratiæ splendor & lucis æter-
 næ radius necessarius valde est ad discendam hanc ma-
 gnā philosophiam, quæ præcepta habet mortificatio- **D**
 nis & castigationis carnis nostræ vsque dum liuida fiat, &
Ad Eph. 5 rationi obediens. Quis enim carnem suam vnquam odio
 habuit? Quam nisi oderimus, perdemus & illam, & ani-
 mas nostras in gehennam ignis æterni. Ipse propheta in
 Spiritu sancto quæstioni propositæ & difficili responderet.
 Ablactatos à lacte, auulsos ab vberibus. Idem sunt hæc duo,
 sed clarius per secundum verbum, responsum proponitur.
 Auulsos ergo ab vberibus docet Dominus Deus hanc ma-
 gnā mortificationis doctrinā. Et certe quandiu vberibus
 adhæreret homo impossibilis est doctrina hæc. Quis enim
 ebrium, & temulentum docebit? Vbi locus doctrinæ, nisi
 prius digerat mustum, quo maderet & despumeret Falernum
 somno & quiete? Ebrius quidem est, & periculosissime
Ebrius lu- xuriosus. ebrius amator corporalium voluptatum, & maxime luxu-
Cap. 7. riæ, sicut testatur scriptura. Loquens meretrix illa misero
 adolescenti, quæ in prouerbijs describitur inquit: Idcirco
 egressa

Aegressa sum in occursum tuum desiderans te videre & reperi. Intexui funibus lectulum meum, stravi tapetibus ex Aegypto, aspersi cubiculum meum myrrha & aloe & cinnamomo. Veni inebriemur vberibus & fruamur cupitis amplexibus. Vides qualem ebrietatem bibit pro lacte ab vberibus, unde miser homo alienetur à sensibus somnoq; obruatur? Fuge ergo vt docearis quam vere inimicus tuus sit tibi caro tua, quamque acutus & crudelis gladius, sit meretricis lingua dolosa, quæ ad amplexus & vberate inuitat. Hanc magnam philosophiam non nisi ablactatos & auulsos ab vberibus docet Dominus Deus. Lege quæ sequuntur in libro Prouerbiorum capite. 7. vt perfecte rem hanc deprehendas.

Pro liberatione ab hoc inimico orat sanctus David. *Affectus orationis.* Libera me de sanguinibus Deus Deus salutis meæ. In quo affectus orationis manifeste demonstratur, repetens Dei nomen. Deus Deus salutis meæ inquit. Reduplicatio enim diuini nominis affectum excitat, & ostendit orationis vim, & declarat magnum periculum, à quo desiderat liberari. Sic orabat Dominus Iesus positus in agonia, & lucta carnis suæ & rationis. Abba pater mi, si possibile est, transeat à me *Marci. ca. 14.* calix iste. Et teste Apostolo Spiritus sanctus in corda filiorum Dei missus, affectum eorum excitat, vt clament, sicut *Roma. c. 5.* naturalis filius clamabat. Abba pater. Huic rei testimoniū perhibet beatissimus Apostolus Paulus & his quæ antea *Roma. c. 5.* scripsimus. Audi & considera verba eius. Quod si spiritum eius, qui suscitauit Iesum à mortuis, habitat in vobis, qui suscitauit Iesum Christum à mortuis viuificabit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum eius in vobis. Ergo fratres debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus, si enim secundum carnem vixeritis, moriemini. Si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis. Quicunq; ergo spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei. Nō enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis

accepistis spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clama-
mus Abba pater. Ora ergo tu, o homo quicumq; tyrannidē
carnis tuę sustines, Libera me de sanguinibus Deus Deus
salutis meę, considerans magnum tibi à carne tua & sangui-
ne imminere periculum, vt sic excitetur affectus. Vnde ex

Grego. su- per hūc lo- cum. ponens hunc locum beatissimus Gregorius inquit: Nota
in repetitione nominis magnum affectum cordis. Quasi
dicat: Merito te vt me salues inuoco, quia solus es auctor sa-

Psal. 3. lutis meę: Nam Domini est salus. A te solo est salus, quia
ab omnibus alijs est infirmitas, vanitas vanitatum & om-
nia vanitas. Non saluatur rex per multam virtutem & gi-
gas non saluatur in multitudine virtutis suę. Denique scri-
ptum est: Fallax equus ad salutem. Ex quibus verbis colli-
gitur, quod neque à diuitijs temporalibus, neque à corpora-
li fortitudine salus hęc acquiratur. In hunc modum in-

Hieron. su- per hūc lo- cum. terpretatur pręsentem locum beatus Hieronymus: Deus
Deus salutis meę, à quo post peccatū viuificor, quia alius
nullus potest hoc facere, quia aut parcere peccatis & sana-
re vulnera eorū, aut liberare hominem à propria concu-
piscencia, solus Deus potest? D

Nō dubito sicut cōsecrauit noster Dauid Lamnasseach,
id est, effundenti sanguinem Christo Domino & Deo no-
stro totum psalmum, sic nunc Christum intueri, cū Deum
salutis suę inuocat, ad suam liberationem. Hic Deus salutis
nostrę quam operatus est in medio terrę. Vnde sacratissi-

Ad Hebr. cap. mus Paulus de eodem Christo Domino nostro inquit:
Oportebat auctorem salutis ipsorum per passionem con-
summari. Hic dominus noster & Deus verus Iesus Chri-
stus auctor nostrę salutis à Dauide inuocatur, cum dicit:
Deus Deus salutis meę, libera me de sanguinibus. Sic di-

Matth. 1. ctum est ab Angelo ad Ioseph: Noli timere accipere Ma-
riam coniugem tuam, quod enim in ea natum est, de Spiri-
tu sancto est, &c. Ipse enim saluum faciet populum suum

Psal. 45. à peccatis eorū. Hic Deus noster refugium & virtus, ad-
iutor

- A** iutor in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis. Hunc ergo fasis lacrymis ora, vt tibi sit refugium, & virtus, & Deus salutis à tribulationibus & pressuris, quæ de carne tua & sanguine tuo aduersus te, insurgunt. Audi hunc Dauidem confitentem in psalmo: In quacunque die inuocauero te, exaudi me, multiplicabis in anima mea virtutem. *Psal. 147. Nota.*
- Quantum vero in anima multiplicatur gratiæ & charitatis virtus, tantum attenuantur nostræ carnis & sanguinis vires in tentationibus, vnde nec tam periculosum erit bellum. *Gratiæ refri- gerat ar- dorem con-*
- Ros cœlestis, aqua quæ salutaris, gratia diuina est, quæ ignem libidinis & ardorem eius extinguit. Vnde nota, quod quâto animus noster altius eleuatur per gratiam & Deo intimius per charitatem vnitur, tanto & plenius dominium supra corpus suum & sensualitatem acquirit, tanto & facilius insidijs & telis eius ardentibus, cum gloria & corona resistit. *cupiscetia.*
- B** dem, sed non vivificat vsque ad auferendam corruptionem. In corpore vero spiritali, quoniam perfecte adhærens domino, vnus spiritus est. Sic vivificat, vt corpus spiritali efficiat, absumens omnem corruptionem nullam metuens separationem. Propterea sequitur: Non prius quod spirituale, sed quod animale, &c. Vides ergo quomodo ex adhæensione animæ rationalis ad Deum, ex eo, quod vnus spiritus fiet cum illo in resurrectione, cum iterum resumeret corpus, quod dimisit, illud reddetur spirituale & absque vlla corruptione? Quanto ergo fortius & intimius adhæret nunc Deo per charitatem, tanto & absument ex parte passionis carnis suæ & sanguinis, à quibus orat liberari Dauid per Deum salutis suæ auctorem. Optime comprobauit rem hanc Seraphicus pater noster Eraniscus, qui mortificationem Domini Iesu in corpore suo semper portauit & tantum tamque plenum dominium suæ carnis obtinuit, vt iam quasi spirituale videretur red- *Augu. Epi stol. 146. 1. Corin. c. 15. Vnde in*
- ditum

ditum corpus eius. Cuius rei efficax quippe argumentum est, quod stigmata domini Iesu in sacra eius carne fuerunt ab ipso impressa, apertumque beatum eius latus velut lancea, quod sanguinem pretiosum saepe fundebat per continuos duos, annos ante eius transitum ad patrem luminum. Nonne domestica subditaque, facta erat caro eius Deo. & rationi, quæ ad tantam sublimitatem eleuata est à Christo Iesu? Nonne de sanguinibus hunc liberatum iudicabimus à Deo salutis suæ, qui talis inuentus est, ut expressam imaginem crucifixi Iesu Christi Domini nostri in corpore suo portaret? Sed de illo satis. Imunda lingua, imbecillis & tardus calamus ad enarrandum de tanto patre mysterium. Ad gemitus & suspiria erit refugium meum, qui non sum veritus, vel pauca hæc de illo scribere. Iam ad secundam partem huius versus accedamus.

Et exultabit lingua mea iustitiam tuam. Exultabit capiendum est, ut plus aliquid significet, quam vulgò solet: neque enim merè neutralem habet significationem, qualem habet cum dicimus: Exultate iusti in Domino. Nam propter accusatiuum, qui sequitur nempe, iustitiam tuam necesse est aliquid transitivæ significationis eo verbo includi, ut commodè ab eo possit secundum hanc transitivæ vim, regi accusatiuus. Valet ergo exultabit, tanquam si dicas: Exultando cantabit, vel exultando laudabit. Huiusmodi autem verborum solent & grammatici tractatores facere mentionem ex Poëtis & oratoribus assignantes exemplum. Cuiusmodi est illud, Vergilij. Nec vox hominem sonat. Sonare ergo per se neutrale est, sed hoc loco valet, sonando representare. Beatus Hieronymus vertit laudabit: *Fœlix* etiam vertit: Lingua mea exultando cantabit iustitiam tuam. Symmacus, prout exponit Basilii magnus, vertit, prædicabit lingua mea, misericordiam tuam, quod valde nota. Neque enim silebo veniam delictorum adeptus, sed sine intermissione te celebrabo & copiosam tuam clemen-

Virgilius.

Hieronymus.

Fœlix.

Symmacus.

Basilii.

magnus.

tiam

Atiam decantabo. Dignum & iustum profecto auctorem salutis nostræ, liberatorem nostrum, summis laudibus celebrare, & magnificare nomen eius. Hoc argumentum hic & in sequenti versu, ubi de diuinis laudibus tractat sanctus propheta, absoluemus: sed in primis illud declarabimus, quam iustitiam promittat sanctus propheta celebrare laudibus, & pleno ore, & totis visceribus decantare. Non enim vnā, aut alterā significationem habet nomen iustitiæ.

Certè quantum possum conijcere, de illa iustitia domini Iesu sermonem agit, qua factum est, vt genus humanū, sua morte redimeret & saluaret, deuicto tenebrarum principe, qui Satanas est & diabolus. Iustitia enim meritorum multiformium passionum, & mortis turpissimæ, actū est pro nobis contra illum. Vnde & pretium inobedientiæ & præuaricationis Adæ sequutum est, totiusq; eius posteritatis. Propter quod dicebat beatissimus Paulus: Empti estis pretio magno, iusto, scilicet, & superabundanti, glorificate

*Iustitia
mortis
Christi.*

*Ad Cor. 1.
cap. 6.*

B& portate Deum in corpore vestro. Quod quidem pretiū sacratissimus Petrus magnificat dicens. Non corruptibilibus auro & argento redempti estis, de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi. Hæc est Christi Iesu domini nostri iustitia, hoc est iustum pretiū humanæ redemptionis. Sanguis eius, qui effusus est in remissionem peccatorū. De qua iustitia scriptum est: Iustitia tua sicut montes Dei. Propter quod paulo antea dicit: Homines & iumenta saluabis Domine. Iumenta, id est, irracionales, hoc est, Gentiles, & homines, hoc est, Iudæos, Propter hanc magnam iustitiam scriptum est etiam: Aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum. Propter hanc magnam redemptionis iustitiam, alia scriptura, dicit: Saluare in perpetuum potest, accedens per semetipsum ad Deum, id est, per iustitiā suæ obedientiæ & passionis. Cuius tanta est iustitia, vt debita sit ei humani generis reconciliatio, & peccatorum no-

*1. Epistola
cap. 1.*

Psal. 34.

*Epistola. 1
Ioan. c. 2.*

*Ad Hebr.
cap. 7.*

strorum propitiatio. Hæc iustitia Christi ad patrem, est C
magna illa misertcordia secundum quam, priori versu
orabat: Miserere mei Deus secundum magnam misericor
diam tuam, prout exponebat beatus Basilius magnus cum
Symmaco. Cuius rei manifestum est argumentum, quod
psalmo præcedenti, inter alias eius orationes hæc reperies.

Psal. 34. Iudica me secundum tuam iustitiam domine. Certè si per
Nota vim iustitiam Dei, intelligeret illā quæ dat vnicuiq; iuxta op
argumēti. ra sua, quæ secundum germanam & proximiorē, signifi
cationem iustitia appellatur, nec humilis, nec sapiens esset
oratio. Quis enim sanctorum sic auderet orare? Quorum
iudicium, si seclusa misericordia habeatur, nec mundi, nec
regno digni inuenientur. Cum ergo secundum Dei iusti
tiam orat iudicari, hanc nimirum, de qua loquimur, intelli
git, quæ Christi ad patrem est iustitia, habens ad patrē inte
gram rationem iustitiæ & debiti, & erga nos summa mise
ricordia. Empti enim sumus, pretiumq; nostrū est obediē
tia Christi vsque ad mortem, mortem autem crucis. Vnde D
cum sequenti psalmo diceret: Iustitia tua sicut mōtes Dei.
Iustitia tua abyssus multa, homines & iumenta saluabis do
mine, statim subdidit. Quemadmodum multiplicasti mi
sericordiam tuam Deus. Secundum ergo illam iustitiam,
qua integre & superabundanter soluit æternō patri Adæ
debitum, orat sui ipsius misereri Deum, quæ (vt dixi) ad pa
trem est iustitia, ad nos verò liberalis misericordia. Hanc
ergo redemptionis iustitiam, promittit celebrare laudi
bus, de qua multa alia, valde magnifica decantauerunt cæ
Zach. c. 9. teri prophetæ. De illa enim scriptum est. Tu quoque in
sanguine testamenti tui, eduxisti vinctos tuos, qui erant
in lacu sine aqua. De quo sanguine Paulus beatissimus scri
bens Hebræis inquit: Si enim sanguis hircorum & tauro
rum, &c. Quāto magis sanguis Christi qui per Spiritum
sanctum semetipsum obtulit, emundabit conscientiam no
stram, ad seruiendum Deo viuenti? & multa alia dixit in

- A** Epistola ad Romanos. Hæc est illa iustitia, quam, libera- *Cap. 5.*
tus de sanguinibus & ab operibus eius malignis expeditus,
promittit sanctus propheta celebrando decantare, & extol-
lere magnificis laudibus. Hæc enim Christi iustitia nobis
necessaria est, ad criminum remissionem & indulgētiā.
Non existimēs tamen transire realiter Christi iustitiā ab
illo in iustificatos, non enim per eam efficimur iusti for- *Nota Val-*
maliter, sicut paries sua albedine fit albus sed applicatio *de. 1. 10. 11.*
Dei est, quæ merita Christi nobis iungit & nostra suo mo-
do facit, ut propter ipsa largiatur iustitiam, qua iusti nomi-
nemur & simus: cuius tanta est bonitas (ut sacri Concilij *Sess. 16.*
Tridentini verbis utar) erga omnes homines, ut eorum *Can. 10.*
velit esse merita, quæ sunt ipsius dona.
- B** Hæc ergo Christi iustitia, quæ de rigore debiti satisfac- *Imputatio*
cit & soluit cunctorum hominum debita applicatur ad no- *iustitiæ*
stram iustificationem, non solum in sacra regenerationis *Christi ad-*
vnda, verum & in omnibus sacramentis & incunctis operi *mirabilis.*
- bus nostris meritorijs, quæ inde meritoria sunt, non solum
quia ab homine in Dei amicitia proficiunt, verū quia
nova Dei applicatio meritorum & iustitiæ Christi acce-
dit. Hæc Christi iustitia & applicatio eius necessaria etiā
est ad perseverandum in iustitia & sanctitate, quoties iu-
stis novā dantur auxilia, sine quibus, tentationibus succum-
berent & à gratia exciderēt. Nā donū perseverantiæ, nō est *Donū per-*
aliqua qualitas inherēs, sicut fides, spes, charitas, gratia & iu- *seuerantiæ.*
stis nō debet perseverantiā in iustitia, neq; aliquāto tēpore
perseverare, nisi per salutaria Dei auxilia. Ad quodcūq; au-
tē Dei auxiliū, cōcurrit nova imputatio iustitiæ Chri. Vn-
de sequit ad proficiēdū in nra iustitia, esse necessariā novā
subinde applicationē iustitiæ Chri. Necessaria est etiā no- *Bernardus*
ua Dei misericordia, & nova applicatio iustitiæ Chri ad cō *sermone. 1.*
sequutiōē beatitudinis. Quod clare diffinitur a beato Ber *Annūtia-*
nardo sub his verbis. Iam verò de æterna vita scimus q. nō *tionis.*
sunt cōdignæ passionēs huius tēporis ad futurā gloriā, neq; *Rom. ca. 8.*

si vnus omnes sustineat. Neq; enim talia sunt hominis me-
rita, vt propterea vita æterna debeat ex iure, aut Deus in
iuriam aliquam faceret, nisi eam donaret. Nam vt taceam
quod merita omnia, dona sunt Dei & ita homo magis pro-
pter ea debitor sit Deo, quam Deus homini. Quid sunt me-
rita omnia ad tantam gloriam? Sic firmitus & clarius con-

Augu. in- firmat rem hanc beatus Augustinus, ex diuinis scripturis.
de corre- Numerus sanctorum (inquit) per Dei gratiam, Dei regno
ptione & prædestinatus, donata sibi etiam vsq; in finem perseveran-
gratia ca. tia, illuc integer ducitur & illic integerrimus, iam sine fine
13. beatissimus, seruabitur, adhærente sibi misericordia salua-
toris sui, siue cum conuertuntur, siue cum præliantur siue
cum coronantur. Nam & tunc esse illis misericordiam Dei

Nota. necessariam sancta scriptura testatur, vbi sanctus Dauid de
Psal. 111. domino dicit animæ suæ: Qui coronat te in misericordia
Cap. 2. & miseratione. Dicit etiam Iacobus Apostolus: Iudicium
sine misericordia fiet illi, qui non fecerit misericordiā. Vn-
de ostendit etiam in illo iudicio, vbi iusti coronantur, alios

Lib. 1. c. 7. pter quod mater Machabeorum filio suo dicit. Vt te in illa
miseratione cum fratribus tuis recipiam. Et vt aliquid ver-
bis Augustini addamus, considera obsecro beatissimum in

Laurentius. clytūq; leuitam Laurentium, qui dum supra craticulam
positus vreretur orabat: Domine Iesu Christe Deus de-
Deo misere mihi seruo tuo. Misericordiam exorat, qui
vsq; ad ignes & flammam ardentem certabat in confesio-
ne Christi. Quod si (vt supra diximus) necessaria est noua
applicatio iustitiæ Christi, ad quodcunq; beneficium spiri-
tuale, multo magis requiretur ad consequitionem beati-
tudinis Sed cum hoc est quod asseritur, & verè asseritur in sa-
cra scriptura, gloriam esse coronam iustitiæ & debitā me-
ritis sanctorum, quam dare tenetur Deus de lege, nec reuo-
care posset, nisi lege absoluta vti vellent, quæ nullis legibus
tenetur, & quia illas posset reuocare per absolutam pote-
statem

A statem suam, ideo assero, quod vere est opus misericordiae & concedo eam nouam applicationē iustitiæ Christi esse debitam ex lege propter applicationem iustitiæ Christi in prima iustificatione. Cum qua iustificatione congruit, vt sequens bonum opus quodcunque illud sit, necessariam habet nouam applicationem iustitiæ Christi, sicut antea dicebamus. Vnde sacrum Concilium Trident. Sess. 6. ca. 16. docet in hæc verba. Bene operantibus vsq; in finem, & in Deo sperantibus proponenda est vita æterna & tanquam gratia filijs Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis reddenda.

B Ad omnia igitur beneficia spiritualia, quæ nobis cōmunicantur, necessaria est applicatio iustitiæ Christi. Atque ideo totum quod sumus, aut futuri sumus, ipsius donum & misericordia est, vnde immortales & ex intimis præcordijs, gratias eidem debemus: celebrantes laudibus iustitiæ mortis & passionis eius, magnificisque hymnis, sicut promittit sanctus David cum vocem orationis huius exaudierit Dominus: Libera me de sanguinibus Deus Deus salutis meæ. Redigamus igitur ad certum & determinatū numerum beneficia diuina, quæ per Christi iustitiam nobis sunt collata, & sunt præparata, vt rationem celebrandi laudibus, diuinum eius nomen deprehēdamus. Inter plura alia, quæ à sapientioribus excogitari possunt, & doceri iuxta sacræ scripturæ & ecclesiasticorum magistrorum regulas, hæc quæ sequuntur semper mihi considerare & loqui placuerunt. Primo à multis grauibsq; peccatis seruati sumus *Beneficiū* & impediti, ne grauius & frequentius laberemur, in quæ ex Christi nimirum, nisi per Christi iustitiam nobis imputatam & iustitia applicatam, incideremus. Videte hoc & præcipue quicūq; præseruatimorata estis conscientia, nunquid dignum & necessarium sit pro tanto munere diuinum Christi nomen, & imtis peccamentam eius iustitiam, exultando decantare & celebrare *us.*

Super Psal. 50. Homilia vigesima.

laudibus dulcisonisq; hymnis. Inter omnes mortales bea-
 ta mater & intacta virgo gloriosaque regina mundi, sacra-
 tissima inquam Maria domina nostra arctiori iure teneba-
 tur, quod & plene impleuit, magnificare Dei nomē & vo-
 cibus altis superexaltare in secula, eo quod in morte præ-
 uisa filij & Domini sui ab originali culpa fuit præseruata,
 plenissimeq; liberata de sanguinibus, quia, aut semper fo-
 mite & concupiscentia caruit, aut si habuit illam vsque ad
 conceptionem Domini Iesu, inquam superuenit Spiritus
 sanctus & descēdit in eam cum omnibus suis essentialibus
 virtutibus, quæ illi per rationem diuini principatus adsunt
 (vt verbis vtar beati Athanasij). imbuens eam gratia, vt in
 omnibus gratiosa esset, si ad hoc vsq; tempus habuit, certē
 ligata erat, vnde nec in minutissimam tentationē, aut actū
 corruptionis poterat exire, & omnino in verbi Dei incar-
 natione fuit extinctum. Vides quam verē de illa dixerim,
 quod fuerit liberata de sanguinibus à Deo salutis suæ quia
 vere supra cunctos mortales Deus salutis suæ fuit, siquidē D
 ab omni labe peccati præseruauit. De hac præseruatione
 dicebat quōdam beatissimus Franciscus, quod nisi per Dei
 gratiam & misericordiam esset adiutus & sustentatus, om-
 nium esset sceleratissimus. Iam secundum beneficium per
 Christi iustitiam considerate. Per eum quidē longanimi-
 ter, expectat nos Deus ad pœnitentiam, cum debitores si-
 mus æternarum pœnarum & dolorum. Quod quidem do-
 num, non solū à diuina liberalitate & misericordia descen-
 dit, verum à magnitudine diuitiarum misericordiæ eius,
 sicut docet sacratissimus Paulus Apostolus, cum aduersus
 mentem nostram rebellem acrioribus verbis inuehit, in-
 quiens: An diuitias bonitatis & patiētix & longanimitatis
 contēnis? Ignoras quoniā benignitas Dei ad pœnitentiā te
 adducit? De quibus diuitijs alio loco scribebat. Deus qui di-
 ues est in misericordia, & propter nimiam suā charitatē, qua
 dilexit nos, cū essemus mortui, &c. Hæc est illa nimia cha-
 ritas,

3. Quædã
auxilia
grandia.

4. *Vocatio.*

Nota Val-
de.

Ex his quidē donis & beneficijs, multa à Deo in nobis per Christum fiunt, vt nullam in his partem habeat nostra libertas. Sine nobis enim Deus optimus maximus, misericordiarūque pater, illuminationes, vocationes, inspirationes siue bonos affectus producit, quibus nos vocat, vt subse- quente nostro libero arbitrio ac cooperatione, bona in me- ritum & coronam nobis ascribātur. Quod in Cōcilio Ara- ficano videtur diffinitum, vbi legimus: Multa in homine *Concil. A-* fiunt, quæ non facit homo. Maximè autem videntur hæc *rus. Cano-* dici propter illuminationes, vocationes, & inspirationes *ne. 20.*

diuinas. Nam hæc ipsa nomina videtur significare eiusmo-
di omnia à Deo solo immitti nobis & gratis communica-
ri. Idem innuit Gennadius cum dicit: Initiū salutis nostræ,
Deo miserante habemus, vt acquiescamus saluari in inspira-
tione, nostræ potestatis est. Et Apocalypsis libro legimus:
Ecce ego sto ad ostium & pulso, si quis mihi aperuerit, &c.
Vbi vtrūque complectitur scriptura & quod solius Dei
propriū est, vocare scilicet, & illuminare & quod nostræ
est potestatis, respondere, scilicet, eius vocationi. Quia cer-
te neminē peccati sui pœniteret, nisi admonitione aliqua
gratiæ Dei, sicut docet beatus Augustinus. Quia certè pec-
cator neq; aere quo viuit, dignus est, & nullis suis operibus
mereri Dei gratiam & amicitiam potest, sed imputatur,
applicaturq; Christi iustitia, etiam in medijs ipsius gemitu-
bus, & intra secretum lacrymarum, vt gratiā recipiat. Quā-
ta obsecro sunt hæc & quam digna laudibus & exultatio-
ne? O Domine Iesu, quis laudum iustitiæ tuæ iura poterit
explicare, quæ erga nos summa & immensa misericordia
est? Quis reddet pro illius ratione & merito? Quis sufficit
enarrare opera eius? Quis inuestigabit magnalia eius, quæ
fecit nobiscum. Virtutem autem magnitudinis eius, & ius-
titiæ illius, quis annuntiabit? aut quis adijciēt enarrare ma-
gnā iustitiā eius in filios filiorum? Non est minūere,
neq; adijcere neq; inuenire magnalia Dei. Cum consum-
mauerit homo, tūc incipiet, & cum quieuerit, operabitur.
Expectat nos, vt nostri misereatur, & parcat, longanimis
in patientia, excitat intra foetida stercora peccatorū iacen-
tem, illuminat in tenebris & vmbra mortis sedentem, præ-
seruat benignus & misericors à multis & magnis peccatis.
Et quid dicam? Totus benignus & misericordiarum pater
sele nobis offert, futurus postmodū terribilis & iustus iu-
dex, si tantā neglexerimus salutē. Quanta laude digna sunt
hæc? Hæc est beatissimi Petri Apostoli doctrina. Vos ge-
nus electū & regale sacerdotiū, gēs sancta & populus acqui-
sitionis,

- A** ficionis, ut virtutes eius enarretis, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum: Qui aliquando non populus Dei, nunc autem populus Dei, qui non consequuti misericordiam, nunc autem misericordiam consequuti. Enarratores, & quasi alti soni præcones oportet nos esse laudis Christi & iustitiæ eius, in qua hanc consequuti sumus magnam misericordiam, ut qui non eramus Dei populus, iam gēs sancta & populus acquisitionis simus, recepimus enim de manu Dñi duplicia, pro omnibus peccatis nostris. De *Isa. ca. 40.* hoc iustorū præconio, & exultatione in Christi Iesu iustitia, iam olim prophetauit noster David in hæc verba. *Ge. Psal. 144.* generatio & generatio laudabit opera tua & potentiam tuam pronuntiabunt. Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur, & mirabilia tua narrabunt. Memoriam abundantiae suavitatis tuæ erudabunt, & iustitia tua exultabunt. Hymnus Gregorius laudis eorum hic erit. Miserator & misericors Dñs, patiens & multum misericors, suavis dominus vniuersis, & 5. in *Ezech.*
- B** miseratione eius super omnia opera eius, &c. Certè, prout mea fert sententia, hæc iustitia est illa, quæ in Christi obedientia & passione, ad patrem facta est, quæ (ut sæpe dixi) ad nos magna est misericordia. Quomodo enim peccator, iustitia Dei exultaret, si de illa, quæ dat unicuique iuxta opera sua, intelligeret propheta? Nota iam quā plenus affectu impleuit sanctus propheta David, quod præsentis loci promisit. In primis orat Dñm, ut donū hoc magnificū celebrandi nomen eius, laudibus sibi concedatur. Repleatur os meum laude, ut cantem tota die gloriam tuam & magnitudinem tuam. Quo accepto inquit: Benedicā Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo, & quem sciebat maiorem & excellentiorem omni laude, desiderās, ut ab omnibus simul magnificaretur, ipsos inuitat: Magnificate (inquit) Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in id ipsum. De quibus omnibus sequenti versu ad longum. *Nota.* Vnum quidem silentio prætereundum non est, cū annotatione

Nota. ratione sit dignissimum. Inquit sanctus propheta: Exultabit lingua mea iustitiam tuam, id est, exultando, laudabo & magnificabo iustitiam tuam. Illius quippe lingua in diuinis præconijs & laudibus exultatione repletur, cuius mens iustitiam Christi attente meditatur, quâq; vberès fructus reparationis, & redemptionis quotidie, imò per singula vitæ nostræ momenta dimanent. Hic non solum exultatio in Spiritu sancto, spiritualisq; lætitia verū & ardor igneus & incendium dilectionis, quasi à perenni fonte nascitur, featuritq; Cum ergo totum se colligeret sanctus propheta ad celebrandas diuinas laudes, lingua eius exultabat Christi iustitiam, id est, exultando laudabat: perfundebaturque rorē cœlestis iubilationis.

Exultabit lingua mea iustitiam tuam, non meam, tibi, altissimæq; misericordiæ tuæ iustificationem meam ascribam. Liberationem à sanguinibus multis, tibi & homini tuo tribuam, & iustitiæ tuæ victoriam hanc magnam. Non enim ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, saluos nos fecit, sed secundum suam magnam misericordiam. Verè religiosus animus, fidelisq;, qui Deo tribuit gloriam & honorem, non sibi aut suæ iustitiæ & laboribus. Sic faciebat pulchra illa vidua, nec minus religiosa sancta Iudith. Quæ postquam decollauit superbum & temulentum Holofernem, reuersa ad suos in ciuitatem, misso in peram capite, inquit ad illos: Laudate Dominum Deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se: & in me ancilla sua, adimpleuit misericordiam suam, quam promisit domui Israel, & interfecit in manu mea: interfecit (inquit) non interfeci quasi glorias in semetipsa, hostem populi sui in hac nocte, & proferens de pera caput Holofernus ostēdit illis dicēs: Ecce caput Holofernus principis militiæ Assyriorum. Et ecce conopæum illius in quo recūbebat in ebrietate sua, vbi per manū sceminæ percussit illū dñs Deus noster. Percussit illū Dñs inquit, humilitatē seruās lingua & corde, danq; Deo nostro gloriam

- A** gloriā & honorē. Audite humilitatis magistrā, quā propō-
nit nobis hodie Spiritus sanctus. Viuit autē ipse dñs, quoniā
custodiuit me Angelus eius, & hinc euntē, & illic cōmor-
rantē & inde huc reuertētē & nō permisit me Dñs ancillā
suā coinquinari, sed sine pollutione peccati reuocauit me
vobis, gaudentē in victoria sua, in euasione mea, in libera-
tione vestrā. O prudētissima mulier, quā tot laboribus &
timoribus cū multiplici vitæ discrimine, acquisiuit hanc
magnā victoriā & tamē nihil sibi ascribit, sed totū in Deū
refert, in eiusq; laudē & gloriā. Reuocauit me (inquit) gau-
dentē in victoria sua nō mea. Sic sanctus David: Libera me
de sanguinibus Deus Deus salutis meæ & exultabit lingua
mea iustitiā tuā, nō meā, etiā si hanc liberationē, assiduus ie-
iunijs, cilicio & lacrymis inuenia, tibi tñ laus Osanna triū-
phus gloriæ & victoriæ liberationis meæ. Sic ante hos om-
nes, magnus & fidelissimus ille Moyses decantabat laudes
Dño, potentiq; manu eius, postquā Pharaonē & exercitū
B eius demersit in mari. Cantemus (inquit) dño: gloriose em
magnificatus est, equū & ascensorē deiecit in mare. Forti-
tudo mea & laus mea Dñs: & factus est mihi in salutē. Iste
Deus meus & glorificabo eum Deus patris mei & exalta-
bo eum. Fortitudo mea Dñs, nō manus mea. Quā cū exten-
deret super mare, reuertebātur aquæ ad Aegyptios super *Exod. 15.*
currus & equites eorū, & inuoluit eos Dñs in medijs flucti-
bus. Hæc est anchora omniū sanctorū vera humilitas, quæ *Anchora*
Deo, totū quod bonū est ascribit. Hæc anchora in medijs *sanctorū.*
fluctibus: & procellis superbiæ seruat cor iusti, vsq; dum ad
interiora, velaminis, id est, supernæ beatitudinis perducatur.
Nō sic ille pharisæus, qui stās iuxta altare Dñi gloriabatur *Luc. 18.*
in virtute sua & multitudine bonorū operū, quæ ad fauillā
& cinerē redacta sunt ex superbia. Pharisæus stās hæc apud
se orabat. Deus gratias ago tibi qā nō sum sicut ceteri homi-
nū, raptores, iniusti, adulteri, velut etiā hic publicanus, Ie-
iuno bis in sabbatho, decimas do omniū quæ possideo, &c.

Et ore

Super Psal. 50. Homilia vigesimaprima.

Et ore Dñi cōdēnatus est, quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur, qui vero se humiliat, exaltabitur. Huic ergo regnæ Deo gratissimæ sacræ inquā humilitati, omne vestrū studium adducite, tribuentes domino & iustitiæ Christi eius victoriam vestram & liberationem, ipsius enim sunt. Hæc magistra nostræ conuersionis, eiusque conseruatrix gratia & dono eiusdem Dei & Domini nostri Iesu Christi, qui cum patre & Spiritu sancto regnat Deus. Amen.

SUPER PSALMVM QVIN-
quagesimum. Homilia vigesimaprima.

Domine labia mea aperies: & os meum annuntiabit laudem tuam.

ARGVMENTVM.

PROST sanctorū patrū expositiones in diuinis laudibus altior ratio & prior, traditur propter quam Domino Deo debetur. Illa scilicet, quia bonus est & infinita bonitas. Vbi optimū ac salutare consiliū ad excitādū cor in diuinas laudes proponitur cū Ecclesiastico, & timor & reuerētia, & quod nihil Deo ex nostris laudibus accrescit euidēter demonstratur, & quod multæ & præclaræ sint rationes, propter quas Deo debetur hymni, & psalmi, cantici spiritalis, & quod Deus sit creator mūdi aduersus Vanas philosophorū fabulas docetur. Quodq; sapiētia Dei multū in cōtrariorū elemētorū fraternitate reluceat, & de terræ fundamēto disputatur, & quod certē aquæ elementares sint supra firmamentum cum beato Ambrosio, Basilio, Augustino, Theodoro et Chrysostomo, & quod non solum breuissimum temporis spatium, in quo condita sunt omnia, omnipotentiam prædicat creatoris, sed quam maximē, quia de nihilo facta sunt: & quod valde insufficientes simus ad persoluendas diuinas laudes, Vbi multa satis utilia ex nostro Davide disputantur.

Domine

A Domine labia mea aperies, &
os meum, &c.

Beatissimus Pontifex & egregius Doctor Gregorius, *Grego. su-*
presentem locum in hunc modum interpretatur. Illius *per hunc lo-*
labia Deus aperit, qui non solum quid loquitur, sed etiam *cum.*

quando & ubi & cui loquatur attendit. Proferamus sermo-
nes examinatos libra iustitia, & sit gravitas in sensu, modus
in verbis, pondus in sermone. Nec prius loquendo os ape-
riamus, quam expediat, sed examinemus verba nostra, si ta-
cendum hoc, si dicendum aduersus hunc, si tempus sit ser-
monis huius, postremo si a virtute modestiæ nō dissentiat.
Nihil indecens, nihil inhonestum, nihil inuidum sonans
erumpat. Optima quippè doctrina, valdeq; necessaria, sed
nescio an literæ congruat. Quam ad longū nō. prosequar,
sicut moris est propter iam dictam rationem. Vnum cum *Cap. 20.*
Ecclesiastico non tacebo, quod homo sapiens tacebit vsq; *Cap. 28.*

Bad tempus, quia infra scriptum est: Ori tuo fac ostium & ve-
stem, & in verbis tuis iugum, & stateram. Forſan hoc ostiū
noster propheta à Domino postulabat cum orabat: Pone *Psal. 140.*
domine custodiam ori meo & ostium circumstantiæ labijs
meis. Quantum malum, quamq; inexpressibile sæpenumero
à lingua sequatur & ab initio mundi ipsa nos docet expe-
rientia, magistraq; est omnis scriptura tam diuina, quam
humana. Quam indomitum ac ferum animal sit, beatissi-
mus Iacobus multis verbis describit. Cuius lectio tum ele- *Cap. 3.*
gantia & ornatu mirifico, tum etiam ingēti doctrina adori-
natur, quam & prosequeremur si de ea statueremus agere
sermonem. Beatus Hieronymus sic hunc locum interpre- *Hieron. su-*
tat: Si aperias os meum sicut Moyſi quondam, ego præco *per hunc lo-*
nabo, quia sanctus, quia pius, quia misericors es. Vel labia *cum.*
mea clausa erant per peccatum, nec locus erat, nec tempus,
nec persona, nec exemplum, poterant dare, quia non pul-
chra laus, in ore peccatoris. Optimè quidem, beatus Basi-

Basilii *super hunc locum.* **B**asiliius *super hunc locum.* **li**us magnus inquit: Est enim hæc peccati natura, ut linguā obliget & os obturet. Precatur itaq; vates, ut prioris fiducię naturam sortiatur, & linguam ad laudem Dei resolvat.

Psal. 49. **S**clerum memor sanctus David, & verbi, quod per os eius omnibus peccatoribus loquutus est Deus: Quare tu enarras iustitias meas & assumis testamentum meum per ostium? Non audet soluere labia sua in Dei laudē & hymnum, nisi dominus manum mittat & calculo ignito emundet os eius, ut in Dei laudem aperiatur. Confidenter ergo dicit: Domine labia mea aperies: nec formulam orationis habet huiusmodi verbum, sed quasi enarratorium eius rei, quæ à domino erat implenda. Quia sciebat optimē post dimissa crimina post scelerum ablutionem futurum esse, ut pleno ore apertisq; labijs dñm factorē suū laudaret. Sis ergo, o peccator tui ipsius inspector & cognitor, ut mutus fias præ verecundia, & erga Deum reverentia, neque audeas in laudem aperire ostium ante remissionē & emundationem, quia non est speciosa laus in ore peccatoris. **D**Deo autem debet esse iucunda decoraque laudario sicut suo loco dicemus.

Aug. super hunc locum. **M**ulta intra brevissimum spacium collegit beatus Augustinus, in expositione præsentis versus, propter quæ Deo nostro laudis & gratiarum actiones simus debitores. Os meum laudem tuam annuntiabit. Laudem tuam quia creatus sum, laudem tuam, quia ut confiterer, monitus sum, laudem tuam, quia peccans non derelictus sum, laudem tuam, quia ut securus essem, mundatus sum. Nec discedit ab hac sententia beatus Gregorius. Quid autem *Psal. 144.* laudabilis in Deo, quam misericordia? Scriptum est namque: Confireantur domino misericordię eius. Denique miserationes eius super omnia opera eius. Quamvis enim laudabile sit, quod hominem de limo terræ condidit, laudabilius tamen est, quod perditum, morte proprii filij sui redemit. Denique illud potestatis est, hoc gratiæ.

Sed

- A** Sed meo iudicio altiore[m] sublimiore[m]que rationem *Ratio à*
 diuinæ laudis assignat sanctus propheta David & quidem *priori diui*
 à priori ut logicè loquamur, cum rationem reddit diuina- *narum lau*
 rum laudum dicens: Magnus dñs & laudabilis nimis. Ideo *dum.*
 laudabilis dñs quia magnus. Deus autē non est magnus mo- *Psal. 47.*
 le, aut quāitate, sicut mons Sina, aut elephas, spiritus enim *Ioan. c. 4.*
 est Deus. Sed est magnus virtute & bonitate, imò immen-
 sus & infinitus. Hinc laudabilis quia bonus quia infinita
 bonitas. De quo expresse dixit idem David. Confitemini *Psal. 117.*
 dño quoniam bonus, quoniā in seculum misericordia eius.
 Confessio ergo laudis dño Deo nostro iure diuinitatis &
 bonitatis eius debetur, sicut in superioribus probabamus
 primarium & sublime Dei nomen esse bonum, aut infini-
 ta bonitas. Sic & prior & magnificentior ratio laudis eius,
 & quod sit laudabilis est, quia bonus, sicut testatur prophe-
 ta. Maior enim est Deus cunctis suis miserationibus & ope-
 ribus, propter semetipsum ergo est laudabilior & est lau-
B dabilis à priori. Forfan huc attendit Ecclesiasticus, & cer- *Cap. 43. 2.*
 tē sic est excitans corda mortalium ad diuinas laudes. Ter-
 ribilis dñs & magnus vehementer, & mirabilis potentia
 ipsius. Glorificantes dominum quantumcunque pote-
 stis, superualebit adhuc (quod verbum notate) & admi-
 rabilis magnificentia eius. Benedicentes dominum exal-
 tare illum quantum potestis, maior est enim omni lau-
 de. Exaltantes eum replemini virtute. Ne laboretis
 non enim comprehendetis. Quis videbit eum & enarra-
 bit? & quis magnificabit eum, sicut est ab initio? Multa
 abscondita sunt maiora his, pauca enim videmus operum
 eius. Et quauis maior sit Deus noster omni laude etiam
 angelorum & supernarū mētium beatarū, iubemur tamē
 per prophetā laudare eum secūdum multitudinē magnitu-
 dinis eius, ut, scilicet, ab eius laude nunquā cessemus, scien- *Psal. 150.*
 tes quod vincimur, etiam si multum laboris vigiliæ & lau- *Consilium.*
 dum impēderimus, Ne discedas, neq; cesses à diuiniis lau-
 dibus,

audib. duabus, eo quod dominus Deus tuus maior sit laude cœli & C
 terra, sed ex hoc accendatur mens tua & vigila. Audi sapiē
 tem consiliarium: Benedicentes dominum, exaltate illum
 quantum potestis, & statim inquit: Maior est omni laude.

Nota. Non dixit discedite à laude eius, quoniam maior est, sed
 quid inquit? Benedicentes dominum, exaltate illum quan
 tum potestis. Ad hanc considerationem spectare iudico.

Psal. 64. quod scriptum est: Tibi laus Deus, silentium in Sion, sicut
Hierony- vertit beatus Hieronymus Quæ lectio Dei laudem signi
mus. ficat inexplicabilem & optimum modum ipsum laudandi
 esse in silentio, dum eius magnitudinem considerantes, si
 lentio confitemur, nihil nos posse laude eius dignum dice
 re. Nunquam enim rectius laudamus, quam quādo præ stu
 pore magnitudinis eius, silere cogimur, hoc tantum confi
 tentes, quod nos eius magnitudo nimium inæstimabilis &
 incomprehensibilis, silere compellat. Chaldaica paraphra
 sis habet in hunc modum: Coram te reputatur sicut silentiū

Sic Chryso laus Deus in Sion. Tam admirabilis, tam super excellens, D
stomus ser. tam immensa & infinita est Dei bonitas & pulchritudo,
de Natiui- ut non solum Seraphim velent manibus suis facies suas in
tate Virgi conspectu Dei, vnde summam ostendunt reuerentiam,
nis. confitētes Dei maiestatem infinitam, verum & silentium
 sit laus eorum, hoc est pro silentio omnis cantus & laus re
 putetur. Animetur ergo mens nostra, potius quam langore
 in Dei laudibus tepescat, primo eius bonitatem & magni
 tudinem intuentes hoc est considerantes, deinde verò ma
 gnalia, quæ fecit nobiscum, in multis miserationibus suis,
 sicut & in ipsius dilectione docet nos scriptura faciendum.
 Propter se enim altissimus est diligendus, & super omnia:
 quod si placet, secundo loco propter sua dona. Propter se
 est laudandus, quia magnus, quia bonus, & magnitudinis &
 bonitatis eius nō est numerus aut finis, deinde propter suas
Psal. 117. magnas misericordias, sicut docet propheta. Confitemini
 domino quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia
 eius.

Aeius. Quod sicut prædiximus, primum Dei nomen, est bonum, aut bonitas eius, hinc sequitur, ut ex ceteris eius laudem, sapiens illud consilium Esaiæ sequentes. *Men- Cap. 12.* tote quoniam excelsum est nomen eius, & alio loco dixit David Dei nomen esse nomen maiestatis & benedictum nomen maiestatis eius in æternum: & replebitur maiestate eius omnis terra, fiat fiat. *Psal. 71.* Secundum ergo Dei nomen, sic & *Nota val-* laus eius in finis terrarum. Audi ergo o homo, qui laudas nomen maiestatis divinæ, nomen excelsum, & sublime, quod est bonum, aut bonitas infinita. Iam primo considera & intellige, quam assiduus in Dei laudibus debeas esse quam diligens, quam attentus, quam tremens & humilis. *Coram Apoc. 4.* illo enim procidunt in facies suas, qui ante eis coronis in celo *Esai. c. 6.* decorantur, sed & potestates tremunt & beata Seraphim velant facies suas præ reuerentia. Dilata & pondera. *sup. 5*

Huc spectat consideratio illa beati patris Augustini cum querit quid nostris laudibus Deo nostro conferamus. *Austinus.* *super psal.* **B**dans inuoca, hymnum dic Deo tuo sacrificium laudis (ait) *39.* honorificabit me, & quid? Maior gloria erit Deo, quia glorificas eum? Aut adijcimus gloriam Deo, quando ei dicimus, glorifico te Deus meus? aut sanctior es facimus illi, cum dicimus, benedico te Deus meus? Ipse, quando nos benedicit facit nos sanctiores, facit nos feliciores quando nos benedicit facit nos gloriosiores, facit nos honoratiores, quando eum glorificamus, nobis prodest non illi. Quomodo enim illum glorificamus? Gloriosum dicendo non facièdo. Possem profecto hoc euidentibus & clarissimis rationibus naturalibus & theologicis demonstrare, quod & faciam libentissimo *Laus diui-* animo. Infinito nihil addi potest, aut infinitum non est. *nanobis nō* *A* Eterno à temporalis nihil potest mutuari, cum infinitum etiā Deo *pro-* fit, Solus enim Deus æternus, & infinitus. Nō esse omnis *dest.* creaturæ oportet eam præcedere, unde neq; æterna, neq; *Creatura* infinita esse potest. Quod sit æternus & increatus Deus æterna *repugnat.* euidenter demonstratur. Nam si ipse Deus creatus est, omni

Super Psal. 50. Homilia vigesima prima

nino ab alio sit creatus oportet, quia nihil seipsum facere, **C**
aut generare potest, & procedemus, eo usque dum increa-
tum aliquod ens nobis occurrat. Nihil enim (vt dixi) seip-
sum gignere potest. Agere enim præsupponit esse. Qui ve-
rò æternus & non ab alio est, perfectissimus existit, nullius
indigens, nullis creaturarum obsequijs accrescens cuncta
disponens, sustentans, ac prouidentia gubernans. Hic autem
est Deus. Creaturarum vero chorus vniuersus ab heri &
nudiustertius esse ceperunt. Quid ergo æterno & infinito
possunt conferre, quæ quæcunque habent ab eo acceperunt?
Tua res agitur o homo, cum Deum pleno mentis affectu
laudas & benedixis. Vides ergo quomodo hæc est altior &
sublimior ratio in diuinis laudibus, Deus ipse, bonitasque
eius immensa? Iam intellige quomodo maior sit omni lau-
de, quoniam bonus & infinita bonitas. Iam discite quomo-
do à laude eius nunquam debeas cessare. Roga ergo domi-
num, vt aperiatur os tuum, aperi & tu illud, vt impleatur ab
ipso sicut propheta docet, & per eundem docemur, & tunc **D**
laudabis labijs exultationis. Memento quoniam excelsum
est nomen eius. Estoq; Dauidis discipulus & imitator, qui
postquam dixit: & labijs exultationis laudabit os meum,
statim adiungit: Sic memor fui tui super stratum meum,
statimq; eorum, quæ ab ipso accepit beneficiorum, cõmemo-
ratione facies, inquit: In matutinis meditabor in te, quia fui
stus adiutor meus. Hæc sit prima & magnificetior ratio prop-
terquam Deus dñs noster est laudabilis & laudandus. Secu-
dam inuestigemus, fundabiturque in acceptis beneficijs.

Iam patrum doctorum dominorum meorum sequitur op-
tima firmaq; expositio. Quia creatus sum, os meum annun-
tiabit laudem tuam, laudem tuam quia vt cõfiterer, admonitus
sum quia peccans nõ derelictus sum, sic beatus Augustinus.
Auguſti. Sanctus Gregorius ad opus redemptionis, quod summæ &
Grego. ſu- infinitæ misericordiæ est, recurrit. Si horum singula confi-
per huc lo- derauerit homo, quā laudabilis & gloriosus occurreret ei do-
cum. minus

A minus Deus? Quanta dignus laude, cōtico, & adoratiōe? Quā insufficienterit lingua carnis, ad extollendū & magnificandum magnis vocibus opificem & parētem cœli & terræ & vniuersitatis orbis, & omnium quæ sunt in eo? O domine Deus, bonitas infinita omnipotens, sapientiā imēnsa, quid dignum dabit creatura tua in conspectu tuo, il laprecipue, propter quam omnia fecisti? Aut extensis contra cœlum manibus erigatur mens nostra ardēns desiderijs, sitiensque rumpatque vinculum linguæ suæ in tuas laudes & gratiarum actiones, aut humilis, & tacens, adoransque sublimem maiestatem tuam, cadat in terram & adoret te. Quod si opus redemptionis suæ considerauerit, quo factū est, ut ab inferis reuocaretur ad supera, erigereturque de stercore ut cum regni principibus super mensam tuam sedeat, quid laudis & benedictionis nomini tuo dignum soluet? Vincimur, vincimur domine, quod tua gloria & nostra magnificatio, & sublimitas est, sed vel verbum vnum

B de horum singulis proponamus.

Statuendum est in primis firmiter mundum volūtate & manu dñi fuisse creatum. Tria hæc omnipotētia, sapientia, & bonitas velut sigillum super liquefactā ceram, in cūctis Dei operibus relucēt, & quasi vocibus magnis auctore suū Deum & dñm nostrum prædicant, semper clamantia, ipse fecit nos, & non ipsanos. Psaltes enim noster aduersus deliramenta & stoliditatem mentis hominum valde insipientium, qui æternum posuerunt mundum non à Deo & dño nostro factū, in hunc modū, decantādo Deo laudes inquit: Iubilate Deo omni terra, seruite dño in letitia. Scitote quoniam dñs ipse est Deus, ipse fecit nos, & nō ipsi nos, & alio loco: Ipse dixit & facta sunt: ipse mandauit & creata sunt. Et propheta Hieremias ait: Dñs, qui non fecerunt cœlū & terram peribunt à cœlo & de sub terra. Dñs qui fecit terram in virtute sua & correxit in sapientia sua orbem, & in sua prudentia extendit cœlum, & multitudinem aquarū in cœlo

œlo: & addidit. Infatuatus est homo à sapientia sua. Non enim infatuatum iudicabimus hominem à sapientia sua, imò à stultitia sua, cum multi eorum, qui & sapientes & amatores sapientiæ à gentibus vocati sunt, coæternum opus, suo operatori posuerunt. Neque ipsum esse liberum, suæque potestatis auctorem, sed necessarium diffinierunt. Vide & cōsidera gentium deliramenta, qui coæternum mūdum Deo volunt esse, quasi adumbrationem virtutis suæ diuinæ, etiā sua sponte subsistere & quāuis causam Deum fateantur, causam tamen volunt, non ex voluntate & dispositione sua, sed ita vt causa vmbre corpus est. Adhæret enim vmbra corpori, & fulgor lumini, naturali magis societate, quā vo-

Genes. 1. c.

Ambros.

Ex. lib.

1. cap. 5.

Quomodo autem quasi vmbra esse poterat, vbi corpus nō erat, cum incorporei Dei corporea adūbratio esse nō possit? Quomodo etiam incorporei luminis splendor esse possit corporeus? Sed si quæris splendorem Dei, filius est ima-

Basil.

Ex. lib.

mil. 1.

ago Dei inuisibilis, &c. Similiter & beatus Basilus redarguit hunc errorem testimonium prophete inducens: In principio creauit Deus cœlum & terram, velut bonus, vtile, velut sapiens, optimū, velut potens, maximum. De hoc

Diodorus

Siculus.

lib. de So-

cratis me-

morabili-

bus dictis

supra cum

Athanas.

de illo scri-

psimus.

& de multis alijs legendus est Diodorus Siculus, vir apud Græcos clarissimus. Quippe qui vniuersam historiam ad Xenophō. vniū commodissimum opus collegit, incipiens ab originibus hominum, vbi singulorum opiniones & somnia describit. Quæ omnia Sociates vir ille illustris furoris plenatq; insanix putat. Siquidem fide dignus Xenophon testis est quod sic de illo scripsit: Nemo vnquam Socratem in ipsum quiddā & irreligiosum aut facere vidit, aut dicere audiuit. Non enim de natura rerum, neque de altioribus sublimioribusque rebus, vt plurimi faciunt, disputabat, neque considerare vnquam voluit, quoniam modo, quaque necessitatis

A serie, hæc moles, quam mundum sophistæ appellant, aut singula cœlestium corpora facta sint, sed eos, qui assidua cura & studio hæc tractant, stolidos vanosque homines esse ostēdebat. Et paulò post hæc. Valde mirabatur, quod non potuerunt intelligere, non posse homines hæc adinuenire, cuius nō paruum signū est, quod qui maxime horū scientiam profitentur, quique cæteris sapientiores vidētur, nō eadem, sed pugnantia dicunt adinuicem. Sed hæc quidem Socrates (vt Xenophon testatur) quibus cōsona Plato conscripsit. Nam ego (inquit) O Cebes cum iunior essem, quā mirabili exarsit cupiditate sapientiæ, quam naturalē sapientiam appellāt. Præclarū enim mihi videbatur causas rerum scire, cur singula quoq; modo gignantur, atq; corrumpantur, & cur sint atque permaneāt. Sepe numero huc atque illuc me versabam talia diligenter considerans. Et tandem tam ad hanc considerationem mihi ineptus visus sum, vt nihil supra. Cuius rei signum sufficiens afferam. Nam ex hac consideratione, vel ipsa, quæ plenē sciebam, vt tam mihi quam cæteris videbar, didici, sic tardior vel cæcus factus sum. Non ergo naturali philosophia, aut ratione rerum creatio tradi potest sufficienter & inuincibiliter. Fide ergo scripturarum agendum est. De quo expresse beatissimus Paulus. Fide intelligimus aptata esse secula verbo Dei vt ex inuisibilibus, visibilia fierent. De præteritis est enim fides, sicut & de futuris. De hoc satis ad nostram considerationem veniamus. Laudabilis sapientia, tremenda & summa reuerentia dignissima omnipotentia & domini Dei nostri, quam amabilis & prædicanda bonitas, quæ in cunctis creatis relucet. Considerans hoc sanctus David inquit: Quam magnifica sunt opera tua domine omnia in sapientia fecisti. Quam sapienter, & in nostram vtilitatem & seruitutem, quatuor contraria elementa disposuit, compaginauit, & sibi inuicem vicina amicabiliaq; fecit. Hæc sunt terra, aqua, ignis, aer. Terra qualitatem suam dominantem habet siccitatem.

Plato lib. de anima.

Fide traditur creatio vniuersi. Ad Heb. c. 11.

Psal. 130. Elementa contraria, fœderata.

Super Psal. 50. Homilia vigesima prima

siccitatem, aer humidam qualitatem, & aqua frigidam, ignis tandem calidam. Hoc est principale elementis singulis & proprium quod ratione colligimus. Comprehendere sensibilibiter & corporaliter, si velimus, velut cōnexa & cōposita reperimus, vt sit terra arida & frigida, aqua frigida, & humida, aer calidus & humidus, ignis calidus & siccus Et sic sibi per has iugales qualitates singula miscentur elementa. Nam terra cum sit aride & frigide qualitatis, connectitur aquæ, per cognationem qualitatis frigide, & aqua aeri, quia humidus est aer. Ergo aqua tanquam brachijs quibusdam duobus, frigoris & humoris, altero terram altero aerem, videtur amplecti, frigido terram, aerem humido. Aer quoque medius inter pugnancia per naturam, hoc est inter aquam & ignem vtrūque illud elementum conciliat sibi, quia & aquis humore & igni calore coniungitur. Ignis quoque cum sit calidus & siccus natura, calore, aeri connectitur, siccitatem autem in communionem terræ ac societatem refundit, atque ita sibi per hunc circuitum & chorum quendam concordie societatisque conueniunt. Quod autē consideras in orbe vniuerso, hoc ipsum

*Concordia
contraria-
rum quali-
tatum in ho-
mine.*

Psal. 138.

& in te reperies, qui ex his quatuor elementis constas. Vnde dicere poteris cum Dauide. Mirabilis facta est scientia tua ex me confortata est & non potero ad eam. Qui laudans Dei prouidentiam & gubernationem inquit statim: Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? Si ascendero in cælum tu illic es, &c. Clara voce clamant & prædicant cuncta creata, Dei sapientiam & omnipotentiam, & inquit: Ipse fecit nos, & nō ipsa nos Quis enim seipsum ita fingeret ac componeret sapiēter, vtiliter, amicabiliter. Præcipue cū agere præsuponat esse? Quale poterat esse nostrū ante nostrum operari priusquam hanc, quam habemus, figuram componeremus? Et vsq; dum ad perfectionem perduceremus nostræ fabricę opus & quoties in nihilum reduceremus inceptum? Omnia clamant dicentia. Ipse est dñs, ipse

A ipse fecit nos & nō ipsa nos. Et quid dicā de ipso terræ fundamēto & aquarū diuisione? De quo dñs ad Iob. Vbi eras *Fundamēto* quādo ponebā fundamēta terrę? Quis posuit mēsuras eius, tū terrę. si nosti? Vel quis tetēdit super eū lineā? super quo bases illius solidatæ sunt? Aut quis dimisit lapidem angularē eius? *Cap. 38.*
Quem locum sapienter declarabis cum beato Ambrosio. *Ambros.* Non quod in medio sit creatura, quasi æqua lance suspendi *lib. 1. c. 6* tur. Sed quia maiestas Dei volūtatis suæ, eā lege cōstringit, vt supra instabile atq; inape. stabilis perseveret, sicut Dauid testatur dicēs: Qui fundauit terrā super stabilitatē suā, non inclinabitur in seculū seculi. Nō utiq; hic quasi tantūmodo *Psal. 92.* artifex Deus, sed quasi omnipotens prædicatur, qui non centro quodam terram, sed præcepti sui suspēdit firmamento, neque eam inclinari patiatur. Neque enim cum legimus: Ego confirmaui columnas eius, verē columnis subnixam possumus existimare, sed ea virtutē, quæ suffulciat substantiam terræ, atq; sustineat. Hæc Ambrosius. Vide ergo
B & cōsidera creatoris sapientiā, atq; omnipotentiā, qui verbo virtutis suæ portat omnia, in cuius manu sunt omnes fines terræ. Lauda ergo & prædica dñi Dei tui magnitudinē *Nota.* & potestātē. Sed ad hanc laudē & prædicationē Dauidis cōsiliū est valde necessariū. Quippe qui non creaturarū vniuersitatem simul considerabat. Sed quid inquit: Meditatus sum in omnibus operibus tuis: & in factis manuum tuarū meditabar. Segnitiē tamen nostrā acriter reprehēdit quidā poetarū: Hunc solem & stellas, & descendantia certis tēporam momentis, sunt qui formidine nulla imbuti spectent. *Horatius in sermonibus.* Quæ quidē cū magna reuerētiā & laude creatoris deberēt considerari. In quantam & quam salutarem creatoris & gubernatoris Dei admirationē raperetur cor nostrum, si singula horum contemplaremur? Quot laudum carmina & hymnos domino Deo concineremus?

Considera iterū admirabilis creatoris sapientiā & omnipotentiā, qui interiecto firmamento diuisit abyssum inferi per cælū.

Super Psal. 50. Homilia vigesima prima.

Luc. 8. nitam aquarū (abyssus enim multitudinem & profundum **C**
 aquarum dici, lectio euangelij docet, ubi rogabant saluato-
 re dæmonia, ne iuberet illis, vt in abyssum irent) remanen-
 tibus aquis, & supra, & infra firmamentum, non quod voca-
 tur aer, sed quod cœlū est, vt scriptura testatur. Fiat firma-
 mentum & diuidat aquas ab aquis, non dixit quod posuit
 aquas supra aerem, quod nomine cœli solet intelligi, quod
 si diceret, forsan condonandum esset eis qui dicunt, aquas
 non supra firmamētum & cœlos, sed supra aerem esse. Sed
 cum firmamentum sit quod diuisit aquas ab aquis ipsumq;
 medium mansit, (quod enim diuidit, medium locum re-
 neat oportet) quomodo possunt interpretari scripturam.
 Si supra aera sunt aquæ elementares? generatur aquæ supra
 aerē, non tātum esse fixum & stabile habent. Firmamenti
 enim nomen familiare est scripturæ vsurpare in his, quæ
 robore superexcellunt. Velut cum dicit. Dominus firma-
 mentum meum, & refugium meum. Ego firmaui colum-
 nas ipsius. Et hoc, laudate dominum in firmamento virtu-
 tis eius. Et quidem extra scripturam firmum & solidum di-
 cunt corpus, quod densum est & plenum, ad distensionem **D**
 contra mathematicum. Est autem mathematicum, quod
 in solis dimensionibus esse habet, in latitudine & longitu-
 dine & profunditate. Solidum vero, quod supra dimen-
 siones etiam soliditatem & renitentiam habet scripturæ
 verò familiare est robustum & non renitens, firmamen-
 tum dicere. Aer vero nunquam hanc qualitatem induit, vt
 si cœlum vocari possit, firmamentum etiā appelletur. Non
 ergo supra aerem aquæ, sed supra firmamentum sunt & cœ-
 lum sicut dixit propheta: & aquæ, quæ supra cœlos sunt lau-
 dent nomen domini. Fiat firmamentum inquit. In quo de-
 monstrat antea non fuisse quod enim modo sit antea non
 erat, aer vero iam erat ante firmamentum non ergo supra
 aera aquæ, sed super firmamentum sunt. Diuidat aquas ab
 aquis inquit dominus Deus. Non aer, qui iā erat, Lege bea-
 tum

Arum Basilium homilia. 3. Exameron, & beatum Ambrosium. 2. libro exameron homilia. 4. & beatum Augustinū in Genesi ad literam lib. 2. cap. 4. 5. 6. beatum Theodoretum. q. 11. in Genesim & beatū Chrysostomū homilia. 4. in Genesim. Apud hos Ecclesiæ patres & sapientissimos philosophos pluresque alios, hanc nostram sententiam habes multis & magnis rationibus confirmatam, & præcipue apud Phil. Iud. in hæc verba: Natura enim firmum atq; solidum corpus est propter trinam dimensionē. Nulla enim alia corporis solidi ac firmi notio est, quam trimētio. Iure igitur cælum vocavit firmamētum, vt ab intellectuali & incorporeo, sensibile, hoc est corporeum distingueret. Sed & Clemens Alexandrinus eandem sententiam tenet. Eusebius Cæsariensis lib. 11. de preparatione Euangelica cap. 12. Deus quidem sapientia & omnipotentia sua diuisit aquam naturalem & elementarem, quæ totā terram altissime occupabat, & eā, quæ infra firmamentum remansit, congregari iussit in locū vnum, vt appareret arida, id est, terra. Sed & aquas sursum locauit, quæ suo liquore atque frigidityte, nō sinerēt corrūpi firmamentum ab igne luminariorū. Laudabilis sapiētia & potētia Dei & dñi nostri, quæ in opere creationis relucet, de quo beatus Augustinus. Laudē tuam annūciabit lingua mea quia creatus sum, &c. Quis tuam domine laudabit potentiam & sapientiam? Illum vero iudico laudatorem, qui tremens & humilis obediens mandatorum inuentus fuerit.

Argumentum firmum & efficax omnipotentia diuinæ operatio eius in creatione est: non solum quia breuissimo temporis spatio (vt statim dicam) tantam machinam cœli & terræ fecerit, sed potius, quia de nihilo fecit, nullo subiecto proposito ad operationem. Omnis creaturæ actio in subiecto est, ipsique est necessarium. Omnipotentia vero est propriissima diuinæ naturæ, ad omnia, quæ entis rationem possunt habere, se extendens. Vnde ad nihili

lumen iam facta redigere potest. Aequali enim obedientia illi subdita sunt, & in creando & in annihilando ipsa si voluerit. Hæc est primaria ratio diuinæ potentia omnibusque sublimior. Cuius consideratio, non solum laudis & hymni occasiones & causas dabit, verum & timorem sanctam generabit. Quis enim tantum dominum non metueret? Cuius operatio in creando, licet transierit, extra eius tamen conseruationem & manutenentiam esse non possu-

Similitudo mus. Nō tantū solaris radius ad sui productionē habet solē
Heb. c. 5. parentem, verū & conseruantem. Sic Dominus Deus, qui cuncta de nihilo creauit, eadem omnia postea verbo virtutis suæ, quæ super instans sibi ipsis dimitteret, in nihilum abirent, sicut scriptum est. Quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? Beatus Basilus & ambrosius, eo vel maxime ostendunt laude dignissimam Dei potentiam, quæ in creatione relacet, quia breuissimo temporis spatio, imò in initio temporis, cuncta creauit. Materiam in intelligo cunctorum, nō eorum distinctionem, & ornatum, quæ per sex dierum spacia apposita & distincta, & ornata

Ambros. sunt. Verba Ambrosij sunt hæc: Pulchrè addidit de cele-
Exam. lib. ritate conditionis. Fecit, ne mora in faciendō fuisse
 7. c. 3. extimaretur, ut vel sic intelligerent homines, quam incomprehensibilis operator esset, qui tantum opus breui exiguoque momento suæ operationis absolueret, ut voluntatis effectus, sensum temporis præueniret. Nemo operantem vidit, sed agnouit operatum.

-aquino Vbi igitur mora cum legas: Quia ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt? Neque artis igitur vsum, nec virtutis expendit: qui momento suæ voluntatis maiestatem tantæ operationis impleuit, ut ea quæ non erant, esse faceret, tam velociter, ut neque voluntas operationi præcurreret, neque operatio voluntati. Miraris opus, quæris operatorem, quis principium tantī operis dederit, quis tam cito fecerit, subiecit statim dicens. Quia Deus

fecit

A fecit cœlum & terram & infra capit. 4. Sunt qui principium non pro tempore accipiant, sed ante tempus, sicut initium viæ non est via, neque initium domus non est domus. Vide & considera quantum laboris & sumptuum, quantumque temporis temporalis & regia potestas, cui omnia præsto esse videntur in domus suæ constructione absumat, ut vel sic omnipotentiam Dei nostri, quæ in cunctis creatis relucet, consideres. Fecit enim dominus Deus quo demonstraretur minima pars potentie ipsius opificis. Quemadmodum figulus ex eadem arte infinita formans vasa, neque artem, neque potentiam infumit: sic etiam vniuersi huius opifex, non vni mundo comparem habens effectuum potentiam, sed in infinitum excedentem, solo voluntatis momento magnitudines eorum, quæ videntur adesse produxit.

B Et quis poterit multiformem bonitatem super cuncta creata disseminatam annumerare manu liberalissima creatoris? Quis poterit excogitare quam magnificus quam liberalis fuerit dominus Deus (ad quem supra omnia perfectissime liberalitas spectat, quæ non perficitur sua actione) erga vermem minutissimum, qui reptat super terram? Quid dicam de homine, propter quem omnia facta sunt, cœlum & terra & omnia, quæ cœli ambitu continentur? Hic eleuatur vsque ad diuinæ naturæ consortium & spiritus unitatem: qui enim adhæret Deo, vnus spiritus fit cum eo. Quanta est hæc bonitatis diuinæ communicatio, quam plena, quam digna laude & hymno & exultatione. Hic verè & iure dicere debet homo. Aperi os meum domine & exultabit lingua mea iustitiâ tuâ. Ab hac Christi magna iustitia factum est, ut homo in diuinæ cōmunionis transiret consortium. Hic vere laus & hymnus beatarum mentium in superna illa Sion & Hierusalé, quæ sursum est mater nostra filiorum inenarrabilis admirationis erit. Cum iustitiâ, qua liberata sunt, altius in cōtemplatione deprehēderint.

Quis

Super Psal. 50. Homilia vigesima prima

- Rom. 8.* Quis laudare sufficit misericordiarum patrem, & dominum nostrum, qui proprio ac charissimo, vnicoque filio suo non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum, cum inimici & impij essemus. Tradidit inquam cruci & morti, & sepulturæ, & inferis. O bona charitas Dei in nos & genus nostrum. Nec sine correctione & admiratione relinquit nos peccatores, ut ad ipsum conuertamur, & emendemur. Propter hæc omnia, pluraque alia laudem Dei decantaturum promittit sanctus David, sicut exponit beatus Augustinus & sanctus Gregorius. Consistatur domino misericordiae eius & mirabilia eius filijs hominum.
- Psal. 106.* Cum ergo tanta, tamque amplissima sint beneficia, iam facile deprehendes quam insufficientes & impares simus, ad diuinas laudes persoluendas. Mens nostra multa laborat ignorantia, multa recogitans huc & illuc se se vertens.
- Sap. 9.* Corpus aggrauat ipsam, plenum miserijs & necessitatibus, somno, cibo, potuque indigens. Circa multa occupantur sensus nostri, rapiunturque & distrahuntur, & quam breue est vitæ nostræ spacium ad laudandum dñm, qui maior est omni laude? Er quid dicā aduersus impurissimos & maledictos homines, qui non solum non adorant dñm maiestatis & gloriæ, tremantes ante conspectū eius, verū & blasphemant reuerendum eius nomen? Vnde terribile & durum iudicium illis paratur: sed de hoc alius. Hanc insufficientiam optime cognoscebat sanctus David, cum cunctas cœli terre, aeris & maris & abyssi creaturas in Dei laudem inuitabat: Laudate dñm omnes angeli eius, laudate eū omnes virtutes eius, &c. Laudate dñm omnes gentes, & magnificate eū omnes populi, &c. Laudent illū cœli & terra, mare & omnia quæ in eis sunt. Ardebat multo magis sacris desiderijs ad cōcelebrandas Dei sui debitas laudes. Omnis terra adoret te & psallat tibi, psalmū dicat nomini tuo dñe. O quis hūc regē & prophetā intētis & defixis in cœlū oculis intueretur etiam a lōgē, cū angustissima corporis sui cella capere non

A non poterat ex magnis & ardētibus affectibus, impulsibus, desiderijsq; beatū cor eius, cū sic sacrificiū desideriorū horum domino offerebat. Omnis terra adoret te & psallat nomini tuo domine. O quis latitudinē palatij regij huius omnibus virtutibus ornatissimi ingrederetur. O quis vel extremo digito tangeret cor eius. Ardebat desiderijs diuinarum laudum & adorationis. Dilata & pondera. Dietauit & scripsit in Dei laudem quam plures psalmos, tradiditque cantoribus, instituitque & ampliavit magnum chorum omnisque musicæ instrumenta, in quibus darent gloriam laudi eius. Et quis explicare poterit quot magnificæ laudis excogitauit hic David titulos, ad extollendū dominū & magnificandum illum in cōfessione? Quodam loco excelsum confitetur dominum super omnes gentes & super cœlos gloria eius. *Psal. 112.* Quis sicut dominus Deus noster qui in altis habitat & humilia respicit in cœlo & in terra? Immutabilitatem eius adorans, & laudans cantabat: Tu idē ipse es & an-

B nī tui nōn deficient, & omnes sicut vestimentum veterascent, & mutabuntur. Regnum domini Dei nostri prædicans, & annuntians laudem eius dicebat: Regnum tuum, *Psal. 101.* regnum omnium seculorum, & dominatio tua, in omni generatione & generationem. Et quid dicam? Omnia quæ de domino & Christo eius possunt decantari, ipse hymnis & psalmis descripsit, prout facile erit in psalterio inuenire. Inopiam ergo propriam recognoscens & super immensam Dei excellentiam & maiestatem magnificans aliquando, silentium pro laude hymnum esse domino confitetur, *Silentium pro laude.* aliquando confiteri domino in toto corde suo proponit, & altissimis vocibus cantare altissimo eius nomini, ut scilicet, quantum humana infirmitas potest, altissimo Dei nomini, altissima etiam vox laudis respōdeat. *Psal. 9.* Confitebor tibi domine in toto corde meo, narrabo omnia mirabilia tua, & psallam nomini tuo altissime. Exultabit cor meum in salutari tuo, idest Christo, cantabo domino qui bona tri-

Psal. 112.
buit

Super Psal. 50. Homilia vigesima prima.

- Psal. 33.* buit mihi, psallam nomini domini altissimi. Magnificate dominum mecum, & exaltemus nomen eius in idipsum. Huc spectat quod alio loco scriptum est ab eodem propheta. Iubilare Deo omnis terra psalmum dicite nomini eius: Date gloriam laudi eius. Dare gloriam Dei laudibus est, secundum omnem musicorum & vocum differentiam, consonantiam, in multitudine & magnitudine chori laudare & benedicere sanctū, & gloriosum Dei nomē, ipsumq; celebrare magnificis laudibus, ita ut vere dicatur: Deo nostro sit incūda decoraq; laudatio, & quod alio loco scribit hic noster propheta: Benedicite gentes Deū nostrū & auditā facite vocem laudis eius: quantum deceat magnis & altis vocibus dare gloriam Dei laudibus, & auditā facere vocē laudis eius, alio loco decantat dicens: Circuiui & immolaui hostiam vociferationis in tabernaculo eius, cātabo, & psalmum dicam dño, ac si diceret: In gratiarum actionē circuiui per omnia mihi à Deo facta beneficia mente ea reuoluēdo, & per singula diligenter cogitando, & quasi sacrificium gratissimū obtuli in tēplo eius, ante cōspectum eius, magno clamore & vociferatione, prae affectu gratitudinis, quemadmodum clamare solēt, & vociferari homines, prae nimia lætitia & animi gratitudine. Bonus magister David, ad excitandum & accendendum cor nostrū in diuinas laudes & cāticorū hymnos, & ex hoc maximē quia docet circuire ad laudandū & offerendū hostiā laudis. Circuire inquam per singula Dei beneficia, de quibus dicebat beatus Augustinus: Os meū annuntiabit laudē tuam, quia creatus sum, ut scilicet doceat circuire ac mēte reuoluere magnificū opus nostræ creationis, qui cū nō essemus, creati sumus, laudē tuam, quia peccans, nō derelictus sum, ut scilicet hāc magnā clementiā, quod peccantes nō sumus à Deo derelicti, mēte reuoluamus, & tunc quidem hostiam vociferationis & laudū altissimarū offeremus. O quale & quātū est beneficium

Anesicium, hoc, quod nō destituit nec derelinquit nos Deus in peccatis nostris. Sed & admonet perse & per spiritū suū, per prædicatores, ac magistros, propter quæ laudare debemus dñm Deum nostrum. Sed optima doctrina & magisterium hoc est, magniq; magisterij gerit officium, cū circuire docet per singula Dei beneficia ad laudādum dñm Deū sanctus Dauid: Sed hoc Dei donū est, q; nobis pijsimus pater dñi nrī Iesu Christi in Spiritu sancto suo cōcedat. Amē

SUPER PSALMVM QVIN-
quagesimum. Homilia vigesima secunda.

Domine labia mea aperies : & os meum annun-
ciabit laudem tuam.

ARGVMENTVM.

B**Q**UOD laudum cantica, à Christo domino, ab angelis & sacris apostolis edocta sint, & quam deceāt sub tempore, & hora sacrosancti mysterij diuini muneris, vbi expresse probatur dominum Iesum hymnum dixisse ante passionem & mortem suam, & quam multæ utilitatis ingentisq; fructus sint hymni & psalmi in Ecclesia, cum Athanasio & Augustino, & Origene, & ex præceptis ecclesiasticis necessitas persoluendi diuinum officium demonstratur, vbi de noua breuiarij forma, vel verbū vnū proponitur. Vnde etiam honor domino Deo nostro debitus sit, & quantis rationibus & quam magnis, nimirum iure diuinitatis & redemptionis, & quod ad has diuinas laudes religiosi viri ac femina excitari debent, & quod à Christi morte habet Ecclesia excellentissimum sacrificium laudis, quod supra cuncta mundi sacrificia, honorificum diuino nomini sit, & quod eo tempore debita sint diuina laudes, quod maxime fuit cura Ecclesie Dei, in diligēdo sanctiores, diuinioreque hymnos & laudes & orationes.

Domine labia mea aperies: & os meum annun-
ciabit laudem tuam.

Iam hodierna die docere oportet, quam debitores sint
diuinarum laudem religiosi sacrique viri ac feminae, ne
bonam hanc occasionem dimittentibus, aliam prae inopia
quaeramus, nec inuenire possimus. Multa essent in praesentia
scribenda de canticis ecclesiasticis & laudibus Deo nostro
persoluentibus, sed non omnia ad nostram considerationem
spectant. Illud solummodo curabo ostendere, quam
religiosus & fide ac deuotione plenus sit, ecclesiasticus can-
tus, quam utilis etiam audientibus. Praeter illa omnia, quae
à sanctis prophetis maximè à Dauide pro hac considera-
tione ac doctrina mutuare possemus. Christus dominus sit
doctor, qui solus est magister & coelestis patris sapientia
& virtus, eiusque dilecta sponsa, sacra inquam mater Eccle-
sia. Nato dño, & annunciante angelo beatā eius natiuitatē,
facta est cum angelo multitudo coelestis exercitus laudan-
tium & dicentium: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax
hominibus bonae voluntatis, ut testatur beatus Lucas euangelista.
Ipsi quoque ingredienti sanctam ciuitatem Hierusalem
in die psalmorum, occurrerunt puerorum chori, & discipulorum
turbae ceperunt cantare diuinos hymnos, & laudes voce magna,
super omnibus, quas viderant virtutibus, dicentes: Benedictus
qui venit rex in nomine domini, pax in coelo & gloria in excelsis.
Vides quomodo ex angelis & hominibus sunt temporibus diuersis
duo chori, easdem laudes domino decantantes, sicut & Seraphim
clamabant alter ad alterum. Sanctus, sanctus, sanctus dominus? Hic
sacratissimus magister & dominus Iesus, post quinque dies, facta
coena decantauit laudes cum discipulis suis, eo vel maximè,
quia iam instituerat venerabile sacramentum sui corporis &
preciosi sanguinis. Quod valde nota, quia licet credibile sit
quod multoties hymnum decantauerit, illo maximè

*Cantus Ec-
clesiasti-
cus.*

1. Cor. c. 1.

Matth. 23.

Luc. c. 2.

Matth. 26.

*Nota Val-
de.*

Esai. c. 6.

*Nota Val-
de.*

ximè

Aximè tempore describitur, institutum, quo & consecrauit in Ecclesia sacerdotes, & diuinissimum sacramentum Eucharistiæ. Vt ex hoc intelligas, quam cōgruum & acceptabile tempus ad hymnos & psalmos sit officium sacrorū ordinum & super omnia cum sacrificium hoc consecramus & Domino offerimus. Sed de hoc infra. Ne autem hæsites in re tanta dubitans, an dominus Iesus alta voce decantauerit Deo patri laudes, expende hymni naturam, & veritatē comprobabis. Hymnus Græca vox est. Græce hymnos, Latine autem valet tantum sicut canticum, siue laus, quæ Domino tribuitur. Vnde beatus pater Augustinus sic ait in expositione tituli cuiusdam psalmi. Hymni laudes sunt Dei cum cantico. Hymni cantus concinentes laudem Dei. Si sit laus & non Dei, non est hymnus. Oportet vt sit hymnus, habeat hæc tria, & laudem, & Dei, & canticum. Eandē sententiam tenet beatus Isidorus. Hymnus est canticum laudantium Deum propriè, aut hymni sunt concinentes laudem Dei. Quod si sit laus, & non est Dei non est hymnus, si sit Dei & laus, & non capterur, nō est hymnus, si ergo iuxta Matthæum & Marcū Christus dixit hymnū, ergo cantauit, cuius gloriosa sacraque actio, saluberrima institutio est. Docuit & hanc magnam doctrinam beatissimus Paulus & Sylla, qui in carcere positi adorantes laudabant Dominum, & audiebant eos, qui custodes erant carceris. Subito verò terræ motus factus est magnus, ita vt mouerentur fundamenta carceris, & statim aperta sunt omnia ostia, & vniuersorum vincula soluta sunt. A Christo ergo Domino, ab Angelis & discipulis, sacratissimisque Apostolis edocta sacrosancta mater Ecclesia, sub mediæ noctis silentio, & ab ortu solis vsque ad occasum, domino Deo & Christo eius decantat hymnos & laudes. Huius rei referat testimonium secundus Plinius, qui in quadam Epistola ad Traianum Imperatorem de Christianis sic ait. Affirmabant autem hanc fuisse summam vel culpæ suæ vel erroris, quod essent soliti

Hymnus.

Angu. super Psalm. 72.

Isidorus li. 6. Ethimolog. ca.

34. lege eundem libr.

1. de officiis cap. 6.

Matt. 26.

Mar. c. 14.

Acto. 16.

Plinius. 2.

in Epistola ad Traianum.

Super Psal. 50. Homilia vigesima secunda

statuto tempore ante lucem conuenire, carmenque Chri- **Q**
Philon In- sto, quasi Deo, dicere secum inuicem. Hec Plinius. De qua
daus. Eu- re lege ad longum Philonem Iudæum. Sed & Socrates Cō
seb. Caesar. stantinopolitanus refert vnde sumpserit initium, vt anti-
lib. 2. histo phonæ & responsoria in Ecclesia cantentur, sic dicēs. Ignā
rie Eccle- tius Antiochiæ Syriæ tertius ab Apostolo Petro Episco-
siasti. c. 9. pus, vna cum Apostolis conuersatus, aliquando visionem
Socrates Angelorum responsoria, hymnos sanctam Triadem lau-
lib. 6. histo dantium vidit, & modum visionis Antiochenæ Ecclesiæ
ria Eccle- tradidit, vnde ad omnes Ecclesias ista traditio pmanuit.
siasti. c. 9. Vtilitatem verò psalmorum & hymnorum in Eccle-
Ignatius. sia, præter illam quam vnusquisque nostrum facile poterit
Cantus Ec experire, tradunt sacri & antiqui patres Athanasius, & Au-
clestastici gustinus, sed & ante illos Senex Origenes, quorum testi-
utilitas. monia fideliter referam. Origenes super Iosue in hæc ver-
Origen. ho ba inuitat cūctum populum Christianum ad diuinas Odas
milia. 20. & cœlestes hymnos audiendos & decantandos in Eccle-
ho. colom sia Dei. Si enim creditum est à gentibus, quod quædam **D**
931. 2. carmina, quæ præcantationes appellantur, quibus illud ar-
ho. 1. 1. tis est, insufurrantes, nominibus quibusdam compellatis,
ho. 1. 1. quæ neque illi, qui inuocant, norunt, ex solo vocis sono, so-
ho. 1. 1. piantur serpentes, vel etiam de cauernis protrahantur ab-
ho. 1. 1. strusi, sepe autem & in corporibus humanis tumorem, aut
ho. 1. 1. alia huiusmodi voce sola dicuntur reprimere, interdum
ho. 1. 1. etiam animæ stuporem sensus infligere. Quanto magis to-
ho. 1. 1. tius præcantationis & carminis validiorem & potentio-
ho. 1. 1. rem ducenda credimus, quæcūque illam scripturæ sanctæ
ho. 1. 1. vel sermonum vel nominum appellationem? Sicut enim
ho. 1. 1. apud infideles contrarię virtutes audientes, vel illa vel illa
ho. 1. 1. nomina in carminibus, adsunt, & exhibent famulatum &
ho. 1. 1. dant opera ad hoc, ad quod inuocari se ex illo vel illo no-
ho. 1. 1. mine senserit. Eo magis cœlestes virtutes utique & Ange-
ho. 1. 1. li Dei, qui nobiscum sunt libenter & gratè accipiunt si sen-
ho. 1. 1. pēr verba scripturæ & horum nominum appellationes,
ho. 1. 1. velut

- A** velut carmina quædam & præcantationes ex nostro ore promamus. Quia etsi nos non intelligimus, quæ de ore *Nota Val-*
 proferimus, illæ virtutes, quæ nobiscum adsunt intelli- *de aduer-*
 gunt, & velut carmine quodam inuitatæ, adesse nobiscū, *sus Eras-*
 & ferre auxilium delectantur, & infra. Sed sicut diximus, *mum.*
 quia sicut ex huiusmodi meditationibus, diuinarum erga
 nos virtutum, consortia & officia prouocamus, ita econtra
 rio malignarum virtutum insidias & pessimorum damo-
 num incurSIONES, ex huiusmodi sermonum & nominum
 appellationibus effugamus. Verbi gratia: Vt si quis vestrū
 aliquando perspexerit præcantationibus sopitum serpen-
 tem portari in manibus, vel protrahi de cauernis, nihil va-
 lentem nocere venenis, vt potè incantationis virtute tor-
 pentibus: ita etiam lectionis diuinæ virtute, si quis est in-
 tra nos contrariæ potestatis serpens, si quis ad insidian- *Nota.*
 dum coluber laret, si patienter feras, si non tædio fatiga-
 tus auertas auditum, scripturæ carminibus & diuini sermo-
 nis assiduitate depellitur. Si ergo vides, o auditor aliquan-
 do legis scripturam in auribus tuis, quam non intelligis, &
 sensus eius tibi videtur obscurus, interim, hanc primam su-
 scipe vtilitatem, quod solo auditu, vel præcantatione qua-
 dam, noxiarum virtutum, quæ te obsident, & quæ tibi insi-
 dian- tur, virus depellitur, & fugatur. Obserua tantū ne effi-
 ciaris sicut aspides surdæ & obturantes aures suas, ne au-
 diant vocem incantationis & veneficij quod incantatur à
 sapiente, & infra. Solent medici præbere interdum cibum *Similitudo*
 aliquem, interdum potum dare, Verbi gratia, ad excutien-
 dam caliginem visus, nec tamē in edendo ipso cibo, vel in
 potando sentimus quia utilis est & prodest oculis, sed cum
 transierit visum cibi illius, aut poculi, virtus paulatim pur-
 gat aspectum, & tunc demum sentire incipimus, quia cibus
 ille vel potus proficit oculis. Hoc ergo modo credendum *Nota Val-*
 est de scriptura sancta, quia utilis est & animæ prodest, *de.*
 etiam si sensus noster, ad præsens intelligentiā non capit,

Super Psal. 50. Homilia vigesima secunda.

quoniam (vt diximus) & bonæ virtutes, quæ nobis adsunt, C
reficiuntur in his sermonibus & pascuntur, & contrariæ
torpescunt his meditationibus, & effugantur, & paucis in-
terpositis. Non ista de causa hæc diximus, sed vt ostendere
mus in scripturis sanctis esse vim quandam, quæ legēti etiā
sine explanatione sufficiat. Vides quantum emolumentū
audientibus diuinos hymnos sequatur?

- Athanas.* Sed nota attentissimè beati Athanasij verba, quæ & con-
in de inter firmant, quæ superius scripta sunt, & euidentius sequentia
pretatione probant. Vt enim animi cogitatus verbis prodimus & si-
psalm. ad gnificamus, ita spiritualis in anima concentus, signum esse
Marcelli- volens Dominus melodiam verborum, Psalmos vt modū
num. lis canerentur instituit, & cum huiusmodi harmonia reci-
tari voluit. Et inde concinnitas animi, si recte dispositus &
1. Cor. 14. affectus sit, agnoscatur, sicut scriptum est: Siquis in mœro-
re est, psallat. Siquidem ita quod in anima turbidū est, aspe-
rum & incompositum, complanatur, & tristitia mitigatur,
Psal. 72. nobis psallentibus. Quare tristis es anima mea, & quare cō- D
turbas me? Et lubricitatem suā agnoscet dicendo. Mei pro-
pemodum concussi sunt pedes: Metusq; suos confortabit
Psal. 117. per hæc verba: Dominus mihi adiutor, non timebo quid
faciat mihi homo. Qui igitur non ad istum modum legūt
sacras odas, non prudenter psallunt, sed seipsos oblectant,
Eccl. c. 15. habituri reprehensionem, quoniam non est speciosa laus
in ore peccatoris. Qui autem secundum prædictam ratio-
nem concinunt, vt melodia verborum ex numeris vocū
Nota val- spiritus harmonia congruat, isti psallunt & lingua & men-
de. te, nec ipsos solum, verum etiam alios, qui audire volunt,
Cant. Ec- magnifice adiuuant. Verbum hoc vltimum (quod magni
clesiasticū ponderis est, attentam desiderat considerationem, q; graui
audire quā bus probat argumētis sanctus Doctor. Certe beatus David
utile. Sauli accinens, non solum ipse placuit Deo, sed & turbidū
1. Re. c. 16 in sanæ vitium à Saule propulsabat, & serenitatē eius ani-
mo induxit: Ita quoq; modulantes sancti ad tranquillita-
tem,

A rem, animas populorum & ad concordiam cœlestiū tripudiorum cohortabatur. Aliud exemplum proponit ex Deuteronomio, quo apertius rem hanc comprobet, de qua sermonem agimus, quantum scilicet, chorus adiuuet audientes diuinas laudes. De quo dixerat beatissimus Athanasius, magnifice adiuuat alios, qui audire volunt. Væ homini illi impurissimo, qui nullum non mouit lapidem, ut ab Ecclesia huiusmodi hymnos tolleret eo solum quia plurimi nostrum non intelligunt sensus psalmorum, aut lectionum, cum scriptum sit: Psallite sapienter. Ac si insipienter psalleret, qui noctu diuq; quasi sub oculis domini diuinas laudes decantant, cordis sui intentionem sub Ecclesiæ sanctæ magisterio resignantes, vnde vere de illis dicitur quod sapienter valdeque intelligibiliter psallunt. Videamus iam quid de hac re beatus Augustinus sentiat, paria enim dixisse mihi videtur non vno loco tantum, ut in ore trium stet verbum hoc.

B Hic beatus pater & doctor inclytus libro suarum cōfessionum inquit: Quantum fleui in hymnis & canticis tuis suauē sonantis Ecclesiæ tuę vocibus commotus acriter. Voces illæ influebant auribus meis & eliquebatur veritas tua in cor meum, & ex ea æstuabat inde affectus pietatis & currebant lacrymæ, & bene mihi erat cum eis. Et libro. 10. ait: Nunc in sonis, quos animant eloquia tua, cum suauī & artificiosa voce cantantur, fateor aliquantulum, acquiesco, non quidem ut hæream & ut surgam cum volo, &c. Veruntamen cum reminiscor lacrymas meas, quas fudi ad cantus Ecclesiæ tuę, in primordiis recuperare fidei meę, & nunc ipse commoueor (nota valde) non cantu sed rebus quę cantantur, cum liquida voce, & convenientissima modulatione cantantur, magnam instituti huius utilitatem agnosco. Et Rabanus dixit. Psalterium idcirco cum melodia cantilenarum suauium ab Ecclesia frequentatur, quo facilius ad compunctiones animi flectantur. Perfecta autem

Super Psal. 30. Homilia vigesima secunda.

Perfecta
Vox.

vox est alta, clara, suavis. Alta vt sufficiat, clara vt aures C
adimpleat, suavis vt animos audientium suauiter demul-
ceat. Iam ex his iustum valdeque rationabile iudicabis an-
notare quam sapienter, psallunt & intelligibiliter, quaque
gratosi sunt Deo cantus eorum, qui huc desiderium inten-
tionum suarum deferunt, vt scilicet, alios suis catibus, vsq;

Psalms. 30.

ad lacrymas & compunctiones excitent. Magni momen-
ti opus hoc est & sicut est in psalmo, rectos decet collauda-
tio; illos, scilicet, de quibus multa in superioribus scripsi-
mus, cum exponeremus verbum illud, & spiritum rectum
innoua in visceribus meis. Sed hoc loco, cum ad gaudium
& laudationem rectos inuitat sanctus propheta, viri & foe-
minae religiosi cum ceteris Ecclesiasticis intelliguntur,
quos decet laudatio. Iam non solum decet eos Dei Domi-
ni sui laudatio, verum necessaria est propter eorum statu-
tum ex praecepto sanctae matris Ecclesiae, sicut multis locis

In cleme- manifestum est, & praecipue in Concilio Agathensi, vbi
rind. 1. sic legimus. Et quia conuenit ordinem Ecclesiae ab omni- D
in supra al bus aequaliter custodire (quod verbum valde nota) studen-
legato Co- dum est vt vbiq;e, sicut fit, & post antiphonas collectio-
silio Aga- nes per ordinem ab Episcopis vel praesbyteris dici & hym-
ehenfi, ca- nos matutinos, vel vespertinos decantari omnibus die-
more. 33. bus, & in conclusione matutinarum vel vespertinarum mis-
sarum, post hymnos capitella de psalmis dici, & plebem
collecta oratione ad vesperam ab Episcopo cum benedi-
ctione dimitti. Haec Concilium. Vbi verbum illud, conue-
nit ordinem Ecclesiae aequaliter ab omnibus custodiri, val-

Breuiant
nouum.

de iudicauit notandum, vt vel ex eo solum sacrum pruden-
tissimumque consilium sanctae matris Ecclesiae Roma-
nae, his nostris temporibus comprobet, laudes, amplexa-
ris, magnifices & venereris, quippe quae tot ac tam varia
hominum placita, adinventiones, varietatesque & subin-
de quotidie nouitates, ad quam pulchram & venerandam
& canonicam & antiquorum patrum psallendi reduxit &
restituit

A restituit formam. Ut quibus una est fides, & unus Deus, unus sit hymnus & psalmus & cantus. Seraphim enim *Esa. 6.* alter clamabat ad alterum: Sanctus, Sanctus, Sanctus, *Luc. 2.* & Angelus in Bethlehem, gloria in excelsis Deo & chori discipulorum in ingressu Domini Iesu in Hierusalem. Unus erat hymnus & laus Angelis & hominibus. De hoc satis.

Vidistis ex sanctorum patrum sententijs, quam utilis *Laus Dei,* sit Dei laus & hymnus in canticis spiritualibus, hoc am- *iter ad eius* plius & amplius confirmabimus, si declarauerimus secun- *cognitio-* dum scripturas, quomodo Dei laus sit iter & via certissi- *nem.* ma ad eius cognitionem, & sacrificium ipsi Deo honorificum. Vtrumque quidem vno loco coniungit sanctus propheta Spiritu sancto inspirante. Sacrificium laudis hono- *Psal. 49.* rificabit me, & illic iter quo ostendam illi salutare meum.

Sed aduertite quam aperte prophetizat sanctus David, de *Cessatio le* cessatione legalium hostiarum post oblationem veram *galium ho* & pinguisimam agni immaculati Christi, quam omnia *stiarum.*

B illa veteris legis sacrificia adumbrabant. Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos, &c. Immola Deo sacrificium laudis: & redde altissimo vota tua. Hoc est sacrificium acceptabile: hoc est holocaustum pingue, ut laudetur Deus ab homine, quem creauit. Et post alia inquit: Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quod ostendam illi salutare Dei. Quid utilius contingere potest peregrino homini in lacrymarum valle, quam Dei & Christi eius cognitio? Quid fructuosius, aut iucundius? Quantum obsecro lætitiæ *Similitudo* & gaudij exhilarauit mentem tuam, cum errabundus per deuia & deserta montium, inuenisti viam certam, securam & planam, fontibus & arboribus refertam, ad ciuitatem, amicorum & charorum tuorum ducentem? O felices nos, qui excurrentibus & errantibus popu- *Nota.* lis, per deuia & præcipitia vanissimarum vigiliarum,

Super Psal. 50. Homilia vigesima secunda.

iter ab Spiritu sancto demonstratur, in matutinis ac vespertinis laudibus, ubi verè impletur quod sanctus propheta inquit: Domine labia mea aperies: & os meum annuntiabit laudem tuam. Ad nihil aliud confurgimus & silètij moras rumpimus, quam ut aperientes ora, repleantur Dei laudibus & plenis vocibus ardentibusque desiderijs, domino Deo nostro hymnos & psalmos decantemus. Certè (prout mihi videtur, nescio an satis prudenter sapientior iudicabit) iter hoc ad Dei cognitionem ducens, intelligendum est de illa cognitione, quam in præsentia acquirunt sancti viri. O quanta ac excellenti claritate revelatur mēs humilis, ac veri laudatoris Dei. Quantam si nosti cognitionem Dei & Christi in decantandis psalmis cum timore & tre-

Nota.

Lux divina in Dei laudibus.

more beati viri isti acquirunt? Non illam certè, quæ in disputando ac diffiniendo & diuidendo sita est. Sed illam, quæ affectum inflammat, mentem illuminat, ardoremque parit, dilectionis & amoris. Hæc est coelestis scientia, quā illiterati homines quasi sub oculis Dei cantantes psalmos

Salutare Dei Christi.

& hymnos Domino suo, quotidie lucrantur. Salutare Dei dominus Iesus Christus est. Huic rei testimonium reddit beatus Simeon iustus & timoratus in cantico, cum inquit. Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Puerum Iesum, manibus tenebat hæc dicens. Laus ergo divina iter est certissimum si attentè, si religiose, si cum timore persoluatur, iter inquam est ad cognoscendum in hac vita

Luc. 2.

salutare Dei, quod ab ipso vita æterna appellatur: Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te verum Deum & quē

Orig. li. 2.

misisti Iesum Christum. Quem locum de eā cognitione,

super Epistola ad

quæ est per fidem interpretantur Origenes & beatus Cyprianus Alexandrinus. Iter ergo ad cognitionem Christi, vi

Roma. Cy-

ta æterna vocatur. Vide & considera quam prædiues sit

r. l. ii. super

Dei laudatio. Loqueretur de hoc & scriberet amplissime

Ioan. c. 16.

beatus Paulus eremita, aut beatus Antonius, aut melli-

fluus

A flus Bernardus, de quo tanta in eius gestis narrantur. Sed & Seraphicus Franciscus diuino lumine clarificatus est in *Sanctus* Dei laudibus, adeo quod ad plenum ad salutare Dei perue *Frāciscus*. nit, expressam imaginem crucis eius in carne sua portans. In cruce maximè Christus est salutare Dei. Verè de hoc dici potest: Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter, quo ostendam ei salutare meum. Vidit enim crucifixum Dominum Iesum in Albernix monte sub festiuitate beatissimi Michaelis, vidit, & crucifixus est cum illo beatus eius spiritus, crucifixus est & sacra eius caro. De quo beatus Bonauentura: Laudans laudare monuit, laus illi semper affuit, laus inquam saluatoris, inuitata ues, bestias, & creaturas alias, ad laudem conditoris. Vnde iter ad salutare Dei *Isai. cap.* præmonstratum est illi, & mutans fortitudinem, alas (ut aquila) assumpsit, volauit, & non defecit. Deficeret mihi *Nota.* tempus ad loquendum de illo, Sed vnde tam magnifica bo *1. Regū. 2.* na sub laudibus diuinis? Quia scriptum est: Quicumque ho

B norificabit me glorificabo eum. Sacrificium autem laudis *Honor vn* honorificum est domino, sicut prædixit propheta: Sacrifi- *de debitus* cium laudis honorificabit me. *Deo.*

Desidero argumentum hoc de diuino honore elucidare, si dominus & spiritus eius donauerit & supra alios ampliare illud. Pro hac consideratione fundamentum hoc iudico necessarium, ut de scripturis comprobemus quod aut quale est ius, vnde creaturæ talis ac tanta obligatio oritur *Ius diuina* honorandi Deum. Qui sapientior fuerit forsitan dicet, ean- *vn laudū.* demq; assignabit rationem, quam primariam & sublimiorem, pro diuinis laudibus proposuimus. Nimirum quia Deus tantus est ac talis naturæ, ut natura sit bonus, essentiaque bonitatis. Non longè ab hac sententia discederent antiqui sapientes & philosophi, qui priori loco, ad honorationem, virtutem & virtuosos assignarunt. Ego libentissimè huic sententiæ subscribo. Si enim laudandus est do *Psal. 117.* minus, quia bonus, deinde quia in seculum misericordia

Super Psal. 50. Homilia vigesima secunda.

eius, & laus, est honorificum, gratumque Deo sacrificium, certe debetur ipsi honor & gloria propter semetipsum quia bonus, deinde quia in seculum misericordia eius. Hanc misericordiam, quam fecit nobiscum, & propter quam honorem a nobis exigit Dominus Deus, declarat sanctus Malachias propheta in hac verba: Filius honorat patrem & seruus dominum suum. Si ergo ego pater sum, vbi est honor meus? & si ego dominus sum, vbi est timor meus dicit dominus exercituum? Eligite ergo quo me nomine appellare velitis, aut pater sum vester, aut dominus, si pater debui patri honorem reddite & dignam parenti offerre pietatem. Si dominus, cur me contemnitis? Cur non me time-

Cap. I.

Hieron. sit beato Hieronymo, quod ex Hebræo, & Græco possumus per. 110. *Malachie.* legere aut honorem, aut gloriam, sed pro Latina lingue proprietate honorem posuerant scriptores. Nam in Evangelio vbi loquitur dominus & saluator: Pater venit hora, *Dei* clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te, ex Græco legimus: Glorifica. Quem locum plerique latinorum interpretati sunt, honorifica. Iam ergo dicamus, domino Deo patri nostro honorem debemus, quia cum essemus nauia, id est, a natiuitate, filij iræ, & digni exilio, trāstulit nos in regnum filij dilectionis sue, regenerationem & spem vite æternæ conferens. Qui summus misericordiarum pater voluntate genuit nos, non natura necessitate. Illud vero si attentamēte inspicatur, valde misericordiam hanc exaltat & commendat charitatem Dei erga nos, qui cum coeternum & consubstantialē filium haberet, qui est imago bonitatis illius & splendor gloriæ eius & sapientia sua adoptauit nos in filios & in filias assumptus, factusque est pater noster liberalissimus, nostri curam gerens, plusquam patres, qui nos genuerunt. Obsecro consideres, quantum honoris & gloriæ terreno regi, qui te in filium adoptaret, deberes, quāq; sollicitus

A sollicitus & assiduus redditor es, ut vel inde rem hanc comprobes.

Hoc argumentum mirum in modum pertractat sacratissi *Coloss. c. 1.*

mus Paulus Apostolus secundum magnificum eius sensum.

Cum gaudio gratias agite Deo patri, qui dignos nos fecit

in partem sortis sanctorum in lumine. Ecce primum, quod

vel ex hoc vno magnum, quia eripuit nos de potestate te-

nebrarum harum, & transtulit nos in regnum filij dilectio-

nis suæ. Ecce quam magnam Dei misericordiam: qui cum

haberet filium charissimum, in quo per omnem modum

sibi complacuit, in eius consortium & regnum & heredita-

tem transtulit filios tenebrarum & iræ. Ne quidem transi-

tus hic, sola eius voluntate factus est, quod & possibile erat.

Sed per mortem dilectissimi filij, sicut statim sequitur: In

quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum.

Ipse autem dominus Iesus dixit aliquando quomodo aut

qualiter hæc peccatorum remissio nobis contingat. Nimi-

B rum per effusionem sanguinis sui. Hic est sanguis meus, qui pro *Matt. 26.*

multis effundetur in remissionem peccatorum. Quam est hoc,

o homo ingratus? Quam qualisue pretij? statim declaravit

Apostolus loquens de Christo: In quo habemus redemptio-

nem: Qui est imago Dei inuisibilis primogenitus omnis

creatorum. Quoniam in ipso condita sunt vniuersa in coelis &

in terra, visibilia & inuisibilia, siue Throni, siue Domi-

nationes, siue Principatus siue Potestates, omnia per ipsum

& in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes & omnia in ipso

constant. Et ipse est caput corporis Ecclesie, qui est principium

primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum re-

nes, & in ipso complacuit omnem plenitudinem diuinitatis inha-

bitare, & per eum reconciliare omnia in ipso, pacificas per san-

guinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in coelis sunt.

Et vos cum essetis aliquando alienati, &c. Ecce ius magnum non atra

mento & calamo super membranas descriptum, sed sanguine

agni immaculati Christi, super latitudinem cordis nostri, unde

debitores

Super Psal. 50. Homilia vigesima secunda.

debatores sumus diuini honoris & reuerentiæ. Ius enim redemptionis in nostra regeneratione inuenitur, imò sine illa reperiri non potest. Quod valde eleganter & spiritua
Ambro. li. 2. super Lucam. liter ponderauit beatus Ambrosius: Ille paruulus, ille infantulus fuit, vt tu vir possis esse perfectus. Ille inuolutus in pannis, vt tu mortis laqueis sis absolutus. Ille in præsepibus vt tu in altaribus. Ille in terris, vt tu in cœlis. Ille alium locum in diuersorio non habuit, vt tu plures haberes in cœlestibus mansiones. Qui cum diues esset, propter nos pauper factus est, vt illius inopia vos ditaremini. Meum ergo illius paupertas patrimonium est, & infirmitas domini ca, mea est virtus. Maluit sibi egere, vt omnibus abundaret. Me illius infantia vagientis abluunt fletus, mea, lacrymæ i lla, delicta lauerunt. Plus igitur (ecce conclusionem ex legitimo antecedente nascentem) plus inquam domine Iesu iniurijs tuis debeo quod redemptus sum, quam operibus, quod creatus sum. Vt crearet nos, ipse dixit & facti sumus, vt redimeret autem, mortuus est, & sepultus.

Eandẽ sententiã repetit super. 1. ca. 1. ad Timotheum.

Similitudo

1. Petri. 1.

Ad Col. 1.

Mala. c. 1.

Esaï. ca. 1.

Iure ergo diuinitatis suæ Domino Deo nostro honorem & gloriam & reuerentiam & pietatem debemus, iureque redemptionis, qua factus est pater noster, nosq; eius filij. Et quanta iura perpetua millium multorum aureorũ, cum decies centenis millibus nobis compararemus per singulos annos? Multiplicato numero & iura multiplicabis. O Domine sancte pater, quanti honoris & reuerentiæ tibi sumus debatores, qui non corruptibilibus auro & argento, de vana nostra conuersatione redemisti nos, sed pretioso sanguine agni immaculati Christi, & transtulisti nos in regnum tuum & gloriam. Abundantius dicere potest aduersus nos, quod antiquitus contra populum loquutus est. Filius honorat patrem suum & seruus dominum, si ergo ego pater sum, vbi honor meus? Merito dicere potes aduersus nos, quod olim contra populum tuum. Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Merito est aduersus

- A** aduersus nos verbum serui tui Moyfi, quod contra populū tuum loquutus est, exprobrans duritiā cordis eorum: *Deut. 32.* Generatio praua atque peruersa hęc cine reddis domino popule stultē & insipiens? Nunquid non ipse est pater tuus, qui possedit te & fecit, & creauit te? Deum, qui te genuit dereliquisti, & oblitus es Domini creatoris tui. *1. Pet. c. 1.* Ut enarratores & præcones essemus virtutum tuarum regenerasti nos, & propter nos, nomen tuum, quod est sanctum & gloriosum, & laudabile, blasphematur, iugiter tota die inter gentes, & ipsi stulti & iniuriosi aduersus te inuenti sumus. *Hier. c. 5.* Circuite vias Hierusalem & aspice, & confiderate, & quærite in plateis eius, an inueniatis virum facientem iudiciū & quærentem fidem. Inuēti sunt in populo meo impij insidiantes, quasi aucupes laqueos ponentes, & pedicas ad capiendos viros. Sicut decipula plena auibus: sic domus eorum plena dolo. Causam viduæ non iudicauerunt, causam pupilli non direxerunt, & iudiciū pauperum nō iudicauerunt. *Cap. 1.* Aduersus nos scripta sunt hęc, qui Dei nostri præcepta spreuimus, cum magni honoris debitores essemus, quia Deus noster pater & redemptor noster est. Propter hanc redemptionem prophetauit Malachias de futuro honore, Dei nostri post mortem Christi Iesu Domini nostri, & prædicationē Euangelij pacis eius: Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra, ab ortu enim solis vsq; ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum, est nomen meum in gentibus, dicit dominus exercituum. Quem locū interpretari possumus, de sacrificio laudis, quem in honorem diuini nominis, per vniuersum mundum fideles, ac religiosi viri ac feminae semper offerunt. De quo scriptum est: Sacrificium laudis honorificabit me. Beati sumus, o Israel, qui vitulos labiorum nostrorum, quotidie Deo nostro offerimus. *Psal. 100.*
- Beatae

182 Super Psal. 50. Homilia vigesima secunda.

Beatae matres, quae vos genuerunt; O sacrae foeminae, quae C.
 assumptae & electae estis ad sacrificandum hostiam laudis
 Deo patri nostro. Accingite vos, genua debilia roborate,
 puras leuantes manus contra caelum, laudantes & offeren-
 tes caeli Domino hostiam vociferationis & laudis. Memē
 totē quale fuit incendium, quod ex Zelo honoris Davidis
 arripuit Abisai aduersus Semei, qui blasphemabat contra
 Regem. Dicebat nanque Abisai: Quare maledicit canis
 hic moriturus domino meo regi? Vadam & amputabo ca-
 put eius. Sic & vos & mens vestra caelesti igne diuini ho-
 noris ardeat, vnde & sacrificium gloriae eius, diligentius
 & ardentius offeratis. Videte & considerate quanti sunt,
 qui aduersus Davidem nostrum & Deum loquuntur blas-
 phemias, & e contra laudate Dominum Deum, dicentes
 cū illo Davide: Magnificate dominū meū & exaltemus
 nomen eius in idipsum: sit nomē eius benedictū in secula.
 Sed iam attentiori animo me accipite, ecce enim diui-
 tias gratiae & gloriae Dei aperio vobis, qui mirificauit &
 magnificauit misericordiam suam nobiscum. Terribilissq;
 est super hominum salutem in consilijs suis. Audite, homi-
 num salutem, disposuit in studio nostro erga cultum & ho-
 norem eius. Quicumque honorificauerit me, glorificabo
 eum. Honorem suum in sacrificijs laudum suarum consti-
 tuit inter alia. Sed cum sit maior omni laude, excogitauit
 & instituit quoddam sacrificium laudis, quod & Deo sum-
 me esset honorificum & nobis super omnia fructuosum.
 Hoc est sacrificium sui sacratissimi corporis, & pretiosissi-
 mi sanguinis, quod super altare Ecclesiae eius, nos sacerdo-
 tes, tanquam legitimi & proprii ministri, offerimus pracla-
 ra maiestati Dei nostri, & cunctus populus diuinis myste-
 rijs astans. Quantum in Dei gloriam cedit hoc sacrificium
 finostri? Quam Deo charum & gratum? In illo profecto
 laudatur dominus Deus, secundum multitudinē magnitu-
 dinis eius. Quod enim offertur & sacrificatur Deus & ho-
 mor est,

Amo est, Christus Iesus dominus & redemptor noster. Quod si maior est omni laude dominus Deus, sicut vere, maior & excelsior est, certe hoc sacrificium cum oblatum fuit ab ipso Christo, tantum fuit, quantum & laudabilis Dominus Deus. Persona enim offerens, infinita erat, Deus & homo erat, quod offerebat, ipse se offerat. Vides quomodo hoc sacrificium fuit Deo gratissimum, cum de manibus dilectissimi filii sui illud accepit? Nobisq; se ipsum in sacrificium reliquit. Vnde verum est quod ex parte rei oblatae, offerimus domino & super excellentissimae eius maiestati, sacrificium infiniti valoris & laudis. Sacrificium ad latriam & adorationem Dei, quae est pietas, pertinet, & quavis tale ac tantum sit nostrum sacrificium, modificatur tamen, secundum sacrificantis & offerentium virtutem & feruorem. Propter quod oramus post consecrationem, & oblationem, & accepta habere, sicut accepta habere dignatus es, munera pueri tui iusti Abel, & sacrificium patriarchae nostri Abraham, & quod tibi obtulit summus sacerdos tuus Melchisedec. Quod certe non ideo rogat Ecclesia, quia illi excellentiora obtulerunt sacrificia, sed quia dignissimae ac religiosissimae fuere personae, unde ex parte eorum valde accepta facta sunt coram domino eorum sacrificia. Habuit Abel primogenita gregis sui & adipem eorum, quae domino offerret, & inflammavit dominus super munera eius. Habuit Abraham charissimum filium Isaac, quem (iussu Domini) offerret super struem lignorum in holocaustum, & iuravit illi Dominus per semetipsum, facturum se generis humani redemptionem. Habuit Melchisedec panem & vinum, quae offerret, primo Domino, deinde magno Abraham. Sed habet sacerdotium Ecclesiae Christum dominum Dei aeterni filium, quem verè immolat & sacrificat & offert Deo super altare sanctum. Quod sacrificium laudis vocatur inter alia. Quantum hoc sacrificium, honorificabit Deum nostrum? Si scriptum est (& verè scriptum est) *Psal. 42.*

sacri-

Super Psal. 50. Homilia vigesima secunda.

sacriticium laudis honorificabit me, quantum honorifica-
bit Deum: & patrem sacrificium nostrum imò suum? Lon-
gè sublimiores in sanctitate illi fuerunt, quod & Dominus
aspexit. Sed & infinitum sublimius est, quod nos ad sacrifi-
candum consecramus & offerimus. Gratiarum ergo agamus
Domino Deo nostro fratres charissimi, qui tale, ac tantum
sacriticium laudis & honoris sui & reconciliationis no-
stræ intra sinum sacrosanctæ matris Ecclesiæ dereliquit.

- Sacerdo-* Videant sacerdotes & cantorum chorus, reliquique po-
tes & cho pulus, quo animo, qualivè reuerentia domino, in sacrosan-
rus. cto hoc sacrificio laudes & hymnos decantant. Hic valde
necessaria, satisque utilis est sancti Davidis doctrina, qua
Psal. 2. nos docet debere seruire Deo in timore, & exultare ei
Nota. cum tremore. Nullum tempus, aut locus commodior di-
gniorque, ad decantandum Deo nostro hymnos, sicut cum
consecratur & offertur magnum hoc sacrificium, quod in
superioribus notauimus. Hoc enim tempore dominum Ie-
Matt. 26. sum hymnum dixisse legimus apud beatum Matthæum & D
Mar. 14. Marcum, postquam consecrauit, & obtulit incruentum sa-
criticium sui corporis & sanguinis in cœna, docens qui-
dem tunc debere nos dare gloriam laudi eius. Verè hic de-
Psal. 146. cet quod scriptum est: Deo nostro sit iucunda, decoraque
Hymni su laudatio. Maximè rem hanc sanctæ Ecclesiæ studiū in eli-
blimiores gendo sublimiores hymnos, pro tempore huius sacrificij,
in missa. confirmat. Quippè quæ Angelorum hymnum, quem sub
ortu huius magni regis decantauerunt, in principio domi-
no offert, magnificis titulis & illustribus valde nominibus
Luca. 2. ampliatur. Gloria in excelsis Deo (inquit) & in terra pax
hominibus bonæ voluntatis. Laudamus te. Benedicimus
te. Adoramus te. Glorificamus te. Gratiarum agimus tibi pro-
pter magnam gloriam tuam, &c. Sed & hymnus Angelo-
Apoc. 19. rum, quæ audiuit beatissimus Ioannes in sacra Apocalypsi,
quasi tubarum multarum in cœlo dicentium, Alleluia, mu-
tuauit ab ore eorum, vt hic in diuinas laudes cedat. Cum
verò

- A** verò appropinquat diuinæ consecrationi, nō Angelorum
vritur, vocibus, aut canticis, sed beatissimorum Seraphim
trisagium Deo nostro decantat. Sic duo Seraphim Deo de
cantabant in cælo: Sanctus, Sanctus, Sanctus. Cui adiungit *Esai. ca. 6.*
sacrorum puerorum voces, & hymnum, quē Christo, san-
ctam ciuitatem ingredienti, decantauerunt, sicut per pro-
phetam prædictum fuerat: Exore infantium & lactentium *Psal. 8.*
perfecisti laudem. Et quid dicam? Sub ipsa sacrificij cōsum-
matione, cum dominū sumimus, hymnum illum sacrosan-
ctum beati Ioannis Baptistæ decātat: Agnus Dei qui tollis
peccata mundi, miserere nobis, vt simul sit hymnus & ora-
tio. In quo sacrificio licet plures sint orationes, illa tamen,
quē inter omnes principatum habet, Pater noster, qui es in
cælis sanctificetur nomē tuum, decantatur. Vides quomo-
do omnia sunt Angelica, omnia Seraphica, omnia diuina,
quæ pro hymnis assumimus in hoc officio? Sit ergo mini-
ster puritate Angelus, ardore amoris Seraph, diuinusque.
- B** Scriptum est enim. Ecce ego mitto Angelum meū & præ- *Malac. 3.*
parabit viam ante faciem tuam, &c. Ipse, scilicet, Christus,
quasi ignis conflans & quasi herba fullonum, & sedebit con-
flans & emundans argentum & purgabit filios Leui, & co-
labit eos quasi aurum, & quasi argentum, & erunt domino
offerentes sacrificia in iustitia. Et placebit domino sacri- *Lege Am-*
cium Iuda & Hierusalem, sicut dies seculi & sicut anni anti- *brofii su-*
qui. Talem decet esse sacerdotem, huius sacrificij ministrū *per psalm.*
mundū, impollutum, segregatū ab hominū peccatis, licet *36.*
ab eorum infirmitate alienari non possit, quasi aurum igne
examinatum & quasi argentum purgatum septiēs. Super
omnia desiderabilis est gloria Dei nostri tempore huius
sacrificij in hymnis & canticis spiritualibus, vt impleatur
quod scriptum est: Afferte domino gloriam & honorem, *Psal. 28.*
afferte gloriam nomini eius, & in tēplo eius omnes dicent
gloriam. Omnes inquit Sacerdotes, chorus, populos, qui *Psalms.*
etiam suo modo offert & sacrificat. Dicamus ergo omnes:

Super Psal. 50. Homilia vigesima secunda.

- Domine labia mea aperies: & os meum annuntiabit laudem tuam. Dicamus omnes in templo Domini Dei nostri gloriam, procidamus ante eum, quoniam ipse est Dominus.
- Psal. 94.* Deus noster, nos autem populus eius & oves pascuæ eius, quia in loco pascuæ nos collocavit, pabulum suæ carnis, & calicem sui sanguinis præparans. Vere hîc dicamus cû propheta. Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Iam comprobabis quod scriptum est, & nos promissimus declarare. Laudans inuocabo Dominum: & ab inimicis meis saluus ero. Nonne memoria retines, quæ paulò antea, secundum patrum venerabilium doctrinam, diximus de utilitate audiendi, & decantandi psalmos, diuinis laudibus. nasque laudes, cum Domino decantantur? Etiam serpentes, intra cordis nostri sinum latentes, extrahuntur manu domini, sicut per prophetam dictum fuerat: Et delectabitur infans ab ubere super foramina aspidis, & in cavernam reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mitter. Cor nostrum est caverna reguli. Etiam vsque ad gemitus & suspiria impellitur cor nostrum, cantibus Ecclesiasticis. De hac
- August. in re lege* beatum Augustinum & Ambrosium. Verba Augustini hæc sunt: Iam verò cognitis inimicis videamus tute-
Euang. sec- lam. Laudans inuocabo Dominum & ab inimicis meis sal-
cûdû Mat uus ero, &c. Vides quam expressa scriptura comprobatur
the. sermo efficacia diuinarum laudum ad nostram liberationem de-
ne. 8. To- manu inimicorum, & illo maximè tempore, cum adest ve-
mo. 10. fol. ra & realis præsentia domini Iesu, sub sacramento Eucha-
30. cap. d. ristix? Hic tentationes prosteruntur, viresque tentator
beat. in amittit. Hic mens illuminatur, cuius igne accenditur cor
præfatio. nostrum. Hic magna desideria oriuntur. Denique ad om-
super Psal. nis gratiæ fontem, cum hymnis & canticis & psalmis aquã
37. Tomo. viam bibitori accedimus, unde nostræ concupiscentiæ ar-
4. fol. 505. dor extinguatur. Optimè ergo scriptum est: Laudans inuocabo Dominum & ab inimicis meis saluus ero, per Dominum nostrum Iesum Christum. Amen.

ASUPERPSALMV M QVIN-
quagesimum. Homilia vigesimatertia.

Quoniam si voluisses sacrificium dedissem utiq̃:
holocaustis non delectaberis.

ARGVMENTVM.

CONSTRVCTIO presentis versus proponi-
tur, secundum beatum Ambrosium Augustinum,
& Hieronymum, ex qua magnum documentum
pro nostris pœnitentibus consurgit, ad eorū infor-
mationem. De causis ceremoniarum, & sacrificijs Moysi dispu-
tatur, & quod non delectabatur Deus in illis, neq̃ iussit ea, cum
eduxit filios Israel de Aegypto & quod in illis significabat Spi-
ritus sanctus magnificum sacrificium Christi. Declaratur quo-
modo illa præcepta sacrificiorum dicta sunt à propheta Ezechie
le, non bona, & quod Euangelium & sacerdotium Christi pro-
missum, fuit in prophetis, vbi insignis prophetia Moysi. Prophe-
tiam suscitabit vobis dominus exponitur, & cum beato Irenæo
verbum illud, Ego autem dico vobis. Iam sacrificium duorum
hircorum, quod Leuitici cap. 12. iubebatur, eleganter cum bea-
to Cyrillo declaratur, & historia aenei serpentis cum multis scri-
pturis & argumentis pro domino Iesu, & eius aduentu, & diui-
nitate, cum beato Athanasio. Vltimo tādē loco exhortatio ad
populum & ministros altaris Domini, pro tempore sacrificij
corporis & sanguinis eius proponitur.

Quoniam si voluisses sacrificium dedissem utiq̃:
holocaustis non delectaberis.

Literam (prout moris est ex sacrorum patrum sententijs)
elucidemus, vnde ostium ad loquendum aperiatur vo-
bis, si ille, qui habet clauē David dñs Iesus, concesserit. Hu-
ius versus duplex datur cōstructio: Quidam ita ordinant, Etio.

Super Psal. 50. Homilia vigesimatertia.

ut accusatiuus, sacrificium, regatur à verbo, voluisses. Ad-
uerbium autem, Vtiq; iungatur verbo, dedissem. Adhunc
sensum. Si sacrificium voluisses, vtiq; dedissem, ac deinde
legatur, holocaustis non delectaberis. Hanc sententiã non
possumus comprobare ex lectione Hebræa, quæ non ha-

*Hierony-
mus.* ber aduerbium, vtiq;. Nam beatus Hieronymus ita vertit:
Non vis ut victimam feriam, neq; holocaustum tibi pla-

Augusti. cet, vbi nunquam particula ista, vtiq; ponitur, quæ difficul-

& Hiero. tatem facit. Beatus Augustinus, & Hieronymus, aduerbiũ
vitiq;, cum verbo dedissem coniungunt, similiter & beatus

super hunc Ambrosius. Est ergo planus sensus: Si millia & decies cen-
locum. tena millia, animalium, taurorum aut agnorum, in holo-

Ambros. causta pro expiatione maximæ iniquitatis meæ voluisses,

Apologia & tibi placitum esset, dedissem ego vtiq; Sed scio hæc tibi

David. 1. non placere, prout proximè demonstrasti mihi. Hanc sen-

c. 17. tentiam desumpsimus ex beato Basilio cuius hæc sunt ver-

Basilius su- ba: Hæc præcedenti psalmo consonant: Dominum enim

per hunc lo- dicentem introduxit: Non accipiam de domo tua vitulos: D

cum. qua voce percepta & intellecta dicit: Quoniam si voluif-

Psal. 49. ses sacrificium dedissem. Tu nanq; (inquit) testatus es non

esse tibi grata & accepta brutorum animalium sacrificia.

Primo omnium, quia magna sunt, quæ præsentī versu

inuoluntur, pro omnium vtilitate, quibus per omnia con-

sulere desideramus, quandam considerationem proponã,

quæ valde ad eruditionem & excitationem pœnitentium

conducit & per omnia literalis & germana videtur. Consi-

dera obsecro sancti Davidis animi præparationem ad redi-

menda peccata sua etiam si mille holocausta essent domi-

Redemptio nio placita & accepta. Quoniam si voluisses sacrificium de

animæ quâ dissem inquit. Non parcerem magnis expensis, & sum-

pretiosa. ptibus, si tibi domine esset iucundum & gratum. Præsens

negocium non vno loco tamen pertractauit dominus Ie-

sus, neque vulgaribus sermonibus, sed magni ponderis,

ita ut vsque ad hyperbolen ascenderit, de redemptione

animæ

Animæ nostræ sermonem agens. Si oculus tuus scandalizat *Matt. c. 5.*
 te, erue eum & proijce abs te absconde & manum tuam &
 proijce abs te. Quid enim prodest homini, si vniuersum
 mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiat? *de.*
 Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Fi-
 lius quidē hominis vēturus est in gloria patris sui. & tūc
 reddet vnicuiq; iuxta opera sua. Post redditionem vniūscuiusque
 iusque secundum opera sua, quam dabit homo commuta-
 tionem pro anima sua? Pro placatione diuinæ iræ, quā ad-
 uersus semetipsum excitauit peccator, quam non debet da-
 re commutationem? Quod non debet offerre sacrificium?
 Pro libertate à miserrima seruitute diaboli, & captiuitate
 eius, quod aut quale est magnum, aut grande nimis pretiū?
 Pro liberatione ab æterno igne, & caligine corporis & ani-
 mæ (vtrunq; enim perdet Deus in gehennam) quod pretiū
 est magnum? Non magnum pretium exigitur à nobis pro
 saluanda anima cum præcipit iudex, qui venturus est cum
 potestate magna & maiestate vt eruamus oculos nostros,
 & proijciamus à nobis, id est, vt illa, quæ tam chara tam iu-
 cunda sunt nobis, sicut oculus, etiam si cum rāto ac tam gra-
 ui sint euellenda dolore, sicut oculus à facie nostra, cum in-
 genti tristitia & mœrore eruitur. Non magnum hoc, *1. Cor. c. 6.*
 maior enim empti sumus, sanguine, scilicet, Christi Iesu Do-
 mini nostri. Quid adhæc dicit avarus, qui velut Deum, pe-
 cuniam colit & adorat. Nec debita iustissima, vsq; ad depo-
 situm, quod ingentem inducit obligationem, soluit? Quid
 adhæc miser & miserabilis homo carnalis, qui factus est ca-
 ro vna & anima vna, cum muliercula meretrice? Heu quā
 dolor in eruendo oculo materiali, quantoq; grauior in-
 fugienda meretrice. Fuga enim in huiusmodi necessaria
 est, sicut docet sacratissimus Paulus: Fugite fornicationem. *Fugā ne-
 cessaria*
 Hic gladius acutissimus verbi Dei necessarius est valde, vt *carnali-
 bus.*
 fiat diuisio animæ ab anima, & corporis à corpore. Vtrūq;
 enim coniūgit eorum glutinum infernale, sed ecce gladiū *1. Cor. c. 6.*
 quod

- Luc. 12. 1.* quod vtrunq; diuider. Ego ostendam vobis quem timea. C.
tis. Timere eum, qui post quā occiderit corpus, potest cor-
pus & animam perdere in gehennā ignis & ponet vtrūq;
Psal. 20. velut libanum ignis in tempore iræ suæ. Hæc attende, &
homo & tu, qui hæc scribis vtrunq; aperi oclum. Roga-
te dominum humilibus lacrymis, vt mentem vestram illu-
minet, vt quæ docemus, possitis animo percipere. Paratissi-
mique sitis tempore pœnitentiæ & maxime confessionis
ad quæque sacrificia offerenda domino, ad quamcunq; sa-
tisfactionem ad omnem solutionem pecuniarum & famæ
restitutionem. Hæc enim necessaria sunt in nostra pœni-
tentia. Et hæc diximus considerantes Dauidis animum, ad
offerendum domino magna sacrificia pro peccatis suis, si
ei placuissent. Hinc voces illæ Euangelicæ. Facite fructus
Luc. 3. dignos pœnitentiæ. *Qui odit animam suam in hac vita, in*
Ioann. 12. vitam æternam custoditeam. Hinc vniuersum propheta-
Ioel. ca. 2. rum inuitatorium ad cordis scissionem, & cōtritionem &
ad lacrymas, & saccum, ad filicium, & caluitium ad cineris
stratum, ad ieiunium, fletum & plandum, addiscessum spō
si de thalamo spōsæ. Nec magna, aut nimia omnia hæc pro
animæ nostræ redemptione. Quam tanti fecit Dominus
Iesus, vt crucis patibulum pro ea ascenderit, passusque est
acerbissimam, & opprobriosissimam mortē. Quam mor-
tem præuidens Dauid reuelatis oculis, futurum verū sacri-
ficiū pro omnium salute, & maxime prædestinatorum
inquit: Holocaustis non delectaberis.
- Ceremo-* Notandum est antequā ad mentē prophete accedamus,
nie & sa- quod ceremoniæ veteris legis duplicē causam habebant,
cificia ve vnā scilicet, literalē secundū quod ordinabātur ad cultum
teris legis. Dei, eiusque reuerentiam, aliam quidē mysticā, siue figu-
ralē, secundū quam præmonstrabant, & figurabāt Christū
Iesum dominū nostrū. Et ex vtraq; parte potest conueniē-
ter assignari causa ceremoniarū, quæ ad sacrificia pertine-
bant. Secundū enim quod sacrificia ordinabantur ad hono-
rem

Arem & pietatem erga Deū, duplex causa assignari potest. Aut quia repræsentabatur ordinatio mentis in Deum, ad quam inuitabat ipsum sacrificium. Ad rectam autem ordinationem mentis in Deum spectat, ut cuncta, quæ homo possidet, profiteatur à Deo tanquam à primo principio dimanare & dirigat in Deū, tanquam in vltimum finem, & hoc repræsentabatur in oblationibus, & sacrificijs. Secundū quod homo ex rebus suis, quasi in recognitionē, quod haberet ea à Deo, in honorem Dei ea offerebat, secundū quod ipse Dauid dicebat: Tua sunt omnia & quæ de tua manu accepimus, dedimus tibi, & ideo in oblationibus hostiarū protestabatur homo, quod Deus esset principium creationis omnium, & vltimus finis, ad quem essent omnia referenda. Et quia pertinet ad rectam ordinationē mentis in Deū, ut mens humana, non recognoscat alium primū auctorē, nisi solum Deum, neq; in alium finem suum cōstituat: Propter hoc prohibetur in lege, & meritō quidem offerri sacrificium alicui, nisi soli Deo. Sic enim scriptum est: Qui immolat dijs, occidetur, præter domino soli. De quo infra sequenti homilia, ad longum, iterum repetentes sermonem hunc. Alio possunt considerari ceremoniæ & sacrificia, ut potē quia per illa retrahebantur homines à sacrificijs dæmoniorum & idololatriæ, ad quam declinabat facie gens illa, in Aegypto nata & educata. Iam ergo mirabile quidem apparet cum tempore Dauidis lex Moyfi obligaret, omnesq; qui circūcidebantur debitores fiebant vniuersæ legis faciendæ, scriptumq; in ea sit ac diffinitū, quod aut quale deberet pro principis peccato offerri sacrificiū, mirabile inquam certē est, quod hostes Dauid asseueranter inquit: Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique, holocaustis nō delectaberis. Quod voluerit Deus, ipsa eius lex indicat. Cōfessusq; est Dauid de homicidio, & adulterio aduersus Vriam per Nathā prophetā, debebat ergo ariter in sacrificiū, quia sciēter & nō per ignorātiā,

peccauit Non dubito beatum Hieronymum prauidisse hoc C
argumentum, cum dixit: Audiant Iudæi sacrificia sua cessasse
(non quidem eo tempore quo hæc scripsit sanctus Dauid,
sed post Christi mortem) intelligant etiam per alium pro
phetam Deum loquentem: Sabbathæ, holocausta, neome
nia; vestras odiuit anima mea. Hoc dixit Esaias prophe
ta. Prophetico ergo spiritu loquutus est sanctus Dauid, si
cut & ceteri prophete de cessatione legalium hostiarum,
non eo certe tempore, quo hæc scribebant. Sed futura post
Christi mortem decantantes. Neque eo tempore in sangui
ne animalium, aut adipe eorum delectabatur Deus, sicut
statim cum probabo. Quod si vel tempore legis naturalis,
vel post diluuium testatur scriptura, ostendisse dominum
Deum, euidentibus signis, grata sibi fuisse animalium, aut

Gene. c. 4. animalium sacrificia, sicut demonstrauit super sacrificium Abel
3. Re. c. 18 super quem inflammauit, vel super sacrificium Eliæ, ubi
de cælo misso igne, absumpsit taurum, ligna, lapides, &c. vel
cum dicit odoratum fuisse Dominum odorem suauitatis, D

Gene. c. 8. cum sanctus Noë tollens de cunctis pecoribus & volatili
Fides offe- bus mundis obtulit holocaustum, super altare. Hæc omnia
rentium. ad offerentium fidem & deuotionem, non ad ipsa sacrifi
cia, referenda sunt. Super hoc vltimum verbum dixit bea

Theo. q. 53 tus Theodoretus: Excepit ipsius Noë promptitudinem ani
in Genesi mi, non quidem hoc nidore delectatus (nihil enim peius
olet quam ossa exusta) sed offerentis animum laudans. Non
enim partes corporeas habet Deus, ut illi nares etiam tri
buere possimus. Nam per nares fit olfactus. Remunerat er
go illum benedictione, & cum esset semen generis & ra
Gene. c. 1. dix naturæ atque secundus Adam, largitur ipsi benedictionem,
quam consequutus erat ille ubi formatus est: Crescite, &c.

Dicamus ergo quod nec tempore Moysi delectabatur
Deus, sanguine vitulorum, aut taurorum, aut arietum, neque
aliquo ex tantis sacrificijs, quæ secundum legem offere
bantur. Non enim primo voluit illa dominus Deus, neque
iussit

A iussit sibi aliquod sacrificium offerri, sicut aperte testatur Hieremias propheta in hac verba: Hæc dicit Dñs exercituum Deus Israel: Holocausta omnia vestra addite victimis vestris, & comedite carnes, quia non sum loquutus cum patribus vestris, & non præcepi eis in die, qua eduxi eos de terra Aegypti, de verbo holocaustorum aut victimarum. Sed hoc verbum præcepi eis dicens: Audite vocem meam & ero vobis Deus: & vos eritis mihi populus & ambulabate in omni via, quam mandavi vobis, ut bene sit vobis & non audierunt, neq; inclinaverunt aurem suam, sed abierunt in voluptatibus suis, & in pravitate cordis sui mali, facti sunt retrorsum & non in ante à die qua egressi sunt patres eorum de terra Aegypti, vsq; ad diem hanc. Super quod inquit beatus Hieronymus: Quorum reprobam tem- *Hieron. sup. plū necessario reprobam & sacrificia: & oblique arguit eos, per. cap. 7.* plū necessario reprobam & sacrificia: & oblique arguit eos, quod non veneratione sui, sed epularum desiderio immo- *Hieremie Tomo. 5.* lent victimas, Quod autem ait: non sum loquutus cum pa- *fol. 282.* tribus vestris, & non præcepi eis, in die qua eduxi eos de terra Aegypti super verbo holocausti & victimarum, manifeste intelligitur, quod primum decalogum dederit, in tabulis lapideis scriptum digito Dei, & post offensam idololatricæ, caputq; vituli, postea iusserit sibi magis fieri, quā *Caput vituli.* demonibus, auferens puram religionem mandatorū Dei & concedens sanguinem victimarum, carniūq; desiderium. Hæc verba scripta sunt in Levitico: Et nequaquam *Levit. 17.* vestra immolabunt hostias suas demonijs, cum quibus for- *Nota.* nicati sunt. Sed certè de verbo victimæ, ante caput vituli *Victima* & ante decalogum, præceptum habuerunt, sicut patet Exo- *ante idolo* di cap. 12. Habebitis hunc diem in monumentum, & cele- *latriam.* brabitis eum solennem Domino in generationibus vestris, cultu sempiterno. Sermone agebat Moyses de immolatione agni paschalis, quæ victima erat, sicut Exodi *Exod. c. 12* cap. 12. scribitur: Victima transitus Domini est. De verbo autem holocaustorum, ceterarūq; oblationum man-

Super Psal. 50. Homilia vigesimatercia.

datum est illis, postquam vitulum adorauerunt, ut Deo offerrent quæ demonijs offerre erant paratissimi. Propter hæc huiusmodi præcepta, ab eodem Ezechiele dicta sunt non bona, & iudicia, in quibus non viuere facili est inter-pretatio, ex his præcipue, quæ statim dicturi sumus. In illis tamen significabat Spiritus sanctus magnum redemptionis nostræ sacrificium, quod in ara Crucis erat immolandum & offerendum. Vnde verè dictum est fuisse omnia illa egena, & infirma elementa nullius sanctitatis & gratiæ per se ipsa, nec Deo grata, ut autem præfiguratiua magni mysterij, sic grata Deo & accepta, & sanctificantia, usque dum aduenit vera hostia, verum & pinguisimum sacrificium crucis, quod in illis omnibus præmonstrabatur. Cessaueruntque cum primo dominus Iesus sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec, semetipsum obtulit immaculatum Deo super lignum Crucis. Et adeo infirma erant omnia illa veteris legis sacrificia, de quibus non dubitauit sanctus Ezechiel dicere, imò dominus per illum: Ego dedi eis præcepta non bona & iudicia in quibus non viuere. Super quod verbum, post multa, inquit beatus Hieronymus: Per quæ ostendit eis se dedisse præcepta non bona, qui in eremo morabantur. Sed his quos dispergere volebat in nationes, & facere in toto orbe peregrinos, dare coegisse quæ non dedit, ut ubi præcepta Dei bona, vitio suo non bona facerent, dum idolis exhibent, quæ Deus præceperat sibi exhibenda. Potest & hoc dici, quod ante offensam, decalogum tantum acceperant, post idololatriam vero & blasphemiam multiplices legis ceremonias, ut Deo potius offerrent victimas, quas demonibus offerebant, ut comparatione sacrilegij, leuius fieret, quod non erat per se bonum & nequaquam malum, quia Deo offerebatur & tamen non bonum quia boni auctorem offenderant. Non enim statim sequitur ut quod bonum non est, sit malum. Sicut Apostolus docet. Bonum est hominem

Aminem mulierem non tangere vel uxorem; sed propter
 incontinentiam suam, vnumquenq; possidere vas suum in
 sanctificatione & sanctitate & castitate. Quod si non fece-
 rit, nec bonum nec malum est. Hæc beatus Hieronymus.
 Alteram rationem accipe ad dissolvendam præsentis loci
 difficultatem, & aliarum quæstionum. Israeli, cum offen-
 disse, & desiperet, recteque incedere nō posset, in vmbis
 & literis quasi adhuc paruulis, legem constituit Deus, di-
 dicitque populus ille per Ezechielem: Et extendi manum
 meam super eos in deserto, ad dispergendum eos in regio-
 nibus, eo quod iustificationes meas non fecerunt, & præ-
 cepta mea repulerunt & Sabbathata mea prophanauerunt, &
 post cogitationes patrum suorum fuerunt oculi eorum: &
 ego dedi eis præcepta nō bona & iustificationes, in quibus
 non viuent in eis. Oportebat (inquit beatus Cyrillus) quia
 beneuolentia erga Deum resiliuerunt, & impliciti facti vi-
 tuli criminibus (hoc enim opinor significat) quod post cō-
 cupiscentias patrum suorum oculos habebant) à familiaritate
 Deum exciderant omnino, & ingentium capi regionibus,
 omni Dei curam priuatos. Quoniam autem bonus est Deus,
 & sapientissimi Moyse preces honorabat, legitima quidem
 ipsis dabat rudimenta, verumtamen non bona, sicut ipse
 dicit, neque valentia præstare vitam, ipsa implentibus.
 Non bona autem legitima quomodo? Quantum ad veritatis
 inquam pulchritudinem. Incomparabiliter enim vtilior
 ænigmatibus veritas: Siquidem non est mentitum quod
 his, qui ex sanguine Israel nulla prorsus vtilitas erat,
 quod comedebant panes non fermentatos, at ijs, qui
 improbitatis fermentum abiecerant, & ablutum habent
 cor, & nihil impollutum & immundum diligebant,
 honorem eximium dedit Deus, vt participes fierent æternæ
 vitæ. De his omnibus Esaias propheta inquit: Quis enim
 hæc quæsiuit de manibus vestris? De quo lege eundem
 Cyrillum.

Hæc

- Psal. 190.* Hæc omnia promissa erant in scripturis sanctis propheta-
tarum. Dauid enim, dixit: Iuravit dominus & non pœnite-
bit eum, tu es sacerdos in æternum secundum ordinẽ Mel-
Ad He. 7. chisedec, non dixit secundum ordinem Aaron, qui primus
pontifex creatus est in generatione illa, & necesse est, vt
translato sacerdotio & legis translatio fieret, sicut scriptum
est: Statuam illis testamentum alterum sempiternum, vt
Baruc. 2. sim illis in Deum & ipsi erunt mihi in populum, & nõ mo-
uebo amplius populum meum filios Israel à terra quam
dedi illis. Hoc nouum testamentum non sine sanguine de-
dicatum est, non tamen taurorum aut vitulorum, sed agni
Zach. 9. immaculati Christi, de quo alius propheta: Tu quoque in
sanguine testamenti tui, eduxisti vinctos tuos, qui orant in
Cap. 31. lacu sine aqua. Hieremias etiam apertissime, de cessatione
& consummatione legis suæ scripsit. Ecce dies venient di-
cit dominus, & feriam domui Dauid & domui Iudæ fœdus
nouum, non secundum pactum, quod pepigit cum patribus
vestris in die, qua apprehendi manum eorum, vt educerẽ
eos de terra Aegypti, pactum quod irritum fecerunt, & ego
dominatus sum eorum dicit dominus. Sed hoc erit pactũ,
quod feriam cũ domo Israel post illos dies dicit dominus.
Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorũ
scribã eam: & ero eis in Deũ, & ipsi erũt mihi in populum.
Prophetarũ Propter has, & ceteras apertissimas voces prophetarũ cum
de Euangelio Christi disputaret sacratissimus Paulus dixit:
Rom. c. 1. Paulus seruus Iesu Christi segregatus in Euangelium Dei,
quod antea promiserat per prophetas suos in scripturis
sanctis, de filio suo. Non nouum est Euangelium, sed anti-
Nota. quum promissione prophetarũ. Propter huius diuini pro-
missi & ceterorum integerrimam impletionem, quam
fecit Dominus Iesus dixit ipse apud Matthæum, dans le-
Matth. c. 5. gem & promissum fœdusque sempiternum: Nolite puta-
re quoniam veni soluere legem, aut prophetas, non veni
soluere sed adimplere. Quid est veni adimplere? vt re-
& veri-

A & veritate implerem, quod ante erat promissum. Et nota, quod illo potissimum tempore verbum hoc protulit, veni adimplere, cum nouam legem dabat pro vniuerso mundo, non pro gente Israel tantum.

Vnum de precipuis quod in ea promittebatur, nouæ legis dator erat, quæ est Euangelium nostrum. Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi. Dominus Deus tuus. Hoc igitur cum deesset, ille compleuit, Dominus, scilicet, Iesus Christus. Alter enim legislator ex-

*Legislator
promissus.
Deute. 18.*

titit, qui veram pietatem & religionem in Deum omnes docuit. Quod enim Moyses non simpliciter dixit prophetam futurum sed cum additamento (tanquam se) prophetam enim (inquit) vobis suscitabit Dominus Deus vester, tanquam me: illum audietis, quid aliud intelligi vult, nisi eum, qui prædicetur ipsi Moyse adæquatum esse venturum? Moyses autem legem, ut summus Deus coleretur posuerat. Ergo prophetam hunc, de quo vaticinia feruntur, quod Moyse similis futurus esset, legislatorem illi similem extitisse necesse est. Quia quauis post Moysen prophetæ innumerabiles extiterint, de nullo tamen tale testimonium prolatum est, quod Moyse similis extiterit. Cuncti enim ad illum ipsos remittebant audientes. Et sanè hoc ipsum testificatur scriptura, non surrexisse prophetam Moyse similem. Neque igitur Hieremias, neque Esaias, neque alius quisquam prophetarum illi similis fuit, propterea quod neque legum quidem auctor fuerit aliquis eorum. Cum ergo ex vaticinio Moyse propheta & legislator suscitandus expectaretur, aduenit dominus noster Iesus Christus, legem cunctis gentibus proponens, & quæ superent ipsam legem, pertractans. Illud enim dictum est antiquis: Non moechaberis: nobis autem, ego dico vobis, non concupiscere. Vbi nota verbum. Ego autem dico vobis, in hac legislatione multoties repetitum, prout beatus & vetustissimus Irenæus ipsum declarat. Hic gloriosus Doctor cum euidenter ostenderet

Nota Valde.

Deu. c. 34

Nota Valde.

deret

Super Psal. 50. Homilia vigesimatertia.

Irenæus. 4 deret prophetas & dominum Iesum ab eodem Deo patrè **C**
lib. aduers. fuisse missos, post multa sic inquit: Aquo igitur patrè mis-
h. ref. cap. sus est filius, ad eos colonos, qui interfecerunt eum, ab hoc,
70. in prin & serui, sed filius quasi à patrè veniens principali auctori-
cipio. tate dicebat, Ego autem dico vobis, serui autem, quasi à do-
 mino seruiliter, & propter hoc dicebant: Hæc dicit domi-
 nus. Tanquam dominus, tanquam filius, tanquam Dei vir-
 tus & sapientia, tanquam verus & primarius legislator lo-
 quitur, cum legem sempiternam statuit. Ego autem dico
 vobis. Nō dicit, dominus Deus vester, per me dicit ad vos
 hoc, aut illud. Sed quid inquit Ego autē dico vobis. Ad im-
 plevit ergo dominus noster Iesus Christus legem, & pro-
 phetas, promissæ eorum exhibens, ænigmataque & figuras
Nota. veteris legis veritate replens, & ita æterna est illa lex, sicut
Lex Moyfi millies in veteri testamento legimus, minime enim cessa-
æterna quo uit, quæ in nobis impletur iuxta spiritualis cultus modum.
modo. Venit ergo Christus, non soluturus legem & prophetas,
 sed complens potius sicut ipse dicit. Hoc autē debet beatissi-
2. Cor. c. i. mus Paulus, cum inter alia multa, de Dei nostri immutabi-
 litate & veritate, statim intulit de Christo: Quotquot in
 illo promissiones Dei sunt, in illo, Est, & idē per ipsum di-
 cimus amen Deo ad gloriam nostram. Verax ostenditur
 Deus pater, per dominum nostrum Iesum Christum, cum
 hic adimplevit, quæcunq; lege & prophetis scripta sunt &
 promissa. Sicq; reddita est spiritualis lex, declarataq; quo-
 modo sit æterna in exhibitione nostri sacrificij, in quo hoc
 verbum auditur. Hic est calix sanguinis mei novi, & æter-
 ni testamenti, qui pro multis effundetur in remissionē pec-
 catorum. Quod cum verē, & apertē esset Dauidi revelatū,
 sicut in superioribus dicebamus, vnde & Lammassæach con-
 fecit aut psalmū, iam nunc in fine inquit, Quoniā si voluis-
 ses sacrificiū dedissem vtiq; holocaustis nō delestaberis.
 Placem mihi vnum ex veteribus sacrificijs, alteramq; figu-
 ram diligentius scribere, ut præsens negotiū clariū & vti-
 lius

- A Ius forsan, & iucundius absoluamus. Præcipiebat dominus *Leui. c. 26.*
 Deus seruo suo Moyfi offerri sibi quoddam sacrificiū pro
 populi peccato in hunc modum: Cumq; obtulerit vitulū
 & orauerit pro se & pro domo sua, duos hircos stare faciet *Duo hirci.*
 coram domino in ostio tabernaculi testimonij, mittens su-
 per vtrunq; sortem, vnam domino, & alteram capro emis-
 sario: cuius exierit fors domino, offeret illum pro peccato,
 cuius autem in caprum emissarium, statuēt eum viuū co-
 ram domino, vt fundat preces super eum & emittat eum
 in solitudinem. Cumq; mactauerit hircum pro peccato po-
 puli, inferet sanguinem eius intra velum sicut præceptum
 est de sanguine vituli, vt aspergat e regione oraculi, & ex-
 piet sanctuarium ab immunditijs filiorum Israel, & a præ-
 uaricationibus eorum, cunctisq; peccatis. Postquam emun-
 dauerit sanctuarium, & tabernaculum & altare, tūc offeret
 hircum viuētem & posita vtraq; manu super caput eius,
 confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel, & vniuersa
 B delicta atq; peccata eorum, quæ imprecās capiti eius, emit-
 ter illum, per hominem paratum, in desertum. Cumq; por-
 tauerit hircus omnes iniquitates eorū in terrā solitariā, &
 dimissus fuerit in desertum, &c. Hæc sanctus Moyses de ca-
 pro emissario, & de altero, qui mactabat. Magna sunt hæc,
 magniq; mysterij grāda. Quis sapiēs & intelliget illud?
 In primis notare oportet aduersus insignem illum Apo-*Julianus*
 statam à fide Iulianum Cæsarem, pluresq; alios hære. *Apostata.*
 ticos, non altero principio omnis mali auctori conse-*Malū prin-*
 cratum esse emissarium hircum. Quod apertissimis, & *capitulum nul-*
 euidentibus rationibus probat beatus Cyrillus. Quo-*lum, 2. q. 2.*
 modo enim, qui omnium est conditor, cum vltra omne *Cyrillus v-*
 tempus, & suprā omnium cognitionem, solus sit natura *tima epi-*
 Deus ac Dominus, nunquam sit passus Satanam apostata-*stola & li.*
 tam, quasi quendam regni sui ac gloriæ consortem assu-*aduſus*
 mere: cum audiamus eum manifeste per vnum, ex pro-*Iulianum.*
 phetis suis dicentem: Gloriam meam alteri non dabo, nec *Esa. 42.*
 fieri

fieri potuerit, ut quæ Deo per legem consecrantur, cui soli honor latræ debetur, eadem dæmonijs, tanquam mune-
Deut. c. 6. ra & hostium offerantur & mittantur? Sic certè Moyses
 sibi ipsi erit contrarius. Ab eo enim scriptum est: Domi-
 num Deum tuum adorabis & illi soli seruias & coles, &
 non erunt tibi diij alij præter me. Præcepit & perdere om-
 nialoca idololatrarum gentiũ, quomodo ergo potuit præ-
 cipere, ut diabolo, aut mali auctori mitteretur hircus vi-
 uus? Dixitq; dominus ad Moysen. Vade & descende hinc
 velociter, peccauit enim populus tuus, quem eduxisti ex
 Aegypto, feceruntq; sibi simulacrum quam magnam for-
 nicationem & delictũ grauitervindicauit dominus, vsq;
 ad multorum millium internecionem. Quomodo ergo iu-
 beret offerri dæmonibus viuum hircum? Præterea & his,
 qui Beelphegor initiari fuerant, quando cum mulieribus
 Moabitarum corporali venustate ad defectionem cõmo-
 ti implicabantur, acerbam intulit vindictam. Perierunt
 enim haud pauci numero propter eam culpam. Non ergo, D
 O apostata infidelis, & inuerecundè, dæmonio missus est
 secundum legem caper aut hircus emissarius, sed magni sa-
 cramenti hæc res imaginem refert. Quod suis coloribus
 elegantissimè depingit beatus Cyrillus non vno loco tan-
 tum, cum hoc insigne apostata dialogum agens. Vide (in-
 quit) sacramentum, & quomodo in duobus hircis bene de-
 linietur. Caper enim hoc est hircus, pro peccatis sacerdo-
 tis & populorum occidebatur, secundum quod in lege iu-
 bebatur. Quoniam autem pro peccatis nostris immolatus
 est Christus hirco assimilatur. Nam sic dicit Esaias: Om-
 nes sicut oues errauimus, vnusquisq; in via sua declinauit,
 & Dominustradidit ipsum pro peccatis nostris. Duo hirci
 assumuntur, non quod duo Christi, hoc est duo filij, secun-
 dum aliquos, sed magis quod oportebat videri occiden-
 dum pro nobis, & morientem quidem secundum carnem,
 viuentem autem secundum spiritum. Nec solus Moyses
 Christum

*Sacramen-
 tum hirco
 rum.*

Cap. 53.

A Christum dominum nostrum in duobus animalibus, significauit, sed Esaias propheta eodē capite in hæc verba: Oblatus est quia ipse voluit, & non aperuit os suum, sicut ovis ad occisionem ducetur & sicut agnus, coram tondente se, obmutescet, super quod beatus Theodoretus: nec sine causa mactationis simul, & tonsionis mentionem fecit propheta, sed quandoquidem Deus erat, & agnus, corpore verò mactato impassibilis permanens diuina natura, necessario utrique diuinus quoque Esaias ovis mactationem simul & agni tonsurā nobis demonstrauit. Neque enim solum (inquit) mactatus, sed & tonsus est. Nam secundum humanitatem mortem sustinuit. Vt Deus enim viuens & impassibilis permanens, corporis lanam tonsoribus dedit. &c. Vides quomodo nō est peculiare beato Moyse in duobus animalibus, sacramentum diuinitatis & humanitatis in Christo depingere? Sed & Esaias hoc ipsum ostendit. Ad Cyrilum redeamus cuius verbis utimur, non enim decebat in

B re tanta propriam sententiam proponere.

Sortes autem & nomina hircis, vni quidem illorum dominus, alter autem Apompopæus, eo quod immolatione amandabatur, quemadmodum etiam dominus, qui occidebatur. Describatur autem per vtrūq; vnus Christus & moriens pro nobis secundum carnem, & morte superior demonstrabatur, secundū diuinitatis naturam. Emittebaturque in desertum, præfigurante terra deserta & inenarrabili, gētium, sterilitatem. Sic enim, & nominatam illam & per sanctos prophetas inuenimus. Vnde scriptum est: Latere sterilis siciens, exulter desertum & floreat vt liliū, & iterum, Latere sterilis, quæ non paris, erumpe & clama, quæ non parturis, quia plures filia desertæ quam habentis virum. Ad hunc desertum hircus mittitur, ad quem diuinitatis prædicatio & fides per illum enim diuinitas significabatur) per sanctos Apostolos suos dominus Iesus in die ascensionis suæ misit dicens: Euntes in mundum vniuersum.

H h sum

sum prædicare Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Quod quidem Euangelium virtus Dei est & potentia in salutem omni credenti, sicut testatur beatissimus Paulus. Vides quomodo latebat sub velamine & cortice figuræ, magnum diuinitatis & humanitatis sacramentum? & nostræ redemptionis misericordiosissimum opus, & gentium illuminatio, & vocatio ad fidem & sacramenta magna erant hæc, nec dignum ut subito sub oculis nostris nuda apparerent, decebatque pro eorum maiestate, ut prius carnalibus oculis, quod carnale erat proponetur, ut inde spirituale spiritualibus, qui omnia diiudicant, secundum mentem sacratissimi Apostoli, & ipsam rationem loquimur. Propter hoc dicebat dñs Deus se nolle sanguinem hircorum & vitulorum ceterorumque animalium, ut doceret quod non per seipsa offerri iusserit, neque permanens, nisi usque dum veritas mysteriorum impleretur. Propter hoc orabat sanctus Dauid. Reuela oculos meos & considerabo mirabilia de lege tua. Reuelatio, & illuminatio cœlestis, necessaria quippe erat ad introspiciendum arcanum secretissimumque mysterium, quod intra carnalia sacrificia, & in sanguinis animalium effusione latebat. Quis enim sine lumine cœlestis spiritus in duobus hircis altero mactato, altero verò in desertum missa, tantum sacramentum intelligeret? In hunc modum fere omnia, & certe omnia veteris legis sacrificia spiritualiter possunt interpretari, siquidem omnia Christum Iesum dominum nostrum sanguinolentum & effundentem sanguinem respiciebāt. Propter hoc erāt sancta, quia lex quidem sancta & bona & sanctificans, & pro illo tēpore Deo grata, & priscis illis hominibus in exercitiū nobis vero in imagines distributa. Quod si hanc considerationem velis deducere usque ad suam perfectionem, facile inuenies quibus coloribus facies eius venustissime delineetur. Colligite in vnum quæ sparsim sunt à prophetis descripta de natiuitate

A triuitate, vita, miraculis, doctrina, morte & cruce, & sanguine & sepultura, de descensu ad inferos, resurrectione, ascensione ducis in lege promissi, & cōserte cum illis, quæ circa Iesum dñm nostrum apparuerunt, & cognoscibiliter intelligetis hunc esse verum ducem & saluatorem, & Christum Israelis, & totius mundi redemptorem. Hoc est magnum *Ostenfio in Spiritu sancto.* illud argumentum quod in superioribus secundū Origenē vocabamus ostensionem in spiritu & virtute. De quo nec tempus sufficeret ad loquendum, nec calamus ad scribendum. Quod quidem argumentum per continuos decem libros Eusebius Cæsariēsis persequitur, mira eruditione, & vtilitate, quide de monstratione Euangelica intitulantur. Iam ad secundum quod promissimus accedamus.

Historiæ veritas primo describenda est, vt inde spiritus vbertatē affluētē bibamus. Murmurauit populus Israel cōtra dominum & Moysen, quod eduxerit eos de Aegypto vt morerētur in deserto, dixeruntque: Deest panis, nō sunt aquæ, anima nostra iā nauseat super cibo isto leuissimo. Vbi Petrain de notare, quod licet sint nobiles auctores, qui dicant, petram, de qua eduxit aquam Moyses ad populum suum, prosequi eos, & comitari per deserta & in aquosa loca, inter quos memini me legisse Tertulianum, qui eam petram progressibilem vocat, exponentesq; alij locum Apostoli, Bibebāt autem de spiritali, consequēte eos petra, petra autem erat Christus, in eandem sententiā subscribant, maius & excellentius volentes ostendere miraculum aquæ de petra, quod scilicet, sequeretur eos per desertum vastissimę solitudinis, certē vltamontē Hor non sequebatur petra illa Israeliticum populum. De quo testimonium perhibet scriptura, quia inter alia, propter quæ populus ille rebellis, & incredulus murmurauit, hoc vnum commemorat dicens: Non sunt aquæ. Hoc dixerunt & verē dixerunt paulō post aquam de petra sicut patet ex capit. 20. 21. Numerorum, vbi aquam pecunia emere pollicentur Regi

Edom, &c. Propter hanc murmuratiōē misit dñs Deus in C
populum ignitos serpentes, ad quorum plagas, & plurimo
rum mortes venerunt ad Moysen atque dixerunt. Pecca-
uimus quia loquuti sumus contra dñm & te. Ora vt tollat
à nobis serpentes. Oravit Moyses ad dñm, & loquutus est
dñs ad eum. Fac serpentem æneum & pone eum pro signo
Serpens. qui percussus aspexerit eum, viuet. Fecit ergo Moyses ser-
pentem æneum & posuit eum pro signo, quem cum per-
Iustinus in cussi aspicerent, sanabantur. Breuissimis & elegantissimis
dialogo, cū verbis demonstrat beatus Iustinus martyr & philosophus,
Trip. ad- non posse serpentis intuitum vulneratos à serpentibus ig-
uers. In- nitis curare. Neque enim populo (inquit Iustinus) suasit
deos. Moyses, vt in bestia, à qua violatio legis, & inobedientia
Nota Val- principium habuit, relicto Deo, spem collocaret. Euidens
de. nimirum ratio inexpugnabilisq; Quis enim tam cæcus, &
amens, vt à serpente salutis remedium auderet sperare, &
præcipue ex solo ipsius intuitu, qui nimirum æneus erat?
Quod si naturalis serpens esset forsan in medicamentum D
versus (sicut mos est medicis) posset aliquem morbum ab
humano corpore depellere. Verum ab æneo serpente ex so-
lo ipsius intuitu, statim integerrimam sanitatem à grauissi-
mis plagis recipere, quis sani capitis auderet sperare: & præ-
cipue cum à serpente calidissima bestia legis inobedien-
tia; & violatio initium habuerit. Prudentissimè ergo & at-
tentè loquutus est dominus ad Moysen: Fac serpentem
Signum. æneum & pone eum pro signo. Quippe cum signum præ-
ter speciem, quam sensibus ingerit, aliquid aliud repræsen-
tat. Signum quidem alicuius alterius rei est signum, sicut
ramus ante tabernam, vinum vendibile: & fumus ignem,
classica tuba ingressum, aut recessum à bello, vestigium pe-
dis &c. In signum ergo cum crucifixus & suspensus sit ser-
pens, rem aliam significabat, & repræsentabat præter seip-
sum. Cum etiam serpens æneus non sanaret, sicut suffi-
cienter probatum est, sanabat certè res illa, quæ per ser-
pentem,

A idola expoliare, cum mutuo non obediant dæmones. Iam si manifesto ipsius nomenclatura infugam aguntur: certo *Attende.* certius constat, eum vita destitutum non esse, maxime vel ob id, quod quæ aliorum oculos subterfugiunt, ea à dæmonibus conspici queant, ac proinde facilius ab ipsis intelligatur num Christus sit cadaver mortuum, neque omnino ei fuissent obedituri amplius. Num contra quod non est persuasum hominibus impijs, id dæmones oculis suis contuerentur Deumque illum esse & sentiunt & credunt, ideoque fugitivi & adorabundi in has voces erumpunt, quæ tunc loquebantur, cum ille in carne adhuc versaretur. Nouimus *Matth. 22.* quis sis, tu es ille sanctus Dei. Quid tibi & nobis fili Dei? *Luc. 4.* Obsecramus te ne nos torqueas: Mirabilis nimirum ratio, tantoque doctore dignissima. Ad hanc lucem & latitudinem fidei proueniunt, qui circa patrum sacrorum lectionem peruigilant.

B Hæc magna nostræ fidei mysteria, sub illis sacrificijs & figuris latebāt abscondebanturque donec veniret ille, qui habet clauem David, & aperuit nobis sensum, ut intelligamus carnales scripturas spiritualiter. Spiritus enim auctor earum est. Relinquensque verus Israel literam legis, transit ad veritatem & lucem & ad legem gratiæ, factusque est eius compos & particeps, deferens antiqua sacrificia, quæ pro tempore data sunt, & non in perpetuum duratura donec veniret ille, cui reposita erat. Nolebat ergo dominus Deus sacrificia illa propter seipsa, elementa enim erant infirma & egena, sed fidem suscipiebat offerentium, aut explicitam, sicut in patribus & populi maioribus, aut implicitam, sicut in reliquo populo. Omnes enim protestabantur venturum Christum ducem & redemptorem, qui semetipsum offerret immaculatum Deo ad multorum exhaurienda peccata, qui est propitiatio, non solum nostra sed & totius mundi. Post omnes prophetarum voces de hac re, *Ad Hebræ. c. 10.* apertissime testatur beatus Paulus sacrificia non posse pla-

244 Super Psal. 50. Homilia vigesimatertia.

cere Deo, nec mederi peccatis. Impossibile est enim san- **C**
guine taurorum & hircorū auferri peccata, idē ingrediēs
Psal. 39. mundū dicit scilicet Christus: Hostiam & oblationē nolui
sti, corpus autem aptasti mihi: Holocaustomata & pro pec-
Cap. 11. cato non tibi placuerunt. Tunc dixi ecce venio. Sic Hiere-
mias propheta imō dominus per eum. Nunquid carnes san-
ctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata es? Cor-
pus aptasti mihi inquit, aptasti ad gratissimum sacrificium,
mortale enim erat, sed diuinitate & innocentia plenū. Se-
gregatum nō ab hominum natura, sed ab eorū culpa, prop-
ter quod aptum nimis erat ad sacrificiū suauissimi odoris,
& vt reconciliare possemper eum mundum vniuersum ti-
Psal. 39. bi, qui inuisus & infusus habebatur apud te. Corpus aptasti
mihi, quod in ara crucis offerre possem ad pacificandū, quē
in cælis & in terris sunt. Hoc sacrificium cum respiceret re-
uelatis oculis sanctus Dauid erigens animū suum in spem
futuræ redemptionis inquit: Quoniam si voluisses sacrifi- **D**
cium dedissem vtiq̃ue; holocaustis non delectaberis. Illud
holocaustum pinguisimū suauissimi odoris, gratissimum
Deo, multis nostris sacrificijs & ceremonijs obumbratum,
præsignatum & prælibatum, spero & desidero, quod tu do-
mine Iesu, senescente mundo, volūtarie offeres, illic spem
meam expono, imō hæc mea spes in sinu meo reposita est.
Hæc spes mea anchora firmissima inter procellas & tem-
pestates multorum scelerum meorum, saluat, & ad portum
salutis ducit cor meum.

Videte fratres quales diuitias hæredibus Euangelij sui
Christus Iesus dominus noster æternus Dei filius, liberali-
ter distribuit. Non carnes taurorum aut vitulorū, aut agno-
rum, vt olim in lege, non sanguinem eorum, sed proprium
corpus diuinitate plenum, salutiferumque sanguinem in
Satisfac- cibum & potum & sacrificium Ecclesiæ filijs dereliquit. In
Etio in sa- quo præter magnam gratiam, etiam insignem rationem
crificio no satisfactionis pro pœnis exoluendis constituit. Optimum
stro. ergo

A ergo, ac salutare consilium pro peccatis proprijs & totius populi hoc sacrificium offerre tum etiam pro mortuis, ut à peccatis, id est, pœnis peccatis debitis, solvantur. Sic & mos obseruatissimus est in ecclesia sancta Dei, ut seculares homines, quibus tantam potestatem non commisit Deus, per manus ministrorum suorum sacerdotum, tum in vita, tum maximè in morte, hoc sacrificium offerre, super quod fundat preces, sicut in lege iuebatur: caprum autem emissarium statuet cum viuum coram domino, ut fundat preces super eum. Congruentissimus locus & tempus ad fundendas preces pro se & domo sua, & populo & pro totius mundi salute, cū diuinitas & humanitas Christi in sacramento realiter existunt. De hoc tempore non improprie interpretabitur locus prophetæ & Apostoli. Tempore accepto exaudiui te & indie salutis adiuui te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc hora salutis, cum tam magnificum, tam honorificum sacrificium Deo patri offertur. Videte fratres, qui diuinis mysterijs astatis, qualis gratia vobis offertur. Tempus acceptabile, & hora salutis, cum multa ergo sollicitudine & timore vestram salutem exquirite, sed & vos sacerdotes ministri domini & altaris corporis & sanguinis eius, orationes super magnificum sacrificium vestrum fundite, ut ducat eas ad solitudinem, de qua iam diximus, quod gentilitatem significet. Fundite ergo super hoc sacrificium preces, ut & virtus eius, usque ad gentes perueniat, id est, ut conuertantur & adducantur, & illuminentur, & ad sinum sanctæ matris Ecclesiæ trahantur. Pro his offerri, & deprecari in hoc sacrificio docuit ipsa oratio oblationis calicis. Offerimus tibi domine calicem salutaris, tuam deprecantes clementiam, ut in conspectu maiestatis tuæ, pro nostra & pro totius mundi salute cum odore suauitatis ascendat. Pro nostra (inquit) signans filios ecclesiæ, quibus meritum fructus, purgatio, satisfactio, denique sacramentalis gratia conce-

Isai. 49.
2. Cor. c. 6.

Sacerdotes.
Nota valde.

conce-

Super Psal. 50. Homilia vigesimatertia.

conceditur, pro totius mundi salute, id est, ut totus mundus adducatur & illuminetur & conuertatur ad veram fidem Dei & domini nostri Iesu Christi. In hunc modum fundebat preces suashic redemptor noster tempore sacrificij sui.

Ioan. 17. Pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate. Hi sunt Apostoli domini, qui crediderat & sanctificati fuerant. Iam pro illis, qui erant in solitudine orat. Non pro eis autem rogo tantum, sed pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me: ut omnes vnū sint, sicut tu pater in me & ego in te. Habemus ergo à dño Iesu magnū hoc documentum, qui super sacrificium suum preces in solitudine fundebat. Sed sit satis ne in immensum currat oratio. Cōcedat autem nobis tantum bonum, qui per verbum

Apostolorum credimus, ut simus vñum per charitatem sicut pater & filius & spiritus sanctus vñum sunt essentialiter in Trinitate perfecta in secula seculorum.

Amen.

- A** pentem, in ligno suspensum, significabatur. Hic est dominus Iesus Christus æternus Dei filius, qui crucifixus est sub meridiana luce coram magna populorū multitudine quæ grandi huic stabat spectaculo, ut mors eius omnibus fieret manifesta quod valde nostræ fidei erat necessariū, sicut statim ostendemus. Hunc Iesum saluatorem, per fidem aspicientes, credentesque eius diuinitatem doloris & passionis expertem, inter mortis acerbissimos cruciatus, à mortu igniti serpentis sanamur. Hic est diabolus & Satanas. De hac re (si Tertuliano & alijs doctoribus credimus) manifestum tradit Moyses testimonium in Deut. capit. 28. *Tertulianus lib. ad Iud. uers. 1. Ind. c. de Vastat. tione Isra. el post passionem.*
- B** Dabit tibi dominus ibi cor pauidum & deficientes oculos & animam consumptam mœrore & erit vita tua, quasi pendens ante te. Legit Tertulianus, Pendens in ligno ante te, & non credens vitæ tuæ. In eundem modum legit locum psalmi: Dicite in nationibus: quia dominus regnauit à ligno. Sed & Iustinus martyr & philosophus, agens aduersus Iudæos de truncatione scripturarum, quam consulto fecerunt, ne haberent aduersus semetipsum tam euidentia testimonia, inter alia commemorat hunc locum. Dicite in nationibus: quia dominus regnauit. Abstulerunt (inquit) à ligno, siue super lignum. Quod rei exitus & sanctæ Ecclesiæ vniuersalis consuetudo in feriali officio post sanctæ resurrectionem millies reperit, & in hymno passionis impleta sunt, quæ concinit Dauid fidelis carmine. Dicens in nationibus, regnauit à ligno Deus. De obtruncatione scripturarum lege beatorum Hieronymum. Nec nouum est ligni mysterium. Ligno enim aqua Mara, quæ amarissimæ erant, versa sunt in dulcedinem. Missoque ab Eliseo in aquas natauit ferrum ab abyssis usque ad lignum. Magnum ergo & admirabile sacramentum enei serpentis super lignum suspensi in corporalem illarum gentium salutem, quæ graviter ex moribus serpentium angebatur. Propter mysterium ibide absconditum reuelato tantum ipsi Dauid.

Super Psal. 50. Homilia vigesimatertia.

di inquit : Vtique holocaustis non delectaberis, sed amplius ampliusque considerare oportet mysterium anei serpentis.

Aeneus serpens publicè suspendebatur super lignum.

Publicè mortuus Christus. Insignum enim dabatur, quod manifestum & publicum oportere esse, significante spiritu sancto genus passionis & mortis redemptoris nostri & domini Iesu Christi. Qui crucifixus, mortuus est publicè sub totius Hierusalem conspectu, quia maxime nostræ fidei expediebat saluatorem publicè mortem subire.

Athanasius in de incarnatione Verbi eiusque corporali aa nos ad uentum. Hæc duo argumenta elegantissimè proponit & absoluit beatissimus Athanasius. In nostri gratiam & salutem veniebat mori rex cœlestis, propter quod id genus moriendi elegit quod maxime præsentī negotio congrueret. Nam si idē venerat ut nostra piacula executionesque portaret, quomodo alia ratione execratio, aut piaculum fuisset, nisi execrabilem mortem in se reciperet? Est autem hoc ipsum crux quemadmodū scriptum

Deut. 21. est: Execrabilis quicumque in ligno pendet. Porro si morte domini nostri Iesu Christi redemptio est omnium, ac morte eius intermedius ille paries soluitur, conficiturque vocatio gentium quomodo nos aduocasset, nisi crucifixus esset? In sola enim cruce mors extensis porrectisque manibus toleratur, ideoque par erat, ut dominus hoc modo mortem sustineret, manusque eius extenderent, ut hac quidem veterem populum, illa verò gentes attraheret, & ambos in se coniungeret. Ipse enim dixit indicans qua morte omnes redempturus esset: Cum exaltatus fuero, omnes ad me traham. Hoc argumentum pertractat beatissimus Paulus ad Galatas in hæc verba. Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt, scriptum est enim: Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea. Quoniam autem in lege nemo iustificatur apud Deum, manifestum est, quia iustus ex fide vivit. Lex autem non est ex fide, sed

qui

A qui fecerite ea, viuet in illis. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno: vt in gentibus *Deut. 21.* benedictio Abraham fieret in Christo Iesu, vt pollicitationem spiritus accipiamus per fidem. Multa valdeq; difficultia intra hanc sententiam latent, de quibus differit beatus Hieronymus, à quibus nos supersedentes, ad ea, quæ præsentem considerationem confirmant, accedimus. Manifestum *Hiero. super. 3. c. ad Galatas.* est vniuersum argumentum huius epistolæ ad Galatas eo tendere, vt confuteret redarguatq; sacratissimus Paulus pseudoapostolos, qui legis obseruantiam, & maximè circumcisionem docebat necessariam cum euāgelij gratia. Ad quod persuadendum, non solum docet (vt moris est omnibus prophetis) dicere peccata nostra pertulisse dñm Iesum in corpore suo super lignum, vnde & delicta sua vocantur, cum peccatum non fecerit, nec inuentus fuerit dolus in ore eius *1. Pet. 2. Psal. 21. 1. Pet. 2.*

B & quod posuerit in eo Deus peccata omnium nostrum, verum & quod factus sit pro nobis maledictum pendens in cruce, quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno. Lege si placet beatum Anselmum super hunc locum. Ad nostrum negotium redeamus. Cæterum nec sic quidem se in cruce obscurum ignotumque reliquit, sed hoc procurauit, vt rerum natura eximium de opificis sui præsentia testimonium perhiberet. Sol enim obscuratus *Luc. 23.* est, & tenebræ factæ sunt super vniuersam terram & petra scissæ sunt, & monumēta mortuorum aperta sunt & velum templi scissum est per medium à summo vsque deorsum, vt scripturæ implerentur. Oportebat vt hæc eius mors esset publica & manifesta multis, sicut & publice sub omni *Matt. 27. Mors Christi publica* populi oculis suspensus fuit æneus serpens. Multum namque ad nostram sacratissimam fidem hoc spectabat. Non enim decebat vt corpus illud sacratissimum Dei templum, cuius vel solo tactu, qui que infirmi sanabantur, resurgēbant mortui iussu vocis eius, ægritudine laborasset, & sic

Gloria. Duobus precipue locis hoc verbū, Gloria, reperies in no-
Luc. 2. c. 4. uo testamento. Sub ortu domini nostri Iesu Christi decan-
 tabāt angeli. Gloria in altissimis Deo, & in terra pax homi-
 nibus bonæ voluntatis. Sed & Paulus Sacratissimus com-
 memorans suæ conuersionis magnum beneficium in gra-
1. Tit. c. 6. tiarum actione proclamans inquit: Regi seculorū immor-
 tali & inuisibili soli Deo honor & gloria in secula seculo-
 rum. Amen. Gloria certē est, clara cum laude notitia. Atten-
 dite obsecro. Quantum gloriæ, quā præclaram notitiam,
 cum magna laude Dei nostri disseminauit sanctus Dauid
 super faciem vniuersæ terræ, cum propter duo hæc crimi-
 natum doloris & lacrymarum impendit? Quantum
 obsecro, si nostis, glorificauit Dei nomen, cum tantus rex
 cunctis videntibus fugiebat præ tristitia à gemitu cordis,
 cum miscebat calicem lacrymis cordis, & oculorum? Cer-
 tē præconium altissimum hoc est maiestatis diuinæ, cla-
 raque eius notitia cum laude, cum sic humiliat & castigat
 homo cor suum, & corpus suum propter Dei iniuriam. Val-
 de glorificatur dominus Deus in consilio sanctorum, qui
 per diem & noctem nomen eius gloriosum prædicant. Sed
 hoc quidem gaudentes & lætantes. Qui verò tantam, tam-
 que assiduam pœnitentiā pro peccatis assumit, hic magni-
 ficētius dat gloriā Deo. Quo verbo usus est sanctus Iosue,
 cum ad Acham loqueretur, qui sub anathemate erat in po-
 pulo suo, cum contra domini præceptū arripuit ab Hieri-
 co auream regulam, &c. Da inquit ad illū, fili mi gloriā
 Deo scilicet in confessione tui criminis, de quo iam su-
 præ diximus.
 Cum huc nostri laboris principalis dirigatur intentio,
 ut scilicet pœnitentiā in Deum doceamus in remissio-
 nem peccatorum omnibus, curandam iudico, ut nostri sa-
 crificij in spiritu humiliato & contrito ostendamus virtu-
 tem. Fortissima enim quæque argumenta, ut omnis rhetō-
 rica docet, in primo & nouissimo loco sunt collocanda.

- A Repetenda sunt aliqua ex his quæ superiori homilia diximus. Omne sacrificium pertinet ad cultum Dei, quo nego *sacrificiū*
ciatur ordinatio mētis in ipsum, de ordinatione enim pec *ad Dei glo*
camus. Ad rectam autem ordinationem mentis in Deum *riam spe-*
pertinet, vt omnia, quæ homo habet recognoscat à Deo *et at.*
tanquam à primo principio, & ordinet in Deum tanquam
in vltimum finem. Hoc representabatur in sacrificijs legis
naturalis, vel Mosaycæ, secundum quod homo ex rebus
suis quasi in recognitionem quod haberet ea à Deo, in ho
nore eius offerebat. De quo dixit Dauid. Tua sunt om- *2. Par. cap.*
nia, & quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi, & ideo *29.*
in sacrificiorū oblatione protestabatur homo, quod Deus
esset primum principium creationis rerum, & vltimus fi-
nis, ad quem essent omnia referenda. Pertinet etiam ad re
ctam ordinationem mentis in Deum, vt mens humana nō
recognoscat alium primum auctorem & parentem rerum,
nisi solum verum Deum, neq; in aliquo finem suum cōsti-
tuat. Videte iam quam verè dictum sit. Sacrificium Deo
spiritus contribulatus. Hoc enim sacrificio mens nostra ve
rè ordinatur in Deum, solum ipsum profitens vltimum fi-
nem, & quæ magna deordinatione, se polluerat, relinquēs
Dominum factorem suum, constituensq; creaturam suam
vltimum finem, ecce iam dolens & gemens ad dominum
conueritur, quæ prius turpiter amauerat, condemnans, &
odio prosequens inimicos auertensq; faciem suam ab illis
rebus, quæ hesternæ die summo habebat desiderio & pre-
tio. Hæc integra ordinatio mentis in Deū est, quia illa per
fecta deordinatio fuerat. Et cum in hoc sacrificio, non ouis
aut vitulus, aut capra offerantur, quia omnia exteriora
sunt, & sine gemitu nostro interfici possunt, sed cor homi-
nis gementis & dolentis, ideo de illo dicitur per prophetā:
Dat gloriam & iustitiam domino. Propter hoc dictum est *Victoria*
de nostro Dauide, quod fuerit gloriosior in victoria, ma- *David.*
gnificentiorq; in triumpho, cum inimico Sauli pepereit,
Ii animam

Super Psal. 50. Homilia vigesima quarta.

animam illius quærenti, quam cum interfecit gigantem
1. Reg. 17. illum spurium Goliath. Hic enim Goliath iugulauit, illic
14. autem propriam voluntatem subiiciens illam sub domini
 imperio. Quantus autem dolor in abiicienda dilecta mu-
 liercula, quantus gemitus in honoris restitutione inueni-
 tur? Vides quam proprie scriptum est, quod sit Deo sacri-
 ficiū gratissimum spiritus contribulatus & quod dat ipsi
 gloriam. Valde enim glorificatur dominus Deus in pœni-
 tētia peccatorum, multum enim offendimus illum nostris
Quanta Dei flagitijs. Vsq; ad eò hoc verum est quod beatissimus Pau-
offensa. lus, ad has vsq; voces descenderit: Quanto magis existima-
Ad Hebr. ris deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcaue-
10. rit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo san-
 ctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Quæ
 dicta sunt ad Heli summum sacerdotem de duobus filijs
1. Re. ca. 2. eius videte: Quare calce abiiecisti viscerum meam & mu-
 nera quæ præcepi, vt offerrentur in templo? Audis calce
 abiectam domini legem ab impurissimis sacerdotibus, au-
 dis conculcatum filium Dei ab eo, scilicet, qui inuerecundè
 peccat, & sacramento sui corporis, & sanguinis abutitur?
 Qualis & quantus est hic contemptus? Quanta est hæc cō-
 tumelia? Quanta & debet esse spiritus nostri tribulatio &
 pœnitentia? vt demus Deo iustitiam & gloriam? Firmum
 (prout iudico) redditum est hoc argumentum in principio
 huius considerationis. Ostendimus enim & magnitudinē
 scelerum nostrorum, & virtutem & excellentiam sacri-
 ficijs spiritus cōtriti & humiliati, vt ex altero animetur mēs
 nostra ad oblationem sui cordis, quia audit ab ore prophe-
 tarum quod tale sacrificium sit Deo gratum & nimis hono-
 rificum, ex altero verò humilietur cum multum vile red-
 ditum sit cor nostrum. Eundem modum in docendo, ac præ-
Cap. 1. dicando seruauit beatus Esaias, quippè qui postquam ve-
 reris legis abiiecit sacrificia, indicansque oblationem salu-
 tarem hanc inquit: Lauamini mundi estote, auferte ma-
 lum

Alum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere peruerse & discite bene agere, &c. Si fuerint peccata vestra vt coccinum quasi nix dealbabitur & si fuerint rubra vt vermiculus, velut lana alba erunt. Lauatur autem facies mentis nostræ lacrymarum fonte, adeo vt de illa dicatur. Quæ est ista quæ ascendit de lauacro, vel dealbata? & Dominus Iesus: Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt, sitque non solum sicut nix alba, sicut hic promittit Esaias, verum & super niuem sicut supra docebat noster David. Iam ergo ad considerationem accedamus, quæ forsan optimum & congruum locum in fine quadragesimæ sortita est, quam per mansuram radicatus intra nostri cordis secretum spero valdeque desidero.

*Cant. cap.
Matt. c. 5.*

Sacrificium Deo (inquit David) spiritus contribulatus, vt qui creaturæ hilarem & iucundam tribuimus, Deo tristem & gementem offeramus. Agendum igitur nobis est de cordis contritione, quod in sacrificium offerendum est Deo nostro, & de humilitate pœnitentium, vnde in oculis Domini gratiosi reddantur. Plura enim in superioribus, de satisfactione & de nostra confessione aliqua diximus. Attendite obsecro. Venam aquarum viuentium demonstramus vobis forsan sitientibus, & heu si hanc sitim non experitur cor vestrum. In cellam omnium diuitiarum æterni regis manu eius ducimini, intrae mini ad videndum. Plura namque in superioribus diximus de dolore pœnitentium, deque eius magnitudine & non memini de contritione sub hoc nomine me egisse. Possem vobis primo omnium Dominum Iesum proponere in exemplum vestræ contritionis, & quidem cum ingenti fructu, quod & libentissimo animo faciam, impellit enim cor meum domini spiritus. Ab illo enim omnis boni magisterium ab eiusque cathedra omnis disciplina vitæ & salutis. Ipseque caput nostrum, ipse vitis, & vos palmites.

Super Psal. 50. Homilia vigesima quarta.

Palmites verò à vite sua succum salutarem ebibunt ad fru- C
ctificandum, & à capite in reliquum corporis regimen &
vita deriuatur. Eia ergo depingite ante oculos mentis ve-
stræ cor compunctum domini Iesu non quidem pro pec-
catis suis, quia peccatum non fecit, nec inuentus est dolus
in ore eius, sed pro omnium nostrum flagitijs. Esaias cum
tale, ac tantum testimonium perhiberet de innocentia eius,
statim subdidit: & dominus voluit contere eum in infir-
mitatem. Voluit dominus Deus pater Christum eius con-
teri pro aliorum peccatis, vnde statim subditur. Si posuerit
pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, &
voluntas domini in manu eius dirigetur. Age ergo & ex-
pone quantum contritionis habuit dominus noster Iesus
Christus. Ex multis hæc magnitudo exponenda est. Primo
si placet, ex amore, quo afficiebatur ad Deum patrem bea-
tissima illa anima, ex quo dolor sequitur iniuriæ rei ama-
tæ. Hic autem fuit maximus & summus. Secundo ex Zelo
diuini honoris, hic fuit ardentissimus. Tertio ex cognitio-
ne diuinæ offensæ. Hæc autem fuit supra omnem Angelo-
rum cognitionem. Quod si & amorem nostrum conside-
raueris, forsan quartum caput fontis nostri paradisi repe-
ries, quibus irrigantur quicunq; saluandi sunt. Ex his omni-
bus magnitudinem contritionis cordis diuini considera,
quantumq; per totam vitam sustinuit doloris & gemitus.
Bibeq; à vite tua succum istum contritionis & compunctio-
nis. Proposui tibi olim ad doloris magnitudinem exêplū
sancti Dauidis iam intuere & respice Christi domini sacra-
tissimum cor de nostris peccatis nimis gemens Non fugit
quidem beatorum Dauidem hæc contritio domini cordis:
descripsit enim illam in psalmo, cum aduersus traditorem
Iudam inueheret, vt potè quia persecutus est hominem
innocentem & mendicum, & compunctum corde morti-
ficauit. Super quod si placet lege Hieronymum. Compun-
ctus corde vocatur dominus Iesus à Dauide, grauioriq; v
sus

Contritio
dñi Iesu.

Cap. 53.

Cor contri-
tū Domini
Iesu.

Psal. 105.

Aurgum ac blandū medicū illius scissionis de qua Ioel, ostē *Psalm. 146.*
dens, inquit: Qui sanat cōtritos corde & alligat contritiō-
neseorū. Venisse dominū ad sanandū contritos corde te-
statur Esaias. Ad annuntiandū māfuetis misit me Dñs & ut *Cap. 61.*
mederer contritis corde. Memini me multa super illū lo-
cum, ecce veritatem dilexisti, de pœnitentia dixisse.

Si ergo hoc gratiæ tēpore & sacramentorū, diffiniatur
contritio alia & alia addenda sunt, quia plura necessaria
sunt ad nostrā salutē, longēq; præstantiora, quam olim vel
sub lege naturæ, vel sub Moyse. Cordis enim cōtritio, de-
testatio & odium peccatorū, quæ antea placebant propter
Deū super omnia dilectum erat necessariū ad remissionē.
Iam vero tempore gratiæ, quo saluberrimū cōfessionis sa-
cramentū à Christo Dño fuit institutū, non sola illa suffi-
cit, sed confessio in re aut in voto pro tēpore & loco est ne-
cessaria. Vnde sic diffinitur à patribus: Contritio est dere-
statio peccati quatenus est Dei offensa, cū proposito emen-
Bdandi vitā, confitendiq; & satisfaciendi, spe veniæ diuini-
tus obtinendæ. Ex hoc odio ac derestatione voluntatis ori-
tur dolor. Vnde in libro de vera & falsa pœnitentia dixit
beatus Augustinus: Dolor est comes pœnitentiæ, nō dixit
est pœnitētia, sed comes. Atq; in hoc sensu intelligitur dif-
finitio pœnitentiæ in eodem libro: Pœnitentia est quædā
dolentis vindicta. Contritio ergo est vera virtus. Ad ple-
niorem & intensiorē hanc derestationē & odiū peccatorū
multum cōducunt omnes illæ considerationes, de quibus
supradiximus. Cognoscere, scilicet, quantū malū sit pecca-
tum, cōtra quantā maiestatem, & bonitatē commissum est.
Hic nanq; cōtra semetipsum armatur mēs nostra in odiū,
& plenissimam derestationē, & iram salutarē condemnās
semetipsum homo, vnde & manus erigitur ad cordis per-
cussionem, & flagella, obadienterq; se humiliat totum cor-
pus sub cilicio, sub ieiunijs, & vigilijs, & orationibus. Vnde
omnia hæc? A plena illa cordis nostri derestatione, & odio

Contritio.

Augusti-
nus.Contra Lu-
the. ar. 6. a
Leone. 10.
cōdēnato.

7. 3. 1. 10. 11

antiqua iniquitatis. Tam molitur sub maseo timoris domi
 ni; & sanatur amore eius. Erigiturq; mens nostra in spē, dū
 profundius iacet corpus in terra, nō audens leuare oculos
 ad cælum. Hæc gratissima hostia domino est, hoc suauissi
 mi odoris sacrificium, dum super ignem diuini amoris pul
 uis contriti cordis incenditur. De hoc sacrificio scriptum
 est: Sacrificium Deo spiritus contribulatus; cor contritum,
 & humiliatum non despicies. Vsq; ad supernæ maiestatis
 solum ascendit, quia illuc nostra nos ducit spes. Scriptum
 est enim: sperent in te qui nouerunt nomen tuū, quod mul
 tum, id est, propensissimum est ad propitiandum. Non tace
 bo hoc loco salutare illud consilium Tertuliani, quod scri
 psit, cum de spe nostræ veniæ pertractat. Absit vt quis ita
 interpretetur quasi sibi etiam nūc pateat ad delinquendum,
 quia pater ad pœnitendum, & redundantia clementiæ cœ
 lestis, libidinem faciat humanæ temeritatis. Nemo igitur
 deterior sit, quia Deus melior est, toties delinquēdo, quo
 riūsignoscitur. Ad pœnitendum ergo diuinæ clementiæ cō
 sideratio est necessaria, non ad peccandum. Audite ergo ali
 quas conclusiones pro hac materia necessarias. Contritio,
 secundum suam naturam requiritur singulorū peccatorū
 mortalium singularis, non solum in ordine ad cōfessionē,
 quia singulorum est faciēda, propter quod requiritur dili
 gens inquisitio eorum, sed etiā per se ipsam in iure naturæ.
 Ex eo tamen quod iam multa sunt perpetrata peccata, eo
 rūq; maculæ & reatus simul sunt in anima licet ex diuersi
 generis culpis, vna & eadē voluntate odiente illa, simul &
 detestante & eadē gratia corāte, delentur. Sufficitq; vna
 cōtritio ad multorū peccatorū curationē. Multiplex enim
 in eadē manu vultus, eodē medicamine curatur. Maius
 enim est Dei donū, quā delictum nostrū. Sic loquebatur sa
 cratissimus Paulus de diuina gratia per Dñm nostrū Iesum
 Christum collata. Nō sicut delictū, ita & donum. Si enim
 vnius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei
 & donum

Psal.

*Tertulianus inde
pœnitētia.*

Nota.

*1. Cōclusio
de cōtritio
ne.*

Roma. c. 5

A & donū in gratia vniuersi hominis Iesu Christi, in plures abū dabit. Et non sicut per vñ peccatū, ita & donum, nam iudi ciū quidē ex vno in condemnationē, gratia autē ex mul tis delictis in iustificationem. Gratia vero secundū omniū patrū sententiā, sub ipso instanti cōtritionis infunditur, sicut scriptum est. In quacūq; hora ingemuerit peccator. *Exec. 18.* &c. Curet ergo omnia vulnera nostra. Gratia enim ex mul tis delictis, in iustificationem. Propter quod dicimus non esse necessariā singulorū delictorū contritionem. Opti mam tamē maximāq; vtilitatis afferentēq; ingentem fru ctum abundantis remq; gratiam. Et quis erit, qui si cōmise rit decē graua crimina, aut vñ decies iteratum, nō toties grauitus doleat percutiatq; peccus suū ardenti ira cōtta se metipsum? & cū singulorū oporteat recordari, quis cū pri mo adulteriū memoriā occurrerit, non doleat, & iterum atq; iterum cum parium & sabbati violatio? Quia licet hęc sit conditio diuinę gratię erga nos, vt quantumuis mi nima contritione curet languores nostros, nos tamē sin gula singulis lacrymis lauare decet.

B Dolor qui est essentialis contritio, nempe peccatorū de testatio, maximus debet esse appreciativē dolorū omniū. *2. Conclu sio.* Quod est dicere: Debet peccator sic de testare peccata, vt pro nulla mundi re, amplius velit illa cōmittere. Quę con clusio inde cōprobatur, quia cū cōtritiō actus sit charitatis, qui videlicet ex timore filiali nascitur, & omnis dolor rei perditę in illius amore fundat, vt inquit Augustinus ipsaq; docet experientia. Propter hoc dolor peccati, per quod Deū amittimus, debet esse de offensa Dei propter ipsum, atque adeo cū eius auxilio sufficiens ad reconciliandū eius amicitia. Deus autē super omnia est amādus, ergo dolor de eius of fensa debet esse appreciativē maximus omniū dolorum, quia cū ipse supremus sit, omniū honorū finis, debet appre ciativē omniū dolorum esse maximus. Hoc cōtestatur ma nifeste conforatiā vtriusq; præcepti dilectionis, scilicet, & contri-

Deut. c. 6. contritionis: Qui præcepit nos eum super omnia dilige- **C**
re ex toto corde, ipse mādavit, ex toto corde cōuertere nos

Matt. 22. ipsos, ad illum in nostra contritione. Conuertimini ad me

Ioel. ca. 2. in toto corde vestro. Scindite corda vestra. Confirmat hāc
sententiam magnam illud documentum Evangelicum,

21. 33. 3 Qui diligit patrem aut matrem plusquam me, non est me
Matth. 10. dignus. Et qui amat animam suam perdet eam. Cuius lite-

ralis sensus hic est. Ob nullam rem mundi neque propter
vitam fas est peccare. Hoc est appreciativè esse maximam
contritionis tristitiam. Videant iam adulteri, qui delicias

Nota Val- suas supra Deum & legem eius, hesternā die diligebant, &
de. supra honorem, & famam & supra salutem corporālē, nū-

quid appreciativè super omnia desiderent placere & obe-
dire Deo iubenti: Diliges dominum Deum tuum ex toto

Esaiæ. c. 1. corde tuo. Heu quam sapiēter scriptum est: Quiescite age-
re peruerse & discite bene agere. Quiescat carnalis homo,

qui diu placebat sibi & animæ suæ, & meretrici supra Deū
supra legem, quiescat apprecians super omnia Deum, & di-

scat bene agere in multo dolore & amaritudine animæ
suæ. Quiescat & avarus parui pendens nehandas pecuniæ

vsuras, quiescatq; qui inimicitias ab hinc multis annis secta-
batur, & discat bene agere amādo & diligendo. Certè val-

de necessarium est hoc cōsiliū pro nostris pœnitētibus.
3. Conclu- Non est necessarium, ut hæc cordis contritio, noli-

sio. tioque peccati, qua illud detestamur sit maxima intensiue,
quia intensio actus voluntatis, sit ex vehementia obiecti

mouentis, obiectum autem sensibile suapte natura, mouet
vehementius voluntatem, quam spirituale, quoniam vo-

luntas sequitur cognitionē intellectus (ipsa enim cæca po-
tentia est) intellectus autē pro hoc statu sumit cognitionē

à sensibilibus, & quo obiecta sunt propinquiora, eo vehe-
mētius mouet, propter quod sequitur quod amor sensualis

potest esse vehemētior, quā spiritualis, atq; adeò displicen-
tia amissionis eorū, quā displicētia, amissionis spiritualiū.

A vsus verbo Esaias contritum eum appellat. Quod si placet *Nota.*
 verbum contere apud Esaiam scriptum ad sacratissimū *Et corpus*
 eius corpus referre quia de illo scripsit: & dominus voluit *cōtritum.*
 eum contere in infirmitate, scilicet, passionis & mortis
 (hæc est enim eius infirmitas, quæ est fortior hominibus)
 non tibi contradicam. Sub flagellis enim & alapis, sub gra-
 uibus arūdinis percussioneibus, sub malleis, & clauis, quasi
 in mortario demolitus est, adeo vt dicatur quod fuit cōtri-
 tus. Quod nanq; conteritur in minutissimas partes diuidi-
 tur & demolitur. Ab hac ergo vite tua, o Christiane bibe
 succum hunc saluberrimum contritionis, quia supra cun-
 ctos mortales de nostris flagitijs doluit dominus Iesus.

Placet, tibi ostendere, hanc sacratissimi cordis cōtritionem alia ratione. Multa de nostro Davide legimus doluerit ex iniurijs diuini nominis. Vidi præuaricantes (inquit) *Psal. 118*
 & tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt, & alio *Ibi.*
 loco: Defectio tenuit me pro peccatoribus dereliquenti-
 bus legem tuam. O qualis & quantus erat huius sacratissi-
 mi pectoris erga Deum & legē eius zelus, ardensq; amor,
 siquidem in præuaricantium peccatis deficit cor eius, &
 corporis virtus, adeo quod defectio in eum cadebat, cuius
 rei euident in facie signum apparebat, scribit nanq;: Vidi *Ibidem.*
 præuaricantes & tabescebam, quia eloquia tua non custo-
 dierunt. Et quid dicam de glorioso illo viro Mathathia? de *1 Mach.*
 quo scriptum est: Accessit quidam Iudæus in omnium ocu- *cap. 2.*
 lis sacrificare idolis super aram in ciuitate Modin, secundū
 iussū regis, & vidit Mathathias & doluit, & contremue-
 runt renes eius, & auersus est furor eius secundum iudiciū
 legis, & insilens trucidauit eum super aram. Quid dicam
 de beatissimo Paulo, qui sub fratrū scandalis igne arden- *Ad Corin.*
 tissimo urebatur? Quis scandalizatur, & ego non vror in- *Epistola. 2*
 quit? Ecce David viribus destitutus, deficit & tabescit fa- *cap. 11.*
 cies eius, in aliorum peccatis. Ecce Mathathias dolens & tra-
 cidans legis transgressorem. Ecce Paulus vror, aliorum

scandalis. Qui sunt omnes hi ad Christum? qualis eorum amor erga diuinum honorem, si cum Christo cōferas eos? Quantusque zelus, qualisue peccatorum cognitio? Hinc perpende, qualis fuerit eius dolor & quidem non sub passionis tempore solū, verum & per totius vitæ spatia. Quid obsecrō, cum solus in montibus pernoctabat, quid obsecro faciebat? O quis vel semel astaret ei, & contemplaretur mœstissimum eius cor. O quis audiret clamorem gemituum, & lacrymarum eius, quas abundāter fundebat in oratione, pro peccatis nostris. Semel de illo scripsit beatissimus Paulus, quod orauit cum lacrymis & clamore valido, sed ego in montibus, in solitudinibus multoties credo sic ad patrem orasse. Optimum ergo succum bibe à vite tua, o pœnitens, o peccator, quia non solum in exemplum propono tibi dominum Iesum, quod debeas imitari.

Placet cum antiquo Tertuliano, propter Dei reuerentiā, cui creatura rationalis libētissimo animo debet auscultare de pœnitentia, de qua sub contritionis nomine destinamus agere, hoc primo statuere, quod licet pœnitentia cōtritio quoddam bonum sit (de præteritis enim malis dolere & pœnitere lumen rationis docet, quia electione passionēs laudabiles sunt, & maxime sapienti conueniunt, licet Stoici aliud docuerint) eo tamē amplius amplectenda est, quia dominus Deus noster illam præcipit. Sic inquit Tertulianus. Nos pro nostris angustiis vnum inculcamus, bonum atque optimum esse, quod Deus præcipit. Audaciam existimo de bono diuini præcepti disputare. Neque enim quia bonum est idcirco auscultare debemus, sed quia Deus præcipit. Ad exhibitionem obsequii, prior est maiestas diuinæ potestatis: prior est auctoritas imperātis, quam vtilitas seruientis. Bonum est pœnitere an non? Quid reuoluis? Deus præcepit. At ille non præcepit tantum, sed etiam hortatur, inuitat, iurat etiam viuo dicens, cupit credi sibi. O beatos nos quorum causam Deus iurat. Omiseri mos,

Nota.
Tertulian.
li. de pœnitentia.

Amos, si nec iuranti domino credimus. Quod igitur Deus tantopere commendat, quod etiam humano more sub de-
 ieratione testatur, summa vtrique gravitate & aggredi &
 custodire debemus. Bonum ergo poenitentia, bonum con-
 tritio pro peccatis, quia illam Deus praecepit, ipsaque be-
 ne instituta natura maxime docet. Quid tam congruum
 nostrae naturae quam de male actis resipiscere, & dolere, &
 emendationem ardenti animo proponere? Duo ergo in-
 cludit poenitentia, & resipiscentiam & dolorem de ante
 actis. Cicero non semel ait: Me poenitet, quod te offende- *Cicero Epi*
 rim. Et in Tusculanis: Sapientis inquit est proprium, nihil stola ad
 quod poenitere possit, facere. Lege Lactantium Firmia- *Athicum.*
 num Sed & Seneca, quem poenitere peccasse (inquit) pro- *Lactantius*
 pe innocens est. Et Aristoteles inter incontinentem, & tem- *lib. 6. diui-*
 peratum, ait quod intemperatum, quia passionibus succu- *narum inst.*
 bit, non poenitet: incontinentem vero, quia cum illis collu- *cap. 24.*
 ctatur, post factum poenitet, & ideo hic curabilis est, ille *Seneca. 8.*
B vero minime. Est enim conscientia carnifex, male acta *Trag.*
 ulciscens. Hinc beatus Ambrosius & Gregorius talem assi- *Ambrosi.*
 gnarunt diffinitionem. Poenitentia est praeterita mala plan- *Gregorius*
 gere, & plangendo iterum non committere. Et beatus *Aug. li. de*
 pater Augustinus: Poenitentia est, quaedam dolentis vindic- *poenitentia.*
 ta puniens in se, quod dolet commisisse. Quod enim le- *d. 9. cano.*
 gimus apud Ecclesiasticum. Tristitiam longè expelle à te, *poen. 1.*
 multos enim occidit, id quod & Aristoteles docet, intelli- *Cap. 3.*
 gi & interpretari debet de immoderata tristitia, & primū *Aristot. 7.*
 ex parte obiecti, quando de incommodis & iacturis tem- *10. Eth.*
 poralibus & secularibus, propter nimium eorum affectum *2. quod*
 sumitur, quod & beatissimus Apostolos docuit. Quae *2. Ad Cor.*
 enim secundum Deum tristitia est, virtutem operatur *cap. 7.*
 in salutem stabilem: mundi vero tristitia mortem ge- *Ibi.*
 nerat. Et alio loco inquit: Gaudeo quia contristati estis,
 non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad
 poenitentiam. Vides ergo quam necessarius quam salu-

tariis, quamque rationabilis sit pro peccatis dolor volun- **C**
tarius & peccatorum detestatio? Cum ergo de contri-
tione agere promiserimus illud etiam est sciendum, qua-
Artritio le diferimen inter attritionem & contritionem secun-
contri- dum ipsam rei naturam, reperiatur, vt inde ad spiritalem
tio. conscendentes intelligentiam, de quibus agimus, intelliga-
Aristo. 4. mus. Secundum Aristotelem, dum res in partes grossiores
Eth. franguntur dicuntur atteri, dum verò commoluntur dicū-
tur conteri. Methaphora transfertur ad cor, videlicet dum
homo imperfecte detestatur peccatum non tanquam Dei
offensam, sed propter pœnas inferni, illa detestatio, quia
non sufficit eradicare peccatum, dicatur attritio. Quando
vero dolet propter Deum super omnia dilectū, ille actus,
per quem nulla affectio cordis manet ad peccatū, sed om-
nino conuellit dicatur contritio. Cor autem peccato-
ris, quantam duritiam contrahat ex peccatorum assiduita-
Exec. c. 1. te, passim docet illud scriptura. Cor enim lapideum voca-
lege Orig. tur, sicut per prophetam dicitur: Dabo eis cor vnum & spi- **D**
Periar. lib. ritum nouum tribuam in visceribus eorum, & auferam cor
3. cap. 1. lapideum de carne eorum & dabo eis cor carneum. Et per
Cap. 46. Esaiam ad peccatores loquitur dominus Deus. Audite me
psal. 4. duro corde: & hic noster Dauid nostram duritiam incre-
Nota. e. pans inquit. Filij hominum vsquequo graui corde: Graui-
tas propria est lapidum.
Coniungit & sacra scriptura cum cordis contritione
scissionem eiusdē. Oportet enim scindere & cōterere cor
nostrū neq; possibile est sine mentis dolore hæc continge-
Cap. 2. re. Sic beatus Ioel dixit: Conuertimini ad me in toto corde
vestro, in ieiunio, fletu & planctu, & scindite corda vestra
& nō vestimēta vestra. Abscindēdū est cor nostrū ab amo-
re creature vt ordinatū, in bonū incōmutabile reuertatur.
Nomē con- Nomē etiā contritionis, expressum habetur nō vno loco
tri tio. quidē sacra scripturæ, sed multis. Cor contritū & humilia-
tū (inquit Dauid hoc loco) Deus nō despiciet. Et alio Chi-
rurgum

- A** Et cum dolor peccatorū sit de rebus spiritualibus, scilicet, quia per ipsa amittimus Deum & gloriā ipsius, fit vt ipsius dolor possit esse maior, neq; hoc sit culpabile quia sequitur naturam rerum. Quare non est culpa si dum homines, filios, aut honores, aut alias res charas amittāt, intēsus illud eis displiceat, quam peccatum. Ex hac conclusione sibi cōsulant sapientes, qui maiori donati sunt cognitione, quorū mentes in Deum ascenderunt eiusq; considerationē. Consulant (inquit) saluti suā, quia certē supra reliquum populum, de proprijs peccatis dolere teneantur. Si enim naturā cognitionis sequitur grauitas doloris rei amissæ, & isti maiori perfunduntur notitia Dei, tenentur certē vehemētius (cæteris paribus) de proprijs peccatis dolere. Et heu quam rudis populus in cognoscendo dominum suum, & Deum, naturamq; eius & bonitatem, & excelsam maiestatem. Sed & sufficeret eis redemptionis & passionis cognitio, à qua & longè absunt. Qualis erit eorum dolor? qualis gemitus?
- B** qualis & quanta displicentia? Facies eorum tempore confessionis & poenitentiae respicite vt & mentis moerorem comprehendatis. Heu heu, nec vestigium doloris in cordibus eorum inuenitur, longèq; sunt ab omni tristitia hebetati sensus eorum. Non cognoscunt quicquam de Deo, quam quod est, & quod remunerator est, neq; hoc vnquā considerant, qualis erit eorū dolor? Quod si altior est hæc cognitio, sicut verè est, quam vt capere possint, adsunt eis, & ante oculos suos Christi mysteria, passionēs, crux, & mors, quam pro nostra redemptione animo libentissimo suscepit, quorū consideratio vehemens & acutus esset gladius, ad vulnerandas animas eorum contritione & dolore. De quo multa in prima homilia. Sed neq; adhuc tempus aut mentis attentio. Audite obsecro. Vtrunq; Ecclesiæ principem Petrum & Paulum non vno loco desiderantes video, vt omnes impleamur scientia & cognitione Dei, & domini nostri Iesu Christi. Gratia vobis & pax adimpleatur

2. Epistola
cap. 1.
Cap. 3.
Cap. 3. 10

trū inquit Petrus) incognitione Dei & Christi Iesu Dñi C
nri. Et alio loco. Vos fratres præsciētes custodite, ne in insi
piētū errore traducti excidatis à propria firmitate: Cresci
te vero in gratia & cognitione dñi nōstri, & saluatoris Ie
su Christi. Audite orantē beatissimū Paulū & quidē flexis

Cap. 3. 10
Dei & my
steriorū co
gnitio.

genibus pro suis. Ephesijs & pro nobis. Flecto genua & ieiu
nia ad patrē Dñi nōstri Iesu Christi ex quo omnis paterni
tas in cœlo & in terra nominatur, vt det vobis secūdū diui
tias gloriæ suæ virtutē, corroborari per spiritū eius in inte
riori homine, Christū per fidem habitare in cordibus ve
stris, vt charitate radicati & fundati, vt possitis cōprehēde
re cū omnibus sanctis, quæ sit latitudo & lōgitudo, sublimi
tas & profundū. Scire etiā supereminētē sciētīæ charitatē
Christi, vt impleamini in omnē plenitudinē Dei. Vidistis
orationes & desideria patrū nōstrorū, qui per Euāgelium
Chro nos genuerūt. Vidistis instātē eorū orationē pro nō
bis. Certē valde vtilis & necessaria, nobis est Dei cognitio
& mysteriorū Chri, charitatisq; eius, ad eius amorē, & ad
dolorē de præteritis, cum contigerit legē eius violare. In
amore dolor fundat, atq; eius est mēsurā, amor vero inco
gnitione. Qualis secūdū has regulas erit eorū dolor & cō
tritio, q̄ quasi mortui in Dei cognitione reperiunt, nihil
vñquā de Deo aut de lege eius cogitantes. Attēdite ergo vo
bis, o sapiētes, cōsulite & saluti v̄ræ, o insipiētes in populo.
Accedite ad eū & illuminamini & facies v̄rę nō cōfundent.

4. Conclu
sio.
Dolor sen
sitivus.

Dolor, qui est in parte sensitiua vehemētiore esse potest
quā qui ex derelictione nascitur peccatorū, neq; hoc etiam
est culpabile. Dolor enim in sensu dupliciter gignitur, aut
per lationē ipsius sensus, cū quis sento percutitur aut igne
cremat, & hoc modo nō est dubiū quin dolor sensus ve
hemētius excruciet, quā peccatorū. Nā vires inferiores ve
hemētius à suis proprijs obiectis sensibilibus, moventur, quā
obediāti rationi, per quam nimirum obedientiā excitatur
ad dolendum de peccato, imo veronon semper contritio

- A** sufficit excitare sensualē dolorē, quare ille dolor, nō est ad pœnitentiā necessarius. Secundo modo ille dolor sensuali tatis nascitur per obediētiā, quia appetitus sensitivus excitatur à voluntate, cui quandoq; obedit. Et etiam isto modo potest esse vehementior dolor rerū sensualitū, quam peccatorū, quia eadem ratione vires sensitivæ prōptius circa sua objecta obediunt rationi, quam circa objecta spiritalia. Sed multum ad sensuū excitationem vehemens attentio diuinæ iniuriæ conduceit, & pœnarum quibus involuetur homo sub caligine & igne in æternum. Vnde obsecro in nostro Davide illi lacrymarū exitus, quibus per singulas noctes stratū suum rigabat? Vnde in muliere peccatrice aquæ fluēta ad lauādos dominicos pedes? Vnde Davidi gemitus & rugitus cordis sui in scelerū suorū recordatione? Præter alia multa & hoc vnū valde illis profuit, autēta scilicet, meditatio, & cōsideratio actualis peccatorū, Dei bonitatis & beneficiorū eius. Hęc enim cōmemorauit Nathā aduersus *1. Reg. c. 11*
- B** eū. Hęc reuolue, ò homo in mētis tuę recordatione cū pœnitere & cōfiteri decernis. De quibus iā multa in superioribus diximus. Docete & vos, ò sacerdotes vestræ curæ cōmissos populos, docere & cōmonete de his omnibus cū primo ad vos accedūt de quē alijs plurimis eorū salutē necessarijs & altera aut tertia die ad sacramētale cōfessionē accedāt. Sicut equus & mulus quibus nō est intellectus ad sacrā exomolegesim, vbi delicta nostra domino & ministro eius confitemur, accedunt. Qualis eorum cōfessio qui nec memoria retinent etiam grauissimā quæ commiserūt flagitia. O tempora, ò mores, ò beata antiqua secula. O felices ministri Ecclesiæ, qui cum v'sura & ingenti fructu animarum, ad dominum suū reuertebantur portantes manipulos suos. Nūc autē (dicere timeo sed verū dicam) odio estis dño Deo vestro, dehonestatisq; sanctam matrē Ecclesiā, spōsam eius; curantes cū ignominia vulnera populi vestri, de quo multa in superioribus diximus. Respiciite redire
ad cor,

Super Psal. 50. Homilia vigesima quarta.

ad cor, o stulti in populo, recogitare in amaritudine anime
vestræ omnes annos vestros, recogitare quantam maiesta-
rem & bonitatem conculcastis & legem eius calce abieci-
stis. Sit carnifex cordis vestri conscientia vestra, feriat fla-
gellum timoris domini, exungulet & fluat sanguis & aqua
ab oculis vestris, planctum voigeniti facite super mortuam
animam vestram, non taceat pupilla oculorum vestrorum
à lacrymis, rugientes à gemitu cordis, sicut noster David,
ut indulgentiam consequi mereamini.

Electorum & reproborum discrimen. Hoc discrimen confitetur beatus Gregorius inter præ-
destinatos & reprobos, quod familiare est reprobis. Si ali-
quando peccata sua confiteantur ea tamē districte animad-
uersionis fletibus non prosequuntur. Electi vero, etiam si
minima sint, quæ in se punienda inveniunt, zelo rectitudi-
nis contra se erecti, ad pœnitentiæ lamenta studio se succē-
dunt. Qui dum sanctæ contemplationis pennis ad cœle-
stia se intēda erigūt, eo subtilius, si quid vitiosum in ipsis
latebat, inveniunt, quoad diuinæ lucis claritatem, vicinius
accedunt. Tantoq; eis displicet, quod infirmum ex carne
tolerant, quanto eos delectat, quod ex incorruptibilis vi-
tæ suauitate degustant. Vnde fit quod grauē in seipsos vel
pro ociosis verbis, vel pro vanis cogitationibus inuectio-
ne defæuiant, & quæ leuia antea crediderant, mox ut gra-
uia atq; mortifera perhorrescant. Beneficia sibi diuinitus
collata conspiciunt, culpas nihilominus antea tactas ad me-
moriā reducunt.

Tertulianus lib. de pœnitētia. Non tacebo qualis erat apud veteres pœnitentia, qualis
& describitur à Tertuliano. Ex omolegesis, id est, cōfessio
delicti prosternendi & humiliificandi hominis disciplina
est, conuersationem inungens misericordiæ illicem. De
ipso quoq; habitu atq; victu mandat, sacco atq; cineri incu-
bare, corpus sordibus obscurari, animum mœroribus deij-
cere: illa quæ peccauit tristi tractatione mutare. Caterum
pastum & potum pura non esse, ut vœtri scilicet, sed animæ
causa,

A causa, plerūq; ieiunijs preces alere, ingemiscere, lacrymari & mugire dies noctesq; ad Dominum Deū tuum, presbyteris aduolui, & aris Dei ad geniculari omnibus fratribus, legationes deprecationis suæ iniungere. Hæc omnia exomolegesis, vt pœnitentiam commendet, & de periculi timore dominum honoret, vt in peccatore ipsa pronūtians pro Dei indignatione fungatur & tēporali afflictione æterna supplicia, non dicam frustretur, sed expungat. Cum igitur prouoluit hominem, magis releuat eum squalidū facit, magis emundat: Cum accusat, excusat, cum condemnat absoluit. In quantum non peperceris tibi, in tantū tibi Deus, crede, parcat. Plerosq; tamen hoc opus, vt publicationē suā aut fugere, aut de die in diem differre p̄sumo pudoris magis memores quam salutis. Illud certe est habere cor contritum & humiliatum, quod Deus non despicit, sicut testatur propheta imo tanquam sibi gratissimum sacrificiū amicabilem oculis respicit. Humiliatur certē cor nostrū con-

B fessione & manifestatione criminis occulti, vnde absolute exaltari meretur, sic orabant sacri illi pueri in medio flammarum ardentium. Non est in tempore hoc princeps & dux, & propheta, neq; holocaustū, neq; sacrificiū, neque oblatio, neq; incensum, neq; locus primitiarum coram te, vt possimus inuenire misericordiam tuā. Quibus hæc omnia deficiebant, quale erat eorum sacrificiū? Audite vnū ex illis Azariam nomine: sed in animo contrito & spiritu humiliato suscipiamur. Sicut in holocaustum arietū & taurorum & sicut in millibus agnorum pinguum: sic fiat sacrificiū nostrum in cōspectu tuo hodie, vt placeat tibi quoniam non est confusio confidētibus in te. Non despicit, sed amicaliter acceptat sacrificiū cordis contriti & humiliati dominus Deus noster.

Dan. ca. 3.

Aliter interpretantur hunc locum beatus Hieronymus & Gregorius, quorum expositiones, & venerati, & profectus. *Hieronymus.* *Gregorius* qui intendo, sicut mos est vsq; ad præsentem locum. Multi

Kk habent

Super Psal. 50. Homilia vigesima quarta.

habeat cor contritum, sed non humiliatum inquit Hieronymus, cuius testimonio vitur Gregorius, quia plangunt quod fecerunt, & postea ad ipsum reuerti desiderat, quod antea fecerunt, & de præterito nolunt poenitere. Dilucida uit hanc sententiam beatus Gregorius. Dum enim errorum suorum consideratione reuocati ad ea, quæ dimiserat, redeant, se contra contradictorem suum per opera prauitatis extollunt. Ex superbiæ nanque vitio est, timorem Dei contemnere, conditoris præcepta prauæ actionis transgressionem calcare, cœlestis vitæ gaudia mensura negligere, damnationis perpetuæ infinita supplicia non timere. Illud ergo sacrificium Deus non accipit, qui lacrymis compunctionis quidem se ablunt, sed eisdem, à quibus antea mundati esse videntur peccatorum maculis, in id ipsum reuertentes,

Eccle. 24. sordescunt. De quibus scriptum est: Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuū, quid prodest ei lauatio eius?
Humilitas poenitentiu. Ex duobus in præsentiarum huiusmodi humiliatio constat, ex verecunda confessione delictorum, qua fit ut nostri cordis turpitudinem, alteri homini aperiamus obediētes voci domini, qui confessionem instituit, & præcepit in remissionem peccatorum & sic permanere in timore Domini sub obedientia & obseruantia mandatorum eius, indignissimos nos metipsum iudicantes, non solum donorum & gratiæ, verum & vitæ & salutis. Ex superbia nanque iteratio venit peccatorum, ex humilitate vero timor Domini, maiestatis & potētiae eius, comonens peccatorem poenitentem in disciplina domini perseverare. Huiusmodi ergo cor contritum & humiliatum non solum non despicit Deus verum respicit e vicino, iuxtaque ex his qui recto sunt corde & humiles spiritu saluat.

O quanta sunt quæ ad humilitatem inuitant omnem peccatorem. O quam magna. Quantum obsecro humiliari debet, qui hesternæ die erat vilissimum diaboli mancipium? Et hæc profecto fuimus, seruientes desiderijs nostris, contra domini voluntatē & sanctum eius mandatum. A quo enim quis
 supe-

A superatus est eius factus est seruus, & Paulus sacratissimus *2. Pet. c. 1. Cap. 6.*
dixit ad Romanos: An nescitis quoniā cui exhibuistis vos
seruos ad obediendū serui estis eius cui obedistis: siue pec-
cati ad mortē, siue obeditionis ad iustitiam? Cōsidera, quæ
in hac lectione sequuntur, vt sub humilitate permanear
etiam iustificatus & virtutibus fulgens. Gratias autē Deo,
quod fuistis serui peccati, iam ramen nō estis. Deo gratias
refero, non vobis, non libero arbitrio vestro, sed Deo per
quem factum est vt peccati seruitutem euaseritis. Gratias
ago quia serui fuistis, sed gratia Dei liberati estis. Notate *Nota Val-*
quibus verbis vsi sunt sancti Dei Apostoli de nostro pecca- *de.*
to differentes. Alter dixit: A quo quis superatus est, vt ostē-
deret fuisse in tentationibus bellum, adeptumq; victoriā
inimicum nostrum diabolum. Alter vero dicit: Cui vos ex-
hibuistis, docens neminem nisi sponte & consentientem
traditū sub diaboli potestate, & seruitute. Voluntate enim
peccamus non necessitate aut violentia. Iam vero cōside-
ra, o homo, quam vilis sis in oculis domini, quantūq; humi-
liari debeas sub potēti manu eius, qui diaboli seruus & mā-
cipiū fuisti, nō quidem in duello, vi, aut fortitudine supera-
tus, quod nō ita turpe, aut indecorū esset, sed propria volun-
tate sub eius imperio traditus es. Cui obsecro post tui libe-
rationē sunt reddēdæ gratiarū actiones Deo, an tibi, tuę in-
dustria, aut eius paternæ sollicitudini? Dexteræ tuæ, an bra-
chio potētię eius? Merito tuæ iustitiæ, an liberali eius mise- *Coloss. 1.*
ricordix? O miser & miserabilis da gloriā Deo, qui miseri-
cordia sua eripuit te de potestate tenebrarū, & trāstulit in
regnū filij dilectionis suæ. Humilia ergo animā tuā, quia
seruus fuisti peccati, nō in proavis & atavis tuis, sed ipsemet
ab vtero trāsgressores, & deinde millies propria volūtate.
Humiliatur homo si ex seruis parētibus nascit, qui in bello *Similitudo*
forfan magnanimiter agentes, tandē dolo, aut vi, propter
multitudinē capti sunt. Quāto magis debes humiliari corā
Deo & hominibus, q̄ seruus fuisti peccati ppria volūtate?

1. 2. 3. 4. 5. Nunc autem liberati à peccato (sequitur in lectione Apo- **C**
2. 4. 5. stoli) serui autem facti Deo, ad honorem & gloriam Dei,
 habetis fructum vestrum in sanctificatione, finem vero vi-
 tam æternam. Stipendia enim peccati mors, gratia autem
 vita æterna in Christo Iesu Domino nostro.

Rom.
Humili-
tas.

Sed attendite obsecro quo verbo usus est sanctus pro-
 pheta, cum de corde contrito & humiliato sermonem age-
 rer. Non despicias inquit. Prout mihi viderur, ad humilita-
 tem & doctrinam peccatoris, tali forma loquendi vtitur.

1. 2. 3. 4. 5.

Genes. 4.

Cum enim gratissimum & honorificum sit Deo nostro sa-
 crificium cordis contriti & humiliati, solum dixit præsen-
 ti loco: Deus non despicias, & non dixit respicias, sicut de
 muneribus Abel loquitur Moyse cum inquit: Respexit
 Deus ad Abel & ad munera eius, & ostendit visibili signo
 ignis, grata sibi esse & accepta munera eius. Non, hoc dicit
 de sacrificio cordis contriti & humiliati, sed solummodo,
 non despicias. Quia licet respiciat Deus ad cor contritum &
 humiliatum, imo & inflammet ut contritum sit (sine igne **D**
 enim diuini amoris non offertur hoc sacrificium sicut supra
 probauimus) solum indicat peccatori, se non despiciere, ut sem-
 per sub humilitate permaneat & sub timore domini. Scri-
 ptum est enim: De propitiato peccatorum noli esse sine me-
 tu, neque; adijcias peccatum super peccatum. Sufficit scire pec-
 catori poenitenti, quod Deus non despiciet sacrificium cor-
 dis eius contriti & humiliati, ut inde & humilietur & ani-
 metur ad sacrificandum domino gratiosum hoc sacrificium.

Nota.

Eccl. ca. 5.

Excellentia
sacrificij
cordis con-
triti.

Consideranti mihi profundius quam gratum & acceptum
 est in oculis domini sacrificium cordis contriti & humilia-
 ti, illud attentius inculcat mens mea, quod existentes beati
 illi martyres, qui animas suas pro lege domini Dei sui &
 gloria nomini eius tradiderunt, in medijs ignibus, quod iu-
 dicatur magnificum sacrificium & vere sic est, quasi huius
 obliti, orant, ut in anima contrita & humiliata à domino su-

Dani. c. 3.

scipiuntur. Sed ut vires præsens consideratio eundo assu-
 mat,

A mat, considerate, quod in super benedicto, magnificentissimi
 moq; sacrificio missæ eisdem omnino verbis orat sacerdos
 post oblationem panis & vini. Inclinans caput suum, in
 conspectu diuinæ maiestatis ante altare, sic orat. In spiritu
 humilitatis & in animo contrito suscipiamur domine à te,
 & sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie vt
 placeat tibi domine Deus. Vide iam ex his & considera,
 quantum sit sacrificium cordis contriti & humiliati, quod
 etiam cum sacrificio, quod in martyrio offertur, vbi pro-
 prium corpus tradit confessor Christi, & etiam in sacrifi-
 cio, vbi immolatur ipse verus Christus Deus & homo, in-
 uenitor. Quia nimirum nec martyrium, neq; ipsa Christi
 passio sacrificiumque mortis eius, sine corde contrito &
 humiliato quicquam offerentibus proderunt. Si tradidero
 corpus meum, ita vt ardeat, charitatem autem non habue-
 ro, nihil mihi prodest, testatur beatissimus Paulus. Quod
 considera in sequenti oratione missæ. Postquam enim sa-
 cerdos consecrat dominicum corpus & sanguinem, orat di-
 cens: & accepta habere, sicut accepta habere dignatus est
 munera pueri tui iusti Abel, & sacrificium patriarchæ no-
 stri Abraham, & quod tibi obtulit summus sacerdos Melchi-
 sedec. Prius orat suscipi à domino, in spiritu humilitatis, &
 in animo contrito, quia oportet prius respiciat Deus ad sa-
 cerdotem, quod ei contingit ex animo contrito, & humi-
 liato (si detur fuisse quoddam in mortali peccato) deinde ad
 munera corporis domini, vt grata sint Deo ex opere ope-
 rantis. Sic & martyrium, tunc erit gratum & honorificum
 Deo, cum ex animo contrito & humiliato orrum fuerit.

Cum tanta tamque præclara de contritione dixerimus,
 deque eius necessitate (non est locus nec tempus dispu-
 tandi de attritione quæ in sacramento fit contritio) illud
 semper est intelligendum quod semper fuit ab Ecclesia *Martyriū.*
 creditum, martyrium voluntarie pro Christo, pro fide
 eius, siue pro quacunque alia virtute sufficere sine actuali

Super Psal. 50. Homilia vigesima quarta.

pœnitentia ad salutem & regnum & sine formali odio peccatorum. Contingere enim potest, ut quis in peccato existens, rapiatur subito ad martyrium, rapiaturque in Deum dilectionis vi magna, unde non occurrat sibi delictorum memoria, hic profecto iustificabitur, & saluabitur sine formali contritione, aut actuali detestatione peccatorum & odio. Qui enim tribuit virtutem pœnitentiæ potentiam reconciliandi nos sibi Deus, ipse non minus clare, neque minus generaliter martyrio eandem prærogatiuam cōcessit.

Matt. c. 10

De pœnitentia. d. 3. ca. adhuc.

Luc. c. 12.

Cyprianus inde singularitate clericorū.

Cyprianus libr. de laudib. martyrij.

Hugo. 2. de sacra parte. 6. cap. 7.

Christus) confitebor & ego eum coram patre meo. Omne dixit, ut iustos & peccatores tantæ gloriæ participes esse intelligas. Omnis (ait Augustinus teste Gratiano) hoc est quā tuscunq̃ue, & quotiescunq̃ue peccator, & cuiuscunq̃ue ordinis, ipse se omnium, qui eum confessi fuerint, non tantum remuneratorem, sed encomistam fore pollicetur, & buccinatore eorum virtutis. Idque apud patrem suum cœlestem, & ut beatus Lucas & Marcus expresse runt & coram Angelis Dei, Nec mirum tam præclarum testimoniū reddere beatum Augustinū martyrio, quod à beatissimo Cypriano tam baptisma, quam corona vocatur, quia baptizat, & coronat, & cum baptismus nemini vnquam ex mortuis pro Christo impedimento fuit, quominus coronam martyrum obtineret, ut ex sancta Emerentiana constare potest, quæ cathecumena cum esset, suo sanguine baptizata est, neque officit quidem omisio pœnitentiæ, ita enim baptismus necessarius est ad salutem, sicut pœnitentia, neque est cur non possit habere martyrium vicem pœnitentiæ, sicut habet baptismi. Et martyrio, secundum eundem Cyprianum, totū necesse est cedat, martyrij inestimabilis gloria, infinita mensura, immaculata victoria, inestimabilis titulus, triūphus immēsus, delictorum finis, periculi terminus, dux salutis, ac domus vitæ. Nō tacebo argumētū Hugonis. Si saluus est, qui per Deū aquā suscepit, quare nō magis qui propter

A propter eum sanguinem fudit? Est enim martyrium teste Augustino, indulgentia criminū, virtutum caput occasio iustitiæ, passionis dominicæ imitatio, & ad regnum cælorum statim cum exultatione transfert, neque mors est, sed hæreditas vitæ. Sed de hoc satis, ad rem veniamus. *Augu. sermone. 49. de sanctis.*

Ad vos ergo, o pœnitentes sermo noster & oratio dirigitur. Vos quidem genus electum, regale sacerdotium, qui corda vestra super altare fidei contrita & humiliata, Domino in sacrificium suauissimi odoris, offertis. Mactate vitam gladio contritionis, accendaturque ignis diuini amoris super quem ponatur sacrificium vespertinum, & orate cum propheta. Dirigatur domine oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo, eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Obtulit magnus ille Elias zelator ardentissimus diuini honoris & gloriæ, holocaustum, & ipso orante, ignis descendit de cælo & vorauit holocaustum & ligna, & lapides, puluerem quoque & aquam, quæ erat in aquæducto lambens. Orate & vos super sacrificiū, quod Domino offertis, vsque dum ignis diuinus descendat de cælo & omnia absumat, ligna, lapides, stipulam & quicquid aliud ædificastis. Oratione offerendum est sacrificium per illud enim dirigitur & ordinatur mens nostra in Deum. Quis vnquam obtulit sacrificium Deo suo sine oratione? Oratione & lacrymis pingue fit sacrificium nostrū. Siccum quidem est holocaustum sine lacrymis, pingue & gratissimum cum illis & oratione. Non solum obtulit holocaustum Elias, verum & apprehendit sacerdotes & prophetas Baal, vsque ad quadringentos & quinquaginta & interfecit eos, & abiit & orauit. Hoc maxime necessarium vobis, o regale sacerdotium, vt interficiatis prophetas Baal, amputantes capita eorum. Vt quotquot ante vestram conuersionem & pœnitentiam, fuerunt vobis vitia & prauæ consuetudines, gladio timoris domini absindantur. Fluat licet sanguis, adsit licet magnus dolor in abi-

Sacrificiū cum lacrymis.

cienda muliercula meretrice, & restitutione famæ, & honoris, vel pecuniarum, nulli tamen horum parcendum.

*Nota Val-
de.*

Apprehendite omnes prophetas Baal, dixit Elias, neque vnus effugiat. Quod si vnus remanserit, ipse solus auertet populum Domini, ab eius cultu & adoratione. Omnes apprehendit, omnes interfecit. Manus valida, constansque animus, ardens feruor & desiderium salutis requiritur ad tantorum apprehensionem. Elias aliorum vsus est adiutorio, sed ipse interfecit eos. Quia licet sacerdotum & magistrorum vtriusque consilio, tu tamen iugulare debes omnes prophetas Baal. Omnes quidem. Vnum solum vitium si in sinu tuo latuerit, plures generationes viperarum & aspidum non post longum reperiēs. Interfectis prophetis Baal, orat multoties Elias ad Dominum Deum suum, vt pluat super terram, quæ diu sterilis permanserat. Propter peccata enim illorum clauserat Deus cælum, vsq; ad annos tres, & menses sex. Sterilisque permanserat terra, non iumentis, neque hominibus producens frumentum & cibum, & illo orante, Ecce cœli contenebrati sunt, & nubes & ventus & facta est pluuia grandis. Hæc omnia contingent vobis, o felices & ter quaterque beati poenitentes, quorum corda & viscera, heu quam sterilia & sine fructu bonorum operum vsque ad diem hanc permanserunt. Dominus dabit benignitatem & terra dabit fructum suum, non vnum

Ad Galat. tantum, sed multiplicem, & vberimum. Fructus enim spica. s. lege ritus est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, boni-
*ibi Hiero-*tas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continen-
nymum. tia castitas. Qualis erat fructus carnis vestræ ante hanc sa-
Fructus lutarem & voluntariam pluuiam? Ille certè qui ab eodem
carnis. Paulo describitur paulo antea. Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, beneficia, inimicitia, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, seclæ, inuidia, homicidia, ebrietates, comestiones, & his similia, quæ prædico vobis,

A vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt regnum Dei non consequentur. Ecce quam eleganter describit beatissimus Apostolus paradisum voluptatis manu Dei confitum, intra cordis nostri secretum de quo verè dicitur: Deliciæ meæ esse cum filiis hominum. Primo omnium lignum vitæ plantat in medio cordis, de quo dixit, & verè dixit Paulus. Fructus autem spiritus est charitas, iam sequitur gaudium inæstimabile, mens enim secunda, quasi iuge conuiuium & sic de alijs. Hic tibi mandatur, ò homo vt operam impendas, & custodias illum, sicut & primo parenti. *Genes.* Vide iam campum spinarum & tribulorum carnis tuæ, ante pœnitentiam & conuersionem tuam. Manifesta autem sunt opera carnis, &c.

B Sed tunc maxime ira & furore in Eliam succensa est Iezabel cum prophetas Baal interfecit & iurauit per Deos suos ponere animam Eliæ, sicut vnum ex prophetis Baal. Sed & timuit Elias, & fugit à facie Iezabel. Sic contingit viris pœnitentibus, qui cordis contriti & humiliati Domino obtulerunt sacrificium & recesserunt ob omnibus peccatis. Tunc maxime sæuiet hostis noster diabolus & Sata- *Diabolus* nas, tunc maxime armabit & incitabit contra nos mūdum, *quādo plus* & inimicam carnem nostram, minasque adiunget mortis *sæuit &* & multiplicis doloris. Propter hoc scribebat Tertulianus. *accēditur.* Peruicacissimus hostis ille nunquam malitiæ suæ otium *Tertul. li.* facit. Atqui tunc maximè sæuit, cum hominem plenè sen- *de pœnitē-* tit liberatum, tunc plurimum accenditur dum extingui- *tia.* tur. Doleat necesse est, & ingemiscat, venia peccatorum permissa, tot in homine mortis opera diruta, tot titulos damnationis retro suæ erasos, dolet quod ipsum & Angelos eius Christi seruus ille peccator iudicaturus est. Itaque obseruat, oppugnat, obsidet, si qua possit, aut oculos concupiscentia carnali ferire, aut animum illecebris secularibus irretire, aut fidem terrenæ potestatis formidine euertere, aut à via certa peruersis traditionibus detorquere, non

scandalis, non tentationibus deficit. De quo multa in superioribus cum beato Cypriano. Hic fuga necessaria est cum Elia in montem, & desertum, vt in amaritudine animæ orantes, refectionem ab Angelo de cælo allatam recipiamus, cuius fortitudine conuolare possimus, vsque ad montem Dei Horeb. In hoc monte iam vider dominum Elias,

Hier. 48. & cum illo familiariter loquitur. Hæc omnia vobis spiri-

1. Petri. 2. tualiter contingent, post magnum sacrificium cordis contriti & humiliari, fugientibus de medio Babylonis, fugientibusq; quæ in mundo est concupiscentiæ corruptionem, & peruenietis ad vsque diuinæ naturæ consortium per dominum nostrum Ie-

sum Christum, qui cum patre & Spiritu sancto regnat Deus.

Amen.

SUPER

ASUPERPSALMV M QVIN-
quagesimum. Homilia vigesimaquinta.

Benigne fac domine in bona voluntate tua Sion:
vt ædificentur muri Hierusalem.

ARGVMENTVM.

*Q*UOD secundum sacrorum patrum expositiones
de Hierusalem & Sion, quæ adhuc in terris agit
debeat interpretari præsens versiculus, & quod
inter sanctorum suspiria, sacraſq; orationes prin-
cipem locum teneat præsens oratio sancti Dauid, ex multis alijs
locis comprobatur, & quantus fructus & abundantie donorum
rogantibus pro Hierusalem, pro eius pace, pro murorum constru-
ctione, proveniat, de qua pace vniuersa scriptura docet, quod ex
benignitate, & misericordia Dei fiat, vnde ad humilitatem in-
uitamur. Inter hæc, multæ scripturæ ad longum interpretantur,

Biam de pace cum Deo disputatur ex scripturis Apostoli Pauli,
& de insania nostri pectoris, qui cum omnipotente pacem, etiã
rogati, non componimus. Vbi de legatione domini Iesu pro hac
pace agitur & de magno eius bono, & fructu, & quod Salo-
mon vtrũq; decãtauit, & benignitatẽ Dei, & murorum & tur-
rium altitudinẽ, docens etiã verã humilitatẽ. Deinde de pace cũ
hominibus & de præconijs eius, & qualiter in omnibus reperia-
tur, describitur cũ beato Augustino. Vltimo tãdẽ loco de neces-
sitate cõtẽplationis, ad despiciedas delicias nostrorum sensuum, & ad
ædificationẽ murorum Hierusalẽ, vbi historia, quæ secũdo libro
Esdræ habetur spiritualiter iuxta præsentẽ materiã describitur.
Benignẽ fac domine in bona voluntate tua Sion:
vt ædificentur muri Hierusalem.

VSq; huc, sacri & spiritualis viri extenditur affectus, san-
ctumque desiderium, omniumq; verẽ pœnitentium
Dominum super omnia diligentium, vt scilicet sanctæ ma-
tri Ecclesiæ murum firmissimum cupiat magnis desiderijs,
sum-

*Desideriũ
viri spiri-
tualis.*

Super Psal. 50. Homilia vigesima quinta.

summisque votis, & pro exauditione, humilem & deuotā orationem offerat. In hunc modum, interpretatur præsen-

Ambr. A- tem locū beatus Ambrosius. *pol. David* catum suum confitens, de Sion, & Hierusalem psallit di-
cap. Vlti- cens. Benignè fac domine in bona voluntate tua Sion, vt
mo. ædificentur muri Hierusalem, nisi quia accelerare ei pla-

cet Ecclesiæ congregationem, per vocationem gentium, quæ non ancillæ filij, sed liberæ Hierusalem illius, quæ in cælo est, fidei suæ profapiam toto orbe diffunderet, & spi-

Muri Hie assertionem: Muri itaq; Hierusalem, fidei propugnacula, di-
rusalem. sputationum munimenta, virtutū culmina sunt. Muri Hie-
rusalem Ecclesiarum conuētus sunt, toto orbe fundati. Ec-

Canti. c. 8. clesia enim dicit: Ego murus & vbera mea turris. Et bene
muri Hierusalem Ecclesiarum conuenticula sunt, quoniā
quisquis bona fide, atq; opere, ingreditur Ecclesiam, fit su-
pernx illius ciuis, & incola ciuitatis, quæ descendit de cæ-
lo. Hos muros lapidum ædificat structura viuorum. Vidēs **D**

Nota. igitur Hierusalem veram & Sion dixit: Cum direxeris in
bona voluntate tua Hierusalem & Sion: tunc acceptabis sa-
crificium iustitiæ. Hoc est sacrificiū corporis Christi. Hęc
beatus Ambrosius. In qua sententia apertissime videris san-
ctum doctorem ad Hierusalem matrem nostram, sanctam
Ecclesiam Apostolicā & ad sacrificium corporis Christi,
quod quotidie in ea offertur, referre prophetæ sermonē.

Augusti- Quā sententiā in sequētib; vtraq; amplectemur manu. Vi-
mus. deamus quid de hac re sentiat beatus pater Augustinus. Hi
etiā erūt nræ lectionis & scripturæ inexpugnabiles muri.
Benigne fac dñe in bona volūtate tua Siō. Huic Sion bene-
fac. Quid est Sion? Ciuitas sancta. Quæ est ciuitas sancta?
Quæ abscondi nō pōt supra montē constituta. Siō in specula-
tione, quia aliquid spectat, quod sperat. Interpretatur enim

Sion & Sion speculatio, & Hierusalem visio pacis. Agnoscitis er-
Hierusalē. go vos in Sion & Hierusalem, si certe spectatis spem fu-
turam,

- A** ruram, & pacem habetis cum Deo; In bona voluntate tua Non enim sibi tribuit aliqua merita sua, tu cum illa benigne fac, ut ædificentur muri Hierusalem. Munimenta construuntur immortalitatis nostræ in fide, spe, & charitate. Vides quomodo ad præsentis Ecclesiæ propagationē per vniuersum mundum refert etiam beatus Augustinus sententiam prophetæ? Cætera quæ ibidem scribuntur nō tradam obliuioni. Similiter & beatus Hieronymus breuissima oratione vsus est, secundum hanc superiorem interpretationem. *Hieronymus.*
- Ut ædificentur muri Hierusalem. Munitiones fidei, charitatisque illius quas in Ecclesia posui in te collocaui. Nec ab hac sententiā discedit beatus Gregorius. Quod si sub velamine literæ placet hunc sensum latere, & quod primo, licet non principaliter, respexit sanctus David ad illam Palæstinæ Hierusalem, cui murum & templum exoptabat, non tibi contradicam, & facile huic sententiæ subscribam. Non enim erant ædificati muri illius, nec templum in honorem Dei altissimi erectum, sicut apertè testatur tertius liber regum. Confirmatum est igitur regnum in manu Salomonis, & affinitate coniunctus est Pharaoni Regi Aegypti. Accepit namque filiam eius, & adduxit in ciuitatem David, donec compleret ædificans domum suam & domum domini, & murum Hierusalem per circuitū. Sub hoc proposito ac desiderio murandæ ciuitatis materialis Hierusalem, coelesti igne ardebat, desiderans spiritualis Hierusalem sanctæ matris Ecclesiæ ædificium. *Gregorius*
- B** in honorem Dei altissimi erectum, sicut apertè testatur tertius liber regum. Confirmatum est igitur regnum in manu Salomonis, & affinitate coniunctus est Pharaoni Regi Aegypti. Accepit namque filiam eius, & adduxit in ciuitatem David, donec compleret ædificans domum suam & domum domini, & murum Hierusalem per circuitū. Sub hoc proposito ac desiderio murandæ ciuitatis materialis Hierusalem, coelesti igne ardebat, desiderans spiritualis Hierusalem sanctæ matris Ecclesiæ ædificium. *Cap. 3.*
- Quod inde euidenter comprobatur (ut mea fert sententiā) quod cum in superioribus de reprobatione legalium, & sacrificiorum prophetaret, propter eorum inutilitatem & inopiam iustitiæ & sanctificationis, sicut suo loco exposuimus, nunc qui de sacrificiis illa, & holocausta, & oblationes, sacrificia iustitiæ vocari non possunt. Nullum enim illorum sacrificium iustitiæ vocari potuit, imò ne holocaustum quod itum in Dei honorem cedebat, igne consumptum, Hoc argumen-
- Nota.*
- Sacrificiū iustitiæ.*

Super Psal. 50. Homilia vigesima quinta.

Cap. 7.

gumentum ad longum pertractat beatissimus Paulus Apostolus in Epistola ad Hebræos, cuius solam vnam sententiã ad confirmationem eorum, quæ diximus, proponam. De sacerdotio antiquæ legis sermonem agens, deque eius cessatione, sic inquit: Manifestum est si secundum similitudinem Melchisedec exurgat alius sacerdos, quia non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vitæ insolubilis. Contestatur enim quoniam tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec. Reprobatio quidem sit præcedentis mandati propter infirmitatem eius & inutilitatem, nihil enim ad perfectum adduxit lex, tantum abest ut sacrificium iustitiæ vocetur sacrificiũ Aaron, nisi iustitiam legalem velis intelligere, quod hoc loco mihi non probatur. Sanctæ ergo matris Ecclesiæ ex gentibus congregandæ per orbem vniuersum, intra murum fidei firmissimum & confessionis nominis Iesu Christi, domini nostri, aduersus quam nec portæ infernorum præualere possunt, roat David, ut ædificentur muri principaliter quidẽ, **D** licet ad suam illam Hierusalem, per Salomonem ædificandam sublimandamque primo respiceret. Ad hanc Ecclesiam in bona voluntate Dei nostri, non ex meritis, aut ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, vocati sumus, sed non absque mysterio Sion & Hierusalem, appellatur. Ad pacem nanque, & contemplationem, vocauit hos Deus, ad pacem scilicet, cum ipso, ad pacem cum hominibus. De his tribus, scilicet, de liberali misericordia Dei in vocatione gentiũ, de pace nostri pectoris cū Deo & cū hominibus, in sequentibus agendũ est, sed in primis mentẽ prophetæ aperiemus. Pro paruitate mei ingenij inter omnia sanctorum suspiria, & sacras orationes, non obscuro, aut vili loco iacer, imò principatum tenere iudico, ardẽs eorum desideriũ, vigilq; sollicitudo, pro stabilitate, pro dilatatione, pro filiorũ multitudinem sanctæ matris Ecclesiæ, ut ædificentur muri Hierusalem, qui nimirũ sunt fidei propugnacula, disputationũ muni-

- A** munimenta, virtutū culmina & fidelium conuentus, toto orbefundati. Quibus orationibus sacrisq; desiderijs, si etiam manus adiutrices addiderint in Euangelij prædicatione & sacramentorum administratione: Hoc nimirum germen est, & generatio veræ dilectionis Dei, & proximi. Iam ardet mens verorum pœnitentium cœlesti igne inflammata, ardet inquam velut facula, lucem & ardorem fidei & cognitionis omnibus impartiri desiderans. O quale erat hoc desiderium quamq; familiare nostro Dauidi. Præcipuum erat inter omnia eius exercitia. Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes orabat. Quare o beatissime propheta? Terra dedit fructū suū. Quæ (obsecro) terra dedit fructū suū? propter quē Deo fidei & laudis debeat a cunctis populis confessio? Illa de qua paulò antea dixi. Etenim dominus dabit benignitatem: & terra nostra dabit fructum. Benignitatem audis, in bona voluntate tua benigne fac Sion. Quæ obsecro terra dedit fructum suum?
- B** Illa de qua scriptum est: Et ascēdet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti, vel inuia, sicut transfolit Syinnacus, quod (si bene memini) probat & magnificat beatissimus pater noster Ille fonsus. Considerans ergo sacer propheta David magnum mysterium incarnationis, qua factum est propter summam Dei, nostri benignitatē, ut terra sine via hominis, integerrima inquam sacratissimaq; virgo Maria nostra domina fructum suū daret, suūq; vocatur, quia substantialis matri filius secundum humanitatem, sicut & patri, secundum diuinitatem est. Considerans ergo hoc magnum redēptionis nostræ opus vocat Dauid omnes gentes ad confessiones laudis & fidei, ad adorationem huius benedicti fructus vētris generosi & virginallis, sicut & alio loco scribitur: Laudate dominū omnes gentes & magnificate eū omnes populi. Quē locū de gentium vocatione & fide interpretatur sacratissimus Paulus. ac nimis familiare hoc fuit illi per multos psalmos.

Super Psal. 50. Homilia vigesima quinta. 2

Passim namq; reperitur hoc sacrum exercitium apud hunc C
prophetam. Duo simul involuens, quæ placido vultu se am
plectuntur, veram, scilicet, proximi dilectionem & Dei
noritiam apud omnes & fidem. Nec humile aut minus glo
Exercitiū. riosum iudices huiusmodi exercitiū, sed annuera illud
inter fructus vberes spiritus & inter præclara sacrorum ho
minum gesta & sacra desideria. Audi dominum & saluato
rem Iesum cum ad consummationem redemptionis opus
Ioan. c. 12. perducebat. Audi illum ad patrem orantem: Pater clarifi
caui nomen tuum: ego te clarificaui super terram & mani
festavi nomen tuum hominibus. Dignum quidē opus tati
Coloss. c. 2. filij, qui à beatissimo Paulo dilectionis filius appellatur. Di
gnū opus amoris, glorificatio diligens amantis. Hoc ve
re desiderat qui pro Sion & Hierusalē orat, vt in bona Dei
voluntate benefaciat ei spiritus eius, vt ædificentur muri
eius, vt nullus inimico sæuienti aditus pateat: circuit enim
omnem murum quærens ingressum ad feriendum & per
dendum dominicas oves. Felix qui tanti negotij iāq; Deo D
gratiæ adest sollicitudo hæc, vt interpretéc & gemitus, hoc
præcipue oréc & desideret, nulliq; labori parcat, quin do
ctrina & exemplo huius Hierusalem muri ædificentur.
Sanctimo Vobis, o sacrae virgines, o charissimæ æterni regis spon
niales. sæ, vobis hoc desiderium demandatur: vestra est hæc soli
citus & vigilans cura, orate dominū vt in bona volunta
te sua benefaciat Sion & Hierusalem, vt vsq; ad cælū ædifi
centur muri eius per vniuersum orbem. Vestrū est in me
dia noctis silentio & sub galli cantu gloriam & honorem
cœlestis sponsi desiderare, & quasi lingua corporis vocare
omnes gentes ad cōfessionem nominis eius cum Danide,
& rogare dominū vt in misericordia eius voluntate, eas addu
cat intra sinum sanctæ matris Ecclesiæ. Vocate omnes gen
tes in spiritu enarrate illis, ac si corā vobis, opera Domini,
qui terribilis fuit in consilijs super hominum salute. Narra
te, ac veri prædicatores, opera redemptionis eorum, in qui
bus

Abus magnificus in sanctitate de multis miserationibus & magnis, comprobatur dominus & Deus noster. Sicque cum oratione sacri desiderij veram dilectionē Dei & proximi coniungetis: in quo gratum domino exhibebitis obsequium. Hæc duo alibi coniungit sanctus propheta dicens: Rogate quæ ad pacem sunt Hierusalem: & abundantia diligentibus te. Hæc est vera dilectio. Hierusalem matris nostræ oratio, vt in bona sua voluntate beneficiat ei dominus Deus noster. Orātibz autem pro hac pace de qua statim dicemus, promittitur abundantia indeterminata sicut in superioribus de sacrificio cordis contriti dicebat Dauid: sacrificium Deo spiritus contribulatus. In eundem modum præsentī loco, & abundantia (inquit) diligentibus te. Qualis abundantia? Primo quidem dulcedinis spiritalis, quæ omne delectamentum carnis superat. Torrente voluptatis cœlestis potantur, qui sub tali exercitio inveniuntur. Hic vero cordis iubilatio inuenitur: de qua scriptum est: Beatus populus qui scit iubilationem. Hic etiam verus ignis diuini amoris & proximi acceditur, de quo scriptum est: Cor meum concaluit intra me: & in meditatione mea exardescet ignis, & quid dicam, qualiterue explicabo vestrum gaudium, o beatæ sponsæ Christi? Rogate cum Dauide quæ ad pacem sunt Hierusalem & abundantia gratiæ & donorum spiritualium vobis cōtinget. Quod statim adimpleuit dicens: Fiat pax in virtute tua: & abundantia in turribz tuis, & hoc loco: Benigne fac dñe in bona voluntate tua Sion, vt ædificentur muri Hierusalem.

Vniuersa quippe scriptura à principio eius vsq; ad finē semper docuit bonam hanc Dei nostri voluntatem, de qua sanctus propheta canit: Benigne fac domine in bona voluntate tua Sion, qua factum est, vt vocationem Gentium ore omnium prophetarum prænunciaret, propter semet ipsumque perficeret: non propter nos aut opera nostra. Quod verbum Dauidis, Benigne fac in bona voluntate

Super Psal. 50. Homilia vigesima quinta.

Cap. 3.

tua, aperte est interpretatus beatus Paulus Apostolus in ea **C**
epistola quam ad Titum scripsit in hæc verba: Admone
illos principibus & potestatibus subditos esse, dicto obe-
dire, ad omne opus bonum paratos esse, neminem blas-
phemare, non litigiosos esse, sed modestos, omnem
ostendentes, mansuetudinem ad omnes homines. Iam
videte quam verè dictum est quod in bona voluntate
sua non ex meritis nostris vocauit nos Deus. Eramus &
nos insipientes, increduli, errantes, seruientes desiderijs
& voluptatibus varijs, in malitia & in inuidia agentes,
odibiles, odientes inuicem. Quale inter tot tamq; imma-
nia flagitia, præter idololatriam, quæ hoc loco tacetur, re-
periri potest meritum nostrum? Imo inter magnas & mul-
tas ignis & mortis obligationes, resplendet diuina bonitas,
prout statim sequitur in lectione apostoli. Cum autem be-
nignitas & humanitas apparuit saluatoris nostri Dei non
ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam
misericordiam saluos nos fecit, per lauacrum regenera-
tionis spiritus sancti, quem infundit in nos abunde, per Ie-
sum Christum saluatorem nostrum: vt iustificati gratia ip-
sius, heredes simus ipsius secundum spem vitæ æternæ. Benig-
ne fac dixit Dauid, Paulus vero: Cum apparuit benignitas.

Humilitas

Quod nomen, à verbo, illo descendit. Maxime hoc argu-
mentum, quod per vniuersam scripturam explanatum
ac disseminatum est, ad humilitatem conducit. Scire cer-
tissime in bona Dei voluntate & benignitate voca-
tos nos esse, siue ad fidem, cum gentes essemus, siue ad
gratiam per pœnitentiam. Multum meditatio hæc emo-
lumentum & fructus spiritualibus & pœnitentibus addu-
cit. Certissime sciat omnis domus Israel, quæ est secun-
dum promissionem, attentissimeque meditetur omnis ius-
tus, quod vocatus est siue ad fidem, siue ad gratiam, se-
cundum liberalem Dei nostri misericordiam: non ex
operibus iustitiæ. Sciatque omnis iustus quantumuis ius-
tus

Astus & perseverans, ad spem gloriæ vocatum, non ad gloriam. Regeneravit nos in spem vitæ æternæ inquit Apostolus, non in vitam æternam. Quam spem & vocationem docet sacratissimus Petrus debere nos certam facere per bona opera: Satagite ut per opera bona certam faciatis vestram electionem & vocationem. De quibus operibus antea præmiserat dicens: Vos autem curam omnem subinferentes, ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem. Hæc autem si vobiscum adsint & superent, non vacuos nec sine fructu vos constituent in domini nostri cognitione. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus, in æternum regnum domini nostri & saluatoris Iesu Christi. De qua spe superius dicebat beatus Augustinus exponens hunc locum: Ag-

Bnosceitis vos in Sion & Hierusalem, si certi expectatis spem futuram & pacem habetis cum Deo: Quod verbum expendendum iudico. Non dixit, certam habere vestram spem; vocationem & electionem, sed certam facite. Qui domum facit non eam habet, sed adhuc facit, Facere est totius vitæ iusti decursus, non habere, unde certam facit usque ad ultimum vitam, ædificans aliquando, aliquando vero collapsa reparans, facitque certam suam electionem illis octo operibus, quæ enumerat beatissimus apostolus non tamen habet certam, habet fiduciam, quæ voluntatis est, non certitudinem quæ est intellectus. Certus enim à cerno etymologiam trahit, & certitudo firmitas quædam est, qua virtus cognitiva perinde suo cognoscibili adhæret, ac si illud coram cerneret: quod autem falsum est neque scibile est, neque dici potest aliqua ratione videri. Unde & certa nobis non dicimus, nisi quæ vera sunt, aut vera esse firmiter & indubitanter credimus, nec quispiam vel se, vel alterum, certus eius rei dicit, quæ falsa est.

Super Psal. 50. Homilia vigesimaquinta.

Cum ergo doceat beatissimus apostolus debere nos facere certam nostram electionem, apertissimè dicit, facere, non habere. Qui enim facit vestem, nondum habet illam, qui se facit certum, nondum est certus, nec habet certitudinem, neq; certitudine fidei, cui non potest subesse falsum creditur se esse electum. Facit quotidie iustus timoratus certam ex bonis operibus suam electionem, acquireretq; hanc certitudinem euidentem cum concessum ei fuerit introire in æternum regnum Dei, & dñi nostri Iesu Christi vel si contigerit ex reuelatione hanc certitudinē habere. Denegataq; est certitudo hæc electionis aut gratiæ viris iustis in magnam eorum vilitatem, sicut eleganter pertractat

Greg. lib. 9. moral. cap. 17. beatus Gregorius: si scimus nos gratiā habere, superbimus, Vix cauent viri spirituales superbiam, & vanam gloriam, si probabile sit se inuenisse gratiam apud aliquem regem, veleximium prælatum, & cauebunt cerdones & sartores superbiam & inanem gloriam, habentes certitudinem fidei de sua iustificatione apud deum & adoptione in filios Dei & hæredes regni cælorum? Multas alias rationes ad

Incertitudo prædestinationis & gratiæ. inuenerunt patres, quibus comprobarunt hanc incertitudinem prædestinationis & gratiæ præsentis, expedire nobis, multumq; conducere. Sed de hoc satis. Confirmauimus enim cōsiderationem, quam priori loco differendam proposuimus, nimirum ad nostram vilitatem spectare, quod in bona Dei voluntate ac maxime liberali, vocati simus & iustificati, & quod ipsa Dei electio aut iustificatio nos lateat in præsentiarum. De re hac docens Apostolus Paulus sic inquit. Omnes peccauerunt & egent gloria Dei. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu. Vbi vide apertis oculis, aduerbium illud gratis, ad nos nostraq; opera respicere, non ad Christum qui emit nos pretio magno, scilicet, sanguine suo. Ut autem sublimem spem tuæ iustificationis inspicias, expende alterum verbum Apostoli, sicut & illud aduerbium, gratis, ad tuam

A tuam humilitatem considerasti. Dicit apostolus: Egent gloria Dei, id est, quod Deus glorificetur in nostra iustificatione, & remissione peccatorum. Ad eius enim gloriam spectat impij iustificatio, sicut scriptum est: Exaltabitur dñs parcens vobis. Quod si ad Dei gloriā spectat, modis omnibus fiet. Verbum est Chrysostomi si bene memini. Sic docebat Oseas propheta, imò dñs per os eius: sanabo cōtritiones eorum, & diligam eos spontanee, quia auersus est furor meus ab eis. Quod autē de hac virtute cōtritionis sermo prophetæ debeat intelligi, & ante illū Dauid in psalmo, *Qui sanat cōtritos corde: & alligat cōtritiones eorū.* Oseas dicit diligere nos Deū spōtanee. Dauid vero, ædificare muros Hierusalem in bona sua voluntate, de quibus dicebat beatus Augustinus: Munimēta cōstruuntur immortalitatis nostræ, in fide spe & charitate. Dona ergo cor tuum huic magnæ reginæ, humilitati inquam, vt acceptam gratiam tuearis ab superbia, cuius tentatio periculosissimum bellum est. cuius superatio, miserabilis captiuitas, & omniū diuitiarum expoliatio, lethale vulnus viscerū, aquilonaris ventus, à quo omne malum originem trahit. Radix enim omniū malorum superbia. Hanc cœlestis medicus Dauid curare desiderans, inquit: Benigne fac in bona volūtate tua Sion, vt ædificentur muri Hierusalem. Super quod dicebat beatus Augustinus: Non enim sibi tribuit aliqua merita sua, tu cum illa benigne fac. Iam considera quā congruenter post humilitatis doctrinā pacem & contēplationem doceat sacer propheta, maxime enim hæc duo humilibus congruunt. Individuus comes humilitatis, pax cū Deo & cū hominibus, coronaq; eius contemplatio est, vnde illuminat: Myſteria nanq; sua dñs Iesus paruulis, id est, humilibus reuelat. Docet ergo pacem post pœnitētiā cū Deo & hominibus. Docet & contēplationem, cum sanctā matrem Ecclesiā, Sion & Hierusalem appellat. Sion enim speculationē significat, quia aliquid speculatur, quod sperat, interpretatur enim Siō speculatio,

Rom. 5.

Esa. c. 30.

Cap. 14.

Psol. 146.

Superbia.

*Pax & cōtemplatio
quibus con
gruit.*

Matt. 7.

Sion.

& Hierusalem, visio pacis. Cum ergo dicit propheta: **B**e nigne fac dñe in bona volūtatē tuā Sio, vt ædificetur muri Hierusalem, vtrunq; docet conuenire sanctę matri Eccle się, & filijs eius, speculationem, scilicet, & pacem.

Pax:

Pax eorū est, quę ad alterum respiciunt, sicut iustitia & charitas iustitia reddit vnicuiq; quod suum est. Charitas di ligere facit Deum & proximum, sic & pax. De vtroq; ser monē agit beatissimus apostolus in epistola ad Romanos

Cap. 5. 13.

Primo de ea pace quę est ad Deum. Iustificati ex fide, pa cem habeamus ad Deum, per dñm nostrū Iesum Christū.

Quasi manifeste diceret, vt omnia concatenata sint ac diri gente spiritu, directissime currat oratio: Quandoquidem multis argumētis hactenus probatū est, nō ex operibus le gis, neq; ex viribus liberi arbitrij, sed ex fide iustificari ho minem, nos ita iustificati, habeamus pacē ad Deum, quam

quidē non habebitis dū inuicem arrogatis falsam iustifica tionē, filij per legem, alij per vires liberi arbitrij. Quasi di cat: Hęc dissensio contra Deum est, qua de meritis vestris

D

gloriamini, quasi per vosmetipsos iustificati. Sed iustifica tio, quę ex fide est, pacē cum Deo facit, quia inimicas prę sumptiones humanorum meritorum expellit, & animum Deo humiliter subijcit, dū se sola gratia saluari cognoscit.

Eph. 2.

Ex fide viuā sumus iustificati, & tamē gratis, quia ipsa fides donū Dei est, non ex nobis, ne quis gloriētur. Et cū fides im petrāt iustificationē, aut gratiā Dei, non aliquod meritum

pręcedit humanū, sed ipsa gratia meretur augeri, vt aucta, mereatur perfici, comitante, non ducente, pedisequa, non pręuia voluntate. Ita ergo iustificati pacem habeamus ad

Dñm iam de cetero, quia recōciliati sumus ei per mediato rem Iesum dñm nostrum. Ex benignitate ergo & humani tate saluatoris nostri Dei, ex bonā eius voluntate, non ex meritis nostris bonum omne gratiæ iustificantis contin git Sion, vt muri eius ædificentur. Qui dum supra verā hu militatē construuntur, inexpugnabilis redditur. Et sic, vt sa

piens

A Piens architectus fundamētum ponit dans gloriam Deo & gratiæ eius, qui benigne condonauit nobis antiqua delicta nostra, & eripuit de potestate tenebrarum harū, & transtulit in regnū filij dilectionis suæ. Erasmus enim ab vtero natiuitatis nostræ tenebræ nunc autem lux in domino, & qui eramus lōgè propter peccata nostra, gratia Dei facti sumus prope, & membra corporis eius, quod est Ecclesia, pro qua semetipsum tradidit, vt exhiberet ipse sibi sponsam gloriosam, non habentem maculam neq; rugam, quæ prius lip pa oculis erat, iā verò, oculi eius columbarū sunt, præter id q̄ intrinsecus later. Huic ergo diuinæ gratiæ ascribe ò homo quicquid boni in te est, fontemq; sapientiæ & redēptionis recognosce dominum Deū, vt humilieris sub potēti manu eius, factus obediens præceptis & mandatis eius: vt te exaltet in tempore visitationis. Deus enim humilibus dat gratiam, & resistit superbis, & respicit humilia in cēlo & in terra. Vides quā recta via ab humilitate deuenitur ad pacem cum Deo? Hæc est via ambulate per eam, & inuenietis refrigerium animabus vestris.

Vnum est quod supra cunctas hominum insanias ac deliramenta, mentem meā in admirationē rapit, vnde magno ardentiq; supplicio dignos nos iudico, quod cū simus puluis & cinis, aduersus omnipotentē bellum gerere nō formidamus. Pacē rogat etiā princeps magnus, tributa offert potenti regi, vt manuseius effugiat, vincula & carceres, deniq; & mortē. Et qui sibi similē reformidat, qui rebus nō secūdis sub eius potestate alio tēpore poterit deuenire, nō veretur Deū omnipotentē, per singulos dies, imo & per singula vitæ suæ momenta, ad iram & inimicitiam & ad singulare certamen vocare. O cæca hominum stultitia, Opericulosa temeritas. Recogita, ò homo quis sis, quam imbecillis, quam infirmus, quam verè nihil, vt aduersus tantum dominum velis bellum gerere. Hic est qui infremitu furoris sui conculcat terram, & in furore suo obstupe sunt

Psal. 94. terræ potentes, reges & principes eius. Hic est qui in manu sua habet omnes fines terræ. Aduersus ergo omnipotentem non vereris bellum gerere? nec pacem cum illo, etiā rogatus componis, etiā si legatos omni honore & reuerētia dignos ad te mittat. Dices forsan mihi. Quando legationē mihi sit ad me dñs, & qui legati eius? Audi Paulum huius legationis præconem, & ministrum. Omnia ex Deo, qui nos recōciliavit sibi per Christum, & dedit nobis ministerium recōciliationis. Quoniā quidem Deus erat in Christo, mundum sibi reconcilians, non reputans illis delicta ipsorū, & posuit in nobis verbum recōciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquā Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, recōciliamini Deo. Vides legationē?

Legatio Consideras legatū? Attende & considera quis sit qui mittit illū. Sed & nota, quam multa in hac sententia inuoluuntur. *Dei ad pec*

catores. Primo Dei nostri omnipotentia, qui per verbū suum cuncta de nihilo creauit. Omnia (inquit apostolus) ex Deo, ergo & tu ex Deo, qui & portat te verbo virtutis suæ. Secūdo

Heb. 1. summā & infinitā ac liberalem clementiā & misericordiā eius intueri, qui non reputans delicta nostra, filiū charissimū tradidit, ut seruos impios redimeret. Qui nos recōciliavit sibi per Christum inquit. Tercio cōsidera q̄ in Christo fuit opus recōciliationis, in apostolis & sanctis prædicatoribus posuit ministerium & verbum recōciliationis, dum fidē in Deū & poenitentiā docent populos. Iā vltimo loco intētum nostrū proponā ante oculos mētis vr̄æ. Hic Deus magnus & omnipotēs, nō reputās delicta nostra nobis, qui propter nimiam charitatem suā recōciliavit nos sibi per Christum saluatorē nostrū, exhortatur apostoles & prædicatores suos, ut nomine Christi rogationē apud vos faciāt. Et verbum, rogationis & legationis hoc est: Obsecramus pro Christo, recōciliamini Deo. O magnū pietatis opus, o magna Dei nr̄i clemētia & bonitas erga nos. Perfundatur verecūdia facies nostra, feriaturq; hac sagitta ardēris chari-

tatis

Atatis cor nostrū. Christus obsecrat per apostolorū ora vsq;
 ad hāc diem, obsecrat vos ò peccatores recōciliamini Deo.
 Etiā post multa suspiria, etiā post fluēta lacrymarum ab eo
 exaudiri opus esset clemētiæ & misericordiæ, sicut supra
 cū Oseā interpretaremur, docebamus. Et quāto magis exi-
 stimari debet, q̄ Deus ipse legationē & rogationē reconci-
 liationis mittit ad vos? Verē lapideū & adamātinū redditū
 est cor nostrū, siquidē sub tātō amoris & charitatis pōdere
 non emollitur, nec ad ignē dilectionis talis liquefit. Iustifi-
 cati igitur ex fide, pacē habeamus ad Deū, obsecramus re-
 conciliamini Deo, gratiæ eius tribuentes vestrā salutē, nō
 vestrīs viribus aut libero arbitrio. Infirma enim hæc sunt,
 & plena vulneribus, vt ad tātum fastigiū conscendere pos-
 sint, quale est nostra iustificatio. Habeamus, ergo pacē ad
 Deum, siquidē filij sumus Hierusalem, obediētes eius man-
 datis, subijcientes nosmetipsos & nostrā sub eius potestate
 nec inueniamur rebelles & duræ ceruicis in conspectu eius.
Bsicut Pharaō ille impiissimus, cui dñs post multa flagella,
 quibus domare ceruicē eius curabat, dicebat per Moysen
 & Aarō, vsq; quō nō vis subijci mihi? Qui obduratus, etiā
 post multa flagella, etiā visis mirabilibus & portētis & pro-
 digijs multis, demersus est cū exercitu suo in mare Rubrū.
 Non sic humilis nosterq; magister Dauid, qui sibimetipsi
 dicebat: Nōne Deo subiecta erit anima mea (Ab ipso enim
 salutare meum. Nam & ipse Deus meus. Quid germanius,
 quid ve propinquius rationali nostræ naturę, quā Deo suo
 subijci, cui vnīuersus creaturarū chorus famulatū indefesso
 animo exhibēt. O dedecus nostri generis, q̄ iumenta & be-
 stiæ sylvarū voci & nutui Dei sui obediant, & solus homo,
 ratione præditus multis & magnificis muneribus decoratus
 exornatusq;,, rebellis & durus inueniatur. Et quid dico om-
 nē creaturā subijci Deo & voluntati eius, cū etiā verum sit,
 cōtra propriā naturā & inclinationē, ab eius imperio non
 discedere. Cum enim placet Deo ac creatori suo, ignis nō

Exod. c. 10

Psal. 61.

Nota.

- Dan. 3.* *Ibi. 6.* *Psal. 4.* *Isai. 48.* *Orig. Ho. 2. in Hier.* *Cap. 3.*
- urit, imò quasi amcenissimus flatus & ros matutinus se exhibet, sicut sacris pueris contigit in fornace Babylonie, & beatissimo Danieli in lacu leonum, qui omnino eum nō tetigerunt neque contristauerūt. Dicite ergo in cordibus vestris, & in cubilibus vestris, & cōpungimini: Nonne Deo subiecta erit anima mea? Quoniam ipse Deus meus, ego autē creatura eius vermīs & pulvis.
- Vidistis magōū malū inimicitie vestre cōtra dñm, audite & cōsiderate quantū bonum sub humili obediētia mandatorū eius lateat, & lateret quidem huius mundi amatores. Utinam attendisses (verbo oprantis in principio utitur dñs, Deus, ut ardens desiderium suū nostræ salutis ostēderet). Utinam (inquat) attendisses mandata mea: facta fuisset sicut flumen pax tua & iustitia tua sicut gurgites maris. Vbi obsecro tantū bonū cōparabimus? Vbi inueniuntur tā preciosi thesauri? Quid nobis faciendū ad inueniendā hāc pacē, & hāc magnā iustitiā? Egredimini à Babylone, fugite à Chaldaeis, ecce qui inueniunt hanc pacē, magnā quidē velut flumen & iustitiā velut gurgites maris. Quod autem hic nobis præcipitur sub nomine egressus à Babylone, alibi fuga demandatur. Fugite de medio Babylonis, ut saluet vniūquīsq; animam suam. Super quod Origenes: Nō gradatim: nō pedetentim, sed cum velocitate, cum cursu fugite. Hoc est enim fugere. Fugite de medio Babylonis, quicunq; confusam habetis animā variorum passione vitiorū, ad vos dirigitur sermo. In eundē modū docet propheta Baruc magnum hoc bonū pacis, quod sub Dei amicitia inuenitur à iustis, dicens: Dereliquisti fontem sapiētiæ, nam si in via Dei ambulasses, habitasses utique in pace super terrā m. Disce vbi sit prudētia, vbi virtus, vbi sit intellectus, ut scias simul vbi sit diuturnitas vitæ & victus, vbi sit lumen oculorū & pax, Hæc omnia sub obedientia Dei sub mandatorum eius obseruantia inueniuntur, quæ considerans David dicebat: Nōne Deo subiecta erit anima mea? Quasi diceret certe sic

A Iam impletur q[uod] alio loco orabat sacer propheta: & abundantia in turribus tuis & conuentibus Ecclesie. Fiat pax in virtute tua, & abundantia, &c. Qualis obsecro abundantia? Illa quippe de qua paulo ante cum Esaia propheta dicebamus: Esset iustitia tua sicut gurgites maris. Hæc est turrium sublimium abundantia, à quibus muri Hierusalem, qui quotidie ædificantur, defenduntur. Circuit quidem inimicus querens aditum desiderans introitum; & murorum euersionem, sed turrium abundantia & sacrorum doctorum disputationum munimenta inexpugnabilem reddunt Hierusalem. Mille clypei pendet ab eis, omnisq[ue] fortium armatura ibidem reperitur. Illa quidem de qua sacratissimus Paulus. Accipite armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli.

1. Pet. c. 5.

Cant. 4.

Eph. 6.

B Obsecro attendite quam eleganter filius eius Salomon decantauit. Postquam de dilectione, de fortitudine eius sermonem egit, statim introducit Christum de Ecclesia sermocinantem, ac eius paupertatem primo depingit dicens: soror mea paruula, & vbera non habet. Iam humilitatem docet, & turrium ædificationem diuinæ gratiæ ascribit dicens. Si murus est, ædificemus super ea propugnacula argentea. Ipsa vero Ecclesia statim inquit. Ego murus & vbera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo, quasi pacem reperiens. Optimus locus nimirum pro hac consideratione. Agnoscens namque sacra sponsa Ecclesia, quam verè ex solo munere sponsi sui, ad hanc excellentiam peruenit, vt sit murus firmus bene fundatus supra firmam petram, bene compactus cõpaginatusq[ue], (& vt ita dicam) cõuiscatus, per cæmentum & glutinum veræ charitatis, Ecce (inquit) murus sum & vbera mea turris. Quasi diceret: Nolite itaque me qualis & quanta olim fueram considerare, sed qualis & quanta nunc sim. Ne verò inaniter gloriari, aut superbe iactare se videatur, statim vnde ista nacta sit excellentiam & fecunditatem, quæ ex seipsa in initio tam humilis & de

Cant. c. 8.

1. Pet. c. 5.

Humilitas

sponse.

1. Pet. c. 5.

1. Pet. c. 5.

specta

C
 specta videbatur, aperte exprimit & ingenue confitetur,
 in eo quod adiungit: Ex quo facta sum coram eo, quasi pa-
 cem reperiens. Quasi dicat: Ad istam qualemcunque glo-
 riam excellentiæ & fecunditatis, in qua iam prouecta &
 sublimata confisto, non per memetipsam perueni, sed ex
 munere sponsi mei, postea quã ipsi placuit pacem recon-
 ciliationis mihi concedere, & pacem conscientiæ in man-
 datorum eius obedientia & vera humilitate ei ascribo to-
 tum bonum meum, quia ab illo accepi. Hic murus ma-
 gnus & altus visus est à beatissimo Ioanne in sacra Apo-
 calypsi & ibidem descriptus, habens portas duodecim,
 & in portis angulos duodecim. Et nomina scripta,
 quæ sunt nomina duodecim tribuum Israel, idest, vni-
 uersorum in Christo credentium, qui (iuxta Apostolum)
 veri sunt Israelitæ, secundum spiritum, non secundum car-
 nem. Qui etiam murus fundamenta habet duodecim, & in
 ipsis duodecim nomina apostolorum & agni. Huius muri
 ædificationem desiderans sanctus Propheta orat: Benigne
 fac domine in bona voluntate tua Sion; vt ædificentur mu-
 ri Hierusalem. Fiat pax in virtute tua & abundantia in tur-
 ribus tuis, quod idem est cum illis quæ antea dixit: Benig-
 ne fac in bona voluntate tua Sion, vt semper Deo ascribat
 bonum nostrum. Et abundantia in turribus tuis. De quibus
 sponsa: Et vbera mea turres. Quæ commodissime turribus
 assimilantur. Primum enim in turribus, eminentiam alti-
 tudinis consideramus, per quam palam omnibus etiam à
 longe apparent, nec latere facile possunt. Deinde firmita-
 tem habent, & fortitudinem, per quam ciuitatem vniuer-
 sam defendunt & protegunt. Quarum conditionum vtra-
 que recte vberibus Ecclesiæ spiritualibus competit. Fæcun-
 ditas namque doctrinæ euangelicæ & salutaris gratiæ in Ec-
 clesia (quæ per vbera sponsæ significantur) eminentissi-
 mæ est dignitatis & gloriæ, tantæque altitudinis & maie-
 statis, vt latere non possit, quin etiam à longe positis, eius
alti

Apoc. 2.

Vbera spon-
sæ turres.

- A** altitudo cernatur. Tante quoque est firmitatis & fortitudinis spiritualis, ut per eam defendantur & protegantur omnes qui intra Ecclesiasticam unitatem permanere voluerint. Nihil enim est in Ecclesia, quo sic protegantur & defendantur aduersus omnium hostium impetum ac fraudem fideles, ut per salutarem doctrinam, quam ex ore sanctorum patrum indefinenter accipiunt, & spiritualem gratiam, quam per sacramenta ecclesiastica indefinenter itidem percipiunt. Ut merito dici possit, & credi debeat sponsam ecclesiam duobus istis vberibus, à quorum altero, lac euangelicæ doctrinæ altero lac sacramentalis gratiæ stillat, atque propinat, non solum lactare suos filios (quod est vberum in matre naturale officium) verum etiam defendere eosdem & protegere, & ab hostium impugnatione reddere securos, quod à turribus, non ab vberibus videatur expectandum. Hæc est illa abundantia, quam exorabat sacer propheta
- B** Ecclesiæ turribus, post datam orbi pacem reconciliationis & conscientiæ, doctrinæ nimirum spiritualisq; gratiæ. Iam ergo aperte videas necesse est quomodo intra murum sanctæ matris Ecclesiæ, fide debeas permanere, ne in prædam fias inimicis tuis: quomodo etiam abundantiam vberum eius sugere debeas quotidie, attendens lectioni & sacræ doctrinæ & sacramentis ecclesiasticis. Nulli quidem hæc inimicorum defensio continget: nulli turrium abundantia proderit, quin diligens & attentus in audiendis concionibus reperiatur, & deuotus assiduusque in sacramentorum perceptione. Hinc nimirum murorum Hierusalem ædificatio, & turrium eius participatur abundantia, ut sancta desideria Davidis impleantur orantis: Benigne fac domine in bona voluntate tua Sion: ut ædificentur muri Hierusalem. Fiat pax in virtute tua & abundantia in turribus tuis. Et filij eius Salomonis impletur prophetia qui nomine Ecclesiæ dicit: Ego murus & vbera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo, quasi pacem reperiens. Iam etiam
- facile

Super Psal. 50. Homilia vigesima quinta.

facile deprehendes quātum studij & laboris pro inuenien-
da hac pace cum Deo debeas impendere, & vt viuus lapis
huius muri permanens in ita pace percussioque fædere cum
Deo. Protegeris quidem muro & turribus, in quibus tanta
doctrinæ & gratiæ reperitur abundantia.

Hinc iam ordine congruo rectaq; via ad aliam eiusdem
apostoli sententiam deuenimus, qua docet seruandam qui
Rom. c. 12. dem pacem cū omnibus hominibus. Si fieri potest (inquit)
Nota. quod ex vobis est, cū omnibus hominibus pacē habentes.
Non vos defendentes charissimi, sed date locum iræ. Pri-
mò omniū considerare decet, quod facer apostolus cum
de pace nostra erga Deum sermonem ageret, absoluta ora-
tione vsus est dicens: Iustificari igitur ex fide, pacem ha-
beamus ad Deum per dñm nostrū Iesum Christum: Cum
tamen pacem erga proximos docet, conditionaliter vtitur ser-
mone: si fieri potest (inquit) cum omnibus hominibus pa-
Pax. cem habete. Ad cuius interpretationē illud est sciendum, qd
cum pax non solum constet ex vinculo interioris dilectio-
nis & cōsensus, quo multi in eandem sententiam mēte pla-
cida consentiunt, verum & exterioribus signis, & commu-
nicationibus, de primo non est interpretanda sententia
Apostoli cōditionaliter. Nullus enim casus contingere po-
test, quo debeamus aut possimus vinculum charitatiuæ di-
lectionis & interioris consensus rumpere, & de hac absolu-
te est dicendū sicut de pace cum Deo: Pacem cum omni-
bus hominibus habete. De secundo est intelligenda Apo-
li doctrina, & maxime si sermonem ad prælatos aut iudi-
ces Ecclesiæ dirigat De quo Beatus Gregorius & Ansel-
Gregorius mus. Hortaturus (inquit Anselmus) præpositos Ecclesiæ, vt
Anselmus pacē cum omnibus haberent præmisit dicēs: si fieri potest,
atq; subiungit quod ex vobis est. Difficile quippe erat vt si
male acta corripere, habere pacē cum omnibus possent,
sed cum temporalis pax in prauorum cordibus ex nostra in-
crepatione confunditur, inuiolata necesse est in nostro cor-
de

- A** de perseueret. Recte itaq; ait: Quod ex vobis est: Ac si diceret: Quia pax ex duorum cōsensu subsistit, si ab eis, qui corripitūtur, expellitur, integra tamen in vestra, qui corripitis, mēte teneatur. Difficile est placere & proficere, dixit Cato. Cum autē ad pacē eiusq; obseruantia, patiētia in acceptis iniurijs spectet, statim intulit apostolus: Non vos defendētes charissimi, sed date locū irę. Si quis vos aggressus fuerit, nolite percutere eū, etiam si percutiat, sed date locū irę, id est, finite irā persecutoris in vobis expleri. Ille dat locum irę, qui irā superbientē, humiliter fugiēdo declinat, nō se cōtra acceptas iniurias & cōtumelias erigens, sed de loco pia humilitate recedens, sicut multoties legimus magistrū nr̄um & dñm Iesum fecisse, qui fugiebat, & exibat & abscondēbat se à facie inimicorū, cū solo verbo posset eos disperdere. *Ioan. 8.*
- Propter hoc data sunt illa magna cōsilia euangelica. *Au Matt. 5. c.*
- B** distis quia dictū, est: oculus pro oculo & dentem pro dente. Ego autē dico vobis nō resistere malo. Sed si quis vos percuſerit in dexterā maxillā, prębe illi & alterā. Et qui vult tecū in iudicio contendere, & tunicam tuā tollere, dimitte & ei palliū. Et quicunq; te angariauerit mille passus, vade cū illo & alia duo, propter conseruationē huius interioris & exterioris pacis. Sequitur in lectione apostolica statim: Nolli vinci à malo, sed vince in bono malū. Sequitur & doctrina obediētię subditorū ad pręlatos & dños suos. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Nō enim est potestas nisi à Deo, quę autē sunt à Deo, ordinata sunt. Multū nanq; ad pacem conducit, obedientia & reuerētia subditorum erga dños & pręlatos suos. Hęc omnia aliaq; multa cōplexus est beatus Augustinus paucis sermonibus. Pax corporis, est ordinata tēperatura partiū. Pax animę irrationalis ordinata requies appetitionū. Pax animę rationalis, ordinata cognitionis agnitionisq; cōsensio, Pax corporis & animę, ordinata vita & salus animātis. Pax hominis mortalis & Dei immortalis, ordinata infide sub ęterna lege obediētia. *Pax. Aug. lib. 19. decinit. Deica. 13.*

Super Psal. 50. Homilia vigesima quinta.

Pax hominum, ordinata concordia. Pax domus, ordinata imperandi atque obediendi concordia cohabitantium. Pax cœlestis ciuitatis, ordinatissima atq; concordissima societas fruendi Deo & inuicem in Deo. Pax omnium rerū, sua cuique loca tribuens dispositio. Hæc Augustinus. Cuius doctrina magisterium erit, ad docendum omnes Ecclesiæ filios, quæ ideò Hierusalem vocatur, & mater nostra est, vt filij pacis simus, sicut in sacro euangelio appellati sumus, dicente domino ad discipulos suos: In quamcunq; domum intraueritis, dicite: Pax huic domui, & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra, sin autem, ad vos reuertetur.

Luce. 10.

Sed notate quod facer propheta Dauid magnam amicitiam inter pacem & iustitiam describit, quæ tanta ac talis inuenitur, vt se inuicem osculentur. Iustitia & pax osculatæ sunt inquit, vt doceat non posse homines alteram sine altera habere, quia charissimæ amicæ. Super quem locū beatus Augustinus: Duæ sunt amicæ iustitia & pax. Tu forsā vnā vis & alteram non facis. Nemo enim est qui non velit pacem, sed non omnes volunt operari iustitiam. Interroga omnes homines: vis pacem? Vno ore respondebit genus hominum, opto, cupio, amo, volo. Ama iustitiā, quia duæ amicæ sunt iustitia & pax, & ipsæ se inuicem osculantur. Si amicam pacis non amaueris, non te amabit ipsa pax neque veniet ad te. Iustitia enim, vnicuique tribuit quod suum est, vnde ordo in omnibus cōstituitur, propter quod

August.

Pacis præconia.

necessario paci adhæret, ab eaque separari non potest. Pax enim est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, consortium charitatis. Hæc est, quæ similitates tollit, bella cōpescit, iras comprimit, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos concordat, cunctis est placida, nescit extolli, nescit inflari. Per quæ omnia cum iustitia, veram & integram seruat amicitiam. Hanc qui acceperit, teneat, qui perdiderit, repetat: qui amisserit,

A amiserit, exquirat, quoniam qui in eadem non fuerit inuentus, a patre abdicabitur, a filio exheredabitur, nihilominus ab Spiritu sancto alienus efficietur: neque ad hereditatem domini poterit peruenire, qui testimonium pacis noluerit observare. Pax ergo & iustitia dux amica, eisdemque seruandum toto corde. Omnes enim vnum corpus sumus & membra inuicem. In corpore autem cuiusque animalis, assidua, diligensque est sollicitudo vniuscuiusque partis ad totius seruitium & conseruationem. Sic Maghus ille Seneca suum Neronem ad clementiam inuitabat, Respublica *Seneca in-*
 tuum corpus est, tu verò caput eius: corpori tuo parcis, cum *de clemen-*
 ciuibus tuis. Super hanc naturalem rationem multa docuit *tia ad Ne-*
 beatissimus Paulus in Epistola ad Corinthios & alibi. Et *ronem.*
 nos quidem per plura capita distendimus oratione in opusculo nostro, quod, Lignum vite intulatur, docetes quam multis rationibus vnusquisque debeat proximum suum diligere. Quæ omnes vel plures illarum pacis vincula in vni
B tate spiritus suadent. Super sedendum hic ab sermone iudico, si enim ultra esset procedendum integrum opus absolueremus, tradentes quæ antiqui philosophi & magistri nostri de bono pacis docuerunt. Sed experientia comprobatur, omnia pace & concordia perdurare & constare, quandoque pacis glatio, partes ad se inuicem coniunguntur, & contra statim in præceps & ruinam ire cum primo in eis discordia & litis inuenitur. Ecce absolimus partem secundam huius homiliæ, ad tertiam accedamus, in qua illud diligenter est tractandum, quam necessaria sit Ecclesiæ filiis speculatio, & vigil meditatio. Cum enim Sion vocatur Ecclesia, rem nominis conuenire eidem demonstrat propheta, speculationem, scilicet, quia aliquid spectat, quod sperat sicut supra dicebat beatus Augustinus. Cui congruenter decantare possumus quod Christo Domino psaltes: secundum nomen tuum, o sancta mater Ecclesia, sic & laus tua ex contemplatione in fines terræ.

Super Psal. 50. Homilia vigesima quinta.

Muri Hierusalem. Pace ac charitatis glutino, quasi pro bitumine accepto Compaginantur & consolidantur muri Hierusalem, Quos nimirum muros non solum fortes & firmos decet esse verū & altos, & super eos speculatores. Hæc tria ad ciuitatis & ciuiū incolumitatē & tutelam multum conducunt. Con-
 surgunt ergo muri Hierusalem vsq; ad cœlos, imo & supra ipsos, eorum reperitur altitudo per contēplationē. Quāto autem habet altius consurgere ædificij altitudo & fastigiū, tanto profundius & firmitus ponendum est fundamentum. Humilitate, qua ad profundissima nostra ferimur, munien-
 dum est cor nostrum ædificantes muros Hierusalem, in altitudine contēplationis, & speculatores ponendi sunt supra muros & turre, in quibus magna abundantia secundum prophetam reperitur. Iam ex parte in superioribus, ostendimus, quā necessaria est Christiano & maxime pœnitenti contēplatio æternorum vteius sensus à terrenis cupiditatibus eleuentur & alienentur à corruptibilibus, quę tanto fortius, quanto & vicinijus mouent & alliciunt potentias sensitivas, vnde & mens nostra obnubilatur, decipitur, & tandem capitur. Tam necessaria quippe est contēplatio filijs Sion, sicut muri alti & firmi ciuitati, aduersus quā legiones multæ inimicorum obfirmauerūt faciem & acue-
Similitudo runt iram suam durissimam. Cui, si murus desit, peruius pater aditus ad ciuium vulnera, ad prædam, ad captionem, ad vincula & catenas & manicas ferreas. Attēdite obsecro fratres charissimi vestræ naturę eiusq; partibus & compositioni, vt sic rem hanc comprobetis. Alteram quidem partem habemus cū iumentis & pecoribus cāpi cōmunē, eiusdēque naturæ, imò & deterioris valde ex cōcupiscētia nostra effrenatissima per originale vulnus. Nulla enim ita est effrē-
Insatiabilis nostra cōcupiscētia. nis bestia in suis animalibus desiderijs, ac homo sibi & viri- bus suis dimissus. Hæc pars non satiatur sicut in alijs bestijs, quæ expletis desiderijs suis, quiescūt. Hæc autē ardētius cōcupiscit, quāto & ad plenum satiata est. Vnde hoc, si nosti

quare

- A** quare nullis terminis coarctatur sicut mare? Quia nimirum *Nota Val. de.*
 ad desiderandū non solū potentijs sensitivis utitur, verū &
 ipsa ratione, quæ altiora deberet desiderare, quærere &
 possidere. Hæc autē generosa naturæ & cōditionis cū sit,
 cuiuscūq; adhæret etiā naturalē cōditionem suam insequi-
 tur, nec satiatur quia maioris capacitatis est, quam ut cūcta
 creata replere eam possint. Cum autē misera sensuū suoru
 sequitur desideria, iam plusquā omniū brutorum est insa-
 tiabilis oculus noster, lingua, palatum, manus, tactus, vene-
 reumq; desideriu. Cum sic mens nostra quæ est altera pars
 hominis, adheret sensibus & sensibilibus, iam caro dicitur,
 sicut scriptū est: Non permanebit spūs meus in hominibus *Gen. 6.*
 quia caro sunt. Cū autē tot tamq; gravissima mala ex anti-
 quo peccato traxerit totus homo sicut ad longū scripsimus
 super locū illū. Ecce in iniquitatibus conceptus sum, cū sic
 cæca facta sit ratio & mēs nostra, apertiq; sint corporis sen-
 sus ad malū. Iam facile duo hæc dignoscere poteris, nimirū
B quā facile ruat in periculosissimū præcipitiū culpe & mor-
 tis, diligēs quæ videt, rāgit & gustat mēs nra, nisi eleuentur
 sensus dulcedine cōtēplationis. Bene proinde orat sanctus
 propheta: Benigne fac in bona volūtate tua Siō: ut ædificetur
 muri Hierusalē. AEdificentur inquā altissima cōtēpla-
 tione vsq; ad cœlos, ne facilis aditus adsit inimico. Quod
 quidē bonum à te & à tua bona voluntate concedendū est
 nobis. Tu nāq; eleuare potes mētē nostrā supra se & supra
 cūcta creata, ut pariter eleuetur sensus nostri, alieneturq;
 à suis voluptatibus. Si enim mēs nostra cōsurrexerit, gusta-
 veritq; bonū Dei spiritū quāq; suavis est Dñs, tūc quidē &
 sensus corporis nostri dulcedine tali perfundetur ut etiā cū
 gaudio sollicitet mētē ad cōtēplationē. Scriptū est enim: *Psal. 83.*
 Cor meū & caro mea exultauerunt in Deū vicum, sitiuit *Psal. 62.*
 nanque in te anima mea, & quam multipliciter caro mea, *Hieremi.*
 Iamq; implebitur quod alio loco scriptura proclamat: Bo- *Thren. 3.*
 nū est viro cum portauerit iugum ab adolescētia. Sedebit

- solitarius & tacebit, & leuabit se supra se. Videte obsecro, **C**
quid iudicauit necessarium sanctus Hieremias ante hanc
elevationem. Bonum (inquit) est viro cum portauerit iu-
gum. Quale bonum est ei? quia sedebit solitarius, nō amās
delicias, sed amicam mœoris solitudinem, & sic leuabit se
super se, & quia leuabit se super se, & gustabit bonum Dei
spiritum, sedebit solitarius. Iugum ergo portare oportet an-
Matt. 11. te cōtemplationem. Illud nimirum de quo dominus apud
Matthæum: Tollite iugum meum super vos, quia suauē &
Iugum. onus leue. Iugum certē carnis & sensuum eius mortificatio
nem significat. Hoc aperte docet lectio libri Iudicum, vbi
Cap. 19. legimus quod cum in Gabaa intrasset Leuites ille, cū vxore
sua in domum cuiusdam senis ad hospitium, venerūt vi-
ri ciuitatis illius & clamabant ad dominum domus: Educ
virum, qui ingressus est ad domum tuam, vt abutamur eo.
Nota Val- Qui tandem contenti concubina eius, (nota quam expres-
de. sa scriptura comprobatur vxorem, concubinā vocari) qua
cum tota nocte abusi essent, dimiserunt eam mane. Vocan- **D.**
tur viri isti pessimi, filij Belial, quod nomen, interpretante
ipsa scriptura, sonat absque iugo. Esfrānes ergo in concupi-
scentijs suis, Belial filij vocantur, id est, absque iugo. Iugum
ergo Christi domat concupiscentias nostras atque sensus.
2. Corin. 6. Propter hoc credo dicebat beatissimus Paulus: quæ conuē-
tio Christi ad Belial? Ac si diceret: Belial sine iugo, Chri-
stus cum iugo est. Iugo ergo domandi sunt sensus nostri,
vt leuemur supra nos ipsos, taceamusque sedentes solitarij,
vt sic despiciamus quæ videntur quia temporalia sunt; con-
templantes quæ non videntur, quia æterna sunt, sicut doce-
2. Cor. 4. bat beatissimus Paulus. Necessaria ergo est contemplatio
& speculatio filijs Ecclesiæ, quæ Sion est, & aliquid specu-
latur quod sperat, & necessaria itidem ad contemplatio-
nem, sensuum & carnis mortificatio est. Quomodo obse-
cro, despiciemus præsentia delectabilia, nisi attentis aper-
tisque oculis cōsiderauerimus coelestia & æterna? Hoc so-
nat

A nat illud cōsiliū valde vtile ac necessarium Apostoli, nō contēplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Ad amorem cœlestium, eorum contemplatio vigilansq; speculatio necessaria est, sicut & ad contemptum præsentium voluptatum. Illudq; maximè attendendum est in spiritalium murorum Hierusalem ædificatione, quod de filiis Israel scriptū est: Reuersi sumus omnes ad muros: unusquisque ad opus suum. Et factum est in die illa media pars iuuenum faciebat opus: & media pars erat ad bellū, & lanceæ & scuta, & arcus & lorice & principes post eos in omni domo Iuda ædificantium muros & portantium onera & imponentium. Vna manu sua faciebat opus, & altera tenebat gladium, ædificantium enim unusquisque erat accinctus renes. Instruimur quidem sub hac historia docemurq; quā regulam in spiritualium murorum Hierusalem ædificatione seruare debeamus. Facile quidem sub Salomone & plena, pacatissimaq; pace & quiete murata est Hierusalē, sed *Nota.*
B inimicorum impetum timentes & experti sub Esdra, post quam reuersi sunt à Babylonica captiuitate, necessariū illis fuit altera manu lanceam tenere, alterā verò ad operis structuram extendere. Mementote quæ superius cum beatissimo Cypriano scripsimus de spiritualium inimicorum nostrorum rabie post poenitentiam. Tunc quidem maximè sæuit, cum à faucibus eius & Tartari, diabolus nos liberatos cognoscit, nulliq; parcat labori vt ad se reuocet nos. Excubandum est itaq; (inquit diuus Cyprianus) fratres dilectissimi atq; omnibus viribus elaborandum, vt inimico sæuiēti & iacula sua in omnes corporis partes, quibus percuti & vulnerari possimus, dirigenti, sollicita & plena repugnantia repugnemus, secundum quod Petrus Apostolus in Epistola sua præmonet: sobrij estote & vigilate, &c. Circuit nos singulos, & tanquam hostis clausos obsidens muros explorat & tentat, an sit pars aliqua murorum minus stabilis & minus firma, cuius aditu ad interiora penetretur. Offert

*Mirabilis
doctrina
Cypriani.*

1. Pet. 5.

Super Psal. 50. Homilia vigesima quinta.

oculis formas illices & faciles voluptates, vt visu destruat C
castitatem, Aures per canoram musicam tētat, vt sono dul-
cioris auditus soluat ac molliat christianum vigorem. Lin-
guam conuitio prouocat, manum cōuitijs lacescentibus ad
petulantiam cædis instigat, vt fraudatorem faciat, &c. Ad-
uersarius sæuus est & hostis antiquus, cum quo prælium ge-
rimus ædificantes muros Hierusalem, quia nō sub Salomo-
ne, non sub quiete innocentix & iustitiæ viuimus, sed sub
reductione Babylonica antiquæ captiuitatis nostræ. Opor-
tet ergo tenere lanceas & scuta & arcus & loricas, sicut filij
Israel. Tunc nimirum vigilat hostis noster diabolus Sata-
nas & apostata, impedire procurans ædificationem muro-
rum, cum ad contemplationem accingimur, sciens confur-
gere murum Hierusalem vsq; ad cælos per contemplatio-
nem, quo aditus ipsi clauditur, ad nostram captiuitatē, vel
seductionem. Scriptum est enim: Accedite ad eum & illu-
minamini: & facies vestræ non confundentur. Lumine cœ-
lesti perfusa mens nostra in contemplatione facile menda-
cium promissorum diaboli, & immundæ carnis & fugien-
tis mundi, deprehendimus & contemnimus, amore verita-
tis & cœlestis dulcedinis. Para animam tuam ad tentationē
fili, accedēs ad seruitutē Dei, & sta in timore, militia enim
est vita nostra super terram. Nunc luctæ & certaminis tem-
pus & locus, non quietis & coronæ. Filij Siō sumus, & Hie-
rusalem ciues, ædificemus ergo muros eius, ædificantesq;
teneamus lanceam & gladium, sobrietatem amantes & sa-
cras vigilias. Quia cum ædificamus muros mentis nostræ,
impedire procurat multumq; est sollicitus, cum ædifica-
tos considerat, rugiens circuit aditum quærens & ingres-
sum. Iam fratres charissimi apertis oculis cognoscite quam
multiplex sit periculum animarum vestrarum & quā ma-
gnum discrimen salutis æternæ, cum verum sit cor vestrū
nullo muro cinctum esse, & languens mens vestra iacet, ni-
hil de diuinis considerans, nihil de cœlestibus dulcedini-
bus

Nota.

Psal. 33.

Eccl. ca. 2.

Iob. 7.

A bus gustans. Propter hoc per plateas ciuitatis lethaliter vulneratos passim repperimus. Propter hoc per vias & domos Hierusalem captiui peccatorum funibus trahuntur, quia murus Hierusalem corruit. Omnes enim auaritiæ student, à sacerdote vsque ad prophetam. Solitudinibus præsentis seculi obruuntur suffocanturque sicut sacrum testatur eloquium. Nihil minus curę iam inimico nostro, quam circuitus ad ingressum, patet enim illi accessus & ingressus omni tempore. Desolatione desolata est omnis Hierusalem, quia nullus est, qui recogitet corde. Non ascendit mens vestra super speculam contemplationis & speculationis, propter quod desolata est Hierusalem & Sion. Eia ergo filij Hierusalem & Sion, pacem cum Deo & cum hominibus querite, diligite, obseruate, contemplationis & speculationi super altissimam vestrę fidei speculam intendite. Adhęc omnia rogandus est Dominus vt in bona sua voluntate tantum bonum nobis concedat, benigne faciens nobiscum, vt ædificentur muri Hierusalem, fundati quidem supra veram humilitatem bitumine ac glutino charitatis, vt tandem contemplatione ad cœlos vsque conscendant, ne inimicus antiquus & sæuus possit introire & deuorare. Per Dominum Iesum Christum, qui cum patre & Spiritu sancto regnat Deus in secula seculorum. Amen.

Luca. 8.

Hier. 12.

Mm 4 SVPER

SVPER PSALMV M QVIN- C
quagesimum. Homilia vigesima sexta.

Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, oblationes
& holocausta: tunc imponent super alta-
re tuum vitulos.

ARGVMENTV M.

QUOD secundum beatum Ambrosium & Hierony-
mū, aduerbiū illud tēporis priori loco positum ad præ-
sentem statum sanctæ matris Ecclesiæ referendū sit,
secūdū autem Augustinū, & Gregorium ad eādem
matrem Ecclesiam, cū tradiderit eam dominus Iesus Deo & pa-
tri in nouissimo die. Et quod verè inter Christum & patrē in ope-
re redemptionis ratio integra iustitiæ reperiatur, licet ad nostrā
iustificationē acceptum sit ex sola misericordia, & liberaliter
applicetur virtus eius, & quod ad multa & præclara valde, ac-
ceptū fuit sacrificiū iustitiæ Christi, ad educationē, scilicet, anima-
rum sanctarū de Limbo, & earū beatitudinē, quæ diu eum expe-
ctauerant, & ad apertionē Ianuæ cœlestis regni, ad donationē
Spiritus sancti, & gentium vocationem ad sinum sanctæ ma-
tris Ecclesiæ per fidem, ad multorum millium martyrum holocau-
stum, & ad satisfactionem debitarum poenarum poenitentium,
denique ad resurrectionem omnium & maximè iustorum, &
consummatam eorum gloriam.

Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, oblationes
& holocausta: tunc imponent super alta-
re tuum vitulos.

Tunc, aduerbium est tēporis futuri hoc loco, sed varie à
sanctis patribus interpretatur, nec tamē eorum varietas
obest, sed valde prodest, prout in sequētibus comprobabi-
mus. Alij quidem inter quos apertissimè est Ambrosius &
Hiero-

A Hieronymus ad sanctā matrē Ecclesiā, quæ adhuc in præ-
 senti peregrinatione in terris agit cādidatū, referūt hūc lo-
 cū. Alij verò, de quorum numero est beatus pater Augusti-
 nus & Gregorius ad hāc eandē matrē Ecclesiā, cū tradide-
 rit eam Dñs Iesus Deo patri post generalē omniū resurre-
 ctionē. Habeo ergo vtrorūq; amplecti sacras & valde vti-
 les expositiones, sicut vsq; in præsentiarū fecimus, vt totū
 opus suis numeris maneat absolutū. Verba beati Ambrosij *Ambr. A-*
 hæc sunt. Videns igitur Hierusalē verā & Sion dixit: Cum *polog. Da-*
 direxeris in voluntate tua Hierusalē & Sion: tunc accepta *uid. c. vlti.*
 bis sacrificiū iustitiæ: hoc est sacrificium corporis Christi.
 Qui ait cū de propria passione loqueretur: Aperite mihi *Psal. 117.*
 portas iustitiæ, & ingressus in eas cōfitebor Dño. Sacrificiū *Psal. 4.*
 ergo Christi, acceptabile patri asserit. Hoc est ergo de quo
 ait. Sacrificate sacrificiū iustitiæ, & sperate in Dño, hæc est
 iustitia spiritualis oblatio & holocaustū seruientis deuotio-
 nis & infusionis Spiritus sancti, &c. Vel certē ita, cum bene *Nota val-*
B direxeris Ecclesiā ex gētibus acquisitā, & spirituale sacri- *de.*
 ciū frequētari cœperit, tunc & martyres sancti qui suū pro
 Christo corpus obtulerunt exarandū, tanquā vituli sacris
 aris offerentur, sicut in Apocalypsi scriptū inuenimus, quia *Cap. 6.*
 sub altari erant animę corū qui pro nomine Iesu, sua corpo-
 ra obtulerunt martyrio, vt Christi sibi gratiā mercarentur.
 Nota antequā in magnū & latum cāpum præsentis cōfide-
 rationis descēdamus, quod frequētatio communionis, & sa-
 crificij altaris eo vsq; accendit mētes fidelium, vt ad marty-
 riū paratissimi sint, seseq; vltro offerant. Eandē sententiam *August.*
 tenet beatus Augustinus cum de beatissimo Laurētio mar- *tract. in*
 tyre, deq; inuincibili eius cōstātia, & prolixioribus crucia *Ioann.*
 tibus ageret, in hæc verba: Diu viuere permissus est, imo
 non diu viuere permissus est, sed tardē mori cōpulsus est. *Cōmunica-*
 In illa ergo lenta morte, in illis tormētis, quæ bene mandu- *tio corpo-*
 cauerat & bene biberat, tanquam illa esca saginatus & illo *ris Christi.*
 calice ebriatus tormenta non sensit. Augustinus tractatu in

Super Psal. 50. Homilia vigesima sexta.

Ioannē. Beatus Hieronymus in hunc modum, interpreta-
tur præsentem locum. Tunc acceptabis sacrificiū iustitiæ,
cum vel te pro nobis offeres patri, vel à nobis laudes & gra-
tiarum adiones acceperis. Vides quomodo sacri doctores
Ambrosius & Hieronymus aduerbium illud temporis ad
præsentis Ecclesiæ statum referunt. Secundum ergo men-
tem eorum hæc erit prior interpretatio. Secundam autem,
quæ est Augustini & Gregorij, suo loco reponemus.

Vnū valdeq; præcipuū est, de quo nō semel egimus ser-
monē in superioribus. Demonstrabimus quidē secūdu scri-
pturas sacrificiū corporis Chri, propriissima ratione sacrifi-
ciū iustitię appellari. Integra em ratio debiti & pretij & so-
lutionis inuenta in illo est. Quod alijs verbis, nri magistri
ac Theologi dicere consueuerunt, quod scilicet, satisfecit
Christus pro peccatis nris ad iustitię equalitatem. In re hac
(vt moris est) agēdū est scripturis. Cum nimirū pretiū ma-

1. Cor. 6. gnū appelletur à beatissimo Paulo, pretiū nrę redēptionis,
inde satis elegāter res hæc, de qua agimus comprobatur. In
quit Paulus: Empti estis pretio magno. Quē locū cōfirmās

1. Epistola beatissimus Petrus inqt: Nō corruptibilibus auro vel argē
cap. 1. to, redēpti estis de vana vra cōuersatione paternę traditio-
nis: sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Chri, &
incōtaminati. Ego quidē, quantū cū memoria mea pugno,
nō lego vbi appelletur debitū Adæ, magnū. Quod si etiam
scriptū est, maius certē & sublimius est pretium, quod ma-
gnū à Paulo appellatur. Sed & Ioānes Euāgelista, qui supra
pectus Dominicū in cœna recubuit, Iesum Christū Dñm

1. Ioh. 2. nostrū prædicat aduocatū iustū. Siquis peccauerit, aduoca-
tū habemus apud patrē Iesum Chrm iustū. Mirabile est in
oculis nostris quāta sapiētia præsens locus fulgeat. De pec-
catorū spe agēs, aduocatū proposuit ad indulgentiam & re-
missionē, quod nomē nō integrā rationē fiduciæ adducit.
Aduocatio enim liberalitati immitti solet. Vt autē in ma-
gnā spē, omnes quāuis sceleratos erigeret, adiungit, iustū.

Qui

- A** Qui scilicet iustitia propria agit apud patrē, iustitia in qua sui sacrificij, quod in ara crucis, mirabili charitate pro nobis obtulit. Fœlicia ergo nostra tēpora respiciens David inquit: Tūc acceptabis sacrificiū iustitiæ. Sed scrutemur profundius, in vera tñ humilitate, scripturā hāc, Quid, qua ratione, cōiungit noster David verbū, acceptabis, cū nomine iustitiæ. Rationē iustitiæ videtur minuere verbū acceptationis. Nec haberet infirmā rationē opinio nostri Scoti in hac parte, cū & iustitiā in nostra recōciliatione, & acceptationē patris profiteatur. Ego tamē alia vtar distinctio ne. Audite, & intelligite. Sacrificiū Christi ad patrē, sacrificium iustitiæ est, ad nos acceptationis, & liberalissimæ misericordix. Volo dicere. Inter nos peccatores & Deū, nulla ratio debiti & iustitiæ reperiri potest, vnde gratia & remissio nobis concedatur. Cum verò contingit peccatori salus & remissio, tūc acceptabile habet pater pro hoc aut illo peccatore, sacrificiū Christi, quod quidem inter Christū & patrem sacrificium iustitię est. De quo propheta inquit: Tunc, pro illis, pro quibus volueris, acceptū tibi erit applicare huic vel illi sacrificij iustitiam filij tui domini nostri. Propter hoc dictum est à domino ad Moysen: Miserebor cui voluero, & clemēs ero inquem mihi placuerit. De qua re agens beatissimus Apostolus Paulus intulit conclusionē tanquā ex suo antecedente: Igitur non volētis neq; currentis sed miserētis est Dei. In magnā ergo spem iacentē peccatorē erigit beatus Ioannes cum iustum proponit Dominū Iesum advocatū nostrū, eundēq; cōfirmat David dicēs: Tunc acceptabis sacrificiū iustitiæ, idest, corporis Christi: sicut interpretatur beatus Ambrosius. Liberalem tamē misericordiam acceptantis Dei, Christi iustitiam pro nostris peccatis commendat & prædicat, cum dicit, acceptabis.
- Tūc acceptabis sacrificium iustitiæ, inquit propheta. Et quid reddet beneficij & donationis postquā acceptauerit illud? quicūq; enim acceptū habuerūt seruitiū impensum, benefici-

Opinio Scoti. 3. libr. sent. d. Distinctio bona.

Exod. 33.

Roman. 9.

beneficiū reddiderūt & vicē. Acceptū habuit quōdā Impe-
Hester. ca rator Assuerus quod incolumis à traditione duorū Eunu-
pit. 6. chorū seruatus fuerit. Cūq; quadā nocte in somnis perma-
 neret iussissetq; afferri historias & Annales priorū tēporū,
 quę cū illo præsente legerētur, deuentū est ad illū locū vbi
 scriptū erat quomodo nūciaffet Mardocheus insidias Baga-
 than, & Thares Eunuchorū Regē Assuerū iugulare cupiē-
 tium. Quod cū audisset rex ait: quid pro hac fide honoris
 & premij Mardocheus cōsequutus est? Dixerūt ei serui il-
 lius ac ministri. Nihil omnino mercedis accepit. Statimq;
 Rex. Quis est (inquit) in atrio? &c. Dixit Rex Aman: Festi-
 na & sumpta stola & equo, fac vt locutus es Mardocheo Iu-
 dæo, qui sedet ad fores palatij. Caue, ne quicquā de his, quæ
 locutus es prætermittas. Tulit itaq; Aman stolam & equū
 indutumq; Mardocheum in platea ciuitatis & impositum
 equo, præcedebat atq; clamabat: hoc honore cōdignus est,
 quēcunq; rex voluerit honorare. Vides quomodo ex acce-
 ptatione magni seruitij & beneficij honorē & gloriā cōse-
 quutus est Mardocheus? Hoc est acceptum habere. Sed &
Gen. c. 4. 1 ante ipsum, sanctus Ioseph ad imperij amplissimi fastigiū
 in Aegypto cōscēdit, eo quod Pharaon acceptā habuit som-
 nij interpretationē pro sui populi salute & incolumitate.
 Sed & Nabuchodonosor acceptā habuit etiā somnij sui re-
Dani. c. 2. serationē per Danielē, & cōstituit eum principē super om-
 nes prouincias Babylonix. Tandem vt rem hāc amplius &
 amplius cōprobemus, considerate quæ Esther loquuta est
 ad regem Assuerū. Si inueni gratiam in oculis tuis, o rex, &
 si tibi placet, dona mihi animam meā pro qua rogo, & po-
 pulum meū pro quo obsecro. Quod concessum est ei. Ac-
 ceptum habuit rex conuiuium & pulchritudinem eius, &
 donauit illi populum suum ne interficeretur. Hæc quatuor
 (prout iudico) demōstrāt quid sit acceptū habere aliquod
 opus, & multò excellētius, vbi ratio iustitiæ inuenit quod
 in sacrificio Christi resplēdet, de quo sanctus David: Tunc
 accepta

A acceptabis sacrificium iustitiæ, & concessa sunt Christo longè sublimiora ac magnificentiora, quam isti consequuti sunt. Concessa est illi anima sua, meruit enim suam resurrectionem, & concessus est illi populus suus, qui erat in Limbo. Sed & saluator Aegypti, & totius mundi inuentus est & prædicatus, constitutusque est princeps super Sion montem sanctum eius. Demonstrare ergo oportet, quam verè dictum est à propheta: Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, & ostendendum ad quam multa acceptum fuit ab altissimo patre sacrificium corporis Christi domini nostri.

B Omnia quæ ab initio creaturæ sub sole concessa sunt dona & diuina beneficia, in æterna quidem electione, prædestinata ac præparata fuerunt, nihilque casu aut fortuito contingit. Præparata tamen sunt in præuisa morte, & sacrificio iustitiæ, quod dominus noster Iesus Christus in ara crucis obtulit. Sed inter hæc sublimiora, ac magnificentiora reſeruata sunt, post oblationem sacrificij huius suauissimi odoris, vt Dominus Iesus, qui humiliatus fuit vsque ad mortem, mortem autem Crucis, glorificaretur. Sicut apud Ioannem nō vno loco testatur. Vnde si antiqua originalis mundi dona & beneficia ad nostra componantur, parua quidem & pauca reputabuntur, vt vel ex hoc vno comprobetur propheticum dictum: Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ. Hæc reuelatis oculis præuidens sanctus Dauid decantauit in fine psalmi huius, in summa cordis sui lætitia ac iubilatione mentis vltimum hunc versum. Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ oblationes & holocausta tunc imponent super altare tuum vitulos.

Videamus ergo temporis ordinem scrutantes, à Christi Iesu Domini nostri morte, à quo largissima beneficia, & dona concessa sunt toto orbi, quæ & quanta fuerunt illa, propter quæ præcipuè decantat propheta. Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ. Primo quidem acceptum est sacrificium Christi, in conspectu altissimi patris ad suam resurrectionem.

- rectionem & eleuationem portarum æternarum, cum statim ab egressu animæ sanctissimæ in cruce, descendit ad inferos, & visitauit vinctos suos, qui erant in lacu sine aqua, qui omnes beatitudine & clara Dei visione donati sunt. Hæc duo testatur David & Zacharias propheta. De descensu Christi ad inferos, sic canit in persona domini saluatoris. Propter hoc lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea, quia non relinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Quem locū apertè de Christi resurrectione interpretatur beatissimus Petrus in hæc verba: Viri fratres liceat audenter dicere ad vos de patriarcha Dauid, qui & defunctus est, & sepultus est, & sepulchrum eius est apud nos, vsque in hodiernum diem. Propheta igitur cum esset, &c. Sed & de eleuatione, & apertione ianuarum æternarum idem propheta in hūc modum canit: Attollite portas principes vestras & eleuamini portæ æternales & introibit rex gloriæ, qui inuentus est fortis & potēs in prælio. Rex gloriæ vocatur in inferioribus terræ partibus, vt doceat ingressum eius ad glorificandos patres in Limbo ordinari. Fortis & potens in prælio dicitur, qui in cruce pendens multis plagis impositis, ac clauis & lancea confossus, à patre tandem derelictus, inclinato capite, tradidit spiritum, vt doceat potentiam hanc & fortitudinem idem esse ac significare quod in hoc psalmo sacrificium iustitiæ appellatur. Fortitudo ergo hæc in iustitia sui sacrificij reperitur. Iustitia ergo sui sanguinis & sui sacrificij actum est contra Satanam & diabolum, vnde expoliari meruit, quod statim comprobauit secundū propheticum dictum: Tu quoque in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos tuos, qui erant in lacu sine aqua, ad Christum Iesum dominum nostrum dirigens sermonem, sicut
- Psal. 15.* Mat. c. 21. apertè testatur beatus Mathæus cū de ingressu domini & saluatoris Iesu Christi in Hierusalem, in die ramorū & palmarum ageret in hæc verba: Inuenietis asinam alligatā & pullum,

A pullum, soluite & adducite mihi, &c. Tunc adimpletū est quod dictum est per prophetam dicentē: Dicite filiæ Siō: Ecce rex tuus venit tibi sedens super asinam & pullū, &c. Quam prophetiam in Zacharia esse scriptam nullus dubitat, in qua statim sequitur, quod supra citatū est: Tu quoq; in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos tuos, qui erant in lacu sine aqua. Idem omnino significare vult sanctus Zacharias cum inquit: In sanguine testamenti tui, quod à nostro Davide decantatur. Tūc acceptabis sacrificiū iustitiæ. Sacrificium enim hoc in sanguinis effusione consummatū fuit, cū de latere domini exiuit sanguis & aqua. De quo quidem sanguine dicebat redēptor ipse, qui pro vobis effundetur in remissionē peccatorū. Idem ergo fuit sacrificiū iustitiæ in David, & apud Zachariā sanguis testamēti, & in psalmo, fortis in prēlio. Hoc sacrificiū iustitię. Sic sanguis noui & æterni testamēti acceptabilis in cōspectu patris, primo inuentus est pro apertione carceris sanctorum patrum in Limbo, ad quos adueniens Christus, placidissima facie glorię suę beatificauit, ac inenarrabili lætitiā, & iubilo glorię suę repleuit.

Ioan. c. 19.

Cap. 2.

Nota.

Ad Eph. 6

B De hac eadem re agens beatissimus Paulus, scribit ad Colossenses: Vos cū essetis mortui in delictis & præputio carnis vestrę, conuiuificauit cum illo, donans vobis omnia delicta, delēs quod aduersus vos erat chirographum decreti, quod erat contrariū nobis, & ipsum tulit de medio affigēs illud cruci, & expolians principatus, & potestates traduxit cōfidēter palām, triūphans illos in semetipsum. O quā magnifica sunt, quę sub vno quoq; horū verborū latēt. De prior parte huius sentētię iā in superioribus multa dixim⁹. Ab illo ergo loco exponēda est apostolica sentētiā, vbi inquit: Expoliās principatus & potestates. Vbi primo nota, quod de his etiā ordinibus in Baratrū inferni ceciderūt, in Angelorū purgatione. De quo etiā alio loco dicebat hic nṛ magister: Nō est nobis colluctatio aduersus carnē & sanguinē,

sed

sed aduersus principatus & potestates, &c. Hos ergo & principem eorum Luciferum expoliavit, primo alligans fortem armatum, & traduxit confidenter. Quid est traduxit confidenter? Non verebatur Dominus Iesus infinitam Angelorum damnatorum multitudinem neque serpentem antiquum eorum principem & ducem. Non enim nuda anima eius descenderat in infernum, sed diuinitati unita. Traduxit ergo confidenter, confidebat in iustitia sacrificij sui de quo canit propheta: Acceptabis sacrificium iustitiæ. Confidebat in multitudine virtutis suæ, qua actum est, vt non fortiuè dolo, aut simulatione educeret victos suos sed palam cunctis Angelorum millibus frementibus, & videntibus. Magnificus sublimisque triumphus hic est nimirum. In quo etiam sublimatur redemptor amplius & valde multum, cum dicit sacratissimus Paulus, triumphans illos in semetipso. obtulit sacrificium iustitiæ & fudit sanguinem in remissionem peccatorum, inuentus est fortis & potens in prælio, ideo triumphat diabolus in semetipso, non in brachio Michaelis Archangeli, aut alicuius principis cœlestis, sed in semetipso. Solus descendit ad inferos, vt nulli Angelorum ascriberetur hic singularis triumphus. In semetipso, inquit Paulus. Quantum ac quam magnificum opus hoc est si nosti? Respondeat nobis iustus Abel, qui per multa annorum millia hunc redemptorem fortem & potentem in prælio expectauit. Respondeat & Adam hominum & præuaricationis parens & tanti mali auctor & propagator. Heu quantum hic luxit per longissimum vitæ suæ spatium. Quantum & lætatus est in propria redemptione & multorum filiorum. Nulli sanctorum neq; veteris aut noui testamenti, specialitas hæc redemptionis conuenit, sicut patri nostro Adam. Ad reparationem enim & redemptionem inobedientiæ & præuaricationis eius, mortuus est Dominus Iesus, & ad educendum eum de inferis, descendit Dominus fortis & potens in prælio. Quid dicam

Confident-
ter.

Palam.
Magnifi-
cus trium-
phus Chri-
sti ad infe-
ros.

Adam.

A dicam de Abraham, Isaac, & Iacob? Hic beatus patriarcha in hæc verba exhalauit spiritum: Salutare tuum expectabo Domine? Quid dicam de sancto Mose, de Samuele? *Gen. c. 49* Hi omnes quantumuis præclari & virtute præcellentes descendunt ad lacum sine aqua, propter peccatum primi parentis, cuius inobedientia clausit ianuam regni cœlestis, vsque dum veniret Christus, & offerret sacrificium iustitiæ, toto corpore pijsimum sanguinem fundens. Pro magno hoc dono generis humani, acceptatum est sacrificium corporis Christi, & ab illa hora ostium apertum est in cœlo ad ingressum animarum sanctarum. Bene proinde sanctus Dauid inquit: Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, acceptabis pro redemptione & remissione antiquæ præuaricationis Adæ, quæ cœlum clauserat.

Sed ad diuini muneris largitatem in aduentu Spiritus sancti acceptauit sacrificium iustitiæ pater æternus. Quod præuisum & prophetatum est à sanctis patribus. De quo *Cap. 2.* B expresse inquit Ioel, postquam promisit doctorem iustitiæ, & imbrem matutinum. Et erit post hæc effundam de spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri. Quem locum interpretatur beatissimus Petrus de *Acto. c. 2.* aduentu Spiritus sancti, sed & noster Dauid hoc prædixit sub orationis forma cum cantabat. Emitte spiritum tuum, *Psal. 103.* & creabuntur & renouabis faciem terræ. De hoc aduentu dicebat Dominus Iesus in Euangelio Ioannis: Spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, docebit vos omnia. Quid est in nomine meo? id est, propter acceptationem sacrificij iustitiæ in Dei patris gloriam oblati. Acceptum ergo habuit hoc sacrificium pater æternus ad condonandum super magnificum donum, & plenitudinem Spiritus sancti in corda Apostolorum. In hoc aduentu creator orbis terrarum, & renouatur facies terræ. Vtrūque docet propheta. Emitte spiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Creabuntur qui perierant, & quasi in nihilum

hilum propter peccatum Adæ abierant, & renouabis faciem terræ, quæ diu inueterata senuerat, & propè interitum erat. Imo longè sublimior est hæc oratio, & spiritalis renouatio, quam illa, qua condita sunt vniuersa, sicut in superioribus demonstraui, versum illum exponentes: Cor mundum crea in me Deus. Hic enim ad vsque diuinæ naturæ fastigium, & consortium conscendit homo, renouatus per gratiam & donationem Christi. De aduentu huius spiritus alio loco scriptum est: Spiritus domini repleuit orbem terrarum. Pro donatione ergo tanti numinis & muneris acceptum habuit Deus pater sacrificium iustitiæ. Promissa prophetarum rei eventus cōprobauit apertissime, siquidem acceptatum fuit ad omnium gentium vocationem, & illuminationem, quæ diu sub durissima diaboli seruitute, & dæmonum idololatria seruierant. De quo Esaias propheta: Hæc dicit Dominus: Labor Aegypti, & negotiatio Aethiopix, & Sabaim viri sublimis ad te transibunt & tui erunt. Post te ambulabunt vincti manicis pergent, & te adorabunt, teque deprecabuntur. Tantum in te est Deus, & non est absque te Deus. Verè tu es Deus absconditus, Deus Israel saluator. Congregamini & venite, & accedite simul qui salui estis ex gentibus. Conuertimini ad me, & salui eritis omnes fines terræ, quia ego Deus, & non est alius, &c. Sed & noster David in orationis formam hoc quoque prædixit: Deus misereatur nostri & benedicat nobis, illuminet vultum suum super nos & misereatur nostri. Ut cognoscamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum, hic est Christus. Ut, scilicet, qui in Iudæa solum inueniebaris, iam in omnibus gentibus videamus si dem salutaris tui, qui est Christus. De hoc expressè dicit Esaias propheta. In illa die erit radix Iesse, qui stat in signū populorum, ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepulchrum eius gloriosum. Ut autem hoc impleretur, præcepit dominus Iesus sacris Apostolis in die ascensionis suæ. Euntes in

Cap. 66.

Psal. 66.

Cap. 11.

A res in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni *Marci*
 creaturæ, &c. Et Spiritus sanctus descendebat visibiliter in *timo.*
 credentes ex gentibus, sicut sacra lectio Actorum Aposto-
 licorum testatur. Vniuersusque orbis relictis patrum su-
 rum dijs & pessimis idolis, ad Christi fidem & baptismum con-
 uolauit, etiam senientibus tyrannis, & regibus, & minanti-
 bus gladios, ignes, & teterrimos carceres, sartagine, &
 equuleos, mille denique mortes, in quibus omnibus super
 altare fidei nostræ impositi sunt pinguisissimi vituli, & in
 holocaustum oblatis domino, sacratissimi inquam marty-
 res, sicut exponit beatus Ambrosius, de quo statim.

Sed & acceptum habuit pater æternus sacrificium cor-
 poris Christi ad concedendum sacris Apostolis & beatis
 martyribus fidei, & fortitudinis donum, ut in confessione
 nominis sui, usque ad carceres, & vincula, & flagella, lanceas
 & gladios, equuleos, & lampades ardentes, denique usque
 ad cruce, & mortem immobiles permanerent & gauden-
 tes. Nec contemnendum iudices hoc donum, quia certe ma-
 gnificum est, Deoque honorificum, & pretiosum Ecclesiæ
 ornamentum abundantesque thesauri. O quale spectacu-
 lum nostræ fidei diuinæque charitatis apparuit in Petro *Petrus cri-*
 cruci affixo, cuius sanguis ornabat cælos, cuius clauis coro- *cifixus cla-*
 nant sanctam matrem Ecclesiam regaleque sacerdotium. O *uis.*
 quis videret beatissimum senem nonagenarium vel cente *Chrysosto.*
 narium oculis in cælum intentis, preces & orationes pro *sermon. de*
 crucifixoribus cum multis lacrymis offerentem. O gloria *sacris A-*
 sacerdotum, o corona & diadema cælorum, o sanctæ ma- *postol. Pe-*
 tris Ecclesiæ magister & doctor. Quales & quantas di- *tro & Pau-*
 uitias, quam pretiosi thesauri hæredibus fidei & confes- *lo.*
 sionis tuæ reliquisti? O quis vel per horam venerandum
 caput tuum posset sustinere. O quis coapostolum eius Pau- *Paulus de-*
 lum terræ principem & doctorem gentium inclinantem *collatus.*
 ceruicem sub carnificis gladio, vel per breue spatium cer-
 neret? Quantum obsecro gloriæ & honoris contulerunt?

Super Psal. 50. Homilia vigesima sexta.

Ioan. 20. Scriptum est de Petro, nec minus Paulo conuenit: Seque-
re me. Hoc autem dicebat significans qua morte esset clari-
ficaturus Deum. Sed neque in eos solum qui Dominum
viderunt, & turpissimam eius mortem in exemplum, ma-
gnum, hoc bonum deriuatum est, verum & in eos, qui lon-
gè erant & solo perceperunt auditu. Quis tanta martyrum
millia enarrare sufficiet sicut in priori seculo apparue-
runt? Quis eorum tormenta & tolerantiam, & inter me-
dios ignes & dentium tunsiones diuinas laudes decanta-
bit? Quam tremendi diabolo & tyrannis extiterunt? Sed
& in fragili scæminarum genere fortitudinis miraculum,
& fidei confessio ardentissima non sine mundi vniuersi
admiratione passim inuenta est, quod inter magna diui-
næ potentia miracula annumeratur. Quis tredecim anno-
rum puellam vix arbitrij compotem, & iam diuinitatis te-
stem inter flammis ignium ardentium leuatis contra cœ-
lum manibus orantem cerneret? O iucundum spectaculū, o
admiranda puella totoque amore pectoris prosequenda, D
in qua tale apparuit diuinæ acceptationis insigne, taleque
concessum est mundo trophæum & exemplum. Nec no-
men, nec genus, neque corporis pulchritudo commenda-
tione indigent, cum toto orbe sacratissima Agnes virgo
& Martyr altissimis vocibus prædicetur. De his omnibus
dicitur & verè dicitur: Tunc acceptabis sacrificium iusti-
tiae. De quo Origenes: Siquis iustorum hominum, vel
Orig. Ho-
mil. 23. in etiam sanctorum prophetarum atque Apostolorum, qui
lib. Nume innixius interueniat pro peccatis hominum, hi pro repro-
pitiati-
orum. pitiatione diuina, velut aries, sicut vitulus, aut hircus obla-
tus esset sacrificium ob purificationem populo impetran-
dam accipi potest. An non videtur vt aries, aut hircus holo-
caustum se obtulisse Paulus pro populo Israel cū dicebat.
Optabam autem ego ipse anathema esse à Christo pro fra-
tribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem? Vis
autem scire quod quia se hostiam Paulus offerebat iugu-
landum?

A laudem? Audi eum dicentem. Jam enim ego immolor, & tempus meae resolutionis (vel ut in Graecis codicibus legimus reuerſionis meae) iſtat. Sic ergo figuratiter poteſt videri quod alius pro feſtiuitate nouorum, alius pro feſtiuitate ſabbati, alius pro feſtiuitate tabernaculorum, quaſi vitulus aut hircus, aut aries offeratur, ad reconciliandum hominibus Deum. Quantum autem diſtet inter reconciliationem Chriſti & ſanctorum Apoſtolorum & martyrum paucis interpoſitis declarat. Intuere igitur totius mundi, ideſt, coeleſtium & terreſtium pacificationem. Vide quantis indigeant iſta omnia hoſtijs, quantos requirant vitulos, arietes, quantos hircos. Sed in his omnibus vnus eſt agnus, qui totius mundi potuit auferre peccatum: & ideo ceſſauerunt caeterae hoſtiae: quia talis haec fuit hoſtia, vt vna ſola ſufficeret pro totius mundi ſalute. Caeteri enim precibus peccata, hic ſolus poteſtate dimiſit. Congruentiſſima interpretatione vtimur cum ad ſanctos martyres, reliqua huius verſus referimus, acceptabis oblationes & holocauſta, tunc impo-
B nent ſuper altare tuum vitulos. Acceptabis vt magna mundo vniuerſo conferas beneficia & donationes. Acceptabis ſacrificium iuſtitiae ad generis humani redemptionem, oblationes & holocauſta & vitulos ſuper altare tuum, quod eſt fides, ad ſuffragium ſalutare & theſauros Eccleſiae, & pur-
 gamenta aeris huius peſſimorum daemorum domicilij.

Nota.

T. 2. g. 10.

g. 10.

oblationes

Orig. hom.

10. in. 18.

ca. libr. Nu

meror.

2. Cor. 12.

De his omnibus idem Origenes valde eleganter alio loco ſcribit: Redeamus ad pontificem noſtrum magnum, qui penetrauit coelos Ieſum dominum noſtrum & videamus quomodo ipſe cum ſuis filijs, Apoſtoliſ ſcilicet, & martyribus ſumit peccata ſanctorum. Et quidem quod dominus noſter Ieſus Chriſtus venerit vt tolleretur peccatum mundi & morte ſua peccata noſtra deleuerit, nullus, qui Chriſto credit, ignorat. Quomodo autem & filij eius auferant peccata ſanctorum, ideſt, Apoſtoli, & martyres, ſi poterimus ex ſcripturis diuinis probare tentabimus. Audi primo Pau-

Super Psal. 50. Homilia vigesima sexta.

2. *Tim. 4.* lum dicentem: Libenter (inquit) expendar pro animabus C
vestris, & in alio loco: Ego enim iam immolor & tempus
meæ resolutionis instat. Pro his ergo, quibus scribebat ex-
pendi se, & immolari dicit Apostolus. Hostia autem cum
immolatur, ad hoc immolatur, vt eorum pro quibus iugu-
latur, peccata purgentur. De martyribus autem scribit bea-
tus Ioannes in sacra Apocalypsi, quia animæ eorum, qui iu-
gulati sunt propter nomen domini Iesu, assistent altari. Qui
autem adstitit altari, ostenditur fungi sacerdotis officio.
Quod supra dicebat beatus Ambrosius: Sacerdotis autem
officium est pro populi sui supplicare peccatis. Super Ioan-
nem verò aliam considerationem pertractat, & absoluit
Orige. To- mo. 9. idem Origenes: Existimare debemus destructionem fieri
potentiarum maleficarum per mortem sanctorum marty-
rum, veluti tolerantia & confessione vsq; insidiarum tyran-
norum illorum, contra tot cruciatus patientem, vt hebetata
& debili reddita potentia ipsorum, alij etiam plures victis
dimitterentur liberati eo onere quo potentia malæ instan-
tes eos grauabant, & lædebant. Quin etiam martyres ipsi,
qui passi sunt postea, non incidunt in supplicia, quanuis nõ
debilitatis, ac delassatis his qui alios malis afficiunt, nimi-
rum quia is qui talem victimam obtulit, vicit hanc contra-
Similitudo riam potentiam, tanquam si ex parte hac vterer similitudi-
ne, ad ea, de quibus agitur. Qui interficit aut carmine sopit
animal venenatum, aut ipsum vi quapiam vacuum reddit
à veneno, is in multos beneficium cõfert, qui in posterum
aliquid passuri erant, nisi interfectum illud, vel sopitum fuis-
set, vel veneno euacuatum, atque etiam si alicui morso ma-
nifestum fiat, & liberatus ille à nocumento per morsum
contracta, defigat oculos in mortuum, qui læsit, vel incen-
dat mortuum, vel attingat mortuum, vel gustet huius par-
tem fiet sane contra passio medicina, & beneficium ab eo,
qui interfecisset id quod lædebat. Simile quippiam fieri
morte pijsimorum martyrum existimandum est, multis

A ex ipsorum morte indicibili quadam vi adiumentum su-
 mentibus. De hoc satis lege eundem Origenem si placet. *Homil. 15.*
 Acceptavit etiam sacrificium iustitiæ corporis Christi, ad in Iesu Na
 condonandum pœnitentibus & lugentibus multas & ma- *ne. & bea*
 gnas pœnas, quæ per ignem ardentissimum, essent solven- *tū Grego-*
 dæ. Magnifice enim sacrificiū hoc corporis Christi, quod *riū li. 31.*
 quotidie in Ecclesia offertur adiuuat, & satisfactorium est. *Mor. cap.*
 Gaudeamus ergo fratres charissimi, qui ad horam hanc *16. li. 29.*
 novissimam sub hac luce apparuimus in tempore gratiæ, *ca. 16.*
 & donorum multorum, in quo non semel audiuit auris hu-
 mana paternam vocem ad Christum Iesum dominum no-
 strum. Tu es filius meus dilectus, in te complacui. Quan-
 tus luctus & mœror ab origine mundi cunctas hominum
 mentes inuasit occupauitque si nosti, cum audierunt ab
 ore Domini: Pœnitet me fecisse hominem? Sed accepi-
 mus de manu Domini duplicia. Vt scilicet, qui semel di-
 xit, pœnitet me iterum atque iterum in tonet: In te com-
B placui. Sacrificium ergo iustitiæ est, quod acceptatur pro
 nobis & pro nostra salute in conspectu altissimi. Sacrifi-
 cium iustitiæ est, quod hæredibus promissionum nobi-
 lium prophetarum & patriarcharum, præordinatur in de-
 creto æterni consilij. Et scriptum est. Memor erit in secu- *Psal. 113.*
 lum testamenti sui: virtutem operum suorum annuntiabit
 populo suo. Ecce annuntiamus vobis salutem, & vitā æter-
 nam in Christo Iesu Domino nostro, in sacrificio iustitiæ
 corporis eius. De quo si placet recolite, quæ prima homi-
 lia de re hac cū beato Cypriano proposuimus. Per omnia *Cypri. inde*
 sibi pater in filio complacuit, neq; ulla serpentis sunt in eo *baptismo*
 reperta vestigia, neque sacerdoti eius pœnituit Deum: *Christi.*
 quoniam sacrificium, quod in Cruce obtulit, sic in be-
 neplacito Dei constat, acceptabile, & perpetua virtu-
 te consistit, vt non minus hodie in conspectu patris obla-
 tio illa sit efficax, id est, sufficiens, quam illa die qua de sau-
 cio latere sanguis & aqua exiuit. Non multorum sancti-

ficatione minuitur, non impium sublimitate deprimitur, C
 aut exinanitur imo neque omnium sanctificatione minor
 redditur. Quippe cum sacrificium iustitiæ sit quod infini-
 ti valoris est, ad quod nullum humanum meritum, attinge-
 re, aut conscendere potuit.
 Nota Val- Quod si placet in reuelatione, quæ Abraham facta est
 de. 3. 10. M. rem hanc intueri. Non eo tempore cum offerebat magnū
 . 1. 1. 1. sacrificium charissimi filij Isaac iurauit Dominus myste-
 . 1. 1. 1. rium redemptionis humanæ, sed declarauit quod ab æter-
 no iurauerat & promiserat ante tempora secularia. Non
 enim dixit. Per me metipsum iuro, quod si ita diceret, for-
 san meritum Abraham ad hoc ascendisse quisquam diceret.
 Orige. To. Sed quid inquit? Per me metipsum iurauit, quod verbū præ-
 . 1. 1. 1. teriti temporis est non præsentis. Ad hoc attingit sacrifi-
 cium Abraham, ut reuelationem mysterij æternis temporibus
 faciri, & ab æterno prædestinati, sibi reuelaretur. Com-
 proba etiam ex hac sententia quantum est nostrum sacrifi-
 cium, quod iustitiæ à Davide appellatur & vere sic est, si-
 quidem ad eius refectionem, & reuelationem sacrificiū
 Isaac exquiritur ab Abraham. Ne per hoc intēdo dicere,
 quod primus mortalium rem hanc cognouerit Abraham
 . 1. 1. 1. eum certe de Adam scriptum sit, quod Domino reuelante
 . 1. 1. 1. informatione uxoris suæ mysterium incarnationis didice-
 rit, & præconizauerit in verbo illo. Os nūc ex osibus meis
 & caro de carne mea. Quod verbum interpretante Pau-
 lo, de Christo & Ecclesia intelligitur. Hæc dicta sunt de
 . 1. 1. 1. prioris expositione ad secundam accedamus, quæ est beati
 . 1. 1. 1. Augustini & Gregorij.
 . 1. 1. 1. Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ. Inquit beatissimus
 . 1. 1. 1. Augustinus. Modo sacrificium pro iniquitate spiritū con-
 tribulatum, & cor humiliatum: tunc sacrificiū iustitiæ lau-
 dis solius. Beati enim, qui habitant in domo tua domine: in
 seculū seculorum laudabūt te. Hoc est sacrificiū iustitiæ ho-
 locaustomata, & oblationes. Quæ sunt holocaustomata?
 . 1. 1. 1. Totum

- A** Totum igne consumptum. Quando pecus imponebatur aræ Dei, igne consumendum, holocaustum dicebatur. Totos nos ignis diuinus absumat, & feruor ille totos abripiat. Non tantum anima nostra absumatur ab illo igne diuino sapientiæ, sed & corpus nostrum vt mereamur ibi immortalitatē. Sic leuetur holocaustū, vt absorbeat mors in victoria. Beatus Gregorius inquit: Acceptabis sacrificium iustitiæ. A Edificata cœlesti Hierusalem, sacrificiū duntaxat iustitiæ acceptū erit domino, quia ibi nō erit opus offerre sacrificiū pro peccato. In hac quidē vita, quia in multis deliquimus quotidie oportet, vt cōtriti cordis & cōtribulati spiritus Deo sacrificiū offeramus. In resurrectione autē, cū corruptibile hoc, induerit incorruptionē, & mortale hoc induerit immortalitatē, neq; vllus sanctorum peccare postmodū poterit, nec quisquā ad Deū pro peccato orabit. In tantū nanq; peccatū delebitur, vt etiā pœna peccati omnino destruat. sicut scriptum est: absorpta est mors in victoria. Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors aculeus tuus? Isti mulus enim mortis peccatū est. Necessario peccatum ibi deesse cōuincitur, vbi mortis aculeus nō inuenitur. Nō igitur ibi oportet offerre pro peccato sacrificiū, vbi neq; in cogitatione admittitur delictū. Sacrificiū itaq; iustitiæ sancti in æterna vita Deo offerent quia in solo conditoris amore intēti, indefessas remuneratori suo in lætitiā cordis laudes dicent. Scriptū est enim. Beati qui habitāt in domo tua domine, in secula seculorū laudabūt te, & iterū. Vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorū. Holocausta eorum accipiet, quia totū quod in eis erit, flamma diuinæ charitatis accēdet. Ex his sanctorū Augustini & Gregorij sententijs constat aduerbiū illud, Tunc, ad futurū Ecclesiæ statum post beatā resurrectionem respicere. Pro quo elegātissime etiā dicitur. Tunc acceptabis sacrificiū iustitiæ, vt scilicet, magnū resurrectionis donum & beatitudinis cōsummatæ sanctis concedatur. Quod autē tunc fiat noua applicatio &

Gregorius

1. Cor. 5.

Psal. 83.

Psal.

imputatio iustitiæ & meritorum Christi, iam cū beatis Au- gustino & Bernardo diffiniuimus locum illum exponen- tes. Exultabit lingua mea iustitiam tuam. Quod autem sit expressa sententia beati Pauli de merito Christi, ad nostrā resurrectionem audire illum. Oporteret corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc, induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? stimulus mortis peccatum est: Virtus vero peccati lex. Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam per Iesum Christum dominum nostrum. Victoriam inquam mortis & peccati. Vides ergo quam verē dicitur: Acceptabis sacrificium iustitiæ ad concedendum sanctam & gloriosam resurrectionem iustorum? Sed & ceterorum omnium. Omnes enim resurgemus, sed non omnes immutabimur. Vsq; ad resurrectionem sacrificium iustitię Christi efficax est & acceptū in conspectu patris altissimi. Scriptum est enim. Per hominem mors, & per hominē resurrectio mortuorum. Sicut in Adam omnes moriūtur ita & in Christo omnes viuificabuntur. Iam perfectissimē sancti erunt Deo suo holocausto mātā, siquidem ignis diuinus ex omni parte eos absument & incēdet. Iam coronabitur ad plenū sanguis & Crux Christi Dñi nostri, qui vsq; ad sanctorū resurrectionē & corporū immortalitē & gloriam clamat de mōte Caluarię, & cessabit clamore eius cū tradiderit regnū Deo, & patri, & subiecta fuerint eius imperio omnia. Cōsidera & attēta mente reuolue, pulsus procul rerū caducarū phantasijs, qualis erit sanctorū in resurrectione introitus ad regnū, & patriā, & beatitudinem. Quantus fulgur & placidissimus splendor. Quale eorū gaudiū, & glorificata latitū. Qualis cantus & exultationis vox. Considera regē in decore suo ad dexterā patris in excelsis, eius maiestatem & gloriam. Sed & reginā matrem eius à dextris filij

- A filij in vestitu deaurato circum amictā varietate. O quanta *Domina*
 eius gloria. O quālis immortalitatis vestitus & splendor. *nostra.*
 Cunctos cœli ciues torrente voluptatis suæ gloriæ exhilarat & repleti iubilo inenarrabilis lætitiæ. Illam laudant & magnificant omnes beatæ cœlorum mētes. Ave gratia plena inquit. Seraphim clamant. Sancta, Sancta, Sancta, quæ Deū & hominē castis visceribus genuisti & intacta peperisti. Hęc talia & tanta ex acceptatione sacrificij Christi filij sui dñi nostri contingunt imperatrici cœlorū. O beatissime Ioānes Dñi præcursor & demonstrator. Quis gloriæ *Ioannes*
 tuæ iura, & magitudinis sanctitatis tuæ poterit enarrare *Baptista.*
 amplitudinem? Taceant hominū & Angelorum ora, qui vsq; ad Christum de te loquuti sunt. Esaias enim & Malachias, & Gabriel Angelus de te loquuti sunt. Taceāt in quā, siquidē in tuas laudes, aperuit os suum sapientia Dei & virtus Christus Iesus Dñs noster, & quæ sparsim dixerat, vniclo clausit sermone. Internatos mulierū non surrexit maior
- B Ioanne Baptista. Tu quidem primitias sacrificij iustitiæ in diuino conspectu acceptati, plenissimo hausto ebibisti Spiritu sancto repletus adhuc ex vtero matris tuæ, cū sacratissima virgo & mater te salutauit & visitauit. Quid de te, ò Petre & Paule sacratissimi Dei Apostoli, vera mundi lumina & principes terræ sacri senatus coronæ dicam? Quid de senioribus terræ, cæteris inquam Apostolis loquetur lingua carnis, qui iudices mundi & cœlorum erunt in magno, ac nouissimo die, qui viuentes & morientes, & resurgentes, facti sunt cœlorum decus & ornamentum, omni lapide pretioso ornatissimum. Sed, ò beatissimi patriarchæ & prophetæ, & sacri & innumerabiles testes diuinitatis Christi, ò beatissimi Martyres, O fulgens & amabilis confessorum & virginum chorus, quis meritorum vestrorum numerum, coronarum splendore, gaudiorum dulcedinem, denique & vestram beatitudinem enarrabit? Adhæc omnia acceptabile habuit pater æternus
 sacrifi-

S. Franciscus. sacrificium iustitiæ Christi. Sed, o beatissime pater Franciscus, responde, quis non etiam altissimorum Apostolorum, & ipsa Dei genitrix Maria in resurrectione tui corporis exultabundus & congratulabundus, non laudabit dominum Deum tuum, qui elegit te? Tu enim inter omnes cœli ciues vnus inuenieris, qui in corpore sacris domini Iesu stigmatibus insignito ornato, & coronato resurges, ad honorem & gloriam crucifixi Iesu Domini nostri. Grande proinde, & admirandum spectaculum in superna cœlorum altitudine. Altissimum tuæ sanctitatis & holocausti, quod domino obtulisti præconium in perpetuas æternitates hoc erit.

Hic iam cum tradiderit dominus Iesus regnum Deo & patri, comprehendemus cum omnibus sanctis, quæ sit longitudo & latitudo, altum & profundum Dominicæ crucis, cum sanctorum dona, & gratiæ merita & coronæ, ante omnium oculos in perpetuum prædicabuntur, & splendescer. Ad quæ omnia acceptum habuit dominus sacrificium iustitiæ Christi, & nulla mortis & crucis eius eos tenebit obliuio, imò immortales gratias Christo reddent, qui redemit nos in sanguine suo ex omni tribu, lingua, populo, & natione & fecisti nos Deo nostro regnum. Vsq; ad hanc horam clamat sanguis Domini Iesu de terra, & tunc accipiet dona consummata in hominibus, cum omnes sancti consummati fuerint, & vna eternitas, vna beatitudo, & perpetua requies, & clara Dei visio omnes eos concludet, per Iesum saluatorem & autorem salutis eorum qui cum patre & Spiritu sancto regnat Deus. Amen.

**Ipsi honor & gloria in secula
seculorum.**

S A L M A N T I C Æ,
Apud hæredes Ioannis à Canoua.

M. D. LXXVI.

INDEX EORVM QVAE principaliter in hoc opere pertractantur.

A B E L primo mortuus re
surrectionem signifi-
cat. fol. 118. D. 119.
Abraham quanto pretio
emit videre die Christi. fol. 141. a.
Abraham animi proptitudo. f. 174. b.
Abraham vidit die Christi. fol. 88. b.
Abraham sacrificium & meritum. fol.
284. c.
Absalon. f. 165. d. figura peccatorum.
fol. 186. a. b.
Abijcitur quis a facie Domini. folio.
164. c. d.
Abyssus quid. fol. 220. c.
Abundantia promissa orantibus pro
Hierusalem. fol. 265. a. b. 271. a.
Acceptum habere. fol. 268. c.
Acceptum sacrificium Christi ad mul-
ta. fol. 279. b. c. d. & sequentibus
folijs vsq; ad finem.
Acceptum sacrificium Christi pro ad-
uentu Spiritus sancti. fol. 281. b. c.
Acceptum sacrificium Christi ad gen-
tium vocationem. fol. 281. c.
Acceptum sacrificium Christi ad do-
num fidei & fortitudinis. Aposto-
lis & martyribus. fol. 282. a.

Acceptum sacrificium Christi ad con-
donationem poenarum poenitenti-
bus. folio. 284. a.

Acceptum sacrificium Christi pro no-
stra resurrectione. fol. 285. d.

Adam specialiter redemptus. folio.
280. d. 281. a.

Aduentus Domini ad iudicium val-
de proximus. fol. 118. b.

Adulterium. fol. 184. c.

Affectus in oratione. fol. 128. b. c.

Affectus huius orationis. fol. 207. b.

Agnus occisus ab origine mundi, Do-
minus. 98. d.

Agnes. fol. 282. d.

Altitudo primae orationis huius psal-
mi quinquagesimi, folio. 18. c. d.
19. a. b.

Alleluia. fol. 232. d.

Amor glutinum est. fol. 24. d.

Amor Dei. fol. 142. b. 160. a. b. c. d.

Amplius quantitatis aduerbium est,
fol. 31. d.

Amor carnalis rabies luxurie, folio.
184. b.

Anchora sanctorum, humilitas, fol.
214. b.

Angeli ceciderunt ex multis ordini-
bus. fol. 65. a.

- Angeli ad sunt cantantibus. fol. 225.
d. 226. a.
- Animus religiosus Deo tribuit gloriam. fol. 213. d. 214. a. b.
- Anne mansuetudo & reuerentia ad sacerdotem Dei. fol. 128. d.
- Anni ab Abraham vsq; ad Christū. fol. 23. c. 174. a.
- Apparitiones Dei quomodo fiant. fol. 158. a.
- Apostoli omnibus prophetis excellentiores. fol. 91. d. 168. c.
- Applicatio iustitiæ Christi ad resurrectionem & gloriam. fol. 285. b. c.
- Applicatio iustitiæ Christi admirabilis. 210. b.
- Aquæ super cælum. fol. 220. b. c. d.
- Arrogans quis. fol. 84. d.
- Argumenta psalmorum vsq; ad decimum sextum. fol. 163. c. 194. a. b.
- Armatura Dei ad nostram militiam. fol. 183. b.
- Attentus humilis, tremens Dei laudator. fol. 217. a.
- Attritionis & contritionis discrimen. fol. 252. c.
- Aura post meridiem. Genes. 2. quid significet. fol. 7. d.
- Autores psalmorum plures secundum Hieronymum, & secundum Augustinum unus. fol. 1. c. d. fol. 2. a.
- Audire stat sine videre Deū. f. 254. d.
- Auditio verbi Dei quam necessaria. fol. 199. c.
- Auditio verbi Dei. fol. 271. b.
- Auditio verbi Dei velut tuba in bello excitat. fol. 199. d.
- Aures mentis & corporis. fol. 201. d.
- Auarus. fol. 235. b.
- Auxilium quotidianum. fol. 181. b.
- B.
- Baptismus sacramētū fidei. f. 172. b.
- Beatitudo describitur à Dauide. fol. 173. b. 159. b. c.
- Beneficiorum commemoratio tempore poenitentiae. fol. 15. d.
- Beneficia ex Christi iustitia. f. 211. b.
- Benignitas Dei. fol. 265. b. d.
- Bona quam multa in statu innocentie. fol. 65. d. & sequentibus.
- Bona quam multa ex consideratione crucis Christi. fol. 5. b.
- Bonum presentis vitæ & futura. fol. 147. c.
- Bonitas diuina ubi resplicet. f. 265. c.
- Borith quid significet. fol. 96. d.
- Breniarium nouum. fol. 227. d.
- C.
- Cain conceptus in peccato originali. fo. 63. d. 162. a. b. c.
- Cain peccatum. fol. 164. b. c.
- Cantio Dei in iustos. fol. 13. b.
- Cassigatio post conversionem. f. 10. b.
- Cassigatio amoris signum. ibi.
- Casus gentium ante fidem aspidius. fol. 100. a.
- Caritas cum qua non nocet. f. 70. c. d.

- Caro & sanguis quomodo non confe-
quentur regnū Dei. fol. 204. b. c. d.
- Caro nostra cæca. fol. 205. c.
- Carnis cōtinua morificatio. f. 206. b.
- Caro nostra malorum fons. fo. 206. c.
- Castitas armat militē Christi. f. 183. b.
- Cantus Ecclesiasticus. fol. 224. c. d.
- Canticus Ecclesiasticus à Christo. fo.
225. b.
- Cantus ecclesiastici utilitas. f. 225. c.
226. a. b. c. d.
- Cantus ecclesiasticus expellit animæ
moerorem. fol. 226. c. d.
- Cantum ecclesiasticum audire quam
utile. fol. 226. d. 227. a.
- Cantus & hymnus Seraphin in conse-
cratione. fol. 233. a.
- Cantus psalmorum quā utilis. f. 2. d.
- Certamen David, & Pauli pro humi-
litate. fol. 17. a.
- Cessatio à peccatis ante cōfessionem.
fol. 74. d.
- Cessatio legalium hostiarum. fol. 228.
b. 237. c.
- Ceremonie regum & humilitas in
Missā. fol. 102. b. c.
- Certitudo. fol. 266. b.
- Certitudo gratiæ aut electionis quare
denegata. fol. 266. c.
- Chirographum quid sit. fol. 22. d. 24.
c. 99. b.
- Christus quomodo factus & cōditus.
fol. 97. d.
- Christus imago patrū. fol. 113. c. d.
- Christus publice mortuus. fol. 243. c.
- Christi corpus quomodo apitū. f. 245.
- Christi imago depicta a prophetis.
fol. 241. d. 242. a. b.
- Christi crux altare ignis. fol. 5. b.
- Cicatrices vulnerum domini Iesu pro
pter quam multa reservata in suo
corpore. fol. 6. a. b. c. d.
- Circuncisio sacramentum apud ve-
teres. fol. 64. b. c.
- Circuire quid. fol. 223. c.
- Clementia Dei quā magna. f. 202. a.
- Coccus b̄stinctus quid significet.
fol. 34. d. 35. a. 104. b. c.
- Cogitatio assidua mortis Christi in
de. fol. 212. b.
- Conuersio peccatorū ad Deū. f. 10. a.
- Consideratio qualis ad poenitentiam.
fol. 23. c. d.
- Consideratio quam necessaria ad cri-
minum detestationē. f. 31. b. 139. a.
- Cōsideratio salutaris Dei assidua poe-
nitentibus. fol. 175. d.
- Conservantia vitam in statu innocē-
tiæ quæ. fol. 66. d. 67. a. b.
- Consubstantialis filius matri. folio.
264. b.
- Confessio sacramentalis de iure diui-
no. fol. 43. c. 138. c. d.
- Confessio peccatorum in sua condem-
natione. folio. 179. b. & misera
fors. 126. b. c. d.
- Confessores. fol. 140. a. b.
- Contingati. fol. 72. c. d.

- Communicatio Dei ad intra & ad extra.* fol. 145. a.
Communicatio Dei magna rectis corde. ibi.
Communicatio aduersus impoenitentes. fol. 136. d.
Cognitio Dei & mystericum. folio. 255. c.
Cooperatio nostra necessaria ad perseuerandum. fol. 182. b.
Coronari ex merito quā vtile nostræ naturæ & gloriosum. fol. 44. b. c. d. 45. a. b. c. d.
Clamor pro venia quā diu debeat durare. fol. 39. d. 40. a.
Clamor peccatorum aduersum nos. fol. 40. b.
Concupiscētia nostra insatiabilis. fol. 273. d. 274. a.
Concordia contrariarum qualitatum in homine. fol. 219. b.
Communio altaris frequēs. fol. 277. b.
Contemplatio quā necessaria. fol. 273. d.
Contemptus Dei magnus. fol. 164. d.
Confidētia animæ Christi in inferno. fol. 280. c.
Contritionis actus qualis. fol. 252. c.
Contritio quid secū portat. fol. 253. d.
Contritio vna & eadē ad multa peccata sufficit. fol. 253. c. 254. a. b.
Cordis contriti sacrificium. fol. 247. d. 248. a. b.
Cor contritum Domini Iesu. fol. 250. d.
Cordis scissio. fol. 252. d.
Cordis humani temeritas. fol. 268. b. c.
Cor hominis adamantinū. fol. 269. a.
Crux Christi altare ignis. fol. 5. b.
Crucifixi consideratio. fol. 23. b.
Creatio secunda sublimior quam prima. fol. 141. d. 142. a.

D.

Dare locum ire. fol. 272. a.
Dare gloriam laudibus David. fol. 233. d.
David Petrus & Paulus in nostrum exemplum. fol. 137. a. b.
David autor omnium Psalmorum. fol. 2. a. b.
David quam magnus propheta. folio. 87. d. 88. a.
David multoties decantauit psalmum quinquagesimum cum multis lacrymis. fol. 2. c.
David humilitas. fol. 164. a.
David contemplabatur crucifixum cū pro peccatis dolebat. fol. 4. d. 5. a.
David desideria. fol. 169. d.
David non superbus in oratione, Spiritum sanctum tuum ne auferas à me. fol. 170. b.
David durissime flagellatus à Domino. fol. 9. a. b. c. d.
David saltim per nouem menses permansit in peccato. fol. 10. d. 11. a.
David sui ipsius recognitor. fol. 15. a.
David quam sapiens in consideratione suorum peccatorum. fol. 20. a. d.
David quam timoratus etiam post vi-

- niam. fol. 24. b.
 David in aures omniū confitetur sua peccata. fol. 73. b. c.
 David quantum gaudium de futura incarnatione hauriebat. f. 173. d.
 David quam assiduus & vigil in reparando diuino honore. fol. 191. c.
 David quam perfectus in sua pœnitentia. fol. 191. d.
 David doctor pœnitentiæ Bethsabæe. fol. 192. a.
 David quantum castigauit corpus suū. fol. 205. b.
 Desertum quid significet. fol. 241. b.
 Desperatio veniæ. fol. 166. b. c. d.
 Deus verax. f. 83. a. b. c. d. 84. a. b. c.
 Deus non parcat delinquenti quomodo intelligatur. fol. 128. a. b.
 Deus quomodo terribilis in sanctos. fol. 13. b.
 Deus quomodo desideret nostrā salutem. fol. 36. d. 37. a.
 Deus à seipso solus beatus. fol. 44. c.
 Deus à peccatoribus despectus. fol. 46. b. & derelictus. c. & proscriptus. d. & cōculcatus. d. fol. 47. a.
 Deus spiritus est. fol. 57. a.
 Deus quomodo omnia impleat. folio. 57. b. c.
 Deus quomodo in omnibus. ibi. c. d.
 Deus immutabilis. fol. 84. a. b.
 Deus qualis bonitas. f. 145. d. 146. a.
 Deus quare dictus à Mose ignis. fol. 146. b. c.
 Deus solus author nostræ salutis. fol. 207. c. d.
 Deus diues longanimitatis & patientiæ. fol. 211. d.
 Deus maior omni laude. fol. 216. b.
 Deus eternus demonstratur. f. 217. c.
 Deus artifex noster. fol. 219. d.
 Deus omnipotens. fol. 220. a.
 Deus verax ostenditur per Christum. fol. 239. d.
 Demonstrationes quibus vsus est Dominus & Apostoli. fol. 169. b. c.
 Demonstrationes spiritus ibi. c. d.
 Diabolus leo & draco. fol. 70. b.
 Diabolus ne regnet in nobis nostræ est potestatis. ibi. d. 71. a.
 Diabolus æquitate superatus non potentia. fol. 119. a. b. c. d. 120. a.
 Diabolus nunquid cognouit Christum. fol. 120. b. c. d.
 Diaboli cura perdendi nos. fo. 275. b.
 Diabolus quando plus senit & accenditur. fol. 261. b. c.
 Demones fugantur canticis Ecclesiasticis. fol. 226. a.
 Dies Christi. fol. 88. a.
 Diffinitio peccati originalis. f. 68. b.
 Dilectio inimicorum. fol. 77. b. c. d.
 Disciplina quam necessaria ad domandam superbiam carnis. fol. 68. d.
 Distantia inter priuationem & habitum. fol. 149. d.
 Dissimulator quis. fol. 84. d.
 Distantia inter Christi & Apostolorum.

- rum reconciliationem fol. 283. a.
 Domina nostra sine peccato origina
 li & fomite. fol. 71. b. c.
 Domina nostra. fol. 286. a.
 Doctores quæ debeant predicare. fo.
 122. b. c.
 Docendus populus de magno iudicio.
 fol. 99. c.
 Doctrina pro diuitibus. f. 196. b. c. d.
 Doctrina qualiter distribuenda his
 temporibus. fol. 21. a.
 Doctrina gratum Dei obsequium.
 fol. 191. d. 192. a. b.
 Dolor domini Iesu. fol. 251. c.
 Dolor pro peccatis omnium maximus
 appretiatue. fol. 254. b. c. d.
 Dolor pro peccatis in sapientioribus.
 fol. 255. a.
 Dolor pro peccatis unde magnus. fo.
 255. b. 256. a.
 Dolor sensitius. fol. 255. d.
 Dona omnia preparata & concessa
 merito Christi. fol. 279. a.
 E.
Ecclesia ante sacram scripturam.
 fol. 99. a. b.
 Ecclesie recurrendum cum dubium
 aut nouum contigerit. fol. 92. d.
 Ecclesia Christo non Angelis est sub
 iecta. fol. 120. c.
 Aedificare super arenam quid. folio.
 82. a.
 Effrenatio carnis manet in baptiza
 tis ad multa & præclara. f. 69. a. b.
 Electio à facie domini depingitur.
 fol. 165. c. d. 166. a. b.
 Eleemosyna potentia & efficacia. fo.
 35. a. b. c. d.
 Eleemosyna pro diuitibus. folio. 197.
 b. c. d.
 Electorum & reproborum disorimē.
 fol. 256. c.
 Elevationis mentis in Deum, quam ne
 cessaria. fol. 172. b.
 Elevationis manuum in oratione. f. 130.
 d. 131. a. b.
 Elementa contraria fœderata. folio.
 219. b. c. d.
 Elementorum qualitates. fol. 219. c.
 Errores philosophorum circa hominis
 felicitatem. fol. 89. d. 90. a. in quo
 secundum platonem. fol. 87. b. c.
 Esse Dei quantum. fol. 146. a.
 Euangelium supra legem. fol. 239. b.
 Excusatio in peccatis. fol. 7. b. a.
 Excusatio in peccatis a parentibus pri
 mus orta. fol. 7. d. 8. a.
 Excusatio. fol. 30. a. b. c. d.
 Exercitium David. fol. 264. c.
 Exercitia David pro cognoscendo lo
 co Natiuitatis Domini. fol. 12. c. d.
 Exercitium David. fol. 264. a. b. c.
 Extrema vite nostre. fol. 149. b. c. d.
 Exemplum stupendum David. fol. 167. c.
 Exemplum vox magna docēs. f. 203. b.
 Exemplum Pauli imitandum. f. 205. b.
 Exemplum satisfactoris in iudicio. f. 81. b. c.
 Exultatio in Dei laudibus. fol. 93. c.
 Facies

F.

Facies peccati quo tempore cognita à David. fol. 32. a. b.
 Faciem peccati quam pauci cognoscunt. fol. 34. d.
 Facies peccati qualis & quando consideranda. fol. 33. a.
 Facies Domini auersa quantum malū. f. 135. b. c. nō à se sed à nobis. d.
 Facies Domini ad quod conuertitur. fol. 136. b. c.
 Felicitas temporalis malorū. f. 179. b.
 Flagellum Dei post peccatorū remissionem. fol. 9. a. fol. 80. b. c. d.
 Flagella omnia David quasi de manu Domini recipiebat. fol. 167. d.
 Flagellum Dei nostre salutis operatum. fol. 168. d.
 Fletus deuotionis & contritionis sub canticorum ecclesiasticorum auditu. fol. 22. a. b. c. d.
 Fides scutum. fol. 184. a.
 Fidei profectus & augmentū. f. 185. b.
 Fides docet contemptum presentium voluptatum. fol. 186. c.
 Fides quantæ potentiæ. fol. 22. d. 23. a.
 Fidei oculi. ibi. a.
 Fides quantæ maiestatis. fol. 91. a. b.
 Fidei magnum argumentum. fol. 91. d. 92. a. b.
 Fidei demonstrationes. folio. 168. d. 169. a. b.
 Fides offerentium. fol. 136. d.
 Fides implicita & explicita. f. 245. b.

Fide traditur creatio vniuersi. folio.

219. a.

Finis nostre iustificationis duplex.

fol. 112. a.

Fortitudo & potentia Christi qualis.

fol. 279. d.

Fornicatio quale venenum. f. 95. a. b.

Fornicatio generalis. ibi. b. c.

Fons gaudij & lætitiæ. fol. 176. b.

Fomes peccati. fol. 204. d.

Franciscus Seraphicus. fol. 208. b. c.

Franciscus. fol. 211. d.

Franciscus. fol. 286. e.

Fructus auditionis verbi Dei. folio.

200. b. c. d.

Fructus carnis. fol. 260. d. 261. a.

Fuga de Babylone. fol. 269. d.

Fuga necessaria à carnalibus. f. 235. b.

Fundamentum terre. fol. 220. a.

G.

Galea. fol. 185. d.

Gaudiū pœnitentiæ. f. 110. b. 111. a.

Gaudium Patriarcharum. fol. 175. a.

Germanum nostre naturæ Deo subij

ci. fol. 269. b.

Genæ sponsæ. fol. 102. d. 103. a. b. c. ea

rumpulchritudo ibi. a. b.

Generatio filiorum in statu iustitiæ

originalis. fol. 67. b.

Generatio in nostro statu. fol. 72. d.

Generatio æterna. fol. 145. a.

Generatur habitus ex vniuo actum

renso. fol. 171. d.

Gloriā dare Deo apud Iosue. f. 73. c. d.

I N D E X.

- Glorificatio patrum in Lyombo.* folio, 279.d.
Gloriatio in peccatis. fol. 30. a.
Gloria quid. fol. 248. c.
*Gladius quo fiet diuifio cordis carna-
lis.* fol. 235. c.
Gratia non fufficit ad perfeuerandū.
fol. 182. a.
*Gratia nunquid fuit in illa creatus
homo.* fol. 67. d. 68. a. b.
*Gratia refrigerat ardorem concupi-
fcencie.* fol. 208. a. b. c.
Gratiarum actiones reddendæ Deo.
fol. 258. b.
*Gratis apud Paulum humilitatem do-
cet.* fol. 266. d.
*Gratia quanta bona conferat pecca-
tori.* fol. 14. d. 15. a.
*Grege domini docendus de fatisfactio-
ne.* fol. 79. b. c.

H.

Habere Deum in notitia & pro-
bare illum. fol. 58. b. c.
Hymnus laudis Chrifti. fol. 213. b.
Hymnus. fol. 224. d. 225. a. b.
Hymni fublimiores in miffa. fol. 232. d.
*Hoffopus quid fignificet in hoc psal-
mo.* fol. 94. d. 95. a.
*Hirundo &c. quare prudetiores quā
homines.* fol. 78. b. c.
*Hyrcus miffus in defertum & alius
immolatus.* fol. 245. b. & fequen-
tibus folijs.
Hierufalem. fol. 222. d.
- Homicidium velamen adulteriij.* fol.
10. d.
Homicidium quam graue crimen.
fol. 95. c. d.
Hostia ad quid immolatur. fol. 283. c.
Holocaustum quid. fol. 284. d. 285. a.
Homo vetus qualis. fol. 143. c.
Honor vnde Deo debitus. fol. 229. b.
c. 230. a. b. c. d.
*Honoris diuini quam ftricti debito-
res fumus.* fol. 230. d.
Honorificentiffimum facrificiū Deo.
fol. 231. d. 232. a. b. c. d.
Humilitas in audiēda reprehenfione.
fol. 7. b.
Humilitas in pœnitente. fol. 13. d.
Humilitas Dauid. fol. 29. b. c. 48. a.
b. 258. c. 265. d.
Humilitas. fol. 106. d. 107. a. b.
Humilitas hominis. fol. 149. b. c.
Humilitas pœnitentium. fol. 257. d.
Humilitatis noſtræ cauſa. fol. 257.
d. 258. a.
Humilitas peccatoris. fol. 258. b. c.
Humilitas ſponſe. fol. 270. b. c. d.
*Humilitas fundamentum murorum
Hieruſalem.* fol. 273. c.
Humilitas ſeruanda in diuinis donis.
fol. 202. d. 203. a.
- I.**
- I**acob vidit diem Chrifti. fol. 174. c.
Ieiunium violare quantum malum

I N D E X.

- Qui precipui violatores.* folio. 30. c. d.
Ieiunium & oratio comites. fol. 131. c.
Iesus Dominus noster, vocatus iustus
quid & quantum sit. f. 44. b. c. d.
Iesus nomen sanctissimum. fol. 132.
 a. b. 142. c.
Iesus in duobus animalibus significa-
tus. fol. 240. a. 241. a.
Imago, quam in poenitentia debet pec-
cator inspicere. fol. 4. c. d.
Iudicium hominis aduersum semet-
ipsum quomodo fieri debeat. f. 10. c.
Iudicij consideratio quam necessaria,
ubi scribenda. fol. 118. a. b. c.
Iudicij obliuio audacia ad omnia pec-
cata. fol. 118. c. d.
Iudicium diligentium nomen domi-
ni. fol. 134. b.
Immunditia cordis quomodo fiat exe-
crabilis. fol. 37. a. b.
Immutabilitas Dei veracem cum co-
probat quomodo. fol. 84. a. b.
Iustitia nostrorum operum necessa-
ria ad salutem. folio. 43. b. c. d.
 44. a. b.
Iustitia. fol. 183. c.
Iustitia mortis Christi. fol. 209. a. b.
Iustitia Christi ad patrem, magna mi-
sericordia ad nos. fol. 209. c. d.
Iustificatio, non ex nobis sed a Deo.
 fol. 267. d. 268. a. b.
Ius ad gloriam poenitentium. folio.
 111. c. d.
Ius sanctorum ad regnum. fol. 113. d.
Ius diuinarum laudum. fol. 212. d.
Ius diuini honoris. fol. 229. b. c.
Ius redemptionis. fol. 230. b.
Iugum ante contemplationem. folio.
 274. c.
Iugum. fol. 274. c. d.
Iustina virgo & Martyr & Cypria
nus. fol. 77. b. c.
Iustificationes Dei. fol. 162. d.
Iustificatio nostra ad Dei gloriam
spectat. fol. 142. a.
Incarnatio verbi sub iuramento pro-
missa. fol. 107. d.
Ignis diuini amoris unde. fol. 193. d.
Ignis purgatorius. fol. 144. a.
Ignis amoris Dei in predicatione vn-
de. fol. 197. a.
Ignis inferni comburit & non consu-
mit. fol. 110. b. c.
Increpatio sui ipsius ubi inueniatur.
 fol. 31. a. b.
Indulgentia etiam si lucrentur poeni-
tentiales fructus, necessarij sunt
ad curationem. fol. 79. b. c. d.
Illuminationes Angelorum. folio.
 90. c. d.
Illuminatio Dei quam necessaria. fol.
 241. d.
Ioannes Apostolus non vidit Deum.
 fol. 155. d.
Ioannes non dormiuit supra pectus
domini. fol. 156. a. b.
Ioannes Baptista. fol. 286. a.
 Oo 5 Judith.

I N D E X.

- Inditib.* fol. 214. d.
Introitus sanctorum ad regnum & gloriam. fol. 285. d. 286. a. b.
E.
Labia spanse. fol. 104. c. d.
Lachrymæ David argentes. folio. 31. d. 32. a.
Lachrymarum potentia. fol. 129. b. c.
Laudes & orationes psalmorum quo modo nostræ fiant. fol. 2. d. 3. a. b.
Laudes & gratiarum actiones peccitentium in iudicio. fol. 125. b. c.
Laudis divinæ rationes. fol. 115. d.
Laus divina nobis non Deo prodest. fol. 217. b.
Latus Dei iter ad eius cognitionem. fol. 228. a.
Laudandus Deus semper. fol. 216. c.
Lætitie peccitentium. fol. 125. a. b.
Lætitia preparata rectis corde. folio. 148. b.
Lætitia salutaris Dei quam efficax. fol. 175. a.
Lætitia peccitentium. fol. 175. b.
Lætitia & timor comites. fol. 176. b. c. d. 177. a. b.
Lætitia salutaris Dei quantum conueniebat Davidi. fol. 177. d.
Liberalitas Dei. fol. 222. d.
Liberalitatis ratio. fol. 17. d.
Liber conscientie aperietur in morte & iudicio. fol. 26. d. 27. a.
Libertas nostræ voluntatis in peccando. fol. 258. a.
Licentia ad omne malum unde. fol. 59. c. d.
Lignum missum in Mara quod sacramentum significet. f. 177. a. b.
Ligni mysterium. fol. 293. b.
Lingua quanta mala excitet. folio. 72. a. b.
Lingua meretricis. fol. 207. a.
Locus inferni. fol. 126. c.
Loqui cum Deo facie ad faciem. fol. 152. d. 153. a. b.
Lorica. fol. 183. c. 189. b.
Lex carnis quomodo in omnibus membris. fol. 69. b. c.
Lex inter Deum & peccatorem. fol. 133. b.
Legis antiquæ cessatio. fol. 238. d.
Legislator promissus Christus a Moysè. fol. 239. a. b.
Legem statuere & implere quid. fol. 288. d. 239. a. b. c.
Lex Moysi quomodo æterna. folio. 239. c. d.
Legati missi à Deo ad peccatorem. fol. 268. c.
Legatio Dei ad peccatores. folio. 268. c. d.
Lumen propheticum quam necessarium. fol. 89. d. 90. a. b. c. d. 92. c.
Lux cœlestis necessaria ad cognoscendum necessitatem mortificationis. fol. 206. d.

Lux diuina in Dei laudibus. folio.
228. c.

Luxuriosus ebrius est. folio. 206. d.

207. a.

208. a.

209. a.

210. a.

211. a.

212. a.

213. a.

214. a.

215. a.

216. a.

217. a.

218. a.

219. a.

220. a.

221. a.

222. a.

223. a.

224. a.

225. a.

226. a.

227. a.

228. a.

229. a.

230. a.

231. a.

232. a.

233. a.

234. a.

235. a.

Materia prima creata a Deo. folio.

142. a. b.

Media sufficientia ad Victoriam con-

tra carnem. fol. 71. b. c.

Memoria passionis Christi. fo. 100. d.

Mendacium quam perniciosum in re

publica. fol. 85. d. 86. a. b.

Mendacium & falsum quale. folio.

87. a. b.

Mendacium per se malum. ibi.

Mendacium pater diabolus. fol. 87. d.

Mendacium populi Christiani in missa.

fol. 101. b.

Mendacium in confessione. f. 148. a.

Meretrix? b. fol. 34. c.

Misericordia a miseria dicitur. folio.

11. d.

Misericordia diffinitio. fol. 17. c.

Misericordia quomodo in Deo. ibi. d.

Misericordia parua & magna. folio.

19. b.

Misericordia quomodo Deus sit di-

uer. fol. 19. d.

Misericordia & miseria quomodo

differant. fol. 21. a. b.

Misericordia & iustitia in Christi

morte sunt considerata folio. 43.

d. 44. a. b.

Misericordia saluatoris. ad ingres-

sum regni. folio. 210. c. 211. a. b.

Misericordia Dei modo resplendat.

fol. 229. d. 230. a. b. c. d.

Miraculum sublimius. fol. 16. g. d.

Myrrha in omnibus. fol. 105. a. b.

Myrrha

Myrrha non probata: ibi. fol. 151. d. 155. a. b. c. d.
 Moyſi denegatur clara Dei viſio. fol. 151. d. 155. a. b. c. d.
 Moyſi deſiderium. fol. 152. a.
 Moyſi promiſſio in Thabor impleta. fol. 155. a. b.
 Mors Chriſti non expediebat ut plus penduraretur. fol. 16. d.
 Mors & Crux Chriſti quomodo eſt cōſideranda. fol. 143. c. d. 144. a. b. c. d.
 Mors Chriſti excuſſis manibus. fol. 143. d.
 Mors Chriſti publica. fol. 244. b. c. d.
 Mors peccatorum quam horribilis. fol. 148. d.
 Mortificatio carnis quam neceſſaria. fol. 205. b.
 Mundi creatio rationibus naturali-
 bus non poteſt inueniri. fol. 209. a.
 Mundus à Deo creatus. fol. 218. b. c.
 d. 219. a. b.
 Mundatio animæ ex multis. fol. 33. d.
 Munditia cordis. fol. 142. b.
 Muri Hieruſalem. fol. 262. c. 273. c.
 Murus eccleſiæ. fol. 270. c.
 Muri Hieruſalem quomodo edifican-
 tur. fol. 275. b.
 N. d. 4. 4. 4.
 Naturaboni. fol. 193. a.
 Nebula tempore rērationis dif-
 funditur ſuper rationem. folio.
 187. a.
 Negatio beatiſſimi petri qualis. fol.
 119. a. b.

Negligentia in ſermonibus quam cri-
 minalis. fol. 201. a.
 Nitore animæ per gratiam. fol. 24. d.
 Nominis Ieſu verſus admirabilis. fol.
 37. d. 38. a.
 Nomen Domini. fol. 131. d. 132. a. b.
 Nomen Dei primum. fol. 145. d. 146.
 a. b. c. d.
 Nomina quare. fol. 147. a.
 Nomen Deus, cum auditur quid mēs
 concipiat. fol. 147. a.
 Nominis domini potentia & virtus.
 fol. 166. c.
 Nomen Dei, nomen maiestatis. fol.
 21. a.
 Nomen contritio. fol. 252. d. 253. a.
 Nuptiæ ſanctæ & ſanctificatæ à Chri-
 ſto. fol. 64. a.
 Nuptias non damnavit David. folio.
 63. c.
 Obedientia mādatorum Dei quā
 utilis. fol. 269. c.
 Obedientia ad pacem ſpectat. folio.
 272. b.
 Obliquitas cordis. fol. 197. d.
 Obſcuratio virtutis altiffimi. folio.
 34. a.
 Obſequium quod promiſit David do-
 mino. fol. 191. b. c.
 Oculi qui aperiuntur per peccatum.
 fol. 72. c. d.

officium iustitiæ originalis. folio. 66.
b. c. d.
Omnipotentia in comminationibus
Dei coniungitur. fol. 3. d.
Omnipotentia Dei in quo relucet. fo.
 221. b.
Omnipotentia in breuissimo tempo-
ris spatio quo condita sunt omnia
relucet. fol. 221. d. 222. a.
Oratio ad perseuerandum. fol. 181. d.
 186. d. 187. a. b. c.
Orationis comites. folio. 187. b. c. d.
 188. a. b.
Orationis circumstantiæ. fol. 187. d.
Oratio continua qualis. fol. 187. d.
Oratio in cubilibus actus fidei. folio.
 187. d.
Oratio cum attentione. fol. 188. a.
Orationis perseuerantis necessitas.
 fol. 188. b. c.
Orationes psalmorum propriæ nostræ.
 fol. 3. b. c.
Orãdi formula antiquorum patrum.
 fol. 12. a. b.
Oratio humilis quam potens. fol. 14. c.
Oratio vulnerum medicina. fo. 128. b.
Orationis perseuerantia. fol. 129. c.
Orationis necessitas. fol. 131. b.
Oratio turris refugij. fol. 130. a.
Orationis potentia. fol. 130. b. c. d.
Oratio sublimior in missa. fol. 233. a.
Orationis congruentissimus locus &
tempus. fol. 296. a. b.
Oium quantum malum. fol. 30. d.

*P*atentia Dei, magnum beneficiũ.
 fol. 211. d.
Palam. fol. 188. d.
Passio & resurrectio Christi in ver-
bis Iacob ad Iudam. fol. 174. d.
Passio domini Iesu. fol. 177. c.
Paulus durissime castigatus etiã ple-
nus Spiritu sancto. f. 81. c. d. 105. b.
Paulus non vidit Dei essentiam. fol.
 154. c. d.
Paulus allegauit poetarum sententias.
 fol. 194. d.
Paulus decollatus. fol. 282. b.
Pax. fol. 271. d.
Pax & iustitia amicæ. fol. 272. c.
Pacis preconia. fol. 272. d.
Pax cum omnibus, quia vnum corpus
sumus. fol. 273. a.
Pœnitentia remissa vnde. fol. 4. c.
Pœnitentia ab humilitate. fol. 11. d.
Pœnitentia secundum Deum. fol. 77.
 a. b. c. d.
Pœnitere Deum quid sit. fol. 5. d. b. a.
Pœnitentia reuiuiscunt merita morti
ficata. fol. 14. a. b. c.
Pœnitentis habitus exterior. fo. 15. a. b.
Pœnitentiæ tempore, salutare consti-
lium. fol. 20. c.
Pœnitentiæ sanctis Angelis gaudiũ.
 fol. 109. d.
Pœnitentium stola secunda. fo. 125. d.
Pœnitendum de omnibus. folio. 137.
 b. c. d.

Pœnitent-

- Pœnitentiæ tempore qualis animæ præparatio. fol. 235.c.
 Pœnitentia quantum glorificat Deū. fol. 298.c.d.
 Pœnitentiæ perfectum exemplū christus. fol. 250.b.
 Pœnitentiæ nomen apud philosophos. fol. 252.a.
 Pœnitentiū signa. f. 256.d. 257.a.b.
 Pœna aliqua eterna & iusta ad longum. fol. 25.b.c.d. 26.a.b.
 Pœna & premium. fol. 116.b.c.
 Peccatum statuere aduersus aliquem peccatorem quid sit. fol. 7.c.
 Peccatum transferre quid sit. fol. 8.d. 9.a.
 Peccatum mortale quantus perdat diuitias. fol. 12.d.
 Peccator quam indignus post peccatum. fol. 13.b.c.d.
 Peccator per Esau significatur. folio. 23.d.
 Peccator annihilationis reus. folio. 26.b.c.
 Peccator quæ debet excogitare. fol. 166.d.
 Peccatum mortale quanta mala affert. fol. 14.d.
 Peccata nostra scripta in cordibus nostris. fol. 23.d. 29.a.b.c.d.
 Peccatū maius omnibus malis. f. 31.c.
 Peccati scriptura detestabilis per pœnitentiam. fol. 25.a.
 Peccatum Dauid quando fuit coram illo. fol. 39.c.
 Peccatum Dauid pro illo breuissimè tempore contra illū semper. f. 47.c.d.
 Peccatum, quando pro peccatore quādo contra illum. fol. 98.c.
 Peccatorū periculū maximū. f. 26.d.
 Peccatū originale apud veteres. fol. 64.b.
 Pro peccato originali argumentum. c.d. ibi.
 Peccata ante oculos, via ad salutem. fol. 137.b.
 Peccata occulta. fol. 138.a.
 Peccare spe veniæ. fol. 167.b.
 Peccatores nostri temporis crudelissimi & feræ. fol. 192.b.
 Peccata omnia abijcienda. fol. 260.c.
 Petrus non vidit Dei essentiam. fol. 157.b.
 Petrus clavis crucifixus. fol. 282.b. 286.b.
 Perseuerantia. f. 178.c. 179.d. 180.a.b.
 Perseuerantia de congruo potest mereri. fol. 189.c. 190.a.b.
 Perseuerantia accepta amitti non potest. fol. 189.d.
 Præteritas Dei immensa. fol. 268.d.
 Potētes quomodo reprehedendi sunt. fol. 7.a.
 Populus Israel quam deuotus tempore sacrificij. fol. 101.b.c.
 Populus suo modo offert. fol. 233.b.
 Pontificatus Christi in Aaron præfuit. fol. 97.b.c.d.
 Pontifex

Pontificatus Christi. fol. 98. a. b. c.
 Possibilitas nostra ad coronam vel ad
 flagellum. fol. 182. d.
 Posteriora, quomodo priora prioribus
 fol. 180. c.
 Potentia verborum domini. fol. 202. b.
 Precones laudis Christi. fol. 213. a.
 Predicator quæ debet proponere po-
 pulo. fol. 16. c.
 Predicatio Ioannis & Dñi. fo. 151. a.
 Preficiendi in republica qui. 86. c. d.
 redemptionis nostre. fol. 209. a.
 Pretium sanguinis Christi. f. 5. c. d. b. a.
 Precipuum Davidis exercitium. fol.
 264. a. b. c.
 Preservatio à multis peccatis. folio.
 211. b. c.
 Principium maximum ad cognoscen-
 dum malum peccati mortalis. fol.
 40. b. c. d. 41. a. b. c. d. propositum
 emendandi vitam necessarium in
 poenitentia. 253. b. 252. a.
 Principia duo vilissima nostre fidei.
 fol. 59. c.
 Prophetæ falsi qui. fol. 198. c.
 Prophetæ euentiam habuerunt re-
 uelantis. fol. 88. c. d.
 Prophetus intelligentia necessaria.
 fol. 88. d.
 Prophetæ, à proprio spiritu aliquando
 loquitur. fol. 89. b.
 Prophetæ quomodo Deum videbant.
 fol. 153. d.
 Prophetarum cognitio non sinitur cū

imaginibus quas videbāt. f. 89. c.
 Propheticum lumen, quam necessa-
 rium. fol. 89. d. 90. a. b. c. d. 92. c.
 Prophetarum verba aduersum nos.
 fol. 230. d. 231. a.
 Prophetia non fuit causa eorum quæ
 peccatores fecerunt. fol. 92. a. b. c.
 Prophetia ad Dei gloriam spectat &
 prophetarum honorem, & proxi-
 morum salutē. f. 168. b. c. d. 169. a. b.
 Prophetia aliud genus. fol. 169. a.
 Psalmorum miraculū. f. 192. d. 193. a. b. c.
 Psalmorum lectio quam vultis. ibi. c.
 Psalmorum lectio ad docendum om-
 nes vias Domini. fol. 194. b.
 Philosophorum sententijs quomodo
 vti debeamus. fol. 195. b.
 Philosophorum sapientia cum nostra
 Theologia collatio. fol. 195. d.

Quatuor vigilie in nostra militia
 spirituali. fol. 69. d. 70. a. b.
 Quarta oratio David prudentissima.
 fol. 133. a. b. c.

Ratio à priori diuinarum laudū.
 fol. 216. a.
 Reatus pœnæ æternæ. fol. 26. a.
 Recordatio peccatorum. fol. 137. c. d.
 Rectitudo anime in statu innocentie
 duplex. fol. 65. d.
 Rectitudo cordis. fol. 147. d.
 Rectitudo spiritus. fol. 148. c. d.
 Rectum quid. fol. 149. a.
 Redemptio

I N D E X.

- A*demptio generis humani. folio. 16.
c. d.
*R*edemptio animæ quam pretiosa esse
 hominibus. fol. 233. d.
*R*editus ad peccatum; & casus mi-
 serabilior vnde. fol. 76. b. c. d.
*R*egula perfecta ad nostram pœniten-
 tiam. fol. 3. d. fol. 4. a.
*R*egula vnitatis in pœnitentia. folio.
 7. b.
*R*egula tertia. fol. 15. c.
*R*egula quarta. fol. 16. a.
*R*egula quinta. fol. 77. b.
*R*egula sexta. fol. 78. a. 82. b. c.
*R*egum doctrina. fol. 164. b. c. d.
*R*egnum ex obedientia suscipiendum.
 fol. 178. d.
*R*egio tota peccati fugienda. fol. 180. b.
*R*egnum cœlorum violentiam pati-
 tur. fol. 45. a. b. c. d.
*R*emissio omnium peccatorum per pœ-
 nitentiã. fol. 27. b. c. d. 28. a. b. c. d.
*R*emissio peccatorum subiurando
 confirmata. fol. 108. a. b.
*R*emissio peccatorum ad Dei gloriam
 spectat. fol. 108. d. 109. a.
*R*enouatio mentis vnde. fol. 143. b.
*R*eproborum & electorũ diuersa fors.
 fol. 162. d.
*R*esurrectio mortuorũ. fol. 121. b. c. d.
*R*esurrectio quid sit ibi. d.
*R*esurrectionis prædicatio non noua
 in Euangelio. fol. 122. a.
*R*esurrectionis gloriosa spes vnde.
- fol. 122. d.
*R*esurrectionis semen & fructus eius
 fol. 123. c. d. 124. a. b. c. d.
*R*esurrectionis consideratio amoris
 castitatem generat. fol. 124. b. c. d.
*R*esurrectio Christi. folio. 244. d.
 245. a.
*R*espicere Dei regnum beatitudinis.
 134. c. d. 135. a. b.
*R*euelatio credendorum non decebat
 esse omnium. fol. 90. c.
*R*ugitum pœnitentiæ timet diabolus
 valde. fol. 129. a.
 S.
*S*acramentorum perceptio necessa-
 ria ad salutem. fol. 43. b. c.
*S*acra scriptura quam necessaria. 90.
 d. Antequam illam Ecclesia. 91. a. b.
 quam utilis etiam non intelligen-
 ti. 226. b. c.
*S*acerdotium Christi subiurando
 confirmatum. fol. 107. d.
*S*acerdotium Ecclesiæ. fol. 232. a.
*S*acerdotij & legis nouæ promissio.
 fol. 238. c.
*S*acerdos propius & legitimus mini-
 ster sacrificij altaris. folio. 231. d.
*S*acerdos & chorus. fol. 232. c.
*S*acrificium Christi secundum magni-
 tudinẽ fuit Dei. fol. 232. a.
*S*acrificium modificatur. fol. 232. a.
*S*acrificia veteris legis ad retrahendũ

I N D E X.

- dum illum populum ab idololatria.* fol. 236. b.
Sacrificia veteris legis pro tempore: fol. 245. b. c. d.
Sacrificium ad Dei gloriam spectat & mentis elevationem. folio. 249. a.
Sacrificium Deo gratissimum cor contritum. fol. 249. b.
Sacrificium cordis contriti excellentia. fol. 258. d. 259. a. b.
Sacrificio Eliæ depingitur poenitentia ad longum. fol. 260. a. b. c. d.
fol. 261. a. b. c. d.
Sacrificium cum lacrymis. fol. 260. b.
Sacrificium iustitiæ. fol. 263. b.
Sacrificium acceptum Christi, pro multis & magnificentissimis. folio. 280. a. b. c. d. & sequentibus.
Sacrificium iustitiæ Deo offertur. fol. 285. b.
Sacrificium duorum hyrcorum figura Christi. fol. 240. a.
Sanguini Christi ascribit scriptura nostram mundationem. fol. 94. c. d.
Sanguis agni in Aegypto. folio. 95. a. b. c. d.
Sanguinis Christi valor. fol. 98. b. c.
Sanguis Christi efficacior effusus. fol. 98. d. 99. a.
Sanguis Christi clamat de terra. fol. 109. b.
Sanguis sacrificiorum Deo insignitur. fol. 100. b. c.
Sanguis animalium in lege assiduus quare. fol. 99. d. 100. a. b.
Sanguine peccata carnalia significantur. fol. 204. b.
Sancti sentiebant cooperaturum Deum cum petebant miracula. fol. 35. d.
Sancti obliuiscuntur quæ fecerunt bona. folio. 163. d. Sanctimoniales. 264. d. 265. a. b.
Salutare Dei. fol. 173. b.
Satanas quomodo intravit in Iudam. fol. 141. c. d.
Satanæ studium perdendi nos. folio. 172. c.
Satanæ sollicitudo tempore orationis. fol. 188. a.
Satisfactio ad iustitiam spectat. fol. 79. d.
Satisfactio ex quibus debet fieri. ibi. & fol. 80. a. b.
Satisfactio in Adam dedicata. folio. 81. a. b.
Satisfactio in sacrificio nostro. folio. 245. d. 246. a.
Satisfactio Christi. fol. 277. d.
Sententiæ variæ Augustini & Hieronymi circa autores libri psalmodum. fol. 2. c.
Seraphin suas velabunt facies in conspectu Dei. fol. 216. d.
Serpentes fouentur à peccatoribus. fol. 165. b.
Serpens æneus saluare non poterat. fol. 242. c. d.

I N D E X.

- Serpens Christū significabat in cruce.* *Sion.* fol. 262. d.
 fol. 243. a. *Superbia.* fol. 267. a.
- Sermo Dei aliquando negatur, & clauditur.* fol. 117. b. c.
- Sermo Crucis & passionis Christi, quam utilis.* fol. 194. d.
- Seruitus peccati durior cunctis.* fol. 166. b.
- Signum Cain.* fol. 60. d.
- Silentium pro laude.* folio. 223. b.
- Solicitare virginem quantum malū.* fol. 30. b. c.
- Spes veniæ vnde peccatoribus.* fol. 4. b. fol. 6. b.
- Spes nostra in Christo, quā sublimis.* fol. 42. c. d.
- Spes penitentium.* folio. 108. b. c.
- Spes velut anchora.* fol. 108. c. quando certa. 109. c. d.
- Spes futuri gaudij quam efficax ad amplectendum mortificationem.* fol. 116. d. fol. 117. a. b. c.
- Spes mea in orationibus.* folio. 132. d.
- Spes resurrectionis gloriose vnde.* folio. 123. b. c.
- Spes quam necessaria.* folio. 185. d.
- Spes sanctorum prophetarum venturi Christi anchora.* fol. 245. d.
- Spes peccatoris vnde.* folio. 277. d.
- T**heologia symbolica & meth. fol. 14. b. c.
- Tela inimici nostri ignea.* folio. 70. b. c. d.
- Tela ignea tentationes diaboli.* fol. 184. a.
- Telum igneum aspectus mulieris.* fol. 184. c.
- Tela inimici ubi recipienda.* folio. 184. d.
- Timor reuerentialis in Missa.* folio. 101. d. 102. a. b. c. d.
- Timor cum letitia penitentium.* fol. 111. b. c. d.
- Timor Domini.* folio. 129. d. 130. a. b.
- Timor post victoriam.* folio. 18. c. d.
- Timor futuri casus etiam perfectis.* fol. 188. b. c. d.
- Tranquillitas mentis & corporis vnde.* fol. 66. a.
- Tribus dux Indas vocabantur.* folio. 117. c.
- Tria quæ à tentationibus contingūt.* fol. 206. a.
- Trinitatis mysterium cognitum ab Esaia.* fol. 89. a. b.
- Tristitia*

I N D E X.

- Tristitia qualis fugienda in poenitentia.* fol. 15. d.
Tristitia bona & mala. folio. 252. b.
Triumphus Christi apud inferos. fol. 65. b. 280. c. d.

V.

V *Bera sponse turres.* folio. 270. d.
Vmbra quid. fol. 176. a.
Vtilitas astantibus diuinis laudibus. fol. 233. c.
Vxor concubina vocatur. folio. 274. c.
Via inueniendi misericordiam. folio. 18. a.
Victima ante idololatriam. folio. 227. b.
Victoria inimicorum vnde. folio. 73. d.
Vidua eleemosynam tribuit Elie ex sibi necessarijs. folio. 197. c.
Victoria David. folio. 49. b. c.
Videre Deum facie ad faciem. folio. 152. d. 153. a. b.
Viso Moyse & Elie similes. folio. 155. a.
Videre precipitur audientibus verbum Dei. fol. 201. d. 202. a.
Visitatio Dei & probatio. folio. 177. d.
Vitulorum sanguis. folio. 236. d. 237. a. b. c. d.
Verecundia ad non confitendum quæ mala. fol. 74. b. c.
Verbum Vade in pace cum gloria doctrina Christi. folio. 76. c. d. cum ignominia à nobis. ibi.
Verbum Dei lux. folio. 200. a.
Verbum Dei cibus animæ. folio. 200. b.
Verbi Dei necessitas. ibi.
Verax quis. fol. 85. a. b.
Veritatem quomodo diligat Deus. fol. 80. b.
Pro Veritate mortuus Dominus Iesus. folio. 83. d. quantum amauit eam Deus. 84. c. d.
Veritati assuescere quam necessariū. fol. 85. b. c.
Veritas quam necessaria in republica. fol. 85. c.
Veritas cum iustitia conuenit. ibi. & maxime ad sacerdotem spectat. fol. 86. d.
Vocatio nostra ad pacem & contemplationem. fol. 263. d.
Vocatio nostra ex misericordia. fol. 265. d. 266. a. b. 267. a. b.
Vocationem & electionem certum facere. fol. 266. b. c.

INDEX.

Z.	Zelus diuini honoris in bello spiri- tuali.	fol. 188. d. 189. a. b.	Zelus honoris Dei in eius laudibus.	fol. 231. c.
	Zelus quo Dauid ardebat ad Dei ho- norem.	fol. 188. d. 189. a. b.	Zelus Dauid erga diuinum honorem.	folio. 251. a.
			Zelus Mathathie.	fol. 251. b.

FINIS.

Errata.

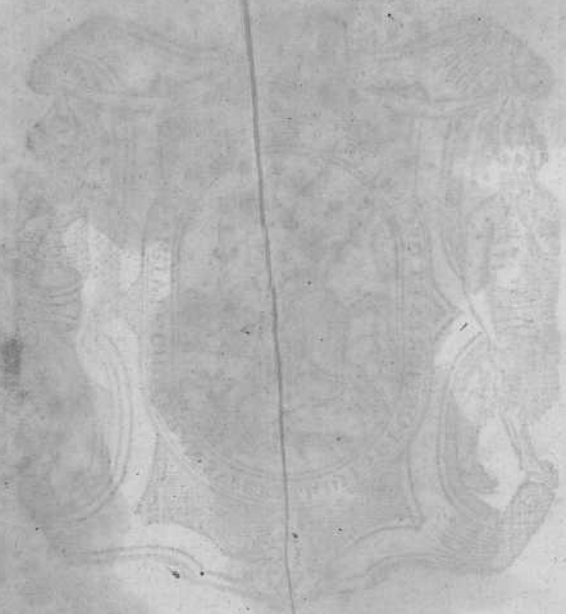
FOL. 6. p. 1. l. penul. em , lege enim.
 fol. 11. p. 1. linea ante penul. adduceremus
 lege, adduceremur.
 fol. 25. pag. 1. linea. 5. tamen, lege hi.
 fol. 27. pag. 1. B. angelicus, lege euangelicus.
 fol. 29. pag. 1. linea. 3. ergo, lege etiam.
 eodem fol. pa. 2. li. 25. adiunxit , lege adauxit.
 fol. 33. pag. 1. linea. 28. hamus , lege hamum.
 fol. 36. pag. 1. linea. 29. qui, lege quia.
 fol. 37. pag. 2. linea. 3. vico, lege vicum.
 fol. 40. pag. 2. linea. 2. cruce , lege cruci.
 fol. 44. p. 1. li. 20. beatitudine, lege beatitudini.
 fol. 48. pag. 1. linea. 23. quia, lege qui.
 fol. 51. pag. 2. linea. 25. alij, lege illi.
 fol. 54. p. 1. linea. 13. impingat, lege impingat.
 fol. 55. D. pag. linea. 30. propositis, lege præ-
 positis.
 fol. 57. pag. 1. linea. 15. Deum , lege Deo, ead.
 pag. lin. 23. intercedere, lege intendere.
 fol. 61. pag. 1. lin. 9. supersunt, causa aut con-
 sequutio.
 fol. 64. pag. 2. linea. 5. peccata, lege peccatum.
 fol. 70. pag. 1. linea. 17. gemitus & doloris eter-
 ni, superest , &.
 fol. 91. pa. 1. li. 23. vsque huc dum, huc, superest.
 fol. 71. pag. 2. linea. 25. tamen, lege hi.
 fol. 73. pagi. 2. linea. 19. quæ adest nobis, lege
 qui deest.
 fol. 74. pag. 1. lin. 15. accedentes lege accedūt.
 fol. 78. pag. 1. lin. 12. in ret , cordis sui, lege tui.
 fol. 78. p. 1. li. 24. debeam dolerem, lege dolere.
 fol. 80. p. 2. lin. penul. ac formatus, deest fuerat.
 fol. 81. pag. 2. lin. 4. penas, & ipse super est, & ibi
 linea. 19. oporteat ei pati, lege eum.
 fol. 85. pag. 2. linea. 21. necessaria iustitia, lege
 veritas.
 fol. 87. pag. 2. lin. 2. versum, zorob, lege verbū.
 fol. 97. pag. 1. lin. 9. effusione , lege effusioni.
 fol. 98. pag. 1. lin. 19. qua adeo , lege quia. lin.
 28. & mundabit, lege emundabit.
 fol. 104. pag. 1. li. 6. perfectus, lege perfectius.
 fol. 114. pag. 1. linea. 27. memoria in abundan-
 tia, lege memoriam abundantia.
 fol. 131. pag. 1. linea. 12. imaginem , & superest,
 & linea. 24. illi, lege ille.
 fol. 134. pag. 1. linea. 4. sub terra in ea, lege sub

terranea.
 fol. 138. pa. 1. li. 16. delicta mea , superest mea.
 fol. 139. pag. 1. linea. 20. & omnibus, lege & de
 omnibus.
 fol. 140. pag. 2. lin. 10. vrgenti, lege ingenti.
 fol. 148. p. 1. li. 17. restitutionē, lege rectitudinē.
 fol. 148. pag. 2. lin. 10. dicordāt, lege discordat.
 fol. 154. pag. 2. lin. 29. poterit, lege poteris.
 fol. 155. pag. 1. lin. 29. potest, lege potes.
 fol. 156. pag. 1. lin. 32. hic, lege huic.
 fol. 166. pag. 2. lin. 29. fortitudo , lege formido.
 fol. 167. pag. 1. lin. 21. vixerit, lege vix erit, ibi
 lin. 33. Augustini, lege Ambrosi.
 fol. 171. pag. 2. lin. 25. aut, aliquis, lege vt.
 fol. 173. pa. 2. li. 33. necessaria , lege necessariū.
 fol. 177. pag. 1. lin. 9. cupiebas, lege capiebas.
 fol. 187. pag. 2. li. 29. placendus, lege placendū.
 fol. 188. pag. 1. linea. 15. quam cum, lege quam
 quod cum idest quod.
 fol. 202. pag. 1. lin. 30. dicit, lege ducit.
 fol. 215. pag. 1. lin. 5. iusticia, lege iustitia.
 fol. 219. pag. 2. lin. penult. & quoties superest &.
 fol. 220. pag. 2. lin. 14. tantum, lege tamen.
 fol. 222. pa. 1. lin. vltima. liberata, lege liberatē.
 fol. 224. pag. 2. li. 19. psalmorū, lege Palmarū.
 fol. 225. pag. 1. lin. 23. syllā, lege Syllas.
 fol. 240. pag. 2. lin. 3. hostium, lege hostiam.
 fol. 241. pagina. 1. linea. 25. in enarrabili, lege
 inarrabili eodem fol. pag. 2. linea. 8. & sa-
 cramenta, cum interroganti est scribendum,
 & statim, magna &.
 fol. 243. pag. 2. lin. 18. morte, lege mors.
 fol. 244. pag. 2. linea. 3. cur, lege qui. in humani
 talis, lege in humanitatis.
 fol. 243. pag. 1. linea vltima. reuelato. lege re-
 uelatum. ibi pag. 2. lin. 18. morte, lege inors.
 fol. 247. pag. 1. linea. n. vbi antiqua, lege vbi de
 antiqua.
 fol. 267. pag. 1. linea. 30. illuminat, lege illumi-
 natur pag. 2. filij, lege Alij.
 fol. 276. pag. 1. linea. 14. contemplationis, lege
 contemplationi.
 fol. 279. pagina. 1. linea. 32. toto, legi toti. pag.
 2. linea. 4. beatitudine & clara, lege beatitu-
 dini & claræ.
 fol. 281. pag. 2. linea. 3. oratio , lege creatio.

SALMANTICÆ,
Apud hæredes Ioannis à Canoua.
M. D. LXXVI.

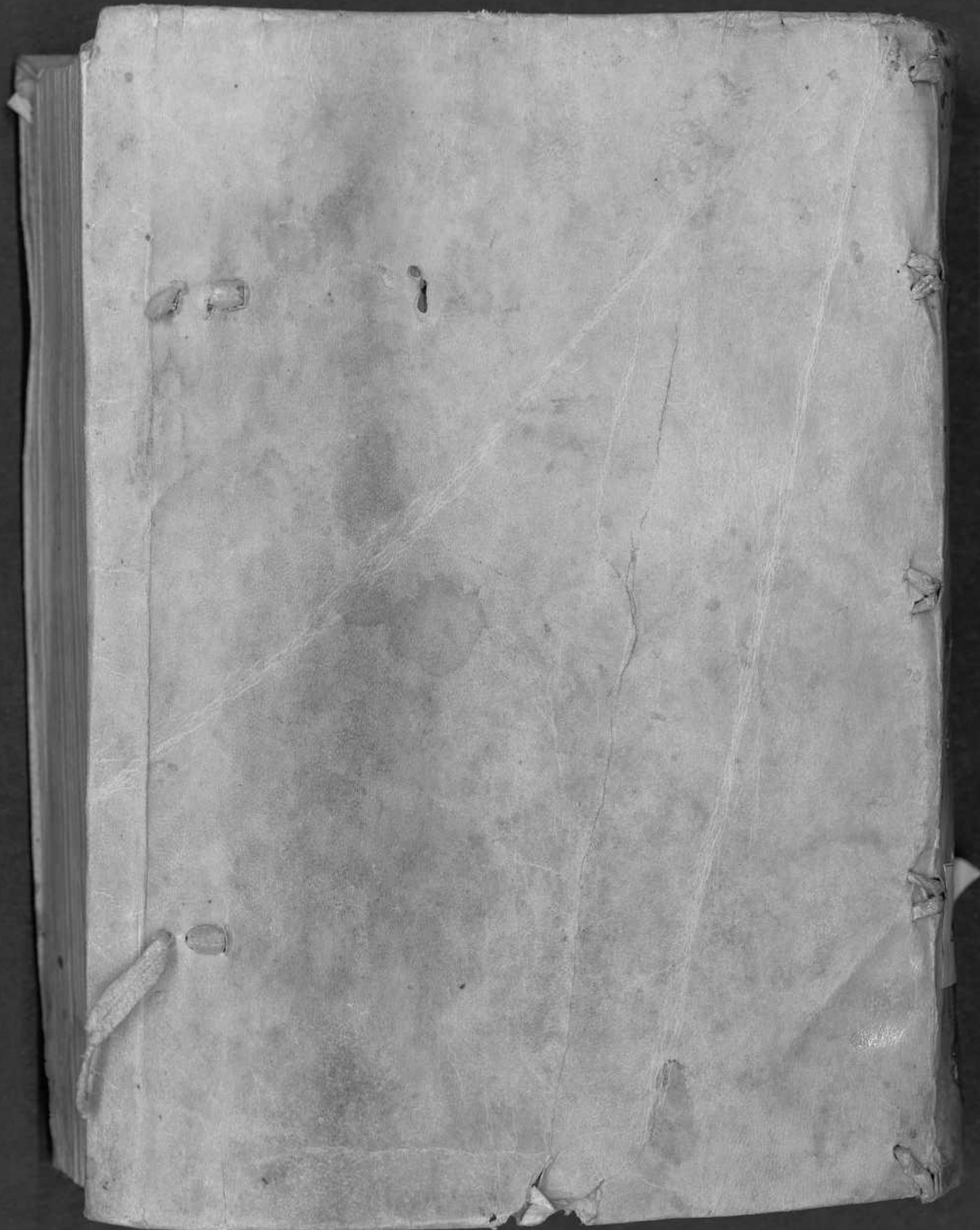

Grande Pa.
Fuerre

832